Riiklik Keskarhiiv
Teaduslik-teatmekirjanduse
raamatukogu
№ 13655-p

Mida toob tudengile aasta 1991?

1991?

Nali naljaks, aga vaevalt keegi ülal joonistatud pealkirjale oskab täpset vastust anda. Üliõpilase elu ja haridus Eesti Sotsialistlikus Vabariigis ripub alatasa juuksekarva otsas. Ei tea täna keegi, mis saab homme. Need mehed, kes õppisid Tartu Riiklikus Ülikoolis kuuekümnendatel aastatel ja nüüd riigipirukat jagavad, pole üksteisele jõudnud veel piisavalt allapoole võõd virutada. Küll aga on neil lausa käisest puistata näiteid, kui moraalitud on need praeguse aja noored. Selle asemel et sarjata, võiks hoopis mõne kaitsva sõna öelda.

Uus aasta toob üliõpilaskonnale kuhjaga muresid. Ilmselt tõusevad veelgi ühiselamute üürid, kuigi asjaosalised seda praegu eitavad. Poole aasta pärast muutuvad stipendiumid ja nendele lisanduv kompensatsioon veeringuteks kerjuse kaabulotus. 70 rubla stipendiumi pluss 25 rubla kompensatsiooni lubavad juba praegu vaid kõige kasinamat äraolemist. Tudengid vaatavad, kuidas ots otsaga kokku tulla — osa töötab, osa spekuleerib ja hangeldab, paljud on löönud juba lootusetult käega.

Tartu linnavalitsusele ja kaubanduskoondisele ei lähe tuhanded noored inimesed üldse korda. Nemad mingeid kaupu tudengitele eeloleval aastal eraldama ei hakka. Ka raudvoodeid mitte.

Püüame kangesti Läänega ühte hoida, kuid kõik märgid viitavad sellele, et läheneme hoopis Moskvale. Seal on juba faktid, et tudengid varastavad ja tegelevad väljapressimisega, täiesti tavalised. Imestada pole seejuures midagi, vaimutöö nõuab ka toitu. Kui liigume niisamasugust teed mööda, oleme paari aasta pärast kõrini sopas...

Millegipärast on tunne, et Eesti valitsus vilistab sellele, mis on siin Läänemere kaldal kolmekümne aasta pärast. Kas on siin piisaval määral haritust ja haritud maad, see ei huvita praegu kedagi. Palju tähtsam ja lihtsam on lasta spekulantidel oma taskud täis toppida ja kõik äriks kuulutada. Spekulatsioon on äri ja haridus on äri ning teadus on äri. Ole aga mees ja pane raha lauale. Riik õpetab meid kuidagimoodi välja ja lüpsab siis meie teenistusest riigikassasse nii, et küll saab.

Ei ole just vaimustav perspektiiv. Kui leivaisad niimoodi jätkavad, võib juhtuda, et Eesti valitsuse sunnivad erru minema just üliõpilased.

Raske on teha mingit prognoosi üliõpilaskonna jaoks, sest kõik lonkab. Küll aga tahaksin kutsuda edustust üles korraldama laiaulatuslikke aktsioone igasuguste totruste vastu, mille pärast üks üliõpilane ei saa normaalselt elada ja õppida. Ma ei näe peale üliõpilaste ühtki teist jõudu, kes suudaks Tartu akadeemilisuse tegelikult taastada. Tehkem siis seda!

Kirjutas ja joonistas
MARGUS SÄNGLEPP

Tartu Ülikoolilt

Sundvärbamine sõjaväkke on barbaarsuse ilming, millel ei või olla kohta XX sajandi Euroopas. Tartu Ülikool, kes ise on loobunud sõjanduse sundõppest, peab vajalikuks see aktsioon eesti rahva ühisjõul nurjata. Siin aitab meid meelekindlus ja üksteist toetav tegutsemine. Infoühiskonda jõudvas Eestis ei saa paanika olla arukas käitumisviis. Sundvärbamine ja sellega seotud vägivallaähvardused on määratud moraalsele ja poliitilisele läbikukkumisele. N. Liidu Balti-poliitikat teades ei ole kahtlust, et tegemist on vaid ettekäändega õigustamaks militaarset sekkumist meie tekkivasse riiklusesse. Eestlaste hoiakuks jääb virgest vaimust kantud tähelepanelikkus ja tasakaalukus.

Tartus, 8. jaanuaril 1991

* * *

Kas üliõpilasnoormehed võivad olla täiesti muretud? Praegu jah ei puuduta neid vist mitte keegi. Kas on aga kusagil kirjas mõni rida, milles öeldud mõni sõna nende sõjaväe ja tööteenistusega seotuse või mitteseotuse kohta? Mis ootab neid pärast ülikooli? Kes ütleks?

NR. 1 (1623)
REEDE,
11. JAANUAR
1991
Ilmub novembrist
1948
HIND 3 KOP.

Universitas Tartuensis

- TÜ NÕUKOGU
- ÕPPEMAKSUST
- TÖÖANDJAD ÜLIKOOLIS
- ÜLIÕPILASKUL[illegible]

Tuleviku-komisjoni

üleeilsel koosolekul kõneldi põhiliselt ülikooli eelarve teemal ning jagati ka mõningat muud informatsiooni.

● **Rektorilt ja prorektoritelt saime teada, et TÜ nõukogus on kavas moodustada mitu komisjoni, kes tegelevad nõukogus ettevalmistatavate küsimustega.** Ilmselt luuakse komisjonid, kes tegelevad eelarve ja finantseerimise, õppe- ja teadustöö, välissuhete, kirjastamise jt. probleemidega. Küsimust arutatakse veel ülikooli valitsuses. Nõukogu liikmetele aitaks see rohkem probleeme avada ning kõiki enam kaasa mõtlema panna.

● **Mati Salundi informeeris teisipäeval Tallinnas toimunud haridusnõukogu koosolekul räägitust.** Esialgu on teada, et meie eelarvet ei kärbita. Õppejõudude palkade osas erilisi probleeme ei näi tekkivat, palgad jäävad vähemalt samaks. Opetajatele tahetakse keskmiselt 70 rubla juurde lisada (õpetajad on lubanud streikida, iseasi kas see 70 rubla piisav on). 1. jaanuarist tõusevad aga ülikoolis abiõppepersonali palgad.

● **Varsti peaksid selged olema ülikooli selle aasta eelarve numbrid.** Kuidas aga seda tegelikult siin, ülikooli sees koostada? Esimesed andmed seatakse paika tavaliselt eelmise aasta järgi, ent kas oli sealgi kõik õigustatud, vajalik, rääkimata juba hindade tõusust. Probleeme on palju, sageli ettearvamatuid. Näiteks:

✻ kas on kateedris või laboris vaja kolme madalapalgalist laboranti, kellest nagunii üks vaid tavaliselt kohal. Mõttekam oleks ühele-kahele korralikku palka maksta, nii et töö tehtud saaks;

✻ mõnel teaduskonnajuhil on muret sisemise kohakaaslusega. Kui nad nüüd ise raha jagama hakkavad, vaadatakse mõistagi, kes kusagil tarvilik, ka teaduskonnale ja millal mille eest talle maksta;

✻ oma raha lugema hakates vaadatakse kriitilisemalt ka teaduskondadevahelistele (samuti teiste allüksustevahelistele) asutustele, töörühmadele. Kui näiteks ühe teaduskonna töötajad (insenerid) valmistavad aparaate, seadmeid teise teaduskonna tarbeks, keda, mida siis kelle omaks peetakse, kes kellele kui palju maksab jne. Niisugusel juhul jääb oma sõna öelda ka rektoraadil, ülikooli kui terviku huve peab samuti silmas pidama.

Järgmisel kolmapäeval, s. o. 16. jaanuaril oodatakse kl. 8.15 nõukogu saali kõiki neid, kes on huvitatud eelarve jagamise printsiipide väljatöötamisest. Kindlasti on oodatud kõikide teaduskondade esindajad. Veebruari esimesel poolel, arvatavasti mitte enne 12. kuupäeva on kavas korraldada majandamisteemaline konverents.

VARJE SOOTAK

Õppejõudude täiendõpe

Hariduse kultuurikeskus on saanud ka pidevõppe põhiprintsiibiks. Edasi õppida ja harida end omal maal oma rahvakultuuri baasil on päevakorrale tõusnud mitte ainult kui idee, vaid ka kui reaalsus. Üks kvalifikatsiooni tõstmise võimalusi kõrgkoolide õppejõududele on **täiendõpe Tallinna Pedagoogilise Instituudi haridusjuhi ettevalmistamise ja täienduskoolituse teaduskonnas.** Juba kolmandat aastat tegutseb seal 4-kuuline kursus, mis annab ühtlasi **andragoogika ja psühholoogia lisaeriala.**

Kursuste programm sisaldab psühholoogiat, andragoogikat, pedagoogikat, juhtimisteooriat, üldkultuurilisi distsipliine. Praktikanädal on toimunud Tartu Ülikoolis. Seni kursused läbinud õppejõud on hinnanud kursuseid positiivselt.

Järjekordne kursus algab 4. veebruaril ja kestab 24. maini. Teatada palutakse aadressil:

Tallinn,
Lasnamäe 50 või tel. 210 560.

KANNI INDRE

„Ülikooliharidus on kraadiharidus"

21. detsembril

- **ÕPPE- JA TEADUSTÖÖ**
- **KRAADINÕUKOGUD**
- **KUTSETAOTLUSED**
- **TÜ EELARVEST**
- **PÕHIKIRJADE KINNITAMISED**

Läinud aasta TÜ nõukogu viimase koosoleku põhiteemaks kujunes õppe- ja teadustöö ühendamise arutamine. Järgnevalt avaldame rektori sellekohase ettekande.

* * *

● **ÕPPE- ja TEADUSTÖÖ — rektor prof. JÜRI KÄRNER.**

Kõigepealt tuletame meelde, et juba vähemalt kuu aega on meil nüüd oma registreeritud põhikiri. Meie autonoomiat on tunnistatud.

Teiseks. Vähemalt seni on meile antud lubadus, et rahad tulevad ülikooli ühisena — ei ole enam lahterdatud eraldi õppe- ja teadustöö jaoks.

Kolmandaks oleme jõudnud vajaduseni reformida ülikooli õppetöö.

Üliõpilaskond muutub üha rahutumaks ja seda täiesti põhjendatult. Juba kaks aastat on meil põhiküsimuseks: **mis kuulub ülikooli juurde ja mis ei kuulu.** Vastavalt sellele oleme laiali saatnud mitmed allüksused. Aga alustame põhiküsimusest: **ülikooli juurde kuulub ülikooliharidus.**

Mis on ülikooliharidus? Ülikooliharidus on kraadiharidus. Ülikool annab oma akadeemilise hariduse, annab kraadid. See on etapiline. Akadeemilisest haridusest on suhteliselt **lahutatud** kutseharidus, mis tagab töö ja elatuse.

Esimese astme lõpetanu võib jõuda oma karjääriga keskastme juhini, mis ei ole muidugi garanteeritud. **Teise astme** lõpetanu on aga kindlasti inimene, kes on teadustöö- ja analüüsivõimeline ja kelle hulgast värvatakse arstid, juristid, õpetajad, insenerid. Peame perspektiivi püstitama teistmoodi: värvatakse nende hulgast, mitte aga ei pisteta automaatselt diplom pihku ja otsekohe on õigus töökohale. Kutselitsentsi peab endale ise välja võitlema. **Kolmas aste** avab tee teaduse juurde, tee kõrgkooli õppejõuks ja teadustöötajaks.

Kui me nii selgelt püstitame ülikoolihariduse suunad, siis peaksid meil olema **mitte sisseastumiserialad, vaid väljaastumiserialad.** Mida aga senised sisseastumiserialad näitavad? Paljudel erialadel (pedagoogika, ajakirjandus, biotehnoloogia) töötavad inimesed, kes ei ole sel alal lõpetanud. See, kus tegelikult töötatakse, pole see eriala, kuhu astuti. Õppeplaanides ei ole olnud võimalik indiviidi võimete avamine, ei ole olnud võimalik motivatsioon, et **valmistuda** selleks ja selleks. Nüüd peaks ülikooli tulles olema silme ees selge siht: kas ma tahan jõuda esimese, teise või kolmanda astmeni. See peab olema üliõpilasel teada.

Mis on siin **esimene lähiülesanne?** Paljudel teaduskondadel on valmis nelja aasta õppekava. Ka seal teeb elu ise korrektiive: nad on võibolla üle paisutatud, vähe usaldatakse noort inimest, vähe on variatiivsust. On teaduskondi, kus variatiivsus saab olla märksa suurem. Et õppur saaks liikuda oma juhendaja, oma professori suunas ja valida endale hoopis teise trajektoori kui tema naaber samas ainevaldkonnas. Variatiivsuse puudumine ongi üks suuremaid puudusi kogu meie õpetamissüsteemis.

Kui esimene aste ongi meil juba valminud, siis selle lõpp on veel siiski hägune. Täiesti korrastamata on teine ja kolmas aste.

Toon näite: 4+2+4. See ei ole mingi üldreegel, eri teaduskondadel on see muidugi erinev.

Nelja aastaga saavutab üliõpilane oma **esimese diplomi** ja kui tahame sellele anda nime, olgu see **bakalaureus.** Miks me kardame toonitada, et see on akadeemiline kraad. Ka nende lõpetajate hulgast värvatakse tööle.

Teise, magistrikraadini jõudmine võiks kesta kaks aastat. Aeg võib olla erinev. Võib-olla on mõni nii võimekas, et talle võib anda kohe doktoriprogrammi, nagu seda paljudes riikides ka tehakse. Või nõuame eeltingimusena, et doktoriprogrammile minejal peab olema magistrikraad. Aga erakordseid talente on alati.

Kolmandaks on doktorikraad. Doktorikraadi andmine on ülikooli pärusmaa. Kui ma mainisin eespool nelja aastat, siis tähendab see seda, et stipendium on neljaks aastaks. Peame mõtlema ka teise ja kolmanda astme stipendiumidele, mitte sellise toetusraha peale, mida jagatakse üliõpilastele massiliselt, vaid igas astmes — esimeses, teises, kolmandas peab olema nii korralik stipendium, et sellega elatakse ära. Ja isegi juhul, kui kehtestatakse kasvõi sümboolne õppemaks, peab olema stipendiumivaru sellekski, et tõesti ükski inimene ei jääks vaesuse tõttu ülikooli tulemata.

Teaduskondades peab olema kümne aasta õppeprogramm. Kus üliõpilane lõpetab, sõltub tema võimeist, võimalustest. Aga üliõpilasel peaks olema pikaajaline programm kohe teada.

Pikaajalise programmi koostamisega seostub kaks asja. **Esiteks** peame tegema inventuuri, kus on võimalik jõuda doktoriprogrammini. Praegu, analüüsides isegi kandidaadikraadini jõudmist, näeme, et allüksustes on **väga suuri** erinevusi. On allüksusi, kus ei ole kedagi ette valmistatud, kus pole seda jõutud teha või on ettevalmistamine olnud juhuslik, rääkimata sellest, et juba esimese astme üliõpilased pääseksid teaduse juurde.

Teiseks. Meil on tarvis, seistes silmitsi kogu oma majanduse ja võimalustega, et kaoksid juba terminoloogias ära sõnad «õppe- ja teaduspool». Ülikooliharidus on teadusharidus. Peame jõudma selleni, et teadusasutused, teaduspool ja kateedrid, senine õppepool **ühinevad.** Mitte et liidetakse üksteisega, vaid et ühinemise käigus ka mitmed kateedrid muutuvad, kaotavad oma nime ja omandavad võib-olla hoopis senise teaduslabori nime. Siia sobib professor Ain-Elmar Kaasiku ütlus Teadusfondi nõukogus: teadus on hariduse kõrgem vorm.

Kuidas see peaks toimuma konkreetselt? Tegemist on paljude sama profiili laborite **liitumisega,** mille sees kujunevad **õppetoolid. Õppetool on professuur,** professor kasvatab professori. Vastavalt sellele peame andma talle oma ainevallas suurema iseseisvuse. On ju heterogeensed kateedrid (kus tuleb näiteks viis inimest kokku panna) tegelikult sellised, kus inimene täidab ülesandeid, mis ei puutu üldse tema ainevalda. Tema ainevallas ette valmistatud üliõpilane saab tegelikult ainult kaks erikursust ja sedagi võib-olla väga ebasobival viiendal kursusel. Ja me ütleme veel, et tuleb selle ala spetsialist!

Õppetooli puhul on vastutus kui mitte esimesest (kui esimesed kaks aastat lähevad ühise vooluga), siis küllap vähemalt neljanda semestri lõpust. Siis peaks olema selge, millise õppetooli poole üliõpilane läheb. Ja kogu vastutus tema ettevalmistamise eest — kui palju loeb professor ja kui palju tema ümber olev õpetajaskond — on professori asi. Isegi puhkust ei kehtestata professorile: **professor peab oma töö ära tegema** ja seegi on tema oma asi, mismoodi ta oma puhkuse korraldab. Professor ei kirjuta isegi avaldust, ta teatab ainult rektorile, et sel ajal ma käin ära. Tal ei ole isegi puhkuse määra nagu on teistel näiteks nelikümmend üks tööpäeva.

Ja võib-olla tulevad liitumise tagajärjel **osakonnad.** Nende sünonüüm on instituut. Ei saa ette kirjutada, kus säilib kollektiiv ja selle mingi töörühm.

Väärtuse, pideva kontrolli tagab see, kui on olemas oma doktoriprogramm ja kraadid, mis ta on andnud. Hinnangu annab juba vabariik, annab maailm, annab teadusüldsus. Vastavalt sellele eraldatakse ka rahad: kui palju tuleb selle programmi ja selle ja selle pealt.

Rootsis antakse 45% teadusele eraldatavatest summadest teaduse pidevaks uuendamiseks ja ainult ülikoolidele, sest ainult ülikoolis on võimalik seda pidevalt uuendada, sest noorte peas on kõige rohkem uusi ideid, ka nende rakendamiseks.

Seega tahan ma põhimõtteliselt teie toetust **esiteks õppe- ja teaduspoole ühendamiseks ja teiseks selliste pikkade doktoriprogrammide väljatöötamiseks.** Ja juba ühiste jõupingutustega.

* * *

Järgnenud mõttevahetuses avaldati rektori kavatsetavatele ümberkorraldustele toetust, kuid oli ka küsimusi.

ÜMPI direktor Aavo-Valdur Mikkelsaar oli põhimõtteliselt pärit ÜMPI ja arstiteaduskonna ühendamisega, kuid selgusetuks olid jäänud finantseerimise põhimõtted.

Rektor vastas, et I kvartalis finantseeritakse eelmise aasta summade järgi. Kui uued rahanumbrid teada, hakkab jagamise põhimõtetega tegelema ülikooli valitsus. Raha antakse teaduskondadele ning nad võivad seda jagada täiesti iseseisvalt.

Prof. Sulev Vahtre toetas ajaloolaste poolt rektori seisukohti ning andis teada, et ka ajalooteaduskond läheb uuel semestril üle ainesüsteemile.

Doktor Talis Bachmann pidas samuti esitatud põhimõtteid õigeaegseks ning edasiviivaks, kuid arvas, et praeguses tegelikkuses peituvad mitmed konfliktide eod. On ju paljud laborid ja teised üksused aastate jooksul näinud suurt vaeva **oma seadmete ja aparatuuri muretsemisel** ning kas ei seisa nad varsti lõhkise küna ees, kui varadele hakkavad pretendeerima teised. Üks päästevahendeid olekski õppetoolide süsteem, mida võiksid täita ka juhtivteadurid, laborijuhatajad jt. Võib-olla aitaks see konflikte juba eos vältida.

Teadusprorektor prof. Ants Kallikorm pidas samuti õigeks, et edaspidiseks õppe- ja teadustöö keskuseks saaks teaduskond. Ta tuletas aga ka meelde, et siianigi on paljude laborite ja kateedrite vahel olnud koostöö, kuid on olnud õppepoolel sedagi, et alati pole seal teadusega tegeldud. Juhtiva kõrgkoolina sai TÜ 1982. aastal õiguse moodustada teadusosakond. Selle koosseisus on hulk asutusi, mis teenindavad tegelikult kogu ülikooli, nagu näiteks välissuhted, arhiiv jpt. Mis saab neist, kas koondada rektoraadi juurde?

* * *

Praegu on veel palju lahtisi otsi. See tähendab aga ülikooli kogu senise struktuuri ammendumist ning uue loomist. Nõukogu hääletas rektori ettekandes toodud põhimõtete poolt. Õppe- ja teadustöö ühendamise konkreetsete probleemidega hakatakse kohe edasi tegelema, nii et ehk on midagi täpsemat kuulda juba järgmisel nõukogu koosolekul.

* * *

● **KRAADINÕUKOGUDEST JA DOKTORIKRAADI KAITSMISE KORRAST kõneles vastava komisjoni nimel prof. LEMBIT PUNG.**

Praegu on moodustatud 18 doktorikraadi nõukogu. Enamikul on esimees, aseesimees ja sekretär olemas. Kui sekretäriks on doktorikraadita isik, siis ei ole ta nõukogu liige ning määratakse ametisse käskkirjaga.

TÜ nõukogu kinnitas doktorinõukogude koosseisu, tasustamise määrade kohta ilmub rektori käskkiri.

* * *

Sõnavõttudest ja küsimustest koorus välja, et

✻ kaitsmiskorra projekt kopeerib osaliselt VAK-i süsteemi,

✻ ei peeta vajalikuks eelkaitsmist,

✻ doktoritöö kaitsmiseni jõutaks pärast magistritöö kaitsmist,

✻ kaitsmine ülikooliõpiku põhjal võib osutuda liialt kergekaaluliseks,

✻ mujal maailmas ei ole meditsiinimagistreid, vaid üksnes meditsiinidoktorid,

✻ eriarvamused tekivad sellest, et praegu võtame eeskujuks erinevate maade süsteeme,

✻ EV 31. juuli määrusesse tehakse parandusi ja täiendusi ning ühtteist pakub sinna ka Tartu Ülikool.

* * *

Arutelu kokku võttes ütles komisjoni liige **prof. Ain-Elmar Kaasik,** et komisjon arvestab kõiki märkusi. On vaja siiski silmas pidada, et praegu on tegemist üleminekuperioodiga (eksisteerivad veel ka VAK-i süsteemi nõukogud), kuid on vaja jõuda TÜ oma kraadideni. Edasi tegeldakse kaitsmiskorraga. Peale üldise kaitsmiskorra kinnitamist saadetakse see aluseks nõukogudele. Igal nõukogul on õigus välja töötada oma kaitsmiskord ja -tingimused.

Magistrinõukogudega hakkab tegelema ilmselt komisjoni laiendatud koosseis.

* * *

● **HALDUSPROREKTOR VELLO PEEDIMAA INFORMEERIS NÕUKOGU LIIKMEID TÜ EELARVEST.**

Teatavasti TÜ nõukogu ei kinnitanud ülikooli eelmise aasta eelarvet. Planeeritud rahasummad olid ülikooli jaoks liiga väikesed ning detsembris ulatuski rahadefitsiit üle 1,2 miljoni rubla. Tuli raha juurde küsida. Majanduskuludeks oli vaja 520 000, õppekuludeks 178 500 (piirituse, ajalehtede-ajakirjade jm. hinna tõus), kapitaalremondiks veel 300 000 rubla. 220 000 rubla oli vaja ülikooli IV kvartalis tulnud seadmetele. Küsitust saadi 860 000 rubla, lisaks sellele andis ministeerium kapitaalmahutustest 440 000 rubla, millega kaeti seadmete maksumus. Hädapärased summad ülikooli funktsioneerimiseks on ministeeriumilt saadud, s.t. et tuldi ots otsaga kokku.

1991. aasta eelarve kohta ei olnud midagi teada ka veel sel nädalal. Kui varsti vaetakse eelarvet nõukogus pikemalt, siis sellest ka lehes.

* * *

● **KUTSED.**

Professorikutse omistati bioloogiadoktoritele RICHARD VILLEMSILE ja MART SAARMALE ning meditsiinidoktor TIIT HAVIKOLE.

Dotsendikutse anti pedagoogikakandidaatidele TIIT LEPMANNILE ja VIIVI NEARELE, ajalookandidaatidele VILLU TAMULILE ja MATI LAURILE, bioloogiakandidaat MATI PÄÄSUKESELE, meditsiinikandidaatidele ELLO-RAHEL KARELSONILE, TONU KAUBALE ja TOOMAS ASSERILE, geograafiakandidaatidele ARE KONDILE ja RIHO MÄLLOLE ning filoloogiakandidaat REET SOOLALE.

* * *

● **TÜ TÄIENDUS- JA UURIMISKESKUSE (TÜTUK) PÕHIKIRJA** oli eelnevalt paaril korral arutatud dekaanide nõupidamisel ning eelmisel TÜ nõukogu koosolekul. Sel korral enam küsimusi ei tekkinud ning põhikiri kinnitati. Selles on kirjas, et niisuguse keskuse eesmärk on teaduse arendamine, levitamine ja juurutamine täiend- ja ümberõppe korraldamise, nõustamise ning uurimistöö eri vormides nii Eestis kui väljaspool. Mida TÜTUK endast täpsemalt kujutab, sellest saab teada ülikooli ajalehtedest nr. 13 ja 25 1990. a.

* * *

● **TÜ SPORDIKLUBI PÕHIKIRJA** tutvustas spordiklubi esimees NEINAR SELI. Ka see põhikiri kinnitati.

* * *

● **TÜ TEADUSKONNA NÄIDISPÕHIMÄÄRUSE PROJEKT** oli nõukogus laudadel ning nõukogu liikmed said selle kaasa edasiseks arutamiseks.

Mida peaks Tartu Ülikoolis muutma?

TEADUSKRAADID

Ohust, mida kujutab Vene teaduskraadide süsteemi ülekandmine Eesti teadusesse, on mul olnud võimalus juba kirjutada (**«Edasi» nr. 253, 2. november 1990**). Kogu varem kehtinud teaduskraadide süsteemi mõte on, nagu ka kogu ülejäänud süsteemil tervikuna, allutada inimese tegevus võimalikult totaalsele kontrollile ja reguleerimisele. Kõige efektiivsem viis selle eesmärgi saavutamiseks on mõistagi jagamine. Esiteks tuleb doktorinõukogud eraldada kandidaadi omadest. Seejärel tuleb teadused peenendada nii pisikesteks osadeks, et võiks täitsa kindel olla, et nende minimaalne arv ühel erialal võtab kraadi nõudlejalt igasuguse valikuvabaduse.

Kui soovida vana süsteemi kestma jäämist, siis on eriti arukas Eesti Vabariigi uute kaitsmisnõukogude moodustamisel näpu vahel hoida Vene teaduserialade nomenklatuuri. Hiljutisest ülikooli lehest oligi lugeda rõõmustav sõnum, et nii ongi toimitud, sest moodustamisel on juba 18 doktorinõukogu ja see ei paista olevat mingiks piiriks.

Kitsad erialanõukogud lähtuvad mitte eriti mõistlikust ideest, et ainult täpselt sama eriala teadlane on võimeline hindama mingi töö teaduslikku väärtust. Analoogne on kujutlus sellest, et kohtus suudab kaebealuse süü või süütuse üle otsustada vaid professionaalne jurist. Muu maailma kogemus näitab, et süüdistava või õigustava otsustuse langetamiseks piisab sellest, kui olla tavaline otsustusvõimeline ühiskonna liige, kes teeb oma otsuse professionaalsete juristide poolt ettevalmistatud materjali põhjal.

Täpselt samuti peaks näiteks bioloog suutma otsustada, tuginedes eksperdist oponendi arvamusele, kas töö vastab magistri- või doktorikraadi nõuetele isegi juhul, kui töö kitsam eriala on hindajale võõras. Samamoodi peaks eesti filoloog oskama hinnata seda, kas germaani keelte grammatikale pühendatud töö vastab filoloogia teaduskraadi nõuetele, ilma et otsustaja oleks ise kunagi tegelenud germaani keeltega. Kaitsmisnõukogu ülesanne ei ole ise teada kõike kaitsmisele tuleva probleemi kohta, vaid oskus valida töö oponendiks asjatundjad, kes võiksid tööle anda hinnangu, mida saab otsuse tegemisel usaldada.

Minu meelest ainus arukas tee Eesti teadusele oleksid **kaitsmisnõukogud, mis vastavad teaduste üldisele jaotusele** (filoloogia, ajalugu, füüsika, bioloogia, matemaatika, psühholoogia jne.). Uus teaduskraadide põhimäärus ei sea selles osas mingeid piiranguid ja vähemalt seekord ei saa valitsust lolluses süüdistada. Ei maksa kahtlustada, nagu seda on impeeriumis kogu aeg tehtud, et teadlased on vastutustundetud subjektid. Teadlastest koosnev nõukogu suudab ise otsustada, millist tööd kaitsmisele võtta ja millist mitte, ja paremini kui bürokraadid ning kindlasti paremini kui selgete poliitiliste kaalutlustega loodud teaduskraadide süsteem, mis on viinud impeeriumi teaduse katastroofini.

KELLE KÄES ON VÕIM?

Ülikoolis on võim administratsiooni käes. Vaatamata mõningate eriti naljakate kateedrite ärakaotamisele ja teiste ümbernimetamisele, on ülikooli haldamise kord ikka veel miniatuurne koopia suuremast tsentralistlikust ja bürokraatlikust süsteemist. Ka suur osa juhtkonda kuuluvatest inimestest on seal veel Koobi ajast, kui ülikoolis oli moeks poliitiliste insinuatsioonikõnede pidamine.

Tsiviliseeritud maailma ülikoolides on kõige olulisem tegelane see inimene, kes reaalselt õpetab üliõpilasi. **Administratsioon on vaid tehniline aparaat, mille ülesandeks on õppejõudude teenindamine.** Professuuri huvide kaitsmiseks on olemas mitmed vahendid, eelkõige akadeemiline kaitse (*tenure*), mis ei võimalda administratsioonil selle kaitse all olevat inimest vallandada; siis allasutuste (kateedrid ja teaduskonnad) suur iseseisvus ja lõpuks rektor, kes esindab administratsioonis õppejõudude huve. Meie ülikoolis sellised kaitsemehhanismid lihtsalt puuduvad või ei toimi.

Kui Tartu Ülikool tahab olla midagi muud kui jätkuvalt impeeriumi provintslik õppeasutus, siis on vaja muuta võimukeset. **Reaalne võim tuleb anda sellele allüksusele, mis tegeleb üliõpilaste õpetamisega.** Oleks täiesti loomulik, kui kateedril oleks oma sõltumatu eelarve, mille jagamise üle otsustab vaid kateeder ja mida administratsioon ei saa aasta lõpus enda tekitatud puudujääkide katteks ümber jagada. Kui selle võimaluse teostamine olemasolevas majanduslikus kaoses on ilmselt utoopiline, siis muudes küsimustes peaks kateeder olema kõigi oluliste küsimuste ainuotsustajaks. Sellise võimukeskme allapoole nihutamisega saaks selgeks, et mõned väga tähtsad ametikohad pole ülikoolile lihtsalt vajalikud.

MIS ON ÜLIKOOLIS ESMANE?

Nii kaua kui ma ennast ülikoolis mäletan, on visalt püütud väita, et õppetöö on kõige tähtsam, ja kui selle lisaks veel natuke teadust tehakse, siis on asi lihtsalt oivaline. Pole kahtlust, et selle muinasjutu on leiutanud administraatorid, kellele on nende amet mitte ainult peamiseks kutsumuseks elus, vaid ka ainsaks teaduslikuks erialaks. Selle loosungi praktilise elluviimise üks viis on varanduse äravõtmine «rikkamatelt» teaduslaboritelt ja selle läbi kommunistliku ideaali saavutamine: vaesustaseme üldine ühtlustamine.

Ettekujutus õppetöö esmatähtsusest on saanud kujuneda vaid pseudoteaduse vohamise taustal, mille kõige silmatorkavam joon on peamiselt venekeelse teadusmakulatuuri produtseerimine. Kuigi sotsialistliku võistluse arvestust enam avalikult ei peeta, näib vana juhend, mille järgi ametiühingu komitee esimeheks olemine annab niisama palju punkte kui Nobeli preemia võitmine, ikka veel ülikoolis jõus olevat.

Ükskõik millise ülikooli kvaliteedi määrab ära tegelikult ainult üks näitaja: esmaklassiliste teadlaste arv selles ülikoolis. Isegi kui kriidi ja tahvli käsitamine viia metoodiliselt laitmatule tasemele, on siiski olulisem see, mida õpetatakse. Loomulikult on ülikoolis õpetamist vääriva seas teatud kogus kohustuslikku mannaputru, kuid peamise koostise moodustavad teadmised, mida saab teada vaid inimene, kes asja ise uurib. Mida paremini ta seda teeb ja mida lähemal on ta oma erialal maailma tipptasemele, seda parem on õpetamise kvaliteet (sõltumata sellest, kui metoodiliselt õieti ta kriidiga manipuleerib). Seega, nii paradoksaalne kui see ka ei tundu, on õppetöö põhimõtteliseks parandamiseks vaid üks tee: **meelitada ülikooli tippteadlasi ja luua olemasolevatele võimalusi tippu jõudmiseks.** Õnneks näib kehtivat reegel, et tippteadlased püüavad ka õpetamist samal viisil korraldada nagu oma uurimistöödki. Parimad psühholoogia õppelaborid, mida ma maailmas näinud olen, on ikka nendes ülikoolides, kus töötavad psühholoogia edetabeli juhid. Samuti kehtib peaaegu vankumatu reegel: tehniliselt head õppelaborid on olemas vaid nendes ülikoolides, kus on esmaklassilised uurimislaborid, mis on neelanud endasse miljoneid dollareid. Ei maksa unustada, et ainult õppeotstarbeks loodud labor või õppevahend on ikkagi mänguasi. Kaasaegsel tasemel ja ülikooli hariduse nime väärivat teadmist saab anda vaid nende vahenditega, millega teadust tehakse, mitte aga nendega, millega taastatakse teaduse ajalugu, ükskõik kui vajalik ja huvitav see ka ei ole.

Sellega pole tahetud öelda, et õpetamist ennast ei peaks paremaks muutma, eriti selle tehnilist külge. Igas auditooriumis peaks juba praegu olema grafoprojektor, videomagnetofon ja kompuuter, kuigi ülikooli majandus suudab edukalt lahinguid pidada vaid vajaliku koguse kriidi pärast. See, mis ma õelda tahtsin, on see, et ülikoolis tuleb taastada teaduse prioriteet. Poleks paha, kui ka üliõpilaskond suunaks oma huvi keskaegsetelt korporatsioonimängudelt sellele, kuidas muuta oma õppeasutus korralikust linnakoolist tõeliseks ülikooliks. See peaks nagu olema nende endi huvides.

JÜRI ALLIK

Ei! Ei! Ei!

õppemaksule nii praegu kui ka tulevikus. Loodan, et vajaduse korral kasutab üliõpilaskond ja selle edustus õppemaksu kehtestamise vastu kõiki legaalseid võitlusabinõusid ja et õppejõud töövad kaasa.

Koos *stud.* **Peeter Palusaarega (UT 21. dets. 1990)** arvan: me liigume «ühiskonna poole, kus kõigi omandatavate väärtuste eest tuleb adekvaatselt tasuda». Vastupidi temale loodan, et õppemaksu tasuma ei pea igaüks ise, vaid meie kõik. Eesti rahvas. Riik.

Meie tulevane loodetav jõukus ei saa tulla seapeki ekspordist Läände (nagu seda mitmed parteid loodavad) ega Itta (kus tulevikus ostetakse valuuta eest sealt, kus odavam). Meie rikkus ei saa tulla järjest viletsamate järjest vähenevate kaupade ja teenuste eest rohkem raha küsides ja riburada ühelt teisele edasi spekuleerides, s. t. üksteise järelt varastamise ringmänguga (turumajandus Eesti moodi). Euroopa väikemaade, Jaapani, Taiwani, Lõuna-Korea ja teiste maade kogemus näitab, et jõukus tuleb teaduse arenguga, haridusega, kõrge kvalifikatsiooniga inimeste tööga. Tuleb kõrgtehnoloogiaga, aparaadiehitusega, elektroonikaga, teadusmahuka tootmisega. Varem takistas meid nende suundade arendamisel «Moskva», edukalt taotledes Eesti täitmist proletariaadiga. Nüüd takistame ise — nõukoguliku mõtteviisi omandanud heade õpilastena, kes mõnuga kasutavad uueks värvitud vana demagoogiat. Poolikuks jäänud katsed paika ja kvalifikatsiooni mõnevõrra seostada, harituse eest madalalt tasumise riikliku poliitika jätkumine, põlglik või vaevu salliv suhtumine teadusesse näitavad, et soovimatus homsele mõtelda on jäänud.

Andekaile ja töökaile üliõpilastele on vaja stipendiume — palju suuremaid kui seni, aga küllap ka senisest vähemaile. On vaja pikaajalisi protsendita laenusid ülikoolis õppimiseks. Mille arvel? Kõige muu arvel, eelkõige jätkuva meeletu raiskamise arvel, mis riigivõimu käest on üle läinud nn. tootjatele ja äriajajatele. Kui meie mõtteviis haritusse suhtumises ei muutu, läheb EV kuradile. Täpsemalt: läheb sinna, kuhu praegu läheme — räpase vähetootliku maa poole, kus väike (peamiselt senistest spekulantidest ja varastest kujunev) rikaste kiht elab sadade tuhandete vaeste lollide arvel.

Õige oleks küll õppemaksu asemel arvestuste ja eksamite korduva tegemise eest tasu võtta, mis läheks õpikute honorariks ja trükikuludeks. Liiga palju võtame ülikooli vastu neid, kes siia tulevad mitte ametit õppima ega haridust saama, vaid õnnelikku muretut lapsepõlve pikendama. Esimestel kursustel on küllalt neid, kellele hiljuti küpsustunnistus vägisi pihku topiti ja kes ikka veel proovivad ilma õppimata või mingit konspekti õrnalt lehitsenuna läbi saada — nagu nad seni said. Maksku nad siis selle eest, ja kõvasti!

Ülikooliõpetuse põhisegaja pole meil küllalt tarkade õppejõudude vähesus, vaid ülikoolisisene miljöö, foon, keskkond, mille määravad tudengid ja nende senine kasvatus (sõprade, mammade-papade eluviis, kuritegelikult vastutustundetute kooliõpetajate moraalselt laostav mõju). Ükski õppejõud ei saa tudengit targaks õpetada; saab ise õppida ja õppejõud saab sellele kaasa aidata. Mõnigi meie näivalt keskpärane tudeng on välismaises ülikoolis end väga tugevana näidanud, sest seal on üliõpilaste loodud miljöö teine.

Tennessee ülikoolis (USA) oli mulle suurimaks üllatuseks mitte arvutuskeskus, loengusaalid, õppemetoodika, vaid ka lühikesel loenguvaheajal õpiku kallal istuvate üliõpilaste hulk. Ma ei usu, et meil midagi niisugust niipea tuleb, vähemalt tudengite poole pealt. Aga seni ei tohi ükski tõesti andekas ja töökas noor rahapuuduse pärast ülikooliharidusetа jääda: see oleks kuritegu meie eneste ja Eesti (võimaliku) tuleviku vastu.

ERAST PARMASTO

Kes on ülikoolis tööandjad?

Ametiühingute arvates on töövõtjateks inimesed, kes **müüvad oma tööjõudu**, ja tööandjateks inimesed, kes olles ise ettevõtte omanikud või kes ettevõtte omaniku ülesandel (töölepingu alusel) **ostavad tööjõudu** ja on seega töövõtjale partneriks töölepingu sõlmimisel.

Omaniku nimel tegutsev tööandja ülesandeid töölepingu alusel täitev isik on kõigi oma alluvate jaoks tööandjaks, kuid **tema enese** töölepingu sõlmimisel ettevõtte omanikuga on esimene töövõtja ja teine tööandja.

Sotsialistlike majandus- ja omandisuhete tingimustes oli tööandja funktsioon hajutatud riigi valitsemise, majanduse ja poliitilise juhtimise eri tasanditele. Kuni ametiühingud täitsid osaliselt riigiorganite funktsioone ning olid kaasvastutavad ettevõtete majandustegevuse eest, kuulusid nii töövõtjad kui tööandja ülesandeid täitvad isikud ühtedesse ja samadesse ametiühingutesse.

Turumajanduse taastamisel toimub töövõtja ja tööandja täpsem kindlaksmääramine. Ametiühingureformi eesmärgiks on töövõtjate organisatsiooni väljaarendamine rahvusvaheliselt tunnustatud põhimõtete alusel. Ametiühingute sõltumatuse tagamiseks on oluline riiklikest funktsioonidest loobumise kõrval tööandjate ja neid ülesandeid täitvate isikute ametiühingutest väljalülitamine. Tööandja ja ametiühingute kui töövõtjate organisatsioonide vahelised suhted ei saa olla ametiühingusisesed suhted.

* * *

Eesti kõrgkoolides on alanud aastal vaja meie kõigil tasemeil ametiühinguorganisatsioonide sõltumatuse tagamiseks ning Eesti Kõrgkoolide Ametiühingute Liidule «Universitas» rahvusvaheliste vabade ametiühingute tunnustuse saamiseks määratleda, kes on ülikoolides tööandjad, kes töövõtjad. Meil on vaja vastata küsimusele, kas Tartu Ülikoolis on tööandjateks ainult ülikooli valitsuse liikmed või ka juriidilise isiku õigust omavate ja muude ülikooli struktuuriüksuste (kateedrid, osakonnad, sektorid jne.) juhid. Ametiühingukomitee ootab selles küsimuses ülikooli kõigi töötajate arvamusi.

Peale arvamuste laekumist on võimalikud järgmised tegutsemisvariandid.

1. Ülikooli ametiühingukonverents kuulutab teatud ametikohtadel olevad isikud tööandjateks ning nende kuulumise ülikooli ametiühingusse vastuolus olevaks ametiühingu kui töövõtjate organisatsiooni põhimõtetega.

2. Iga allüksuse ametiühinguorganisatsioon otsustab iseseisvalt tööandjate ametiühingusse kuuluvuse küsimuse.

3. Kokkulepete sõlmimise käigus ülikooli ametiühingu algorganisatsioonide ja tööandjate vahel palga- ja töötingimuste, töö- ja puhkeaja ja muudes küsimustes peavad tööandjad või tööandja ülesandeid täitvad isikud tegema valiku ametiühingu liikmeks oleku ja oma rolli huvide vahel, sest pole võimalik üheaegselt täita ametiühingu põhikirja nõudeid ning esineda tööandjana.

4. Jätta kõik vanaviisi.

Milline tegutsemisvariant valida? Või on veel mingeid muid võimalusi?

ALEKSANDER JAKOBSON

Defitsiidist

Mäletatavasti oli möödunud aastal TÜ üliõpilastel võimalik üliõpilaste ametiühinguorganisatsiooni vahendusel saada mitmesuguste defitsiitsete kaupade talonge. Ametiühing likvideeriti 15. detsembril ning praegu pole veel päris selge, kuidas jaotus edaspidi korraldatakse.

Aga seni pole veel selge ka, mida ja kellele jagada. Tartu linnavolikogu tarbijakaitsekomisjon on seisukohal, et üliõpilastest tohiksid talonge saada ainult abieluinimesed. Kommentaariks ütles komisjoni esimees Henn Elmet, et defitsiitseid (ehk nn. püsikaupu) on ju nii vähe, et kõigile nagunii ei jätku, Tartu Ülikoolis on aga üle 5500 tudengi, kelle hulka oleks vaja piirata. Kriteeriumiks olgu siis abielus olek.

Loomulikult ei ole võimalik sellise seisukohaga nõustuda. Tartu Ülikooli täisealised üliõpilased on täiesti võrdsed teiste linnakodanikega ning nii peab ka talonge eraldatama proportsionaalselt. Selle küsimuses peab üliõpilaste eest seisma TÜ üliõpilaskonna edustus ning üliõpilastest linnavolikogu saadikud.

Edustus arutab seda asja oma 15. jaanuari koosolekul ning saadab oma esindajad tarbijakaitsekomisjoni koosolekule 16. jaanuari ning linnavolikogu istungile 17. jaanuaril, kus on plaanis küsimus otsustada. Pärast seda võib infot saada edustuse juhatuselt telefonil 3 53 31.

OLAVI PAIDE

Välismaale õppima

Tartu Ülikoolil on taas võimalus saata oma üliõpilasi välismaale, seekord Saksamaale. Loomulikult peab selleks valdama saksa keelt. Õpingud algavad selle aasta sügissemestril. NL Hariduskomitee on EV-le eraldanud järgmised kohad:

● II kursuse üliõpilasele täieliku kestusega õppekursus 4 aastaks vabalt valitud erialal (on eraldatud 2 kohta ühe endise Ida-Saksamaa kõrgkoolis);

● III kursuse üliõpilastele osaline õppekursus (1 aasta) endises Lääne-Saksa kõrgkoolis kaubanduse, ühiskondliku toitlustamise ökonoomika ja juhtimise erialal (1 koht);

● III kursuse üliõpilastele 10-kuine õppekursus vabalt valitud erialal endises Ida-Saksa kõrgkoolis (2 kohta);

● keelekursusteks on kohti III—IV kursuse germanistidele (1-kuine seminar endises Lääne-Saksa kõrgkoolis (TÜ-le 2 kohta));

● III kursuse germanistidele on 5-kuine kursus endises Ida-Saksa kõrgkoolis.

Avaldus tuua esmaspäeval (14. jaanuari hommikul enne kl. 11) peahoone ruumi 217 Andi Kasakule. Avaldusse märkida oma andmed ja eriala, mida tahetakse õppida ning miks. Lisada ka praegune keskmine hinne (lihtsaks orientiiriks, sest ei ole möödupuu). Oma dekanaadist tuleks paluda avaldusele dekaani või prodekaani arvamus.

14. jaanuaril kl. 11 toimub peahoones saksa keele test ning kl. 15 rektoraadis kandidaatide valimine, millest võtab osa ka edustuse esindaja.

ANDRES REKKER,
TÜ edustuse aseesimees

Jahmatusest

Sai septembri lõpus rõõm, kui ülikooli ajaleht ilmus esmakordselt ofsettrükis, nüüd... Oleme taas kõrgtrükis, aga veelgi enam. Kui varem saime fotosid klišeerida Tartus, siis nüüd trükikoja kehv materjal seda enam ei võimalda. Nii kulubki üks nädalapäev toimetuse ühel töötajal Tallinna peale. Aga olgem linna trükikojale siiski tänulikud, et nad EPA ja meie lehele kõrgtrüki võimaluse andsid. Ka neil ei ole üleminekuperioodil kerge ja pealegi on lootust paremuse poole.

Ainult et rahulolematus iseendaga siinsamas toimetuse sees on väga suur. Küllap ka lugejail, sest me oleme saanud väga paljudest ettepanekutest teoks teha ainult pisut, pisut. Ei mahuta see pisike leht õieti midagi peale hädavajaliku info ja sissetulnud lugude. Infogi pole täielik, sest meie praeguste tingimuste juures me lihtsalt ei jõua ise igale poole õigel ajal. Silme ees on olnud pikemat aega 8-leheküljeline ülikooli ajaleht kõikvõimaliku informatsiooni, ülikooli eri tahkude, üliõpilasprobleemide (mida nad teeksid ise) ja palju muuga, rääkimata kultuurist. Selleks kõigeks on vaja aga ka rohkem inimesi. Praegu on need paar inimest ise nii transporditöölised, sekretärid ja ei tea veel kes ning sellisel viisil jääb kõige vähem aega sisuliseks tööks. Peale loominguliste töötajate (s. t. ajakirjanike) vajaks toimetus ka oma keeletoimetajat (me oleme väga tänulikud oma ühiskondlikele keeletoimetajatele, aga kaua niiviisi võib; täna ilmub viimane nende poolt loetud ajaleht), kunstnikku, fotograafi, sekretäri. Aga palgad, palgad... EPA-s on 3-liikmeline lehetoimetus viidud omaette osakonna seisusesse ja juba mitu kuud saavad meie kolleegid meist kuus peaaegu sada rubla rohkem palka.

Et kuuldavasti tahab ka edustus oma üliõpilaslehte välja andma hakata, et mitmed asjad siin ülikoolis selgeks rääkimata, siis loodetavasti saab peagi teoks üks ühine arupidamine ülikooli ajalehe teemal. Ja et meie lehetegemise võimalused praegu raskendatud, et käib sess ja tuleb vaheaeg, siis peaks järgmine ajaleht kindlasti ilmuma (pool lehte on juba planeeritud) ja ilmub loodetavasti enne uue semestri algust. Fotod ja kõik materjalid palume toimetusse tuua aga ruttu-ruttu, et me omadega jänni ei jääks.

Toimetus

VÄLISMAALE ÕPPIMA

Algteavet õppimis- ja stažeerimisvõimalustest välisriikides saab nüüd STENDILT peahoone vasakus tiivas Sophoklese soosiva pilgu all. Edasist infot ja head nõu annavad **pr. RIINA LAIDVEE (välissuhete osakond, tel. 35-155) ja hr. URMAS AUNIN (teabetalitus, tel. 35-421).**

TIIT MATSULEVITS

KLUBI

soovib kõigile head uut aastat ja kutsub sessi ajal lõdvestuma
diskole
reedel, 11., 18. ja 25. jaanuaril
ning
laupäeval, 12., 19. ja 26. jaanuaril
algus kl. 21
Üliõpilaspilet ikka kaasa!

• • •

Kultuuriklubil

Saame kokku teisipäeval, 15. jaanuaril kl. 19 klubis.

NIETZSCHE RAAMATUTE TELLIJAD

Toimetusest saab kätte I ja II köite.

Meie ülikoolipere on kaotanud ühe oma vanema põlve silmapaistvatest soome-ugri keelte ja kultuuride tundjatest. Paula Palmeos oli neid, kes möödaniku rasketel aastakümnetel ei lasknud meil unustada, kuhu me tegelikult kuulume.

Paula Palmeos

1911—1990

Ta hoidis meie teadvuses Euroopa kultuurriigid Ungari ja Soome, kuid tuletas meelde ka idapoolsete keelesugulaste olemasolu ja käekäiku. Seda tegi ta vastavaid keeli õpetades ja uurides, kultuure tutvustades ja tõlkeid avaldades. Läänes Ungari ja idas Karjala olid tema tähelepanu tulipunktis.

Tartu Ülikooli soome-ugri keelte kateedri õppejõud ja dotsent oli Paula Palmeos 1944. aasta sügisest 1989. aasta sügiseni. Õppetööle lisaks käis ta regulaarselt idapoolseid sugulaskeeli uurimas, kaasas üliõpilased või teised nooremad kolleegid, seda kuni aastani 1986. Ta avaldas rohkesti teadustöid karjala, eesti ja teistegi keelte kohta, samuti soome keele õpiku ja õppevahendeid.

Paula Palmeos (Pauline Palmeus) sündis 18. novembril 1911 Suure-Jaani lähedal Lahmusel ja suri 23. detsembril 1990 Tartus. Haridustee kulges tal Viljandi gümnaasiumi kaudu Tartu Ülikooli, mille lõpetas 1939, olles 1936—1937 ka vahetusstipendiaadiks Ungaris. Enne meie ülikoolis tööleasumist oli ta mõned aastad kooliõpetaja.

Fennougristina oli Paula Palmeos rahvusvaheliselt hästi tuntud, millest kõneleb ka tema kutsumine filoloogilistesse teadusseltsidesse Soomes ja Ungaris. Tartu Ülikooli ja Eesti teaduse arengule aitas ta kaasa ka oma laialdaste isiklike kontaktidega läänemaailmas.

Õpilased ja kolleegid mäletavad Paula Palmeost leebelt järeleandmatu õppejõuna ja produktiivse teadlasena, avala ja vahetu inimesena, kel oli tarve jagada kaaslastega kõike seda, mis tal oli. Tartu Ülikool ja Eesti filoloogiline pere on sügavas leinas hea kolleegi ja sõbra kaotuse puhul.

Soome-ugri keelte kateeder

Ühiselamuüür veel ei tõuse

● ÜLIÕPILASKÜLA ON LOODUD ●

Tartu Ülikooli rektori 28. detsembri käskkirjaga nr. 239 moodustati alates 1. jaanuarist TÜ väikeettevõte «Tartu Ülikooli Üliõpilasküla». Direktori kohusetäitjaks määrati majandusosakonna juhataja ARNO MÄGI.

● Kas nüüd on Tartu Ülikooli ühiselamute haldamise reform teoks saamas?

Jah. Möödunud aasta 1. juunil otsustas ülikooli nõukogu moodustada oma ühiselamute haldamiseks väikeettevõtte ja viia ühiselamud võõrastemajade õiguslikule režiimile. 28. detsembril kinnitas rektor «Tartu Ülikooli Üliõpilaskülа» põhikirja ja kirjutati alla asutamislepingule.

● Üliõpilaskülа pidi alustama töödt 1. jaanuarist. Kas saite nii kiiresti kõik paberid korda?

Kahjuks ei. Üheaegselt üliõpilaskülа struktuuri moodustamise ja kaadri üleviimisega käib edasi dokumentide vormistamine. Loodame 15. jaanuariks saada oma pangaarve ja juba 20. jaanuaril maksta töötajatele palka.

● Mida see reform muudab?

Esiteks koondab see kõik ühiselamutega seotu, annab majanduslіku iseseisvuse ja tekitab konkreetse vastutaja.

Teiseks tähendab isemajandamine seda, et kõik kulud, mis jäävad riigi eelarvest katmata, tuleb katta üüriga.

Kolmandaks tõuseb ühiselamuid teenindava personali miinimumi piiril olev töötasu ja seda hakatakse maksma tegelike töötulemuste järgi osaluskoefitsiendi alusel. See tähendab, et lõpeb olukord, kus kõigile maksti ühtlaselt madalat palka ja töö tulemuslikkust oli palga maksmisel praktiliselt võimatu arvestada.

Neljandaks tõuseb ühiselamute komandantide vastutus ühiselamus asuvate materiaalsete väärtuste eest, sest inventari enneaegne mahakandmine hakkab avaldama negatiivset ja säästlikkus positiivset mõju vastava ühiselamu töötasufondile.

Viiendaks paraneb ka üliõpilaste vastutus, sh. materiaalne. Noorte üldse minnalaskmismeeleolu taustal on ühiselamu inventari vargused ja lõhkumised sagedased nähtused. Kolm viimast. Oktoobris viskasid Tiigi tn. 14 toa nr. 408 elanikud Taavi Raidmets ja Vahur Reede äsja ette pandud uue akna lihtsalt alla. 30. septembril visati Narva mnt. 25 toa nr. 541 aknast pudeliga katki vastasoleva eramu aken. 9. detsembri ööl vastu 10. detsembrit lõhkus üliõpilane Pavel Kališski oma sünnipäevapeo ajal Narva mnt. 25 naabertoa ukse, ka toa laevalgusti, koridori laevalgustid, kolme korruse ukseplekid ning fuajee suure aknaklaasi. Materiaalset kahju oli 300 rubla.

Need ja teised sellised üliõpilased jäävad ühiselamukohast ilma, rääkimata kohustusest hüvitada kahju. Kui varem võis seaduse järgi üliõpilast stuudiumi jooksul ühiselamust välja tõsta ainult kohtu korras, siis võõrastemaja õiguslik režiim võimaldab seda teha põhjuse korral kohe.

● Ühiselamute olukorra pärast on olnud palju kriitikat, sh. Teie aadressil ülikooli lehes.

Ühiselamute olukord on tõesti masendav, sellepärast sai algatatud ka ümberkorraldus. Kahjuks oli osa kriitikast ebakompetentne ega väärinud vastamist. Enne peaks tundma ülikooli struktuuri. Peale majandusosakonna osalesid ühiselamute teenindamisel kümmekond ülikooli allüksust kaadriosakonnast arvutuskeskuseni, remondi- ja ehitusjaoskond kaasa arvatud.

Kontrollides ühel päeval Pälsoni ja Tiigi tn. ühiselamuid, selgus, et tööpäeva esimese tunni jooksul oli neis ühiselamutes kokku kaheksast töötajast kohal ainult üks. Palusin ühelt komandandilt (tal oli ka maja ümbrus koristamata) selgitust. Sellele järgnes TÜ lehes artikkel «Arno Mägi ründab komandanti».

● Teid on nimetatud üliõpilaskülа direktori kohusetäitjaks. Miks kt. ja kuidas hakkab toimuma üliõpilaskülа juhtimine?

Selleks et käivitada. Vastavalt põhikirjale juhib TÜ Üliõpilaskülа direktor, kelle valib väikeettevõtte ühisnõukogu ja ametisse kinnitab rektor. Kui tavaliselt koosneb väikeettevõtte ühisnõukogu asutaja ja väikeettevõtte esindajatest, siis meie ühisnõukogus on esindatud ülikool, üliõpilaskonna edustus ja üliõpilaskülа, kõik kahe liikmega. Praegu on teada ka ühisnõukogu koosseis: ülikooli poolt halduseprorektor Vello Peedimaa ja plaanіosakonna juhataja Oleg Andla; edustuse poolt majandusüliõpilased Mati Tuusov ja Karli Lambot; üliõpilaskülа poolt direktori kt. Arno Mägi ja asedirektor.

Ühisnõukogu põhiülesanneteks on väikeettevõtte tegevuse suunamine, eelarve ja üüritariifide kinnitamine, kusjuures ta ei sekku otsesesse majanduslikku tegevusse.

● Kui palju inimesi hakkab üliõpilaskülas tööle ja kas koosseisud on komplekteeritud?

Koondame 17 kohta, loome juurde 11 ametikohta. Kokku tuleb 110 töötajat. Kaader on enam-vähem olemas, välja arvatud pearaamatupidaja ja varustaja.

Ilmselt vahetub lähemal ajal osa sellest teenindavast personalist, kes ei pea uutele nõuetele vastu.

● Kui suur on üliõpilaskülа eelarve?

Vastavalt asutamislepingule kannab TÜ 1991. aastal meile eelarvest üle **1020 tuhat** rbl., üüridest peaks laekuma 235 500 rbl.

● Kas sellest jätkub?

Kindlasti mitte, kuid läbi peame tulema. Ehitusmaterjalide, remonditeenuste, mööbli jm. hinnad tõusevad ilmselt kiiremini, kui oskame arvata, lisaks asutamisega seotud kulud. Meil pole veel tööriistu, remonditud tööruume, tehnikast ja muust varustusest rääkimata. Telefonide taotlusele vastas Tartu Linna Sidesõlm esialgu lakooniliselt: puuduvad tehnilised tingimused.

Selleks et jalad kiiresti alla saada, tuleb ilmselt abi otsida pangalaenust ja muust majandustegevusest.

● Mida ülikool peale raha veel annab?

Ülikool annab väikeettevõttele peaaegu tasuta kasutamiseks (iga ülikooliga mitteseotud majutuse kohalt tuleb ööpäevas maksta ülikooli fondi 1 rbl.) ühiselamuhooned, annab tasuta üle ühiselamutes asuva inventari ja auto M 2137 ning tagab ühiselamute tasulise sanitaartehnilise avariiteenindamise. Saavutatud kokkulepet võib pidada rahuldavaks.

● Kas üliõpilaste üüritariif tõuseb?

Ei. 1991. aastal jääb selleks 7.50. Kaugüliõpilaste, täienduskursuslaste jt. õppetööl olijate üür tõuseb tegelike kulutusteni. Kõigi teiste ülikooliga mitteseotud majutuste korral on üüritariif võrdne samaväärse hotelli omaga.

● Millest alustate?

Kõigepealt püüame ühele poole saada ettevõtte loomisega. Remondiga alustame esmalt pesemisruumidest, sanitaarsõlmedest ja teistest üldkasutatavatest ruumidest. Väga oluliseks pean liikuvate remondibrigaadide loomist. Ja väga nõudlikud peame olema ühiselamuid teenindavate töötajate vastu.

SANDER SAVIMAE

No see on ju päris peldik!

Just nii ja ei kuidagi teisiti väljendus üks soliidne Rootsi vanahärra pärast peahoone meeste tualettruumi külastust, olles eelnevalt tutvunud ülikooliga ja leidnud selle üldiselt päris rahuldavas seisus olevat. Et see käik/elamus oli tal siin viimane (tihti, sõidust tulles, on see visiit aga esimene), siis oli selgelt paista pitser kogu ülikoolist (kultuurikeskusest!) kujunenud muljetebuketile.

Ülikooli külastab väga suur hulk inimesi (muusikud, linna külalised, muidu huvilised jne), kellele jääb nägemata/tunnetamata meie ülikooli ajaloorikkus, ühe või teise kabineti sisustus või see, mis firma lipsu kannab prorektor, kuid seda asutust külastatakse kindlasti. Ja neil on täielik põhjus olla vapustatud sellest hämarast ja haisvast ruumist, kus pissuaaride torustik on ammust aega katki ja kõik neisse lastu valgub seinale ja maha, mis teeb välja sama, kui lasta lihtsalt vastu seina, sest kõik valgub niigi vabal voolul põrandal olevasse auku. Sellest ja koristamatusest on ruumis lämmatav hais. Ma ei hakka siinkohal arutlema kahel jalal turnimisest kabiinides, mis kindlasti on ainulaadne Euroopa ülikoolide peahoonete praktikas. Peale selle peavad härrad läbi ajama ühe pisikese hägusa peegli, ühe kraanikausi ning ühe mittetöötava kätekuivatiga. Kunagi pole seepi, rääkimata tualettpaberist. Pole kohta, kuhu jätta portfell või vihmavari, kus puhastada kingi või kui vaja, siis ajada habet.

Loomulikult pole küsimus külalistele mulje jätmises (kuigi poleks paha, kui oleks vähem ka kõnesolevast tekkivaid piinlikkuselamusi), vaid igapäevasest elamiskultuurist meie akadeemilises templis. Ülikoolil on kümnetesse miljonitesse ulatuvaid kulutusi ja pole mingit kahtlust, et pisemagi tahtmise korral saab hoida ka selle ruumi kultuurrahvale kohasena. Või on ülikooli haldajail teine arusaamine?

Igapäevakülastaja
RÄIT MARUSTE

EDUSTUSE KOOSOLEKUD

Üliõpilaskonna edustuse koosolekud on **15. jaanuaril kl. 15** ning **18. jaanuaril kl. 15** ülikooli peahoones nõukogu saalis.

Juhatus

TÖÖPAKKUMINE

Kriminaalõiguse ja -protsessi kateeder (ph. 226) vajab (vanem)-laboranti, kes oskab masinakirja ja tunneb võõrkeelt. Tulla läbirääkimistele 21.—22. jaanuaril.

JOOKSUHUVILISED

Üks lihtsamaid kehalisi tegevusi, millega kõigil tudengitel on võimalik tegelda, on jooks. Sügisest alates on asjast huvitatutel võimalik harjutada ülikooli jooksuspetsialistide A. Nurmekivi, A. Pisukese, T. Matsini juhendamisel ja saada vajaduse korral vastavat konsultatsiooni. Et harjutamine oleks sihikindlam ja eesmärgipärasem, on paremat võimalik osa võtta 27. aprillil Hollandis toimuvast suurest jooksupeost. Siis toimub järjekorras juba 19. «Batavierenrace», millest võtab osa 250 võistkonda erinevatest Euroopa kõrgkoolidest ja mis kujutab endast teatejooksu kogupikkusega 170 km. Võistkonna liikmete arv on 25 jooksjat (18 meest ja 7 naist). Etappide pikkused kõiguvad 3—12 km. Start antakse kesköö Nijemegeni Ülikooli eest ja finišeeritakse Twente Ülikooli juures. Kõik asjast huvitatud on oodatud 22. jaanuaril kell 19 Ujula 4 aud. 204 esimesele võistkonna komplekteerimise koosolekule.

Teated telefonil 3 30 32, Harry Lemberg.

ÜT

ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «U[illegible]ilmub reedeti. Tellim. nr. 35. Tiraaž 3000.
«Universitas Tartuensis» — газета Тартуского Университета, 202400 Эстонская Республика. Тарту, ТУ. Юликооли 18—241. Тел. 3 51 80.

NR. 2 (1624)
REEDE,
1. VEEBRUAR
1991
Ilmub novembrist
1948
HIND 5 KOP.

Universitas Tartuensis

- VÄLISMAAL ÕPPIMISEST
- TULEVIKU-KONVERENTS
- VALIK-KURSUSED

Jaanuar*

● Enamikule lõppesid eksamid 26. jaanuaril. Pärast jäid õppehooneid täitma kaugõppijad. Sessi uuendusena võis arvestusi teha sessi lõpuni. Ajalooteaduskond alustas uut semestrit kohe pärast sessi. Teistel algab see esmaspäeval.

● **Suunamist** enam ei toimu. Ajakirjanduses ilmus nn. orjaturu info.

● Tallinnas arutati Eesti Akadeemilise Õigusteaduse Seltsi ja õigusteaduskonna eestvõttel **õigushariduse arengukava.** See jätkub Tartus 14. veebruaril.

● Üks II **keelefoorumi** korraldajaid oli ülikool. Otsus on lehtedes ilmunud. Mõningaid mõtteid keelefoorumilt järgmises lehes.

● B. G. Forseliuse Seltsi II üldkogu koosolekul otsustati anda suure **Ignatsi Jaagu medal** ajalooprofessor SULEV VAHTRELE haridus- ja kultuurilugu käsitlevate tööde eest.

● 1989. aastast asutati ülikoolile **raefond.** Igal aastal kannab linnavalitsus sellesse 20 000 rubla õppejõudude jt. töötajate autasustamiseks eesti rahva huve teenivate teadussaavutuste ja õppetegevuse eest. Selle aasta raha jagamiseks kuulutati välja võistlus, millele võib 1. novembrini esitada 1. jaanuarist 1989 ilmunud monograafiaid ja õpikuid.

● Edustuse koosolekul arutati **üliõpilaskonna püsikaupade talongide jaotamist.** Leiti, et linn peaks arvestama üliõpilaste üldarvuga.

● Eesti Meestelaulu Selts valis **aasta dirigendiks** Tartu Akadeemilise Meeskoori ja «Forestalia» dirigendi ALO RITSINGU.

● Kolmapäevast reedeni olid **dekaanid** igatalvisel kõrgkoolidevahelisel nõupidamisel. Seekord sõideti Harju rajooni Kuusallu.

● Ülikooli valitsus tuleb kokku teisipäeval, 5. veebruaril TÜ nõukogu reedel, 8. veebruaril.

* Toimetus ei pretendeeri siin sugugi jaanuariinfo täielikule valdamisele. Toome ruumi puudusel vaid lühikokkuvõtte teadaolevast.

Kes saab stippi

Tudengite hulgas käib ringi kuulujutt, nagu saaksid kevadsemestril stipendiumi ainult viitele õppinud üliõpilased. Räägitakse ka, et stipendiumid kaovad üldse ära.

Plaani-finantsosakonna juhataja Oleg Andla ütles, et stipendiumifond on küll natuke väiksem kui möödunud aastal, ent mitte märkimisväärselt. Erinevalt varasematest aegadest on aga stipendiumite jagamine täielikult teaduskondade asi. Nii võib küll juhtuda, et mõnes teaduskonnas saavad raha ainult vilelised. Aga loodetavasti on teaduskonna sellekohane info juba varakult kõigile kättesaadav olnud (kas või kuulutuste tahvlil), nii et esmaspäeval ülikooli tulles ei üllata kedagi ebameeldiv rahast ilmajäämine.

Oppemaksu sel semestril igatahes küll ei tule.

MARGUS SANGLEPP

ROOTSI REKTORITE KONVERENTSILT

TO THE GOVERNMENT OF THE USSR

The Swedish Rectors' Conference — representing the 12 universities and colleges in Sweden entitled to give graduate training with full academic rights — addresses the following appeal to the Soviet government:

Since a very long time many links exist between the universities around the Baltic Sea. Recently an increasing number of contacts has been established between our universities and the universities in Leningrad, Kaliningrad, Tallin, Tartu, Vilnius, Riga and others. Many new interesting cooperation projects have been initiated. The Swedish government has allocated special funds for scientific cooperation with the East European Universities.

Against this background the Swedish Rectors' Conference must express deep concern about the latest development in Lithuania, Latvia and Estonia, a development which can have serious consequences for the promising cooperation between our universities that has now begun in the fields of student exchange and scientific collaboration, particulary regarding the environment. The Conference respectfully reminds the Government of the USSR of the expectations of the academic community for an open and collaborating world and refers to the Magna Charta of European Universities — signed by more than 300 University Rectors in Eastern and Western Europe in 1988. In that document, it is said, i.a.,

"Freedom in research and training is the fundamental principle of university life, and governments and universities, each as far in them lies, must ensure respect for this fundamental requirement by their precautions and vigilance."

For the Swedish Rectors Conference

Håkan Westling
Chairman

Bengt Nilsson
Secretary

NAD TOETAVAD

Möödunud nädalal viibis Rootsi Kuningriigis Lundi Ülikooli ja viimase juures tegutseva «Tartu Ülikooli Sõprade» seltsi kutsel meie ülikooli rektor Jüri Kärner. Kuna huvi Baltimaade vastu on praegu Rootsis väga suur, kajastasid seda visiiti kõik suuremad Rootsi ajalehed, raadio ja televisioon.

Visiidist pajatas rektor järgmist:

«Programm oli uskumatult tihe. Esimesel õhtul, veerand tundi pärast seda, kui olin Lundis rongist maha astunud, ootas mind osa Rootsi ja Soome ülikoolide rektoreid. Esinesin nende ees väikese sõnavõtuga. Ennekõike huvitas neid olukord Baltikumis.

Pärastpoole oli mitmeid isiklikke vestlusi. Üks põhjalikum nendest toimus Lundi Ülikooli rektori Håkan Westlingiga, kes on ühtlasi ka Rootsi Rektorite Konverentsi esimees. Tema teatas mulle protestiavaldusest, mille konverents oli saatnud N. Liidu valitsusele.

Järgmisel päeval toimus **pressikonverents.** Pikema intervjuu andsin Rootsi Raadio eestikeelse erisaate jaoks, aga ka TV-le ja ajalehtedele.

Edasi toimus lõuna «Fakulteedi Klubis», kus tavaliselt tehakse ka ettekandeid. Nende põhiettekandeks oli just laekunud eelarve ja selle arutamine. Pärast seda tutvustati mind lühidalt ja avaldati järjekordselt toetust Baltikumile, Eestile ja Tartu Ülikoolile.

Hiljem oli kitsam **nõupidamine Lundi ülikooli rektori juures.** Seal toimus konkreetse plaani kokkupanemine. Valitsus oli eraldanud kõikidele ülikoolidele täiendavalt kaks miljonit krooni Baltikumi ülikoolide abistamiseks. Esitasin oma programmi, kuidas seda raha võidaks kasutada.

Esiteks maksta õiges rahas palka õppejõududele, kes Rootsist sõidavad meile loenguid pidama.

Teiseks saada stipendiume doktoriprogrammidele väljaspool Eestit, Rootsi ülikoolide juures.

Kolmandaks oleks vaja muretseda õppekirjandust, mille järele meil on karjuv vajadus.

Mulle öeldi, et need punktid on täidetavad, kuigi küllalt kulukad.

Rääkisin rektoraadi tasemelt, kuid ülikoolide allasutuste vahel on juba pikka aega otsesidemed, nagu näiteks füüsikutel ja pedagoogidel.

Kolmapäeva õhtul toimus «Palaestras» tippüritus, milleks mind sinna oli kutsutudki. Ürituse eel käis tugev reklaam. See eestiteemaline õhtu kujunes emotsionaalseks. Esinesin seal **ettekandega «Eesti Vabariigi Tartu Ülikool 1919—1939»,** milles koondasin põhitähelepanu rootslastes kujunenud arvamuse kummutamiseks. Paljud arvavad seal, et kogu meie iseseisvusaeg oli kõrgnatsionalistlik ja fašistlik. Rääkisin, kui paljudel aladel oli Tartu Ülikool tol ajal saavutanud maailmatasseme ja milline tähendus on olnud ülikoolil meie rahvusteadustele üldse.

Pärast mind esines terve rida õppejõude ettekannetega, milles nad tutvustasid praegust koostööd Tartu Ülikooliga.

Viimasel päeval külastasin vabaõhumuuseumi «Kulturen», kohtusin veel kord «Tartu Ülikooli Sõprade» seltsi liikmetega. Õhtu möödus Eesti Majas, kus toimus Eesti Teadusliku Seltsi Lõuna-Rootsi osakonna koosolek.

Kokkuvõttes võib öelda, et kõikjal puutusin kokku toetusega Baltikumile. Toetust avaldasid kõik, alates lihtsatest inimestest ja lõpetades kuningliku perekonnaga. On hea, et me ei ole üksi.»

Vahendas
MARGUS SANGLEPP

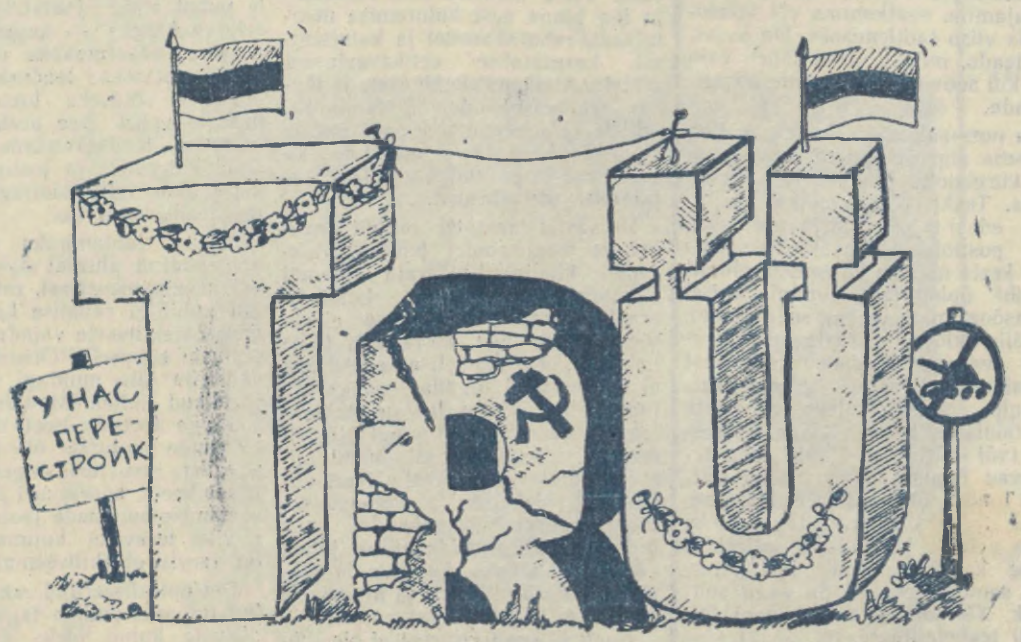

MARGUS SANGLEPA joonistus

Anna mulle õng

Hiina vanasõna ütleb, et ära anna mulle kala, vaid anna mulle õng. Oli naljakas ja mõneti kurb vaadata, kuidas eesti lastele jagati jõulupakkides Saksamaalt saadetud soola ja riisi. Halearmsal moel avaldus siin Lääne hoiak Idale osutatava abi suhtes.

Ometi vajab Eesti pigem poliitilist toetust oma pürgimustele, samuti abi hariduse vallas. Lihapott süüakse tühjaks ja kõhu kaudu armastus on möödas. Pea aga jääb inimesel otsa, kogutud teadmised annavad aluse edenemiseks.

Teabetalitus avab tänasest kirjutistesarja «Anna mulle õng», milles püüame anda kõikvõimalikku teavet välismaal õppimisest. Soovijaile oleme lahkesti valmis abi andma, kui meie poole vastava murega pöördutakse. Asume peahoone ruumis 209, meie telefon on 35-421.

Lugupidamisega

TIIT MATSULEVITS,
teabetalituse juhataja

* * *

Pool sajandit viljastavat sotsialismi on võõrutanud Eesti kodanikud tavast käia ennast koolitamas väljaspool koduvabariigi piire. Piiride avanedes on taas tärganud tung oma teadmisi täiendada välismaistes kõrgkoolides. Tee väliskõrgkooli võib kulgeda **üliõpilasvahetuste kaudu,** mida pakuvad TÜ poolt sõlmitud väliskoostöö **lepingud (vt «UT» 26. 10. 90)** ning haridusministeeriumist laekunud **koolitusprojektid.** Samas otsivad agaramad **omal** käel õppimisvõimalusi. Õpihimulisi ei kohuta isegi tõsiasi, et sel juhul tuleb eneseharimine kas oma või sponsori taskust kinni maksta. Praegusel hetkel on siiski võimalik leida soliidseid finantseerijaid, kelle sihiks on aidata vabanevatel maadel integreeruda kaasaegsesse haridusprotsessi. Kuid teadmisi napib, puuduvad kogemused asjaajamiseks. Kuigi protseduurid, mis õppurikandidaatidel sooritada tuleb, on eri riikides erinevad, võib kirja panna mõned ühisjooned. Järgnevalt üritan üldistatud kujul esitada neid samme, mis välismaale kõrgkooli pürgijal astuda tuleb.

1. Teabe kogumine ja korrastamine kõrgkoolide kohta

Välismaale õppima püüdlejatel peaks olema ülevaade sealsest haridussüsteemist, mis on nõukogulikust koolikorraldusest sootuks erinev. Paljud riigid (või erafirmad vastavas riigis) hoolitsevad ise teabeleviku eest, mis on üheks komponendiks nende elulaadi ja kultuuri propagandast. Ka kõrgkoolid ise on enamasti väga huvitatud võõramaistest andekatest õppuritest ning levitavad ohtralt reklaammaterjale. Õppida soovijal (*applicant*) tuleb jõuda selgusele, kus ja mis moodi tema eriala kursusi loetakse. Selleks tuleb:

a. defineerida eriala kursuse nimetus;

b. kontrollida (kas või kaudselt), kas selle nimega on tõesti see kursus, mida õppida tahetakse;

c. leida kõrgkoolid, kus neid kursusi loetakse;

d. selgitada välja, mis tasemel, mil viisil ja kui kaua neid loetakse;

(Järg 2. lk.)

«ÜLIKOOLI TULEVIKU» kolmapäevahommikused koosolekud jätkusid alanud aastal majandusprobleemide arutamisega.

16. jaanuaril tutvustas plaani-finantsosakonna juhataja Oleg Andla rahandusministeeriumis kinnitatud juhendeid eelarvete koostamise kohta. Siis ei olnud veel selge, kas need näidised on kohustuslikud või võime autonoomse ülikoolina vabalt talitada. Rektor tutvustas teadusfondi nõukogus ja teadusnõukogus arutatut (sellest loodame veel lähemalt kirjutada).

23. jaanuaril jätkati ülikooli majandamisteemalise konverentsi ettevalmistamist.

30. jaanuaril tutvustas arvutuskeskuse sektorijuhataja Enn Lasn praegu ülikoolis arvutitesse viidud programme. Kui allüksused ise oma raha ja muid vahendeid jagama hakkavad, vajavad nad ka arvutitest rohkem andmeid. Edaspidi peaksid rohkem andmepanku valdama allüksused ise. Kõigeks selleks on vaja esmalt ülikooli oma struktuur ja põhiprintsiibid paika panna, arvutite taha asi pidama ei jää.

Majandamiskonverents toimub eeldatavasti 13.—14. veebruaril. Kolmapäeval, 6. veebruaril kl. 8.15 on taas kõik huvilised oodatud nõukogu saali.

TÜ FONDI 1990. AASTA TEGEVUSE VILJAD

23. jaanuaril saabus ülikooli konteineritäis kingitusi Tartu Ülikooli Fondilt Torontost.

Üliõpilaste õppetöö ja arvutikasutusoskuste arendamiseks saadeti 100 IBM PC/AT-ga ühilduvat **arvutit** ja 10 **printerit.** Kolm keerukamat arvutit kingiti sihtotstarbeliselt teadustöö edendamiseks.

Ülikooli paljundusbüroo sai **paljundusmasinaile varumaterjale ja paberit.** Meeles peeti ka paberipõuas vaevlevat ülikooli telefaxi. Loetletud seadmed ja materjalid osteti TÜ Fondi annetatud summade eest.

Esemeliste annetustena oli fond saanud ja ülikoolile saatnud **paberit arvutiprinteritele, dokumendihoidjaid, mitukümmend kastitäit raamatuid Dr. E. Aruja initsiatiivil, meditsiinitarbeid ja -ajakirju** Kanada Eesti Arstide Ühingult. Viimaselt on pärit ka koguseliselt ja maksumuselt suurim osa saadetisest — üle nelja miljoni tableti **ibuprofeeni,** mis on põletikuvastase ja valuvaigistava toimega ning mõeldud ülikooli kliinikute patsientidele.

Anna mulle õng

(Algus 1. lk.)

e. kontrollida, kas õppuri eelnev tase on kõlblik kursuse kuulamiseks;

f. jne, jne.

Loomulikult tuleb silmas pidada, et akadeemiline haridus on gradueeritud haridus ning kursuste kuulamine on eeltöö kraadi kaitsmiseks. Teaduskraadid erinevad riigiti, inglastelt pärineb 3-astmeline teaduskraadide süsteem: bakalaureus, magister, doktor (=*bachelor, master, doctor.*) Soomes vastab magistrikraadile *kandidaatti* (meditsiini erialadel *lisensiaatti*), järgnevad *lisensiaatti* ja *tohtori.*

2. Kontaktivõtmine kõrgkooliga

Üldreeglina tegelevad sellega õppurid ise, kuid eksisteerib rida süsteeme, mis väljastavad küsimustikke, korjavad andmeid ja vahendavad neid kõrgkoolidele. Enamasti toimivad nad arvutustehnikat ja muid moodsaid vahendeid kasutades. Pärast esimest pöördumist läkitab kõrgkool tudengikandidaadile oma infomaterjalid ja nõudmiste loendi ning teatab õppemaksuks kuluva rahasumma suuruse. Hariduse hind on üsna soolane, lisaks elamiskulud.

3. Abirahade ja stipendiumide hankimine

Osaliselt jagavad abirahasid kõrgkoolid, kuid enamasti fondid, seltsid, ühingud. See on valdkond, kus õpihimulisel on võimalus oma leidlikkust üles näidata. Teavet võib leida kõrgkoolide teatmikest, jätkväljaannetest, spetsiaalsetest kogumikest (näit *Financial Resources for International Study: A Definitive Guide to Organizations Offering Awards for Overseas Study*). Abiraha taotleja peab arvestama, et harilikult otsustatakse sügissemestri abirahade ja stipendiumite annetamine juba aasta alguses (jaanuar/veebruar). Õpi- ja elamisraha saab ka kõrvaltöödega teenida, kuid väliskodanike töötamist piirab harilikult seadusandlus. Soovitav on tunda vastava riigi seadusi, mis tudengitele soodustusi võimaldavad. Sagedamini kasutatakse tudengeid abitöödel samas kõrgkoolis, vanema astme tudengid (*graduate student*) leiavad rakenduse assistentidena jne.

4. Ettevalmistustaseme tõestamine

Sisseastumisel võivad kõrgkoolid seada tingimuseks mõningate eksamite või standardiseeritud testide sooritamise. Testide ja eksamite tegemise eest tuleb õppuril **maksta.** Enamasti kehtivad testide tulemused paar aastat. Oma huvides võivad mingi täiendava eeltestimise korraldada ka sponsorid või vahendajad.

Kuna õppetöö toimub võõrkeeles, siis esiteks nõutakse õppurikandidaadilt **keeleoskuse demonstreerimist.** Inglise keele valdamist hindab *TOEFL-test (Test of English as a Foreign Language.)* Erialateadmiste või üldiste teadmiste taseme hindamiseks võidakse samuti kasutada standardiseeritud teste. Standardiseeritud testide sooritamiseks on loodud vastavad keskused üle kogu maailma. N. Liidus on sellised keskused seni ainult Moskvas. Kavandatud on testimiskeskuste loomist Eestis. Keskuste avamise põhitingimus on, et siin sooritatud testid oleksid seal aktsepteeritavad.

5. Vajalike dokumentide vormistamine

Nõutavamad dokumendid kõrgkooli astumiseks on:

— kohataotlus (*application form*), mis sisaldab harilikult ka elulookirjelduse (*curriculum vitae*);

— diplomi, koolitunnistuse vms (*academic credentials*) koopia koos tõlkega;

— soovituskirjad õppejõududelt;

— garantiikirjad õppemaksu tasujatelt;

— standardiseeritud testide tulemused.

Dokumentide postitamisel tuleb arvestada, et osa kõrgkoole võtab dokumente vastu igal aastal ainult teatud kuupäevani (*application deadline*). Ei saa jätta ka märkimata, et sageli tuleb koos dokumentidega postitada ka väike rahakaart (*application fee*), mõistagi konverteeritavas valuutas.

Kui kõrgkool võtab nõuks langetada kohataotleja dokumentide põhjal positiivse otsuse, siis järgneb asjaajamine saatkonnas või konsulaadis viisa taotlemiseks. On soovitav teada, millist viisat läheb vaja siis, kui soovitakse õpingute kõrval. töötada.

Ka normaalses ühiskonnas vältab protsess algsest õppimissoovist kuni kõrgkooli jõudmiseni umbes aasta. Tsükli pikkus sõltub põhiliselt edasi-tagasi kirjavahetusest, mis postiolusid arvestades võib meil kesta märksa kauem. Järelikult kehtib õpinguteks valmistumisel vanasõna: mida varem, seda parem

Välisriikides varustavad õppureid teabega õppimisvõimalustest spetsiaalsed kontorid ja organisatsioonid. Meilgi tuleks pürgijate abistamiseks luua nõustamisteenistus (või -süsteem). Kuuldavasti tegelevad õppima suunamisega mitmed fondid, ühingud ja üksikisikud. kellel on sidemeid raja taga. Oleks väga vajalik korraldada sellealase teabe kooskõlastatud levitamine. sest senine ülevaade on väga puudulik. **Ootame informatsiooni ülikooli teabetalitusse, tel. 35421.**

URMAS AUNIN,
teabetalitus

TÜ rahanduse detsentraliseerimisest

Käesolev kirjutis ei ole mõeldud pakkuma lõpplahendusi, vaid püstitama probleeme ja valgustama nendega seotud asjaolusid, et ergutada avaldama arvamust ülikooli rahanduse juhtimise kohta.

Ülikooli juhtimise ümberkorraldamisega peaks suurenema allüksuste ettevõtlikkus. Selles suunas peaks tööle hakkama ka ülikooli rahanduse detsentraliseerimine. Rahanduse detsentraliseerimist võib lugeda ülikooli valitsemise funktsioonide ümberjaotamise oluliseks koostisosaks, ilma milleta ei hakka korralikult tööle ka muud abinõud. **Õigusega võtta vastu majanduslikke otsuseid peab kaasas käima kohustus finantseerida nende elluviimisega seotud kulutusi. See hoiab ära kergemeelsed, ilma reaalse katteta otsused. Edukalt saab aga oma otsuseid ellu viia ainult see, kes käsutab selleks vajaminevat raha.**

Juhtimise, sealhulgas ka rahanduse juhtimise detsentraliseerimise **vastu,** esitatakse tavaliselt **kaks argumenti:**

● ülalt vaadates on võimalik saada paremat ülevaadet olukordadest ja vajadustest, all aga võidakse mitte toime tulla rahade jälgimisega ja mõni iseseisev käsutaja võib jääda nii paljaks, et ei saa enam palkagi välja maksta;

● rahade koondatud käsutamine võimaldab nendega paremini manööverdada ja ära hoida seda, et kuskil jääb midagi vajalikku tegemata, kui mujal seisab samal ajal kasutamata raha.

Esimene argument ei ole eriti veenev, sest vajadustest on kõige parem ülevaade siiski neil, keda need vajadused otseselt puudutavad, kergemeelsust saab aga kõige mõjusamalt ära hoida selle tagajärgede vahetu tunnetamine. Teine argument kehtib aga kindlasti tingimustes, kus raha kulutamise võimalused on tähtajalised ja eelarveperioodi lõpuks kasutamata jäänud raha läheb kaotsi.

Raha tsentraliseeritud käsutamisega käivad aga sageli kaasas mitmesugused väärnähtused, millest on palju juttu olnud ka ülikooli arengu komisjonis. Sellisel käsutamisel on kalduvus muutuda meelevaldseks ja seda mõjutavad tegelike vajaduste kõrval subjektiivsed tegurid, nii et raha jaotamine ei käi alati erapooletult. Allüksustel puudub oma tegevuse kavandamisel kindlustunne, sest need, kes raha vajavad, ei tea ette, kui paljuga nad võivad arvestada. Tekib üksteise eest rabamise ja iga hinna eest kulutamise mentaliteet, raha saamisel ja kulutamisel kasutatakse eetikavastaseid võtteid. **Allüksustele kindlate ja lõplike raharessursside kätteandmine, millele ei saa enam midagi juurde kaubelda, loob tõhusa majandusliku vastutuse ja parandab kindlasti kulutamise otstarbekust.**

Viimastel aastatel on nii õppekui ka teaduspoolel püütud allüksustele kindlaks määrata ülikooli eelarvest tähtsamateks kuludeks eraldatav raha. Tegelikkuses ei ole see süsteem aga korralikult tööle hakanud, sest ülikooli arvepidamine ei ole suutnud tagada tegelike kulude küllalt täpset jaotamist. Pealegi on senise korra puhul ülikooli eelarve sulgemisel aasta lõpul niikuinii tulnud tasaarvestada eri allüksuste ülekulud ja kokkuhoiud. **Detsentraliseeritud rahandus saab üldse edukalt toimida ainult juhul, kui aasta lõpuks kulutamata jäänud raha jääb ülikooli ja allüksuste käsutusse ka järgneval aastal.**

Kogu ülikooli eelarvet ei ole ilmselt võimalik ega otstarbekohanegi välja jagada allüksustele. Raha kulutamise valdkondi on palju. Eri valdkondades on juhtimistasandite võimalused raha otstarbekalt kasutada erinevad. Et süsteem hakkaks tööle sujuvalt, on tarvis endale selgeks teha, milline juhtimistasand (ülikooli keskus, teaduskond, instituut*, kateeder) millist kulu kõige asjakohasemalt finantseerida saab.

Ka rahaallikaid on ülikoolil mitu: riigieelarve, lepingud, muud erivahendid, annetused, tulevikus vahest ka õppemaks. Seepärast on vaja otsustada, kas liita kõik allikad enne jaotamist üheks või jaotada igast allikast saadud raha omamoodi. Et allüksuste osa raha saamisel eri kanaleid pidi on erinev, tuleks nähtavasti eelistada teist varianti.

Et saada nende probleemide lahendamiseks seisukohti, viidi majandusteaduskonnas juhtimistööga ja rahandusega kursis olevate õppejõudude hulgas läbi küsitlus selle kohta, miliseid kulusid milliselt tasandilt nad peavad otstarbekaks finantseerida.

Üsna üksmeelseks kujunes seisukoht, et ülikooli ehituste ning nendega seotud seadmete, kapitaalremondi, hoonete korrastamise, veonduse ja ühiselamute ülalpidamise korraldamine ning finantseerimine peaks jääma ülikooli keskusele. Kommunaalkulude osas (küte, valgustus jne.) jagunesid arvamused pooleks — jätta need ülikooli või teaduskonna finantseerida. Õppe- ja teadusaparatuuri ja inventari soetamise, õppejõududele, teaduritele, abi- ja majanduspersonalile palkade maksmise ning stipendiumite osas kaldus enamik selle poole, et need jääksid teaduskonna või isegi instituudi-kateedri kätte.

Lepingusummade kasutamisel jäi valdavaks seisukoht, et neid peaks käsutama see allüksus, kes lepingulist tööd teeb, sisuliselt lepingu juhendaja. Nende rahade osaline koondamine ülikooli keskuse kätte peaks toimuma kokkuleppel. Õppemaksu kohta arvas enamik, et see peaks jääma teaduskonna käsutusse, sponsoritelt saadud summad nende kätte, kellele need on annetatud. Selle küsitluse tulemused ei ole ilmselt küllalt üksikasjalikud, et anda valmisretsepte rahanduse detsentraliseerimiseks, ka on küsitletute ring liiga kitsas. Algorientiire rahanduse ümberkorraldamiseks saab sellest aga küll.

Otsustavat osa raha jaotamisel hakkab ilmselt etendama eelarverahade jaotamine. Et tasandeid on mitu, peab ka jaotamine toimuma nähtavasti mitmeastmeliselt. Mõeldav on süsteem, mille puhul algul jaotatakse ülikooli eelarve **kaheks — keskselt ja allüksustes käsutatavaks osaks.** Viimane jaotatakse teaduskondade ja nendega võrdseks loetavate allüksuste vahel. See peaks muidugi toimuma teaduskondade osavõtul. Oma kateedrite ja instituutide vahel jaotab talle kuuluva osa ära iga teaduskond ise.

Õigeks jaotamiseks on tarvis põhjendatud aluseid — **normatiive või arvutusmenetlusi,** mis tagaksid iga kululiigi rahalise katte jaotamise objektiivsete vajaduste ja võimaluste kohaselt. Orientiiriks saavad siin olla muidugi ka senised tegelikud kulud. Ainult nendele ei saa aga toetuda, sest nii kanduksid uude jaotusse üle ka seniste suvaliste otsustuste tagajärjed. Eriti seadmete, aparatuuri ja inventari soetamise summade jaotamine võib niiviisi teravaks kujuneda. Niisiis on tarvis objektiivsemaid aluseid.

Detsentraliseeritud rahanduse puhul on eriti oluline tagada, et allüksuste kulud oleks hoitud üksteisest lahus.

Kõige mõjusamaks meetodiks oleks ses suhtes kahtlemata avada isefinantseerivatele allüksustele oma pangakontod. Seda on ülikooli arengukomisjonis ka välja pakutud. Iga allüksus saaks sel puhul katta oma vajadusi ainult oma kontol oleva raha piires. Kui konto tühi, jäävad ka palgad maksmata. Majandusliku vastutuse seisukohalt oleks see kahtlemata väga efektiivne. Avada kõigile ülikooli kateedritele oma pangakontod oleks aga puhttehniliselt väga raske. Ei ole kindel, kas sellega nõustuks ka finantseeriv pank. Segadusi on ooda ta ka ülikooli allüksustele väljastpoolt esitatavate arvetega. Pikapeale, kui tekib väga palju arvete tasumisest keeldumisi, sest need on esitatud valele kontole, võiks see ülikoolist peletada eemale nii tarnijad kui ka teenuste osutajad. Lihtsam oleks lugu, kui oma pangakonto oleks ainult teaduskondadel ja nendega võrdsetel allüksustel. Madalama tasandi allüksuste kulud hoitaks sel puhul üksteisest lahus raamatupidamise analüütilises arvestuses.

Teine võimalus oleks loobuda allüksuste oma pangakontodest ja hoida kulud arvepidamises lahus. Senised kogemused on kõigutanud paljude usku sellesse, et seda oleks võimalik teha küllalt täpselt ja vigadeta. Igal juhul eeldaks see ülikooli arvepidamise ümberkorraldamist, sellekohase esmasdokumentide märgistamise korra sisseseadmist ning arvutiprogrammide muutmist. **Detsentraliseerida koos rahandusega ka ülikooli arvepidamine saaks vaevalt tulla kõne alla. See nõuaks senisest palju rohkem töö-jõudu ja ka kulusid. Lahenduseks saab ikkagi olla ülikooli ühtne arvutustehnikale toetuv täiustatud arvepidamise süsteem. Küllalt üksikasjaliku ja täpse arvepidamise sisseseadmist võib lugeda rahanduse detsentraliseerimise kõige tähtsamaks eelduseks.**

Eespool esitatud arutluste pinnal võib püstitada teesid, mis võiksid olla aluseks veebruaris toimuva ülikooli majanduse alase konverentsi aruteludele.

● **1.** Ülikooli juhtimise paremaks ümberkorraldamise abinõude hulgas on saanud küpseks rahanduse detsentraliseerimise vajadus.

● **2.** Rahanduse detsentraliseerimine saab anda kasulikku efekti ainult siis, kui see on tagatud raha jaotamise hästi põhjendatud alustega ning vastava arvepidamise süsteemiga.

● **3.** Kõige olulisemateks probleemideks, mille lahendamisest sõltub rahanduse detsentraliseerimisest saadav kasu on:

- pädevuse jaotamine raha kasutamise alal ülikooli juhtimise tasandite vahel nii, et iga tasand saaks lahendada iseseisvalt just neid küsimusi, mille õigeks lahendamiseks tal on rohkem eeldusi kui teistel tasanditel;
- raha allüksuste vahel jaotamise selliste aluste väljatöötamine, mis tagaks piiratud ressursi puhul kõige õiglasema jaotuse;
- arvepidamise ümberkorraldamine nii, et oleks tagatud kõigi kulutuste täpne kajastamine nendes allüksustes, kes neid kulutusi on teinud;
- targa otsuse langetamine allüksustele iseseisvate pangakontode avamise asjus.

Oleks tervitatav, kui võimalikult paljud asjast huvitatud ülikooli ametimehed ja -naised tuleksid ülikooli majanduskonverentsil neis küsimustes välja oma põhjendatud seisukohtade ja ettepanekutega.

*** Siin ja edaspidi käsitatakse instituudina kateederinstituuti, nagu seda on pakkunud välja ülikooli bioloogid ja keemikud.**

ARNO SUSI

-info-info-

VALIKKURSUSED

TÕ VALIKKURSUSTE KAVA

1990/91. õ.-a. kevadsemestril

Ülikooli reformimine on jõudnud nii kaugele, et nüüd on võimalik endale ka meelepärast loengukursust valida. Teaduskonniti on see muidugi väga erinev: osa aineid on nagunii kohustuslikud, osa valib teaduskond, osa üliõpilane. Nende üleülikoolliste valikkursuste kohta saab teavet vastavast erialakateedrist. Seal saab end ka **10. veebruarini** kuulajaks registreerida. Peaks vaatama ka oma tunniplaani. Valikkursuste kavaga saab tutvuda teaduskondades, kateedrites, raamatukogus.

Aga et paberi vähesuse tõttu on seda trükitud ainult 120 eksemplari, otsustas ka toimetus sellele ajaleheruumi «raisata». Et selle avaldamine vähem ruumi võtaks, oleme teinud ebatavapäraseid lühendeid (**p. — professor, d. — dotsent, v-õ. — vanemõpetaja, õ. — õpetaja, v-t. — vanemteadur, t. — teadur, a. — assistent, m-k. — meditsiinikandidaat; al. — alused, õp. — õpetus jne.**). Vabandame ka, et mitmesõnalise nimetusega kateedri puhul kasutasime ainult esimest sõna. Peale loengukursuse nimetuse on märgitud selle **maht, korraldav kateeder, lektor ning toimumise aeg (kuud rooma numbritega).**

Jõudu valimiseks, jaksu kuulamiseks! Ja avalikud arvamusedki on teretulnud!

Toimetus

FILOSOOFIA JA POLIITIKATEADUSE KAT.

Sissejuh. teadusfilosoofiasse	32	d. R. Vihalemm	KV
Moodne ajaloofilos.	16	p. E. Loone	KV
Esteetika al. (vene k.)	30	p. L. Stolovitš	KV
Filos. küündimatus ja ta ainus probleem	30	õ. J. Kivistik	KV
Sissejuh. kaasaja anglo-am. pol. teooriasse	30	v-õ. R. Vetik	KV
The post-physician era	14	d. V. Parve	IV, V
Ihu-hinge probleem teadlastele (mitte pastoritele)	14	„	II, III
Inimese koht, tähendus ja perspekt. teisenevas maailmas	12	d. T. Sutt (ZBI)	KV

PEDAGOOGIKA KATEEDER
(kõik loengud kevadsem.)

Perekonnakasvatus	36	d. I. Kraav
Vanuseastmete psühhol. ja pedag.	36	„
Koolielu sotsiaalpsühhol. ja kasvatus	36	„
Murdeea psühhol. ja pedag.	36	„
Aktiivne kuulamine kasvatuses	36	„
Suhtlemisõpetus	20	v-õ. K. Indre
Õppimispsühhol.	10	„
Interaktiivmeetodid	24	„
Koostöö alused	12	„
Interaktiivmeet. (ajurünnak, otsingumäng, dispuut, aval. esinemise algkurs., diskussioon, läbirääk. strat., sotsiodraama)	34	õ. R. Valgma
Õppekirjanduse koostamine	12	p. J. Mikk
Pedagoogilised mõõtmised	12	„
Opioskuste kujundamine	10	v-õ. T. Pedastsaar
Ökoloogiakasv.	10	„
Looming. ühistöö teooria ja met. (ajurünnak, disk., dispuut, sotsiodraama, otsingumäng)	32	v-õ. L. Ounapuu
Õppe-kasvatustöö eesmärgistamine	20	v-õ. E. Krull
Kõlbel. ja pol. kasvatustöö (sotsialiseerimise) teor. ja met. lähteal.	20	„
Õpetuse individualis. ja diferentseerimine	20	p. I. Unt
Üldharidus EV-s	20	d. H. Kurm
Ученик в потоке информация Средства массовой информации и школа: проблемы и перспективы сотрудничества	20	d. L. Vassiltšenko
Обучение скорочтению	20	„
	20	p. J. Mikk

AJALOOTEADUSKOND

Eesti ajalugu	42 eesti ajal.	d. A. Liim	III, IV
Sissejuh. retoorikasse	30 eriped.	d. T. Aunapuu	II—V
Kõnetegevuse psühh.	30 „	d. K. Karlep	II—V
Võrdlev-ajal. eriped.	20 „	d. J. Kõrgesaar	KV
Sissejuh. psühh.	64 loog. ja psüh.	d. J. Huik	II—V
Diferentsiaalpsühh. ja psühhodiagnoos	32 „	d. K. Toim	II—V
Sotsiaalpsühh.	64 „	v-õ. O. Must	II—V
Loogika	32 „	v-õ. G. Vuks	II—V
Perekonnasuhete psühh.	32 „	õ. D. Kutsar	II—V
Eesti ajal. (vene k.)	30 NL rahv. ajal.	d. I. Rajasalu	KV

ARSTITEADUSKOND

Röntgenograafiline faasianalüüs	14 geofüüs.	d. T. Müürsepp	KV
Koniseerivad kiirgused ja doslmeetria	14 „	„	KV
Kromatograafia ja elektroforees	34 anal. keem.	p. I. Koppel	KV
Keskkonnakeemia	12 anorg. keem.	d. V. Loodma	KV
Kolloidlahused	12 „	d. J. Ehrlich	KV
Histotehnika	12 histol.	p. Ü. Hussar	KV
Med. antropoloogia	10 „	d. H. Kaarma	KV
Lümfisüsteem	10 anat.	d. E. Lepp	KV
Parenhüümotoossete organite veresoonte morfol., embrüonaalne areng, võrdlev anat., arengu variandid, anomaaliad	15 „	d. H. Tapfer d. M. Liigant	KV
Ln. skeleti arenemine, ehitusprints. Kuju ja liikuvuse variats., anomaaliad	11 anat.	d. K. Ulp	KV
Biol. rütmid ja tervislik eluviis	10 füsiol.	p. S. Teesalu	II, III
Terv. toitumise füs. al.	18 „	„	III, IV
Miks on vereuuringud arstile olulised	10 „	d. O. Imelik	IV, V
Hingamise funktsionaalsete uuringute füs. al.	12 „	d. P.-H. Kingisepp	II, III
Raku funktsion. aktiivsuse regulatsioon	10 „	v-õ. A. Soosaar	III, IV
Valu neurofüs. mehhanismid	10 „	v-õ. E. Vasar	II, III
Emotsioonide neurofüs. ja neurokeem. mehhanismid	10 „	„	IV
Neuropeptiidide füsiol. tähendus	12 „	„	IV, V
Kliin. immunofarmakol.	16 farmakol.	d. L. Rägo	IV, V
Toksikoloogia erikürsimusi	16 „	p. L. Allikmets	V, VI
Antibiootikumide farmakol.	12 „	„	I, II
Ravimtaimede kasutam. med-s	16—18 „	p. L. Nurmand	III, IV
Arengufarmakol.	17 „	d. M. Otter	IV, V
Kronofarmakol.	16 „	„	V, VI
Ealine farmakol.	20 „	„	IV, V
Patoanatoomilise lahangu teooria ja praktika	14 patoanat.	p. L. Pokk	III, IV
Vere reoloogil. omaduste ja vere koosseisu muutustest olmeintoksikatsioonide, mõningate haiguste ja patol. protsesside puhul	14 patofüs.	d. K. Paju	II
Üldine adaptatsiooni sündroom. Stressireaktsiooni adapt. ja kahjust. efektid	14 „	v-õ. E. Orlova	III
Kodumaise med. ajaloost	10 hüg.	d. V. Kalnin	IV, V
Statistil. meetodid	14 „	„	III, IV
Uut tervish. korraldusest Eestis	10 „	d. L. Karu	IV
Keskkond ja tervis	16 „	p. A. Saava	III, IV
Maaelanike elu- ja töötingimused, tervis	12 „	p. J. Reinaru	II, III
Laiba kohtumed. lahangu teooria ja pr. (V—VI k.)	18 kohtumed.	v-õ. J. Kasmel	II, III
Kohtumed. ekspertiis elavisikute kehavig. puhul (V—VI k.)	18 „	„	IV, V
Haiglasisesed infekts-d	12 mikrobiol.	p. A. Lenzner	III, IV
Antimikroobne ravi	12 „	d. E. Türi	IV, V
Sapiteede ja kõhunäärme h.			
Portaalhüpertensioon	12 teadusk. kir.	p. H. Tikko	KV
«Äge kõht» kirurgias	12 üldkir.	d. T. Väli	II, III
Äge veresoonte kir.	8 hospitaalkir.	a. U. Lepner	II, III
Topogr. anat. kliin. asp.	12 operatiivkir.	p. E. Sepp	III
Urotrakti haig. kl. asp.	10 „	d. H. Tihane	III
Ortopeedia aktuaal. probl.	10 traumatol.	d. T. Haviko	III
Vere reol. omad., trombotsütaarne homeostaas ja prostaglandiinid südame-veresoonk. haig. puhul	12 siseh. prop.	p. R. Teesalu	IV
Soojusvahetuse kliinilise füs. küs.	12 „	p. E. Laane	20. II—6. III
Vereringluse kl. füs. küs.	12 „	„	6. III—23. III
Seedeel. biopsiauuringu näidustused, met. ja leiu kl. interpret. (söögitoru, magu, jämesool, maks)	16 teadusk. siseh.	d. H.-I. Maaroos	III, IV
Seedeel. kahjust. siseh. korral	12 teadusk. siseh.	d. R. Salupere	V
Valikkursusi reumatol-st	10 hosp. siseh.	p. R. Birkenfeldt	II, III
Kliin. allergoloogia al.	10 „	p. J. Ksenofontov	II, III
Troopilised haigused	12 nakkush.	d. M. Maimets	IV
Lapse ja noorukiea gün.	10 sünn.abi	d. V. Kask	II
Konstitutsion. uurimused sünn.abis ja gün-s	10 „	d. H. Kaarma	III
Antropoloogil. loengukurs.	10 „	„	KV
Sidekoe mittepõletikuliste muutuste patol.	10 ped.	a. T. Juhansoo	II 2. pool
Väga haige vastsündinu — mis saab temast edasi	14 „	d. A. Ormisson	al. 10. II

(Järg 4. lk.)

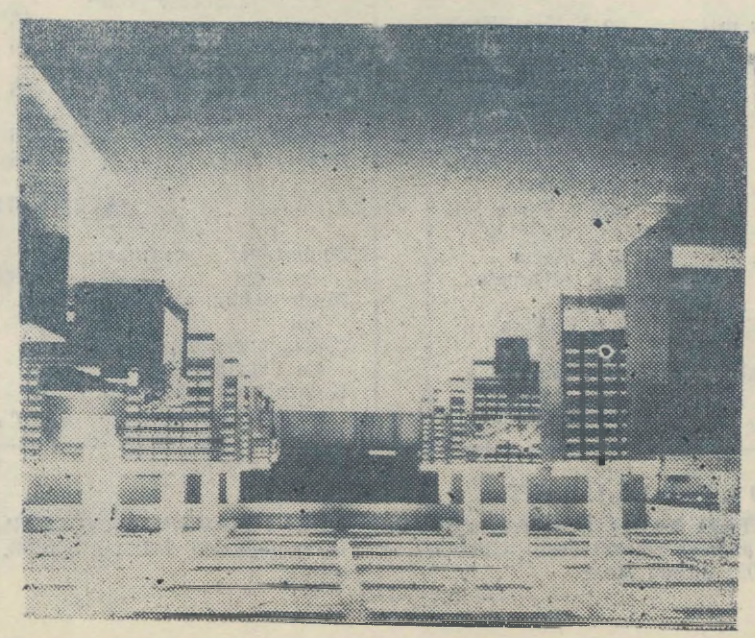

EINAR TIITSU foto

Doktorinõukogud

11. jaanuaril kinnitas rektor doktorinõukogude koosseisud. Anname järjekorras teada nende esimehed, asetäitjad ja sekretärid (kui viimasel ei ole doktorikraadi, siis ta ei ole nõukogu liige ning on määratud ametisse eraldi käskkirjaga.

1. FILOSOOFIA
filos-dr. prof. **Eero Loone,**
filos-dr. prof. **Leonid Stolovitš,**
v-õp. **Raivo Vetik.**

2. AJALUGU
ajaloodr. prof. **Jüri Ant,**
ajaloodr. AI prof. **Ea Jansen,**
dots. **Tiit Rosenberg.**

3. SOTSIOLOOGIA ja PSÜHHOLOOGIA
psühhol-dr. prof. **Peeter Tulviste,**
filos-dr. prof. **Paul Kenkmann,**
dots. **Jaan Huik.**

4. EESTI FILOLOOGIA
filol-dr. prof. **Harald-Heino Peep,**
filol-dr. prof. **Paul Alvre,**
van-lab. **Katrin Kern.**

5. SLAAVI FILOLOOGIA
filol-dr. prof. **Sergei Issakov,**
filol-dr. prof. **Mihhail Seljakin,**
van-õp. **Ülle Pärli.**

6. PEDAGOOGIKA
ped-dr. prof. **Jaan Mikk,**
ped-dr. prof. **Aarne Tõldsepp,**
dots. **Tiia Pedastsaar.**

7. ÕIGUSTEADUS
õigust-dr. prof. **Heino Siigur,**
õigust-dr. prof. emer. **Ilmar Rebane,**
dots. **Jaan Sootak.**

8. MAJANDUS
maj-dr. prof. **Mart Sõrg,**
maj-dr. prof. **Vambola Raudsepp,**
dots. **Tiiu Paas.**

9. MEDITSIIN JA FARMAATSIA
med-dr. prof. **Lembit Allikmets,**
med-dr. prof. **Jaak Maaroos,**
med-dr. prof. **Tiit Haviko.**

10. GEOGRAAFIA
geogr-dr. Ökol. ja Mereuur. Inst. prof. **Jaan-Mati Punning,**
maj-dr. EPA prof. **Herbert Metsa,**
vanemtead. **Ille Palm.**

11. EKSPERIMENTAALNE BIOLOOGIA
biol-dr. Biokesk. prof. akad. **Richard Villems,**
med-dr. prof. **Lembit Tähepõld.**

12. GEOLOOGIA
geol-dr. GI prof. akad. **Anto Raukas,**
geol-dr. prof. **Arvo Rõõmusoks,**
dots. **Volli Kalm.**

13. BIOLOOGIA
biol-dr. ZBI prof. akad. **Erast Parmasto,**
biol-dr. ZBI vanemtead. **Arvi Järvekülg,**
dots. **Evi Padu.**

14. FÜÜSIKA
f-m-dr. prof. **Lembit Pung,**
f-m-dr. FI prof. **Mart Elango,**
dots. **Aleksander Luštšik.**

15. GEOFÜÜSIKA
f-m-dr. prof. **Olev Avaste,**
f-m-dr. prof. **Hannes Tammet,**
dots. **Hanno Ohvril.**

16. ASTRONOOMIA
f-m-dr. Rahvusv. Kosmol. Kesk. akad. **Jaan Einasto,**
f-m-dr. prof. **Ene Ergma,**
AAI vanemtead. **Undo Uus.**

17. KEEMIA
keemiadr. prof. akad. **Viktor Palm,**
keemiadr. prof. **Vello Past,**
keemiadr. prof. **Ants Tuulmets.**

18. MATEMAATIKA
f-m-dr. prof. akad. **Gennadi Vainikko,**
f-m-dr. prof. **Ülo Lepik,**
f-m-dr. prof. **Maido Rahula.**

NB! Lähemal ajal kaitsta soovijad võivad juba põörduda vastava nõukogu poole.

VALIKKURSUSED

(Algus 3. lk.)

Terve laps	16	„	d. M. Maser	KV
Koolilapse tervishoid	14	„	d. H. Tällî	KV
Haigete suunamine radiodiagn. uuringuteks	10	rad. onk.	d. E. Kuus	III
Pahaloomul. kasvajate sümptom. ja diagn-se põhiprints.	10	„	d. R. Labotkin	II, III
Rehabilitatsiooni probl. neurol. haig. puhul	10	neurol.	d. T. Talvik	KV
Ambul., polikl. neurol.	10	„	d. T. Kauba	KV
Neurol. haiguste intensiivravi	12	„	v-t. U. Noormaa	KV
Paroksüsmaalsed seisundid neuroloogias	10	„	d. T. Asser	KV
Lastepsüühiaatria	10	psühhiaatria	d. J. Liivamägi	10.—20. III
Lühiülev. psühhoteraapia põhisuundadest	12	„	dr. M. Papp	18.—25. II
Lühinägevus	10	oftalm.	d. L. Schotter	III
Nägemisinvaliidide rehab.	11	„	d. A. Panov	II
Laserid kirurgias ja teraapias	10	otorin.	d. M. Kull	III
Pearingluse teor. ja kliin. asp.	10	„	m-k. R. Tikk	II
Elektrokardiograafia põhial.	18	ATT teraapia	d. I. Liiv	18.—22. II
Stomatol haiguste varane profül.	14	stom.	d. S. Russak	IV, V
Suulimaskesta haig. lastel	12	„	„	IV, V
Implantaadid stom-s	14	„	p. E. Leibur	III, IV
Kaasasünd. huule- ja suulaelõhede etiopaatogenees ja kirurgiline ravi	18	„	p. M. Kalnin	II, III
Laserite kasut. stomat. haiguste ravis	14	„	„	IV, V
Kromatogr. anal. farm-s	10	farmaats.	d. A. Ärak	III
Ravimsegude anal. erijuhte	12	„	d. T. Hinrikus	IV
Kosmeetil. nahahooldusvah. retseptuur, valm. tehnol. ja kval. hindamine	15	„	d. I. Kruuse	II
Rohutead. ajal. põhietappidest	10	„	v-p. A. Raal	II
Ravimtaimede kultiveer.	12	„	d. I. Tammaru	V
Ravimite hindam. biofarmatseutil. kriteeriumid	12	„	d. P. Veski	IV
Saun ja tervis	10	siseh. prop.	p. E. Laane	III 2. p.
Внутрибольничные инфекции	12	микробиол.	p. A. Lenzner	III, IV
Антимикробная терапия	12	„	d. E. Türi	IV, V
Защитные механизмы организма при различных физиол. и патол. состояниях	12	„	d. V. Brilis	II, III
Возрастные и половые различия человека	10	анатомия	v-õ. E. Rajavee	вес. сем.
Топографическая анатомия симпатической нервной системы шей	6	операт. хирургия	d. A. Mõttus	III
Основы клинической аллергологии	10	госпит. терапия	p. J. Ksenfontov	II, III

KEHAKULTUURITEADUSKOND

Vetelpääste	16	veesp.	d. H. Laidre	III, IV
Rasedate kehakult.	40	võiml.	d. R. Linkberg	al. 18. II
Naisvõiml.	70	„	„	KV
Stressi psühhofüs. al.	12	Toronto ül.	p. J. Daniel	V
Terve elulaad	20	sp. füs.	p. A. Viru	III, IV
Tervisejooksu tarkvara	20	kergej.	d. T. Matsin	III, IV
Kergej. kohtuniku algõpe	16	„	d. A. Pisuke	IV, V

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKOND

Eesti sotsiaal- ja majgeogr.	18	maj-geogr.	d. R. Mällo	KV
Demograafia	48	„	v-õ. J. Kõre	KV
Skand. maade majgeogr.	12	„	d. U. Pragi	KV

FILOLOOGIATEADUSKOND

(kõikide loengute aeg kevadsem.)

Kirj. ja suul. väljenduse õpetus	68	eesti k.	õp. T. Hennoste
Vene k. tegusõna aspekti omandamise psühholingv. probleeme	34	vene k. met.	õp. E. Vassiltšenko
Õpime lugema, refereerima ja annoteerima tead. kirjandust	34	„	d. V. Mürkhein v-õ. S. Zaikina
Õpime vestlema haigega	34	„	v-õ. L. Dulitšenko õ. E. Raesle v-õ. V. Tarve
Vene k. õpet. metoodika	34	„	p. A. Metsa d. K. Allikmets
Erialale orienteeritud praktilise vene k. üldkursus	34	„	õ. S. Zaikina
Kunstilise teksti semiootika (vene k.)	30	vene kirj.	p. J. Lotman
XIX s. vene klassikal. kirj.	30	„	v-õ. A. Malts

FÜÜSIKA-KEEMIATEADUSKOND

Reaktsioonimehhanismid	40	org. keem.	p. A. Tuulmets
Füüsikaline biokeem.	32	„	v-õ. T. Püssa
Orgaaniline süntees	34	„	d. H. Timotheus
Orgaaniline analüüs	34	„	d. T. Ilomets
Keemia ajalugu	34	„	„
Arvutusmeetodid org. keemias	17	„	p. V. Palm
Teadusl. uurimistöö al.	34	„	„
Org. keem. teor. al.	68	org. keem.	p. V. Palm
Kaugseire meetodid	72	geofüüs.	d. U. Veismann
Klimatoloogia	36	„	p. O. Avaste
Keskkonnakaitse	36	„	d. K. Eerme
Mere ja atmosfääri seosed	36	„	d. H. Ohvril
Säästainete levi õhus, pinnases	36	„	d. U. Mõlder
Atmosfääri elekter	36	„	p. H. Tammet
Merefüüsika	72	„	d. H. Ohvril
Hüdrodünaamika	72	„	d. L. Roots
Sissejuh. aineehitusse (vene k.)	34	eksp. füüs.	d. A. Luštšik
Laserkiirguse tekke ja kasut. füüsikal. al.	32	üldfüüs.	d. M. Laan
Jaotuste mõõtmine (spektrom.)	32	„	d. E. Tamm
Füüsika meie ümber	32	„	d. H. Voolaid
Inf-töötlemise füüsikal. al.	32	„	v-õ. J. Hämmalov
Graafiteooria rakendusi füüsika õpetamisel	32	„	d. G. Karu
Opitegevuse juhtimine füüs. tunnis	32	„	„
Füüsika õpetamisest meil jm.	32	„	„
Optilised analüüsimeetodid	54	anal. keem.	d. H. Kokk, d. M.-L. Allsalu
Kromatogr. ja massspektrom.	30	„	p. I. Koppel
Keem. analüüsimeetodid	20	„	v-õ. H. Kuus
Keemia õpet. met. erikursus	36	anorg. keem.	p. A. Tõldsepp
Pöördumatute protsesside termodünaamika	32	„	p. V. Past
Keemil. reaktsioonide kineetika ja tasakaal	32	„	„
Katseseadmete töötlus, metrol.	32	„	v-t. K. Hellat
Füüsika metodol.	48	teor. füüs.	d. A. Koppel
Kõrgenergia füüsika	32	„	d. J. Lembra
Esinemis-, kõneoskuse algkurs.	35	teor. füüs.	d. A. Koppel
Sissejuh. humanit. füüsikasse	35	„	„
Rühmateooria	52	laseropt.	d. O. Šild
Tähesüsteemide ehit. ja dünaamika	36	AAI	t. M. Jõeveer
Praktil. üldastrofüüs.	36	AAI eksp. f. sektor	t. I. Kolka
Nüüdisaegse teadusliku maailmapildi ekslikkusest	24	AAI teor. f. sektor	v-t. U. Uus

MAJANDUSTEADUSKOND

Agraarsuhted ja agraarpol. EV-s	24	maj. teoor.	d. L. Maamets
Aktsiaselts	16	„	d. E. Hansberg
Aktsiaselts — risk, mis toob tulu ja toetab tootmist	24	„	õ. E. Tomson
Eesti maj. arengukontseptsioonid	24	„	d. O. Raju
EV ja NL vabariikide tootmissfääri maj. sidemete arend. põhisuunad	24	„	p. Ü. Vanaaseme
EV puhkemajanduse probleeme	16	„	d. L. Maamets
Elustandard ja selle kujunemine	24	„	p. V. Türk
Kaasaja majandusõpetused	24	„	d. O. Raju
Konkurents ja monopol turumajanduses	16	„	õ. U. Soots
Loodusk. maj. ja jur. al.	24	„	d. L. Maamets
Loodusressursside ökoloogiliselt põhjendatud majandamine	32	„	d. J. Kivimägi
Majandusõp. ajalugu	32	„	d. O. Raju
Raha. Valuuta. Hind	16	„	v-õ. A. Kase
Rahvusvah. marketing	16	„	õ. E. Tomson
Hinna- ja maksusüst. Eesti ja Soome põllumaj-s	16	„	õ. V. Trasberg
Hinnateooria	16	„	„
Tootl. jõudude paigut. ökoloogiline aspekt	16	„	d. J. Kivimägi
Töö ja tarbim. motivatsioon	16	„	v-õ. A. Kase
Tööjõu turg	16	„	d. E. Hansberg

MATEMAATIKATEADUSKOND

Andmeanal. personaalarvutiga	72	mat. stat.	d. E. Tiit
Mitmemõõtm. stat. analüüs	72	„	d. A.-M. Parring
Katseplaneerimise teooria (edasij.)	36	„	d. E.-M. Tiit
Katseplaneerimise teooria (algajatele)	72	„	„

-info-

EESTI AJALUGU

Eesti ajaloo fakultatiivk jätkub. I loeng toimub **kolm val, 6. veebruaril kl. 18 ph.** Dots. Tiit Rosenberg räägib t «Eesti majandus 19. saj. II **ja 20. saj. algul».**

VAHETAN

2 importtapeedi rulli 10 ka vastu. Tulla koos kaustikuteg maspäeval, 4. veebruaril k peahoone kella alla.

HEI, UJUMISHUVILI

Alustame taas esmaspäeva veebruaril. Teid oodatakse e päevast neljapäevani kl. 2 21.45. Kehtib eelmise semestri niplaan. Teated tel. 35 247, spordi kateeder.

AUTOKURSUSED

uue grupi komplekteerimine o sipäeval, 5. veebruaril kl. 17 78—237.

LUULEFESTIVALIS

Belgias toimunud 12. E luulefestivalist räägib HA VARBLANE ülikooli raamatu 14. veebruaril kl. 15 aud. 20

Kevadsemestril j vad tantsuõhtud N mnt. 27 kohvikus!

Kolmapäeviti (6., 13., 20. veebruaril) loob meeleolu ja sat äraolemist AUDIO-V DISKO.

Neljapäeviti (7., 14., 21. veebruaril) teeb muusikat Tarvo ansambel «TETRAK Sellel õhtul ootame kohvikus töötajaid ja üliõpilasi, kes lugu klassikalistest seltskon sudest. Mõlemal õhtul pak kokteili.

Algus kell 20.

Tudengitel palume üliõpil kaasa võtta!

Kohtumis

* * *

KEVADSEMESTR AVAPEOD

Ülikooli klubis

8., 9. ja 10. veebruaril Algus kell 21.

NB!

Toimetus püüab «UT-d» mata üha uutele raskuste iganädalaseks teha. Et esial ikka veel 4-leheküljelisena palume autoreil end kokku v lühemalt kirjutada. Sel juhu väljaanne mitmekesisem n loetavam.

Kuna fotosid käime kliše Tallinnas, siis palume tuua **paar nädalat varem.** On ju juubilarid kolleegidel ammu Ja üleüldse ootame kõiki m kohale juba **reedeks** (foto varem). Nädala algusesse s me jätta ainult uudised ja

Toim

UT
ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe tahituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub
Tellim. nr. 202. Tiraaž 3000.

NR. 3 (1624)
REEDE,
8. VEEBRUAR
1991
Ilmub novembrist
1948
HIND 5 KOP.

Universitas Tartuensis

- VÄLISMAAL ÕPPIMISEST
- TUDENG ARVAB
- FILM
- KUNST

Valitsuse veerg

5. VEEBRUARIL

Teisipäeval arutati põhiliselt reedeses ülikooli nõukogus kavas olevaid teemasid.

Kõigepealt tegi teadussekretär Veera Ant ülevaate doktorikraadi kaitsmise projekti seisust (vt. artiklit «30. jaanuar»). Projekt esitatakse nõukogus kinnitamiseks.

Teadusprorektor prof. Ants Kallikorm esitab nõukogus 1990. aasta teadustöö aruande. Ta tutvustas ettekande põhiteese: teadustöö üldine olukord, tulemused, kaitsmised, kraadid jne. Ettekande põhiosa käsitles eelseisvat teadusosakonna reorganiseerimist, millega tegeleb ka vastav komisjon.

Haldusprorektor Vello Peedimaa tutvustas eelarve jaotamise variante ja eelarve kasutamist (vt. ka «Ülikooli tuleviku» materjale). Nõukogus annab ta ülevaate eelmise aasta eelarvest ja kuludest, samuti uue eelarvega seonduvast, mis kinnitatakse 1. märtsi nõukogus.

* * *

Pedagoogika kateedri juhataja Mati Salundi esitas valitsusele kinnitamiseks Pedagoogika Instituudi põhikirja. See otsustati suunata nõukogu ühte komisjoni. Arvati, et kuna on kavas muudatusi teaduskondade struktuuris, ei ole instituuti enne teaduskondade struktuuri kindlaks määramist mõttekas moodustada.

Rektor prof. Jüri Kärner informeeris kolmapäeval, 6. veebruaril Tartus toimuvast teadustöö arenguperspektiivide ja koostöövõimaluste ühisarutelust Teaduste Akadeemia ja ülikooli vahel.

Rektor andis teada, et rektoraati on tulnud professorite Paul Kenkmanni ja Eero Loone ühisavaldus uue teaduskonna (sotsiaalteadused) moodustamiseks.

Edustuse esimees Olavi Palde esitas üliõpilaskonna põhikirja projekti. See tuleb arutusele nõukogus. Taas tekkis arutelu selle üle, kas kaugüliõpilased peaksid olema üliõpilaskonna liikmed või ei. Ülikooli praeguse põhikirja järgi nad seda ei ole. Lõpliku otsuse peab andma nõukogu.

Ajalooteaduskonna dekaan prof Helmut Piirimäe tegi teatavaks ajalooteaduskonna üliõpilaste arvamuse, et edustuse valimised ei olnud demokraatlikud, sest nad ei pea nimekirjade järgi valimist õigeks.

Teadussekretär
VEERA ANDILT
«UT-le»

30. jaanuar

oli omaette märkimisväärne päev. Nõukogu saali kogunesid äsja moodustatud doktorinõukogude esimehed (mõned asetäitjad ja sekretäridki) ning kraadikomisjoni liikmed.

Arutusel oli Tartu Ülikoolis doktorikraadi kaitsmise kord. Komisjoni projekt oli läbi teinud esimese lugemise TÜ nõukogus 21. detsembril, selle ettepanekud ja nõuded arvesse võtnud. Kaks päeva enne koosolekut esitasid kolm akadeemikut (E. Parmasto, R. Villems ja J. Einasto) oma projekti, mida nimetati alternatiivseks, kuid seda tavaevalt oli. Pigem oli tegu esitatud projekti asjaliku retsensiooni ja täiendamisega, seda eriti bioloogide nõukogu seisukohalt.

Prof. A. Kallikormi oskuslikul juhatamisel möödus koosolek rahuliku kult. Arutati paralleelselt mõlema projekti. Kokku sai uus ja asjalik kaitsmise korra projekt, millele vii-

(Järg 2. lk.)

Konverents lükkub edasi

Esmalt kõigile teadmiseks, et 13.—14. veebruariks kavandatud ülikooli majandamisteemaline konverents ei toimu. Praeguses heitlikus majanduselus toob iga päev mõne üllatuse ja momendil ei ole vist veel õige aeg neid probleeme suuremas kogukonnas arutada. Sellega ei ole konverentsiidee maha maetud. Kui on tarvis, peetakse ka suurem arutelu.

Sel kolmapäeval oli jätkuvalt kõne all ülikooli eelarve. Eelmise aasta eelarve ja kulutuste numbrid ei ole veel lõplikult välja toodud. Need on numbrid, mille järgi tuleb kujundada uus eelarve ja mis ei tohiks eelmise aasta tegelikest kulutustest sugugi väiksem olla. Lähemalt kõneleb sellest reedel TÜ nõukogus haldusprorektor Vello Peedimaa.

Ta tutvustas ka kahte varianti, kuidas teaduskonnad ise oma raha jagamist kontrollida saaksid. Esimene variant oleks niisugune, et igal teaduskonnal on pangas oma arve ja teaduskonna oma pearaamatupidaja tegeleb kõikide rahaküsimustega. Teise variandina võiks olla igal teaduskonnal üks väga korrektne inimene, kes käib tõesti iga päev ülikooli raamatupidamises ja teeb oma teaduskonna poolseid korraldusi (kelle arvele midagi kanda jne.). Esimene variant on väga kulukas, praegu vist ei näegi kõiki nüansse ette. Kõik see on väljapakutu tasemel, sellega kaasneb probleeme, mida ei ole veel mõtet leheveergudelegi tuua. Dekaanid peavad ise otsustama, kas tahavad vanaviisi edasi majandada (lasta majandada) või uut moodi tegutseda. Haldusprorektori sõnutsi ei sunni keegi peale üht varianti, iga teaduskond tegutsegu oma äranägemise järgi.

Järgmine koosolek toimub kolmapäeval, 20. VEEBRUARIL ikka kl. 8.15 nõukogu saalis.

Edustus ülikooli majandamisest

Tulevikukomisjon palus edustusel mõtiskleda teatud märksõnade üle ja anda nende kohta oma arvamus. Nüüd esitame edustuse koosolekutel pakutud arvamused kõigile tutvumiseks ja oma mõtete avaldamiseks. Ootame vastukajasid.

ANDRES REKKER,
edustuse aseesimees

ÕPPEMAKSU

kohta oli edustuse liikmetel erinevaid seisukohti. See on ka üks teravamaid probleeme ja seotud nii krediidisüsteemi, stipendiumi kui ka hariduse väärtustamisega.

Osa liikmeid arvas, et haridus on kaup, mida saab osta raha eest, kui ta on väärtustatud. Mõni oli sellele kategooriliselt vastu.

Arvati ka, et õppemaksu kehtestamisega saab tõsta õpetamise taset, s. t. peab paranema loengute ja muude õppevormide tase, sest enamik üliõpilasi ei ole õpetamise praeguse üldtaseme juures nõus õppemaksu maksma. Enne selle kehtestamist tuleks minna üle ka ainesüsteemile. Nende protsesside käigus peaksid ülikoolis ka selekteeruma nõrgemad õppejõud, kes ei ole üliõpilasi suutelised õpetama.

Kui suur võiks olla õppemaks? Praegu pakutud summa (400 rbl.) ei ole üle jõu käiv, kuid sellel on üliõpilaste eelarves siiski määrav tähtsus. Õppemaksu kehestamisel peab jälgima, et ülikoolist ei jääks eemale vaesematest peredest pärit üliõpilased, kes ei suuda ise maksu tasuda. Tuleks leida mingi töötav süsteem, mis sellise võimaluse välistaks.

Krediit, stipendiumid ja hariduse väärtustamine peavad käima käsi-

(Järg. lk. 2.)

Uppsala Ülikool toetab

His Magnificence Rector Jüri Kärner
Tartu University
18 Ulikooli Street
202400 Tartu
Estonia SSR, USSR

Dear Colleague,
Be assured that the teachers and students of Uppsala University follow the development in the Baltic countries with deep sympathy and with the firm resolution to do what we can to keep up that academic cooperation which has started in such a promising way.

With kindest regards,
Yours sincerely,
STIG STRÖMHOLM

Audoktorid tänavad

Helsinki 8. päivä tammikuuta 1991

TARTON YLIOPISTON HERRA REHTORI

Esitän Teille Herra Rehtori mitä parhaimmat ja kunnioittavimmat kiitokseni kirjeestänne ja siinä olevasta ilmoituksesta, että Tarton Yliopiston valtuusto on valinnut allekirjoittaneen maineikkaan yliopistonne kunniatohtoriksi!

Olen saamastani kunniatohtorin arvosta erinomaisen kiitollinen ja ylpeä. Tarton Yliopisto on vanha ja perinteistä rikas. Tarton Yliopisto on eestiläisten yliopisto mikä tekee saamani kunnianosoituksen minulle erinomaisen tärkeäksi ja arvokkaaksi!

Samalla haluan todeta, että pidän saamaani kunnianosoitusta myös arvokkaana kiitollisuuden osoituksena sille eestiläis-suomalaiselle neurologian alan yhteistyölle, joka alkoi marraskuussa 1965 ja on jatkunut edelleen tiiviinä, niin tieteellisen kuin teknisen alan piirissä sekä molempien maiden neurologien, neurokirurgien ja neurotieteiden alan asiantuntijoiden jokavuotisen kanssakäymisen merkeissä.

Pyydän Teitä Herra Rehtori ottamaan vastaan syvän kiitollisuuden tunteeni sekä sopivana ajankohtana välittämään Tarton Yliopiston valtuustolle allekirjoittaneen kunnioittavimmat kiitokseni sekä menestyksen toivotukset yliopistonne hallinnolle, opettajille ja opiskelijoille!

Kunnioittaen
ERKKI KIVALO

TARTON YLIOPISTON HERRA REHTORILLE

Syvästi kiitollisena olen ottanut vastaan tiedon, että minut on valittu Tarton yliopiston kunniatohtoriksi. Tämä on suurin tieteellinen kunniaosoitus, joka on tullut osakseni. Sen arvoa nostaa se, että kyseessä on yliopisto, jonka kanssa olen ollut tilaisuudessa suorittaa yhteistyötä jo kahdenkymmenen vuoden ajan ja jonka tieteellisen tutkimuksen tason tiedetään olevan korkeata kansainvälistä luokkaa.

Espoossa 4 päivänä tammikuuta 1991

MAX SIURALA
Professori

LUGUPEETUD PROFESSOR JÜRI KÄRNER JA LUGUPEETUD TEADUSSEKRETÄR VEERA ANT!

Palju tänu kirja eest.

On mitmel erineval põhjusel loomulik, et minule valmistab päris erilist rõõmu, et Tartu Ülikool on mind valinud audoktoriks. Palun andke minult tänu üle neile, kes sellest valimisest osa võtsid. Praegu on mul lootustandev koostöö kolleegidega Tartu Ülikooli ensümoloogia laboratooriumist. Kahju ainult, et see koostöö varemini peale ei hakanud. Olen formaalselt pensioneeritud ja ei ole üldse selge, mis võimalused mulle edaspidi avanevad seda koostööd jätkata.

Lugupidamisega
VIKTOR MUTT

KÕRGESTI AUSTATUD *RECTOR MAGNIFICUS* PROFESSOR JÜRI KÄRNER!

Stockholm-Hässelby, 27 -12 -99.

Täiesti ootamatu ja suure jõulukingina oli mul au vastu võtta Teie allkirja kandev diplom, kust näen, et vana Tartu ülikool on pidanud mind vääriliseks meenutada audoktori tiitliga, mida ma kodumaalt hälbinud pojana oskasin vaevalt oodata. Seepärast arvan, et see dokument on ühtlasi ka takkajärgi tunnustuseks meie rahvateadusele, mida ma 65 aastat tagasi, rektor Heinrich Koppeli ajal hakkasin uudse ainena õppima Tartu ülikoolis. Lootuses, et see oluline teaduseharu jälle endisele aujärjele tõstetakse, niipea kui Eestile paremad päevad koidavad.

Ses lootuses soovin Teile ja Teie kaudu kogu ülikooli suurele perele head uut aastat ja kindlat usku paremasse tulevikku.

Teie tänulik
GUSTAV RANK

Anna mulle õng

Demokraatia ja bürokraatia on lahutamatud. Ja see, kes oma sammud seab hästi arenenud Lääne demokraatlikesse ülikoolidesse, peab arvestama ka hästi arenenud bürokraatiaga. Teabetalituse artiklisari «Anna mulle õng» seab oma üheks ülesandeks tutvustada jõudumööda seda bürokraatiat, millest välismaale õppima pürgija tahes-tahtmata jagu peab saama. Esimesed kogemused on meil olemas, ometi pöördume koostöösooviga kõigi nende tudengite poole, kes viimasel ajal Läänes tudeerimas on käinud. Kirjutage oma kogemustest, andke edasi see *know how*, millest teistele suur tulu tõuseb. Artiklisarja toimetab teabetalitus, asume peahoone ruumis 209, telefon on 35-421. Järgnevalt aga jagab oma kogemusi *stud. hist.* EERIK KROSS, kes 1989/1990 õppis ajalugu Hamburgi ülikoolis. Kuigi tema lugu kannab pealkirja «Pisikesi näpunäiteid Tartu tudengile, kes Hamburgisse studeerima peaks sattuma» ja kuigi Saksa bürokraatia liidumaati mõneti erineb, võiks seda kirjatükki käsitada kui *know how*'d kõigile, kelle välisstuudiumi sihiks on Saksamaa.

Lugupidamisega

TIIT MATSULEVITS,
teabetalituse juhataja

Saksamaale

I. PASS JA VIISA

Eeldatavasti oled Saksamaa stuudiumi tarvis õnnelikul kombel saanud mingisuguse stipendiumi. Mida see täpselt tähendab, sellest hiljem — põhiline, et Sul on vastavaks ajaks mingisugune äraelamisraha ja selle kohta paber! Üldse kehtib N. süsteemist välismaale õppimamineku küllalt keerulises protseduuris üks raudkindel seadus: mida rohkem on Sul igasugu templitega võõrkeelseid pabereid, seda parem.

Igatahes selleks, et TÜ välissuhete osakonnast hakata välispassi taotlema, on Sul ilmselt tarvis kirjalikku tõendust, et keegi Sind välismaal majandab. Niisiis on Sul tarvis paberit, mis sisaldab järgmist informatsiooni:

1. Sinu nimi,
2. Ülikool, kuhu Sa õppima lähed,
3. Kinnitus, et Su majandusliku ülalpidamisega on kõik kombes. (Mõni sakslane võib ka lihtsalt kirjutada, et võtab kulud enda kanda, ja stipist ei hakatagi numbrit tegema.),
4. Kellegi allkiri, kes peaks siis olema põhikutsuja, ning eraisiku puhul selle kinnitus Saksa politseis,
5. Kui oled oma paberid juba ette Saksamaale saatnud ja kõrgkool on need aktsepteerinud, piisab ka kõrgkooli vastavast standardkirjast. Kuid sel juhul on vaja ikkagi paberit stipendiumi kohta,
7. Nii et kõige kindlam oleks omada üht ametlikku paberit Saksa kõrgkoolist ja üht eraviisilist kutset.

Kui asi klapib, vormistab SV Välisministeerium Sulle TÜ taotlusel üsna inimliku aja jooksul passi. Teatavasti võib ametipass, mille Sa «komandeeringule» sõitmiseks saad, olla kas sinine või punane. Punane on justkui lihtsureliku «sovieedi» oma, aga funktsioneerib ka ametipassina (seeria OK), mõned riigid siniste passidega «pribalte» hästi aktsepteerida ei taha (näiteks USA). Üldiselt töötab sinine pass päris hästi. Aga kui Sul tekib Hamburgis näiteks soov nädalavahetuseks Pariisi sõita, läheb asi raskeks, sest prantslased annavad sellesse viisa ainult Vene saatkonna vastava kirja alusel. Seda kirja Sulle sealt aga lihtsalt ei anta — *nje polooženo*. Punase passiga oled Sa aga eraisik, mitte enam vormiliselt nõukogude ametnik ja sõidad kuhu tahad, kuigi ootad ehk mõnikord pisut kauem viisasid.

Teine asi, mida tuleb reisimise huvides silmas pidada, on kutses fikseeritud kuupäevad, mille alusel Saksa konsulaat Sulle viisa teeb. Oleks hea, kui Su ametlik Saksamaal õppimise aeg on kuus kuu või enam. Sellisel juhul peetakse Sind pidevalt Saksamaal elavaks isikuks ja kõik kohalikud konsulaadid on kohustatud Sulle viisasid andma. Muidu võivad nad öelda, et mine küsi Moskvast.

Niisiis on Sul käes Vene välispass koos väljasõiduviisaga (s. o. tempel «võjezd do ...»). Vastav tempel tähendab, et saad N. Liidu piiri seest väljapoole ületada ühe korra. See muudab Su võimaliku kojutuleku vaheajal üsna keerukaks: on vaja uut väljasõiduviisat. Nii et võid küsida välisosakonnast passi taotlemisel mitmekordset väljasõiduluba. Seda on viimasel ajal kohati üllatavalt hõlpsasti saadud. Selline viisa annab Sulle pealegi ka edaspidi mõneks ajaks võimaluse ilma venelastepoolsete takistusteta reisima minna.

Kui pass käes, on tarvis Saksa viisat, mida antakse konsulaadist Leningradis või saatkonnast Moskvas. Muidugi on mõtet sõita Leningradi. Võid kohe arvestada kahe sõiduga, sest õppimisviisa võtab sakslastel ametlikult kolm nädalat marineerimist. On võimalik kasutada ka vahenduskooperatiivi «Teeneks» teenuseid (asukoht Tallinnas Kentmanni 3A, telefon 44 27 63). Loomulikult võid konsulaadis esineda ka ainult isikliku kutsega, kui Sul see on (ja selle tekstis ei tohi sellisel juhul õppimist mainitud olla), ning Sulle antakse kahekuine viisa ühe päevaga. Siis tuleb seda aga Saksamaal pikendada, ja kuigi see peaks üsna lihtne olema, ei või ka Saksa bürokraatiat iial teada. Siiski on minu teada mõned Nõukogude passidega tudengid seda edukalt teinud.

II. PABERID, MIDA VAJAB SAKSA ÜLIKOOL SU IMMATRIKULEERIMISEKS

Tarvis on kõpsustunnistuse koopiat koos tõlkega, senise ülikoolistuudiumi aruannet, mis tähendab õpinguraamatu tõlget koos dekanaadi kinnitusega, Sinu immatrikulatsioonikäskkirja ärakirja, saksakeelset elulugu ja juhendaja kirjutatud iseloomustust, ka muidugi saksa keeles. Need paberid oleks mõttekas saata Hamburgi (või mõne muu vastava) ülikooli välisasjade ehk välismaalaste osakonda. Ja juba ammu enne Saksamaale minekut. Sellisel juhul saadavad nad Tartusse paberi, et on Su esialgsel tasemel aktsepteerinud. Just vastava kirja põhjal annab konsulaat õppeviisa.

EERIK KROSS
(Järgneb)

(Algus lk. 1)

käes. Muidu ei jõua ükski noor spetsialist õppemaksuks võetud pangalaenu tagasi maksta, kui ta ei saa oma haridusele vastavat palka. Praegustes oludes on edustuse arvates aga õppemaksu kehtestamine enneaegne ja võimatu.

STIPENDIUMI

puhul jagunesid arvamused kaheks. Pooldati praegust stipisüsteemi, väites, et see kajastub stiimulina «headele» ja «väga headele» õppimisel. Pooldati ka stipendiumide diferentseerimist, jagades need nn. hädaabirahaks ja stipendiumiks. Esimest saaksid vähem kindlustatud tudengid normaalse õppeedukuse puhul mingi semestri(te) jooksul (um. 10—14). Teist saaksid aga üksikud üliõpilased väga heade tulemuste eest õppetöös ja teaduses ning see stipendium peab tagama normaalse elamise.

Toetati ka sihtstipendiumide asutamist nii TÜ kui ka teiste organisatsioonide (linnad, maakonnad, ministeeriumid, instituudid jne.) poolt. Peeti õigeks jätta stipi jaotamine teaduskondadele ja osakondadele (eriti hädaabistipendiumid). Siht- ja nimelisi stipendiume jagavad vastavad komisjonid ise.

Edustus...

KREDIIDISÜSTEEM

Õppemaksu kehtestamisel on krediidisüsteem sajaprotsendiliselt vajalik. Pangakrediidid peavad olema pikaajalised ning kas pangaprotsendita või väga väikese protsendiga. Laenu saaks vaid mingi kindla arvu semestrite jooksul (10—14) või mingi summa ulatuses. Praegu ei võimalda kõrgharidusega inimese palk teha pangalaenu, sest ei suudeta tasuda. Nii, et haridus on vaja väärtustada!

LEPINGULISED SIDEMED TULEVASE TÖÖANDJAGA

Nende arendamist pooldati, sest sidemed võimaldavad tutvuda oma erialaga tulevasel töökohal. Nii saaks üliõpilastele ka sihtstipendiume ning toetusi. Üliõpilastest huvitatud organisatsioonide andmed tuleks kanda arvuti andmepanka, kust üliõpilased infot saaksid.

ÜLIÕPILASKÜLA

Peeti otstarbekaks, et ühiselamud kuuluksid üliõpilaskonnale (see on võimalik alles 2—4 aasta pärast). Igale üliõpilasele tuleb kehtestada minimaalne elamispind (6 m²) ning ühes toas ei või elada üle 2—3 inimese. Üürihinnad on vaja diferentseerida vastavalt mugavustele. Osaliselt peaks jääma ka üüri dotatsioon. Tuba tuleks anda üliõpilasele kogu stuudiumi ajaks, et tekiks peremehetunne. Ühiselamute sõõgikohad peaksid olema avatud üliõpilastele sobivatel kellaaegadel ja hinnad osaliselt dotatsiooniga (30—40%). Ühiselamud vajavad ka pesulat, kus saaks ise oma pesu pesta.

Ühes teaduskonnas võiksid elada 3—4 teaduskonna üliõpilased. Lastega peredele tuleks anda omaette korrused, mis oleksid teistest kuidagi eraldatud.

TOITLUSTAMINE

Tulevikus peaksid ülikooli sööklad ja kohvikud kuuluma üliõpilaskonnale. Need tuleks muuta kiireniseks, ainult TÜ-ga seotud inimestele. Üliõpilastele võiks olla hinnasoodustus 30—40% piires, sest nende sissetulek on alla keskmise.

Leiti, et vanas kohvikus tuleks kaotada õppejõudude saal, sest see ei sobi kokku TÜ akadeemiliste tavadega. Vana kohvik tuleks viia klubisüsteemile: üliõpilaste puhul kehtiks klubikaardina üliõpilaspilet, teistele diferentseeritud hinnaga klubikaart.

Kellele Jaan Tõnissoni õpperaha?

Jaan Tõnissoni järeltulijad annetasid 1989. aastal Eesti Muinsuskaitse Seltsile raha suguvõsa kuulsaima liikme nimelise õpperaha (100 rubla kuus) asutamiseks. Seda on saanud ühe semestri juba ajakirjandustudeng TIIT PRUULI, kes lõpetas ülikooli eelmisel kevadel, ja ajaloo-osakonna diplomand INDREK TARAND.

Kõik akadeemilised organisatsioonid, teadusühendused ja üleüldse kõik üliõpilased võiksid esitada jälle kedagi uueks kandidaadiks. See keegi peaks kõigepealt hästi õppima ning järgima Jaan Tõnissoni põhimõtteid, peaks olema andnud arvestatava panuse eestluse, Eesti omariikluse ja demokraatia arendamisse ning olema levitanud neid aateid nii üliõpilaste hulgas kui laiemas avalikkuses. Õpperaha toimkond palub lisada esitatu lühikese tutvustuse ja põhjenduse, miks just tema võiks pretendeerida õpperahale.

Ettepanekuid saab saata Tartu Muinsuskaitse Ühendusse Ülikooli 15—2 või «UT» toimetusse kuni esmaspäeva, 18. veebruarini.

Jaan Tõnissoni õpperaha
toimkonna nimel
VARJE SOOTAK

Uusi trükiseid

«Ülikool» nr. 4. Oktoober-detsember 1989. Tartu 1990, 1000 eks., 72 lk., rbl. 2.

Teet Seene. Vee ja elektrolüütide kaotuse regulatsioon kehalise töö puhul. Õppevahend kehakultuuriteaduskonna üliõpilastele. Tartu 1990, 400 eks., 28 lk., 40 kop.

Suusaspordi oskussõnad. A. Kivistik. Tartu 1990, 500 eks., 68 lk., rbl. 1.50.

Antibiootikumid. Metoodiline abimaterjal arstiteaduskonna III—V kursuse üliõpilastele. Teine trükk. Lembit Allikmets. Tartu 1990, 800 eks., 108 lk., rbl. 1.20.

Radioaktiivsus. Metoodiline juhend. J. Lembra. Tartu 1990, 300 eks., 68 lk., 75 kop.

Mehaanika. Molekulaarfüüsika Termodünaamika. Metoodiline juhend keemiaosakonna üliõpilastele Aksel Haav. Tartu 1990, 270 eks., 120 lk., rbl. 1.40.

Helsingi Ülikool 350. Sümpoosioni ettekanded. Tartu 1990, 50 eks., 64 lk., rbl. 2.

Generatiivse grammatika grupi uubelikoosolek. 27. 12. 1990. Teesid. Tartu 1990, 100 eks., 36 lk. rbl. 1.

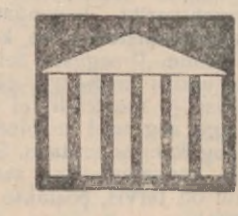

30. jaanuar

(Algus 1. lk.)

mase lihvi enne nõukogus kinnitamist andis veel 1. veebruaril koos istunud kraadikomisjon.

Peamine arutatav probleem oli nn. latt: mis on doktoritöö esitamisel aluseks, milline peab olema doktoritöö, mida lugeda võrdseks käsikirjalise dissertatsiooniga (artiklite tsükkel, monograafia, õpik), milliseid nõudeid esitada oponentidele, kes peaksid olema oponendid ja nõukogu lisaliikmed, kuidas ja kuhu apelleerida, millal on võimalik omistatud kraadi tühistamine jne.

Arvan, et nüüd oleks aeg lõpetada projekti arutamine ja see praegusel kujul nõukogus vastu võtta. Lõppude lõpuks on ikkagi tegu üleminekuperioodi projektiga, vaevalt suudame luua midagi nii monumentaalselt head, milles ühtegi puudust pole ja mis rahuldab absoluutselt kõiki. Hakkame tööle! Liiatigi on igal nõukogul piisavalt suured võimalused korraldada tööd oma soovi kohaselt.

* * *

Ja veel. Eks me kõik siin ülikoolis püüa ju projekti paremaks muuta. Seegi on loomulik, et tekib lahkarvamusi. Kuid kas tasub alati vaenlasi otsida ja välja tulla liigsete teravustega (seda märkis oma sisseiuhatavas sõnavõtus ka prof. Ain-Elmar Kaasik.)? Pean silmas nn. akadeemikute projektile lisatud kaaskirja, mille toon tekitas üldise hämmingu.

Kui projekt nõukogus kinnitatakse, siis tuleb rektori käskkirjaga vormistada ametisse nõukogude sekretärid ja lahendada esmased rahalised küsimused. Muret teeb kas diplomid ikka saavad kevadel valmis?

VEERA ANT,
TÜ teadussekretär

EPA-s

maksab üliõpilane korduseksami eest

EPA nõukogu otsustas sisse seada korduseksami maksu: eksami **teistkordse tegemise eest tuleb anda 10 ja kolmanda korra eest 15 rubla.** Need summad laekuvad akadeemia arendamise fondi ja kasutatakse üliõpilaste materiaalseks abiks.

* * *

● **Humanitaarteaduskonnas alustas prof. EENOK HAAMER õppekursuse «Religioon ja kultuur. Eesti rahvuskultuur ja kristlus» lugemist.** See kursus annab tudengitele kaks ja pool õpipalli.

● **Ühiselamu üürivõlglased visatakse ühiselamust välja, võlg tuleb tasuda siiski, sest muidu ei lubata eksamitele.**

* * *

● Tsiviilkaitse asemele moodustatakse päästeamet, ettevalmistamisel on kodukaitseseadus. Sanitaarpostid jäävad teaduskondadesse alles.

* * *

● Sügisest on kavas moodustada EPA asemele AGRAARÜLIKOOL, millesse ühinevad EPA, ELVI, Metsainstituut ja EMMI. Ülikooli jääb praeguse seitsme teaduskonna asemele neli. Ülikooli juurde kuulub ka 7 kolledžit (end. tehnikumid). Ülikool komplekteeritakse maisjuunis toimuva konkursi korras.

TPedI-s

ÜLIÕPILASKONNA ESINDUS

Detsembri algul käis esindust (isikuvalimistel) valimas 23% üliõpilasi. Kõige enam sai punkte Paavo Matsin (3716, kõige väiksem punktide arv valitutest oli 1763).

Esindus on pidanud 4 koosolekut. Esimeheks valiti sõltumatu (ei kuulu ühtegi seltsi, organisatsiooni) INDREK PALU. Moodustati 5 toimkonda (majandus; kultuur; välissuhted; õppetöö organiseerimine; noorsoopoliitika ja Eesti sisesed üliõpilasprobleemid, sidepidamine pressiga). Üliõpilaste ametiühing reorganiseeritakse majandustoimkonnaks, klubi kultuuritoimkonnaks. Võeti vastu otsus, et kõik esindusse valitud peaksid tagasi tõmbuma üliõpilasorganisatsioonide juhtivatelt positsioonidelt.

TPedI üliõpilaskonna põhikiri ja esinduse kodukord on vastu võetud.

EPA ja TPedI ajalehtedest

Veel teaduse prioriteedist

Jüri Allik nõuab 11. jaanuari UTes, et ülikoolis taastataks teaduse prioriteet. Siinkirjutaja laiendab seda nõudmist ka õppetööle ja väidab: **teadus on esmane veel teisestki aspektist — ÕPPETÖÖ TULEMUSENA.**

KELLE JAOKS ON ÜLIKOOL?

Ideaalis peaks ülikooli lõpetama **LOOV TEADLANE**. See eristab ülikooli instituutidest, seminaridest, tehnikumidest jt. asutustest, mis valmistavad ette **spetsialiste**. Ülikoolis olgu spetsialistid (õpetajad, reporterid, arvutioperaatorid, treenerid jne.) vaid kõrvalprodukt, loomuliku kaduna neist, kes mõnel põhjusel ei küüni loovteadlase tasemele. Neile peab jääma võimalus lahkuda igal hetkel koos vastava astme haridustunnistusega.

«Kadu» võib olla suuremgi kui nende arv, kes lõpetavad teadlastena. Midagi halba selles pole, aga spetsialistide koolitamist ei tohiks ka omaette eesmärgiks seada. (Eesti tingimustes moodustavad erandi arstid ja võib-olla juristid.)

KES PEAKS SEISMA TEADUSE EEST?

Loovus on seotud niisuguste isiksuse omadustega nagu mittekonformsus, introvertsus, individualism. Seepärast ei pea ma asjakohaseks Jüri Alliku etteheidet, et üliõpilased võiksid suunata oma huvi «keskaegsetelt korporatsioonimängudelt sellele, kuidas muuta oma õppeasutus korralikust linnakoolist tõeliseks ülikooliks». Tegu on erinevate inimestega. Loovharitlase kalduvustega inimene tavaliselt ei hakka ühiskondlikku võitlust pidama ning «üliõpilasasja ajajad» kipuvad teadusest kaugele jääma. Seepärast ei maksa ka edustusele panna suuremaid lootusi kui ühele tavalisele ametiühingule.

Koonduda tuleks mitte vanuse või staatuse, vaid **teaduslike huvide põhjal**. Teaduse prioriteedi eest seisvad kateedrid, laborid ja erialaseltsid peaksid otsima tuge ka üliõpilastelt, potentsiaalsetelt teadlastelt. Ühisrinne Süsteemi ja Administratsiooni vastu on efektiivsem kui lahterdatult nokitsemine.

ÜLIÕPILASI ON LIIGA PALJU

Intelligentsus on valdavalt päritav. Seepärast on iga rahva seas enam-vähem kindel protsent potentsiaalseid loovharitlasi. Optimumi ületav vastuvõtt kõrgkoolidesse ei suurenda enam haritlaste arvu, vaid alandab pakutava hariduse taset ja kokkuvõttes vähendab hariduse väärtust üldse.

Tartu Ülikoolis on liiga palju üliõpilasi, nende arv ületab eesti rahva võimalused. See (koos mõne muu teguriga) on toonud vähemalt kaks kurba tagajärge.

1. On vähenenud vaimne konkurents. Veidigi mõtlemisvõimeline tudeng ei pea eriti pingutama, et mõista mõnd ainet keskmisest paremini. (Allapoole keskmist jääb ju hulk selliseid, kes ei suudagi enamat, kui konspekt pähe õppida. Mälu on jumal jaganud heldemalt kui üldistusvõimet ning kool on püüdnud seda vahet veelgi süvendada.) Nii tudeng siis ei pingutagi; see on loomulik, sest tal puudub otsene motivatsioon.

2. Ülikoolis valitseb proletariaadi väärtussüsteem. Tipus on «tudengielu», siis materiaalsed perspektiivid; eriala tundmine paikneb juba madalamal, loov ja ebatraditsiooniline mõtlemine päris all (kui see üldse peaks väärtuste hulka kuuluma). IKKA VEEL vastab üliõpilase *image* pigem sajanditaguse mõisnikupoja kui Euroopa haritlase omale; ikka veel on vaimne töö tüütu, lõbusat elamist takistav kohustus.

Kui palju peaks TÜs tudengeid olema? Võib-olla pool, võibolla 1/3 praegusest. Vahest oskavad põhjendatult vastata üiikooli haridussotsioloogid?

ÜLIÕPILANE JA ÕPPEJÕUD

Teaduslik mõtlemine eeldab **iseseisvust**, standardsus ja kollektivism pärsivad seda. Niipalju siis kariõppest. Aga ka päris üksinda, ainult raamatute varal, on raske toime tulla, sest metoodiline, kriitiline, relativistlik mõtlemine saab võimalikuks läbi teaduse ,eripära **tunnetamise**. Viimane tuleb kergemini isiksuste kui tekstide läbi.

Seepärast peetakse kultuurmaailmas parimaks **personaalset suhet** üliõpilase ja õppejõu vahel. Igal üliõpilasel on oma õppejõud; juhendaja, kes püsib kursis kogu tema tegevusega, kes suunab igaüht eraldi vastavalt huvidele ja võimetele (mitte programme fetišeerides). **Näen õppejõul siin kolme põhilist ülesannet:**

1) ta suunab üliõpilast kirjanduse ja loengutsüklite valikul;

2) ühine arutelu loetu üle. Rõhku ei pöörata mitte teadmiste kontrollile, vaid üldistusvõime arengule ja maailmavaate kujunemisele;

3) õppejõud juhendab üliõpilase teadustööd. Muidugi peab ta siis ise teadlane olema, teisiti ta lihtsalt ei suudaks näiteks lahendada metoodilisi probleeme. Niisiis peavad ülikoolist kaduma õppejõud, kes aastast aastasse refereerivad ühtesid ja samu venekeelseid raamatuid.

ÜLIÕPILANE JA TEADUS

Praegu on teadus kõrvaline püha tuupimisprotsessi kõrval, eksam on kursusetoost olulisem ning ka stipp saab faktide ilmeka ülesütlemise eest. Oleks ju elementaarne sisse seada teadusstipendiumid tõsiselt võetavate kursusetööde, teadusartiklite jms. eest.

Meie maal tähendab üliõpilase staatus mittetäisväärtuslikkust. Läänes on vastupidi: noorus on parim soovitus, **sest just noorelt teadlaselt võib oodata uusi ideid ja lähenemisviise.**

On loomulik, et õppejõud (kes muidugi on ühtlasi teadlane) rakendab oma üliõpilasi oma projektis. Viimastel peab siis kindlasti olema võimalus õppejõudu valida. Tekkiv konkurents loob nii üliõpilastele kui õppejõududele motivatsiooni pingutamiseks.

Kuid üliõpilasele peab jääma ka võimalus juba (ja eriti!) õpingute ajal alustada oma uurimissuunda, niivõrd kui ülikooli tehnilised võimalused seda lubavad. Loomingulise töö tulemused määrab suuresti isiklik huvi. Kui noor teadlane vägivaldselt tema huvialast eemale juhtida, siis ta kas keskpärastub või voolab Eestist ära.

Eelkõige tuleb kummutada üldine arvamus, et tõsine teadustöö algab kunagi hiljem. Pole olemas eraldi tudengiteadust; täiesti võimalik on ka ülikooliajal teadusajakirjadesse jõuda või maailma tippteadlastel külas käia (sealjuures ilma kellegi vahenduseta).

(Järg 4. lk.)

Raamatukogu käsikirjade osakonnas üliõpilastele kohti jätkub. Aga kas te teate, et selles imepärases endisaegses maailmas on ka fotote varamu?

EINAR TIITSU foto

Jeesus või Lenin?

Ei oleks neid nimesid kõrvuti seadnud, kui «Jeesuse» film ja selle propaganda juba pool aastat mööda Eestimaad ei ringleks. Mulle piisanuks sellestki, kui reklaamiveergudest oleksin leidnud objektiivse info filmi kunstiväärtuse kohta. Jaan Ruus «Eesti Ekspressis» on üsna delikaatne ja alles pärast filmi nägemist avanevad tema read.

Mis siis, et seda filmi on maailmas kõige rohkem vaadatud, mis siis, et Jeesus, Johannes jt. räägivad eesti keeles, mis siis ... See ei saa ju olla põhjuseks kinno meelitada. Tegelikult on see väga algeliselt kokkupandud film, kus näitlejad õieti ei mängigi, kaamera näitab pidevalt imemagusat peategelast.

Kõige enam aga häirib eesmärk publikut ümber pöörata. Jätku selle filmi näitamise organisatsiooni tegelased meie niigi rebenenud hinged rahule ja ärgu suunaku sealsamas kinosaalis pliiatsit ja paberit pihku võtma, et täita sobiv lünk:

1) ma võtsin Jeesuse Kristuse vastu oma isiklikuks Päästjaks selle filmi lõpupalve ajal;

2) ma sooviksin saada rohkem informatsiooni Jeesuse elu ja õpetuse kohta, osa võttes väikesest Piiblidiskussiooni grupist.

Isegi punase propaganda levitajad ei tulnud mulle kinno järele!

Ma ei ole usklik ega ateist. Austan teist inimest, vaatamata tema suhtumisele ususse. See ei ole üldse tähtis. Tõsi, teinekord on küll kurb, kui mõni usklik tegutseb risti vastupidi kristlikule õpetusele. Olen nõus, et me vajame korralikku piibliópetust, aga mitte pealesurumisega. Ja kriitikud töölel Ärge reklaamige filme enne, kui te neid ise näinud pole (võrrelge näiteks M. Monicelli «Lootuses, et sünnib tüdruk» infot «Postimehes» ja filmi ennast). Nagunii on võidutsemas kommertsfilmid, eraldage siis vähemalt tõelised väärtfilmid prahist. Ja eesti filmivaataja ei tohiks olla vist nii harimatu, et kriitika võiks lati alla lasta.

JAANUS LIIGAS

Konstruktor Allik

26. jaanuaril avas tudeng PEETER ALLIK ülikooli raamatukogus oma austajannade ja oma kunsti suurimate sõprade juuresolekul esimese isiknäituse.

Pidulik avamine toimus karskes ja kaines õhkkonnas, ürituse peasüüdlane mängis kokkutulnutele karistuseks saksofonil lambaadat ning õpetas algajatele selle liikumise juhendit. Hiljem jätkus tolle päeva tartu kunsti tähtsündmus mitmete linna toitlus- ja õppe-kasvatustööasutustes.

Pühapäev osutus ka sellel suurejoonelisel üritusel puhkepäevaks.

Esmaspäeva varahommikul pidustused jätkusid. Toimus näituse avamise II etapp, sündmust olid jälgimas ka sõbraliku naaberriigi Norra ajakirjanikud ja raadioreporterid. Kuna päev kujunes kõnedeja liikumisrohkeks ning sisaldas mitmeid väsitavaid performenstseene, *siis järgmisel päeval, s. o. teisipäeval näituse avamist enam ei jätkatud.*

Peeter Alliku ülemaalitud asjadel ma seekord ei peatu, neid võite kodus, puukuuris, garaažis ise ka teha. Vaja on ainult MOMENT- või EPO-liimi. Kui ei tule välja, küsige Peetri käest (Vanemuise t. 26—31 või Näituse t. 20—205) nõusid. Värvusküsimus on keerukam, st. vindisem kui arvate. Meile geograafiliselt kõige lähem ja strateegiliselt kõige sobivam on Lenska värvitehas. Tuleks oma ridu koondada, meelitada sponsoreiks Kodukaitse, Tartu Linna Gaasikontor, tehas «Dvigatel» ja siis tuleb minna ning mitte enam tagasi vaadata.

Jõudu, Peeter Allik, õpetaja Ilmar Malini murelaps!

Kunstnik ILMAR KRUUSAMAE

P. S. *Mina Sulle, Peeter, enam reklaami ei tee, kõige parem* mainos *on pask-, vesi- või lambavill.*

Sophokles ja Liphart

ei ole küll esmapilgul vist rohkem seotud kui sel viisil, et esimene seisab väärikalt muuseumi ukse kõrval koos Lipharti näituse reklaamiga. Mine tea muidugi ERNST von LIPHARTI huvi ja seoseid antiikfilosoofiga. Igatahes eelmise nädala lõpust on klassikalise muinasteaduse muuseumi näitusesaalides E. v. Lipharti 44 tööd (enamasti graafilised lehed ja joonistused, aga ka kunstiliselt kujundatud lehvikud jm.). Joonistustel on ta kujutanud oma naist, lapsi, isa, sugulasi, kultuuriinimesi (Tolstoi, Turgenev, Flaubert, Sarah Bernard) jt.

Augustis oli teoste suurem väljapanek Tallinnas Eesti Kunstimuuseumis. Septembris peeti ka konverents. (Allakirjutanu kasutabki sel puhul 31. augusti «Reedes» ilmunud Juta Keevalliku artiklit ja näituse avamisel kuuldut.)

KES OLI ÜLDSE ERNST von LIPHART? Raadi mõisaomanike järglane, kes sündis küll Tartus 1847. aastal, kuid välismaale siirdus juba 1862. aastal. Tema koduõpetajaks oli ülikooli joonistuskooli õpetaja, isa sõber Woldemar Friedrich Krüger. Väga palju suunas teda ka isa. Nooruses kopeeris ta palju teiste töid, sealhulgas just Rafaeli ja Michelangelo omasid. Ta haris ennast Itaalias ja Prantsusmaal. 1886. aastast elas ta Peterburis. Kaua aastaid oli ta Ermitaažis konservaator. Ernst v. Lipharti haud (suri 1932) on täpselt teadmata nii nagu paljude teistegi represseeritute hauad. Teada on vaid see, et ta on maetud Smolenski luteri surnuaeda. Eesti kirikuile on ta maalinud mõned altaripildid, kokku on tal maale ja graafilisi töid üle 600.

Näituse avamisel oli ka kunstniku tütrepoja tütar kunstiajaloolane **Niina Vesnina** Leningradist, kes abistas palju näituse kokkupanemisel. Ta tegeleb oma sugupuu uurimisega ning koostab kunstniku tööde kataloogi. Sellele näitusele on saadud töid Riiklikust Vene Muuseumist, erakogudest, TÜ raamatukogust ja Tartu Kunstimuuseumist.

Avamisel tutvustas muuseumi teadustöötaja **Külli Valk** pisut kunstniku elu ja tegevust. Kunstiteadlane professor Voldemar Vaga (muide suurepärases, ilmekas vene keeles, mida palus üks avamisel osalenu kindlasti ära mainida; jah, meie vene keele grammatika on puudulik, pigem oleme rõõmsad, et seda ei oska, aga kuidas suhtuda siis haritlase ja keele suhetesse?) ütles, et ta on omal ajal Ernst v. Liphartit põhjalikult uurinud ning palju materjali kogunud. Ta pidas baltisakslasest kunstnikku eredaks isiksuseks.

Klassikalise muinasteaduse muuseumi peavarahoidja **Anu Laansalu** sõnas näitust avades, et see on jätkuks eelmise sajandi Tartu vaimule.

(Järg 4. lk.)

Veel teaduse...

(Algus 3. lk.)

ÜLIÕPILANE JA ÕPITAV

Nõukogude haridussüsteemi **mälu-orientatsioon**, mis algab lasteaias ega lõpe doktorantuuriski, on lihtsalt kahetsusväärne. Teadmisi on muidugi vaja, aga intelligentne inimene leiab faktid kerge vaevaga raamatustki. Lühikest stuudiumi tuleks kasutada viljakamalt: **teadusliku mõtteviisi arendamiseks.** Seejuures ühendub kasulik meeldivaga: kui õppejõudu huvitavad aine süstemaatiline mõistmine ning oskus teadmisi elus kasutada, võib eksamgi olla nauditav elamus.

Nii pole ka vajadust väga kitsaste erialade järele. Esialgu võib üliõpilase vastu võtta teaduskonda. Edasised ainetsüklid lubavad üha kitsamat spetsialiseerumist. Selle eelduseks on aga **valikuvõimalus.** Üliõpilane peab saama koostada oma õppeplaani vabalt. Kitsamad ained aga eeldavad, et varem on õpitud üht või teist üldainet.

Niisugust Ameerikas laialt pruugitavat süsteemi on meilgi tutvustatud. Siinkohal rõhutaksin vaid üht tsükliõppe psühholoogilist eelist. Nimelt iseloomustab meie (ja paljude Euroopa ülikoolide) õppekorraldust **mosaiiksus:** iga päev tuleb hüpelda ühelt ainelt teisele, jõudmata ühe loengu või seminari jooksul sellesse korralikult süveneda. Reaktsioonid sellele võivad isikuti erineda, kuid põhimõtteliselt tuleb mosaiiksust taunida kui eluviisi, mis ei soodusta teadustööd.

NIISIIS,

teadus peab saama prioriteedi ka õppetöös. Tegelikult järeldub sellest ju palju rohkem, kui siinses lühikeses kirjutises öeldud. Muuhulgas võiks järelduda Eesti teaduse ja hariduse kohta üldse.

KAUR HANSON

Sophokles...

(Algus 3. lk.)

Nii pisike näitus nii väikestes keldriruumides ja nii palju sõnu? Aga mida me teame üldse Raadi mõisast, Liphartitest, kellele mõis kuulus 1751. aastast, ühest Baltimaade unikaalseimast kunstikogust, akadeemilise noorsoo kogunemiskohast jne. jne.? Juhatagu see väike näitus, mis on lahti **teisipäevast reedeni kella 11—16.30** ja laupäeval **kl. 10—13.30-ni**, meid taas avalikkuse ette jõudnud kunsti ja vaimu juurde.

VARJE SOOTAK

Pärast kolmeaastast pausi on tulekul taas festival «Tudengijazz», mis püüab olla üheks väljundiks praegu pealekasvavale uuele muusikute põlvkonnale. Majanduse madalseisust hoolimata peab ju mõtlema ka eesti kultuuri tulevikule. Kui lisada, et kogu maailmas on jazz alustanud taas tõusuteed, on päris loomulik, et üks vana hea üritus jälle uude ellu ärkab.

Festival on 19.—21. aprillil Tallinnas. Et ta aga toimuda saaks, on vaja, et kõik bändid või vokaalansamblid, aga ka üksikesineja endast märku annaksid. Kutsumeg kõiki muusikuid, kelle kiindumuseks on jazz, blues, soul, avangard jne., teatama endast aadressil: **Tallinn, 200100, Lomonossovi 21, Eesti Raadio, «Tudengijazz». Tel. 43 44 87.**

Teie kirju ja joonistusi oodates «Tudengijazz '91» korraldustoimkond

Eesti Agrokeskuse

AUHIND

1. Eesti Agrobiokeskuse auhind antakse Eesti põllumajanduse ajalugu käsitleva teadusliku uurimistöö eest.
2. Töö autor peab olema üliõpilane.
3. Auhindamise põhikriteerium on töö teaduslik väärtus.
4. Auhind antakse välja üks kord aastas.
5. Töö esitatakse Tartu Muinsuskaitse Ühendusele, aga see võib olla esitatud ka õppeasutusele (TÜ, EPA), teaduslikule kogule või konverentsile jne., kuid peab igal juhul olema vormistatud kirjalikult. Töö võib olla ka publitseeritud.
6. Auhinnafondi loob Eesti Agrobiokeskus. Selle aastaseks suuruseks on tuhat rubla (1000.—) või sellele vastav summa kehtivas vääringus. Auhinnafondi hoidjaks on Tartu Muinsuskaitse Ühendus.
7. Auhinna väljaandmiseks moodustatakse žürii Tartu Muinsuskaitse Ühenduse juures. Žüriisse kuuluvad esindajad mõlemast Tartu kõrgkoolist, Tartu Muinsuskaitse Ühendusest ja samuti auhinnafondi looja poolt.
8. Žürii alustab oma tegevust iga aasta 1. septembril ning kuulutab oma otsuse välja mihklipäeval
9. Žürii lähtub oma tegevuses käesolevast statuudist.
10. Žüriil on õigus jätta mõnel aastal auhind välja andmata, samuti jagada aastase fondi piires auhind mitme autori vahel.

info-info

TASULINE HARIDUS

Kui tahad öelda oma sõna sekka dispuudis hariduse tasulisuse või tasuta andmise ümber, siis tule **esmaspäeval, 18. veebruaril kl. 16** nõukogu saali, kus vastav temaatika kõne ja vaatluse alla tuleb.

Eesti Akadeemilise Pedagoogika Seltsi Tartu osakond

TÜ RAAMATUKOGUS

- Filosoofia ajaloo sari: HERMANN von KEYSERLING 5. veebruarist kuu lõpuni.
- PEETER ALLIKU maalid ja margid 18. veebruarini.
- REGINA LUKI akvarellid ja pastellid 25. veebruarini.
- Vene pagulaskirjandus 24. veebruarini.

Uusi trükiseid

Ülikool. Acta Publica Universitatis Tartuensis nr. 3. Juuli—september 1989. Tartu 1990, 1000 eks., 92 lk., rbl. 2.

«Exitus». Almanahh. Tartu 1990, 600 eks., 44 lk., rbl. 1.50.

Atko Viru. Sportlik saavutusvõime. Tartu 1990, 500 eks., 148 lk., rbl. 1.70.

Anne Kirk. Eesti imetajad. Õppevahend bioloogiaosakonna üliõpilastele. Tartu 1990, 500 eks., 72 lk., 90 kop.

P.-H. Kingisepp. Inimese füsioloogia lühikursus. Õppevahend arstiteaduskonna üliõpilastele. Kolmas trükk. Tartu 1990, 700 eks., 92 lk., rbl. 1.10.

Inimese füsioloogia lühikursus. Illustratsioonid. P.-H. Kingisepp. Kolmas trükk. Tartu 1990, 700 eks., 44 lk., 45 kop.

TURBO PASCAL. Programme kõigile. Ü. Kaasik. Tartu 1990, 200 eks., 96 lk., rbl. 1.

Elementaarmatemaatika I. Algpraktikum. Ülesannete kogu matemaatikateaduskonna üliõpilastele ja ettevalmistusosakonna kuulajatele. Kuues trükk. Tartu 1990, 300 eks., 128 lk., rbl. 1.30.

Ülesandeid füüsikalisest keemiast. Aksel Koorits, Aivar Vinne. Tartu 1990, 400 eks., 100 lk., rhl. 1.10.

Uroloogilise haige uurimine. Peeter Teeäär. Õppemetoodiline juhend arstiteaduskonna üliõpilastele Tartu 1990, 500 eks., 32 lk., 40 kop.

Pädagogische Texte für Lehrertudenten. Zusammengesetzt von Virve Tamm. Tartu 1990, 300 eks., 92 lk., rbl. 1.

TÜ toimetised, vihik 908. Preparation and investigation of thin solid films. Proceedings on Electroluminescence XVIII. Tartu 1990, 260 eks., 108 lk., rbl. 1.80.

TÜ toimetised, vihik 913. Collocation and projection methods for integral equations and boundary value problems. Matemaatika- ja mehhaanika-alaseid töid. Tartu 1990 400 eks., 88 lk., rbl. 1.20.

TÜ toimetised, vihik 915. 85 aastat kõrva-nina-kurguhaiguste õpetamisest Tartu Ülikoolis (1905—1990). Arstiteaduslikke töid. Tartu 1990, 250 eks., 120 lk., rbl. 2.50.

TÜ toimetised, vihik 916. Kriminaaljuristika küsimusi. Õigusteaduslikke töid. Tartu 1990, 200 eks., 68 lk., rbl. 1.30.

EETIKAKURSUS

jätkub kolmapäeviti TÜ raamatukogus aud. 321 kl. 18. Töö algab kolmapäeval, 13. veebruaril.

Kultuurikateeder

KÕIGILE TÕLKIMISHUVILISTELE!

TÕLKEKABINET jätkab tööd neljapäeval, 14. veebruaril kl. 18.15. Kogunemine kella all.

ALUSTAB TÖÖD

tütarlaste **karaktertantsu rühm.** Huvilistel palutakse tulla esmaspäeval, 11. ja 18. veebruaril kl. 18 EPA Keldrisse Tuglase t. 7.

70 VABA ÜHISELAMUKOHTA

TÜ Üliõpilasküla teatab, et praegu on veel võimalik ühiselamutesse majutada 70 tudengit. Pöörduda TÜ Üliõpilasküla poole Narva mnt. 25.

OSTAN KÜLMKAPI

selle raha eest, millega ülikoolis palka makstakse. Võib olla ka vanem ja väiksem külmik. Teatada palun ülikooli lehetoimetusse tel. 3 51 80.

KEVADSEMESTRIL JÄTKUVAD TANTSUÕHTUD NARVA MNT. 27 KOHVIKUS!

Kolmapäeviti (6., 13., 20. ja 27. veebruaril) loob meeleolu ja mõnusat äraolemist AUDIO-VIDEO-DISKO.

Neljapäeviti (7., 14., 21. ja 28. veebruaril) teeb muusikat Harry Tarvo ansambel «TETRAKORD».

Eelkõige ootame neid ülikooli töötajaid ja üliõpilasi, kes peavad lugu klassikalistest seltskonnatantsudest.

Algus kell 20.

Baaris väike kokteil.

Tudengitel palume üliõpilaspilet kindlasti kaasa võtta!

KOHTUMISENI!

KEVADSEMESTRI AVAPEOD ÜLIKOOLI KLUBIS!

3 õhtut tõusvas tempos:

Reedel, 8. veebruaril õhtu klubi videoteegis.

Laupäeval, 9. veebruaril ülemaja DISKO:

- ✻ OMA ASJA ajab Margus TURU,
- ✻ videoefektid Mart PORDILT,
- ✻ videoteegis Hannes MIKELSAAR.

Pühapäeval, 10. veebruaril 70-ndate aastate kuumad rütmid ansamblilt «MALIBU»,

- ✻ avatud videoteek.

Igal õhtul algus kell 21.

NB! Üliõpilaspilet kaasa!

Valikkursused

AJALOO-OSAKONNAS 1990/91. õ.-a. KEVADSEMESTRIL

I—III kursus

1. **Dots. M. Tänava** — Rooma imperialism, 2 t.
2. **Prof. S. Vahtre** — Eesti ja eestlased sõdade perioodil 1558—1629, 2 t.
3. **P. Raudkivi** — (TA AI) Baltikum ja Euroopa keskajal: võrdlevaid jooni, 2 t.
4. **R. Helme** — (TA AI). Euroopa poliitiline ajalugu 1799—1848, 2 t.
5. **Dots. K. Jaanson** — Eesti—Rootsi suhted 1917—1929, 2 t.
6. **Dots. V. Tamul** — Vene poliitiline mässumeelsus 19. sajandil, 2 t.
7. **Dots. L. Eringson** — Romanovite dünastia: võimuletulekust languseni, 2 t.
8. **L. Mäll** — Sissejuhatus võrdlevasse kultuurilukku, 2 t. näd.

IV kursus

1. **Dots. L. Võime** — Väljarändamine ja väliseestlased, 2 t.
2. **Prof. H. Piirimäe** — Rootsi ajalugu 16.—18. saj., 2 t.
3. **Dots. K. Jaanson** — Lääneriikide parteipoliitilised süsteemid pärast Teist maailmasõda, 2 t.
4. **Prof. J. Kangilaski** — «Avangard või pransavangard».

Valik veel võimalik

Filosoofia kateedris välja kuulutatud valikkursused (vt. eelmine «UT») ei alga siiski mitte 11. vaid 18. veebruaril, et otsusele veel mitte jõudnud asjahuvilised ei peaks esimestest loengutest ilma jääma. Kõik loengud toimuvad ühiskonnateaduste majas Ülikooli 16 ja algavad seal järgmiselt:

- Esmaspäeval 18. II kl. 16—18 aud. 211. Filosoofia piiratus ning ainus probleem — J. Kivistik.
- Teisipäeval 19. II kl. 16—18 aud. 215. Inimese koht, tähendus ja perspektiivid teisenevas maailmas — T. Sutt.
- Teisipäeval 19. II kl. 18—20 aud. 215. Sissejuhatus kaasaja anglo-ameerika poliitikateooriasse — R. Vetik.
- Kolmapäeval 20. II kl. 18—19 aud. 215. Moodne ajaloofilosoofia — E. Loone.
- Neljapäeval 21. II kl. 16—18 aud. 211. Esteetika alused (vene k.) — L. Stolovitš.
- Neljapäeval 21. II kl. 16—18 aud. 214. Ihu-hinge probleem teadlastele — V. Parve.

Varem välja kuulutatud kursus «Sissejuhatus teadusfilosoofiasse» (lektor dots. R. Vihalemm) toimub sügissemestril.

ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202100 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti.
Tellim. nr. 271. Tiraaž 3000.

NR. 4 (1626)
REEDE,
15. VEEBRUAR
1991
Ilmub novembrist
1948
HIND 5 KOP.

Universitas Tartuensis

● ANNA MULLE ÕNG
● TUDENG ARVAB
● EDUSTUSE ERILEHEKÜLG

EESTI TEADUSTE AKADEEMIA sihtfond ÜLIÕPILASTE TEADUSTÖÖ TOETAMISEKS

kuulutab välja konkursi 1991. aasta toetuste taotlemiseks **loodus-, humanitaar-, inseneri-, põllumajandus- ja arstiteaduse valdkonnas.** Toetuse suurus on 500—1000 rubla, millest kuni pool makstakse välja pärast positiivse otsuse langetamist ja ülejäänud osa pärast lõplikult vormistatud töö (artikli, käsikirja või aruande) esitamist sihtfondile.

Kirjalikus taotluses tuleb märkida:

1) **taotleja nimi, õppeasutus, eriala, õppeaasta või -rühm;**
2) **uurimistöö nimetus;**
3) **töö eesmärk;**
4) **põhimeetod (eksperiment, küsitlus, väljakaevamine jne.);**
5) **baas (kateeder, labor, muuseum, ekspeditsioon jne.);**
6) **tähtaeg (k.a. vormistamise aeg);**
7) **juhendaja või konsultandi olemasolu korral tema nimi ja töökoht;**
8) **taotleja postiaadress (soovi korral hoiupanga arve nr.).**

Taotlusele on soovitav lisada **juhendaja või kateedri arvamus.** Sihtfondi komisjon vaatab läbi taotlused, mis on saabunud hiljemalt **15. märtsiks aadressil:** Tallinn 200103, Kohtu 6, Eesti Teaduste Akadeemia, üliõpilaste sihtfond. Komisjon langetab otsused märtsis.

Sihtfondi põhimäärusega saab tutvuda kõrgkoolides või Eesti Teaduste Akadeemia presiidiumis.

Fondi alussumma 1991. aastaks on 10 000 rubla. Sponsorid võivad fondi kasvatada sihtülekandega EESTI TA presiidiumile (arveldusarve nr. 3345403 TEP EVP OV Tallinn, kood 781200), esitades soovi korral lisatingimusi nende poolt antud raha kasutamiseks.

«ÜLIKOOLI TULEVIKU»

komisjon tuleb jälle kokku kolmapäeval, 20. veebruaril kl. 8.15 nõukogu saalis. Selleks ajaks peaks olema juba piisavalt infot eelmise aasta eelarve kulutuste kohta, nii et saab arutada, kokku seada 1991. aasta eelarve projekti. Kõik asjast huvitatud oodatud, eriti aga asja tundjad ülikooli raamatupidamisest.

TASULINE HARIDUS

Kui tahad õelda oma sõna sekka dispuudis hariduse tasulisuse või tasuta andmise ümber, siis tule **esmaspäeval, 18. veebruaril kl. 16** nõukogu saali, kus vastav temaatika kõne ja vaatluse alla tuleb.

Eesti Akadeemilise
Pedagoogika Seltsi
Tartu osakond

JAAN TÕNISSONI ÕPPERAHA

saaja kandidaati saab esitada esmaspäevani Tartu Muinsuskaitse Ühendusse või «ÜT» toimetusse.

info

nõukogus

8. VEEBRUARIL

- AUTASUSTAMISED
- VALIMISED
- DOKTORIKRAADI KAITSMISE EESKIRJAD
- 1990. AASTA TEADUSTÖÖ
- TÜ EELARVEST
- TÜ ÜLIÕPILASKONNA PÕHIKIRI
- TÜ NÕUKOGU TÖÖPLAAN
- NEFA

● AUTASUSTAMISED.

Mikrobioloogia kateedri juhataja prof. AKIVO LENZNERI juhtimisel töötanud kollektiiv, kuhu kuuluvad mikrobioloogia kateedri dots. Virgilius Brilis, nooremteadurid Tatjana Brilene ja Lev Levkov, vanemteadur Mall Türi ning mikroökoloogia labori juhataja Helga Lenzner sai leiutise eest «Kolm laktobatsillide tüve ravi-profülaktiliste preparaatide ja tervistavate piimatoodete jaoks» autoritunnistused.

● VALIMISED.

Kateedrijuhatajaiks valiti meditsiinidoktor TIIT HAVIKO (traumatoloogia, ortopeedia ja välikirurgia kat.), meditsiinikandidaat EERO VASAR (füsioloogia kat.) ja õigusteaduse kandidaat PAUL VARUL (tsiviilõiguse ja -protsessi kat.);

professori kohale psühholoogiadoktor TALIS BACHMANN (loogika ja psühholoogia kat.);

vanemõpetaja kohale filosoofiakandidaat RAIVO VETIK (filosoofia ja poliitikateaduse kat.).

● DOKTORIKRAADI KAITSMISE EESKIRJAD.

Detsembris moodustatud kraadikomisjoni nimel tutvustas doktorikraadi kaitsmise eeskirjade seisu prof. AIN-ELMAR KAASIK. Ta arvas, et projekti kallal on tükk aega töötatud, seda on küllalt arutatud ja nüüd tuleks projekt kinnitada. Siis saaksid nõukogud tööd alustada, edaspidi võib ju teha täiendusi. Pärast mõningat aruelu projekt kinnitati.

● EELMISE AASTA TEADUSTÖÖ.

Ülikoolis käib õppe- ja teadustöö reorganiseerimine. Ja mitte ainult ülikoolis. Teadustöö vajab uut korraldust kogu Eestis, samuti selle finantseerimine. **Otsuse projekti kommenteeris teadusprorektor prof. ANTS KALLIKORM.** Eelmise teadusaasta tulemused olid head nagu ikka, vaatamata uutele raskustele.

Ülikoolis töötab praegu 114 teadusdoktorit ja 546 -kandidaati, 93 kateedrit, 40 laborit, 4 instituuti ja uurimiskeskust (2 uut instituuti moodustati läinud aastal: molekulaar- ja rakubioloogia ning sotsioloogia instituut).

Riigieelarveliste teadustööde teemade arv oli 180, lepinguliste oma 66 (lõpetatud tööde arv vastavalt 156 ja 26). Väheneb riigieelarvelise teaduse finantseerimine, märgatavalt on vähenenud ja jätkab langust lepinguliste tööde maht.

Kaitsti 7 doktoriväitekirja (Tiit Haviko, Erich Kuus, Jaak Järv, Jaan Lellep, Raivo Uibo, Jaan Eha; Heinrich Schneiderile taastati doktorikraad) ja 35 kandidaadiväitekirja. TÜ teadlastelt ilmus 29 monograafiat.

Tunduvalt suurenes välissuhtlus, eriti otsesidemed.

Vastuvõetud otsusest on lugeda:

● reorganiseerida õppe- ja teadustöö struktuur, tagada nende sisuline integratsioon, nii et kraadiharidus saaks ülikooliharidu ses keskseks. Tagada teadustöö eelarvelise finantseerimise vahendite ja vastutuse detsentraliseerimine vastutavate täitjateni;

● senise aspirantuuri ja doktorantuuri asemele luua kraadiõpet tagav magistratuur ja doktorantuur ning töötada välja vastavad põhimäärused (aprill, märts);

● seoses teadusosakonna reorganiseerimisega tagada ülikooli teadustööalane teenindus ja infopanga säilimine ning täiendamine.

● TÜ EELARVEST.

Haldusprorektor VELLO PEEDIMAA kõneles **vaid eelmise aasta eelarvest,** mis tuleb põhjalikumale käsitlusele järgmisel koosolekul koos käesoleva aasta eelarvega. Mõningase ülevaate eelmise aasta eelarvest ja tegelikest kulutustest võis saada väljajagatud tabelist. Kuna aga lõplikud kokkuvõtted on veel tegemisel, on neist vara kirjutada.

● ÜLIÕPILASKONNA PÕHIKIRI.

Edustuse esimees Olavi Paide jagas välja põhikirja projekti. See kinnitati.

● TÜ NÕUKOGU KEVADSEMESTRI TÖÖPLAAN.

Nõukogu kinnitas ka oma tööplaani. Märtsis on kavas kinnitada doktorantuuri põhimäärus ja saada ülevaade õppekirjanduse olukorrast. Aprillis tulevad kõne alla magistratuur ja bioloogia-geograafiateaduskonna perspektiivid, mais on kõne all õigusteaduskond.

● NEFA.

Ülikooli juures tegutseva organisatsioonina registreeriti NEFA Tartu rühm. Filoloogiateaduskonna dekaan dots. Jüri Valge ütles tutvustades, et see organisatsioon ühendab etnograafiast, folkloorist ja antropoloogiast huvitatud Põhjamaade noori, kuhu tahavad assotsiatsioonina kuuluda ka TÜ üliõpilased.

VARJE SOOTAK

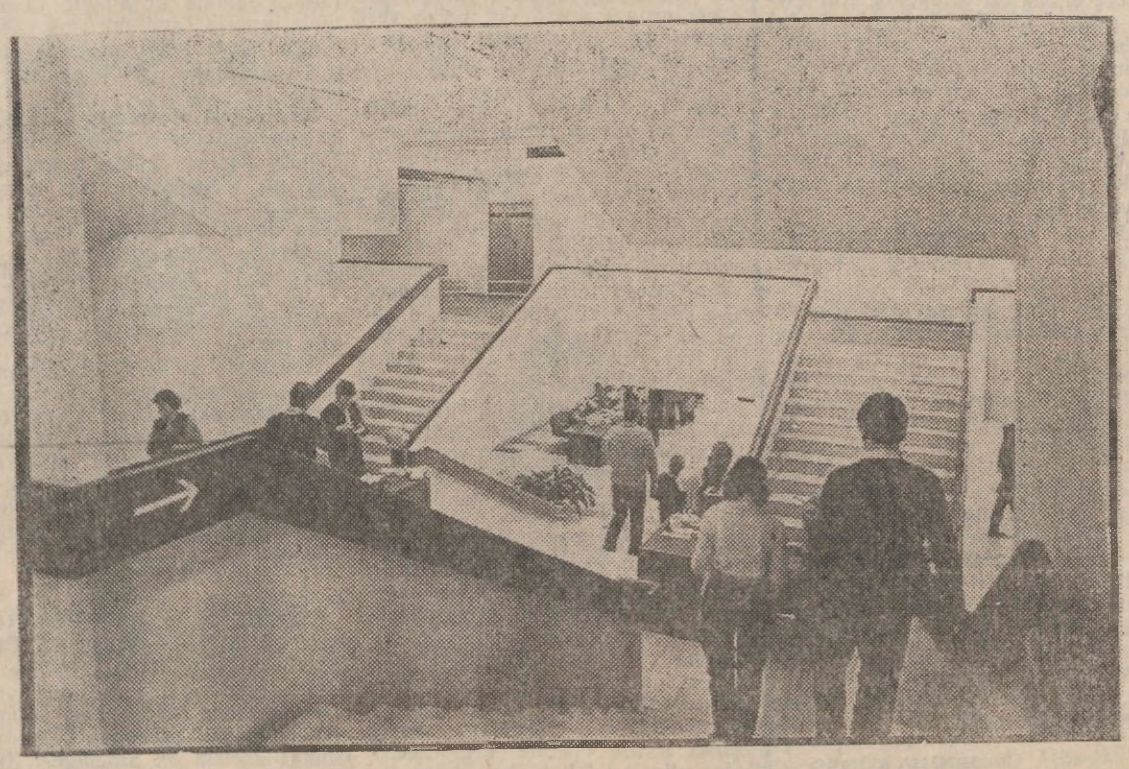

Väga noores ülikoolis

I

Pärast ühekuust ametlikku vaheaega algasid eelmisel nädalal jälle loengud Kaunase Vytautas Suure ülikoolis (UNIVERSITAS VYTAUTI MAGNI).

Nagu kuulda oli, naaseb ka enamik noormehi. Vahepeal oli tekkinud oht, et armee võib hakata kimbutama ka ülikoolis õppivaid meestudengeid. Sellepärast oli enamik laiali sõitnud, kes oma *girlfriend*'i juurde, kes maale vanaema vaatama. Nutikamad leidsid väljapääsu nii, et hankisid võimaluse kasutada pansioni linnast mõnikümmend kilomeetrit eemal asuvas N. asulas. Selleks piisas lihtsalt ühe kohaliku ettevõtte direktori nõusolekust ilma üleliigse bürokraatiata. Tahaks loota, et ka meil selliseid «oma mehi» leidub, kui häda käes. Seda, et nende kartused täiesti asjata polnud, kinnitab ühel laupäeval Kaunases bussi kinnipidamine ja igaks juhuks mõnede noorte meeste kaasaviimine nõ. dokumentide kontrolliks. Teatavasti on Nõukogude armeele antud sellisteks kontrollimisteks üsna vabad käed. Mitte millegagi ei saa aga õigustada järgmisel päeval samal ajendil sissemurdmisi Vilniuse korteritesse. Õnneks kuuldavasti küll edutult.

Tudengid loodavad, et vähemalt auditooriumidest kedagi püüdma ei hakata. Eks näis.

Ei maksa aga sugugi arvata, et Kaunase tudengid tegelesid ainult oma varjamisega. Barrikaadidest olid säilinud küll vaid mõned üksikud metallkonstruktsioonid Vabaduse alleel ja peahoone ühes tiivas asuva Kaunase telestuudio sissepääsu ette lükatud kolmesillaline veoauto. Ehk võinuks barrikaadina võtta veel ülikooli ajalehe «Studentu dienos» («Üliõpilaste päevad») toimetusse viiva trepi ees logelevaid sõdureid. Siin on muuseas ka ülikooli auditooriume. Mis soldatitesse puutub, siis ei näinud nad mõõdujate ega isegi oma välimuse vastu mingit huvi tundvat.

Lehe toimetaja Jonas Vitkauskase sõnul olid just üliõpilased need, kes ruttasid esimesena kaitset organiseerima. Kaunase stuudio jäi ju peaaegu ainsaks objektiivse info väljundiks välismaailmale pärast Vilniuse teletorni ja -maja hõivamist. Praegugi oli veel avatud tõlkekeskus ja eetrisse lähevad saated kärmesti leedu, vene, inglise ja poola keeles. Nii sündmuste ajal kui hiljemgi olid paljud tudengid stuudios tööl. Nii näiteks oli Jonas Vitkauskas ise üks uudiste otsene edastaja.

Küllap oli tudengitelgi oma osa selles, et armee piirdus Kaunases vaid jõudemonstratsiooniga.

Meie tudengite kiituseks võib öelda, et hoolimata barrikaadide puudumisest peahoone ees leidis korporatsioonide kaitseliit aktiivset toetust. Tudengid valvasid ärevatel öödel nii peahoonet kui teisi maju. Hea, et kõik piirdus ainult valvamisega.

JAANUS SÄGI,
ajaloo IV k.

(Järgneb.)

Saksamaale

(Algus eelmises lehes)

III. IMMATRIKULATSIOON

Ükskõik, kas oled oma paberid ette saatnud või mitte, esimene samm Hamburgis on ülikooli *Auslandsamt*'i külastamine. Kui alustad sügissemestril (algus 1. okt., esimene loeng u. 15. okt.), pead sinna ilmuma soovitatavalt septembri keskpaiku, kevadsemestri puhul märtsi keskpaiku. *Auslandsamt* annab Sulle nn. immatrikulatsioonilehe, kuhu pead koguma kaks allkirja ja ühe templi. Üldiselt seletavad nad siis juba ise, mida, kuhu, mis kell jne. Teadmiseks aga: Sul tuleb kõigepealt sooritada saksa keele test. See on üldiselt üsna keskmisel tasemel kahest osast koosnev kontrolltöö. Need on ette-ütlus ja ümberjutustus. Etteütluse teksti loetakse ette kolm korda ja üsna aeglaselt, sellega ei tohiks Sul raskusi tulla. Ümberjutustuse puhul katsu esimese ja teise lugemise ajal võimalikult palju kirja panna. Üldiselt tundub, et kui Su saksa keele õigekiri on hea, teed selle testi ilma viperusteta ära. Testi tulemuste põhjal jagatakse sooritajad kolme rühma: need, kes saavad õiguse asuda erialasele õppetööle; need, kes võivad seda teha koos kohustusliku saksa keele kursusega; ja need, kes peavad ühe semestri ainult saksa keelt tuupima.

Kolmandasse rühma langemiseks Sul erilisi šansse ei ole, sest selleks peab olema ekstra loll. Teine rühm oleks aga võib-olla isegi kasulik, sest korralik saksa keele praktika kulub ikka ära.

Olenemata testi tulemustest immatrikuleeritakse Sind igal juhul. Nii et mingit läbikukkumishirmu pole mõtet tunda.

Teine allkiri, mida immatrikuleerimiseks vajad, on informatsioonilise loengu ärakuulamise kohta. Sinna tuleb lihtsalt minna.

Edasi pead Sa maksma mõnda panka või hoiukassasse 51 marka semestrimaksu ja saama sealt selle kinnituseks templi vastavale paberile, mis on Sulle *Auslandsamt*'ist juba antud. Ühe lipaka sellest paberist kleebid immatrikulatsioonilehe vastavasse lahtrisse.

Kõige suurem rahaline väljaminek immatrikuleerumisel on haiguskindlustus. See on kohustuslik ja maksab 319 marka semestris. Kindlustusfirma nimi on AOK ja tema osakondi leidub igal tänavanurgal. Võid mõne telefoniraamatust välja vaadata. Sellest AOK-st ehk Haigekassast saad peale registreerumist taas paberi, millega jällegi mõnes pangas oma margad ära maksad ja templi saad.

Siis lähed jälle *Auslandsamt*'i, kaasas immatrikulatsioonileht, täidetud ankeet isiklike andmetega, mille oled esimesel korral sealt kaasa saanud, ja haigekassa pangas tembeldatud paber. Siis jääd ootama üliõpilaspiletit, õpinguraamatut ja muid rohkem või vähem vajalikke pabereid, mis Sulle Su aadressile saadetakse. Sa oledki Hamburgi ülikooli üliõpilane.

Edasi võid Sa veel enesele võtta rahvusvahelise üliõpilaspileti, mida saab ülikooli reisibüroost ja mis maksab 10 marka. Sellega saab mitmesuguseid odavamaid sissepääse ja sõidupileteid Euroopa tsiviliseeritud osas.

Siia juurde veel üks soovitus, mida võid muidugi mitte järgida. Kuigi Sul on Vene pass, pead Sa ennast loodetavasti Eesti Vabariigi kodanikuks. Sellepärast hakka kohe algusest peale igal pool raiuma, et tuled *Estland*'ist, mitte *UdSSR*'ist. Vastavalt kirjuta ka *Auslandsamt*'i ankeeti. Sel juhul trükitakse Su üliõpilaspiletile *Estland* ja ülikooli bürokraatia hakkab Sind käsitama Eesti Vabariigi kodanikuna. Sinu mapp ülikooli arhiivis läheb venelaste omadest lahku jne.

Eesti kodakondsuse nn. võtmenumber Saksa arvutivõrgus on 127 Sellele võib küsimuse tekkimisel alati näpuga näidata.

IV. AMETLIK REGISTREERIMINE JA BIEBERHAUS

Kõik võõrtudengid peavad ennast Saksa bürokraatia silmis inimeseks saamise huvides politseis hingekirja panema. Kõigepealt tuleb Sul võtta näppu pass ja üliõpilaspilet ning ilmuda «elukohajärgsesse» politseisse ehk *Ortsamt*'i. Seal ütled, et elad sel ja sel aadressil, õpid ülikoolis ja oled Vene passiga Eesti kodanik. Vastav ametnik annab Sulle nn. registreerimistunnistuse, mis vastab umbes meie sissekirjutustemplile, aga kujutab endast inetut paberilipakat — *Meldebestätigung*. Seda lipakat hoia kui hingeõnnistust, sest temast võib mitmel pool olulist tolku olla. Näiteks vajad Sa seda ülikooli raamatukogu lugejaks hakkamisel.

Kui *Ortsamt*'is käidud, tuleb sammud seada «välismaalastega jantimise keskkontorisse» (ametlikult vist *Ausländersamt*), mis on tohutu suur majakolakas *Hauptbahnhof*'i kõrval ja mida kutsutakse *Bieberhaus*. Arvesta, et seal kubiseb iga päev türklastest, pärslastest, poolakatest ja kõikvõimalikest beduiinidest. Nii et mine hommikul kell seitse ja võta endale teiselt korruselt vastavast kastist number. Numbri alusel saad mõne aja pärast Sinuga tegeleva ametniku ju tule, kes tahab näha passi, *Meldebestätigung*'i ja laseb Sul täita ankeedi isiklike andmetega. Sinna kirjutad, et oled topeltkodakondsusega isik (NL ja EV). Seejärel tahab too ametnik lüüa Su passi templi, mis näitab, et oled arvele võetud. Sina aga hakkad alguses peale rääkima oma raskest elust üliõpilasena, Sul ei ole raha ja ilma tööta ei saa Sa ju õppida. Kui hästi esined, lüüakse Sulle passi elamisluba Saksamaal, mille juurde kuulub õigus 20 tundi nädalas töötada. See õigus on ametlikult muide igal võõrtudengil, aga idablokist tulijale seda hääl meelel pakkuda ei taheta. Tööluba on aga untsantsaka seisusest pääsemiseks väga oluline asi.

Ja veel üks üldine tähelepanek: väga hästi mõjuvad igal pool Eesti Vabariigi passikaaned.

Ongi enam-vähem kõik, mida bürokraatiamasinast võiks teada. Aga kuivõrd selle masina ainus loominguline kalduvus on komplikatsioone valmistada, siis tuleb temassegi suhtuda loominguliselt. Ja põhitähelepanu pöörata loengu-ning seminarivõimalustele, mille täieliku nimekirja saab raamatukogust. Seejärel tuleb endale koostada parasjagu meeldiv ja vajalikuna tunduv õppeplaan, mida keegi küll kunagi ei kontrolli, mis on aga seetõttu ainus omataoline õppeplaan kogu ülikoolis (rahus võib võtta ka loenguid ja seminare teistes teaduskondades), ja hakata järele uurima, mida sõna **ülikool** eesti keeles tegelikult tähendab.

EERIK KROSS,
stud. hist.

Ainesüsteem?!

Sirvides aastalõpu UT-sid, torkab silma, et neis on olulisel kohal ülikooli põhitegevuse — koolitamise — probleemid. Rektor seab ülesandeks elitaarsuse; üliõpilased kurdavad õppejõudude saamatuse, kirjanduse, valikuvabaduse ja materiaalsete tingimuste puudumise üle; õppejõududel aga on kõrge koormus, madal palk ja raskused muudatuste tegemisel, sest kõik ei tahagi (ei suuda) muutuda. Seoses selle teemaga tahaksingi välja pakkuda veel mõningaid mõtteid.

* * *

● **MILLINE ON MEIE ÜLIKOOLIHARIDUS SENINI OLNUD?** Üliõpilane torgatakse ühest otsast sisseastumiseksamitega konveierilindile, mis pannakse täiskiirusel liikuma. Kes tempost maha jääb, see välja kukub. Said semestriga hakkama? Tubli! Järgmine tuleb raskem! Erandiks oli akadeemiline puhkus, mis vahel oli ainuke võimalus järelemõtlemiseks, kuhu õieti on satutud.

Seega: üliõpilasi õpetatakse algusest peale ainult ületama takistusi, mis on kellegi poolt seatud. Nagu ujuma õpetamine meetodil, et viskame vette ja vaatame, kas välja ka ujub! Kui ei, ju siis polnud vääriline!

Järgmise semestri ained saad teada semestri alguses tunniplaanist. Kõik üliõpilased täpselt sama plaani järgi! Millisest isemõtlemisest sai juttu olla? **Rektor (UT nr. 35, 1990):** «Alati on olude kiuste ... Tudengite kohta, kes siit välismaale õppima on läinud, pole me kuulnud ühtegi halvustavat sõna.»

Tõepoolest, olude kiuste on alati kasvanud andekaid, töötahtelisi, kes vääriksid suuremat tunnustamist. Välismaa kohta jääb aga mulje, et hakkama saadakse eelkõige tänu meie õppesüsteemile. Kõik, mis on ette võetud, on kohustuslik ja tuleb hästi sooritada. Samas on see valik, mida sooritada, sinna siirdujatele alguses küllaltki problemaatiline. Loomulikult saab aga ka sellega väga hästi hakkama!

* * *

● **MIS OLEKSID AGA AINESÜSTEEMI EELISED MEIE TRADITSIOONILISE ÕPETAMISE EES?** Üliõpilasel tekib algusest peale isiklik vastutus, kui on tema valida, mida õppida ja kuidas õppida. Kui maksad oma hariduse eest, kaob ära mentaliteet õppida aastas 3 kuud või ka lihtsalt maha kirjutada. (See viimane on ju meil tingitud just sellest kohustuslikust takistuste ületamisest ja on seega meie ühiskonna saavutus, mitte meie moraalituse tagajärg.) Üliõpilastel tekivad oma individuaalsed huvid, nad saavad arendada end just nendel aladel, mis kõige rohkem meeldivad. Seega tekib eliit, kes teab oma eesmärke ja õpib neid saavutama. Nemad aga ongi vaimselt terved inimesed, kellele võib loota ka tulevikus!

Et aga ainesüsteemi võib mõista mitmel viisil (seda ongi juba tehtud, nagu näiteks õigusteaduskonna viiendal kursusel, kus polnud teada, kas aines on eksam või arvestus; või lihtsalt üksiku õppejõu konstateering, et minu ainet õpime nüüd niimoodi, st tunduvalt suuremas mahus; või matemaatikateaduskonna moodi, mis on suhteliselt väga progressiivne, ent vajab veel edasipidistki täiustamist), siis toon ära ka oma visiooni, milline see võiks olla TÜ-s.

● **ESITEKS: iga eriala jaoks on olemas teatud elementaarne raudvara — baasteadmised.** Need on küllaltki stabiilsed, aastate jooksul nii meil kui mujal välja kujunenud loengukursused, mille arv on suhteliselt väike. Neile lisanduvad selle eriala veidi kitsama suunitlusega nn. **erialakursused** (ka need on küllaltki stabiilsed, põhilised erialateadmised omandatakse just neist) ja ka juba **kitsa spetsialiseerumise** jaoks vajalikud kursused ning seminarid, mis sõltuvad suuresti seda suunda esindavate õppejõudude olemasolust. Kitsa spetsialiseerumise alla käib ka diplomitöö ja muu individuaalne juhendamine.

● **TEISEKS on teatud kõrghariduse omased ained, mida võiksid omandada kõik kraadiotsijad. Jutt on keeltest, humanitaarainetest reaalalade inimestele, informaatikast (arvutiõpetusest) kõikidele soovijatele, filosoofiast, rahvameditsiinist jm.** Kuna need ei ole otseselt seotud erialaga, siis ei tohiks sellise õpetuse organiseerimine olla erialakateedrite-dekanaatide käes ja seega ei pea nad olema nende erialade tunniplaanides, vaid peaksid eksisteerima omaette.

* * *

● **MIDA PEAB TEGEMA ÜLIÕPILANE SELLEKS, ET SAADA DIPLOMIT (KRAADI)?** Läbima oma valitud erialal baashariduse kursused, teatud mahus erialakursuseid ja kitsama spetsialiseerumisega aineid ning kaitsma diplomitöö. Enne kraadi andmist on muidugi põhjust küsida ka kohustuslike kõrvalainete sooritatust; kas on sooritatud mõne teise eriala õpinguid arvestatavas mahus (näiteks füüsikaõpetajal keemia baashariduse, mis annaks õiguse õpetada keskkoolis ka keemiat). Vastavad sissekanded teevad loomulikult need kateedrid, kes neid aineid õpetasid, ja oma eriala esindajatel ei jää muud kui konstateerida põhierialast pädevust ja kõigi muude lisatingimuste täidetust. Pärast seda võib anda kraadi, mainides põhieriala ja lisaerialad.

Kuidas luua korda selles segaduses? Kõik osakonnad, kateedrid ja teaduskonnad esitavad juba kevadel oma eriala kraaditaotlemise nõuded ja järgmise õppeaasta tunniplaani: mis aineid loetakse, kes loeb, kus kohas ja mis kell, ka aine lakoonilise sisukokkuvõtte ja kirjanduse. Need materjalid trükitakse ja tehakse kõigile kättesaadavaks (saab ju ka müüa, et oleks tasuv). Edasi on õppurite endi asi koostada meelepärane ajakava ja planeerida õpingud pikemaks perioodiks.

Kas peab kartma, et kõik ained satuvad samale ajale? Lähedased ained, mida eeldatavasti sooritatakse samaaegselt (näiteks baashariduse ained) peaksid olema muidugi eri aegadel. Suure osavõtjate arvuga kursused ei mahu väikestesse ruumidesse, suuri on aga suhteliselt vähe ja nii nad ei satugi üliõpilaste jaoks samale ajale. Keelterühmi peaks aga tulema piisavalt palju ja seega saab igaüks valida endale sobiva aja (kui rühm pole veel täis). Ja lisaks: ei ole ju mõeldav, et kõik õppejõud valiksid endale täiesti juhuslikult täpselt sama loengute aja.

Kuidas teame, kui palju tuleb kuulajaid? Arv stabiliseerub aastate jooksul, aga ligilähedaselt on ju ka võimalik ette arvata. Küll selgub hiljem, kui palju tegelikult kuulas ja kui väga mööda pandi.

Ümberkorraldamist vajaks sel juhul aga ka eksamikorraldus. Eksamite toimumise ajad on võimalik varem paika panna, et teaks varakult planeerida. Kirjalikud eksamid lõpetaksid selle subjektivismi, millest ikka ja jälle kuuleb õudusjutte. Ka järeleksamite aeg, koht ja arv on siis varem ette määratud. Samale kirjalikule eksamiajale suures auditooriumis saaks kokku lükata mitu erinevat ainet, mis vähendaks vahetute «valvajate» arvu.

Kas sellest süsteemist oleks kasu ka õppejõududele? Oleks kindlasti! Esiteks tegeleb igaüks ainult oma erialaga. Teiseks väheneb loengukoormus, sest mõnda ainet võib lugeda ainult üle aasta; kaoks ära õpetamine stiilis: filosoofia matemaatikutele, filosoofia filoloogidele, ... või: programmeerimiskeel Pascal füüsikutele, keemikutele, bioloogidele jne.

Õppejõude saaks kasutada vastavalt kvalifikatsioonile (ei pea olema teaduskandidaat, et anda tekstitöötlusvahendite kasutamise praktikume) ja võiks palgata üliõpilasi, kes nagunii majanduslikult kehval järjel! On ju see loomulik õppemaksu vältimise viis näiteks USA-s.

* * *

SEOSES AINESÜSTEEMIGA MUUTUKS VÕIB-OLLA KA ÜLIKOOLI STRUKTUUR. Põhiline on ilmselt eriala õpetamise eest vastutav osakond. Kas keegi suudab põhjendada, et **praegune 9 teaduskonna süsteem on ainuõige?** Äkki hoopiski humanitaar-, loodus- ja arstiteaduskond?

Teiseks, mis saab interdistsiplinaarsetest erialadest? Kes on näiteks majandusküberneetik? Kas majandusüliõpilane, kes on kõrvalainetena õppinud piisavalt matemaatikat ja informaatikat? Või informaatikaüliõpilane, kes on õppinud ka majandust? Muuseas informaatikat — ja seda näitab ka maailma kogemus — pean ma täiesti iseseisvaks erialaks, mille juurde kuulub matemaatika kohustusliku kõrvalerialana ja küllaltki suures mahus (ent jäetagu see ikkagi vastava eriala inimeste otsustada, kui palju teisi aineid nõuda).

KAS OLEKS KERGE SEDA SÜSTEEMI ELLU VIIA? Jah ja ei! Kes võtaks enda peale otsustamisjulguse? Mõnele astutaks sellega kindlasti varba peale, sest võib-olla kaoksid mõned kateedrid, teised tuleksid asemele. Mõni jääks tööta (aga kas on siis humaanne, et suutmatu õppejõu pärast kannatab terve põlvkond tulevasi haritlasi?). Mõni aine kaoks ära, sest keegi seda ei vaja. Ent ilmselt ei maksa karta, et mõni kitsas eriala üldse ilma üliõpilasteta jääks. Loodus ei salli tühja kohta ja majanduslik iseregulatsioon paneb lõpuks ikka kõik paika. Ei saa ju õppemaksu maksvaid (hiljem aga madalapalgalisi) üliõpilasi sundida õppima seda, mida nad ei taha!

ÜLIÕPILASED, VAADAKE, MIDA TEID PRAEGUGI SUNNITAKSE ÕPPIMA ÜHE VÕI TEISE ASJA PÄHE! SEE PROBLEEM ON IGAL ERIALAL!

Vaevalt, et kõik teaduskonnad oleksid praegu valmis alustama sellise õppekorralduse järgi. Aga kuidas siis saab, kui osa tahaks, ent loengute tellimisel teistelt teaduskondadelt kehtib vana süsteem. Üliõpilased ei tea, mida mujal oleks võimalik õppida ja mis aegadel; ja kuidas muid õpinguid panna oma punktisüsteemi?

MIDA TULEKS TEHA, et ka meie armas *alma mater* võimaldaks tulevikus üliõpilastele vaba arengu? Esialgu tuleks selgitada eneste jaoks, milline võiks olla õpetamise kontseptsioon, millised on need põhilised erialad, mida Tartu Ülikool võiks õpetada, missugune on nende erialade baasharidus ja erialaharidus. Vastavalt sellele tuleb kehtestada kraadinõuded ja vastavalt nendele nõuetele teha algust loengukursuste tagamisega, koostada varakult terve aasta loengute graafikud (väikseid praktikumirühmi tuleb ju mitu, mingi sobiva aja saab õigeaegne kirjapanija ikka) ja alustada ...

Stipendiume võiks jagada vaestekassa ja osakonnad võib-olla ka mõnedele üksikutele, või siis palgata endale kaastööjõudu tudengite hulgast, keda tuleks toetada andekuse tõttu.

21. detsembri 1990 «UT-s» märgib Peeter Palusaar, et ka tudengid vajavad aega inertsusest ülesaamiseks. Tõsi, kõik ei hakka sugugi kohe endise tempoga õppima, aga seda ei saa ju taunida, sest millegi eest peab ka tudeng elama. Vahel käib tööl, vahel looderdab niisama, kui võimalik. Kuna looderdaminegi maksab midagi, siis lõputult ei saa seda endale keegi lubada. Lüüa aga kahe aasta õpingute järel mõningate eest ülikooli uks kinni tundub kohatu.

Kui see süsteem peaks üliõpilastele sobima, siis **tehke ometi midagi** selle nimel! Neljas ja viies kursus tuleb juba maha kanda, nemad ainult kiruvad tagantjärele, et miks me enne ei osanud midagi nõuda!

Kuna õpetamine on ülikooli põhiline tegevus, nagu alguseski märkisin, siis siit ka vihje **Edustusele:** see ainevaldkond peaks olema ka teie jaoks üks esimesi ja olulisemaid, millega tegeleda ja mille järgi teie tööd võiks hinnata!

Tahaksin lõpetada Bertolt Brechti sõnadega: «Parim tee edasi on tagasi mõistuse juurde!»

JAAK VILO,
rak. mat. V k.

* * *

Toimetuselt: palume silmas pidada, et artikkel on kirjutatud juba jaanuari algul.

Üli-õpilas-mütsist

Edustus on arutanud ühise üliõpilasmütsi kui TÜ üliõpilaskonna välismärgi kehtestamise vajadust. Praegu kantakse juba valgeid tekleid, aga ka sini-puna-valget TRÜ üliõpilasmütsi. Ilmselt oleks otstarbekas see küsimus reguleerida.

Põhjendatud oleks kehtestada TÜ üliõpilaskonna üliõpilasmütsiks just **valge põhja ja musta servaga tekkel**, mida kantakse Põhjamaades ning mis oli Tartu üliõpilaskonna ametlikuks välismärgiks alates 11. veebruarist 1922. See ei tähendaks sini-puna-valge mütsi kehtetuks tunnistamist, sest seda saaks teha ainult ülikool. Ning ei saagi kaotada mütsi, mis on olnud üli-kooli sümboliks pikki aastaid ning pidulikult kätte antud mitme põlvkonna üliõpilastele. Valge üliõpilasmütsi kasutuselevõtt ilmselt küll vähendaks sini-puna-valge mütsi kandmist mõne aastaga miinimumini.

Enne otsustamist tekib aga hulk küsimusi. Näiteks oli EV ajal mütsi serv õieti mitte must, vaid tumesinine — kuidas teha nüüd? Millal tohiks mütsi kanda — meie kliimaoludes ja traditsiooniga võiks seda ju terve aasta jooksul. Õppejõud ja vilistlased aga teatud tähtpäevadel — millistel? Kuidas siseruumides, aulas näiteks?

Edustus ootab arvamusi.

OLAVI PAIDE

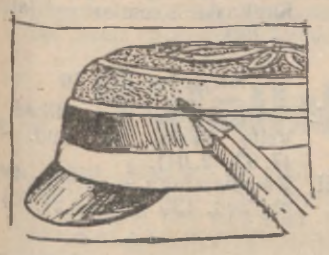

Nüüd saab talonge!

Lõpuks otsustati hakata eraldama püsikaupade ostutalonge ka Tartu Ülikooli üliõpilastele. Tõsi küll, ikka veel peetakse üliõpilasi vähem väärtuslikuks ning meile kavatsetakse anda talonge proportsionaalselt umbes 3 korda vähem kui teistele tartlastele. Edustus seisab üliõpilaste eest edasi ning on juba pöördunud ka EV valitsuse poole. Seni aga püütakse jaotada seda, mis on.

Vastavalt edustuse viimasel koosolekul otsustatule korraldatakse püsikaupade talongide jaotamine järgmiselt.

Alates 15. veebruarist kuni 4. märtsini on igal TÜ üliõpilaskonna liikmel võimalus end registreerida mingi kauba ostutalongi soovijana. Registreerida saab edustuse juhatuse ruumis ja telefonil 35 331. Tuleb öelda nimi, kursus, kontaktaadress, kontakttelefon ja millist kaupa soovitakse. Pärast. 4. märtsi korraldab edustuse erikomisjon loosimise, mille järgi seatakse registreerunud järjekorda. Vastavalt loositud järjekorrale ning talongide saabumisele hakatakse neid üliõpilastele andma. Edustuse erikomisjonil on õigus teha erandotsuseid, andes talonge (mitte rohkem kui 30% ulatuses) majanduslikult eriti raskes olukorras üliõpilastele. Sellised üliõpilased peaksid lisaks registreerimisele esitama ka kirjaliku avalduse, kus märkida lisaks nimetatud andmetele pere suurus, sissetulek, korteriolud jms. Ent nagu öeldud, on see printsiip erandiks, enamasti moodustatakse järjekord loosimisega

EdustuS

"universitas tartuensise" eriväljaanne

SISSEELAMINE

Detsembris valitud üliõpilaskonna edustus on nüüd juba kaks kuud töötanud. Selle aja sisse mahuvad jõulud, aastavahetus, sess. Mahub ka edustuse töö alustamine, sisseelamine üliõpilaskonna tegemistesse ja muredesse. Ning kui seni polegi edustusest suurt midagi kuulda olnud, siis mitte ainult segaste aegade pärast, vaid ka just seepärast, et jõud kulub sisseelamisele.

Sisse tuleb elada oma uude rolli. Sisseelamine tähendab ka seda, et edustus ja selle organid peavad oma sisemise elu ja töö korraldama. Ning elab ju praegu kogu üliõpilaskond sisse oma uude rolli, esmakordselt pärast 1940. aastat. Sellest tulenevalt ongi praegu meid väljapoole vähem palsta kui meile endale.

Sisseelamine ei tähenda aga seda, et muuga ei tegeldaks. Täna püüabki edustuse pressi- ja infotoimkond senist tööd valgustada. Teeme seda kitsaste trüki- ja paberiolude kiuste, lootes kunagi tulevikus ka oma ajalehele või ajakirjale, sest mingil juhul ei tohi sisseelamine tähendada suletust, infopuudumist.

Meile kõigile jõudu ja jaksu ning huvi iseenda vastu soovides

OLAVI PAIDE,
edustuse esimees

Toetused

Sellest aastast peaks lapsehoolduspuhkuse raha ning ka sünni- ja surmatoetust ning muid selliseid toetusi makstama sotsiaalhoolduse ministeeriumi korraldatult. Paraku pole veel selge, kuidas seda korraldatakse. **Üliõpilastele makstakse raha ikka ülikoolis** ning aitab kas dekanaat, majandusmaja tuba 204 või edustuse juhatus. Selge on üks — pole vaja tarbetut ja formaalset jooksmist ühest kohast teise ja paberimägede täitmist. Kuid uut korda veel pole. Elame ju üleminekuperioodi Eesti Vabariigis.

Kõigil raskes majanduslikus olukorras olevatel üliõpilastel on võimalik kirjutada toetusavaldus rektori nimele ning dekanaatide vahendusel taotleda abiraha.

Juhatus

Kaheksaliikmeline üliõpilaskonna edustuse juhatus valiti edustuse esimesel koosolekul 14. detsembril 1990 ning on seatud tegema üliõpilaskonna igapäevatööd. Semestri alguses määras juhatus vastuvõtuajad, mil üliõpilaskonna liikmed saavad oma küsimuste ja muredega pöörduda vastava ametniku poole. Sobiv on ette helistada juhatuse tel. 3 53 31. **Juhatuse ruum on üliõpilaskonna maja (ülikooli vana kohviku) III korrusel tuba 305 ning lahti tööpäeviti kell 11—14.**

Vastuvõtuajad on järgmised:
esimees E 11—14, K 11—12, R 13—15;
abiesimees majanduse ja olme alal N 12—14;
abiesimees suhete alal väljaspool üliõpilaskonda T 11—14, K 14—16;
abiesimees hariduse ja õppetöö alal T 14—16.

Ning meenutuseks ka juhatuse koosseis:
- **esimees Olavi Paide,**
- **aseesimees Andres Rekker,**
- **sekretär Indrek Mustimets,**
- **finantssekretär Karli Lambot,**
- **abiesimees hariduse ja õppetöö alal Eno Tõnisson,**
- **abiesimees majanduse ja olme alal Mati Tuusov,**
- **abiesimees suhete alal väljaspool üliõpilaskonda Kaarel Tarand,**
- **abiesimees õiguse alal Terje Tari.**

Toimkonnad

Edustus moodustab mitmesuguseid toimkondi.

Esimesena kinnitati **põhikirjatoimkonna koosseis** (Terje Tari, Madis Päts). Põhikirjatoimkond valmistab ette mitmesuguste seaduste ja eeskirjade (koosolekukord, valimiseeskiri) projekte, aga eelkõige üliõpilaskonna põhikirja.

Pressi- ja infotoimkond (Olavi Paide, Kaarel Tarand, Margus Sanglepp, Hando Sinisalu) peaks looma infokanalid, mille kaudu saaks tutvustada üliõpilaskonna tegevust nii sissepoole (üliõpilased) kui väljapoole (suhtluspartnerid kodu- ja välismaal, avalikkus). Uuritakse võimalusi oma ajakirjandusväljaannete loomiseks. Asja teeb raskeks nii riigi majanduslikult hullumeelne olukord kui üliõpilaskonna vaesus.

Hariduse ja õppetöö toimkond (Eno Tõnisson, Tõnu Vooder, Karin Otter, Martti Raidal, Peeter Raudsepp) tegeleb igapäevase õppetööga, ülikooliharidu se võimalustega, teadustöö küsimustega.

Loomisel on **majandus- või olmetoimkond.** Tuleb moodustada ka eritoimkondi, näiteks talongijaotamise asjus vms.

Edustuse koosolekud

Edustus on pidanud kuus koosolekut koguajaga üle 15 tunni. Tähtsamad teemad on olnud juhatuse valimised, põhikiri, koosolekukord, ühiselamud, toitlustamine, eelarve, sotsiaalhooldus, õppetöö, välissuhted, aga ka palju pisemaid asju, mida siinkohal ei mahu nimetama nagu pole ka ruumi koosolekute refereerimiseks — kahjuks.

Edaspidi on kavas koosolekuid pidada iga kuu 1. ja 3. neljapäeval kell 15.15—18 ülikooli nõukogu saalis (või mõnes peahoone auditooriumis). Loomulikult on osalemine vaba kõigile üliõpilaskonna liikmeile.

Järgmine edustuse koosolek on 21. veebruaril kell 15.15 nõukogu saalis. Kavas on üliõpilasmajanduse küsimused (sh. õppemaks), «Ülikooli tuleviku» komisjoni töö, koosolekukorra lugemine, välissuhete perspektiivid jm.

ÜK põhikiri

Tartu Ülikooli üliõpilaskonna põhikiri kinnitati ülikooli nõukogus 8. veebruaril. Edustus oli selle vastu võtnud 31. jaanuaril. Nüüd ootab põhikiri registreerimist Tartu linnavalitsuses.

Edustus leidis, et ühelt poolt on üliõpilaskonna põhidokumendi koostamine keerukas ja aeganõudev töö, teiselt poolt aga on igapäevases asjaajamises hädasti vaja mitmeid õigusi, mis on vaid registreeritud põhikirjaga organisatsioonidel. Leiti, et sellises olukorras on otstarbekas teha esialgu võrdlemisi vähe tööd nõudev põhikiri, mis annaks eelnimetatud vajalikud õigused ning võimalikult vabad käed tegutsemiseks, kuid ei reguleeriks veel peensusteni meie siseelu. Mõne kuu jooksul peab ette valmistama juba laiema põhikirja ning kindlasti enne vastuvõtmist seda ka avalikult tutvustama ja arutama.

ÜK välissuhted

Üliõpilaskonna käsitluses saab termin «välissuhted» tavapärasest mõnevõrra avarama tähenduse. Küsimus ei ole nimelt ainult suhetes välismaaga, vaid kõiges, mis otseselt ei puuduta üliõpilaskonna liikmeid. Üliõpilaskonna välissuhted kodumaal algavad kontaktidest rektoraadiga ja lõpevad Eesti Vabariigi valitsusega. Eelkõige tuleb selles valdkonnas lahendada sotsiaalseid ja majanduslikke probleeme, on ju üliõpilased üks vaene ja õigusteta rahvakiht.

Akadeemiline suhtlemine teiste ülikoolidega ei peaks tundma riigipiire, paraku on meie vabadused praegu üsna piiratud. Sellele vaatamata tahab TÜÜ sõlmida suhteid samaväärsete struktuuridega üle maailma. Arvestades meie vaesust ja väiksust ei ole muidugi võimalik sisse seada võrdsele alusele toetuvaid sidemeid kõigiga ja kohe. Esmalt tuleb ühendust pidada lähemate naabrite ja saatusekaaslastega Nõukogude Liidus, ülikoolidega, kus vähegi demokraatlikku mõtet liigub. Baltikum on siin loomulikult esikohal, unustada ei või aga ka Valgevenet ja Ukrainat, Moldaaviat ja Kaukaasiat.

Meid Euroopast lahutav Läänemeri on samal ajal sillaks sinna. See meri seob tema ääres elavaid rahvaid ja riike, kõigil on siin ühised elulised huvid, mistõttu TÜÜ seab oma eesmärgiks Läänemeremaade ülikoolide üliõpilaskondadega tiheda liidu loomise. Algust on tehtud Uppsala, Lundi, Turu, Helsinki ja Kopenhaageni ülikoolidega, aja jooksul see ring mõistagi laieneb.

Avanevas maailmas muutub üha olulisemaks valikuvabadus. Nii tahab edustus kujuneda vahendajaks välismaal hariduse omandamisel. Lisaks stipendiumidele ja avalikele konkurssidele püüame pakkuda kõikvõimalikku informatsiooni omal käel katsetajatele, et pelgast informeerimatusest teadmised saamata ei jääks. Sest: «Kes küsivad, need tihtilugu saavad.»

KAAREL TARAND

Hariduse ja õppetöö toimkond

Hariduse saamine on igaühe enda asi. Küll aga saab meie poole pöörduda ettepanekutega, kuidas õppetööd paremini korraldada. Eriti siis, kui teaduskonna tasandil teid piisavalt ei mõisteta. Samuti püüame aidata, kui üliõpilane ja õppejõud mõnda haridus- või õppetööküsimust hävitavalt erinevalt mõistavad.

Üliõpilasteadusest. Kuna ÜTÜ tegevus on lakanud, tuleb leida midagi selle asemele. Esimese sammuna otsime kontakti kateedrite ja teaduskondadega, ka üliõpilasteadlastega. Ilmselt peab korraldama ürituse, kus kõik soovijad saavad sel teemal oma sõna öelda. Üliõpilasteaduse küsimustega tegeleb põhjalikumalt arstiteaduse üliõpilane Karin OTTER.

Hariduse ja õppetöö toimkonnas on esindatud 4 teaduskonda. Kuna olukord teaduskonniti on erinev, siis on loomisel laiendatud toimkond, kuhu kuulub kõigi teaduskondade esindajaid. Eriti vajalik on ajaloo- ja bio-geoüliõpilaste osavõtt, sest need teaduskonnad on TÜÜ edustuses esindamata.

Antud hetkel tegeleb hariduse ja õppetöö toimkond edustusele õppemaksu-, stipendiumi- ja kaugõppeteemaliste dokumentide ettevalmistamisega.

Lähemat informatsiooni saab juhatuse ruumist. Oodatud on ettepanekud, arvamused ja koostööpakkumised.

ENO TÕNISSON

Vanast kohvikust

Edustus on arutanud ka võimalusi kujundada vanast kohvikust ülikooli- ja üliõpilaskeskne ajaveetmis- ja einetamiskoht. Pole ju ülikoolilinnas Tartus seni ühtegi sellist kohvikut, klubi, restorani ega baari.

Selleks tuleks teha järgmisi ümberkorraldusi. Peab kaotama häbiväärse vahe õppejõudude ja «muude» vahel saalide jaotuses. Kaminasaal peaks lihtsalt muutuma restoranilaadseks (laudade teenindamine, hoojad road), rõdusaal iseteenindamisega kohvik-baariks suupistete, mahlade, kohviga. Muidugi tuleks kohvikus pidevalt müüa alkoholi. Külastajate ringi tuleb otsustavalt piirata — vaid ülikooli töötajad ning üliõpilased, ülejäänud klubikaardi esitamisel. Klubikaarte võiks müüa diferentseeritud hinnaga. See kõik muudaks kohvikupubliku anonüümsuse. Sisse tuleb seada valve, kaaluda võiks kohviku lahtiolekuaegu. Kehtestama peab täpse üürikorra ja üürimäärad. Ning muidugi peaks mängima muusika, aeg-ajalt võiks korraldada elava muusika esitamist, muid üritusi.

Kui selliste plaanide vastu pole midagi ülikooli juhtkonnal ja kohvikutöötajatel, siis oleks üliõpilaskonnal koostöös ülikooli töötajate ametiühinguga kõige paslikum varsti ümberkorraldusi alustada.

AARE KOPPEL

7. VII 1934 — 8. II 1991

Ülikooli füüsikuid on tabanud raske kaotus: manalateele on läinud staažikas õppejõud dotsent Aare Koppel.

Oma pärisala teoreetilise füüsika leidis A. Koppel juba üliõpilasaastail (1952—1957). 1956. aastast kuulus ta teoreetilise füüsika kateedri perre. Laborandi ja aspirandi aastail kogus ta korraliku pedagoogilise pagasi, tehes õppetööd ettevalmistuskursustel. Seetõttu asus ta 1962. aastal õppejõu ametisse kindlalt, tundmata kohanemisraskusi. Pikki aastaid lasus A. Koppeli õlul suur osa füüsika pedagoogilise haru üliõpilaste teoreetilise füüsika alasest koolitamisest. Varakult kujunes tema hoiak eriala suhtes ja aine isikupärane esitus loengutel. Kitsalt erialaste teadmiste ja oskuste andmise kõrval pööras ta paljudest kolleegidest suuremat tähelepanu ideede arengule, füüsika põhiprintsiipide ja -teooriate olemusele ja rollile. Siitkaudu püüdis ta oma üliõpilastes kujundada arusaamist füüsika üldkultuurilisest ja humanitaarsest osast. Neid ideid propageeris ta innukalt oma populaarteaduslikes töödes ja eriti 1972. aastal ilmunud raamatus «Füüsika. Mis? Kuidas? Miks?»

Aare Koppel oli veendunud, et füüsika ideede tundmine ja füüsikalise mõtlemisstiili elementide mõistmine on oluline ka täisväärtuslikule humanitaarharidusele. Juba selleks semestriks planeeris ta eelkõige mittefüüsikutele mõeldud valikkursuse veidi tingliku pealkirjaga «Humanitaarfüüsika . . .»

Füüsikateooria täiuslikkuse ja ilu kehastuseks pidas Aare Koppel Einsteini relatiivsusteooriat. See erikursus oli tema lemmikaineks, üldrelatiivsusteooria aksiaalsümmeetriliste lahendite uurimine, nende süstematiseerimine, uute lahendusmeetodite otsimine, lahendite füüsikalise sisu avamine rahuldas tema ilumeelt ja andis rakendusi tema matemaatilistele oskustele. Selle kohta kaitses ta 1967. aasta. kandidaadiväitekirja, kirjutas üle 50 artikli, saavutas kolleegide tunnustuse nii Nõukogude Liidus kui mujal. Tulemused võttis ta kokku oma doktoritöös. Veel püüdis ta seda viimistleda, viia töö kujju, mis rahuldanuks tema enese täiuslikkuse ja terviklikkuse kriteeriume, aga selleks ei jätkunud tal päevi.

Füüsika osakonnale ja kodukateedrile jääb Aare Koppelist püsiv mälestus kui heast kolleegist ja sõbrast, suurepärasest lektorist, mõistvast, kuid nõudlikust õppejõust, oma erialale sügavalt pühendunud uurijast.

Füüsika osakond

«UT» toimetus avaldab sügavat kaastunnet žurnalistikaosakonna II kursuse üliõpilasele Olari Koppelile isa surma puhul.

Troikad ja politrukid tulevad taas

8. veebruaril võttis TÜ nõukogu vastu TÜ üliõpilaskonna põhikirja. See teade lausa rabas mind oma küünilisuses. Jälle on tõestatud, et olgu võim milline tahes, vaimuga pole tal küll midagi asja.

● Edustus ei ole esindus ●

4.—6. detsembrini hääletas 1/5 TÜ üliõpilastest grupi seltsimeeste poolt, kes hakkasid end nimetama kõigi üliõpilaste esinduseks. Kui selle organi legitiimsuses kahelda, öeldakse vastu, et Skandinaavia ülikoolides valib umbes niisamasugune protsent.

Olgu juriidilise puhtusega kuidas on, kuid terve mõistus ütleb, et meie oludes tähendab see arv midagi muud. Arvan, et **enim väljendab ta üliõpilaste hinnangut edustuse vajalikkusele.**

(Veel oleks huvitav teada, kui paljusid sellest ühest viiendikust ajendas vajadus esindusorgani järele ja kui paljusid Eesti aja ihalus keskaegsete korporatsioonimängude laadis.)

● Kuningas on, aga alamaid pole ●

Paistab, et ka edustus ise tahtis oma segast positsiooni selgemaks muuta. Miks muidu loodi taas TÜ üliõpilasosakond, Eesti aja lõpu rangetes oludes tekkinud organisatsioon, millel ma ei näe muud funktsiooni peale *kõigi* üliõpilaste allutamise tudengbürokraatide kontrollile.

Kuid ka TÜÜ legitiimsuses pole ma sugugi veendunud. Nimelt, põhikirja p. 23 kohaselt lõpetab üliõpilaskond oma tegevuse referendumi alusel. Aga tegevuse alustamise kohta pole sõnagi — piisab «grupi seltsimeeste» soovist.

Võib-olla viidi referendum läbi 30. aastail; sel juhul on tegu juriidilise järjepidevusega. Aga ka siis oleks soliidne küsitlust praegu korrata, niivõrd muutunud on olud ja tudengid.

● Komsomol oli palju demokraatlikum ●

Jah, komsomoli võis mitte kuuluda. TÜÜ põhikirja sellist võimalust ette ei näe: iga üliõpilane on automaatselt TÜÜ liige ning on kohustatud täitma selle põhikirja ning edustuse otsuseid ja maksma TÜÜ maksu.

Mina astusin ülikooli selleks, et osa saada siin pakutavast haridusest. Hariduse eest olen põhimõtteliselt nõus ka maksma, samuti täitma hariduse andjate nõudmisi. Igasugune tšinovniklus ülikoolis mõjub aga haridusele halvavalt. Selle vastu tuleb seista niisama otsustavalt, nagu mõned praegused «üliõpilasjuhid» seisid omal ajal *kohustusliku* sõ alise õpetuse ja *kohustusliku* kehalise kasvatuse vastu. *Kohustuslik* **tudengiorganisatsioon ei sobi akadeemilise haridusega.**

● Mida tegi nõukogu? ●

Nõukogu tegi seda, mida ikka. Sai projekti kätte mõni hetk enne koosoleku algust ja võttis vastu.

Edustus käitus ebaeetiliselt, andes nõukogule kinnitamiseks põhikirja, millest laiem tudengkond polnud kuulnudki. Ometi ei oska ma edustust süüdistada muus kui aferismis: on ju tõeliselt benderlik kuulutada iseennast kõige tähtsamaks ja vaadata, kuidas kõik teisedki selle mänguga kaasa tulevad. Stiilselt tehtud.

Kuid TÜ nõukogu ebaeetilist käitumist ei saa õigustada. Nõukogu on valitud otsustama ülikooli kõige tähtsamaid küsimusi. Kui ta tunneb end võimetuna, on ainus võimalus tagasi astuda. Mitte ilalgi aga ei tohiks nõukogu võtta vastu dokumente, millesse ta pole süvenenud. Praegusel juhul oli tagajärjeks vägivald kõigi TÜ üliõpilaste suhtes.

Teen TÜ nõukogule ettepaneku viga parandada: tunnistada 8. veebruari otsus tühiseks ning teha endale selgeks, KAS VÕIB OLLA PÕHIMÕTTELIST ÕIGUSTUST ORGANISATSIOONIL, MILLESSE KUULUMIST EI SAA VABALT VALIDA. Kui nõukogu siiski leiab, et selline organisatsioon on demokraatlikus ühiskonnas võimalik, tuleb tingimata läbi viia referendum: võib-olla mõistavad üli õpilased demokraatiat teisiti.

KAUR HANSON

-info-info-

LADINA KEEL

Jätkab tööd ladina keele fakultatiivkursus edasijõudnutele. Koguneme neljapäeval, 24. veebruaril kl. 16.15 klassikalise ja romaani filoloogia kateedris ph. 212.

EPP TAMM

NÄITUS RAAMATUKOGUS

20.—27. veebruarini saab raamatukogu auditooriumis 321 tutvuda **Toronto TÜ fondi ja Ameerika Eesti majandusalase haridusfondi poolt annetatud uuema võõrkeelse kirjandusega.**

Näitus on avatud raamatukogu lahtiolekuaegadel.

ROMANISTIKA- JA IBERANISTIKA-HUVILISED

Helsingi Ülikooli romaani filoloogia osakonna ja iberoromaani keelte kateedri juhataja prof. TIMO RIIHO esineb **peahoone aud. 139 k. 16 teisipäeval, 19. veebruaril** teemal HISPANISTIKA SOOMES **ja neljapäeval, 21. veebruaril** teemal BASKI KEEL JA KULTUUR. Sissepääs vaba kõigile.

Kultuurikateedri

II SEMESTRI TÖÖPLAAN

Esmaspäev kell 16

I. **Filmiesteetika — Lauri Kärk** ph. aud. 135 (18. 02, 4., 18. 03, 1., 15., 29. 04).
II. **Filmikunsti ajalugu — Lauri Kärk** Vanemuise 46 ringaud. (25. 02, 11., 25. 03, 8., 22. 04, 6. 05).
III. **Vanamuusika ajalugu — Toomas Siitan** Ajaloomuuseum (4. 03, 1. 04).

kell 18

IV. **Muusika ajalugu** (vene k.) — **— Galina Kulakova** raamatukogu aud. 202 alates 18. 02.

Teisipäev kell 16

I. **Muusikateooria ja solfedžo — Elvi Oolo** ph. aud. 127 (alates 12. 02).
II. **Muusika kui keel — Helju Tauk** Ajaloomuuseum (19. 03).

Kolmapäev kell 16

I. **Muusikateooria ja solfedžo — Elvi Oolo** ph. aud. 127 (alates 13. 02).
II. **Rahvamuusika — Udo Kolk** ph. aud. 135 (alates 13. 02).
III. **Muusika kui keel — Helju Tauk** Ajaloomuuseum (20. 02—3. 04).

kell 18

IV. **Eetika — dots. Siina Lepp** raamatukogu aud. 321 (alates 13. 02).
V. **Kultuuriantropoloogia — Jan Kaplinski** Keemiaring (alates 13. 02).

Neljapäev kell 16

I. **Eesti kultuuriloo allikad — Vello Paatsi** ph. aud. 2[illegible] (7. 02—2. 04).
II. **Kunstiajalugu — Priidu Beier** ph. aud. 135 (alates 21. 02).

Algavad ka Aune Undi **filmidokumentalistika** loengud (vt. reklaami).

KEVADSEMESTRIL JÄTKUVAD TANTSUÕHTUD NARVA mnt. 27 KOHVIKUS!

Kolmapäeviti (20. ja 27. veebruaril) loob meeleolu ja mõnusat äraolemist AUDIO-VIDEODISKO

Neljapäeviti (21. ja 28. veebruaril) teeb muusikat Harry Tarn ansambel «TETRAKORD».

Eelkõige ootame neid ülikooli töötajaid ja üliõpilasi, kes peavad lugu klassikalistest seltskonnatantsudest. Algus kell 20.

Baaris väike kokteil.

Tudengitel palume üliõpilaspiletid kindlasti kaasa võttal

KOHTUMISENI!

****

DISKO NÄDALALÕPP ÜLIKOOLI KLUBIS!

Reedel, 15. veebruaril, laupäeval, 16. veebruaril ja pühapäeval, 17. veebruaril.

Igal õhtul algus kell 21.

NB! Üliõpilaspilet kindlasti kaasa!

Eesti Akadeemiline karikas jälle mängus

● Male: ÜMPI—«Ugala» 5½ : 4½ ●

Läinud sügisel laialdast akadeemilist tähelepanu pälvinud **jalgpallimatš korporatsiooni «Ugala» ning Üld- ja Molekulaarpatoloogia Instituudi** meeskondade vahel (lõpptulemus 2 : 2) on juba ajalooks saanud. **Reedel, 8. veebruaril tehti ajalugu juurde.** Enam ei pidanud sportlased pori ja tuuli trotsima. «Ugala» hubases konvendiruumis istus ruuduliste laudade taha 10 paari tõsise ilmega härrasmehi.

Neil härrasmeestel oli igaühel oma suhe kauni malemänguga: keegi tegi tõelise avangu-uuenduse juba 2. käigul, keegi avastas enda jaoks pika vangerduse. Ometigi võib skeptilise suhtumise mängutasemesse kummutada ümberlükkamatu faktiga: esimesel kuuel laual võitsid vaid «valged», kasutades suurmeisterlikult ära avakäigu eelise. Punktide vaheldumisi jagumine saavutas oma kulminatsiooni hetkeks, mil mäng jätkus veel 1. ja 5. laual ning «Ugala» juhtis 4½ : 3½. Kuid sellega oli koduseinte toetus ka lõppenud: viimased 2 punkti kindlustasid napi üldvõidu ÜMPI-le. Instituudi meeskonna edu tagatiseks võib muuhulgas pidada toetumist mitmele eri põlvkonnale. Nii aitasid ÜMPI-t tunnustatud teaduskorüfeed Mart Viikmaa ja Raik Mikelsaar, kuid ka paljutõotavate eeldustega tudengieelik Marko Piirsoo.

Õhtu teises osas nauditi videokaadreid jalgpallikohtumisest, millest eespool juttu oli. Hea tava kohaselt alustati dopingukontrolli õle ja tema analoogide manustamisega, kuid nii nagu varemgi jäi testsüsteem üles panemata. Küll aga võeti üles rohkesti *cantusi*.

Julgeme arvata, et maleklassik Paul Keres, kelle mälestusele õhtu oli pühendatud, ei oleks siin oma jüngrite pärast piinlikkust tundnud.

Karikat Organiseeriv Toimkond

Rahvusvahelised üliõpilaspiletid

Edustuse juhatus hakkab varsti üliõpilastele müüma rahvusvahelisi üliõpilaspileteid, millega saab välismaal meie jaoks üllatavalt palju ja väga kasulikke soodustusi, alates tasuta sissepääsust muuseumi ja lõpetades sõidupiletite hinnaalandusega.

Pileteid on piisavalt, selle saavad osta kõik üliõpilaskonna liikmed, kellel on kehtiv välispass (s. t. võimalus üliõpilaspiletit kasutada). Pilet tuleb varustada fotodega ning see kehtib aasta lõpuni. Ka kevadel ja sügisel välispassi saajad võivad siis pileti osta. Pilet maksab 5 dollarit, kuid ilmselt ei saa seda müüa välisvaluuta eest, vaid ikka rublades ning mõistliku hinnaga. See otsustatakse varsti ning ehk juba tuleva nädala lõpuks on mõttekas juhatuse ruumist pileti küsida.

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202100 Tartu, Ülikooli t. 18 TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedel
Tellim. nr. 327. Tiraaž 2500.

NR. 5 (1627)
REEDE,
22. VEEBRUAR
1991
Ilmub novembrist
1948
HIND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

● ANNA MULLE ÕNG — AMEERIKA
● TUDENG ARVAB
● TASULINE HARIDUS
● MAJANDUS-KONKURSS

Toetus-avaldus Tartu Ülikoolile

on saabunud Tšehhoslovakkiast Brno Masarykovy ülikooli rektorilt professor Milan Jelinekilt. Ta võrdleb sündmusi Leedus ja Lätis 1968. aastal Tšehhoslovakkias toimunuga ning soovib Tartu Ülikoolile kindlat meelt impeeriumijõudude vastu.

Külalisi

Täna, kolmapäeval, mil anname laduda viimased lood, julgeme teada anda, et neil päevil on ülikoolis UPPSALA ÜLIKOOLI delegatsioon eesotsas rektoriga. Neljapäeval on kavas ka väike pressikonverents, millest siis järgmises lehes.

„Respublica"

on Leedu sõltumatu ajaleht, mis hakkas ilmuma paar aastat tagasi «Sajudise» väljaandena. Nüüd on see iseseisev, eemal igasugustest rühmitustest ja parteidest.

«Postimehes» ja «UT-s» käis «Respublika» teadus- ja haridusprobleemidest kirjutav ajakirjanik Kristina Sprindžuinaite. Ta on lõpetanud Vilniuse ülikooli, kirjutanud sotsioloogiaalase diplomitöö (selleks kasutas ta ka Eesti sotsioloogide materjale), töötanud raadios.

Ajakirjanduse seis ei ole Leedus praegu kiita. TV-s teevad oma programmi kommunistid, Kaunasest edastatav TV-programm ei ole Vilniuses nähtav. Raadiosaated on juhuslikud, tehniliselt kehvavõitu, aga hea, et neidki kuidagi teha saadakse, sest pisikesed saatejaamad on linna mööda laiali. Ajalehtede (praegu õieti lehekeste) tiraaž on väike, trükibaas vilets. Ükski väljaanne ei märgi lehe lõppu oma trükkimise paika, sest mine tea. «Respublika» ilmus varem iga päev 8-leheküljelisena, nüüd vaid 2-leheküljelisena. Seepärast pole ka ajakirjanikel suurt tööd, leht mahutab vaid informatsiooni, mida püütakse anda objektiivselt, kuhugi kaldumata. Kord nädalas ilmub ka 4-leheküljeline venekeelne «Respublika».

Ajaleht maksab 10 kopikat

Palju ühe väikese lehe kohta? Aga on ju seni «UT» ja ilmselt ka EPA ajaleht olnud Eestis kõige odavamad. Kulud aga... EPA tõstis oma lehe hinda juba eelmisel kuul. TTÜ leht maksab koguni 15 kopikat. Suureneb ka tellimishind. Kui palju täpselt, seda püüame arvutada koos raamatupidamisega ja värsti teada anda.

Audoktorid tänavad

LUGUPEETUD HÄRRA REKTOR!

Teie lahke kirja, milles teatate minu valimisest Tartu Ülikooli audoktoriks, sain kätte uue aasta teisel päeval.

Võtke vastu minu siiras tänu mulle osutatud au eest. Kinnitan Teile, et ühegi teise ülikooli audoktori kraad ei oleks mulle valmistanud sellist rõõmu nagu Tartu Ülikooli oma. Püüan olla mulle osutatud usalduse vääriline.

Siira lugupidamisega
prof. dr. GÁBOR BERECZKI

ГЛУБОКОУВАЖАЕМЫЕ КОЛЛЕГИ!

Я глубоко признателен за избрание почетным доктором Тартуского университета.

С Тартуским университетом меня связывают длительные и прочные узы научного сотрудничества в области социологии и социальной психологии.

Полагаю для себя высокой честью иметь звание почетного доктора Тартуского университета, одного из выдающихся европейских университетов и в прошлом, и в наше время.

С наилучшими пожеланиями

ВЛАДИМИР ЯДОВ

DEAR PROFESSOR KÄRNER,

Please, accept my great thanks for your letter of December 18-th, 1990 and the message that I was awarded a honorable title of doctor honoris cause by your University.

I have to confess that I feel deeply honoured by this distinction and this is also particularly important to me because I have been awarded this title from the University where many Poles were graduated, especially when Poland did not exist as an independent country. Last but not least, the decision of your University to grant me this title, the University of Estonia, the country which shared many similar historical events with Poland in its way to freedom and independence, makes me extremely happy. Another very important reason for my feelings is real friendship and cooperation with your fellow citizens, particularly with prof. Lembit Allikmets, whom I know for almost 30 years and with whom I have been cooperating for over 10 years. I am truly convinced that our cooperation will be daveloping rapidly in the future.

Please, accept my sincere thanks once more. With best parsonal regards,

Very truly yours,
professor
ZDZISŁAW KLEINROK

Raha, raha!

Viimasel «Ülikooli tuleviku» peakomisjoni koosolekul oli taas põhiteemaks eelarve. Eelarvega on jõutud ülikoolis niikaugele, et järgmisel TÜ nõukogu koosolekul tuleb see pikemalt kõne alla. Leiti, et see tuleks kindlasti kinnitada.

Raha ülikoolis juba jagatakse. Muidugi mitte nii, et rublad laotakse peo peale. Teadusprorektor prof. Ants Kallikorm seletas veidi Teadusfondilt saadud 4,2 miljoni jagamist. Paraku ei saa rahaasjadest eemalseisja korraga kõigest sotti, nii et vaja oleks hulk eelinfot. Lugu peab aga kohe-kohe ladumismasinasse jõudma. Põhimõttelisi probleeme teadusrahade jagamisel ei tekkinud, aga lahtiharutamist vajab veel mõnigi asi.

Rahaga on seotud seegi, et allüksustes oleks vaja kompetentset isikut, kes ülikooli raamatupidamisega pidevalt sidet peaks. Pearaamatupidaja Eve Fink ütles, et seda kiiremini igaüks oma kulud teada saab. Praegu olevat aga nii, et saabuvad dokumendid just seepeli seisavad dokumendid just seepärast, et allasutuste poolt ei kirjutata paberitele kohe alla. Mitmel teaduskonnal juba ongi oma majandusprodekaan, viimati näiteks füüsika-keemiateaduskonnas, mõlemas osakonnas eraldi.

Teadus- ja majanduskulud ning -tulud saame siiski lõpuks kindlaks määrata, hoopis keerulisem on aga ühe üliõpilase kooliskamise rahaga. Kui palju maksab kraadiharidus — magistri ja doktori koolitamine?

JÄRGMINE KOOSOLEK ON KOLMAPÄEVAL, 6. MÄRTSIL kl. 8.15 nõukogu saalis.

Väga noores ülikoolis

(Algus eelmises lehes)

II

Praegu meie ülikooli uuendamise ajal pakub loodetavasti huvi ka see, mis toimub teist aastat tegutsevas Vytautas Suure ülikoolis. Pealegi oli alles 16. veebruar, Leedu Vabariigi aastapäev.

Ligi poole tuhande üliõpilasega ei kuulu see ülikool küll suuremate hulka, ent on Leedus üks progressiivsemaid. Suur osa õppejõude, ka rektor on välismaalt. Järgmisel aastal peaks välisõppejõude veelgi juurde tulema.

* * *

Selle semestri esimesed õppenädalad on möödas, valikkursused valitud. Igal tudengil on kohustuslikud ained, üks valikkursus igast ainegrupist pluss eriala.

Kohustuslikud ained on: Leedu ajalugu, leedu kultuur, tsivilisatsiooni ajalugu (2 semestrit), informaatika ja inglise keel.

Peale nende on veel kuus grupi eriaineid. Võib valida teise ja kolmanda võõrkeele, kusjuures inglise keel on kõigile kohustuslik. Sel semestril toimub keele intensiivõpe, sest juba järgmisest õppeaastast on suur osa loenguid võõrkeeles.

Edaspidi võetakse õppima ka välismaa üliõpilasi, praegu on seal juba mõned välispoolakad ja -lätlased. Kel inglise keel suus ja pilk just ainult üle lahe põhja pole suunatud, võiks tõsiselt mõelda ka Kaunases õppimisele. Ega sinna muidugi lihtne astuda ole, eelmisel aastal oli ühele kohale keskmiselt 4—5 soovijat.

* * *

Iga üliõpilane peab sooritama vastavalt erialale 15 põhieksamit pluss valitud ainete eksamid. Kokku tuleb eksameid seega 22—23. Statuut näeb ette, et umbes pooled eksamid on kirjalikud, samuti peab eksam hõlmama vähemalt poole materjalist. Kirjalikud eksamid toimuvad kõigile ühel ja samal ajal. Need, kes ei tee eksamit õigel ajal, saavad pärast tähtaega sooritada seda dekaanile isiklikult. Kui keskmine hinne langeb alla 3,5, tehakse tudengile kohustuseks tõsta see 3,75-ni, mis vastab nende hinneteskaalal neli miinusele (vabakuulajatel tuleb tõsta keskmist hinnet neli miinuselt neljale). Neile, kes on saavutanud õppeedukuse 4,5, antakse rektori aukiri. Kõik see näitab, et hindeid ei saa seal sugugi lihtsalt.

Meie tudengitele võib tunduda imelikuna, et kui näiteks keeleloenguilt on puudutud kolm korda, tõmmatakse üliõpilane nimekirjast maha ja järgmisel semestril tuleb alustada uuesti. Õppegruppidesse jagatakse nn. diagnostiku ehk umbes 40 küsimusest koosneva testi põhjal, sõltumata kursusest.

Ülikooli peahoones asub raamatukogu, mis loodi alles hiljuti välismaalt saabunud annetustest.

Üllatavalt hästi suhtutakse füüsilisse treeningusse, mis ei ole sugugi kohustuslik. Igaüks võib aga valida endale mitme spordiala hulgast sobiva koormusega ala, nagu näiteks atleetsvõimlemine, kergejõustik, tennis, ujumine, korvpall, lauatennis, male jt.

(Järg 2. lk.)

Ameerikasse

ANNA MULLE ÕNG (3.)

Ameerika õeldakse olevat tuhande võimaluse maa. Mõõndusteta võib sama väita USA haridussüsteemi kohta, mida ameeriklased peavad väga paindlikuks ja liberaalseks. Kõigile USA-s tegutsevatele kõrgkoolidele (neid on aga üle 3000) on jäetud väga suured vabadused oma töökorralduse ja õppeprogrammide üle otsustamiseks. Seega on kõrghariduse nõudleja esmane mure teha õige valik, kui ta soovib oma stuudiumi alustada või jätkata USA-s.

Mida on selleks vaja? Esiteks tuleb muidugi leida kõrgkoolid, kus soovitud eriala õpetatakse ning mis on ühtlasi avatud välismaalastele. Seejärel tuleb kontrollida, kas õppuri eelnev teadmiste tase on kohane vastava õppeprogrammi alustamiseks. Stuudiumi eesmärgiks on harilikult teaduskraadi omandamine ning valdavalt on tarvitusel **kolmeastmeline süsteem** — bakalaureus, magister, doktor.

Bakalaureusekraadi *(bachelor's degree)* omandamiseks tuleb tudeerida vähemalt 4 aastat, vastavat programmi nimetatakse *undergraduate program*. Järgmine aste on *graduate program*, mille edukas läbimine annab **magistrikraadi** *(master's degree)*. Mõnstagi võivad kõrgkoolid pakkuda ka lühiajalisi kursusi, mis ei ole orienteeritud kraadi omandamisele. Nii või teisiti tuleb aga USA-s õppimise eest tasuda.

* * *

Seega on sobiva kõrgkooli valiku järgmiseks kriteeriumiks **õppemaksu suurus ning elamiskulude ulatus.** Sõltuvalt kõrgkoolist võib haridus maksta 5000 kuni 25 000 USD aastas. Õpurikandidaadil tuleb tasuda kas omast taskust või leida sponsorid, vaid erandjuhtudel võivad kõrgkoolid osa kuludest enda kanda võtta. Abiraha võivad anda spetsiaalsed ühingud ja fondid. Infot nende kohta saab teatmikest ja kataloogidest. Võib osutuda võimalikuks ka õppimise ajal töötamine, sportlased võivad saada stipendiumi kõrgkooli võistkonnas esinemise eest jne.

* * *

Kui sobivad kõrgkoolid on leitud, järgneb **kohataotlusprotseduur.** Tudengikandidaadid võivad läkitada oma sooviavaldused *(request forms)* kõrgkoolide välistudengite vastuvõtu osakondadesse *(foreign students' admissions)*. Vastuseks saadetakse neile kõrgkooli infomaterjalid, nõutavate dokumentide loetelu ja palutakse täita küsimustik *(personal application form)*. Üks nõutavatest dokumentidest on kindlasti **koopia koolilõpudiplomist või -tunnistusest.** Vajalikuks võivad osutuda ka **soovituskirjad** õppejõududelt.

Immatrikuleerimiseks nõuavad USA kõrgkoolid tudengikandidaatidelt koos muude dokumentidega harilikult vähemalt **kahe testi tulemusi,** üks neist testidest on inglise keele test, teine aga erialane teadmisteproov.

* * *

Inglise keele valdamist hinnatakse standardiseeritud testiga, mida nimetatakse *Test of English as a Foreign Language* (TOEFL). Test koosneb 150 ülesandest, mis on jaotatud kolmeks osaks: *Listening Comprehension, Structure and Written Expression, Vocabulary and Reading Comprehension.* Testi tulemused kehtivad 2 aastat. TOEFL-testi saab sooritada 12 korda aastas spetsiaalsetes testimiskeskustes. Testimispäevaks valitakse kas reede või laupäev. Testimise päevaks saabuvad Hollandist küsimustikud ning spetsiaalsed vastuseblanketid, kus õigete vastuste numbrid tuleb pliiatsiga ära märkida.

Kohe pärast testi sooritamist saadetakse vastuselehed peakorterisse tagasi. Seal kontrollitakse vastuste õigsust kompuutriga ning väljastatakse tulemused kõrgkoolile, kuhu kandidaat kavatseb astuda. Testimiskeskusi asutab üle kogu maailma rahvusvaheline firma *Educational Testing Service* (ETS). N. Liidus on seni ainus keskus avatud Moskvas, lisandumas on Leningrad. Testi sooritamiseks tuleb registreeruda ETS-i Euroopa peakorteris, mis paikneb Hollandis. Koos registreerimislehega tuleb saata ETS-ile ka pangatšekk testimistasuga. Laupäeva-test *(Saturday Testing Program)* maksab 37 USD-d, reedetest *(Friday Testing Program)* 45 USD-d. Lisaks ametlikes testimiskeskustes korraldatavatele TOEFL-testidele on ETS töötanud välja keeletesti variandi *TOEFL Institutional Testing Program* (ITP). Põhimõtteline erinevus ametliku TOEFL-testi ja TOEFL ITP vahel seisneb selles, et USA kõrgkoolide vastuvõtuosakonnad ei ole kohustatud aktsepteerima TOEFL ITP tulemusi. Siiski on võimalik saavutada eelnev kokkulepe kõrgkooli ja tudengikandidaadi vahel, arvestades meie praegust situatsiooni.

Koos dokumentidega tuleb postitada ka **sisseastumismaks (application fee),** ca 25 kuni 40 USD-d. Arvestades kirjavahetusele, testide sooritamisele, raha hankimisele jm. kuluvat aega vältab kohataotlusprotseduur umbes aasta. Kui kõrgkool leiab kandidaadi kõlbliku olevat, tuleb USA-sse siirdumiseks taotleda viisa. USA seadusandlus väliskodanike vastuvõtu reguleerimiseks on üsna keeruline, kõrgkooli pürgijatel on soovitav sellega eelnevalt tutvuda.

* * *

Täpsema informatsiooni saamiseks õppimisvõimalustest Ameerikas võib huviline alati pöörduda **nõustamiskeskuste poole,** mida USA haridust propageerivad organisatsioonid on asutanud üle kogu maailma. **Eestis on praegu ainus statsionaarne konsuitatsioonipunkt üli-kooli raamatukogus tegutsev** *Peterson's Guide Centre* (PGS). PGC käivitamise initsiatiiv tuli *Soros Foundation*-i (SF) esindajatelt, eesmärgiks on USA-sse õppima siirdujate nõustamine. SF-i Eesti filiaali Avatud Eesti Fondi poolt on üle antud teatmekirjandus (700 eks.), arvuti ja andmebaasid USA kolledžite ja ülikoolide kohta.

Teatmematerjal abistab sobiva kõrgkooli leidmisel ning testideks ettevalmistumisel.

PGC ülesandeks on koostada andmebaas õppida soovijate kohta. Selleks kasutatakse spetsiaalseid küsitluslehti, mis pärast täitmist läkitatakse PGC-võrgu peakorterile USA-s. Laekunud materjal sisestatakse andmebaasi, millest USA kolledžid ja ülikoolid võivad teha oma valiku huvipakkuvate isikutega kontaktseerumiseks. Muidugi võivad soovijad alati teatmematerjali abil ise leida endale sobiva(d) kõrgkooli(d) ja nendega kontakti astuda. PGC korraldab ka TOEFL ITP sooritamist Eestis. Kuna testimiskomplektid saabuvad posti teel Hollandist, sõltub ürituse regulaarsus postioludest. Test maksab 60 rbl. Nendel tudengitel, kes saavutavad tulemuse üle 550 palli, on võimalik taotleda Soros'i Fondilt abiraha kuni 100 USD sisseastumismaksu *(application fee)* tasumiseks USA kõrgkoolidesse. **Soovijatel tuleks registreeruda Tartu Ülikooli raamatukogus, ruum 277, Peterson's Guide Center, tel. 3 47 56.**

URMAS AUNIN,
teabetalitus

MARGUS SANGLEPA joonistus

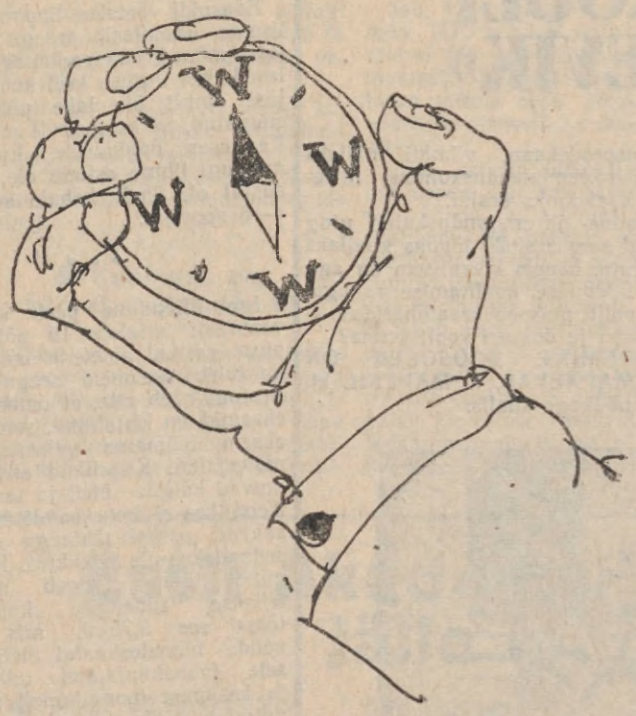

MAREK STRANDBERGI joonistused

ALEKSANDER OHU 90

(1901—1972)

Homme möödub 90 aastat eesti meteoroloogi Aleksander Ohu sünnist. Lõpetanud 1921. aastal Tallinna Kolledži, astus ta 1922. aastal ülikooli matemaatika-loodusteaduskonda, kus oli huvialaks geofüüsika. See kiindumus viis teda 1925. aastal TÜ meteoroloogia observatooriumi, kus õpingute kõrval töötades sai sünoptik-meteoroloogi eriala. Sünoptiku ametit pidas ta 16 aastat, ka Tallinnas. Saksa okupatsiooni ajal tegeles ta meteoroloogi ja klimatoloogina Tallinnas Hüdrometeoroloogia Instituudis. Sõja lõpus oli ta lühemat aega Saksamaal.

Kodumaale naasnuna 1945. aastal töötas ta jälle TÜ meteoroloogia observatooriumis ja hiljem teadurina TA Geofüüsika Observatooriumis.

Juba üliõpilasena tegi Aleksander Ohu kolm auhinnalist teadusuuringut. Üldse on ta kokku kirjutanud üle 30 uurimuse, artikli jm., neist enamik jäi kahjuks käsikirjadesse.

Ta oli usin Eestimaa **agrokliima-uurija, mikrokliima uuringute algataja** ning üks nende tegijaid. Vabariiklikus Struumatõrje Dispanseris meditsiinistatistikuna töötades valmis tal mitu **meditsiinilise kliimatoloogia** alast uurimust.

A. Ohu suri 1972. aastal ja on maetud Raadi kalmistule. Kolleegidele on jäänud temast helge mälestus.

HEINRICH ARUKSAAR

Väga noores ülikoolis

(Algus 1. lk.)

* * *

Eelmise aasta aprillis taastati Leedu kunagine suurim korporatsioon «Neo Lithunia». See loodi 1922. aastal segakorporatsioonina, kuhu kuulus isegi Leedu kauaaegne president A. Smetona. Praegu kuulub korporatsiooni 33 tudengit ja 27 vilistlast. Hiljuti loodi sõprussidemed meie korporatsiooniga «Sakala», kelle delegatsioon oli kutsutud osa võtma Leedu Vabariigi aastapäevale pühendatud pidustustest.

JAANUS SÄGI,
ajaloo IV k.

TOIMETUSELT.

Vaheajal astus toimetuse uksest sisse kaks Kaunase Ülikooli noormeest. Mindaugas Danys ja Kestutis Žiukas olid Tartus võrkpallivõistlustel. Neid huvitas väga, mis toimub Tartu Ülikoolis, meid jälle nende vastne kõrgkool. Tänu Jaanus Sägile on meil koguni vahetud muljed. Lisame sellele vaid niipalju, et Kaunase Ülikool loodi autonoomsena, koos kõige sellega, mille (kuhu) poole me praegu pürime. Teaduskonnad on neil jagunenud nii: humanitaar-, majandus-, informaatika-, füüsika-matemaatika-, filosoofia-teoloogia- ja bioloogia-ökoloogiateaduskond. Õppetöö toimub tsüklite kaupa, seejärel on 10 päeva aega eksamiks õppida.

EDUSTUS ÜHISELAMUTEST

Ülikooli ühiselamuid majandab väikeettevõte «Tartu Ülikooli Üliõpilasküla». Ettevõtet kontrollib ja juhib põhiküsimustes kuueliikmeline ühisnõukogu. Kaks liiget on määratud edustuse poolt (Mati Tuusov ja Karli Lambot).

«Üliõpilasküla» jaotab ühikakohad teaduskondade vahel, üliõpilastele antakse kohad teaduskondades. Muide, eelmisel nädalal oli veel vabu kohti — infot saab «Üliõpilasküla»st Narva mnt. 25.

Pereühika kohti jaotab edustuse erikomisjon. (Enne tegi seda üliõpilaste aü.) Mõned praegu vabad või vabanevad kohad jaotatakse varem järjekorras elnud tudengitele, vastu võetakse ka uusi avaldusi. Pereühikale on õigus lapsega perel, kus vanemad on üliõpilased. Kohti vabaneb muidugi vähem kui selliseid peresid on, nii et kõigile ei jätku. **Avalduses märkida laste arv, praegused elamistingimused ning muud andmed.** Pärast 20. aprilli otsustatakse koos «Üliõpilasküla»ga, kes saavad suvest-sügisest pereühika koha.

Edustusele võiks anda teada võimalikest probleemidest ühikates, nii saame need edastada üliõpilaskonna esindajatele väikeettevõtte ühisnõukogus ning püüame üliõpilaste eest seista.

ANDRES REKKER

Uusi trükiseid

TÜ toimetised, vihik 910. Tartu Ülikooli raamatukogu 1918—1940. Raamatukogu töid VIII. Tartu 1990, 450 eks., 176 lk., rbl. 3.20.

TÜ toimetised, vihik 911. Uurimusi üld- ja kõrvutava keeleteaduse alalt. Linguistica 1990. Tartu 1990, 450 eks., 140 lk., rbl. 2.60.

TÜ toimetised, vihik 912. Quantitative linguistics and automatic text analysis 1990. Tartu 1990, 500 eks., 124 lk., rbl. 2.30.

Eesti Matemaatika Seltsi aastaraamat 1989. Tartu 1990, 500 eks., 108 lk., rbl. 2.

Geograafiaosakonna diplomitööd 1950—1990. Bibliograafiline nimestik. Antti Roose. Tartu 1990, 300 eks., 100 lk., rbl. 1.10.

TÜ toimetised, vihik 918. Psühhodiagnostika Eestis. Töid psühholoogia alalt. Tartu 1991, 300 eks., 144 lk., rbl. 3.

Suusatamise õpiraamat. Tartu 1991, 400 eks., 88 lk., rbl. 1.50.

Molekulaarfüüsika ja termodünaamika. Füüsika põhivara mittefüüsika erialade üliõpilastele. V. Luts. Tartu 1991, 400 eks., 76 lk., 85 kop.

Füüsika praktikum arstiteaduskonna üliõpilastele IV. T. Müürsepp, H. Teral. Tartu 1991, 400 eks., 80 lk., 90 kop.

Süsteemi SURVOS aabits. Marika Tammjärv, Kalle Tammjärv. Tartu 1991, 200 eks., 52 lk., 60 kop.

Е. Мизулина. Уголовный процесс: концепция самоограничения государства. Тарту 1991, 530 экз., 148 с., 2 руб.

Физический практикум для медиков III. Т. Мюйрсепп, Х. Тераль. Тарту 1991, 400 экз., 92 с., 1 руб.

Практикум по оптике VII. Тепловое излучение. Дисперсия и поглощение света. Методическое руководство для студентов физического отделения. А. Хаав. Тарту 1991, 150 экз., 88 с., 1 руб.

Таблицы констант скорости и равновесия гетеролитических органических реакций. Дополнительный том VI. Выпуск 2. Тарту 1991, 230 экз., 240 с., 9 руб. 70 коп.

Таблицы констант скорости и равновесия гетеролитических органических реакций. Дополнительный том VI. Выпуск 3. Тарту 1991, 230 экз., 240 с., 9 руб. 70 коп.

Mulle meeldisid loengud

Oli 1964. aasta. Oppisin siis TPI (praegu TTÜ) majandusteaduskonnas. Mulle ei teatatud rühma üldisest popipäevast (Selliseid asju juhtus ja juhtub veelgi.) Nii sattusin täiesti üksi akadeemik Juhan Vaabeli loengule. Ootasin halvustavat noomimist, kuid õppejõud oli heatujuline. Pärast teretust kõhatas hääle puhtaks ja alustas loengut. Üldse peeti akadeemikut veidrikuks, sest teati, et ta loeb ka ühele kuulajale ja pealegi veel finantsõigusteaduse teemadel. Konspekteerisin hoolega ja püüdsin kaasa mõtelda. Nüüd on muidugi tolle loengu sisu ammu ununenud, kuid juhtum ise annab veel paljudeks aastateks mõtteainet.

Kõigepealt: miks akadeemik ei rääkinud finantsõigusest, vaid finantsõigusteadusest? Alles kümmekond aastat hiljem taipasin, et akadeemik Vaabel käsitas õpetatavat distsipliini kui teadusharu. (Iseenesest väga vaieldav lähenemisviis ajal, mil prevaleeris nö. majanduslike objektide kirjeldamine!) Niimoodi avas ta kasutatava mõisteaparatuuri, arendas eestikeelset terminoloogiat, piiritles printsiipe ja hindamiskriteeriume ning lõpuks selgitas erinevaid teoreetilisi lähenemisvõimalusi õpetatava distsipliini sisule.

Usun, et just Juhan Vaabeli loengutel esitatu kujundas minus isikupärase arusaamise rahandusteadusest kui teadusharust. Kordan sageli Friedebert Tuglase mõtisklusi selle üle, et inimene võib väga palju omal käel õppida, kuid miski ei asenda klassikalist haridust.

Teiseks: miks loeng ühele üliõpilasele? (Praegune uhke TÜ õppejõud virutab enda järel auditooriumi ukse kinni isegi siis, kui loengut ootab 5—6 üliõpilast. Need sihukesed loodrid!) Ega oskagi vastata, kuid olen püüdnud sisse elada akadeemik Vaabeli tolleaegsesse rolli ja mõttemaailma. Niisiis, olgu auditooriumis üks, kaks, kolm või neli üliõpilast, ikkagi pean loengu maha. Võib-olla just see ainuke õpihimuline on Eesti Vabariigi tulevane rahandus- või majandusminister, aga võib-olla just need neli on kaalukam osa tuleviku Eesti eliidist. (Mõtteainet jätkub, sest paarkümmend aastat tagasi juhendasin õpperühma, kuhu mahtusid ära Ivi Proos, Siim Kallas, Tõnu Laak, Uno Malm, Albert Saunanen, Ants Veetõusme jt.)

Niisiis töö massidega Eesti oludesse ei sobi. Vahest keerlesid akadeemiku mõtted just tippude ümber, sest mida vähem tudengeid auditooriumis, seda sisukam oli loeng. Mulle meeldisid need vähestele tudengitega loengud.

Professor
VAMBOLA RAUDSEPP

Uusi trükiseid

Eripedagoogika terminoloogia. Tartu 1990, 500 eks., 64 lk., rbl. 1.20.

Die deutschen Dialekte im 20. Jahrhundert. Lehrmaterial für Germanisten. Teil I. Theoretische Einführung. Susanne Müller. Tartu 1990, 200 eks., 112 lk., rbl. 1.30.

Retseptide vastuvõtmine ja ravimite väljastamine. Metoodiline juhend arstiteaduskonna farmaatsiaosakonna IV—V kursuse üliõpilastele. Ain Raal. Tartu 1990, 500 eks., 160 lk., rbl. 1.80.

Psühholoogia õpetamise metoodika. Õppe-metoodiline materjal kaugõppe psühholoogiaosakonna kuuendale kursusele. Kalju Toim Tartu 1990, 150 eks., 56 lk., rbl. 1.

Haridus — kas tasuta või tasuline?

● ÄRAJÄÄNUD SÕNAVÕTT 18. VEEBRUARIL DISPUUDIS ●

Eesti Akadeemilise Pedagoogika Seltsi Tartu osakonna korraldatud dispuudil «Haridus — kas tasuta või tasuline?» tuli mul poole pealt kiirustada ühte tasulise hariduse õppetundi, kust puudumine ei tule kõne allagi. Lahkuma pidin just siis, kui dispuudi juht dots. H. Palamets mulle sõna tahtis anda. Olgu siinkohal toodud selle ärajäänud sõnavõtu põhiseisukohad.

* * *

Hariduse väärtustamise vajaduses ei kahtle vist enam keegi. Üheks väärtustatud hariduse tunnuseks oleks ka tasuline haridus. Aga kui millegi eest makstakse, siis tuleb selle eest ka midagi saada. Et saadav haridus kvaliteedimärki vääriks, tuleb mitmete muude tingimuste juures põhjalikult uuendada ka seda kaadrit, kes tasulist haridust andma hakkab.

* * *

Laias laastus võiks praegused kõrgkooli õppejõud ja mis tahes muu õppeasutuse pedagoogilise kaadri jagada **nelja kategooriasse.** Iseloomustaksin neid, lähtudes kõrgkooli situatsioonist.

1. Kõrgelt erudeeritud, rahvusvahelise mainega teadlased-õppejõud, kes valdavad oma eriala nii laiuti kui sügavuti ja kel jätkub samal ajal ka piisavalt missioonitunnet, et kõige olulisem osa oma teadmistest üliõpilastelegi edasi anda. Tõsi, nende mainekate õpetlaste omaenese teadmiste pagas on niivõrd suur, et õppureile edastatavate teadmiste protsent ei ole eriti kõrge. Ometi on see piisav, tagamaks vastavas kitsas õppedistsipliinis uutele spetsialistidele akadeemiline ettevalmistus. Neile õppejõududele võib iga kõrgkool tõeliselt uhke olla.

Paraku on erudiite õppejõudude armees üsna kasinalt ja seetõttu ei suuda nad üldpildis tooni anda. Nii olemegi oma kõrgharidusega just selles seisus, nagu me oleme. Aga siiski: see kategooria õppejõude, kes moodustaksid justkui oma kõrgkooli visiitkaardi, annab tõsise töössesuhtumisega üliõpilastele vähemalt võimaluse saada kõrgkoolist tõepoolest seda, mida sealt saama peaks.

2. Samuti kõrgeima kvalifikatsiooniga teadlased, raja tagagi arvestatavad spetsialistid, kes käivad mööda konverentse ja sümpoosione, kuid kellele üliõpilased on paraku nagu mingiks tülikaks ballastiks, mis segab neil ... teadlaseks olemist. Pedagooge neis teadlastes pole või on väga vähe, oma teadmisi nad üliõpilastele vahendada ei oska või ei viitsi, õppureilt midagi eriti tagasi ei nõuta, arvestused ja eksamid on rohkem formaalsed, mõnikord laskutakse üliõpilastega isegi semutsemise tasemele jne. Markantseid näiteid selle kohta oleks elust võtta kui palju! Aga tänu nimele (või ka doktorikraadile ja professorikutsele) hoitakse neid ametis, millesse nad põrmugi ei sobi. Nende õige koht oleks teadusasutuses, kus pedagoogilist tööd ei ole.

3. See kategooria õppejõude teeb ära põhitöö uute spetsialistide ettevalmistamisel. Rahvusvahelist mainet neil ei ole, kuid nad on siiski isiksused (õpetajast professorini), kel on piisavalt lai erialane silmaring, piisavalt kõrge sisuline kvalifikatsioon ja mis peaasi — sügav missioonitunne ja nõudlikkus üliõpilaste teadmiste suhtes. Parimatel juhtudel suudetakse üliõpilastes arendada ka teaduslikku mõtteviisi.

Võib-olla nõuavad need õppejõud oma teadmistest üliõpilastelt tagasi isegi 60—80% ringis. See kõrge protsent kindlustab professionaalsuse astme, millega kõrgkool uued spetsialistid ellu saadab. Kõik sellesse kategooriasse kuuluvad õppejõud pole üliõpilaste poolt ühtmoodi hinnatud, sest nõudlikkus võrdsustatakse vahel ka pedantsusega. Pedandid pole aga kunagi autoriteedid olnud.

4. Võrdlemisi lai, nn. hall keskpäraste õppejõudude kiht, kes (nimetamisväärselt) ei ületa keskooliõpetajate taset. Isiksused nad ei ole. Nende tugevaim külg on diplomaatia: tunnetades, et nad on kõrgemal kohal, kui lubavad nende võimed ja oskused, on nende põhimureks, kuidas olla võimalikult rohkem ülemuste ja üliõpilaste meele järgi. Nad on kõiges ja kõikjal «omad head inimesed», kes alatise abivalmidusega oskavad hoida häid suhteid ja sellega varjata mõningast ametialast küündimatust. Õppurid neilt õppejõududelt kuigi palju kaasavaraks ei saa. Sellele hallile keskpärasusele vihjas oma juubeliaegses teleintervjuus ka intellektuaalist kirjanik Jaan Kaplinski.

* * *

Mõistagi on igasugune niisugune liigitus mõnevõrra tinglik. Piirid kategooriate vahel pole alati selged, reljeefsete juhtumite vahel esineb palju nn. üleminekuvorme. Ja vahel võib inimese elus olla niisuguseid saatuselööke, mis paiskaksid ka suurima entusiasti käegalööjate leeri (seega ühest kategooriast teise).

Väikeste teisendustega peaks toodud õppejõudude jaotus kehtima ka igas teises koolitüübis või -astmel.

Et üle minna tasulisele haridusele, tuleb selleks enne luua vastavad eeldused, sealhulgas teha kardinaalseid muudatusi pedagoogilise kaadri kvaliteedis. Otsustavalt on vaja suurendada 1. ja 3. liigi õppejõudude osakaalu ja viia miinimumini 2. ja 4. liigi esindajad (päris ära kaotada ei õnnestu viimaseid vist kunagi). Ainult missioonitundega teadlased-õppejõud (1.) või õppejõud-teadlased (3.) suudaksid anda haridust, mis vääriks maksustamist.

TOOM OUNAPUU,
EAPS-i liige

MARGUS SANGLEPA joonistus

Ootame edasi, kuni keegi meie töö ära teeb!

Ülikool peaks andma igati kaasaegse hariduse. Selleks oleks vaja, et erialaõpetus vastaks maailmatasemele. Kuidas on see võimalik, kui ei tea, milline see tase on? Kuidas võikski üliõpilane ümber lükata ajast lootusetult maha jäänud õppejõu jutu, kui tal ei ole argumente võtta ühestki õpikust? Parimal juhul ta tunneb, et kusagil on midagi viltu. Ei taha siin kurtma hakata, küll aga välja selgitada, kas mõni asi kätte võtta ja ära teha tõesti on nii võimatu!

* * *

KUI PALJU OLEKS VAJA KOMPETENTSEID ERIALAÕPIKUID? Ühel erialal ei olegi neid väga palju. Baashariduse jaoks kolm-neli korralikku ülevaateõpikut; erialahariduse jaoks leiab iga korraliku loengukursuse jaoks ühe, äärmisel juhul kaks-kolm maailmas tunnustatud õpikut. Nii et üks eriala tuleks toime umbes 15—25 korraliku õpikuga!

MILLINE ON KORRALIK ÕPIK? Tavaliselt ei ole see kirjutatud eesti ega pahatihti ka vene keeles (siiski, viimases leidub loodusteaduste teoreetilistes valdkondades kindlasti vägagi tugevaid teoseid!). Loodusteadustes ja majanduses on valdavaks inglise keel. Kuna aga tõlkimine või isekirjutamine paremat tulemust anda ei suuda ja läheks ka kalliks, oleks kõige odavam tee maailmatasemeni hankida need vajalikud õpikud. Aga kust saada raha?...

ESITEKS tahaksin ma, et raamatukogu teeks endale selgeks, **MILLISED** on need paarkümmend iga eriala raamatut. Ilmselt ei saa seda teha **ilma erialainimeste endi** abita. Teaduskondades ei oleks paha mõelda selle valiku peale. Siis saaks selgemaks ka see, milline on eriala õpetamise kontseptsioon. Inimesed on palju reisinud ja kogemusi omandanud, raamatuid ja katalooge hankinud, käinud mujal raamatukogudes. Appi tuleksid ka üliõpilased, kes on välismaal õppinud. Kui palju on kas või nemadki toonud õppejõududele kirjandust lugeda!

KUI ON TEADA, milliseid raamatuid me vajame, võiks ümber organiseerida pearaamatukogu ja erialaraamatukogude õppekirjanduse osakonnad. Näen neid sellisena: üliõpilasele on õppekirjanduse riiulil just need raamatud, mida õppejõud soovitas. Võtnud riiulist soovitud raamatu, saab ta seda kasutada kohapeal lugemiseks. Kui on vaja ka koju, siis vaatab, kas neid on kojulaenutusse veel jäänud. Kui ei ole, siis saab ta paljundada vajalikud leheküljed, mille eest loomulikult maksab. (Ma ei saa aru, kas raamatukogule ei tasu tõepoolest ära osta paljundamismasinat avalikuks kasutamiseks.) Aga kõik soovitud õpperaamatud **peavad** olemas olema! Vähemalt ühes eksemplaris.

* * *

VANA SÜSTEEM RAAMATUTE TELLIMISEL käis täiesti ilma reegliteta. Õppejõule toodi kataloog ja nõuti, et ta kohe ütleks, milliseid raamatuid tellida! Kas valik oli õige ja kes vastutas raisatud raha eest? Loomulikult oli kõik lahendatud nii, nagu muugi meie ühiskonnas. Kas see raamat ka kunagi kohale jõudis? Igal juhul jääb mulje, et suure ja üldise vaesuse juures on raamatukogu täis kirjandust, mida keegi ei vaja (vähemalt parema olemasolul mitte!). Siin nagu ei kehtikski raamatukogu direktori kasutatud inglise vanasõna **(vt. 14. dets. UT).** Vahemärkus: kas laenutussedelite trükkimine on odavam kui WC-paberi ostmine. Nagunii rändavad need osaliselt sama teed. Uus direktor ei ole veel eriti kaua ametis olnud ja kogu süüd talle veeretada ei saa. Süüdistada ma ei taha, vaid hoopiski öelda, et nüüd oleks aeg teisiti teha.

KUI ÜLIÕPILASED NÄEVAD mannetute raamatute või loengute kõrval ka korralikke võõrkeelseid õpikuid, tekiks lõpuks vajadus need keeledki korralikult ära õppida. Ei oleks vist Eesti jaoks suur õnnetus, kui parema puudumisel on kogu õppekirjandus võõrkeelne. Oma õppejõud ei saaks siis enam rääkida valedest teooriatest ega ümmargust juttu. Küll aga tuleks neid julgustada avaldama oma loengukonspekte, mille järele nõudlus ei vähene.

Kui kokku panna kõik need ühe eriala võõr-, eesti- ja venekeelsed raamatud, mis vastavad just selle hetke kraaditaotlusnõuetele, peaks neid kogunema umbes kaks riiulitäit! Need riiulid peaksid olema kogu aeg täis kaasaegseid, aja nõuetele vastavaid raamatuid. Vananenud raamat tuleb kõrvaldada, s.t. viia üldkogusse. Milliseid raamatuid kui palju üldkogus on, see on tudengi jaoks ebaoluline, kui õppekirjandusega asjad korras ei ole. On ju tore, et kogus leidub unikaalseid teoseid või et eksemplaride arvu poolest oleme maailma parimaid ülikoole, kuid **me ei ole ju nii rikkad.**

(Järg 4. lk.)

EINAR TIITSU foto

Octame edasi...

(Algus 3. lk.)

KUI ON TEADA nende ideaalsete riiulite sisu, kuidas neid siis täita? See on kättevõtmise asi. Lääne kirjastustelt ei saa millegipärast raamatuid osta, järelikult saab sealt tellida. Kas või näitus Kanada Fondi abil. Seda enam, et see oleks konkreetne, mitte umbmäärane palve — vajame välisabi. Palju raamatuid oleks juba praegugi Eestis, nende omanikud tooksid heameelega näiteks raamatu ühe koopia tegemiseks. Ma saan aru, et raamatute kopeerimine on ebamoraalne ja keelatud, kuid selle eitamisega petaksime iseend. Ehk on see andestatav, kui vähemalt üks eksemplar on ametlikult ostetud. Niimoodi ühekaupa aga tulebki alustada. Peaasi, et suudetaks õppida soovijatele tagada koopiagi olemasolu!

TULEVIKUS oleks aga võib-olla võimalik jagada kirjanduse ostmiseks raha erialade kaupa. (Ega me siis igaveseks nii vaeseks jää, kui kohati töölistelegi valuutas palka makstakse.) Aga alati on vaja teada, kes on raamatu tellinud.

Kindlasti annab niimoodi prioriteete paika pannes midagi ära teha ka teaduskirjanduse, ajakirjade ja isegi tavalise kirjanduse tellimise jaoks. Seda nii valuuta kui ka rubla eest, sest neid viimaseidki ei tundu just jalaga segada olevat.

* * *

Kui raamatukogu ei suuda ikka ja jälle midagi ette võtta olukorra parandamiseks vähemalt õppekirjanduse osas, siis jääb üle vist ainult üliõpilastel endil pead kokku panna korporatsioonides, seltsides, edustuses ja teaduskondades ning teha ära raamatukoguhoidjate, ülikooli juhtkonna, õppejõudude ja kirjastajate töö ning luua väliskonventidele, teistele ülikoolidele, organisatsioonidele, raamatukogudele suunatud palvekirjade abiga omaendi alternatiivne raamatukogu.

JAAK VILO,
rak. mat. V k.

Kiiresti küpsetet kakust

● VASTVALMINUD TÜ ÜLIÕPILASKONNA PÕHIKIRJAST ●

31. jaanuaril võttis edustus vastu TÜÜ põhikirja. Koosolekul viibis 14 edustuse liiget 25-st, projekt jagati välja kohapeal ning korjati koosoleku lõpul tagasi, et tarvitada neidsamu eksemplare ülikooli nõukogus. Kõik 14 inimest olid üksmeelsed, põhikirja vastuvõtmine toimus ühel häälel. Olulisi parandusi ei tehtud...

* * *

8. veebruaril kinnitas TÜ nõukogu TÜÜ põhikirja. Projekti jagas välja edustuse esimees Olavi Paide. Sisulist arutelu ei toimunud, viidati ajanappusele, projektiga eelneva tutvumise võimatusele. Põhikiri kinnitati peaaegu ühel häälel, oli vaid kaks erapooletut

* * *

Mõlemad institutsioonid kiirustasid. Miks?

Edustuse aseesimees ANDRES REKKER seletas asja nii: «Vastkinnitet põhikiri ei ole mahukas, sisaldab vaid tegevuse põhialuseid ning — on hädavajalik esindusorgani igapäevategevuses (pangarekvisiitide saamiseks jpm.). Lähiaegadel valmistatakse ette uus, täismahus põhikiri, mida tutvustatakse enne vastuvõtmist ka avalikkusele, s. t., et toimub arutelu.»

* * *

Ilus on. Paraku: esiteks juhtub elus tihti nii, et ajutised asjad osutuvad kõige kestvamateks... Teiseks: üliõpilaskonna lihtliikmed ei ole põhikirja oma silmaga näinud, seda ei ole isegi publitseeritud «Universitas Tartuensises».

See paneb paljusid end vägisi kõrvalejäetuna tundma asjades, mis puudutavad kõiki üliõpilasi! On, nagu tegutseks üliõpilaskonna võimuorgan täiesti sõltumatult tudengite arvamusest, defineerides end kui kõrgema võimu kandjat ja ainuotsustajat! Selline tegevus, olgugi kenasti põhjendet, on trampimine üliõpilaste usalduse õhukesel jääl. Kui aga jää peaks murduma ning üliõpilaskond võtab altpoolt tuleva initsiatiivina suuna referendumile oma tegevuse lõpetamise kohta. See lõhuks paljude inimeste vaevaga tehtud töö tulemuse, sunniks alustama kõike algusest peale. Eelnevaga seoses panen ette viivitamatult publitseerida praegu kehtiv TÜÜ põhikiri «UT-s» ja edaspidiste vastutusrikaste sammude eel pidada nõu üliõpilasavalikkusega. See normaliseeriks olukorra. **Kiiresti küpsetet kakk saab nätske.**

PEETER PALUSAAR,
TÜÜ lihtliige

ERIK TENDER

1902—1991

7. veebruaril suri Stockholmis ajaloolane Erik Tender, Riigi Keskarhiivi omaaegne juhataja.

Erik Tender sündis 10. aprillil 1902 Tallinnas. Ta õppis Tartu Ülikoolis, kus omandas 1930. aastal magistri- ja 1936. aastal doktorikraadi. Juba õpingute ajal alustas ta tööd Tartu Linnaarhiivis ning oli seejärel OES-i mündikabineti konservaator (1933—1940).

Järgnevalt siirdus E. Tender tööle Riigi Keskarhiivi olles 1940—1941 selle osakonnajuhataja ja 1941—1944 juhataja. Samal ajal (1942—1944) täitis ta ka õppeülesandeid ülikoolis.

1944 lahkus Erik Tender Saksamaale, kus aastail 1946—1949 tegutses professori kt-na Balti Ülikoolis Hamburgis. Edasi siirdus ta Rootsi ning töötas 1950—1968 arhivaarina Grångesbergis. Viimased eluaastad veetis ta tagasitõmbunult Stockholmi lähedal Brommas.

Erik Tender on avaldanud uurimusi Eesti ajaloost, muuhulgas Tartu raekodadest Rootsi ja Poola ajal, Tartu vallutamisest venelaste poolt, müntidest, rahandusest, mõõdundusest jm.

Lahkunu oli OES-i, Eesti Teadusliku Seltsi Rootsis ja Eesti Teadusliku Instituudi liige.

Oma vilistlast mälestab ja tunneb Tõnule kaasa vanaisa kaotuse puhul

EÜS «Veljesto»

info-info

Kirjandushuvilised!

Igal teisel reedel alates 8. märtsist toimuvad rootsi kirjanduse loengud (eesti keeles) kell 14.15—15.30 keeltemajas tuba 201. Räägib fil. mag. Halliki Mälk, rootsi keele lektor Tartus.

Teemad:

8. märts	— August Strindberg
22. märts	— Strindbergi kaasaegsed: Selma Lagerlöf, Gustaf Fröding, Erik Axel Karlfeldt ja natsionaalpoeet Verner von Heidenstam.
5. aprill	— Tööliskirjanikest: Ivar Lo-Johanson, Vilhelm Moberg.
19. aprill	— Nobeli auhinna saajad — Pär Lagerkvist, Harry Martinson, Eyvind Johnson.
3. mai	— Praegused «suured» — Sven Delblanc, Sara Lidman, Göran Tunström, Torgny Lindgren.

Majandusettepanekute konkurss

Eesti Vabariigi Rahandusministeerium kuulutab välja majandusalaste idee-ettepanekute konkursi järgmistele mõttesuundadele:

1. Eesti Vabariigi majanduse parim sobitusstrateegia NL hüperinflatsioonile, mille põhilisteks algallikateks on seniste riiklike hinna dotatsioonide ärajäätmine, rahamärkide liigne emiteerimine ning kauba ja rahaturu omavaheline tasakaalustamatus.

2. Eesti Vabariigi majanduse parimad vastuseisu viisid NL-poolsele majanduslikule rõövile monopoolsete hindade, maksude, ressursikasutuse ja raha liigse emiteerimise kaudu.

3. Eesti Vabariigi hinnakujundamise ratsionaalsed variandid siseturul.

4. Eesti Vabariigi majanduse kiirema integreerimise teed tsiviliseeritud turumajandusse.

5. Eesti krooni evitamise võimalikult paremad konkreetsed stsenaariumid.

6. Eesti Vabariigi ratsionaalseimad sanktsioonid üksikisiku ja ettevõtte tulumaksude, käibemaksu, aktsiisi- ja sotsiaalmaksu organiseeritud mittemaksjate suhtes.

7. Eesti Vabariigi vastutoimemehhanismid nn. «impeeriumi maksudele».

Konkursist võivad osa võtta kõik Eesti Vabariigis õppivad päevaste, õhtuste ja kaugõppeosakondade üliõpilased.

Tööde esitamise tähtaeg on 25. märts 1991. a.

Konkursi kokkuvõtted teeb Eesti Vabariigi rahandusministri poolt kokkukutsutud žürii 1. maiks 1991. a.

Konkursi preemiad:
1. koht 1000 rubla.
Kaks teist kohta à 500 rubla.
Neli kolmandat kohta à 250 rubla.

Konkursile tuleks esitada järgmised dokumendid.

1. Idee-ettepanek kuni viiel kahe rea intervalliga masinakirjalehel koos autori(autorite)poolse märksõnaga.

2. Kinnine ümbrik autori(autorite)poolse märksõnaga. Ümbriku sees peavad olema andmed autori (autorite) kohta: nimi, sünniaeg, kõrgkooli nimetus, teaduskond, õpitav eriala, kodune aadress ja koduse telefoni number (kui on olemas).

Esitatavad idee-ettepanekud tuleb saata aadressil 200100 Tallinn, Kohtu 8. Eesti Vabariigi Rahandusministeerium. Ideekonkurss.

Eesti Vabariigi Rahandusministeerium võtab pärast konkursi lõppemist edasise koostöö eesmärgil kontakti žürii tähelepanu pälvinud autoritega.

Eesti Vabariigi Rahandusministeerium

info

TÜ PÕHIKIRI

Kõik allasutused, kes on huvitatud TÜ põhikirjast, saavad seda teabetalitusest.

UUSI NÄITUSI RAAMATUKOGUS

Täna kl. 15 avatakse raamatukogus ulatuslik näitus pagulaseestlaste tegevusest sõnas ja pildis «Unistus Eestist». Kuu aega saab vaadata kultuuri, kirjanduse ja hariduse valdkonda kuuluvat väljapanekut.

* * *

Kohviku ees on 10. märtsini vaadata Tartu kunstiühingu maalistuudio Konrad Mägi nim. ateljee **kunstinäitus.**

FRATERNITAS TARTUENSISE KÜLALISÕHTU

Korp! Fraternitas Tartuensise külalisõhtu on teisipäeval, 26. veebruaril k. 19.30 EPA veterinaariateaduskonna hoones Narva mnt. 84. Oodatud on kõik meesüliõpilased, kes huvitatud korporatsioonide elust-olust.

Korp! Fraternitas Tartuensis

KES KAOTAS TALONGID?

Leitud talongid. Kätte saab TÜ kaadriosakonnast.

NÄDALALÕPUL IKKA ÜLIKOOLI KLUBISSE DISKOLE! 3 ÕHTUT JÄRJEST!!!

Reedel, 22. veebruaril «Suurmeestest räägitakse, et...» videos M. Jacksoni «Moon walker» õhtut juhib Olev Ulp.

Laupäeval, 23. veebruaril «Tartu Miss 1991 armeeaastapäeval pildis» õhtut juhib Janek Luts.

Pühapäeval, 24. veebruaril audio videodisko

Baar lahti!
Üliõpilaspilet kindlasti kaasa!

* * *

Kui soovid aga kesknädalal meelt lahutada, siis Narva mnt. 2 KOHVIK on avatud kl. 20—23.30

kolmapäeviti diskoõhtuks,

neljapäeviti klassikalise seltskonnatantsu õhtuks (Harry Tarvo ansambliga «TETRAKORD»).

NB! Avatud kokteilibaar!

Tudengitel üliõpilaspilet kindlasti kaasa!

ASTU LÄBI!

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti
Tellim. nr. 390. Tiraaž 2000.

NR. 6 (1628)
REEDE,
1. MÄRTS
1991
Ilmub novembrist
1948
HIND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

● ANNA MULLE ÕNG — UNGARI, ITAALIA, SAKSAMAA
● TUDENG ARVAB
● MAGISTRI-HARIDUS
● TÜÜ PÕHIKIRI

Skandinaaviamaade vanim ülikool on Uppsalas

Eesti ja Rootsi vanimate ülikoolide rektorite nägusid vaadates võib arvata, et Tartus aeti suuri asju. Vasakult äärmine, Uppsala Ülikooli asjadevalitseja Johnny Andersson ja paremalt äärmine, Rootsi peakonsul Leningradis Dag Sebastian Ahlander on fotol lausa naeru täis. Vaevalt on see üksnes «Postimehe» fotograafi Ain Prosini teene. Üks mees on siiski pildilt puudu — esimest kuud Rootsi Kuningriigi Tallinna konsulaarkontori asekonsul, eesti päritoluga Hans Lepp. Need viis meest arutasid Tartus nii Eesti ja Rootsi kui ka Tartu ja Uppsala suhteid.

UÜ asjadevalitseja Johnny Andersson, TÜ rektor prof. Jüri Kärner, UÜ rektor prof. Stig Strömholm ja Rootsi peakonsul Leningradis Dag Sebastian Ahlander.

TARTU «EMAÜLIKOOL» UPPSALAS

asutati 1477. aastal. Tähtsaks teaduskeskuseks kujunes ta alles 17. sajandil, kõrgaeg saabus järgmisel sajandil loodusteaduste kiire arenguga (Linnaeus, Celsius jt.). UÜ ajaloos nähakse peegelduvat kogu Rootsi kultuuri arengut.

UÜ arenguetappidest huvitatud võiksid üles otsida **1977. aasta 11. novembri «TRÜ»**, kus ilmus UÜ 500. juubeli puhul tõlkeartikkel selle ülikooli ajalookogumikust. Seal on juttu ka viimaste aastakümnete reformidest, nagu näiteks 1969. aasta humanitaarteaduste reformist, kui kõigi ülikoolide jaoks kehtestati standardne õppekava. Üliõpilasi see ei rahuldanud.

1960-ndad aastad olid ka uute ülikoolide tekkimise aastad: Umeå, Karlstad, Örebro jt. Ka mitmed *högskola*'d tõsteti ülikooli seisusesse, et üliõpilased saaksid õppida oma piirkonnas ning nii vähenuada tungi vanadesse ülikoolidesse. Neil aastail suurenes üldse noorte õppimistung. 1975. aastal tuli *Riksdag*'ilt uus projekt, mis vähendas ülikoolide autonoomiat.

Ka 1989. sügisel «UT»-s ilmunud Aidula-Kaie ja Ain-Elmar Kaasiku artiklitest «Arstide koolitus Uppsala mustri järgi» võib lugeda, et «Uppsalas kajastuvad õppe öö koralduses vanad traditsioonid, mis kahtlemata tingivad suure annuse konservatismi... Varasemad püüded korrigeerida õppeplaane «ülalt» administratiivsete meetoditega, ei ole andnud soovitavaid tulemusi».

Kõigele sellele vaatamata on mitmete üliõpilaste arvates, kes Rootsimaaga pisut rohkem tuttavad, Uppsala Ülikool oma akadeemilisuse ja vanade traditsioonidega väga prestiižikas, otsitud ja kõrge õpetustasemega. Seda ülikooli eelistatavat sageli pealinna omale.

1989. aastal ilmunud värvilisest brošüürist «Uppsala University» võib lugeda, et seal õpib 18 000 üliõpilast, tegutseb 150 kateedrit-instituuti (*department*). Saab õppida teoloogia-, õigus-, meditsiini-, farmakoloogia-, filosoofia-, sotsiaalteaduste ja matemaatika-loodusteaduste teaduskonnas.

Niipalju sel korral ajaloost. Jätame pikemalt välja toomata selle, et rootsi ajal sündis rootsi ülikool (*Academia Gustaviana*) Tartus, et rootslastega on seotud palju tähelepanuväärseid etappe ka hilisematel aegadel, et koostööd tehti ka läbi raskuste stagnaajal.

1989. AASTAL

sõlmiti kahe ülikooli vahel paindlik koostööleping, mis UÜ rektori sõnutsi võimaldab ühistööd hiljemgi täpsustada. Selleks külalised siia saabusidki.

Teabetalituse ja ajalehe toimetuse esitatud küsimuste vastustest UÜ rektorilt Stig Strömholmilt võiks välja tuua järgmist:

● tsentraalselt, ülaltpoolt ei saa koostöövaldkondi paika panna, initsiatiiv tulgu altpoolt, õppejõududelt-teadlastelt enestelt;

● puudub korralik info neist valdkondadest, mis TÜ-s edukad ja millesse on kaasatud ka välismaa ülikoole, aga samuti igasugune teave elu-olu kohta (hinnad, korter, kontaktisikud). Tihtipeale tekkivat probleeme just olme poole pealt, kus teadlane seisab kohvritega ülikoolis, tal pole veel tuba, kus elada jne;

● suvel avatakse UÜ-s eesti keele lektoraat;

● kolme kuu pärast võiks saabuda Tartusse Gustav Adolfi monumendi valuvorm (monumendiga seotud kulutused võtab UÜ enda peale);

● nii TÜ kui UÜ osalevad Balti mere maade ühises projektis koos Stockholmi, Kopenhaageni, Kieli, Hamburgi, Helsinki ja Turu ülikooliga;

● UÜ tasub kolme aasta jooksul TÜ liikmemaksu Euroopa ülikoolide ühendusse, et TÜ saaks selles täieõigusliku liikmena osaleda.

● UÜ annab valitsuselt ja Kuninglikult Kirjanduse Ajaloo Akadeemialt (rektor on selle president) saadud raha TÜ üliõpilaste stipendiumideks jne.

Tartu Ülikooli poolt esitati koostöölepingu raames mitu isikut, kes sügissemestril võiksid Uppsala Ülikooli uurimistööle ja kogemusi vahetama minna (Andres Piirsoo, Mare Rand, Ene Jaanson, Anne Lill). Praegugi on Uppsalas stažeerimas Reet Toomik, Marika Eller, Jüri Parik. Loetelu ei ole täielik, kà väljaspool lepingut on otsitud täiendamisvõimalusi.

* * *

Selles artiklis on kahe kõrgkooli koostööd käsitletud vaid õige põgusalt, mitmete inimeste ja materjalide kaudu. Paraku ei ole autorile viibinud üheski väliskomandeeringus, seega siis ka välismaises kõrgkoolis, et selleteemalised artiklid veidi vahetumate muljete osaliseks saaksid.

Kõige lõppu tahaksin aga tingimata lisada Uppsala Ülikooli audoktorite nimed. Need on ajalooteaduskonna dekaan, tuntud Skandinaaviamaade ajaloo uurija professor Helmut Piirimäe (1982) ning sel kuul lisandus temale neurokirurg professor Ain-Elmar Kaasik.

VARJE SOOTAK

Valitsuse veerg

26. VEEBRUARIL

Gustav Adolfi ausammas ja paigutada see jälle oma kohale.

● **Tutvustati akadeemik Juhan Kahki ettepanekut kasutada ülikoolis rohkem Teaduste Akadeemia teadureid.**

● **TÜ nõukogule otsustati esitada ettepanek tasulise korduseksami sisseseadmise kohta.** Esimesel korral tuleks korduseksami eest maksta 15, teisel korral (komisjonieksam) 25 rubla. Kui ka siis läbi kukutakse, tuleb ülikoolist lahkuda. Tulud kantakse vastava teaduskonna stipifondi. (Võrdluseks EPA-st: I korduseksam 10 ja II 15 rubla, summad laekuvad akadeemia arendamise fondi ja kasutatakse üliõpilaste materiaalseks abiks — «UT»).

● **Dots. Matt Mägi avaldus 1969. aastal antud doktorikraadi taastamise kohta suunatakse arstiteaduskonna doktorikraadi nõukogusse.**

● **Võeti vastu otsus lõpetada TÜ metoodikakomisjoni tegevus,** see töö peab toimuma kateedrites.

● **Doktorantuuri ja magistratuuri põhimäärustega tegelevad vastavad komisjonid, teaduskondadel tuleb asuda magistri- ja doktoriprogrammide väljatöötamisele.**

● **Arutati I ja II osakonna kaotamist.**

● **Jaak Järv juhtis dekaanide tähelepanu lepingute vormistamisele** Seoses teadusosakonna lepinguliste tööde osakonna likvideerimisega läheb see töö teaduskondadele. Lepinguline töö peaks aga olema dekaani kontrolli all.

Teadussekretär
VEERA ANDILT
«UT-le»

● **Kõigepealt arutati 1. märtsil TÜ nõukogus ette kantavat eelmise aasta eelarve täitmist ja uue eelarve kinnitamist.** Välja oli jagatud rohkesti näidismaterjali, mille eest õeldi häid sõnu TÜ nõukogu eelarvekomisjonile (Ivar-Igor Saarniit — esimees, Raul Talvik, Talis Bachmann, Henn Voolaid ja Vambola Raudsepp) ning plaani-finantsosakonna juhatajale Oleg Andlale. Põhimõttelisi eriarvamusi ei tekkinud. Jaak Järvele ja Oleg Andlale tehti ülesandeks esitada TÜ nõukogule täiendav materjal teadussummade kulutamise kohta alajaotuste kaupa.

Kõne all oli ka **välissõitude** finantseerimine. Halduprorektor Vello Peedimaa ütles, et ülikool peaks finantseerima ainult neid sõite, mis toimuvad lepingute järgi, muud reisid tuleks maksta teaduskondade summadest.

Dekaanidel tuleb ühe nädala jooksul esitada raamatupidamisele **teaduskonnasisene rahajaotus** (igal allüksusel, st. kateedril, laboril jt. peab olema oma raha).

● Veel arutati **õppimisvõimalusi Uppsala ülikoolis,** samuti nõustus valitsus ettepanekuga taastada

Edustus

TÜ üliõpilaskonna edustus võttis 21. veebruaril vastu järgmised otsused.

TÜ üliõpilaskonna edustuse otsus õppemaksu kohta.

Arvestades Eesti Vabariigis kujunenud olukorda ei pea TÜÜ edustus võimalikuks õppemaksu kehtestamist Tartu Ülikoolis kuni pole loodud krediidisüsteemi õppeperioodil laenu saamiseks ja väärtustatud haridus kõrgkooli lõpetanutele võla tagasimaksmist võimaldavate palkade näol.

● ● ●

TÜ üliõpilaskonna edustuse otsus kaugüliõpilaste kohta.

TÜ Üliõpilaskonna põhikirja järgi kaugüliõpilased TÜ Üliõpilaskonda ei kuulu. Seoses sellega puuduvad neil TÜÜ liikmete õigused ja kohustused.

● ● ●

TÜ üliõpilaskonna edustuse otsus stipendiumide kohta.

Seoses üliõpilasperede raske majandusliku olukorraga peab TÜÜ edustus vajalikuks lisada rektori käskkirjale stipendiumi määramise korra kohta järgmine parandus:

Punkt 3.8 ei laiene üliõpilastele, kellel on lapsi. Samas nõuab TÜÜ edustus stipendiumide viimist vastavusse elatusmiinimumiga.

(Punkt 3.8 järgi kaotab eksamil mitterahuldava hinde saanu õiguse semestri jooksul stipendiumi saada.)

ANDRES REKKER,
TÜÜ edustuse aseesimees

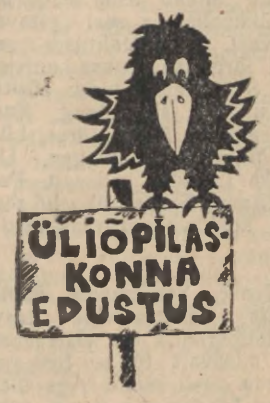

Anna mulle õng 4.

Teabetalitusel on heameel tõdeda, et meie infoüllitised (vt. «UT» 1., 8., 15. ja 22. veebruar) **seni viisakat vastukaja on leidnud. Viisakat — see tähendab, et pole erilist tormijooksu ega ka õnneks päris lootusetut vaikimist. Kuigi Tartu Ülikool on kahtlemata parim ülikool Eestis, piilub ärksam osa tudengkonnast ikka Põhja või Lääne poole. Kuna aga «UT» tiraaž üsna pisike on ja see väljaanne üsnagi juhuslikult laiemale levib, pöördungi hea lugeja poole palvega: kui Sinu tutvusringkonnas on noori inimesi, keda võiks huvitada stuudium välismaal, levita meie infot nendelegi. Tagantjärele on «UT» numbreid võimalik saada ka toimetusest (peahoone ruum 241, tel. 35 180). Keda aga huvitavad välismaale mineku ja seal õppimise üksikasjad lähemalt, võib alati pöörduda teabetalitusse (peahoone ruum 209, tel. 35 421).**

Lugupidamisega

TIIT MATSULEVITŠ,
teabetalituse juhataja

Majandust ja rahandust Ungaris ja Itaalias

Instituto Bancario San Paolo di Torino kuulutab KONKURSI üheksale stipendiumile, mis antakse noortele, äsja kõrgkoolis MAJANDUSE või RAHANDUSE eriala lõpetanud teaduritele enesetäienduseks järgmistes instituutides:

INTERNATIONAL MANAGEMENT CENTER, Budapest (august 1991 — august 1992).

SCUOLA DI DIREZIONE AZIENDALE, UNIVERSITA BOCCONI — Milano (september 1991 — detsember 1992),

CORIPE, MASTER IN ECONOMIA — Torino (mai 1991 — juuli 1992).

Nõuded: vanus alla 30 aasta, ladus inglise keel, soovitav mõningane itaalia keele oskus.

Kohataotlused koos vajalike dokumentidega tuleb saata hiljemalt **31. märtsiks 91** Ungarisse, INTERNATIONAL MANAGEMENT CENTER, SANPAOLO BANK SCHOLARSHIP.

Täpsem INFO: Tartu ülikooli teabetalitus, peahoone ruum 209, Urmas Aunin, tel 35 421.

Esperantistide abiga Saksamaale

12. märtsil kl. 15.15 on peahoone auditooriumis 138 kohtumine «Harju Elu» peatoimetaja, Eesti Esperanto Liidu asepresidendi AHTO KALJOSAAREGA, kes tutvustab õppimisvõimalusi Saksamaal (mitme ülikooli esperantistidest õpejõudude vahendusel).

MADIS LINNAMÄGI

Mis meil Saksamaa kohta üldse on?

● **Kõigepealt teatmikud.** Need sisaldavad kõikvõimalikku infot ülikoolide administratsiooni ja õppekavade kohta, üles on loetud kogu personal ja kõik vajalikud aadressid ning telefoninumbrid. Teatmikuga tutvumine annab üsna selge pildi antud ülikoolist ja seal õpitavast/õpetatavast. Teabetalituses saab tutvuda järgmiste Saksa universiteetide teaberaamatutega: **Göttingen, Hamburg, Heidelberg, Karlsruhe, Frankfurt Maini ääres, Lüneburg, München, Tübingen.** Uusi teatmikke lisandub pidevalt. Peale selle üllitavad Saksa ülikoolid regulaarselt kokkuvõtteid oma teadustööst.

● **Teave Saksamaale õppima pürgivate välismaalaste tarvis.** Saksa bürokraatia on hästi arenenud ja piisavalt tüütu. Seepärast tuleb teda hästi tunda. Aga ületamatu see bürokraatia ei ole: erinevalt vene ametivendadest on saksa bürokraadid oma alal pädeval ja reeglina vastutulelikud. Ja veel üks põhimõtteline erinevus. Kui vene ametnik kaldub oma tegevusega produtseerima korralagedust, siis sakslase ülim aade on produtseerida korda. Kõikvõimalike ettekirjutuste rägastikus orienteerumiseks on publitseeritud arvukalt vastavaid brošüüre, heftikesi ja infolehekesi millega on samuti võimalik tutvuda teabetalituses.

● **Isiklikud kogemused.** Neid on esialgu küll vähe, ent see puudus paraneb iga päevaga. 8. ja 15. veebruari «UT» avaldas *stud. hist* Eerik Krossi näpunäited Hamburgi tahtjaile, põhimõtteliselt saab neid üldistada kogu Saksamaale. Üht teist tarvilikku Saksamaa kohta oskab õelda ka allakirjutanu.

TIIT MATSULEVITS

·info·info·

Talongimajandusest üliõpilastele

on üheks ilmekamaks näiteks olukorrast, mida iseloomustatakse fraasiga — rahal puudub kaubakate. Kui rahal puudub kaubakate, siis ei saa inimesed oma raha eest neid kaupu, mida nad tahaksid.

Hingusele minevas N. majanduses on praegu eriline puudus püsikaupadest. Neid jagatakse ametiühingute kaudu. Taoline talongimajandus ei ole mingiks lahenduseks ja toob endaga sageli kaasa sotsiaalsete pingete kasvu nende leevendamise asemel. Nn. üleminekuperioodi segaduses ei ole aga paljudest muudest asjadestki aru saadud ja nii me siis püüamegi rahva heaolu ringlussfääri kaudu tõsta. Ja muud kui jagame ja jagame ja jagame ... kuniks talongegi jätkub.

Kuna TÜ üliõpilaste ametiühing lõpetas oma tegevuse, on jagamine jäänud TÜÜ edustuse hooleks. Jagada saab seda, mida kaubandusvalitsusest antakse; mida kaubandusvalitsusest antakse ja kui palju antakse, seda me ei tea. Jagada on võimalik kahte moodi — arvestades nende inimeste majanduslikku olukorda, kellele jagatakse või arvestades jagaja majanduslikku olukorda... Viimase võimaluse vältimiseks viime jagamise läbi õnne mänguna, st loosime järjekorrad. Loosimisel võivad osaleda vaatlejad teaduskondadest. Loosimise täpse kuupäeva teatame pärast avalduste vastuvõtu lõpetamist.

Iga üliõpilase majanduslikku olukorda ei ole võimalik kindlaks teha. Praeguses olukorras on üldse absurdne otsustada, kellel on raske ja kellel on raskem. Vahet otsustasime teha vajaduste järgi. Nimelt eeldame, et vaiba, pesumasina ja külmiku vajadus on väikelastega peredel suurem kui teistel ja seepärast loositakse neile eelisjärjekord. Kõikide ülejäänud kaupade osas eelistusi ei tehta. Rahuldatakse ainult üks soovidest.

Teatena veel niipalju, et 8 (kaheksa) talongi oleme juba väljastanud. Need tulid kaubandusvalitsusest täiesti ootamatult ja väljastati üliõpilasperedele. Massiline avalduste laekumine polnud veel alanud.

MATI TUUSOV,
TÜÜ edustuse abiesimees
majanduse ja olme alal

Informaatika algkursused

Järgmisel, 1991/92. õppeaastal õpetab programmeerimise kateeder arvutikasutuse aluseid kursuse «Informaatika» raames. Õppetöö toimub informaatikakabineti uute personaalarvutite PC/AT baasil. Kursus koosneb neljast järjestikusest osast: (1) arvutikäsitsemise algmõisted, (2) tekstitoimetid, (3) tabelitöötlussüsteemid, (4) andmebaasisüsteemid. Kursuse kogumaht on 36 tundi (1 semester), nendest 8 tundi loenguid. Antakse algteadmised ja -oskused arvuti kui vaimse töö abivahendi edasiseks iseseisvaks kasutamiseks.

Töö paremaks korraldamiseks palub programmeerimise kateeder teaduskondadel (ja teistel huvigruppidel) selle õppeaine vormikohased tellimused esitada matemaatikateaduskonna dekanaati hiljemalt 29. märtsiks s.a. Lisaks palume märkida, kas antud rühmale sobiks ka poolele semestrile koondatud variant (4 t nädalas). Õppeaine nimetuse võib asendada vastavas õppeplaanis oleva samasisulise aine nimetusega. Samuti on kursust võimalik tellida poole väiksemas mahus, seega 18-tunnilisena. Sel korral tabelitöötlus- ja andmebaasisüsteemide käsitsemist ei õpetata.

JÜRI KIHO,
programmeerimise kateedri
juhataja

Andmebaasi päev

Kolmapäeval, 6. märtsil toimub raamatukogus ANDMEBAASIPÄEV. Tutvustamisele tulevad:

— **andmebaas «Eesti Toodang»** — sisaldab teavet Eesti ettevõtete ja asutuste, nende tegevuse, toodangu ja teenuste kohta;

— **Eesti innovatsioonide andmebaas** — sisaldab infot Eesti teadus- ja projekteerimisasutuste poolt pakutavate originaalseadmete, tehnoloogiate, tarkvara jms. kohta;

— **klassifikaatoribaasid HCC ISIC** — sisaldavad eesti-, vene- ja ingliskeelseid variante kahest maailmas laialt kasutatavatest toodangu- ja tegevusalade klassifikaatorsüsteemist;

Veel räägitakse:
— välismaiste infobaaside ja infopankade kasutamisvõimalustest Eestis;
— elektronside uusimatest võimalustest Eestis;
— Eesti ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide nimeteabesüsteemist.

Toimub andmebaaside demonstratsioon ning avaneb ainukordne võimalus tutvuda välismaiseid infobaase kajastavate trükimaterjalidega.

Ootame kõiki huvilisi ANDMEBAASIPÄEVALE ülikooli raamatukogus, ruumis 202, kl. 12.

Teated Tartus tel. 3 24 67 raamatukogu infoosakond,

Tallinnas tel. 66 68 40 EII infovõrkude osakond.

Riiv on ees

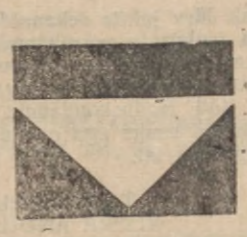

Pälsoni-nimelises Pepleri 14 ühikas on naiste dušivõtmise viimase ajal küsitavaks teinud igasuguse liputajad ja keevitajad, kes sobimatul ajal duširuumi tükivad ja vägi-tükke tegema kipuvad.

Keldrist on leitud kutsumata külaliste vastu hea tõkend — võimalinnavärava riiv, mille avamine kaseestpoolt nõuab suurt tahtejõudu.

IMRE KEERD

Õnnitleme

hügieenikateedri kauaaegset laboranti ENDLA ANNIT tema esimese juubeli puhul.

Kateedri pere

Professor ELMAR VASAR 65

Austatud kateedrijuhatajat ja head kolleegi õnnitlevad ja tänavad

kolleegid füsioloogiakateedrist.

● KOHINAD ●

Tartu Tallinnal tüliks

187 kilomeetri kaugusest pealinnast on provintsi läbi imbunud, et alates 1. aprillist pannakse Eesti Raadio («Tartu veerandtund» kinni.) *Põhjenduseks on raadio juhtkond toonud asjaolu, et saade käsitlevat vaid tartlaste kohalikke probleeme. Selle jaoks olevat aga loomisel Tartu lokaalraadio. Paraku on viimasel olemas vaid saatja, ruume pole aga veel kohandama hakatudki ja päris selge pole, kes kohalikke saateid (ÜLL-il) tegema hakkavad. Kella 13 aega tahab Eesti Raadio hakata kasutama ingliskeelsete saadete tarvis.*

Põhjuse saab fabritseerida või provotseerida iga asja vastu. Millegipärast häirib Tallinna ametnikke see vähene eetriaeg, mis Tartule on antud. Sügise hakul võeti Tartult näiteks ära ka pooled «Kesköö programmid».

«Tartu veerandtunni» kuulatavus on läbi aegade olnud 24—29%, praegu on saade kuulatavuselt neljandal kohal Eesti Raadios. Arvata on, et Tartu-poolne analüüs on Tallinna omale heaks kontrastiks ja selles puudub pealinnale sageli omane närvilisus (meenutagem kas või kriisiöö-raadiot jaanuari ärevael päevadel). Tartu probleeme peavad tõenäoliselt olulisteks ka Tartuga mistahes viisil seotud inimesed.

Jäme ots on Tallinna käes. Läheb u Tartu otsesaadegi tegelikult eetrisse (masti) Tallinnast. Kas jõud alati ka õiguse annab, on omaette küsimus.

Kuulaja

Olen õppemaksu poolt

Oppemaksu teema on saamas üha aktuaalsemaks. Selle negatiivsete külgede kõrval on aina enam kinnitust leidmas ka positiivne pool. Jätan siinkohal kõrvale halvad küljed ja proovin lähemalt peatuda õppemaksu kasulikkusel.

* * *

Oppemaksu kasulikkust võib vaadelda põhimõtteliselt vähemalt kahest aspektist:

1.

ÕPPEMAKS ON KASULIK ÜLIKOOLILE TÄIENDAVATE VAHENDITE HANKIMISE ALLIKANA. Eelarvelise asutusena napib ülikoolil alati vahendeid. Selleks, kuidas õppemaksuna laekunud summasid otstarbekalt kasutada, on palju võimalusi. Tekivad fondid, millest finantseerida õppematerjalide, -kirjanduse ja tehnika muretsemist, õppejõudude täiendusõpet jne.

Üliõpilaste olme- ja sõõgiprobleemid ootavad paremaid ja rahakamaid lahendusi. Näiteks eraldati eelmisel aastal üliõpilaste toitlustamise dotatsiooniks kõigest 22 700 rubla, mis võrreldes muude kulutustega on väga väike (5—6 rbl. üliõpilase kohta aastas).

Samuti oleks vaja raha ühiselamute seisukorra parandamiseks. Eelmisel aastal laekus ühiselamutelt ülikoolile 136 200 rubla, kuid kulutati 164 100 rubla + summad remondiks ja palgaks. Sellise seisukorra juures pole lootustki paremale ühiselamule.

Põhimõtteliselt ei peaks õppemaksu siiski olmeprobleemide lahendamiseks kulutama. Oppemaksust saadav tulu peaks suuremas osas minema saadava-antava hariduse kvaliteedi parandamiseks. Kuidas seda teha ajal, kui ülikoolis suruvad oma arvamust peale heal juhul keskpärased õppejõud ja üliõpilased? See on probleem, mille lahendamiseks pakun välja õppemaksu kasulikkuse teise tahu.

2.

Õppemaksu kasulikkus üliõpilase seisukohalt. Kõigepealt mõned arvud eelmise aasta kohta:

1990. aastal maksti ülikoolis stipendiumi 3 551 200 rubla. Lisaks sellele sai 139 tudengit stipendiumi ettevõtetelt. Viimane arv on tühine võrreldes riigieelarvest finantseeritava stipendiumi saajatega. Ajal, mil oleme üle minemas turumajandusele, hakkab tekkima töökohtade probleem. Oppemaksu kehtestamisega hakkavad üliõpilased vahest usinamalt otsima endale finantseerijaid, kes tasuks õppemaksu ja maksaks stipendiumi. Institutsioonid, kes kaadrit vajavad, ei käituks tõenäoliselt põhimõtte järgi «kingitud hobuse suhu ei vaadata» ja toetaksid stipendiumi ja õppemaksuga ainult andekaid ja usinaid.

Teiseks, seoses õppemaksuga hakatakse ülikoolilt nõudma enam ja kui laheneb *«moraalselt kulunud»* õppejõudude probleem, hakkab hariduse tase pidevalt tõusma. Hariduse taseme tõusuga laheneb ka keskpäraste isikute küsimus: nad sõelutakse lihtsalt konkurentsiga välja.

Kolmandaks, on loota elamis- ja õppimistingimuste (toitlustus, ühiselamud jne) paranemist.

Peamine raskus õppemaksu kehtestamisel on see, et kõik andekad ja vähemandekad ei suuda endale finantseerijat leida. Igale üliõpilasele tuleb luua võrdsed võimalused **laenu saada.** Üldiselt valitseb arvamus, et laen viib paratamatult pikaajalistesse võlgadesse ja et nende tasumiseks peab töötama üle poole elust. Ei teadvustata seda, et see raha on paigutatud väga tulutoovalt ja saadud haridus tasub ennast ruttu. On tekkinud paradoksaalne olukord, kus kardetakse õppemaksu, s. t. anda raha enda õpetamiseks, samas aga loodetakse aina paremale haridusele.

Raskeks küsimuseks on aga just võrdsete võimaluste andmine. Praegune vabariigi pankade ja hoiukassade laenusüsteem ei sobi üliõpilastele. Üliõpilased vajavad pikaajalist, väga madala laenuprotsendiga laenu. Sellise laenusüsteemi loomiseks on kaks võimalust: **kas saavutada valitsuse ja Eesti Pangaga mingi kokkulepe üliõpilaslaenude andmiseks või luua ülikooli juurde oma laenufond.**

Nende probleemide lahendamiseks tuleb hakata valmistuma ja korraldada asjad nii, nagu nad on korraldatud nendes riikides, kus ülikooliharidus ja elustandard on kõrgem kui meil, aga mitte kättesaamatult kõrge.

MART MÄGI,
rahanduse ja krediidi II k.

MARGUS SANGLEPA JOONISTUS

Kolmeastmelisest kõrgharidusest

● MAGISTRIHARIDUS ●

Skaalat, mille alusel kuni viimase ajani hinnati inimese haridust (teadmisi) võib tinglikult jagada neljaks osaks: põhiharidus, keskharidus, kõrgharidus ja teadushariduse (teaduskandidaat või -doktor). Iga astme lõpetamise järel anti pärast vastavate eksamite sooritamist ja tööde vormistamist diplom. Praegu läbiviidava kõrghariduse reformi raamides lisatakse kõrg- ja teadushariduse vahele täiendav aste — magistriharidus. Kui traditsioonilistele haridusgradatsiooni astmetele vastavate eksamite raskused ja töödele esitatavad nõuded on juba välja kujunenud, siis magistriharidusele esitatavad formaalsed nõuded pole veel kindlaks määratud. **Järgnevaga juhiksin tähelepanu õppimise kui teadmiste omandamise motivatsioonilistele aspektidele, mida võiks arvestada magistrihariduse sisu ja vastava diplomi saamiseks esitatavate nõuete väljatöötamisel.**

* * *

Lähtume sellest, et kuni ülikooli lõpetamiseni õpitakse suuremas osas nii öelda välise surve all (vanemate «piits ja präänik», nn. kohustuslik keskharidus, stipendiumi suuruse ja ka saamise sõltuvus eksamihinnetest jne.). Füüsika seaduspärasused aga kinnitavad, et välise surve poolt esilekutsutud mittetasakaalulistele muutustele järgneb alati relaksatsioon tasakaaluasendi suunas.

Antud seaduspärasus kehtib ka õppeprotsessis. Eksami sooritamiseks tuleb hoolega õppida, kuid pärast hinde saamist teatud osa eksamiks päheõpitud materjalist ununeb ning seda rohkem, mida ebameeldivam on konkreetne õppeaine õppijale. Kui nüüd mõõta ülikoolis õppimise ajal inimese teadmisi, võib nende hulka ette kujutada saehammastena: enne eksamit õpime, pärast eksamit unustame, järgmisel sessioonil jälle õpime ning pärast eksameid unustame jne.

Ülikoolis ikkagi õpitakse rohkem kui unustatakse ning seetõttu on «saehammastel» õppimise pool unustamise omast pikem. Piltlikult on antud teadmiste omandamise protsess joonisel.

Horisontaaltelg vastab siin **õppeaastatele (a)** ja vertikaaltelg **omandatud teadmiste hulgale (T).** Ülikooli sissesaamiseks tuleb sooritada teatud tasemel **eksamid,** mis on tinglikult näidatud **joonega kõrgusel 1,** kõrg- ja teadusharidust kinnitava **diplomi** saamiseks on vaja sooritada eksamid ning kirjutada töö teadmiste mahus, mis on näidatud joontega vastavalt kõrgustel 2 **ja 3.**

* * *

Pärast ülikooli lõpetamist väline surve teadmiste omandamise stimuleerimiseks praktiliselt lakkab ja asendub välise vaakuumiga (noorte spetsialistide palga- ja korteriolud). Antud tingimustel domineerib teadmiste unustamine, millele joonisel vastab langev **joon 4.** Inimene, kelle haridustee on kirjeldatav skeemi järgi 1—2—4, võib viis või kümme aastat pärast lõpetamist tõepoolest öelda, et ta on käinud ülikoolis.

Ühiskonna seisukohalt on välja koolitatud kõrgharidusega ametnik, kelle tegevus piirdub igapäevaste ülesannete korraliku täitmisega. Tema õpihuvi võivad edaspidises elus mõjustada konkurents või ähvardav tööpuudus. Täiendava magistrihariduse lisamine kui ainult stuudiumiaja pikendamine on samaväärne nn. surve all teadmiste omandamise aja pikendamisega, mis viib õppija veel rohkem tasakaalust välja ja millele võib järgneda ka ulatuslikum relaksatsioon (unustamine). Uue gradatsiooniastme sissetoomiseks sellesse skeemi puudub vajadus, sest see ei põhjusta siin kvalitatiivseid muutusi.

* * *

Ülaltoodud rõhutatult ühekülgses käsitluses puudub täielikult **teadusharidus,** sest «kõik on tehtud nii nagu vaja ilma iseseisva mõtlemiseta». Teise äärmusliku variandina võib vaadelda **inimese loomulikku uudishimu, mis on suunatud täiendavate teadmiste saamisele.** Haridustee kvalitatiivne muutus toimubki siis, kui inimese teadmiste maht hakkab kasvama tänu sisemise motivatsiooni tekkele, kui ta on võimeline probleemi nägema, püstitama ja sihiteadlikult lahendama **(joonisel kriipsjoon 5).** Antud motivatsiooni kujunemiseks on vajalik soodsa emotsionaal-psühholoogilise keskkonna kui ka teatud tasemel materiaalse kindlustatuse olemasolu. **Ülikoolikoolituse põhieesmärk võiksk olla iseseisvate teadmiste omandamise motivatsiooni võimalikult varajane väljakujundamine.**

* * *

Spetsialisti ülikoolijärgse tegevuse seisukohalt on oluline uute teadmiste omandamise ja nende unustamise vahekord **(jooned 4 ja 5).** Halvemal juhul, kui domineerib unustamine, võib spetsialisti kutsuda «haritud ametnikuks». Parimal juhul, kui oluliselt on ülekaalus uute teadmiste omandamine, järgneb ülikooli diplomile ka teadusharidust kinnitav diplom. Sellisest käsitlusest järeldub samuti, et ülikooliaegsele üksikute «saehammaste» konsultatsiooni uute etappide **planeerimisel** ja tunnetada vastutust, mis on seotud suuremate inimgruppide töölerakendamisega.

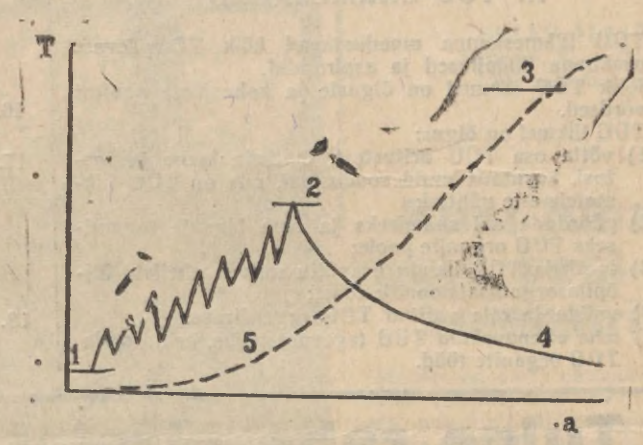

Tehnilistel erialadel võiks praktika toimuda teaduslaboris või mõnes tõeliselt eesrindlikus tööstusettevõttes, kus magistrant osaleb teadusharidusega inimeste kollektiivis konkreetsete probleemide lahendamisel. Praktika tõõtava konveieri kõrval või kolkakülas jalgratta leiutajana ei anna märkimisväärset kasu.

Pedagoogilistel erialadel, mis võiksid ja peaksid olema tugevalt loomingulised erialad, oleks hea, kui tegelik pedagoogiline praktika vahelduks teoreetiliste seminaridega, õppekäikude ja stažeerimisega kitsama eriharu teadusinstituutides ning keeleõppe puhul ka vastavates keelekeskkondades.

Magistriharidus ülalkirjeldatud tähenduses kui teatav positiivne suhtumine uutesse teadmistesse peaks pikemas perspektiivis olema kohustuslik keskkooliõpetajatele ja ka kõrg- ja keskastme juhtidele tööstusettevõtetes, kui meie vabariigis soovitakse laiendada teadusmahukat aparaadiehitust.

PEETER KUKK,
FI teadur

Vallavaestest. Nende toetamise vajalikkusest

Võtan taas kord enesele selle vabaduse — nimetada tudengeid vallavaesteks. Seda tehes toetun tõsiasjale, et ei ole meie keskmiselt kerjuslikus ühiskonnas inimesi, kel oleks veel vähem hinge taga kui yliõpilastel. Asjad/ajad on läinud nii kehvaks, et kohati kerkib yles küsimus peatoiduse hankimise võimalikkusest...

Taolise masendava seisukorra tekkimist soodustanud / soodustavaid faktoreid on palju, täna tahaksin peatuda kõige kiiremat lahendust nõudval probleemil.

Ja selleks on taas vana tuntud asi: olemasolevad tudengite majandusliku abistamise teid «käiakse» aeglaselt, vaevaliselt, tänaseid toimetusi homse varna visates. Rääkida sooviks põhiliselt kahest asjast:

1) valitsuse poolt lubatud, kuid siiani välja maksmata kompensatsioonisummadest;

2) abisummadest majanduslikult üliraskes olukorras viibivaile tudengeile (nn. rektori fond jne.).

● 1. Hr. Savisaar ning tema meeskond on **suure** suuga/naerunäoga lubanud teiste hulgas ka tudengeile osaliselt kompenseerida hinnatõusust tekkiva elatustaseme languse. Aga: nagu eelmise aasta lõpus, nii ka nüüd saavad kõige vaesemad (st. meie) oma abiraha kätte tagantjärele (kvartali eest). Okupatsioonirublade väärtus käib aga päevast päeva jätkuvalt alla; märtsis saadud OR võrdub ehk vaevalt poolega sellest, mis ta oli jaanuaris.

● 2. Ülikoolis ei ole tõhusat töövõimelist süsteemi «majanduskatastroofis» elavate üliõpilaste toetamiseks. Mingi abistamisfond on, aga kellele/millistel alustel/mida antakse, jääb ebaselgeks. Aryan, et vastavad summad tuleks vähemalt osaliselt üle anda edustusele, kes selleks spetsiaalselt välja töötatavate kriteeriumide alusel teostaks «vähese jagamist paljudele». Tudeng tunneb-mõistab tudengit märgatavalt paremini kui seniajani eelnimetet tegevust viljelevad ametnikud. Igatahes: see agi abikanalit tuleb tõhusamalt kasutada. Nii jah.

Kokkuvõttes: on, nagu ei hooliks vald oma vaestest. Aga abi vajavad nad kõigest hoolimata.

PEETER PALUSAAR,
stud. med.

TOIMETUSELT. Leht oli juba trükki minemas, kui kuulsime, et **kompensatsiooni maksmine käib.**

TÜ ÜLIÕPILASKONNA PÕHIKIRI

I. ÜLDSÄTTED

1. Tartu Ülikooli üliõpilaskonna (TÜÜ) tegevus põhineb Tartu Ülikooli põhikirja punktidel 61—64.
2. TÜÜ tegevuse eesmärgid on:
   1) seista liikmeskonna vaimsete, majanduslike ja sotsiaalsete huvide ja õiguste eest;
   2) oma liikmete esindamine;
   3) oma vara valitsemine.
3. Oma eesmärkide saavutamiseks loob TÜÜ vajaliku materiaalse baasi; loob sidemeid kõrgkoolide, organisatsioonide ja ettevõtetega nii kodu- kui välismaal.
4. Oma tegevuses juhindub TÜÜ käesolevast põhikirjast, TÜ põhikirjast ja Eesti Vabariigis kehtivatest seadustest.
5. TÜÜ-l on õigus:
   1) avada ja sulgeda arveldus-, jooksvaid ja erikontosid krediidiasutustes ning sooritada finantsoperatsioone;
   2) sõlmida lepinguid riiklike, kooperatiivsete ja ühiskondlike asutuste, ettevõtete ja organisatsioonidega ning kodanikega;
   3) moodustada, korraldada ümber ja sulgeda TÜÜ ülesannetega seotud ettevõtteid; valmistada ja realiseerida vajalikku inventari ja muid vahendeid;
   4) anda välja trükiseid.
6. TÜÜ-l on juriidilise isiku õigused, oma nimega pitsat ja nurgatempel.
7. TÜÜ-l on oma sümboolika.

II. TÜÜ LIIKMESKOND

8. TÜÜ liikmeskonna moodustavad kõik TÜ päevase osakonna üliõpilased ja aspirandid.
9. Kõik TÜÜ liikmed on õiguste ja kohustuste poolest võrdsed.
10. TÜÜ liikmel on õigus:
    1) võtta osa TÜÜ üritustest, taotleda laene ja toetusi, kasutada muid soodustusi, mis on TÜÜ liikmetele ette nähtud;
    2) pöörduda abi saamiseks ja oma õiguste tagamiseks TÜÜ organite poole;
    3) taotleda TÜÜ kaudu osavõttu rahvusvaheliste üliõpilasorganisatsioonide tööst;
    4) valida ja olla valitud TÜÜ organitesse;
    5) teha ettepanekuid TÜÜ tegevuse asjus, kritiseerida TÜÜ organite tööd.
11. TÜÜ liige on kohustatud:
    1) täitma käesolevat põhikirja;
    2) täitma muid TÜÜ ja tema organite kohta käivaid otsuseid ja seadusi;
    3) tasuma TÜÜ maksu.

III. TÜÜ KORRALDUS JA JUHTIMINE

12. TÜÜ organid on TÜÜ edustus, edustuse juhatus, aukohus ja revisjonitoimkond.
13. TÜÜ kõrgeim organ on hääleõiguslike liikmete poolt üldistel, ühetaolistel, otsestel ja salajastel valimistel valitud esindusorgan — edustus.
14. Edustus on 25-liikmeline. Edustuse ametisoleku ajaks on üks aasta algusega 1. septembril. Korralised valimised toimuvad iga aasta aprillis.
15. Edustuse võimkonda kuuluvad kõik TÜÜ-d puudutavad küsimused. Edustuse ainuvõimkonda kuulub:
    1) TÜÜ põhikirja vastuvõtmine ja sellesse muudatuste tegemine;
    2) edustuse esimehe valimine ja tema tagasikutsumine;
    3) edustuse juhatuse ja teiste TÜÜ organite liikmete valimine ja nende tagasikutsumine;
    4) revisjonitoimkonna valimine;
    5) edustuse juhatuse ja revisjonitoimkonna aruannete ärakuulamine ja kinnitamine;
    6) TÜÜ eelarve ja lisaeelarve arutamine ja vastuvõtmine;
    7) TÜÜ majandustegevuse üldküsimuste arutamine ja neis otsuste tegemine;
    8) alaliste ja ajutiste toimkondade koosseisu kinnitamine;
    9) sõlmitud lepingute ratifitseerimine;
    10) TÜÜ kodukorra, valimiskorra ja muude TÜÜ tegevust ja organite tööd reguleerivate eeskirjade arutamine ja vastuvõtmine;
16. Edustuse poolt valitud edustuse juhatus koosneb 7—13-st liikmest.
17. Edustuse juhatuse (juhatuse liikme) ametisoleku ajaks on üks aasta. Edustus võib 2/3 häälteenamusega juhatuse (juhatuse liikme) vabastada tema kohustest ennetähtaegselt.
    Juhatuse (juhatuse liikme) ametisoleku aeg kestab kuni uue juhatuse (juhatuse liikme) valimiste tulemuse teatavaks tegemiseni.
18. Edustuse juhatusel on TÜÜ haldus- ja täitevvõim ning otsustamisõigus kõigis küsimustes, mis ei kuulu käesoleva põhikirja alusel edustuse ainuvõimkonda.
19. Edustuse juhatus:
    1) teostab edustuse otsuste täideviimist;
    2) teostab TÜÜ finantsmajanduslikku tegevust;
    3) koordineerib TÜÜ organite tööd;
    4) kutsub kokku edustuse koosolekud, koostab nende päevakorra;
    5) sõlmib TÜÜ nimel lepinguid;
    6) esindab TÜÜ-d kohtuorganites ja õigustoimingutes.
20. Revisjonitoimkond on 3-liikmeline. Revisjonitoimkond revideerib TÜÜ ja tema organite põhikirjalist ja majanduslikku tegevust.
21. TÜÜ liikmete vaheliste auküsimuste lahendamiseks moodustatakse TÜÜ aukohus.

IV. TÜÜ MAJANDAMINE

22. TÜÜ sissetulekud moodustavad:
    1) edustuse poolt kehtestatud liikmemaksust;
    2) igal aastal TÜ eelarvest TÜÜ-le määratavast osast;
    3) vabatahtlikest annetustest asutustelt, ettevõtetelt, organisatsioonidelt ja kodanikelt;
    4) TÜÜ majandustegevusest ja üritustest saadud tuludest;
    5) muudest laekumistest.

V. TÜÜ TEGEVUSE LÕPETAMINE

23. TÜÜ lõpetab oma tegevuse kas TÜ tegevuse lõppedes või TÜÜ-s läbi viidud referendumi alusel. Referendumi korda sätestatakse eraldi.
24. TÜÜ tegevuse lõpetamiseks määrab edustus likvideerimistoimkonna, mis lahendab TÜÜ tegevuse lõpetamisega seotud küsimused.
25. Tegevuse lõpetanud TÜÜ varade ja rahaliste vahendite saatus määratakse kindlaks edustuse sellekohase otsusega.

VI. LÕPPSÄTE

26. Käesolev põhikiri, samuti sellesse tehtud muudatused jõustuvad pärast kinnitamist TÜ nõukogus ning registreerimist Tartu linnavalitsuses.
    Punktid 14 ja 17 jõustuvad 1. septembril 1991.

Tulge raha järele!

On juhtunud nii, et samal ajal, kui kurdame rahapuuduse üle, on mõnel raha kassast hoopis välja võtmata. On see siis palk või muu raha, aga kui **29. märtsiks** seda välja ei ole võetud, siis tuleb raha riigituludesse kanda. Võib-olla on keegi nimetatust pikemat aega väljasmaal või haige, igal juhul oleks kena, kui kolleegid või tuttavad talle deponeeritud rahast märku annaksid.

Raha saab kassast kätte **igal tööpäeval** kl. 12—16-ni.

Ahonen, Marika
Aim, Henn
Akulšina Jelena
Alaver, Mati
Allik, Viljo
Altraja, Eini
Aluoja, Anu
Altunjan, Aleksander
Amtmann, Anneli
Anderson, Jaan
Andrussova, Julia
Anepaio, Toomas
Angerjärv, Andres
Ani, Laine
Annamaa, Silvia
Antson, Ivi
Arend, Angelika
Arjus, Tiit
Artjomenko, Diana
Arutjunjan, Gratš
Aru, Sigrid
Arukuusk, Alar
Aruväli, Jaan
Bakoff, Mehis
Baram, Vadim
Bernotas, Aili
Binsol, Hene
Blinova, Ljubov
Brašinski, Jevgeni
Budell, Reet
Demeškin, Nikolai
Dubovtseva, Svetlana
Eamets, Raul
Eerme, Kalju
Ehala, Martin
Ehala, Mare
Eigo, Virve-Külliki
Ellervee, Toomas
Ennok, Avo
Enno, Ester
Ergma, Ene
Filaretov, A.
Frey, Jane
Gasman, Heli
Gavronski, Georgi
Ginter, Lilia
Gluhova, Marika
Gross, Kadri
Grossthal, Anneli
Grynvald, Kairit
Gus, Mihhail
Gussak, Hiie
Haamer, Ivo
Haav, Andres
Haga, Kalev
Hainatski, Dimitri
Hallik, Lia
Hani, Leili
Hansen, Üllar
Hanson, Margus
Hanstein, Anniki
Hein, Merle
Heinmaa, Mall
Helekivi, Jüri
Help, Helen
Hennebach, Ekkehard
Helberg, Aleksander
Hermlin, Toomas
Himm, Geltina
Hint, Ruth
Hintser, Kadri
Holsting, Tago
Hommik, Kaja
Hoppe, Lille
Huik, Siret
Hänni, Sirje
Iher, Hilja
Ihoma, Ülle
Ilmoja, Kalle
Illisson, Reet
Jaadla, Viive
Jaagola, Jaak
Jaagosild, Priit
Jaanson, Jüri
Jaanus, Marjaleena
Jaek, Tiia
Jagomägi, Teet
Jakobson, Ene
Janikson, Margarita
Johanson, Ulvi
Juul, Tõnu
Jäme, Anneli
Järvanurm, Ene
Järve, Priit
Jürgens, Margit
Kaalep, Heiki-Jaan
Kaasik, Ülle
Kaima, Heljo
Kajandi, Katrin
Kajandi, Lilian
Kalamees, Kalle
Kalatšov, Pjotr
Kaldemäe, Vaike
Kalder, Margus
Kaljo, Margit
Kaljumäe, Üllar
Kaljuste, Alar
Kalla, Urmas
Kallas, Siine
Kallikorm, Riina
Kalm, Marika
Kant, Karin-Ruth
Kapp, Helen
Karja, Asta
Karo, Marika
Karu, Hille
Karm, Elve
Kartau, Tiina
Kasemaa, Kalle
Kasesalu, Jaanis
Kask, Tiina
Kask, Ülle
Kask, Klaara
Kasekamp, Andres
Keremäe, Katrin
Kidron, Kaja
Kiisk, Anu
Kikas, Ave
Kikas, Kalle
Kilp, Alar
Kinkar, Tarmo
Kippasto, Aavo
Kirrilov, Aleksei
Kirsimägi, Kristel
Kirs, Karin
Kivine, Mart
Kivaste, Peeter
Kivimaa, Katrin
Kivistik, Lembit
Klein, Helgi
Klement, Elve-Viiu
Klenskaja, Marina

(Järgneb)

.info

ISLAM JA TÄNAPÄEV

Üliõpilasselts RSR kutsub oma liikmeid ja teisigi asjast huvitatuid **teisipäeval, 5. märtsil kl. 19.15 raamatukogu aud. 206**, et arutleda teemal «Islam ja tänapäev».

TULEKUL RAHVUSVAHELINE SPORDIBIOKEEMIA SÜMPOOSIUM

7.—8. märtsil toimub Käärikul kehakultuuriteaduskonna kehaliste harjutuste bioloogia osakonna korraldusel rahvusvaheline sümpoosium spordibiokeemia alal.

Osa võtavad ja esinevad sporditeadlased Rootsist, Soomest, Poolast, Ukrainast, Venemaalt, Valgevenest ja Eestist. Ettekannete teemad hõlmavad endokriinsüsteemi vastust ja regulatsiooni ning metabolisatsiooni kontrolli kehalisel tegevusel.

Osavõtt on kõigile huvitatuile vaba.

NÄDALALÕPUDISKOD

Reedel, 1. märtsil on diskopuldi taga DJ Kalle Müller.

Laupäeval, 2. märtsil «KUIDAS TEKKIS DISKO?» EGO CORPS versioon (ainuõige versioon).

Pühapäeval, 3. märtsil «A SINGLE SOUND». Diskomusa Jüri Jensenilt, sekka üksikuid hääli «PINK FLOYDILT».

Algus kell 21.

Baar lahti!

Üliõpilaspilet kindlasti kaasa!

* * *

Kui soovid aga nädala keskel meelt lahutada, siis ülikooli kohvik Narva mnt. 27 on avatud kl. 20—23.30

Kolmapäeviti DISKOKS

Neljapäeviti klassikalisteks seltskonnatantsudeks Harry Tarvo ansambli «TETRAKORD» saatel.
Baaris väike kokteil.
Üliõpilaspilet kindlasti kaasa!

Kohtumiseni!

ÜLIKOOLI AJALEHT
UT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80.
Tellim. nr. 459. Tiraaž 2000.
Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti.

NR. 7 (1629)
REEDE,
8. MÄRTS
1991
Ilmub novembrist
1948
ND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

● ANNA MULLE ÕNG — TAANI LK. 2
● TÜ NÕUKOGUS LK. 2
● RAAMATU-VARADEST LK. 3
● KOMANDEERINGUSSE! LK. 4

?tlus

?le

õppe-
im kan
.tin Sini-
Olari Kop-
. Toimkonna
.as omalt poolt
ursuse üliõpilase
Kõik kandidaadid
.d nõuetele. Kõige
.ehoiu osaliseks sai
.ts, kes on EPA-s õppi-
olnud akadeemias muin-
deede ärgitajaid ja ellu-
ka maakultuuriseminaride
.ajaid. Praegu õpib Aare üli-
eriprogrammi järgi maasot-
.ogiat. Mis puutub avalikesse
.emistesse, siis oma ideid on ta
valdanud eeskätt EPA ajalehes,
samuti ülikooli omas, «Maalehes»
jm., aga ta on sõna võtnud ka pal-
judel avalikel esinemistel.

Õpperaha suurus on sada rubla kuus ja seda saab käesoleva semestri lõpuni.

Eelmised õpperaha saajad olid Tiit Pruuli ja Indrek Tarand.

NB! Andmeid kontrollides selgus, et K.-M. Sinijärv on jaanuaris eksmatrikuleeritud.

«Gaudeamus» tuleb!

Ei jää ta kuhugi. 1956. aastal Tartus alguse saanud Balti riikide üliõpilaslaulupeod jätkuvad. Neid on peetud juba 10. 1988. aasta tudengipidu andis järje Riiale. Lätis korraldatav «Gaudeamus» algab 27. juunil Cesises ning jätkub Riias ja Ogres.

Ehkki eelnevatel aastakümnetel oli teatud kohustuslik repertuaar ja muud raudsed reeglid, on laulupeod jäänud kunagistele tudengitele unustamatuteks sündmusteks. Oli rõõmu kooslaulmisest ja -olemisest. Ülikoolist sõidavad laulupeole naiskoor, meeskoor, kammerkoor, rahvatantsuansambel, rahvamuusikakollektiivid, puhkpilliorkester.

Kooride üldjuhiks on TAM-i dirigent Alo Ritsing.

* * *

«Gaudeamus» on tulekul ja

ÜLIKOOLI PUHKPILLIORKESTER

saab taas kokku **neljapäeval, 14. märtsil kl. 19 TÜ klubis.**
Dirigent Johannes Mitt ootab kõiki endisi pillimehi ja loomulikult ka uut täiendust.

TULE KINDLASTI ÜLIKOOLI PUHKPILLIORKESTRISSE!

Tänu

Kauaaegse laitmatu töö eest päl
vis rektori käskkirjas tänu ja õnnit
luse 50. sünnipäeva puhul laboran
ENDLA ANNI.

60. sünnipäeva puhul õnnitletak
se ning tänatakse aastaid kestnu
hea õppe- ja viljaka teadustöö ees
dotsent ENDEL TÜRI.

Pikaajalise kohusetundliku tö
eest avaldati 70. sünnipäeval tän
majahoidja AINO TANNILE.

Unistus paremast Eestist

Need raamatukogu fotograafi Einar Tiitsu pildid viivad meid näituse avamisele paar päeva enne vabariigi aastapäeva. Näitust, mis pühendatud väliseestlaste saatusele ja kannab nime «Unistus Eestist», on küllap iga raamatukogus käija juba lähemalt uurinud. Mõnigi tuttav teeb seda stend stendi haaval ja alustab mõnel päeval uuesti otsast peale.

Selle kolmanda korruse fuajee tavatuks muutnud näituse aitasid kokku panna väliseestlased. Avamisel nimetas näituse kujundaja Mart Peri Tallinnast mitmeid nendest nimepidi: Alur Reinans, Eesti Kultuuri Koondis, aga ka Tuglase Selts Soomes jt.

Näitus oli üles seatud laulupeo ajal Tallinnas, seda on nähtud ka Viru- ja Harjumaal. Tartus lisandus raamatukogus olev väliseesti kirjandus. Tuglase Selts kavatsevat seda Soomeski näidata.

Põhiliselt koosneb näitus stendidel paiknevatest fotodest ja arvukatest tekstidest (joonised, tabelid jm.), välismaal ilmunud eestlaste trükistest, suveniiridest jm. Sinimust-valge lipp olevat kuulunud ühele korporatsioonile. Omanikud ei ole teada.

Küllap on igaüks leidnud stendidelt midagi enda jaoks. Mina leidsin avamise päeval tehtud märkmetest kurvad arvud, mida me pole ju õieti teadnudki. Näiteks peetakse Rootsi minekul hukkunuteks 3000 eestlast, teel Saksamaale hukkus 1000—1200 inimest...

Näitus, mille avas raamatukogu direktor Malle Ermel ja kuhu tõi isamaa-meeleolu Tartu Poistekoor, oli ülikoolis ainuke üritus, millega tähistati EV 73. aastapäeva.

VARJE SOOTAK

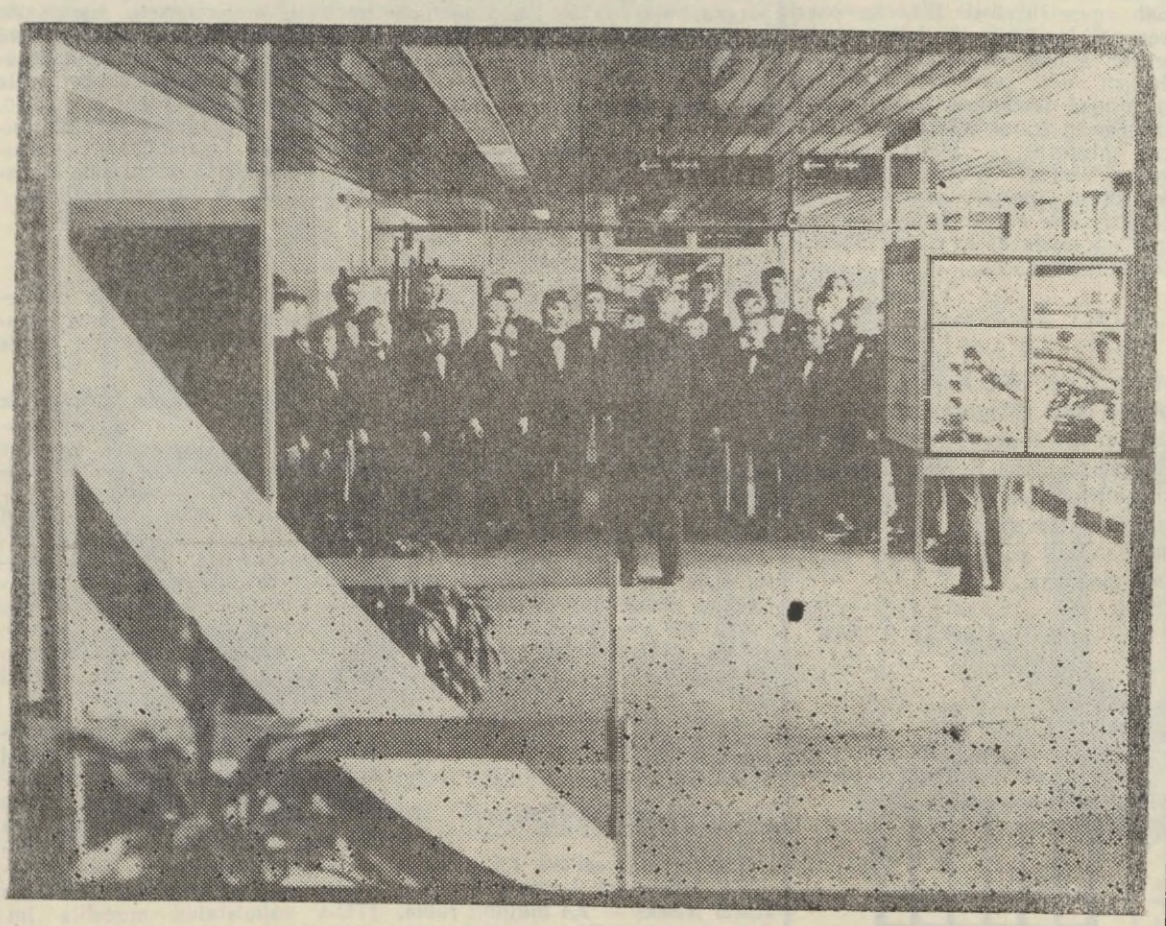

Pärnakast tudeng!

Pärnu Arenduskeskuse initsiatiivil korraldatakse 16. märtsil kell 12 Pärnus, Esplanaadi 10, Pärnu linnast ja maakonnast pärit tudengite kohtumine linnajuhtidega.

Arutluse alla võetakse järgmised küsimused.

Mida peaks tegema Pärnu linnavalitsus, tagamaks nii ajude äravoolu peatamist kui ka kuurortlinna vaimsustaseme tõusu? Kuidas oled sa nõus kodukantsi aitama? Kas luua Pärnumaa üliõpilaste ühendus?

SULEV ALAJÕE,
Pärnu 1. kk vilistlane,
TTÜ edustuse liige

Kuni tuhat rubla veel sel semestril

Möödunud aasta oktoobrikuus otsustas üliõpilasselts RSR moodustada preemiafondi, et igal aastal toetada ühte TÜ tudengit, kes esitab parima **konkursitöö Eesti välispoliitikaga seonduvast.** Konkurss kuulutati ka avalikult välja («Universitas Tartuensis» 2. nov. 1990, nr. 30). Tuletame kõigile preemiast huvitatuile meelde, et tööd tuleb esitada hiljemalt **pühapäevaks, 31. märtsiks.**

Kuni tuhanderublase rahalise auhinna saaja määrab viieliikmeline komisjon, kes teeb oma otsuse teatavaks veel sel semestril (kahe kuu jooksul pärast esitamistähtaega). Auhinda mitme töö vahel ei tükeldata, kuid väärilise puudumisel seda välja ei anta.

Neil, kes on jõudnud ka oma kursusetöö või mõne põhjalikuma artikliga niikaugele, et pärast nõuetekohast vormistamist saab selle esitada konkursile, palume tööd tuua **filosoofia ja politoloogia kateedrisse (üt. 209).** Konkursitööle esitatavaid nõudeid võib järele vaadata «UT» 1990. aasta 2. novembri numbrist.

ÜS RSR juhatus

Ametiühingukonverents

26. märtsil kl. 14 toimub ülikooli aulas TÜAÜ konverents.
Päevakord:

1. **TÜAÜ komitee aruanne.**
2. **Revisjonikomisjoni aruanne.**
3. **Valimised.**
4. **Tööandjate kuulumisest ametiühingusse.**
5. **Töövõtjate ja tööandjate vahel sõlmitavast töökokkuleppest TÜ-s, peatöökokkuleppest Eesti Kõrgkoolide Ametiühingute Liidu «Universitas» ja Eesti Vabariigi Valitsuse (Haridusministeeriumi, ...) vahel.**

Igal TÜAÜ algorganisatsioonil tuleks konverentsile valida üks delegaat kümne a/ü liikme kohta.

Ametiühingukomitee

Anna mulle õng

5.

Taani

Kui miskit on mäda, siis mitte Taani riigis, vaid siinsamas Eestis — arvas Mart Laar «Postimehe» poliitikaveergudel. Armsa Eestimaa murede kõrval tundub Taani tõesti õitsev, elurõõmus ja vabameelne. Taanlaste tolerants ja liberaalsus, mis meil on kõmu tekitanud oma ekstremaalsemates vormides, avaldub ka nende haridussüsteemis, mis siiski tervikuna on õppuri suhtes üsna karm ja nõudlik. Hariduse andmise käigus toimub pidev õppurite selekteerimine. Alghariduse omandamisele kulutatakse 9—10 aastat. Umbes kolmandikul õppuritest on võimalik õppimist jätkata 3 aastat *højskole*'s ja vaid kümnendik pääseb pärast teise astme läbimist kõrgkooli.

Taanis on 20 kõrgemat õppeasutust, neist vanim on Kopenhaageni Ülikool, asutatud 1479. Ülikoolide asutamine keskaegses Euroopas oli seotud Rooma Katoliku Kiriku üritusega kinnistada ristiusku universaalse elufilosoofiana ning ülikoolide (*universitas magistrorum*) asutamiseks tuli luba taotleda Rooma paavstilt. Esimene luba ülikooli asutamiseks Kopenhaagenis saadi juba 1419. aastal, kuid kuningas Erik oli hõivatud sõjapidamisega Hansa Liidu vastu ja ülikooli asutamine jäi tähtsamate tegevuste varju. Järgmise katse võttis ette Christian I, uus luba saadi 1475. Kuuldus ülikooli asutamisest Kopenhaagenis tegi kadedaks rootslased, kes kibekähku läkitasid ka oma misjoni paavsti juurde ning Skandinaaviamaade vanima ülikooli au langes Uppsalale (1477).

* * *

Kõrgharidussüsteem on Taanis praegu üleminekuajajärgus, teaduskraadide süsteemid on eri teadusharudes erinevad. Üldiselt on kõrgkoolis pärast 3 aastast õppimist võimalik omandada *bakalaureuse kraad* ning vähemalt 8 aastase tudeerimise järel *doktorikraad* (*Ph. D.*). Bakalaureuse ja doktorikraadi vahel omistatakse sõltuvalt erialast magistri- või kandidaadikraadid.

Oppimisel on peamine iseseisev töö, üliopilased viibivad väga lühikese aja ülikooli seinte vahel. Kopenhaageni Ülikooli kõrge ametniku sõnutsi on õppejõu esmane ülesanne tudengeid eksamineerida ning seejärel õpetada. Loomulikult on see ütlus nali, kuid annab pildi õppetöö korraldusest. Iseseisva töö jaoks on tarvis õpikuid, väga palju kasutatakse ingliskeelset kirjandust. Õpikud on aga kallid ja õppimine kulukas.

Taani tudengi elamiskuludeks arvestatakse keskmiselt 37 500 DKK aastas (Taani krooni kurss on ligikaudu võrdne Rootsi krooniga.) järgmise arvestusega: õppematerjalid — 2000, ulualune — 18 000, toit — 10 000, riided jms. — 1800, kindlustus — 2000, kohalik transport — 1600, lõbustused — 3500. Elamiskulude katteks maksab riik Taani tudengitele abiraha 3000 DKK kuus. Loomulikult aitab see raha vaid hinges püsida, enamik tudengeid teenib endale lisaraha. Kuna tööpuudus on Taaniski tuntav, siis tudengitel ametit valida eriti ei õnnestu. Ühtviisi tänulikud ollakse tööpakkumisele välisministeeriumis või restoranis. M istagi venitab töö kõrvalt õppimine õpiaega pikemaks. Seetõttu on taani tudeng üsna eakas, sagedasti ka pereisa või -ema.

Taanis viibides jäi mulje, et nende viimaste aastate haridusreformid on tingitud rahaprobleemidest Põhiosas finantseeritakse kõrgharidust riigikassast, ülikoolidele antakse raha üliõpilaste arvu järgi Rahakotti on aga raske täita, haridusministeerium püüab rahajagamise protseduuri ebameeldivuste vältimiseks detsentraliseerida. Kõrgkoolid ja teaduskonnad otsivad ise intensiivselt lisaallikaid. Parema võimalused on koolidel, kus õpetatakse rakendusteadusi või äriajamist. Üks võimas haridussponsor on «Tuborg'i» õlletehas, mille toodang leiab väga tänuliku vastuvõtu intelligentsi hulgas.

* * *

Välistudengite osakaal Taani ülikoolides on suhteliselt väike. Kuna Taani ühines Euroopa Majandusühendusega 1973. aastal, on tudengivahetus orienteeritud peamiselt ühisturumaadele. Programmi TEMPUS raames on leitud teadmiste turgutamiseks võimalusi ka Kesk- ja Ida-Euroopa tudengitele. Üsna palju võis Kopenhaageni Ülikooli kohata poolakaid. Täieliku stuudiumi läbimine Taani ülikoolides on võõrtudengile raskendatud (seadusandlus, mis takistab töötamist jne.). Seetõttu soovitatakse nn *quest student* staatust, mis tähendab enesetäiendust ülikoolis paari semestri jooksul. Ka külalistudengitele annab *International Office* lahkelt nõu omandada eelnevalt mõningad teadmised taani keelest muretseda transpordivahendiks linnas jalgratas ja vältida narkootikume. Veel on välistudengite jaoks koostatud vastuvõtureeglite kogu ja praktilise informatsiooni bukle t mis on saadaval ka Tartu ülikooli teabetalituses.

* * *

Taani riik, mis kunagi pole loobunud Balti riike tunnustamast, on ilmutanud tugevat soovi suhete taaselustamiseks Baltikumiga. Eestimaalt on taanlased saanud oma lipu, loodetavasti on nad vastuta suks valmis eestimaalastele kooli tust pakkuma.

URMAS AUNIN

1. MÄRTSIL

- 26-miljoniline eelarve kinnitati
- Ehitused ohus
- Teaduskirjanduse jaoks ei ole valuutat
- Kutsed
- Korduseksamid tasuliseks
- Kateedril lühem nimi — psühholoogiakateeder
- Metoodikakomisjoni ei ole enam.

● PÕHIKÜSIMUSEKS EELARVE ●

Selle küsimuse valmistasid nõukogu jaoks ette **eelarvekomisjon** (Ivar-Igor Saarniit — esimees, Raul Talvik, Talis Bachmann, Henn Voolaid ja Vambola Raudsepp), halduspro rektor Vello Peedimaa, plaani-finantsosakonna juhataja Oleg Anula ja teadusprorektori asetäitja Jaak Järv. Laudadele oli jagatud 7 tabelit. Et eeltöö oli põhjalik (eelarve puhul TÜ nõukogus vist esmakordne), piirdusid ettekandjad kommentaaride ja küsimustele vastamisega.

SELLE AASTA

hariduskulude eelarve on ligi 22 miljonit, täpsemalt 21 900 000 rubla. Küsimuse ettevalmistajad soovitasid eelarve kinnitada vaatamata sellele, et summa on ülikooli jaoks liiga väike. Lähemal ajal nagunii midagi ei parane. (Meenutagem möödunud aastat: aasta algul oli hariduskulude eelarve suuruseks antud 13,6 miljonit rubla, mida nõukogu ei kinnitanud. Aasta lõpul saadi raha siiski juurde, tegelikud kulud ulatusid 17 685 000 rublani).

Halduspro rektor soovitas järgneval nädala jooksul esitada plaani-finantsosakonna täiendavad taotlused neil alluksustel, kus võib rahapuudus tekkida.

Kuigi teaduskondadel on nüüd hariduse ja teaduskuludeks ette nähtud omad summad, ei saa nad neid kohe täielikult kulutama hakata. Kasutamisvõimalus avaneb osade kaupa. Ülikooli eelarvest avati 1. jaanuaril vaid 16% ja alles 20. märtsil on järgmine avamine. Jäägiks oli üks miljon, millest tuleb maksta märtsi alguses saadaolevad toetasud 630 000 rubla ulatuses ning 440 000 rubla stipendiumideks. Tegelikult ületab see ühe miljoni suuruse summa. Nii on ülikool seisus, kus ei saa teha uhtegi ostu, ohus on isegi märtsi teise poole palgad, sest raha jõuab ülikooli paremal juhul alles 23. märtsil. Kuigikassa on tühi. Nii, et kuigi dekaanid on rahahunniku otsas, ei saa nad seda kasutada.

RIIGIEELARVELISE TEADUSE

rahad tulevad ülikoolile Teadustonuilt, kuid läbi Hariduisministeeriumi. 1991. aastaks on ette nähtud 4 200 000 rubla, teadusosakonna nõukogu eraldas sellest paikadeks 2 659 500 rubla. Eelmisel aastal finantseeriti teadust 3 540 800 rubla ulatuses.

Rektor tuletas meelde, et nii riigieelarvelise teadus- kui hariduskulude eelarve peaks tulema otse ülemnõukogult ilma vahelülideta. See on kirjas ka ülikooli põhikirjas ja ülikoolide seaduse projektis. Igati normaalne oleks, kui iga järgmise aasta eelarve oleks teada juba lõppeva aasta viimastel kuudel.

Mis puudub teaduskondade hariduis- ja teaduskuludesse, siis võivad teaduskonnad vastavalt vajadustele neid summasid ka ümber mängida, s. t. teha hariduskulusid teaduskuludest ja vastupidi, muidugi põhjendatult.

KAPITAALREMONT

Esialgu anti selleks 1,5 miljonit rubla. Tegelikkus kujunes eelmisel aastal teiseks — 2,4 miljonit rubla. Raha ja materjalide puudumise tõttu jäi palju tegemata. Mõned kulud: peahoone — 204 000, Vanemuise 46 — 107 000, raamatukogu aknad ja osaline katuse parandamine — 653 000, Riia 23 — 88 000, Kääriku spordibaasi uus rajakate — 145 000 rubla.

Selle aasta kapitaalremondiks kinnitati väiksem summa, kui kujunes mullu — 1 700 000 rubla. Et raha juurde saada, tuleb jälle teha täiendav taotlus. Ülikool laguneb kiiremini kui jõutakse taastada. Praegu on lahtine seegi, kes hakkab ülikoole materjalidega varustama.

KAPITAALEHITUS

Kui seni oli ülikool võrreldes teiste kõrgkoolidega päris heas seisus, siis paar päeva enne nõukogu koosolekut majandusministeeriumist saabunud korrigeeritud andmete järgi halveneb ehituste olukord üsna kõvasti. Nimelt vähendati varem planeeritud materjalide katet 2,2-lt miljonilt 1,6-le miljonile rublale, seega tagatakse vaid 48% ehitustest. See tähendab, et näiteks humanitaarteaduste õppehoone jaoks antakse varasema 556 000 asemel ainult 290 000, Lille mäe maja jaoks 486 000 rubla asemel 240 000 jne. Hoopis finantseerimata jäeti noorte elamukompleks ja Toome soojatrass. Plaanis olevad summad on arvestatud 1984. aasta hindade järgi. Kui näiteks korrutada humanitaarteaduste hoone summa (556 000) hindade kallinemise tõttu 3,63-ga, saame üle kahe miljoni suuruse arvu.

Kas ehitajad nõustuvad nii väikeste summade eest üldse enam tööd jätkama? Isegi tornkraana kasutamine muutub ebaratsionaalseks. Eestis ei ole küll ametlikult prioriteetseid ehitussuundi paika pandud, kuid nendeks näivad olevat suurpaneelehitus ja elamute kapitaalremont. Riiklikult finantseeritavad kõrgharidusobjektid peaksid aga nende seas küll olema.

Halduspro rektor tegi ettepaneku pöörduda valitsuse, majandusministeeriumi, materiaalsete ressursside ministeeriumi, haridusministeeriumi ning ÜN haridus- ja majanduskomisjoni poole ettepanekuga mitte halvendada ülikooli ehituste seisu. Vastavad kirjad saadeti ehitusministeeriumi, majandusministeeriumi, materiaalsete ressursside ministeeriumi ja haridusministeeriumi.

MIDA VEEL?

Seoses eelarvega kerkis mitmesuguseid küsimusi. Ühe neist tõstatas raamatukogu direktor Malle Ermel.

● **Teaduskirjanduse jaoks ei ole valuutat.** Kui varem sai Eesti valuutat väliskirjanduse ostmise jaoks NL Teaduse ja Tehnika Komiteelt, mis jagati raamatukogude vahel, siis nüüd sealt enam midagi ei tule. Ei saa tellida ka 8 Ida-Euroopa ajakirja, sest «Ajakirjanduslevi» ei sõlminud enam lepinguid. Samuti ei saa enam mi agi «Meždunarodnaja Kniga» kaudu. Ainsaks välismaise teaduskirjanduse hankimise allikaks on ülikooli oma toimetiste vahetamine.

● **Kas ülikoolil on oma valuutafond (prof. Maie Kalnin)?** Viimati eraldati ülikoolile valuutat riigieelarvest eelmise aasta algul. Selle eest osteti paljundusaparaate, osa kasutati ka mõnede teaduskomandeeringute tasumiseks. Teiseks allikaks on omateenitud valuuta (TÜ-s valmistatud mudelite jm. müük, konverentside korraldamisest laekunud summad jm.). Valuutateenijale on jäänud 90%, ülikoolile 10%, summad muutuvad vist varsti mõlemale poolele ühesuguseks (50 ja 50%). Allüksuste valuuta kasutamise kohta ei ole andmeid.

● **Prof. Lembit Allikmets huvitus TÜ väikeettevõtete tuludest-kuludest.** Ülikool on andnud igaühele asutamiseks raha, üht-teist on ka tagasi laekunud. Pärast kaheaastast tegutsemist hakkab rohkem tagasi saama. Praegu nende tegevusest täpseid andmeid ei ole, selle juurde tullakse TÜ valitsuses. Väikeettevõtted asenduvad varsti aktsiaseltsidega, sest nad on osanud organiseerida oma tegevust nii, et riik saab vähe kasumit.

● **Prof. Ain-Elmar Kaasik uuris allasutuste arvepidamise käimapanekut.** Raamatupidamises hakatakse arvestust pidama kateedrite kaupa (varem ainult teaduskonniti). Raamatupidamine võtab selleks juurde kaks töötajat. Igas teaduskonnas peab aga dekaan määrama ühe inimese, kes pidevalt jälgib ja suunab dokumentide käiku ning informeerib teaduskonda.

● **A/ü esimees Aleksander Jakobson küsis miinimumpalkade tõstmiseks** ettenähtud summa kohta (100-st 135 rublase palga suurendamiseks oli ette nähtud 558 000 rubla). Üldpalkade I poolaasta summades on see sees, II poolaastaks on lubatud raha anda.

● **A/ü esimeest huvitas ka ajalehe «UT» dotatsiooni vähendamine 4500lt rublalt 3000le.** Üks põhjusi oli lehe hinna tõstmine 3 kopikalt 10 kopikale. Lehetoimetaja tutvustas trükikulude kallinemist: kui varem olid ühe numbri trükikulud saja rubla ringis, siis nüüd ulatuvad need ligi 400 rublani. Et paberi ilmse vähenemise tõttu vähendas toimetus ka tiraaži, siis 10-kopikane hind ei kata kõiki kulutusi ning toimetaja arvates jääb sellest dotatsioonisummast vist siiski väheks.

Seoses ajalehe küsimuse üleskerkimisega sai toimetaja teada «UT» reorganiseerimisest (lehe viimine teabetalituse alla, poole mahu edustusele andmine, nii et «UT» ilmub nähtavasti edustuse ajalehega vaheldumisi jne. Prof. A.-E. Kaasik arvas, et ajaleht peaks ilmuma pigem sagedamini kui harvemini ning suuremas tiraažis, sest ülikooli info levib küllaltki aeglaselt.

* * *

26,1-miljoni suurune ülikooli eelarve kinnitati. Mõistagi on sellest rahvusülikoolile vähe. Mitmesugused raha juurdesaamise taotlused on esitatud ning neid esitatakse veel. Koosolekul leiti, et eelarvekü simusi peaks nõukogus arutama rohkem kui üks kord. Mitmed sõnavõtjad rõhutasid põhjalikku eeltööd koos asjaosalistega.

* * *

● KUTSED ●

Professorikutse otsustati anda bioloogiadoktor RICHARD VILLEMSILE, meditsiinidoktor TOOMAS SÜLLINGULE ja keemiadoktor JAAK JÄRVELE; dotsendikutse filoloogiakandidaat ENN VELDILE.

* * *

PSÜHHOLOOGIA KATEEDER

Sellist nime kannab nüüd endine loogika ja psühholoogia kateeder.

TASULISED KORDUSEKSAMID

Nõukogu pooldas TÜ valitsuse ettepanekut võtta korduseksamite eest tasu. Nii maksab alates järgmisest sessioonist eksami esimene ümbertegemine 15 ja teine 25 rubla (teine ja ühtlasi viimane eksam on komisjonile). Arvestati edustuse ettepanekut anda erandina stippi lapsevanematest üliõpilastele.

METOODIKAKOMISJONI

likvideerimise ettepanek tuli samuti valitsuselt. Metoodikaalast tööd tehakse teaduskondades, õppetöögа tegeleb TÜ nõukogu juures asuv õppetöökomisjon.

VARJE SOOTAK

Varad, mida kogume ja säilitame...

Ülikooli raamatukogu rariteetidest kõnelemine võib teadus- ja õppekirjanduse näljas vaevlevale tudengile ja teadlasele tunduda kavala võttena, et peita raamatukogu põletavaid päevaprobleeme. Järgnev pole aga uhkustamine vanavara abil, vaid juttu on töölõigust, millega raamatukogu tegeleb kohustusest meie kultuuri, teaduse ja ülikooli ajaloo vastu.

* * *

Raamatumuuseumis viimaseid päevi avatud rariteetide tulmenäitus tutvustab aastail 1986—1990 käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonda (KHO) kogutut.

Haruldane raamat ei ole raamatuteaduses saanud ühest definitsiooni. Mahutades selle mõiste alla nii varatrükise kui ka harva esineva või eriliselt hinnalise raamatu. Kriteeriumid määrab erilisus, mitte rahaline väärtus, tegevusväli on üsna avar. KHO hoole alla saavad nii trükikunsti algusaja raamatuvara, eri rahvaste varatrükised kui näiteks Tallinna Kunstikooli raamatugraafika eriala üliõpilaste väikesetiraažilised õppetööd, kaasaegsed miniraamatud või Aino ja Gustav Suitsu, Karl Ristikivi, Valev Uibopuu pühendusi kandvad raamatud, mida võib näituselgi näha.

VARATRÜKISTE TULMEALLIKAKS

on eelkõige raamatukogu enda vanema kirjanduse fondid. Sealt toovad neid esile raamatu-, raamatukogu- ja ülikooli ajaloo alased uurimused, vanema võõrkeelse kirjanduse rekataloogimine või lihtsalt raamatukoguhoidja tähelepanelikkus. Sellisteks «taasäratatud» raamatuteks olid mitmed vene 18. sajandi trükised, mille kohta puudus seni üldse teave raamatukogu kataloogides (näit. «Летопись... Димитрия...» СПб., 1796) või Vastse-Kuuste mõisniku poja O. F. v. Richteri «Wallfahrten im Morgenlande» (Berlin, 1822), mille noorelt surnud reisimehe päevikute ja kirjade põhjal oli koos gravüürialbumiga välja andnud tema endine õpetaja, TÜ professor G. Ewers.

Varatrükiste lisandumist raamatukogusse väljastpoolt tuleb suhteliselt harva ette. Viimastest aastatest on esile tuua prof. P. Ariste poolt soome raamatu juubeli puhul kingitud H. Florinuse «Nomenclatura Rerum brevissima Latino-Sveco-Finnonica...» (Åbo, 1683), Heino Seina annetatud eestikeelse Piibli esitrükk 1739. a., ülikooli töötaja Johannes Raudsepa kingitud 3 eestikeelset raamatut 19. sajandist. Vanimaks tulmeks oli Tallinna Kunstiülikooli raamatukogu poolt üleantud 16. sajandi trükis Apollonius Pergaeus. «Conicorum libri quattuor» (1566).

Raamatuõprade rõõmuks kujunes viimastel aastatel **erihoiust vabanenud kirjavara.** Et neist, nüüdseks väga vähestes eksemplarides alles jäänud raamatuist suur osa KHO-sse võeti ning sellega taas lugejale nende laenamisvõimalusi piirati, oli paratamatu. Erilise huvi keskmesse tõusnud raamatut varitsevad raamatukogus teatavasti tõsised ohud selle füüsilisest kulumisest kadumiseni.

Vaadake näitusele pandud ajakirja «Vikerkaar» vabaduspäeva- ja «Agu» jõulunumbrit, ilukirjandus- või teadusväljaandeid, Eesti iseseisvuse 20. aastapäevale pühendatud albumit — siis saab mõistetavaks nende eriline väärtustamine raamatukogu poolt.

KHO ÜHEKS PÕHITÖÖKS

on ülikooliteemalise dokumentaalainese — käsikirjade ja fotode, eriti õppejõudude arhiivide, kogumine ning läbitöötamine.

Viimasel viiel aastal on moodustunud 19 uut dokumendifondi — **L. Leesment, O.-M. Klaassen, C. Rikken, J.-V. Veski, J. Linzbach, A. Tomingas, J. Tammeorg, A. Koop, J. Konks, O. Tief, E. Raudam, A. Rulli, H. Mürk, H. Riikoja, A. Särev, I. Gräzin, TÜ Farmakognoosia Instituut, H. Rätsepa autogrammide kollektsioon ja fotod TÜ raamatukogu uue hoone saamisloost 1975—1982.** Saime olulisi täiendusi **S. Nõmmiku, A. Vaga, P. Kardi, S. Aaslava, J. Reineti, V. Hiie, H. Moosbergi, J. Mägiste, F. Puksoo, F. Goebeli** jt. isikuarhiividesse, samuti Tartu Ülikooli ja TÜ Keemia Instituudi fondidesse.

Just viimastesse lisandusid kõige haruldasemad leiud. **Dots. Tullio Ilomets** on juba aastaid hea seisnud keemikute ja farmatseutide arhiivmaterjalide talletamise eest. Jõuaks ta vaid kõikjale ja innustaks teda edasi leidjarõõm, mis teadlikku kogujat saadab! Nimetagem — keemia- ja farmaatsiaprof. F. Goebeli reisipäevik 1843. aastast, tema poja A. Goebeli diplomid ja tunnistused, keemiaprofessor G. Osanni «Chemisches Tagebuch» 1827. a., esimese eestlasest keemiaprofessori G. Tammani loengud «Курс органической химии» (1898), fotokunsti ainulaadsed rariteedid — 4 stereodagerrotüüpiat, üle 1700 vana klaas- ja tasafilmnegatiivi (füüsika- ja keemiaosakonna varahulgast ning prof. A. Õpikust Tartusse mahajäänud).

Arhiivinomenklatuuri tavaliselt mittekuuluvatest dokumentidest (loengud, üliõpilastööd, teadustöö materjalid, pisitrükised jm.) on raamatukogus moodustatud TÜ arhiivifond, mis vastavalt kogunenud ja kogutud ainesele on jaotatud eri nimistutesse periooditi (1802—1919, 1919—1944, 1945—kaasaeg) või allüksuste kaupa (usuteaduskond, keemia osakond, füüsika osakond, farmakognoosia instituut). Siia lisandus arvukalt dots. A. Elango üle antud, tema juhendamisel valminud pedagoogika proseminari töid aastaist 1931—1941, mitmeid loengukonspekte, raamatukogus seni arvele võtmata seisnud, õppejõudude atesteerimisel koostatud autobiograafiaid ja teadustööde nimestikke 1941. aastast jm. Peremeheta seisnud varadest pärinesid juuraprofessorite N. Maimi ja A.-T. Kliimanni hiljuti korraldatud isikufondide materjalid.

10 soliidset kõidet TÜ teoloogiaüliõpilase J. Adamsoni loengukonspekte aastaist 1889—1909 tõi koduuurija Heino Ross. Temalt oleme saanud mitmeid väärtuslikke annetusi. Näiteks haruldane foto «Kivikants I poolaasta 1897», millel on väärikates poosides jäädvustatud tudengimütsides EÜS-lased, kelle elupaigaks oli üürimaja Kivi t. 58 (teiste seas *stud. theol.* Joh. Kõpp).

Ülo Uluots loovutas raamatukogule oma onu prof. Jüri Uluotsa loenguid ja ulatuslikuma mustandkäsikirja «Eesti õigusajalugu», mis oli säilinud kodutalu viljavakas. Mõningaid üliõpilaskonna tegevuse materjale 1936—1938. aastast saime juba eespool nimetatud annetajalt, TÜ Üliõpilaskonna Juhatuse kunagiselt esimehelt H. Seinalt. Väga sisukaid «Veljesto» liikmete kirju sisaldavad Tallinna Tehnika ülikooli õppejõu dots. Ants Särevi järelejäänud paberid. Need andis üle TTÜ dots. A. Kivinukk.

Tänu ütleme TÜ kauaaegsele teadussekretärile Irene Maaroosile, kes andis üle oma süsteemi seatud artiklid ülikooli-, eeskätt teaduselusi aastaist 1947—1986. Viljakalt tegutseb ülikooli hilisajaloo talletamisel dots. H. Palamets. Läinud aasta lõpul saime temalt taas üle mälestuste kogumikku (A. Elango, P. Nurmekunna jt. filoloogide, pedagoogide ning ajaloolaste meenutusi, samuti akad. Harri Moora kohta kogutud mälestusi).

Oma mälestusi on soovinud üli kooli biblioteegis talletada ka mitmed isikud väljastpoolt — oleme vastu võtnud J.-R. Liivaku, A. Perendi ja F. Petersoni meenutuse ning mälestuste kogumiku kunstnik Varmo Pirkist. Kirjapanekud Eesti Vabariigi 1920.—1930. aastate poliitilisest elust, repressiooniaastatest ja väliseestlaste teest võiksid huvi pakkuda ehk muinsuskaitselastele. Oma peamiselt ravimtaimi käsitlevate tööde käsikirju on raamatukogus säilitamiseks üle andnud EPA vanemteadur Aleksander Heintalu (Vigala Sass). Möödunud sügisel saime üllatuslikud stereofotode saadetised Valmierast. Kinkijalegi oli uudiseks, et osalt oli tegemist meil säilitatavasse prof. E. Russowi stereofotokogusse kuuluvate piltidega.

Raamatukogu ajalooliselt kujunenud

KUNSTIKOGU

täieneb üsna vähe. Maja interjööri ilmestamiseks oleme ostnud üksikuid töid meil oma näitusi korraldanud kunstnikelt. Kauniks täienduseks kunstikogule olid Rudolf Sepa kolm õlimaali, mille kinkimise eest täname kunstniku leske I. Seppa. Haruldased on H. Rossi kingitud kaks G. Reindorffi 1974. aastal lõpetamata jäänud metsotintoplaatide järeltõmmist (1986). On teretulnud, et kateedritest on meie kogusse jõudnud nimekate teadlaste tähtpäevadeks valmistatud mälestusmedaleid — G. Dragendorff, O. Schmiedeberg, N. Veiderpass (kunstnik S. Netšvolodov). Mõnevõrra on täienenud eksliibriste kogu.

* * *

Varad, mida kogume ja lugupidamisega säilitame, peegeluuvad peatselt KHO teatmestus. Loodame selliste näitustega ärgitada õppejõude-teadlasi hindama oma tööd ajaloolase ja arhivaari pilguga — suurepäraseks näiteks on prof. V. Masingu reageering oma arhiividokumentide korrastamise ja järkjärgulise üleandmisega.

Artiklis ei ole võimalik nimetada kõiki häid abilisi ja lahkeid annetajaid. Sellegipoolest suur tänu kõikidele inimestele, kes meid on toetanud.

Raamatumuuseumis loodame aga näha ülikoolirahvast igal uuel näitusel. Oleks ehk kasulik meenutada, et sealseid näitusi vahetatakse tavaliselt korrapäraselt. Aasta esimeseks näituseks on väljapanek meie kunstikogust, suveks pakume vaatamata haruldusi mõnelt teadusalalt, sügiseti tutvustame mõnd läbitöötatud uurimisteemat, arhiivifondi või tähistame mainekat tähtpäeva raamatu- või teadusloos.

Külastage meid!

MARE RAND

Õnnitleme!

VELLO REEBEN,

biofüüsika labori sektorijuhataja saab 12. märtsil 60-aastaseks.

Kuidas ma kõrgeid mehi ehmatasin

Kui kõik ausalt ära rääkida, tuleb alustada sellest päevast, mil kirjutasin ülikooli ajalehte juhtkirja «Mida toob tudengile aasta 1991?». Juhtkirjas pajatasin tudengite olukorrast Tartu Ülikoolis ja loin mõningaid tulevikuvisioone. Muuseas kirjutasin:

«Kui leivaisad niimoodi jätkavad, võib juhtuda, et Eesti valitsuse sunnivad erru minema just tudengid.»

Need read polekski võib-olla kedagi ärritanud, kui ühel saatuslikul esmaspäeval ei oleks ajaleht «Postimees» ilmumata jäänud. Eesti Raadio hommikuses ajalehtede ülevaates oli ajakirjanik Urmas Loit sunnitud tsiteerima seetõttu üht teist Tartu ajalehte, nimelt «Universitas Tartuensist.»

Mõned raadiokuulajad reageerisid minu üllatuseks kohe. Veel samal päeval, 28. jaanuaril kirjutas tootmiskoondise «Silikaat» direktor keegi härra Liiv mulle kuuekümnerealise moraaliloengu sellest, kuivõrd põhjakäinud need praegused üliõpilased on.

Mõned lõigud tema kirjast:

«...Mina ja minu kaaslased olid pealesõjaaegsed noored, kes olid puudustega harjunud... Kuuldes aga hr. Sanglepa tõsist kurtmist kuni valitsuse kukutamiseni, tekkisid minus vastuolulised tunded... Tänapäeva noorsugu ei ole harjunud tõsiste raskustega ning väiksemategi tagasilöökide puhul visatakse püss põõsasse... Samal ajal peavad üliõpilased kasutama ära kõik oma nn. vaba aja ning suvepuhkused, et ausalt töötada (**Töö-puudust meil veel ei ole**) mitte aga spekuleerima ja varastama nagu ütleb hr. Sanglepp... Õpingute perioodil võiks ka millestki loobuda...»

Oma kirja lõpus teeb «Silikaadi» direktor järelduse:

«Sanglepa taolisi ei saa küll usaldada Eesti iseseisvusvõitluses, kui selle jaoks ei taheta üldse ohvreid tuua. Väljendan siin ka teiste minu eakaaslaste arvamust.»

Veel ägedama rünnaku alla sattusin ühe Pärnu pensionäri käe läbi, kes nimetas end grupiks endisteks üliõpilasteks, puistates süüdistusi tänaste tudengite vastu nagu käisest:

«...Kui nüüd vaadata sinu ja su mõttekaaslaste arusaamist elust üldse, tekib küsimus, kes see tuleviku Eesti haritlaskond üldse saab olema. Kahju, et meil ei sünni üliõpilaste hulgas enam rahvusideede kandjaid ja vabaduse eest võitlejaid, tõelisi eestlasi... Ja nüüd kas tohib küsida mõnda elust enesest üliõpilaste hulgas?... Kas seksitamised ja õllejoomised on sinu arvates tudengite põhiülesanded?... Kas isa-ema ja riigi rahakotil hariduse saamine on teie põhieesmärk oma uduste sihtide seadmise teel?... Miks süüdistate valitsust, kas tahate, et tema riigi raha maksaks teie ülalpidamise kinni, et isa-ema rahad jäeksid ainult taskurahaks teie lollis ja tühjas ajaviitmise tsirkuses... Taguge endale pähe, et INTRID + «VABA EESTI» + EESTI KOMITEE ei võrdu veel Eesti Vabariigiga!...»

Olen isegi kogenud, et kellelgi nägu täis sõimata on kõige lihtsam. Palju raskem on oma mätta otsast natuke kaugemale vaadata. Kas mitte «Silikaadi» direktor ja nimetatud Pärnu pensionär ei ehitanud meile kümneid aastaid ühiskonda, milles praegu kõik elame?

Põhiline, mis minu vastaseid ärritas, oli siiski see, et julgesin kritiseerida valitsusjuhti Savisaart. Miks ma poleks tohtinud seda teha? Arusaadav, et paljudele eestlastele on saanud omaseks tingimata kedagi kummardada. Ja nende ees palun ma vabandust kalli Edgari solvamise pärast. Ise olen nendega, kes peavad normaalseks meie probleemide avalikku arutelu, taunivad autoritaarsust ja igasugust diktatuuri. Savisaar on üks meie hulgast, mitte jumala saadik. Ärgem põrnitsegem, müts peos, laatu päi oma põlvi, vaid hoidkem ikkagi ka temal silma peal.

Kirjutas ja joonistas
MARGUS SÄNGLEPP

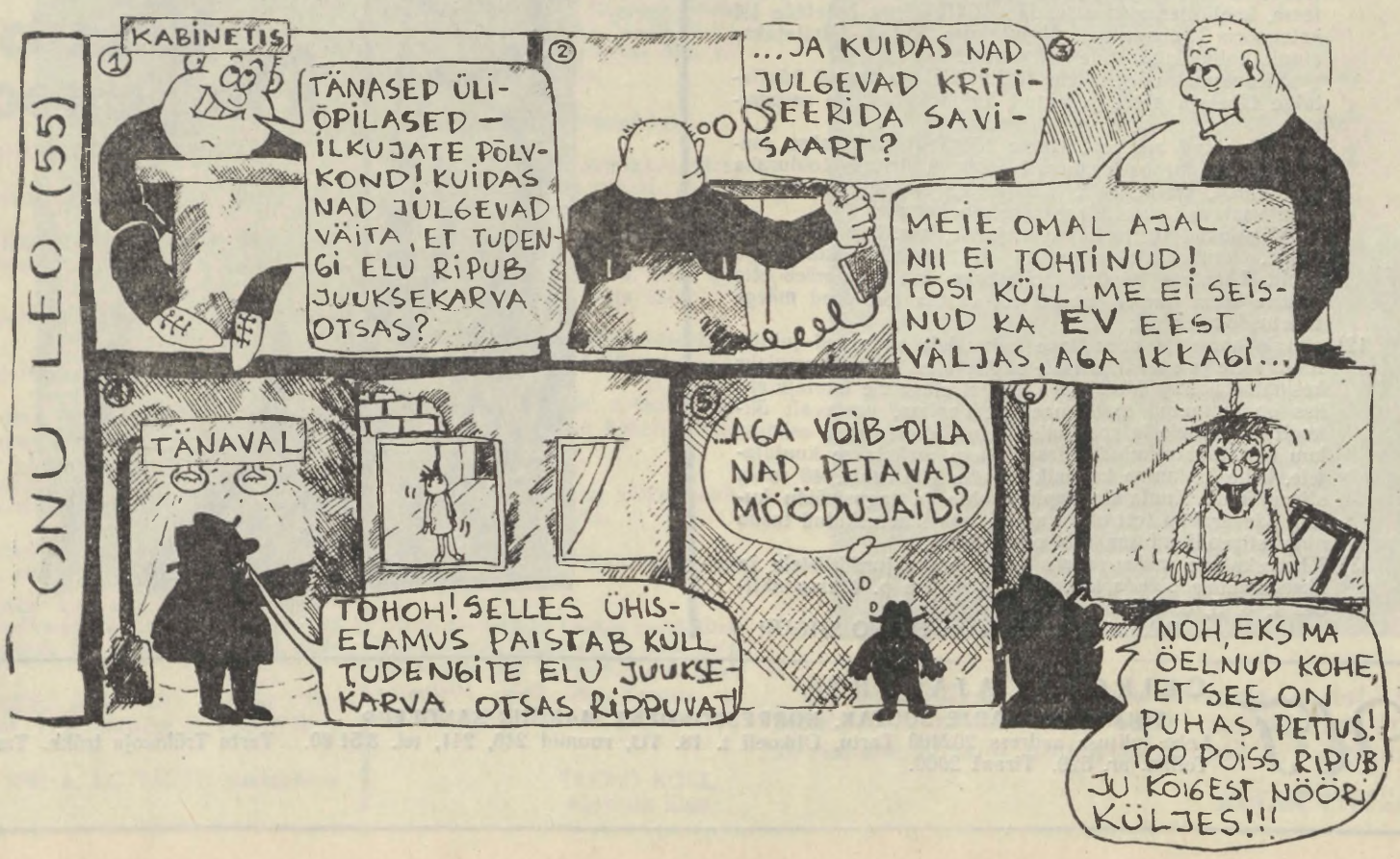

Komandeeringusse!

● AMETIALASEST LÄHETAMISEST TARTU ÜLIKOOLIS ●

Eesti Vabariigi Valitsuse määruste nr. 212, 12. 10. 1990. aastal, nr. 30, 11. 02. 1991 ning EV Haridusministeeriumi käskkirja nr. 302, 19. 12. 1990 täitmiseks Tartu Ülikoolis

käsin

1. Prorektoritel koos pearaamatupidajaga tagada range kontroll ametialasteks lähetusteks ettenähtud vahendite õige ja säästliku kulutamise üle.
2. Kehtestan ametialaseks lähetuseks järgneva korra:

2.1. loa töötajate ametialaseks lähetamiseks annab rektor või prorektor, kelle tööfunktsioonide raames lähetamine toimub, kusjuures lähetamine peab olema eelnevalt kooskõlastatud lisas nr. 1 loetletud töötajatega (ruumi puudusel ei ole avaldatud — toim.);

2.2. taotlus ametialaseks lähetamiseks esitada ülikooli kantseleisse vähemalt 3 päeva enne lähetusse minekut;

2.3. lähetustunnistusele kirjutab alla rektor või see prorektor, kelle tööfunktsioonide raames lähetamine toimub;

2.4. lähetustunnistus esitada raamatupidamisele hiljemalt **kolme päeva** jooksul pärast saabumist;

2.5. lähetusaruande «ülesanne täidetud» viseerimine toimub järgmiselt:
teaduskonna summade puhul — dekaan,
üleülikooliliste allasutuste summade puhul — allasutuse juhataja,
muudel juhtudel — lähetuse andnud töötaja.

3. Lähetatud töötajale säilitada kogu lähetuse ajaks töö- või ametikoht ja keskmine palk.
4. Lähetuskulud hüvitada järgmiselt:
   1) sõidukulud lähetuspaika ja tagasi hüvitada lähetatule sõidupileti alusel. Sõidupiletite mitteesitamisel maksta kõige madalama tariifi järgi;
   2) pehmes vagunis, merelaevade kajutites, kus kehtivad I—III grupi tariifimäärad, jõelaevade I ja II kategooria kajutites, lennukis I klassi piletiga ning liinitaksos sõitmise kulud hüvitada lähetatule igal üksikjuhul lähetussummade käsutaja loal sõidupileti esitamisel;
   3) isikliku sõiduautoga lähetusse sõitmisel hüvitada lähetuspaika ja tagasi ning lähetuspaigas sõitmise kulud kuni 70% maakonna- või linnavalitsuse poolt oma halduster-ritooriumil kehtestatud sõidutaksode tööpäevasest päevatariifist igal üksikjuhul lähetussummade käsutaja eriloal;
   4) sõidupileti ettetellimise kulud hüvitada vastava kviitungi esitamisel;
   5) majutus — (eluruumi üürimise) kulud hüvitada lähetatule tema poolt tasutud arve alusel kuni **15.— rbl.** ööpäevas. Nimetatud piirmäärast **kallima** eluruumi kasutamise kulud hüvitada ainult erandkorras lähetussummade käsutaja loal;
   6) majutuskulude arvete mitteesitamisel hüvitada majutuskulud linnades 5 rbl. ööpäevas, muudes asulates 3 rbl. ööpäevas;
   7) lähetusel tehtud lisakulutused (pagasivedu, sideteenused jne.) hüvitada maksedokumendi esitamisel lähetussummade käsutaja loal;
   8) iga lähetuses viibitud päeva eest maksta lähetatule päevaraha 5.— rbl., kusjuures ärasõidupäev ja saabumispäev loetakse kaheks eraldi päevaks. Üheks päevaks lähetusse saadetud töötajale maksta päevaraha 5 rubla;
   9) välislähetusega seotud kulutused hüvitada maksedokumendi esitamisel täielikult või osaliselt lähetussummade käsutaja loal;
   10) üliõpilastele-praktikantidele makstakse praktikal oldud aja eest päevaraha (kaasa arvatud sõidu aeg ülikooli asukohast praktika asukohta) 1 rubla päevas.
   Päevaraha saamine ei sõltu praktikandi tööle vormistamisest ja töötasu saamisest praktika asukohas.
   Päevaraha ja sõidukulu ülikoolist praktika asukohta ja tagasi hüvitab ülikool. Juhul, kui praktika sooritatakse välisriigis ning praktikat läbiviiva firmaga on sõlmitud leping selle kohta, et praktikant võetakse ülalpidamisele nimetatud firma poolt, õppeasutus päevaraha ei maksa.
   11) spordivõistluste, kokkutulekute, ülevaatuste, olümpiaadide ja teiste õppetööväliste ürituste osavõtjate, saatjate ja treenerite majutamine peab reeglina toimuma ühiselamutesse, kooliinternaatidesse, II või III järgu hotellide III kategooria tubadesse. Majutamise kulud hüvitatakse ainult kuludokumentide esitamisel.
   Sõidukulud võistlustele (üritustele) ja tagasi hüvitatakse lähetaja poolt ja ainult kuludokumentide esitamisel.
   Teel oldud aja eest (terve tööpäev) makstakse osavõtjatele toiduraha vastavalt toimuva ürituse toiduraha piirnormile, treeneritele, saatjatele, esindajatele päevaraha vastavalt ametialase lähetuse korrale.
   Võistlustel (üritustel) osalejatele, k. a. treenerid, esindajad, kindlustatakse tasuta toit reeglina korraldaja poolt. Lähetaja hüvitab toidukulu, kui seda näeb ette ürituse korraldamise juhend või vastav tõestatud märge lähetusdokumendil;
   12) statsionaarsetele täiendõppe kursustele suunatud juhtivtöötajatele ja spetsialistidele säilitatakse täiendõppe ajaks keskmine palk põhitöökohas. Mujal elavatele kuulajatele, kes on suunatud statsionaarselt õppima, vastavalt ülikooli vajadusele ja spetsialisti erialale, tasutakse esimese kuu eest lähetuskulud, edaspidi aga makstakse kuulajatele, kelle keskmine kuupalk on alla 200 rubla, 40 rubla stipendiumi. Kuulajate õppimiskohta ja tagasisõidu kulud, päevarahad teel oleku aja eest ja lähetuskulud tasub ning stipendiumi maksab põhitöökoht;
   13) lähetuskulude maksuvabaks piirmääraks juriidilistele ja üksikisikutele pidada käesoleva käskkirja p. 4 alapunktides 1, 4, 5, 6, 7, 8.

Rektori aj. kt. professor HEINO SIIGUR

Andke nuga!

Ülikooli söökla on katastroofi äärel! Selliseid näguripäevi, mis praegu nimetatud toitlustusasutuse seinte vahel valitsevad, pole siinkandis enam ammu nähtud. Raske on töötajatel, keeruline klientidel. Milles on asi?

Probleem on ühris proosaline. Sööklast on nimelt ära varastatud noad. Teisipäeva hommikustel andmetel oli söökjate käsutuses üldse vaid seitse terariista, millega toitu purustada.

Vaesus vaatab sisse ustest ja akendest ja nii ongi paljud hakanud arvama, et tasudes toidu eest, võib sisse vehkida ka nõud.

Nägin ise ühte juhust pealt. Paar lauda eemal sõi «õline» papi isuga praadi. Toit söödud, võttis mees taskust ninarätiku ja pühkis noa sellesse puhtaks. Arvasin, et tal on mingeid häireid, kuid tegelikult tegutses papi täiesti sihikindlalt. Miks ta muidu noa kuuetaskusse libistas.

Varsti hakkame ilmselt söödavat ainult näppudega sisse ajama, kui midagi ette ei võeta.

Tegelikult saab nuge kaitsta mitmel viisil:

- panna sööklasse üliõpilasvalv
- kinnitada noad kettidega lau nurkade külge,
- teha lõpuks ometi selgeks kelle oma on söökla ja millis te klientide jaoks ta töötab.

Seniks aga, kuni midagi ette võ takse, varugem kannatust ja purus tagem kartuleid lusikaga.

Noa kurss pidi praegu Tart mustal turul olema väga soodn

Eile sai ühe noa eest kolm kah lit.

MARGUS SANGLEPP

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on **kolmapäeval, 13. märtsil kl. 18.15** TÜ nõukogu saalis. Prof. **Kalle Kasemaa** esineb loenguga Vana-Iisraeli elutarkusest.

48 ÜHISELAMUKOHTA VEEL VABAD

Väikeettevõte «Üliõpilaskülа» teatab, et neljakümne kaheksal üliõpilasel on võimalik saada kohe koht ühiselamusse. Soovijatel palutakse avaldustega pöörduda otse «Üliõpilaskülа» kontorisse Narva mnt. 25.

NÄITUS RAAMATUKOGUS

Heinrich Riikoja 100.

LOENG MUUSIKAŽANRITEST

19. märtsil kl. 14 räägib HELJU TAUK raamatukogu aud. 202 muusikaliste põhižanrite ajaloost.

FIX KLUBI

Laupäeval, 16, märtsil kell 21 vana hea **«Fix».**

Pühapäeval, 17. märtsil kell 14 kogu perega multikaid vaatama!

ÜLIKOOLI KLUBISSE DISKOLE!

REEDEL, 8. märtsil DJ .....
LAUPÄEVAL, 9. märtsil «Räägime kultuuritusest» DJ Jan.
PÜHAPÄEVAL, 10. märtsil DJ T. Kolsar.
TULE IGAL ÕHTUL KELL 21!

BAAR LAHTI!
ÜLIÕPILASPILET
KINDLASTI KAASA!

* * *

Kui soovid aga kesknädalal meelt lahutada, siis ülikooli kohvik Narva mnt. 27 on avatud kl. 20—23.30
KOLMAPÄEVITI diskoks,
NELJAPÄEVITI klassikalisteks seltskonnatantsudeks Harry Tarvo ansambli «TETRAKORD» saatel.
BAARIS väike kokteil!
Üliõpilaspilet kaasa!
KOHTUMISENI!

Uusi trükiseid

Ученые записки ТУ. Вып. 9(**Внетеоретические формы отраже ния права. Studia iuridica V.** Та ту 1990, 350 экз., 180 с., 3 ру 50 коп.

Ученые записки ТУ. Вып. 90 Теоретические проблемы юридиче ской практики. Studia iuridica V Тарту 1990, 350 экз., 140 с., 2 ру 80 коп.

Руководство практикумами п психологии спорта I. Сильвия О Тарту 1990, 350 экз., 60 с., 65 ко

Сурнков В. В. Эксплуатация ме лиоративных машин в зимних ус ловиях: Справочник. — М.: Агро промиздат, 1989. — 240 с.: ил.

Технология цельномолочных про дуктов и молочно-белковых кон центратов: Справочник. — М. Агропромиздат, 1989. — 310 с.

Учаев П. Н. и др. Жестяницкие работы: Справочник. — М.: Машиностроение, 1989. — 336 с.: ил.

Химизация в отраслях АПК Справочник — М.: Росагропром издат, 1989. — Ч. I: Растениевод ство. — 1989. — 320 с.

Kekkoneni jälgedes

12. märtsil 1964. aastal külast Soome Vabariigi president U. K Kekkonen oma Eesti-visiidil ol ka Käärikut. Koos Fred Kudu veel mõne spordimehega käis Ke konen proovimas Kääriku suusar dasid. 15 km raja läbis ta 1 tun ja 20 minutiga ning jäi radadeg väga rahule. Oma intervjuus Ees televisioonile ütles president to kord järgmist: «Kõigepealt taha sin öelda suusaretke kohta Kää kul, et see oli tõepoolest huvita Maastik meenutas suuresti Lään Soome kuppelmaastikku. Rada tõepoolest hea. Libisemine oli su repärane ja kuna suusad olid hä määritud, siis kulges seal retk vä hästi. Ma olen selle suusaretke väga rahul.»

Eeloleval pühapäeval, 10. märts on kõigil võimalus suusatada kla sikalises tehnikas mööda samas radasid, kus suusatas Soome Va riigi kuulus president. Rajale pä seb alates 11.30-st. Osavõtuma 2 rbl. Eribuss väljub Tartust Jako 5 eest kell 9.

ANDRUS ILVES
TARMO ZERNANT

ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reede
Tellim. nr. 529. Tiraaž 2000.

NR. 8 (1630)
REEDE,
15. MÄRTS
1991
Ilmub novembrist
1948
HIND 10 kop.

Universitas Tartuensis

● ANNA MULLE ÕNG — TESTID, USA
● TAANIMAAL JA MEIL
● ÜLIÕPILASTÖÖBÖRS
● UUS MATEMAATIKA-DOKTOR

Valitsuse veerg

12. märtsil

● **Viimases TÜ nõukogus kerkis küsimus väikeettevõtetest.** Prof. Lembit Allikmets märkis, et paljud neist on saanud algkapitali ülikoolist, kasutavad ülikooli vahendeid, kuid meil pole andmeid selle kohta, kas ülikoolile ka midagi tagasi laekub. Ta arvas, et need andmed tuleks avalikustada ja leidis, et pole õige, kui ühed hoiavad kokku, aga teised isiklikku kasu taga ajavad.

Seepärast kuulaski valitsus kahe väikeettevõtte informatsiooni oma tegevusest («Estorex» ja «Metar»). «Estari» esindaja ei ilmunud. Kavas on ära kuulata kõik 13 väikeettevõtet.

Aruandjad hr.-d Tenno ja Noorem rääkisid oma tegevuse eesmärkidest ja raskustest. Ei olnud kuulda, et ülikoolile oleks midagi tuludest üle kantud. Nad töötavad ikka veel pigem kahjumiga ja loodavad jalule saada aasta lõpuks. Palgad olevat 400—500 rubla piires. Kaasa on aga aidatud ülikooli teadussaavutuste praktikasse juurutamisel, abistatud remonttöödel jne.

● **Teine küsimus puudutas ülikooli lõpudiplomeid.** Arutelu oli üpris vastakas, kui mitte öelda, et segane. Protokollijana sain ma lõppkokkuvõttes aru nii: on võimalik välja anda vana vormiga diplom, mis ilmselt pakub huvi just mujalt õppima tulnutele. Sellest tuleb aga õigel ajal dekanaati teatada. TÜ annab välja kvalifikatsioonidiplomi koos hinnetelehega (näit. ajaloolane, jurist), mõnes teaduskonnas antakse aga diplomile lisaks ka kutsetunnistus (näit. ajalooõpetaja, etnograaf jne.).

Lahtiseks jäi veel see, kuidas nimetada komisjoni, kes tegeleb lõpetamisega (end. riigieksamikomisjon). Ettepaneku peavad tegema eesti filoloogid. Vaidlusi tekitas küsimus, kes diplomile alla kirjutavad. Kui need küsimused lahenevad, jääb lootus, et lõpetajad saavad kevadel ikka uue dipolmi.

● **Prorektor Vello Peedimaa tõstatas küsimuse lepinguliste tööde ülevõtmisest seoses teadusosakonna reorganiseerimisega.** Ta pidas äärmiselt vajalikuks, et lepingud võtaks üle dekaan. Dekaanid aga ei taha sellega nõustuda. Küsimust arutatakse veel kord teaduskondades.

● **Rektor Jüri Kärner tuletas dekaanidele meelde, et seoses lahtiste uste päevadega tuleks oma teaduskonda ja erialasid nn. abiturientide lehes («UT» eriväljaanne, ilmub järgmisel reedel) reklaamida.**

Samuti palus rektor arvamus. selle kohta, milline peaks olema rektoraat ja ülikooli juhtkond. Dekaanidele anti mõtlemisaega.

● **Prorektor Heino Siigur andis teada, et I osakonna küsimuse lõplik lahendamine on tehtud ülesandeks Jaak Järvele.**

● **H. Siigur tuletas dekaanidele meelde, et tuleb kinni pidada vastuvõetud otsustest.** Vastavalt TÜ põhikirjale ja rektori käskkirjale 11. sept. 1990 peavad **pensioniikka jõudnud kateedrite ja allasutuste juhatajad** ameti maha panema õppeaasta lõppedes. Neil on võimalik õppejõuna edasi töötada töölepingu alusel. Seega tuleb vabanevatele kohtadele kohe välja kuulutada konkurss. Praegu on seda teinud vaid arstiteaduskond. Vastavasse ikka jõudnud õppejõud tuleb samuti tööle vormistada töölepingute alusel.

● **Valter Haamer märkis, et teaduskondades on halvasti korraldatud praktika.** Asja teeb keerulisemaks see, et asutustes ei maksta enam praktikantide juhendamise eest. Teaduskonnad peaksid leidma võimalusi, sest ilma praktikata ka ju läbi ei saa.

Ta tuletas meelde ka seda, et **akadeemiline puhkus** peaks olema sisuline, mitte selleks, et õppetöö ajal paar kuud välismaal töötada.

● **Veel tutvuti ettevalmistatavate üleülikooliliste käskkirjade projektidega, arutati suunamise kaotamisega seonduvat ja seda,** missugune osa **rektori fondi toetustest jäi üliõpilastel kätte saamata.** (Praegu tundub, et puudub vahelüli, kust üliõpilane peaks pärast toetusavalduse äraandmist teada saama, kas talle on toetus määratud või ei ning kust ja millal ta selle kätte saab. Vähemalt üliõpilased väidavad nii. Kes selle asja korda ajaks? — toim.)

VEERA ANT,
TÜ teadussekretär

Lions club'i Tartu stipendium

LIONS CLUB'i TARTU STIPENDIUMI STATUUT

1. Stipendium on asutatud 3. detsembril 1990. aastal LC Tartu üldkoosoleku otsusega.
   Välja antakse kaks (tuhanderublalist) stipendiumi — üks Tartu Ülikooli ja üks Eesti Põllumajanduse Akadeemia üliõpilasperele.
2. Stipendium määratakse üliõpilasperedele toetuseks ja nende vaba enesearendamise soodustamiseks.
3. Stipendiumi saamisele võib pretendeerida üliõpilaspere, kes peab ja järgib järgmisi põhimõtteid:
   3.1. võtab tõsiselt ja andunult oma igapäevatööd, et tulevikus edukalt teostada end kutsumusele vastaval erialal.
   3.2. tegutseb omakasupüüdmatult, aitab sõna ja teoga kaasa õiguse ja aususe võidulepääsemiseks.
   3.3. on edukas, ettevõtlik ja kohusetundlik, täidab oma kohust isamaa ees.
   3.4. aitab ligimesi nende katsumustes, on vastutulelik ja abivalmis.
   3.5. on ettevaatlik hukka mõistes, kuid helde kiitmisel.
4. Stipendiumite taotlejate esitamise õigus on Tartu kõrgkoolide õppejõududel, üliõpilastel ja nende ühendustel. Nemad vormistavad ka taotlus-iseloomustuse, mis tuleb esitada **20. aprilliks 1991. a. aadressil Tartu, Teguri 55. LC TARTU.**
5. Stipendiumisaajad otsustab LC TARTU üldkoosolek 6. mail 1991. Otsus avaldatakse üliõpilaslehtedes, «Postimehes» ja «Eesti Raadios».
6. Stipendium antakse üle 18. mail 1991. a. LC TARTU aastapäeva koosviibimisel.

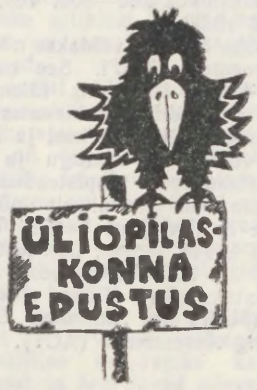

Püsikaupade talongidest

Maailm on mitmepalgeline — ajal, mil ameeriklased Lahesõjas pommidesse monteeritud miniatuurse teleoptikaga arutult Iraagi territooriumi üle külvavad, tegeleme meie siin Maarjamaal lihtsa olmetehnika ja muu kraami jaotamisega. Ja ikka jääb keegi ilma, keegi pole rahul. Et seda rahulolematust veidigi vähendada, kuulutas edustus veebruaris avalikult, et üliõpilaste sooviavaldusi püsikaupadele registreeritakse kahe nädala jooksul, s. t. 4. märtsini.

Neil päevil oli edustuse juhatuse ruumis vaevalt mõni hetk, mil keegi poleks tulnud teleri, mööbli vms. sooviga. **Kokku laekus 3783 avaldust 1051-lt üliõpilaselt.** Nende hulgas on **401 lapsevanemat,** kes üksi või paarikaupa kasvatavad 1—3 last. **Viimastele otsustasime teha mõned soodustused.** Nimelt on neile broneeritud külmikute (762 soovi), pesumasinate (652) soovi ja vaipade (380 soovi) järjekordades esimesed kohad. Ülejäänud kohad loosime kõigile võrdsetel alustel. Võib-olla pakub huvi: teler — 625, mööbel — 534, õmblusmasin — 369, tolmuimeja — 461 soovi. Ei pruugi vist olla eriline selgeltnägija, et öelda — kõigile ei jätku. Seetõttu loosisime soovijad järjekordadesse, mille alusel jagame saabuvad talongid. Tänaseks peaks esimesel paarikümnel õnnelikul juba uus külmik või mööbel toas või vaip põrandal olema.

Lõpuks paar meeldetuletust.

● Nimekirjad avaldatakse edustuse juhatuse ruumi kõrval asuval stendil. Kui oled mingis nimekirjas soodsal positsioonil, pea ka ise meiega sidet, sest talongi kehtivusaeg on **üldjuhul 5 päeva.** Selle aja jooksul tuleb kaup välja osta!

● Talongi järele tulles võta kaasa **pass** ja **üliõpilaspilet.**

● Igaüks, kes on mõne eseme kätte saanud, kaotab kohad teistes nimekirjades.

Omalt poolt püüame väljas hoida n.ö. jooksva edetabeli.

Selle muutumise kiirus sõltub aga talongide hulgast.

P.S. Loosimine toimus majandusteaduskonna küberneetika kateedris. Selle viisid läbi A. Pandis ja A. Sakk kateedrist ning M. Tuusov ja T. Koll edustusest.

TARMO KOLL,
edustuse liige

Uppsala ja Lundi üliõpilased Tartus

Üliõpilaskonna edustuse külalistena viibisid viis päeva Tartus Uppsala ja Lundi üliõpilaskondade liidrid. See oli esimene osa edustuse välissuhete programmist, mille tulemuseks on konkreetsed lepingud kunagi tulevikus. Esimene reis oli ette nähtud peamiselt olukorraga tutvumiseks ja koostöövõimaluste uurimiseks. Ühiseid huvisid osutus olevat küllalt palju, ehkki rootslased olid valmis kohtuma märksa suurema kaose ja vaesusega, kui tegelikkuses eksisteerib. Sellele vastavalt tulid nad välja ettepanekutega meie materiaalseks abistamiseks, mõistagi arvestades nende majanduslikult mitte just hiilgavat seisu, küllalt tagasihoidlikus väärtuses. Ilmselt pole see aga sugugi kõige olulisem, sest tänaseni on meil siin ikka kõigil riided ja ninaesine olemas, milles külalised võisid ka veenduda.

Nii jõudsimegi meie põhipuuduseni — infopuuduseni. Selles küsimuses on Rootsi poolt peatset abi loota, ehkki raha- ja tehnikapuudus ei võimalda meil esialgu rahvusvahelistesse infovõrkudesse täieõiguslikku tarbijana lülituda. Küll aga peaks hakkama laekuma informatsiooni õppimisvõimaluste kohta välismaal, täpsed tingimused ja hinnakirjad, samuti võimalikud allikad stipendiumide ja õpperahade taotlemiseks.

Tudengivahetuse programmidest, mida finantseerib Euroopa Ühendus, Balti riikidel osavõtuõigust ei ole meie pooliku iseseisvuse tõttu. Taani initsiatiivil lahendatakse see probleem arvatavasti peatselt vähemalt endistesse sotsialismimaadesse suunatud TEMPUS-programmi puhul. Üliõpilaskondadevahelised otselepingud tudengivahetuseks on aga võimalikud ilma Euroopa suurte programmidetagi. Põhiküsimuseks on siin oskus ennast reklaamida ja enda vastu huvi äratada. Tartu Ülikool pole tänaseni sellega eriti vaeva näinud ja nii ei tea keegi välismaal siia õppima tahtagi. Mõnda, kes huviline, on jälle ehmatanud liiga kõrge õppemaks. Loodetavasti õnnestub meil järgmiseks kevadeks jõuda millegi konkreetseni. See sõltub peamiselt sellest, mitu inimest Uppsalast ja Lundist avaldab soovi siia õppima tulla. Sama hulga saaks ehk siis siit vastu saata.

Edustusele endale andis see kohtumine kõige enam üliõpilaskonna majandamise küsimustes. Nii värskeid ideid kui ka praktilisi nõuandeid igapäevaseks ots-otsaga kokkutulemiseks. Kõigi ühise veendumusena jäi kõlama, et jalgade alla saamiseks on Tartus esialgu hädavajalik kohustuslik üliõpilaskonda kuulumine ja liikmemaks. Jõukuse kasv hakkaks siis hiljem andma ka suuremaid vabadusi. Alguses ei jää aga muud üle kui pingul püksirihmaga elada. Nagu asunikutalude peremehed.

KAAREL TARAND

Lp. üliõpilasorganisatsioonid!

Palume kõigil ühendustel, keda võib paigutada koondnime «üliõpilasorganisatsioonid» alla, teatada edustusele oma täpne nimi, aadress, telefon ning kui paljuks ei panda, ka paar lauset liikmeskonna ja tegevusala kohta.

Vajame seda infot üliõpilaskonna infopanga jaoks, aga ka lihtsalt igapäevatööks — kord küsitakse meilt kellegi kohta, kord vaja endal teada.

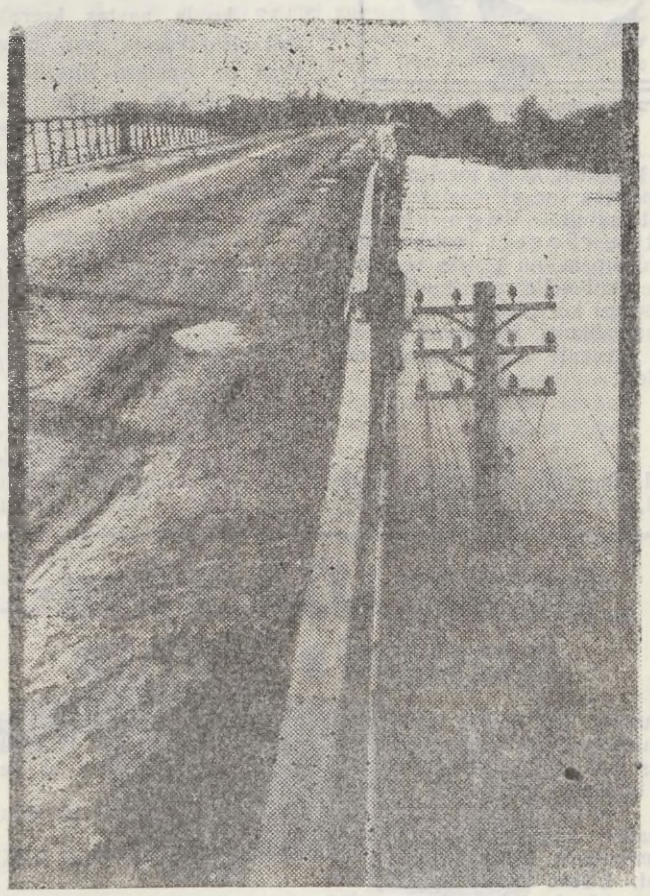

On kevadtalvine märtsikuu keskpaik aastal 1991. Mis ootab meid nädala, kuu, aasta pärast? Kas õppemaks, 20-rublane lihakilo, itaalia hõrgutised . . . ? Aga supiköök?

EINAR TIITSU foto

Anna mulle õng

Testid

Üks kohustuslikke komponente väliskõrgkooli kandideerimisel võib olla mõne eksami või testi eelnev sooritamine. Eriti laialdaselt kasutavad testimissüsteemi USA kõrgkoolid, kelle initsiatiivil on loodud testimiskeskuste võrk *Educational Testing Service* (ETS) üle kogu maailma. Kuid ka teised riigid on järginud Ameerika eeskuju ning rakendavad samasugust testimist oma vastuvõtupraktikas.

* * *

Enamasti on testid üles ehitatud valikvastuste põhimõttel, sest nii on kõige lihtsam testide kontrollimist automatiseerida. Sageli kasutatakse kontrollimiseks kompuutrit, mistõttu küsimustele vastamise protseduur on välja töötatud lähtudes arvuti võimalustest. Testi tulemuseks on mingi punktide summa, mille põhjal võib iga kõrgkool ise otsustada, millise skooriga tudengikandidaadid teda rahuldavad. Tulemused kehtivad harilikult kuni kaks aastat. Testid on tasulised ja tasuda tuleb konverteeritavas valuutas ranges vastavuses testimisteenistuse poolt kehtestatud reeglitega.

Meie tudeng võiks meeles pidada, et ameerika konveiersüsteem töötab halastamatult. Väga hoolikalt ja täpselt tuleb järgida instruktsioone nii testiks registreerimisel kui selle sooritamise ajal. Väiksemgi kõrvalekalle võib osutuda saatuslikuks. Järgnevalt püüame anda ülevaate enamkasutatavatest testidest.

* * *

Kui õppetöö baseerub inglise keelel, on üheks põhiliseks testiks välistudengitele *Test of English as a Foreign Language* **(TOEFL).** Seda testi on juba tutvustatud (vt. «UT» nr 5, 1991), olgu lisatud vaid mõned selgitused testi eest **tasumise korra** kohta. N. Liidust ja endistest nn. sotsialismimaadest on võimalik tasuda pangaülekandega (*bank transfer*) ja tasu peab sel juhul olema näidatud USA dollarites. Maksukorralduse koopia (*an authorized copy of the payment order*) tuleb postitada koos registreerimislehega ETS-i Euroopa peakorterisse Hollandis.

N. Liidus teeb pangaülekandeid välismaale N. Liidu välismajanduspank, mille osakond Eestis mullu detsembris likvideeriti. Tema ülesandeid peaks nüüd täitma Eesti Pank. Ka Tartu Kommertspangal on võimalus teha valuutaülekandeid. Kui aga Eesti kodanik on otsustanud testi eest maksta *Eurocheck*'iga mõnes muus riigis (näit. Soome), siis tuleb summa märkida Hollandi kuldnates.

* * *

Koos TOEFL-testiga tuleb neli korda aastas, etteantud kuupäevadel sooritada ka *Test of Written English* **(TWE).** Selle testi tulemus ei mõjuta TOEFL-i punktisummat, vaid annab kõrgkoolidele võimaluse otsustada selle üle, kui hästi osatakse end kirjalikult inglise keeles väljendada. **Eriti vajalik on see test neile kandidaatidele, kes lähevad magistri- või doktorikraadi taotlema.** TWE tähendab 30-minutilise essee kirjutamist etteantud teemal, punkte võib saada vahemikus 1—6, kusjuures 4 punkti demonstreerib minimaalseid oskusi.

12 korda aastas korraldatakse testimiskeskustes testi nimetusega *Test of Spoken English* **(TSE), mis mõõdab inglise kõnekeele oskust.** Eriti vajalik on see sooritada neil, kes taotlevad väliskõrgkoolis õppimise ajaks **assistendi** kohta.

Testi tegijad peavad suuliselt vastama nii kirjalikele kui magnetofonilindile salvestatud küsimustele, kõik nende vastused lindistatakse. Testil tuleb vastata küsimustele enda kohta, lugeda etteantud lõik, lõpetada pooleliolevad lausei, jutustada piltide järgi, vastata küsimustele ühe pildi põhjal, vastata küsimustele üldistel teemadel, esineda lühikese kõnega. TSE-testil on kaks taset: TSE-A, mis maksab $ 75 ja TSE-P, mis maksab $ 100.

* * *

Kõrvuti keeleoskusega tuleb tudengikandidaadil demonstreerida oma üldist teadmiste taset. Test, mida nõuab enamik Ameerika kõrgkoole neilt, kelle sihiks on saada **bakalaureuse kraad,** on *Scholastic Aptitude Test* (SAT). Test koosneb viiest kolmekümne-minutilisest osast, millest kaks on sõnalise (*SAT Verbal*) ja kaks matemaatilist (*SAT Math*), lisaks veel standardiseeritud inglise kirjakeele test (**TSWE**). Võimalik punktisumma on vahemikus 200—800. Test maksab $ 19.50.

Lisaks SAT-ile võidakse nõuda ka *Achievement Test*'i. See on üks tund kestev test, mis täiendavalt mõõdab teadmisi erinevates valdkondades — inglise keel ja kirjandus, võõrkeeled, ajalugu ja ühiskonnateadused, täppisteadused ja matemaatika. Tavaliselt nõutakse kolme Achievement Test-i. Toimuvad 6 korda aastas, üks test maksab $ 28. SAT-testiga võrdväärselt kasutatakse ka *Miller Analogies Tes* (MAT) ja *American College Testing Assessment* (ACT).

* * *

Neil, kes lähevad taotlema magistri- või doktorikraadi, tuleb lisaks TOEFL-ile sooritada *Graduate Record Examination* **(GRE), välja arvatud kunsti, juura või majanduse erialadel, kus on teised testid.** GRE koosneb üld- ja ainetestist, mis toimuvad ühel päeval: *GRE General Test* ja *GRE Subject Test.*

Üldtest koosneb seitsmest 30-minutilisest osast ja nõuab kokku 3,5 tundi testimisaega. Ainetest kestab 2 tundi ja 50 minutit ja seda on võimalik teha 17 erinevas aines. Võimalik skoor on 200—800, tudengikandidaat peaks saavutama vähemalt 500—600 punkti. Test toimub 5 korda aastas, üldtest maksab $ 50, ainetest samuti $ 50.

* * *

Graduate Management Admission Test **(GMAT) on nõutav neilt, kes lähevad majandusalal magistri- või doktorikraadi taotlema.** Test kestab 4 tundi, selles on 8 erinevat osa. Küsimused on sõnalist, analüütilist ja matemaatilist laadi. Konkreetseid majandusalaseid teadmisi ei nõuta. Võimalik punktisumma 200—800. Vähemalt 600st skoori loetakse arvestatavaks tulemuseks, test toimub 4 korda aastas, maksab $ 45.

* * *

Medical College Admissions Test **(MCAT) on paljude USA meditsiinikoolide poolt nõutav test.** Toimub 2 korda aastas — kevadel ja sügisel.

* * *

Law School Admission Test **(LSAT) nõutakse juuratudengitelt, kes hakkavad taotlema magistri- või doktorikraadi.** Test mõõdab võimeid, mis on olulised juura õppimise puhul ja hõlmab laia valdkonda akadeemilisi distsipliine.

Täpsemat informatsiooni testidest võib saada raamatukogust, ruum 277.

MARVI PULVER,
Peterson's Guide Center

URMAS AUNIN,
teabetalitus

Laboratooriumist metsa

Veebruarikuu viimasel nädalal ei antud keskkonnakeemikuteks pürgijatele asu. Kes kohale ilmus, sai kätte luubi ja kuuseoksa ning sarnika proua Inger Mellgreni juhatusel tutvuti sõna «bioindikatsioon» tagamaadega.

Veendunud, et esimene põlvkond miljöökeemikuid mõistab okaste vajalikkust kuuskedel ja mändidel, üllatati järgnevalt samblikega. Võluvad neiud Sanna ja Anna selgitasid, et õhu puhtuse hindamine põhineb samblike tundlikkusel saasteainete suhtes. Muidu rohelistest tuustidest said äkki liigid ja lisaks inglise keelele tuli kuulata ka ladina keelt.

Nii inimesed kui samblikud kandsid märki Made in Sweden.

Teooriat kinnitab praktika ja võetigi ette sõit Järveljale. Rootslased tõestasid, et metsa nad ei karda ja fotoaparaatide klõbina saatel imetleti samblikkarvaseid puutüvesid. «Kuninga mänd», mis on looduskaitse all, ajas mõnegi pea kuklasse, nii et müts maha kukkus. Järvselja ürgmetsakvartal mõjus kõigile tõsiseks tegevalt oma sügavmõttelisusega.

Kui ürgmetsailust küllalt, istuti bussi ja sõideti Taevaskotta devoni paljandit vaatama.

Eelneval päeval ja hommikul õpitud tarkused hakkasid mõjuma. Tuli välja, et kuivanud puul vohavad üht liiki samblikud ja elusal teist liiki, oksa vanust on hoopis mugavam uurida' kui pikksilm kaasas jne. Üldist elevust tekitasid kopra näritud puutüükad.

Lumerajune hämarus meenutas, et on vaja tagasi pöörduda tsiviliseeritud maailma. Rahul olid kõik ja Inger Mellgren tõdes, et noor generatsioon soovib loodust päästa.

* * *

Järfälla (Rootsi), Haukivuori (Soome) ja Kadrina (Eesti) koolid on ühinenud keskkonnakaitse haridustöö «Balti meri» projekti raames.

Tartu Ülikooli keemikud on Kadrina Keskkooli jõudumööda abistanud. Järfälla kooli bioloogia- ja keemiaõpetaja Inger Mellgren koos abiliste Bengt Mellgreni, Sanna Elisabeth'i ja Anna Margaretega esitasid praktiliste õppuste ja loengu sarja, mis leidis huvilisi ka ülikoolis.

Kirjutas ja pildistas

JAAK JAAKU

*

Infot USA kõrgkoolide kohta

Edustus sai kirja teaduslikult tootmiskoondiselt «Akademservis». Kirjas pakutakse TÜ üliõpilastele infot õppimise kohta USA kõrgkoolides. Firma pakub üliõpilastele ülevaadet kõigist vajaminevatest dokumentidest ja nende vormistamisest. Lisaks on võimalik saada sealsete kõrgkoolide aadresse, ning ka andmeid kõrgkooli taseme koha. Selleks tuleb saata koondisele «Akademservis» kiri aadressil 117485 MOSKVA postkast 49 (telefonid on 272-74-34 ja 335-19-71). Lisada tuleb tühi ümbrik oma aadressiga. Vastuseks saadetakse ankeet, mis tuleb täita ning saata tagasi Moskvasse. Lisaks tuleb maksta firma arveldusarvele summa, mille suurust ei ole kirjas avaldatud.

Head kirjutamist ja tegutsemislustil

ANDRES REKKER

P.S. Teatan igaks juhuks, et Tartu Ülikooli teabetalitusest on võimalik saada sellist infot tasuta hr. Urmas Aunini käest, kes paistab nõukogude Teaduse Akadeemia ärimeeste kõrval olevat altruist. Aga igatahes on igaühel nüüd võimalik ise valik teha.

Rahvusvahelised üliõpilaspiletid!

Pileteid saab osta edustuse juhatuse ruumist Ülikooli 20—305 esmasp. kl. 15—16, teisip. ja neljap. kl. 13—15.

Vastavalt edustuse otsusele müüakse pileteid järgmiselt.

Kuni 1. maini saavad pileti osta vaid välispassi omavad TÜÜ liikmed. Pärast seda on selgem, kui palju on vajajaid ning arvatavasti saavad siis seda osta ka need, ke välispassi pole. Üliõpilaspileti hind on 25 rubla. Piletit ostma tulles on vaja kaasa võtta lisaks rahale foto (2,5×3,5 cm), välispass ja üliõpilaspilet.

Repliik

MILLINE ON TULEVIK?

Elame imelikul ajal. Prorektorid Peedimaa ja Siigur nendivad «Ülikooli tuleviku» komisjoni koosolekul, et mitte kusagilt ei ole võtta välisinvõimelisi raamatupidajaid. Kas see on kriitika majandusteaduskonna tööle?

«Aktuaalsest Kaamerast» kuuleme ka, et hoonete maksu, mida riik osinalt korjab, ei ole seadusandluses ette nähtud. Kas viga on selles, et juriste ei olegi kusagilt võtta, vähemalt mitte selliseid, kes oskaksid ise välja mõelda, milline peaks olema seadusandlus? Kuidas siis kavatseme tulevikus hakkama saada?

Need on ainult kaks näidet sellest, kuidas me ise suhtume Tartu Riikliku Ülikooli lõpetanutesse. Võib-olla on see hoopis tähtsam küsimus, mida tuleks arutada ülikooli tulevikust rääkides.

JAAK VILO,
stud. math.

Lemma uuest matemaatikadoktorist*

Lemma: uue matemaatikadoktori ettevalmistamiseks arenenud sotsialismi viljastavates tingimustes kulub meie ülikoolis 21 AASTAT.

Eeldus: EV TA akadeemik professor Gennadi Vainikko, viimane doktorikraadi kaitsnud, põhiliselt Tartu Ülikoolis töötanud matemaatik, kaitses väitekirja 1969. aastal.

Tõestus: olukord Riias muutus pingeliseks nädalajagu päevi enne möödunud aasta jõule, s. o. pisut vähem kui kuu enne veretööd Vilniuses ning pisut rohkem kui kuu enne verist terrorit Riias. Sedapuhku oli tegemist lokaalse positiivse iseloomuga pingega Läti TA Polümeeride Mehaanika Instituudis, kus vastamisi olid meie ülikooli teoreetilise mehaanika kateedri dotsent **JAAN LELLEP** ja kuusteist kõrge komisjoni liiget; pinge allikaks aga dots. J. Lellepi doktoridissertatsioon deformeeruva tahke keha mehaanika alalt **«Plastsete geomeetriliselt mittelineaarsete konstruktsioonielementide optimiseerimine».** Dissertandi ärakuulamise ja asjakohaste küsimuste-vastuste järel said sõna oponendid Ukraina NSV TA korrespondentliige füüsika-matemaatikadoktor J. Burak ja tehnikadoktorid R. Sanžarovski Leningradist ning G. Teters Riiast. Nende hinnangul on tegemist uuele teadussuunale alust paneva tööga, mida iseloomustavad eelkõige ülesannete matemaatilise püstitamise korrektsus ja lahendusmeetodite rangus.

Hääletustulemused kõrges komisjonis kujunesid ühepoolseks: tulemusega 16:0 hääletati J. Lellepile füüsika-matemaatika doktori teaduskraadi andmise poolt. 1990—1969=21 m.o.t.t.[1]

Teadmiseks: värske teadusdoktori tööarmastus ja visadus on pärit maalt (sündis 1945. aastal Kambjas) ja *alma mater*'is rakendust leidnud TRÜ lõpetamisest 1968. aastal alates. Füüsika-matemaatikakandidaat on J. Lellep 1972., teoreetilise mehaanika kateedri dotsent 1979. aastast. Teaduslikke artikleid ja ettekannete teese on tema arvel kaheksakümmend.

1990. aastal valiti dots. Jaan Lellep teoreetilise mehaanika kateedri juhataja ks. Ajalugu silmas pidades on tegemist äärmiselt vastutusrikka ametiga, kuna tsaariajast alates on sellel kohal olnud ainult kolm eelkäijat: prof. Guri Kolossov, prof. Gerhard Rägo ja 1958. aastast prof. Ülo Lepik, Jaan Lellepi õpetaja.

Väärt mees on väärt kohta väärt — arvavad kolleegid teoreetilise mehaanika kateedrist ja õnnitlevad päevakangelast.

*** Tõestust nõudev väide matemaatikas; erinevalt oma suuremast vennast teoreemist ei ole tema tõestus eriti keeruline.**

[1] **see on lühend sõnadest — mida oligi tarvis tõestada (üks lemmikväljendeist matemaatikaloenguis).**

Üliõpilasmütsist

Edustuse esimees Olavi Paide tõstatas hiljuti küsimuse üliõpilasmütsist («UT» nr. 4, 15. 02. 1991). Tundub, et küsimusele ei ole lihtsat vastust. Univormi mistahes reliktid on demokraatlikes üliõpilaskondades kadumas. Ka keskaegset akadeemilist riietust (kübarad, taaarid) kasutatakse vanades ülikoolides vaid eriti pidulikel puhkudel.

Siiski peame arvestama oma kultuurikeskkonda ja traditsioone. Välised tunnused reguleerivad mõndagi ja liidavad mõttekaaslasi. Seetõttu ei tasuks praegugi eitada ka intiimorganisatsioonide tunnuseid, mis mujal on oma aja ära elanud.

Valge põhja ja musta servaga tekleid kantakse kõikides Põhjamaades, seejuures suurte variatsioonidega nii kuju kui detailide puhul. Tuleb siiski arvestada, et kõnealune tekkel ei ole kusagil igapäevane peakate. Seda kasutatakse vaid pidulikel juhtudel. Põhjamaade suurimad üliõpilaspidustused on 30. aprilli õhtul Walpurgi ööl (r. k. *valborgsmässoafton*) ja 1. mail. Üliõpilasmütsid pannakse pähe südaööl ja neid kantakse 1. mail. Muidu kannavad Põhjamaade üliõpilased tekleid vaid pidulikel tsiremooniatel, promotsioonirongkäikude eskortides jms. Arvesse tuleks võtta sedagi, et Põhjamaades on üliõpilasmütsi kandmise õigus küpsuseksami (r. k. *studentexamen*) sooritanuil, samuti seda, et Eestis on muutunud selline peakate vahepeal mitmete mitteakadeemiliste kooride ja puhkpilliorkestrite tunnuseks.

Ja lõpuks. Mäletan, et olime uhked, kui saime stuudiumi lõpuaastaiks (lõpetasin 1959. aastal) oma ülikooli mütsi. Seda on kandnud üliõpilaste paljud põlvkonnad ja ideoloogiaga (ENSV lipuvärvidega) me seda omal ajal ei seostanud — pigem vastupidi, kandes üliõpilasmütsi püüdsime käituda härrasmehena.

AIN-ELMAR KAASIK

Mida võiks õppida Taani Ülikoolist

MEELDIV ON, kui maailm meie vastu huvi tunneb. Kuigi oleme viimastel aastatel hakanud harjuma, et vähemasti Euroopas sõna «Eesti» enam teadmatult õlgu kehitama ei pane, ei ole juhtumid, mil meiega suhtlemiseks ise initsiatiivi üles näidatakse, sugugi liiga sagedased. Seepärast teevad niisugused üllatused alati rõõmu.

* * *

Seekord tuleb juttu Kopenhaageni ülikoolis korraldatud Niels Bohri mälestussümpoosiumist, kuhu külalistena tutvuma Taani kõrgharidussüsteemiga olid kutsutud 4-liikmelised esindused tähtsamatest ülikoolidest Ida-Euroopas — Budapestist, Prahast, Varssavist, Vilniusest, Riiast, Tartust ja Leningradist. Nädalane programm oli planeeritud väga tihe ja põhjalik, vastuvõtt enam kui luksuslik. Iga päev tutvuti ühega ülikooli viiest teaduskonnast, nende alluvuses seisvate kateedritega ja instituutidega. Pole põhjust siinkohal kirjeldada nende ülikooli tehnilist varustatust ega loetleda maailmakuulsaid nimesid, Taani vanima ülikooli kasvandikke ja õppejõude.

Enam huvipakkuv oli allakirjutanule Prantsusmaa tudengirevolutsiooni järellainetusena vastu võetud seadus ülikooli juhtimisest, mis väidetavasti on üks maailma demokraatlikumaid. Üliõpilaste osakaal otsustele langetamisel on võrreldamatult suurem kui meil siin. Sellest kogemusest tasuks meil üht-teist õppida, ehkki võib-olla esialgu tundub utoopilisena niisamasuguste õigustele saavutamine.

København s Universitet asutati 1479. aastal kuningas Christian I poolt. Reformatsioonijärgne ülikool taastati 1537, Wittenbergi eeskujuline ülikooli seadus võeti vastu kaks aastat hiljem. Juba 16. sajandi keskel anti kuninga otsusega tasuta õppimisvõimalus 120-le üliõpilasele, alates 1623. aastast lisandus sellele tasuta elamispind. Esimesed naisüliõpilased võeti vastu 1877, uus ülikooli seadus astus jõusse 1970. aastal.

Praegu on Kopenhaageni Ülikoolis 27 000 üliõpilast, võrreldes 70-ndate aastate keskpaigaga on see arv mõnevõrra kahanenud, sest sellest ajast saadik määrab üliõpilaste arvu teaduskonniti haridusministeerium. See on ka kõik, rohkem haridusministeerium ülikooli asjadesse ei sekku, kaudselt küll, sest teaduskondadele eraldatav rahasumma on otseselt sõltuv üliõpilaste arvust teaduskonnas ja selle määrab riik. Niipalju siis riiklikust planeerimisest, millel võivad olla oma varjuküljed, mis aga välistab kindlasti teaduskondade omavahelise nääklemise raha pärast.

Ametimeeste struktuur on ka Kopenhaagenis traditsiooniline, nii ei tohiks olla midagi imekspandavat selles, et ülikooli juhib **rektor ja teaduskonda dekaan.** Erinevused võrreldes Tartuga algavad aga juba meie mõistes **TÜ nõukogust, Konsistoriumi**st ehk **Senatist.** Sellesse 40-liikmelisse esinduskogusse kuulub 50% õppejõude, 25% teenistujaid ja 25% üliõpilasi. Erinevalt meist langevad teenistujate huvid üliõpilaste omadega sagedamini ühte kui professoritega ja nii on jõud tegelikult tasakaalus.

Sama suhe 2:1:1 valitseb ka teaduskondlikul tasandil — **teaduskonnanõukogus.** Erinevus on ainult see, et teaduskondades on lisaks nõukogudele ka õppekomiteed, millesse ei kuulu ühtki teenistujat, seeeest aga 50% üliõpilasi. Sisuliselt otsustatakse õppeplaanide sisu, maht ja korraldus praktikas veelgi tasand madalamal, kateedri või osakonna komitees, mille liikmed jagunevad kaheks, võrdselt on õppejõude ja üliõpilasi. See välistab igal juhul üliõpilastele vastuvõetamatute otsuste tegemise, samas aga ei ole tudengitel enamust oma tihtipeale liiga meeletute mõtete realiseerimiseks.

* * *

Kõrvutagem seda nüüd pisut olukorraga Tartus. Ülikooli nõukogus ei ole ju numbriliselt asi teab kui hull, sest kümme üliõpilast moodustavad umbes 20% nõukogu koosseisust. Iseküsimus on, keda ja millisel määral nad seal nõukogus ka esindavad. On teaduskondi, kus tõepoolest valimised toimusid ja peaks eksisteerima ka tagasiside. Samal ajal aga ei esinda mõned üliõpilased nõukogus kedagi peale iseenda, mistõttu nende häälel ka teab kui suurt kaalu pole.

Absurdne on ka tähtaeg, kui kauaks üliõpilased nõukokku on valitud — 3 aastat. Selle ajaga kaob ju tubli pool senisest valijaskonnast, uued sisseastujad aga ei oma sageli mingit kontakti oma neist sõltumatult valitud esindajatega. Mõistlik oleks seda aega kolm korda lühendada ja seda mitmel põhjusel.

Esiteks ei teeks sugugi paha sagedamini üliõpilastele teadvustada, et keegi kuskil kõrgel ja kaugel nende huvide eest siiski seista püüab. Praegu ei osata pahatihti kellegi poole nõu ja abi saamiseks isegi pöörduda.

Teiseks, et nõukoguni jõuaks enam värskeid ideid, on kasulik kiirem verevahetus.

Ja kolm aastat järjest ühes nõukogus istuda võib osutuda suhteliselt väsitavaks, praeguse aja kiire elurütm võib sünnitada mitmeid etenägematuid takistusi nõukogu töös osalemisel. Tühjaks jäänud kohtadele asendusvalimiste korraldamine ei ole aga sugugi ühepäevatöö ja nii on üliõpilaste esindus sageli tegelikult väiksem kui kümme inimest. Asja otsustajad võiksid selles küsimuses mingi seisukoha võtta ja kehtivat süsteemi üliõpilaste kasuks muuta. Ühtlasi oleks sellest kasu tervel ülikoolil.

* * *

Keerulisem on olukord teaduskonna tasemel, mille nõukogudes mõned struktuurimuutused kiiremas korras hädavajalikud on. Kindlasti on erinevused teaduskonniti küllalt suured, otsustusõigust on aga mõnelgi pool üliõpilastele väga napilt jagunud.

Mis puutub õppeprogrammidesse, siis sageli kuuleme süüdistust, et teaduskond oleks meelsasti nõus üliõpilastega koostööd tegema, aga need ei ilmuta ise mingit huvi asjade käigu vastu ja ega kedagi saa vägisi sundida. Kena, aga selle huvi tekitamiseks on vaja luua seaduslikud eeldused, sest väga vähe on neid aktiviste, kes omaalgatuslikult suudavad informatsioonini välja jõuda ja sellega siis midagi kasulikku peale hakata.

Arvan, et oleks väga kasulik, kui kateedrid, kes praegu niikuinii õppeplaanide reformiga tegelema peavad, oma töösse üliõpilasi kaasaksid. Ja mitte nii, et mõni professor pakub individuaalset võimalust mõnele oma eriti lojaalsele jüngrile, vaid avalikult, andes teada, mis ja kuidas. Siis on ka juba võimalik ametlikud esindajad valida ja neid millekski kohustada. Kasu oleks siingi mõlemapoolne, sest lisaks õppejõududele on nüüd ka arvestatav hulk üliõpilasi välismaal kogemusi omandamas käinud ja võiksid ehk mõne mõistliku näpunäite anda küsimustes, mis õppejõududele kahe silma vahele jäänud. Teatud määral vaatavad üliõpilased ja õppejõud asju ikka erinevalt poolt.

Et kõik asjad on nüüd jäetud teaduskondade otsustada, on küllalt raske neid probleeme tsentraalselt, edustuse kaudu lahendada. Mida madalamad struktuuriüksused kõiki eespool esitatud küsimusi lahendada püüavad, seda tõenäolisem on hea tulemus. Arukas oleks niisiis mõlemalt poolt selle poole püüda.

* * *

Sellest, kuidas on lahendatud üliõpilaste **majandusprobleemid**, ei ole praegu mõtet pikemat ülevaadet teha. Rikka ja vaese riigi ülikoolid on nii kõrvutamatud, et hetkel näib lati kõrguse seadmine Tartus Kopenhaageni tasemele suhteliselt utoopilisena. Ma ei taha sugugi väita, et Taani riigis miski mäda ei oleks, oma tasuta hariduse saamiseks ei piisa Taani üliõpilastel sugugi riigi toetusest ja stipendiumidest, küllalt arvestatav hulk neist on sunnitud õppimise kõrvalt lisatööd tegema.

Ja raha loevad nad ka meist tunduvalt hoolikamalt.

Vahest on eelnenüs midagi, mille üle järele mõelda ja mille kallal töötada. Kui Taanis õppimine kellelegi sügavamat huvi peaks pakkuma, on päevasel ajal võimalik edustusest läbi astuda, kus mitmesugune info saadaval. Ja see kehtib lisaks **Kopenhaagenile ka Uppsala ja Lundi** kohta (vt. ka eelmist lehte «Anna mulle õng — Taani»). Kõik on teretulnud! Edaspidi loodame informatsiooni koguda ka kaugemate maade ja suuremate stipendiumide kohta. Teadagi on alati soovitav keeleoskus, sest ainult inglise keelega igal pool maailmas läbi ei saa. Aga vaja oleks.

Kohtumiseni edustuses Ülikooli 20—305.

KAAREL TARAND

Üliõpilastööbörs

Üliõpilastööbörs (ÜTB) on ühiskondlikel alustel tegutsev üliõpilasühendus, kuhu kuuluvad üliõpilasseltside esindajad ja millel on seega ka nende toetus. Siit tuleneb esimene kasulik iva üliõpilase jaoks, kel pole tarvis suhelda mingisuguste tähtsate ametnikega, vaid hoopis samasuguste üliõpilastega nagu ta ise on.

ÜTB eesmärgiks on leida kõrgkooli lõpetanutele töökoht.

Siin on kaks kasulikku iva. Esimene on muidugi neile, kes peagi lõpetavad ülikooli ja soovivad tööle asuda. Nende jalavaeva vähendab tunduvalt ÜTB-s registreerimine. Seal tegelevad töökoha otsimisega börsitegelased. Teine iva on peidus nende jaoks, kel seisab lõpetamine ees kaugemas tulevikus. Neil avaneb ÜTB kaudu võimalus kontakteeruda juba varakult oma tööandjatega. Niisuguse kontakti plusspoolel on üliõpilase töökoha olemasolu tulevikus, olenevalt töökohast ka teadmine, mida õppida süvendatult. Üliõpilase ja tööandja vahelise kokkuleppega on ehk võimalik ka (materiaalne) toetus lisatarkuste kogumisel.

ÜTB-s registreerinuks loetakse need üliõpilased, kes on täitnud spetsiaalse **ankeetavalduse**, mille täitmine pole tasuline ja millega ei kaasne mingeid üliõpilasepoolseid kohustusi. Ankeetavaldus on aluseks tulevastele suhetele töövõtja (üliõpilase) ja tööandja vahel.

Ankeetavalduse andmete põhjal toimub üliõpilase sobivuse hindamine pakutavale ametikohale. Selleks et mitte kahjustada nii isiklikku kui ka siit tulenevalt ÜTB mainet, oleks soovitav täita ankeetavaldus võimalikult ausalt. Bluffimine on avastatav ja bluffija võimalus leida töökohta ÜTB kaudu kahaneb miinimumini.

Ankeetavaldusi on võimalik saada tööpäeviti aadressil: **RIIA 12 (EPA) tuba 233, kl. 8—11 ja 14—16.**

Üliõpilane, see on Sinu šanss!

MAIT MARRAN,
ÜTB pressišeff

VALERI BEZZUBOV

Ülikooli vene kirjanduse kateedrit on tabanud järjekordne ränk kaotus: 9. märtsil suri Valeri Bezzubov, kateedri dotsent, tuntud kirjandusteadlane, Eesti Kirjanike Liidu liige.

V. Bezzubov sündis 8. oktoobril 1929. aastal Estonka külas Abhaasias. Tema isa oli venelane, ema eestlannast külakooliõpetaja. Lapsepõlvel on kindlasti tähtis osa Valeri Bezzubovile loomuomases kakskeelsuses, läbinisti tolerantses suhtumises rahvuslikkusesse ja sügavas huvis nii vene kui eesti kultuuri vastu.

Tööd tegema hakkas V. Bezzubov noorelt: esialgu kolhoosis, seejärel Tallinna Kinokroonika stuudios. Alles 1950. aastal lõpetas ta keskkooli. Aastail 1950—1955 õppis V. Bezzubov Tartu Ülikooli vene filoloogia osakonnas. Siin ilmnes tema andekus teadusvallas, siin publitseeris ta üliõpilasena oma esimese teadusliku artikli. Ülikooli lõpetamise järel töötas ta vene keele ja kirjanduse õpetajana Lihulas ja Kohtla-Järvel, lühemat aega ka ajalehe «Šahtjor» toimetuses. Alates 1960. aastast oli V. Bezzubov vene kirjanduse kateedri õppejõud. 1968. a. kaitses ta kandidaadikraadi. 1969—1970. aastal õpetas ta vene kirjandust Ljublini Ülikoolis Poolas. 1973. aastal anti talle dotsendikutse. 1977—1980 oli ta kateedrijuhataja.

V. Bezzubov luges vene ja eesti filoloogidele vene kirjanduse ajalugu, erikursusi L. Andrejevi loomingust, vene XX sajandi dramaturgiast ja teatrist, juhendas sadu kursuse- ja diplomitöid. Tema algatusel ja tema andele toetudes hakati Ülikoolis ette valmistama ilukirjanduse tõlkijaid vene keelest eesti keelde. Seda rasket tööd pidas ta oma südameasjaks kuni viimaste päevadeni. Ta loengud olid alati huvitavad, sügavalt teoreetilised, kontseptuaalsed ja faktirohked. Teda kuulati, sest ta armastas ainet, mida ta luges, ja neid, kellele ta luges.

V. Bezzubovilt on trükis ilmunud ligemale poolsada tõsist uurimust XX sajandi vene kirjandusest. Ta oli tunnustatuim professionaal L. Andrejevi loomingu alal nii meil kui välismaal (monograafia — «Leonid Andrejev ja vene realismi traditsioonid», 1984). V. Bezzubovi poolt kirjutatud ees- või järelsõnaga on ilmunud paljud vene kirjanike teoste eestindused. V. Bezzubov on ka eesti keskkoolile kirjutatud vene nõukogude kirjanduse õpiku kaasautor.

V. Bezzubov oli ajalehe «Tartu Riiklik Ülikool» venekeelse lisalehe toimetaja, õppemetoodilise kirjanduse vabariikliku komisjoni liige, «Vanemuise» kunstinõukogu, ««Loomingu» Raamatukogu», «Vikerkaare» ja «Akadeemia» toimetuskolleegiumide liige.

V. Bezzubov oli sügava hingelise ja vaimse kultuuriga inimene, aus ja tagasihoidlik, kuid vale ja õiglusetuse suhtes vägagi printsipiaalne.

Mälestame Valeri Bezzubovit kui lugupeetud ja armastatud kolleegi.

Tartu Ülikool,
filoloogiateaduskond,
vene kirjanduse kateeder

Tulge raha järele!

1. märtsi «UT-s» alustasime nende nimede trükkimist, kes pole tükk aega oma palga, kompensatsiooni vm. järel käinud. Kui see raha ei ole **29. märtsiks** välja võetud, kantakse riigituludesse. Igatahes sellest nimekirjast, mis ilmus, on raha järel käinud vähesed. Otsige kusagilt see lehenumber ja vaadake, kas olete kirjas või ei. Jätkame nimede trükkimist.

Raha saab kassast kätte **i g a l t ö ö p ä e v a l kl. 12—16-ni.** Deponentkaardi saab kätte toast 103 isikut tõendava dokumendi esitamisel.

Kliimask, Jaak
Kobas, Herki
Kofmann, Svetlana
Koglovskaja, B.
Koit, Mare
Kok, Truida
Kokamägi, Kai
Kokkonen, Jouko
Kollo, Tõnu
Kolts, Ivo
Koni, Lemmi
Konovalova, Galina
Konsand, Tiit
Kont, Karin
Koort, Külli
Koppel, Ivar
Koppel, Raido
Korol, Peeter
Kostjutšenko, Lili
Krasohhina, Natalja
Krass, Tiiu
Kronberg, Merike
Kruus, Sale
Kruusmaa, Anne
Kruuv, Riho
Krüger, Eve
Kukk, Inge
Kukk, Tiina
Kull, Ingvar
Kull, Hilja
Kull, Mart
Kullus, Ruth
Kurg, Lilli
Kurvits, Lea
Kurts, Hugo
Kuzovkin, Dmitri
Kutsar, Jaan
Kutsar, Dagmar
Kuus, Aare
Kuusik, Tiina
Kuusk, Riina
Kõiv, Anu
Kõiv, Viia
Kõks, Sulev
Kõrv, Mare
Kõrge, Sirje
Kätto, Ouli
Kütt, Selma
Kütt, Meeli
Laanesoo, Ivika
Laansalu, Kairi
Laas, Anu
Laas, Ene
Laas, Lauri
Laane, Elmut
Lail, Margit
Lange, Kalle
Lang, Erika
Langel, Ülle
Langel, Ain
Lauk, Margarita
Laur, Raini
Lebedev, Grigori
Leete, Art
Leheste, Signe
Lehtmets, Andres
Leharkin, Lev
Lelumees, Merit
Lepik, Liilia
Lepik, Argo
Leping, Vambola
Lepsoo, Liina
Leppik, Enn
Liiv, Krista
Liivak, Meeme
Lillo, Maimu
Lindal, Kalev
Lenk, Valter
Linnus, Urma
Lohman, Airi
Loit, Malle
Looga, Oie
Loog, Andrus
Luhakooder, Kaie
Luik, Irina
Lukk, Eve
Lutsar, Irja
Luuk, Mai
Lõhkivi, Endla
Luiste, Riina
Läänelaid, Alar
Maide, Mati
Maiste, Priit
Majajääs, Laine
Maksing, Peeter
Manajeva, Marina
Mangel, Margot
Mangus, Inga
Marjak, Liisa
Mark, Sirje
Matjušev, Grigori
Matsin, Tõnis
Meidla, Lea
Mengel
Merisalu, Eda
Merkuljev, Oleg
Metsandi, Ege
Metsa, Antidea
Metste, Kirsti
Michelson, Jaanika
Mihhailova, Maimu
Mihkelsoo, Ljudmilla
Mühaste, Andrus
Mikelsaar, Marika
Miller, Feliks
Mirme, Mikk
Misiniene, Reeli
Mody, Naresh
Mody, Ruth
Muiso, Elo
Mogom, Tiit
Munitsõn, Peeter
Murd, Karin
Murel, Teet
Murrand, Hans
Mäeots, Anu
Mägi, Leo
Mägi, Taivo
Männi, Rein
Männik, Märt
Mõselavski, Mihhail
Mõss, Meelis
Namm, Hilja

(Järgneb.)

Keeletoimetaja märkus

«Õigekeelsussõnaraamatu» lisa peatükis «Suur algustäht ja jutumärgid. Nimi ja nimetus.» öeldakse muu hulgas järgmist:

«Märkus 3. Allüksuste nimetuste ametlikkust ei ole tavaks näidata: Tartu Riikliku Ülikooli arstiteaduskond jne.»

«Märkus 4. Kui asutuse, ettevõtte, organisatsiooni või kollektiivi tüübinimetus jääb, olgu sõnana või sõnaühendina ü k s i konteksti, samuti kui ta jääb ü k s i nime juurde, siis on nii ametlikel kui ka muudel juhtudel soovitatav tarvitada väiketähte: ministeerium v. haridusministeerium /.../, selts jne.»

Kui K. Tarand kirjutab TÜ nõukogu väikese algustähega, siis mis takistab teda kasutamast sama reeglit, kui jutt läheb edustusele?

KATRIN KERN

NB!

● Järgmisel nädalal ilmuvad 2-leheküljeline r e k l a a m l e h t abiturientidele (müüki ei tule) ja 2-leheküljeline ülikooliuudistega «UT».

● Järgmises ajalehes on uued «UT» tellimishinnad.

-info-info-

Kas tudengilaul lõhki?

Möödunud «Tudengisügise» ajal oli TÜ klubis elektroonilistele pillidele rajatud bändide ülesastumine, kus osalejaid jätkus küllaga. Praeguse aasta 26. aprillil tuleb traditsiooniline tudengilaulu konkurss, kuhu on oodatud eeskätt tekstist lähtuvad palad. Kas muusikat toetavad naturaalpillid või esinetakse *a capella*, on muidugi igaühe enda asi. Ärgu elektrikitarristid ja nende kaaslased nüüd arvaku, et neid tõrjutakse. Ei midagi säärast.

Et viimaste aastate «Tudengilaul» on aga kujunenud maratoniliselt pikaks ja vaiksete üksikesinejate suhtes varasemast ebavõrdsemaks, siis loogiline on konkurss kaheks jaotada. Ja miks mitte teha seda heli[t]kitamise vahendeist lähtudes? Se[d] pärast jätame elektripillid sügisek[s]. Organiseerijad loodavad, et rahal[i]si ja muid preemiaid jätkub mõl[e]male konkursile.

«Tudengilaulule» tulgu peamise[s] üliõpilased, seda oma tekstide[l] ja/või viisidele loodud paladeg[a]. Loomulikult ei lükata tagasi ka p[a]roodi-koodi-oodilisi ettearteid. Tä[p]sustav info veel tuleb. **Seni saa[b] täiendavat teavet TÜ klubi telef[o]nilt 7 38 38.**

JAAN MALIN

EÜE õitseb edasi

Eesti Üliõpilaste Ehitusmalevas on alanud regioonide ja rühmade komplekteerimine. Infot saab kõrgkoolide malevastendidelt ja EÜE keskstaabist.

Välja on pakkuda **rühma tegemise võimalusi** Venemaal, Lätis, Musta mere ääres jm.

Alanud on ka **välisrühmade komplekteerimine** (huvilistest on eelisjärjekorras staažiga malevlased, kes valdavad keeli ja omavad motivatsiooni töödeks rahvusvahelistes vabatahtlikes töölaagrites).

Registreerime **välismaale tööle** minna soovijaid. Kirja tuleb panna nimi, sünniaeg, aadress, telefon, mis tööd soovitakse teha, mis riigis, mis ajal, kui kaua, keelteo[s]kus.

Organiseerime ka **turismigrup[i]** Moskvasse, Leningradi, Kiievi[sse] Baikali äärde, Jurmalasse jpt. pi[i]kondadesse.

Pakume tudengitele ka Tallinn[as] **aastaringset tasuvat tööd.**

Rühmade kokkusaamiseks ja sti[p] õhtuteks võite reserveerida EÜ kohvikklubisid Tallinnas.

Info, kirjad, ettepanekud aadr[e]sil:

Tallinn 200001
Kentmanni 20
EÜE
tel. 44 19 67
44 80 02

EESTI AKADEEMILINE ORIENTAALSELTS

Teisipäeval, 19. märtsil kl. 16.15 toimub TÜ Raamatukogus raamatukogunduse kabinetis (ruum nr. 202)

EESTI AKADEEMILISE ORIENTAALSELTSI

avalik akadeemiline loeng teemal:

I osa. Indoneesia vanad kirjakeeled. Ülevaade;

II osa Vana-Jaava *sandhi* ja värsisüsteemid.

Lektor on EAO kirjavahetajaliige **ÜLO SIRK** (Moskva, Orientalistika Instituut).

Oodatud on kõik huvilised, eriti need, kes tegelevad **võrdleva poeetika** küsimustega.

KIRJANDUS-HUVILISED!

Rootsi keele lektori **Halliki Mälgu** loengud rootsi kirjandusest toimuvad peahoones aud. 232. Järgmine loeng 22. märtsil kell 14.15.

RAAMATUKOGUS

Teisipäeval avati näitused
«VILLEM REIMAN 130»
ja
«SOOME GRAAFIKA»
(Hanne ja Jukka Kinanen).

* * *

Esmaspäevast on kohviku ees vaadata
GLEB NETŠVOLODOVI
joonistused ja graafika.

* * *

Neljapäeval avati väljapanek «JÜLIUS ORO-OENGO 90».

LOENG LÜKKUB EDASI!

Helju Taugi loeng «Muusikaliste põhižanride ajaloolisest arengust», mis oli välja kuulutatud 19. märtsiks raamatukogus, lükkub edasi. Vabandame.

DISKOOHTUD

REEDEL, 15. märtsil «... ja [l]etised ründavad märtsis»
DJ Jüri Jensen.
LAUPÄEVAL, 16. märtsil tan[si]õhtu vana hea «FIXIGA».
PÜHAPÄEVAL, 17. märtsil
DJ Toivo Tenno.

Baar lahti!
Algus kell 21.
Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

PÜHAPÄEVA PÄRASTLOU[NA]
KOGU PEREGA MULTIK[A]
VAATAMA!
17. märtsil kell 14 klubis.

* * *

JÄTKUVAD TANTSUÕHTU[D]
NARVA mnt. 27 KOHVIKUS
KOLMAPÄEVITI DISKO.
NELJAPÄEVITI teeb muusik[a]
ansambel «TETRAKORD».
Baaris väike kokteil!
Algus kell 20.
Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

«GAUDEAMUS» on tulekul [Ü]LIKOOLI
PUHKPILLIORKESTER,
hakkab taas koos käima ES[MA]PÄEVITI ja NELJAPÄEVITI [TÜ] klubis.
Dirigent Johannes Mitt [ot]sib kõiki endisi pillimehi ja loomuli[kult] ka uut täiendust.

TULE KINDLASTI!

UT
ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub re[e]
Tellim. nr. 588. Tiraaž 2000.

NR. 9 (1631)
REEDE,
22. MÄRTS
1991
Ilmub novembrist 1948
HIND 10 kop.

Universitas Tartuensis

● EV ÜLIKOOLIDE SEADUSE PROJEKT — 2. JA 3. LK.

● AMETIÜHINGUKONVERENTS JA PALGAD — 4. LK.

Ülikool tänab

KIRI TARTU ÜLIKOOLI FONDI JUHATUSE ESIMEHELE HÄRRA WALTER VÄÄRSILE

Austatud härra Väärsi,

TÜ Fond määras 1990. aasta sihtotstarbelise summa biokeemia edendamiseks Tartu Ülikoolis. Fondi nõuandev toimkond pidas otstarbekaks muretseda selle raha eest tänapäevast arvutustehnikat. Seejuures arvestati, et biokeemiaalaseid uuringuid ja õppetööd tehakse TÜ erinevates teaduskondades ja laboratooriumides.

Käesolevaga on mul hea meel tänada TÜ Fondi selle sihtotstarbelise kingituse eest ja teatada, et kõik tellitud arvutid on jõudnud ülikooli ning võetud kasutusele arstiteaduskonna bioorgaanilise ja bioloogilise keemia kateedris, keemiaosakonna bioorgaanilise keemia laboratooriumis, bioloogiaosakonna taimefüsioloogia ja biokeemia kateedris ning üld- ja molekulaarpatoloogia instituudi elutegevuse hormonaalregulatsiooni laboratooriumis.

Parimate soovidega

JÜRI KÄRNER,
rektor professor

Anname teada

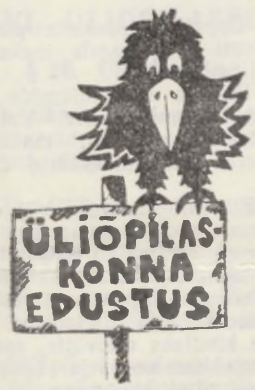

Edustuse (ruumi) on hõivanud olmeprobleemid. Siiski ei tohi unustada ka haridusküsimusi.

Seoses sellega toimub edustuse ruumis **neljapäeval, 28. märtsil kell 18.15**

HARIDUSE JA ÕPPETÖÖ TOIMKONNA LAHTINE KOOSOLEK.

Oodatud on kõik üliõpilased, kellel on edustuse hariduspoliitika kohta midagi öelda.

RSR tuli Soomest

Peaaegu samal ajal kui lõppesid Soome parlamendivalimised, joudis Soomes lõpule ka üliõpilasseltsi RSR programm. Käidi külas Turu Ülikooli «P» klubi kutsel. Tegemist on välispoliitikast ja poliitilisest ajaloost huvitatute ringiga, kellega RSR-i seovad mitmeaastased sidemed. Kui meie siin püüdsime pakkuda neile võimalikult erinevaid kohtumisi, sealhulgas ka Ülemnõukogus, siis võõrustajad püüdsid vastata enam-vähem samaga. Seepärast õnnestus tänu neile tutvuda mõningate kohtadega, kuhu tavaline külaline enamasti ei satu, nagu Parlament ja Keskpank.

Turu Ülikooli kantslerilt kuulsime, et palju kardetud majanduskriis on jõudnud juba ka ülikooli — umbes 30% kohtadest on külmutatud. Kedagi otseselt vallandatud pole, kuid vabadele kohtadele uusi ei võeta. Mõningaid probleeme on lõpetajatel tekkinud kohtade leidmisega. Valitsus vähendas ülikooli eelarvet, mille tõttu venib ülikooli mitme hoone ehitamine.

Kohtusime veel Turu linnaisadega, kes toonitasid igati oma sõbralikku suhtumist Tartusse ja selle ülikooli.

Meil oli ka kohtumisi Soome poliitikutega, sealhulgas hr. Juhani Talvega, kes kasutas valimiskampaaniat Balti probleemi teadvustamiseks põhjanaabritele. Oli diskussioone mitmete õppejõudude ja üliõpilastega. Neist tuntuim on vahest Juhani Mylly nimi.

Mis puutub «Vigla show» tagajärgedesse, millest meie press nii palju kirjutas, siis tundus see küll nende inimeste väljamõeldis olevat, kes sel ööl tuhandeid närvirakke kaotasid.

JAANUS SÄGI

Üliõpilaste toetustest

Mõni sõna vastuseks 12. märtsi «Valitsuse veeru» viimase lõigu sulgudes toodud lausetele (vt. «Universitas Tartuensis» 15. 03. 91. nr. 8).

Rektori fondi toetustest jätsid üliõpilased sel aastavahetusel välja võtmata tervelt veerandi (!) ...

Toetuse avalduse dekaani, prodekaani (edaspidi stipendiumikomisjoni esimehe) pealdisega toob üliõpilane (vahest ka dekanaadi töötaja) rektori sekretärile. Iga kord olen selgitanud, et toetusraha ei anta kassast stipendiumivolinikule, sellele tuleb i s i k l i k u l t järele minna, kaasas üliõpilaspilet. Aastavahetusel rõhutasin ja hoiatasin igal üksikjuhul, et need summad on eraldatud kalendriaastaks, neid järgmisse aastasse üle ei kanta. Kõigi arusaamatuste puhul olen palunud uuesti minu poole pöörduda. On olnud juhtumeid, kus üliõpilased kurdavad, et nende avaldus pole raamatupidamisse jõudnud. Ka sel puhul on võimalik kõike täpselt kontrollida, sest iga avalduse olen kuupäevaliselt registreerinud ja raamatupidamisele edastanud allkirja vastu.

Seega — vahelüli oleks nagu olemas... (Võib aga olla, et peaks olema veel keegi, kes toimetaks raha igale avalduse esitajale isiklikult kätte? Tasuks mõelda...)

BENITA VISSEL,
rektori sekretär

Parandus

Viimase ülikooli lehe **valitsuse veerus** on minupoolne eksitav viga. Lõigus, kus on juttu konkursi väljakuulutamisest ja tööpingu alusel tööleasumisest, tuleb lugeda: **«65-aastaseks saanud õppejõud, kateedrite ja allüksuste juhatajad» (mitte pensioniikka jõudnud ...) Andestagel**

VEERA ANT

Kas Gustav Adolfi asjad korras?

Tundub, et Rootsi poole pealt küll.

Hiljaaegu viibisid Tartus ülikooli rektori Jüri Kärneri vastuvõtul Rootsi peakonsul Leningradis Dag Sebastian Ahlander ja Uppsala ülikooli rektor Stig Strömholm. Nad tegid teatavaks, et Rootsis tegutsenud autoriteetne komisjon valis välja seal olevatest Gustav II Adolfi kujudest nende arvates sobivaima variandi. Selle kipsvormi valmistamise kulud võtab lahkelt enda kanda Uppsala ülikool. Meie ülikooli GA komisjon arutas 4. märtsil rektori eesistumisel seda rootslaste uut ettepanekut. Leiti, et see on igati vastuvõetav ning parim, mida soovida võiks. Nõusolekust teatati Uppsalasse.

Sealtpoolt lubatakse kipsvorm valmis teha käesoleva aasta juuni lõpuks. Meie ülesandeks jääb nüüd kiiremas korras välja selgitada vana kuju graniitpostamendi sobivus uue kujuga. Esmapilgul tundub, arvestades kuju mõõtmeid, et lahkuminekuid ei tohiks nagu olla, kui siis ehk mõne sentimeetri ulatuses. Õnneks on algpostamendi täpsed joonised skulptor O. Strandmani lese valduses Göteborgis. Seega on meiepoolseks kiireks ülesandeks teha reis Rootsi, et postamendi mõõdud paika panna. Ilma selleta ei saa kiviraiduritele tööd kätte anda. Nii pronkskuju kui aluspostament peavad sügiseks valmis olema. Ausamba pidulik taasavamine toimuks kuninga 359. surma-aastapäeval, s. o. 6. novembril 1991.

Kui palju see maksma läheb? GA komisjonil on praeguste hinnade alusel kõigi vajalike tööde osas ülevaade olemas. Mida kiiremini ausammas valmis tehakse, seda odavam tuleb. Muidugi ei õelda ära nii materiaalsest kui füüsilisest abist. Oma osalemist on pakkunud ka rojalistide partei ning hiljaaegu võisime «Postimehest» lugeda, et baltisakslased lubavad omapoolset rahalist toetust. Loodame, et ajapikku ilmub veel teisigi, kes selle ettevõtmise tähtsusest aru saades kultuurilembesust konkreetsel viisil üles näitavad.

TULLIO ILOMETS

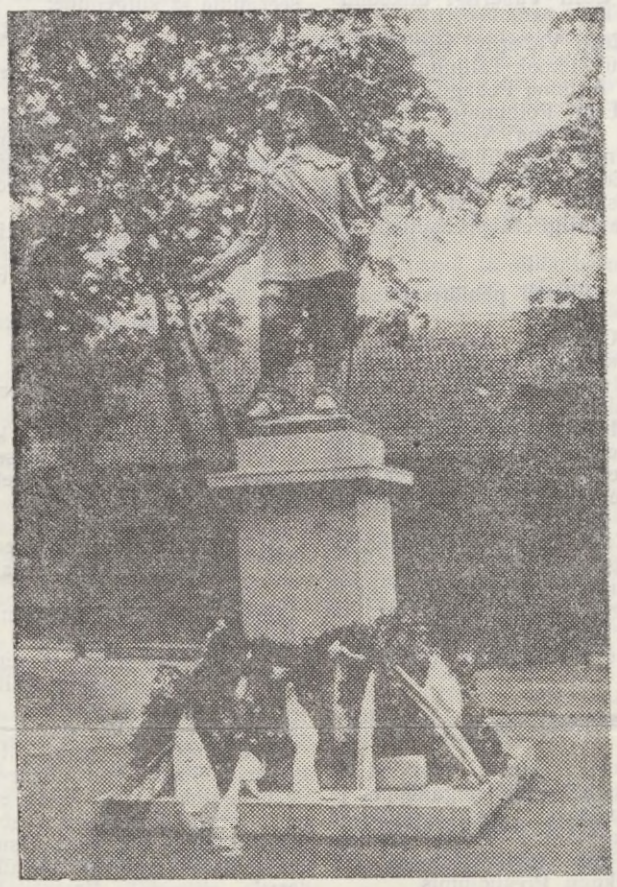

Gustav II Adolf (19. dets. 1594 — 6. nov. 1632) Rootsi kuningas 1611 — 1632, Karl IX poeg. Kirjutas Nürnbergi juures sõjalaagris 30. juunil 1632 alla Tartu ülikooli asutamise aktile. Langes 6. novembril 1632 Lützeni lahingus.

Mälestussamba pidulik avamine oli 27. juunil 1928. aastal. Foto on tehtud ilmselt avamise päeval, sest samba jalamil on pärjad, sambal puuduvad veel tekstid. Maha võeti ta 15. mail 1950. aastal.* Kuju ja postament hävitati. Säilinud on ainult kaks kannust kuninga saabaste küljest. Need annetas 1990. aasta mais ülikooli ajaloo muuseumile ülikooli töötaja hr. Voldemar Lipping.

TULLIO ILOMETS

* prof. H. Normanni päeviku andmeil, hr. T. Pruuli vahendusel.

Sportima!

Kohustuslikku kehalist kasvatust ülikoolis enam ei ole. Võimalus sportida on siiski jäänud. Nii neile, kes on huvitatud sportlikust tulemusest, sõnaga — saavutussportlastele, kui ka oma lõbuks harjutajaile. Nimetagem neid harrastussportlasteks. **Informatsiooni saab TÜ spordiklubist iga tööpäeva hommikupoolikul (Jakobi 5 tel. 3 47 90).**

* * *

Lühidalt olemasolevatest võimalustest.

● **KERGEJÕUSTIKU** treeningud toimuvad peamiselt TÜ staadionil, staadioni võimlas ja kergejõustikumaneežis. Jooksuhuvilistega tegelevad T. Matsin, A. Nurmekivi ja K. Toode (harrastussport) ning A. Pisuke, M. Kutman ja T. Torop (saavutussport). Kergejõustiku teised alad — M. Paama ja M. Aidla.

Kavas on organiseerida **jooksukool**, mille eesmärgiks on süstemaatiline jooksuharrastus koos vastavate teadmistega. Kooli võetakse üliõpilasi, töötajaid ja nende lapsi. Seninc kehaline ettevalmistus ei mängi rolli. Tegevus ei piirdu ainult jooksuga. Arendatakse kõiki kehalisi võimeid.

Infot saab hommikupoolikuti kergejõustiku kateedrist Puiestee 43 tel. 3 34 59 või kergejõustikumaneežist Ujula 4 treeninguaegadel, st. 17—20.

● **PALLIMÄNGUD.** Järgusportlased, kel on võistlusspordi huvi, teid treenivad E. Lapp ja A. Laos — **korvpall**; M. Tensing ja T. Kajandi — **võrkpall**; M. Visnapuu ja R. Roos — **käsipall**; P. Sumre — **lauatennis.**

Harrastusspordi suunitlusega rühmad on korvpallis — A. Laos ja V. Lenk ning võrkpallis — M. Tensing ja T. Kajandi.

Treeningud toimuvad spordihallis Ujula 4. Infot saab sportmängude kateedrist Ujula 4 tel. 3 41 88.

Sulgpalli rühmadesse võetakse huvilisi, kellel on mõningane kogemus sulgpalli tabamiseks reketiga ja kellel on oma reket. Treener on H. Valgmaa. **Infot saab võimlemise kateedrist Lai t. 37 tel. 3 52 43.**

● **UJUMINE.** Kõik, kes oskavad ujuda, võivad seda ka teha, kui on ennast kirja pannud **veespordikateedris Jakobi 5—206 tel. 3 52 47 ja maksnud 30 kop.** vetelpäästeühingu liikmemaksu. Tunnid toimuvad õhtuti «Dünamo» basseinis, treenerid K. Haljaste, T. Peterson ja M. Kaljo.

● **SÕUDMINE.** Kirkovene sõudmine — võetakse vastu kõiki soovijaid. Akadeemiline sõudmine — mehed pikkusega 190 cm, naised 180 cm, kes on varem tegelenud mõne vastupidavusalaga.

● **AERUTAMINE.** Kellel on II spordijärk, saab edasijõudnute rühma. Algajate rühm komplekteeritakse 1. aprillil soovijatest. NB! Ujuda peab oskama.

Info nii ujumise, sõudmise kui aerutamise kohta veespordi kateedrist Jakobi 5—206 tel. 3 52 47.

(Järg 3. lk.)

PROJEKT

EESTI VABARIIGI

See siin on ainult seaduse projekt. Et seadus oleks meile vastuvõetav ja meelsasti täidetav, selleks on vaja ka TÜ inimeste arvamusi. Ülikooli esindajad, kes projekti senistel aruteludel osalenud, ei nõustu sugugi projekti kõigi punktidega. Kõik arvamused, täiendused, parandused on oodatud (NB! projekti keel ei ole veel lõplikult viimistletud). Nii et arvamused kiiresti paberile! Need palutakse tuua kuni 1. aprillini õppeosakonda Lea Michelsoni kätte, võib ka lehetalitusse, kõik toimetatakse edasi.

I. ÜLDSÄTTED

§ 1. Ülikoolide seaduse ülesanne

Ülikoolide seaduse ülesanne on:
1) määrata kindlaks ülikooli osa ja õiguslik seisund Eesti Vabariigis;
2) luua Eesti Vabariigi kodanikele ülikoolihariduse ja teaduskraadide omandamise ning teadusliku loomevõime arendamise ja loomingu-vabaduse kaitse õiguslikud tagatised;
3) tagada ülikoolikeskne teaduskorraldus, mis võimaldab orgaaniliselt ühendada õppetöö teadusliku uurimistööga (loometööga) ja rajada ülikoolihariduse andmine teadustöö tulemustele.

§ 2. Eesti Vabariigi ülikoolid

(1) Eesti Vabariigi riigiülikoolid on Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Pedagoogiline Instituut, Eesti Põllumajanduse Akadeemia, Tallinna Konservatoorium ja Tallinna Kunstiülikool.
(2) Eesti Vabariigi eraülikoolide asutamist ja tegevust reguleerib Eesti Vabariigi eraõppeasutuste seadus.

§ 3. Ülikooli põhiülesanded

(1) Ülikooli ülesanneteks on Eesti Vabariigi kodanike hariduspüüdluste rahuldamine, humaanse maailmakäsitluse ja kõrge kutse-eetikaga rahvusliku haritlaskonna kasvatamine, teaduslike uurimistööde tegemine, ülikoolihariduse ja eriteadlaste täiendusõppe korraldamine.
(2) Eesti Vabariigi ülikoolid on oma tegevuse profiilile vastavate teadusuuringute keskuseks vabariigis ning ainult ülikooli juures on võimalik kaitsta teaduskraade vastavalt Eesti Vabariigis kehtestatud korrale.

§ 4. Ülikooli õiguslik seisund

(1) Eesti Vabariigi ülikoolid on juriidilise isiku õigustega õppe- ja teadusasutused, kes tegutsevad käesoleva seaduse ja oma põhikirja alusel, mis registreeritakse EV Ülemnõukogu Presiidiumis.
(2) Ülikooli juurde võidakse luua iseseisvaid juriidilisi isikuid õppe-, teadus- ja ülikooli majandustegevuse arendamiseks.
(3) Ülikooli juurde võidakse luua üliõpilasorganisatsioone, seltse, ringe, klubisid jt.

§ 5. Ülikooli töökorralduse üldpõhimõtted

(1) Ülikool on oma tegevuses autonoomne. Käesoleva seadusega sätestatud piires on ülikoolil ainuõigus otsustada oma ülesannete täitmise viiside ja eraldatud ressursside käsutamise üle.
(2) Ülikooli põhikiri ja praktiline tegevus peavad vastama EV haridusseadusele, EV ülikoolide seadusele ja teistele seadustele ning nende täitmiseks vastu võetud EV Valitsuse määrustele.
(3) Õpetamine ja teadustöö ülikoolis on suunatud isiksuse vabale arengule, kõlbeliste väärtuste kinnistamisele ning hariduse ja harituse väärtustamisele.
(4) Ülikooli õppeprotsess on mitmeastmeline ja lõpeb erineva taseme diplomite (tunnistuste) väljaandmisega.
(5) Üliõpilaskond võtab oma esindajate kaudu osa ülikooli õppeprotsessi arengukavade tegemisest ja vastavate otsuste langetamisest.

§ 6. Eesti Vabariigi kõrgemate riigivõimu- ja valitsemisorganite pädevus ülikoolide alal

(1) Eesti Vabariigi Ülemnõukogu pädevusse kuulub:
1) ülikoolihariduse ja teaduse arengu üldsuundade kindlaksmääramine ning nende elluviimiseks vajalike õiguslike, majanduslike, organisatsiooniliste ja muude tagatiste loomine;
2) ülikooli ainelise baasi perspektiivse arendamise kavade kinnitamine;
3) iga ülikooli õppe- ja teadustöö riigieelarvest põhifinantseerimise üldmahu kinnitamine ühtse summana;
4) ülikooli asutamine, reorganiseerimine ja sulgemine;
5) ülikooli põhikirja registreerimine.
(2) Eesti Vabariigi Valitsuse pädevusse kuulub:
1) ülikoolitöötajate ametipalkade piirmäärade ning tunnitasu alammäärade kehtestamine ning nende muutmine vastavalt elukalliduse indeksi muutumisele;
2) üliõpilastele riiklike stipendiumide piirmäärade kehtestamine ning nende muutmine vastavalt elukalliduse indeksi muutumisele;
3) õppemaksu määrade kehtestamine vastavalt käesolevale seadusele.
4) üliõpilastele krediidi andmise korra kindlaksmääramine.
(3) Ülikooli puudutavaid küsimusi arutatakse ja otsustatakse riigivõimu- ja valitsemisorganeis ülikooli esindaja osavõtul.

§ 7. EV Haridusministeeriumi pädevus ülikoolide alal

Eesti Vabariigi Haridusministeeriumi pädevusse kuulub:
1) ülikoolide tegevust reguleerivate seaduste ja nende täitmiseks vajalike valitsuse määruste projektide väljatöötamise korraldamine;
2) koostöös EV riigikontrolliorganitega riikliku kontrolli teostamine ülikoolide kohta käivate seaduste ja nende täitmiseks vastu võetud valitsuse määruste, otsuste ja korralduste järgimise üle ülikoolides;
3) EV kõrgemate riigivõimu- ja valitsemisorganite poolt nende pädevuse piires antud konkreetsete ülesannete lahendamine ülikoolide alal;
4) riikliku teaduspoliitika elluviimine ning haridusteaduse alaste uurimistööde koordineerimine ja tellimine;
5) riikliku tellimuse esitamine ülikoolidele;
6) Eesti Vabariigi ülikoolide tegevuse koordineerimine;
7) kaasaaitamine sidemete loomisele ja arendamisele teiste kõrgkoolide ja teadusasutustega väljaspool Eesti Vabariiki.

§ 8. Sidemed teiste organisatsioonidega

Ülikool arendab teiste ettevõtete, asutuste ja organisatsioonidega sidemeid võrdse partnerluse alusel.

§ 9. Ülikooli välissuhted

Integreerumiseks maailmakultuuri arendab ülikool iseseisvalt välissuhteid ja välismajandustegevust.

II. ÜLIKOOLI STRUKTUUR JA JUHTIMINE

§ 10. Ülikooli struktuur

(1) Ülikooli organisatsiooniline struktuur määratakse kindlaks ülikooli põhikirjaga, lähtudes käesolevast seadusest, ülikooli tegevuse ulatusest ja selle üksikvaldkondade eesmärkidest.
(2) Ülikooli struktuuriüksusteks on teaduskonnad, instituudid, osakonnad, kateedrid, õppetoolid, laboratooriumid ja muud ülikooli tegevuseks vajalikud struktuuriüksused.
(3) Ülikoolil on õigus muuta oma struktuuri vastavalt ülikooli ülesannete muutumisele.

§ 11. Ülikooli juhtimine

(1) Ülikooli juhivad ülikooli nõukogu, valitsus, rektor, prorektorid ja haldusdirektor.
(2) Ülikooli struktuuriüksusi juhivad struktuuriüksuste põhimäärustes nimetatud kollegiaalsed organid ja ametiisikud.

§ 12. Ülikooli nõukogu

(1) Ülikooli kõrgeim kollegiaalne juhtimisorgan on ülikooli nõukogu, mille moodustamise kord, pädevus ja tegutsemise alused sätestatakse ülikooli põhikirjas.
(2) Ülikooli nõukogu otsused on kohustuslikud ülikooli kollektiivi liikmetele.
(3) Rektoril on õigus peatada nõukogu otsuse täitmine ja esitada küsimus uuesti läbivaatamiseks järgmisel nõukogu istungil. Kui nõukogu võtab teistkordselt vastu sama otsuse, siis otsus jõustub.

§ 13. Ülikooli valitsus

(1) Ülikooli operatiivseks juhtimiseks moodustatakse ülikooli valitsus, kuhu kuuluvad rektor, prorektorid, haldusdirektor, dekaanid, üliõpilaskonna esindaja ja muude allüksuste juhid vastavalt vajadusele. Ülikooli valitsuse moodustamise kord, pädevus ja tegutsemise alused sätestatakse ülikooli põhikirjaga.
(2) Ülikooli valitsuse otsused on kohustuslikud ülikooli kollektiivi liikmetele.

§ 14. Ülikooli juhtkond

(1) Ülikooli juht on rektor, kes valitakse ülikooli kollektiivi esindajate poolt kuni viieks aastaks põhikirjas sätestatud korras.
Rektori vannutab ametisse Eesti Vabariigi Ülemnõukogu esimees.
(2) Rektor juhib ülikooli tegevust ning kannab vastutust ülikooli üldseisundi ja arengu eest ning annab oma tegevusest aru ülikooli nõukogule ja valitsusele. Rektori pädevus määratakse kindlaks ülikooli põhikirjaga.
(3) Rektor annab oma pädevuse piires käskkirju ja teeb korraldusi, mis on kohustuslikud ülikooli kollektiivi liikmetele.
(4) Rektor esindab ülikooli ja tegutseb ülikooli nimel erivolitusteta.
(5) Prorektorid juhivad ülikooli õppe- ja teadustööd ning asendavad rektorit tema äraolekul.
Prorektorid määrab ametisse ja vabastab rektor eelneval kooskõlastamisel ülikooli nõukoguga.
(6) Prorektorite pädevuse ja rektori asendamise korra kehtestab rektor.
Prorektorid annavad oma pädevuse piires käskkirju ja teevad korraldusi, mis on kohustuslikud ülikooli kollektiivi liikmetele.
(7) Haldusprorektor (haldusdirektor) juhib ülikooli kogu finantsmajanduslikku ja haldustegevust.
Haldusprorektori (haldusdirektori) määrab ametisse ja vabastab rektor.
(8) Prorektorid ja haldusdirektor vastutavad oma tegevusvaldkondade juhtimise ja arengu eest ning annavad oma tegevusest aru rektorile, nõukogule ja valitsusele.
(9) Prorektorid ja haldusdirektor tegutsevad ülikooli nimel erivolitusteta.

§ 15. Ülikooli struktuuriüksuste juhtimine

(1) Ülikooli struktuuriüksusi juhivad struktuuriüksuste põhimäärustes nimetatud kollegiaalsed organid ja ametiisikud.
(2) Ülikooli struktuuriüksuste juhid valitakse või määratakse ametisse ülikooli põhikirjaga sätestatud korras.
(3) Ülikooli struktuuriüksuste juhid vastutavad oma allüksuste töö korralduse ja arengu eest ning annavad oma tegevusest aru rektorile, prorektoritele ja oma allüksuse nõukogudele.

III. ÜLIÕPILASTE VASTUVÕTMINE JA ÕPPETÖÖ KORRALDUS

§ 16. Üliõpilaste vastuvõtmine

(1) Eesti Vabariigi ülikoolidesse astumiseks on võrdne õigus konkureerida kõigil keskharidusega Eesti Vabariigi kodanikel, Eesti Vabariigis alaliselt elavatel välismaalastel ja kodakondsuseta isikutel. Välisriikide kodanike õppima asumine reguleeritakse erilepinguga.
(2) Päevasesse osakonda võetakse õppima kuni 35 aasta vanuseid (erandina ülikooli nõusolekul ka vanemaid) isikuid, õhtustesse, kaugõppeosakonda ja eksternatuuri astujate vanust ei piirata.
(3) Vastuvõtukord ja -tingimused reguleeritakse ülikooli vastuvõtueeskirjadega.
(4) Vastuvõtueeskirjad ja õpetatavate erialade loetelu kinnitab ülikooli nõukogu.
(5) Üliõpilaste vastuvõtuplaani erialade (õppesuundade) lõikes kinnitab ülikooli nõukogu kooskõlastatult EV Haridusministeeriumi ja muude valitsemisorganitega, lähtudes Eesti Vabariigi vajadustest ja ülikooli võimalustest. Vastuvõtuplaani koostamisel arvestatakse riiklikku tellimust, asutuste, ettevõtete ja organisatsioonidega sõlmitavaid lepinguid ning üksikisikute õppimissoove.

§ 17. Õppetöö korraldus

(1) Ülikooli õppeprotsessi korraldus tagab kõrgema hariduse ja teaduskraadide omandamise.
(2) Ülikooli õppeprotsess on astmeline:
1) 4- kuni 6-aastase õppeaja jooksul omandavad üliõpilased üld- ja erialase kõrghariduse;
2) 1- kuni 2-aastase õppeaja jooksul toimub kõrghariduse saanute spetsialiseerumine, magistrieksamite sooritamine ja valmistumine magistrikraadi kaitsmiseks (magistratuur);
3) 3- kuni 4-aastase õppeaja jooksul toimub valmistumine doktorikraadi kaitsmiseks (doktorantuur).
Üleminekul ühest astmest teise võib esineda vaheaegu. Õppeprotsessi astmelisuse ja astmete kestuse erialati määrab kindlaks ülikooli nõukogu.
(3) Üliõpilasi koolitatakse neljas õppevormis: päevases, õhtuses, kaugõppes ja eksternatuuris. Põhiõppevormiks on päevaõpe. Õpetatavate erialade lõikes määrab õppevormid ülikool.
(4) Ülikooli õppetöö korralduses rakendatakse vastavalt vajadusele aine- või kursusesüsteemi.
(5) Õppetöö viiakse läbi ülikooli nõukogus kinnitatud õppetöö korraldamise eeskirjade, teaduskondade ja osakondade nõukogus kinnitatud õppeplaanide ja -programmide alusel.
(6) Ülikoolis on õppekeeleks eesti keel. Muude keelte kasutamise õppekeelena õpperühmades või ainetes otsustab ülikooli või allüksuse nõukogu.
(7) Ülikoolist eksmatrikuleerimise kord sätestatakse ülikooli sisekorra (kodukorra) eeskirjadega.

§ 18. Ülikooli lõpetamine

(1) Õppeplaani nõuded täitnud üliõpilased tunnistatakse ülikooli nõukogu poolt kehtestatud korras ülikooli lõpetanuiks ning neile antakse diplom, mis tõendab ülikooli vastava astme (haru) lõpetamist diplomil märgitud erialal.
(2) Spetsialiseerumise korral võib kaasneda diplomile kutsetunnistuse andmine.
(3) Koos diplomiga (kutsetunnistusega) antakse lõpetajale õpitud aineid ja nende mahtu kajastav hinneteleht.
(4) Teaduskraade annab lõpetajatele ülikooli juurde moodustatud teaduskraadide kaitsmise nõukogu kooskõlas Eesti Vabariigi Valitsuse ja ülikooli nõukogu poolt kehtestatud eeskirjadega.
Teaduskraadi kaitsmisel antakse lõpetajatele vastav diplom.
(5) Diplomite ja kutsetunnistuste vormid kehtestab EV Haridusministeerium.

IV. ÕPPEMAKS JA STIPENDIUMID

§ 19. Õppemaks

(1) Ülikoolis õppimine on tasuline. Õppemaksu suuruse määrab Eesti Vabariigi Valitsus.
(2) Õppemaks ei või ületada 25% üliõpilase koolitamiseks minevatest kulutustest.
(3) Ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide tellimusel eriprogrammi järgi õppivate üliõpilaste täiendavad koolituskulud hüvitab ülikoolile tellimuse esitanud ettevõte, asutus või organisatsioon.
(4) Hea õppeedukuse või raske majandusliku olukorra puhul on ülikoolil õigus vabastada üliõpilasi õppemaksust. Õppemaksust vabastamise korra kehtestab ülikool.

§ 20. Stipendiumid ja abirahad

(1) Õppetöös edukaile päevase õppevormi üliõpilastele makstakse stipendiumi.
(2) Riiklike stipendiumide piirmäärad kehtestab EV Valitsus. Riiklikku stipendiumi makstakse eeliskorras eriti andekatele üliõpilastele.
(3) Ettevõtte, asutuse või organisatsiooni poolt õppima suunatud üliõpilased kindlustab stipendiumiga vastav ettevõte, asutus või organisatsioon. Stipendiumi suurus, maksmise kord ja tingimused määratakse kindlaks ettevõtte, asutuse või organisatsiooni ja üliõpilase vahel sõlmitud lepinguga.
(4) Ettevõtted, asutused ja organisatsioonid võivad asutada sihtstipendiume, mille kasutamise kord määratakse kindlaks ülikooli ja stipendiumi asutaja vahelise kokkuleppega.
(5) Majandusraskustes olevatele üliõpilastele makstakse riiklikku abiraha. Selle suuruse ning maksmise korra kehtestab ülikool.

§ 21. Õppelaen

(1) Eesti Vabariik tagab üliõpilastele õpiajal pikaajalise madalaprotsendilise õppelaenu saamise võimaluse kuni elatusmiinimumi ulatuses.
(2) EV eelarves nähakse ette vahendid õppelaenu andmiseks üliõpilastele. Krediidi limiit määratakse ülikooliti.
(3) Laenu andmise tingimused määrab EV Valitsus kooskõlastatult pangaga.
(4) Ettevõte, asutus või organisatsioon, kuhu ülikooli lõpetaja tööle asub, võib viimase poolt võetud laenu tagastada pangale kas täielikult või osaliselt. Laenu tagastamise tingimused määratakse kindlaks ettevõtte, asutuse või organisatsiooni ja ülikooli lõpetaja vahelise kokkuleppega.
(5) Kui ülikooli lõpetaja asub lepingu alusel tööle riigiteenistujana, siis kustutatakse tema poolt võetud õppeplaan järk-järgult. Laenu kustutamise tingimused määrab EV Valitsus.

V. TÄIENDUSKOOLITUS

§ 22. Täienduskoolituse eesmärk

Täienduskoolituse eesmärgiks on diplomijärgne kutse- või erialane teadmiste täiendamine kvalifikatsiooni säilitamiseks ja tõstmiseks või täiendava eriala saamiseks ning ülikooli lõpetanute hariduse süvendamiseks.

(Järg 3. lk.)

ÜLIKOOLIDE SEADUS

(Algus 2. lk.)

§ 23. Täienduskoolituse korraldus

(1) Täienduskoolituse korraldamiseks luuakse ülikoolis vastav struktuuriüksus.

(2) Täienduskoolituse vormid ja läbiviimise korra kehtestab ülikool.

(3) Täienduskoolitusest osavõtt võib toimuda riigiorganite, ettevõtete, asutuste, organisatsioonide suunamisel või isikute eneste taotlusel.

§ 24. Täienduskoolitusega seotud kulude kompenseerimine

(1) Riigiorganite poolt suunatud isikute täienduskoolituse kulud kaetakse vastava organi eelarvelistest või mitte-eelarvelistest vahenditest.

(2) Ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide poolt suunatud isikute täienduskoolituse kulud hüvitab vastav ettevõte, asutus või organisatsioon.

(3) Isikliku avalduse alusel õppima asunu hüvitab täienduskoolituse kulud iseseisvalt.

§ 25. Täienduskoolituse kursuste lõpetamine

Täienduskoolituse kursuste lõpetamisel antakse lõpetajale vormikohane tõend, mida arvestatakse töötaja tööalasel atesteerimisel või edutamisel.

VI. ÜLIÕPILASED

§ 26. Üliõpilaskond

Kõik ülikoolis õppivad üliõpilased, magistrandid ja doktorandid moodustavad üliõpilaskonna.

§ 27. Üliõpilaskonna edustus

(1) Ülikooli üliõpilaskonna esindusorganite moodustamise ja tegutsemise korra määrab üliõpilaskonna põhikiri, mille kinnitab ülikooli nõukogu.

(2) Üliõpilaskonna esindajad kuuluvad ülikooli valitsuse ja nõukogu koosseisu, samuti ülikooli struktuuriüksuste kollegiaalsete juhtimisorganite koosseisu.

(3) Ülikool ei vastuta üliõpilaskonna kui juriidilise isiku kohustuste eest.

§ 28. Üliõpilasorganisatsioonid

(1) Üliõpilased võivad moodustada seltse, liite, ühinguid, klubisid ja muid üliõpilasorganisatsioone ning ühineda neisse.

(2) Üliõpilasorganisatsioonid tegutsevad ülikooli nõukogus või kohalikus omavalitsusorganis registreeritud põhikirja alusel.

(3) Ülikool ei vastuta üliõpilasorganisatsioonide kohustuste eest.

§ 29. Üliõpilaste põhiõigused ja -kohustused

(1) Kõigil üliõpilastel on õigus:

1) kasutada õppeotstarbel ülikooli auditooriume, laboratooriume, raamatukogusid, spordisaale, inventari, seadmeid jms.;

2) valida oma esindajaid ja olla valitud ülikooli juhtimiskogudesse ning üliõpilaskonna esindusorganeisse;

3) taotleda teaduskonna või osakonna juhtkonnalt tasemele mittevastavate õppejõudude kõrvaldamist õppetööst;

4) taotleda õppemaksust vabastamist.

(2) Päevaõppe üliõpilastel on õigus:

1) taotleda ülikoolilt stipendiumi, toetust ja muid materiaalseid soodustusi;

2) taotleda akadeemilist puhkust;

3) kasutada kõiki soodustusi, mida seadusandlus, EV Valitsus või omavalitsusorganid on kehtestanud õppivale noorsoole.

(3) Üliõpilane on kohustatud:

1) täitma tingimusteta ülikooli kodukorra nõudeid ja kandma täit vastutust nende rikkumise eest;

2) õigel ajal registreeruma õppetööst osavõtuks või taotlema ajutist vabastust;

3) osa võtma õppeplaaniga ette nähtud kohustuslikest õppetöö vormidest; sooritama arvestused ja eksamid teaduskonna või osakonna poolt kindlaksmääratud ajaks;

4) täitma tingimusteta üliõpilaskonna esindusorgani neid otsuseid, mille on kinnitanud rektor.

VII. ÕPPEJÕUD JA TEADURID

§ 30. Korralised õppejõud ja teadurid

(1) Ülikooli korralisteks õppejõududeks on õppejõu ametikohale valitud professorid, dotsendid, assistendid, lektorid ja õpetajad. Ülikooli korralisteks teaduriteks on vanemteaduri või nooremteaduri ametikohale valitud isikud.

PROFESSOR on tegevteadlane ja teadusjuht, teadusjärelkasvu kasvataja, õppetooli või õppeainegrupi juht.

DOTSENT on tegevteadlane, üliõpilaste ja noorteadlaste kogemustega õpetaja.

ASSISTENT on tegevteadlane, üliõpilaste praktilise õppetöö juhendaja.

LEKTOR täidab loengulist ja praktilist laadi õppeülesandeid.

ÕPETAJA täidab praktilist laadi õppeülesandeid.

VANEMTEADUR on tegevteadlane, noorteadlaste juhendaja ning osaleb loengulises õppetöös.

NOOREMTEADUR on tegevteadlane ja üliõpilaste juhendaja.

(2) Õppejõudude ja teadurite arvu määrab ülikool temale eraldatud vahendite piires.

§ 31. Korraliste õppejõudude ja teadurite ametikohtade täitmine

(1) Korralised õppejõud ja teadurid valitakse ametikohale konkursi teel kuni viieks aastaks ülikooli poolt kehtestatud korras.

(2) Professori ametikohale võivad kandideerida teadusdoktorid (erandina teaduskandidaadid), kunstiülikoolides ka tunnustatud loovkunstnikud.

(3) Dotsendi ametikohale võivad kandideerida teadusdoktorid ja teaduskandidaadid (erandina magistrid), kunstiülikoolides ka loovkunstnikud.

(4) Assistentide, lektorite, õpetajate ja vanemteadurite ametikohtadele võivad kandideerida teaduskraadi omavad isikud (erandina kõrgharidusega kogemustega spetsialistid), kunstiülikoolides ka loovkunstnikud.

(5) Nooremteaduri ametikohale võivad kandideerida kõrgharidusega spetsialistid.

§ 32. Korraliste õppejõudude ja teadurite töölt vabastamine

(1) Korralised õppejõud vabastatakse pensioniea saabumisel. Pärast seda võidakse neid tööle võtta tähtajalise töölepinguga.

(2) Pensioniikka jõudnud professorid võidakse valida eruprofessoriteks (professor *emeritus*), kelle õigused ja kohustused sätestab ülikool. Eruprofessoriks valitakse tähtajatult.

(3) Õppejõude ja teadureid võidakse vabastada ja vallandada nõukogu otsusega kõigil tööseadusandluses ettenähtud alustel ja korras.

§ 33. Erakorralised õppejõud ja teadurid

(1) Ülikooli erakorralised õppejõud ja teadurid võetakse tööle tähtajalise töölepinguga või tunnitasu alusel.

(2) Erakorraliste õppejõudude ja teadurite arvu määrab ülikool eraldatud vahendite piires.

(3) Erakorralised õppejõud ja teadurid vabastatakse või vallandatakse töölt tööseadusandluses ettenähtud alustel.

§ 34. Õppejõu ja teaduri õigused ning kohustused

(1) Õppejõudude ja teadurite õiguslik seisund ülikoolis määratakse kindlaks ülikooli põhikirjaga, sisekorraeeskirjadega ja struktuuriüksuste põhimäärustega.

(2) Õppejõu ja teaduri põhiülesanneteks ülikoolis on õppe- ja teadustöö ning arendustegevus. Kunstialane loominguline ning interpreeditegevus loetakse teadustööga võrdväärseteks tegevusteks. Arendustegevus sisaldab isiku erialase kvalifikatsiooni tõstmise, õppe- ja teadustegevuse baasi arendamise, administratiivtöö ning juhendamis-, nõuande- ja otsustustegevuse.

(3) Teadustöö tulemused kuuluvad nende autoritele (autoriõiguse alusel), ülikoolile ja tellijale (vastavalt lepingule), kelle vahelised suhted reguleeritakse vastastikusel kokkuleppel.

(4) Õppejõu ja teaduri aastase töökoormuse ja selle struktuuri määrab kindlaks ülikool.

(5) Igal õppejõul ja teaduril on õigus viie aasta jooksul kasutada vähemalt ühte korralistest tööülesannetest vaba semestrit (poolaastat) oma kvalifikatsiooni tõstmiseks või muuks teadus- ja loometööks ning arendustegevuseks. Selle aja jooksul säilitatakse talle tema ametipalk.

VIII. ÜLIKOOLI VARA JA FINANTSEERIMINE

§ 35. Ülikooli vara

(1) Ülikooli vara moodustavad hooned, rajatised, aparatuur, inventar ning muud materiaalsed väärtused ja rahasummad. Ülikooli vara väljendub ülikooli bilansis.

(2) Ülikool valdab ja kasutab talle eraldatud Eesti Vabariigi omandiks olevat vara.

(3) Ülikoolil on õigus anda tema kasutuses olevat riigivara rendile või tasuta kasutamiseks ülikooli juures tegutsevatele juriidilistele isikutele, üliõpilasi ja ülikooli töötajaid teenindavatele riigi-, munitsipaal- või eraettevõtetele.

Ülikooli kasutuses oleva riigivara üleandmine teistele ettevõtetele ja isikutele toimub kooskõlas kehtiva seadusandlusega.

(4) Ülikool võib saada korralisi sihtannetusi juriidilistelt isikutelt ja kodanikelt kodu- ja välismaalt.

(5) Välismaalt ülikoolile sisseveetavad seadmed, aparatuur, inventar, raamatud ja õppevahendid on tollimaksust vabastatud.

§ 36. Ülikooli finantseerimine ja eelarve

(1) Ülikool saab rahalised vahendid riigieelarvest, Eesti Teadusfondilt, ülikooli poolt arendatavast ettevõtlusest, lepinguliste tööde täitmisest, eraldistena mitmesugustest muudest allikatest, kodu- ning välismaa organisatsioonide ja kodanike annetustest.

(2) EV teaduse riigieelarveline finantseerimine toimub reeglina ülikoolide kaudu.

(3) Ülikooli tegevusest saadav valuuta jääb täielikult ülikooli käsutusse.

(4) Ülikooli nõukogu määrab kindlaks ülikooli tulude ja kulude koondeelarve ja teeb selles muudatusi. Koondeelarve piires määrab rektor struktuuriüksuste eelarved.

(5) Ülikooli poolt asutatud riiklikul omandil põhinevatele ettevõtetele, asutustele ja organisatsioonidele kinnitatakse asutaja poolt asutamisdokumentides vastastikused finantskohustused.

(6) Ülikooli juures tegutsevate erinevatel omandivormidel baseeruvate ettevõtete, asutuste ja organisatsioonide majandustegevuse ja finantsplaanid kinnitatakse vastavalt nende põhikirjale. Ülikoolile eraldatavad summad määratakse kindlaks kahepoolse kokkuleppega.

(7) Aasta lõpuks kasutamata jäänud rahalised vahendid jäävad ülikooli käsutusse ja nende võrra ei vähendata finantseerimist riigieelarvest.

(8) Vabade vahendite olemasolul on ülikoolil õigus kõiki oma töötajaid premeerida ja neile materiaalabi osutada.

(9) Ülikool ja üliõpilaskond kui juriidiline isik on vabastatud kõikidest maksudest peale sotsiaalmaksu.

§ 37. Varade arvestus ja aruandlus

(1) Ülikool peab tulude ja kulude eelarve raamatupidamise arvestust tululiikide ja kulusihtuste kaupa. Tulude ja kulude arvestamise korra ülikoolisiseselt määrab kindlaks ülikooli nõukogu.

(2) Tulude ja kulude eelarve täitmise aruande kinnitab nõukogu. Rektor esitab aruande EV Haridusministeeriumile viimase poolt määratud mahus ja tähtaegadel.

(3) Ülikool esitab oma tegevuse kohta statistilise aruandluse EV Statistikaameti poolt kehtestatud korras ja tähtaegadel.

IX. VASTUTUS ÜLIKOOLIDE SEADUSE RIKKUMISE EEST

§ 38. Vastutus ülikoolide seaduse rikkumise eest

Ülikoolide seadust rikkunud isikud kannavad rikkumisest olenevalt administratiiv- või kriminaalvastutust.

Sportima!

(Algus 1. lk.)

● **NAISVÕIMLEMINE.** Neid, kes on varem tegelnud tantsu või võimlemisega, ootavad valikrühmad. Treenerid on R. Linkberg, L. Martis, K. Hermlin, I. Neissar, E. Varrik, H. Tidriksaar. Kel eesmärgiks lihtsalt enesearendamine, saab harjutada koos teiste omasugustega, treenerid on samad. Tunnid on õhtupoolikutel Jakobi 5 saalis.

Kel mureks liigne kehakaal, nende jaoks on rühm, kus peale vajalike harjutuste antakse ka teadmisi KEHAKAALU normaliseerimiseks. Rühma juhendab M. Rehand. Rühm tegutseb Jakobi 5.

Infot kõigi nimetatud naisvõimlemise rühmade kohta saab naisvõimlemise osakonnast Jakobi 5—214, 3 54 77.

● **ILUVÕIMLEMINE** — rühma võetakse järgusportlasi. Juhendab I. Neissar. Treeningud on Jakobi 5 võimlas. **Infot saab naisvõimlemise osakonnast samas majas.**

● **MATKAMINE.** Ühistreeningud toimuvad esmaspäeviti 20 Nooruse t. 9 saalis. Juhendab M. Kaasik. Oodatud on kõik soovijad.

● **RASKEJÕUSTIKU** kateedri juures tegutsevad KULTURISMI (treener J. Susi), ENESEKAITSE (treener M. Käärik). DŽUUDO (treener A. Põhjala) rühmad, kuhu võetakse üliõpilasi, kes on enne nende aladega tegelenud. **Info TU spordiklubist Jakobi 5—114.**

● **SUUSATAMINE** (treener Ü. Paade) ja **ORIENTEERUMINE** (treener M. Kivistik) peavad kõige tähtsamaks eelduseks tõsist huvi asja vastu. Suusavarustus peab endal olema. **Infot saab suusaspordi kateedrist Jakobi 5—203 tel. 3 54 76.**

Kehalist tegevust **GRAVIIDSETELE** viiakse läbi **TÜ arstipunkti naisvõimlemise saalis Narva mnt. 27.** Juhendab R. Linkberg. Peale kehaliste harjutuste antakse ka vajalikke teadmisi eelseisvast sünnitusest, muudatustest organismis jms.

● **DIAGNOOSIJÄRGNE KEHALINE TEGEVUS** — ravivõimlemine, raviujumine, ravikehakultuur toimub spordifüsioloogia kat. juhendamisel. Rühmadesse võetakse üliõpilasi ja TÜ töötajaid, kellele kehaliste harjutustega tegelemine on vajalike haiguste raviks või taastusraviks.

Ravivõimlemine (T. Smirnova) on TÜ arstipunktis Narva mnt. 25—152 esmasp. 10; raviujumine (A. Pehme) «Dünamo» basseinis Laulupeo pst. 19 esmasp. 20.30; ravikehakultuur (A. Pehme) kergejõustikumaneežis esmasp. 19.45. Info samast.

● **KARATEklubi** võtab vastu nii mehi kui naisi. Klubi on isemajandav, liikmemaks 10 rbl. kuus. Treeningud esmasp. 21.30 Nooruse 9. treener S. Troost.

● **PURJESPORDI klubi** «Korkwender» võtab vastu kõiki soovijaid. Treeningud kolmap. 21.30 Nooruse 9, treener O. Karlson. Info samast.

● **ALPIKLUBI** «Firn» treeningud on kolmap. 19.30 Tõnissoni 1—205, treener K. Hansen.

Nende jaoks, kes ei oska valida või kellel puuduvad vajalikud oskused mõne konkreetse spordialaga tegelemiseks, aga kes oma kehalisi võimeid siiski arendada tahavad, on **ÜLDRÜHMAD**. Sinna võivad tulla kõik, kes tahavad. Tegeldakse võimlemise, pallimängude ja muu soovikohasega võimete ta semel. Tunnid toimuvad teisip. 16 Nooruse 9 (naisüliõpilased) treener E. Prii; ja teisip. 16.30 Tõnissoni 1 (meesüliõpilased) treener U. Halling. **Info TÜ spordiklubist Jakobi 5—114.**

Asi on tõepoolest vabatahtlik. Ise tead, mis teed.

ELVI PRII,
TÜ spordiklubi

Anna mulle õng

REGULAARSELT ILMUMA HAKANUD RUBRIIK «ANNA MULLE ÕNG» EI KAO KUHUGI. HUVILISTELE TEADMISEKS, ET TOIMETUSES OOTAVAD ILMUMISJÄRGE JUBA UUED LOOD. KOHTUMISENI JÄRGMISES LEHES.

Ametiühingukonverents

Teisipäeval, 26. märtsil kl. 14 toimub aulas TÜAÜ konverents.

Päevakorras:

1. TÜAÜ komitee aruanne.
2. Revisjonikomisjoni aruanne.
3. Valimised (esimees, aseesimehed, revisjonikomisjon).
4. TÜAÜ põhikirja muudatused ja täiendused.
5. Tööandjate kuulumisest a/ü-sse.
6. Töövõtjate ja tööandjate vahel sõlmitavast töökokkuleppest.

PALGAD

Järgnevad 7 tabelit annavad pildi ülikooli töötajate palkadest. 1990. aastal oli ülikoolis keskmine palk ainult 277,5 rubla.

Tabel 1

ÕPPEJÕUD 1. JAANUARIST 1991

Amet	Inimeste arv	Kuupalga min.	Kuupalga maks.	Keskmine ametipalk kuus
Teadusdoktorid	105	550.—	1100.—	798.34
s.h. prof.	55	550.—	850.—	744.02
kat.juh. prof.	42	750.—	900.—	841.87
Teaduskandidaadid	427	215.—	910.—	620.34
s.h. dots.	276	320.—	910.—	628.90
vanemõp.	60	265.—	650.—	437.01
kat.juh. dots.	38	700.—	900.—	755.—
assistent	16	215.—	750.—	463.75
prodekaan	16	600.—	900.—	743.59
dekaan	6	850.—	900.—	858.33
prof.	6	650.—	830.—	720.91
Kraadita õppejõud	276	200.—	750.—	401.59
s.h. vanemõp.	118	295.—	480.—	416.18
assistent	85	200.—	733.33	420.68
õpetaja	62	250.—	360.—	319.68
dots.	10	425.—	700.—	520.51
Kõik kokku	808	200.—	1100.—	568.26

Tabel 2

ADMINISTRATIIV-JUHTIV PERSONAL

(1. märtsist 1991 ka järgmiste töötajate palgad)

Haridus, amet	Inimeste arv	Kuupalga min.	Kuupalga maks.	Keskmine ametipalk kuus	Seisuga 01. 01. 91 keskmine ametipalk kuus	Keskmise ametipalga suhteline juurdekasv (%)
Kõrgharidusega	46	180.—	1500.—	435.07	409.57	6,2
s.h. juhataja	9	250.—	600.—	371.43	297.50	24,9
Keskharidusega	80	140.—	450.—	238.30	216.18	10,2
s.h. komandant	10	150.—	205.—	179.60	181.31	−1,0
raamatupidaja	9	210.—	230.—	225.56	215.—	4,9
v.raamatupidaja	8	230.—	340.—	250.—	250.—	—
Algharidusega	5	153.—	225.—	187.60	159.—	18,0
Kõik kokku	131	140.—	1500.—	304.17	275.34	10,5
ABIÕPPEPERSONAL						
Kõrgharidusega	275	150.—	600.—	284.27	192.79	47,5
s.h. vanemlaborant	128	200.—	427.50	276.89	183.54	50,9
vaneminsener	21	200.—	375.—	279.51	192.11	45,5
insener	18	230.—	300.—	265.15	188.87	40,4
matem. progr.	13	265.—	375.—	306.92	195.—	57,3
juhataja	13	260.—	500.—	342.16	233.—	46,8
metoodik	9	250.—	300.—	274.44	228.75	20,0
vanemaednik	7	265.—	320.—	277.14	180.—	54,0
laborant	7	185.—	265.—	238.50	139.09	71,5
Keskharidusega	229	135.—	490.—	213.79	150.26	42,3
s.h. laborant	70	140.—	330.—	196.90	134.20	46,7
tehnik	30	180.—	265.—	226.79	159.04	42,6
sekretär-masinakirjutaja	17	150.—	260.—	195.21	128.09	52,4
meister	14	135.—	200.—	173.75	130.—	33,7
insener	11	160.—	300.—	234.55	179.09	31,0
asjaajaja	10	170.—	250.—	196.67	142.22	38,3
Algharidusega	43	135.—	370.—	196.07	133.05	47,4
Kõik kokku	547	135.—	600.—	248.70	170.50	45,9
TEADUSRAAMATUKOGU TÖÖTAJAD						
Kõrgharidusega	218	160.—	560.—	270.05	*	*
s.h. raamatukoguhoidja	76	180.—	280.—	241.54	178.67	35,2
v.raamatukoguhoidja	49	220.—	560.—	274.50	185.01	48,4
bibliograaf	18	200.—	280.—	245.34	180.—	36,3
osakonnajuhataja	14	350.—	400.—	370.37	260.—	42,3
pearaamatukoguhoidja	13	310.—	350.—	322.50	251.24	28.4
vanembibliograaf	12	240.—	320.—	264.50	185.52	42,6
Keskharidusega	115	160.—	320.—	207.98	*	*
s.h. raamatukoguhoidja	67	160.—	250.—	197.11	130.04	51,6
restauraator	10	220.—	320.—	252.22	180.36	39,8
v.raamatukoguhoidja	7	220.—	280.—	265.71	159.69	66,4
köitja	7	180.—	190.—	182.86	158.40	15,4
Algharidusega	11	160.—	280.—	207.37	*	*
Kõik kokku	344	160.—	560.—	247.14	*	*
LABORITE TEENINDAV PERSONAL (RIIGIEELARVELISED)						
Kõrgharidusega	72	100.—	400.—	246.27	223.68	10,1
s.h. vaneminsener	30	160.—	350.—	256.64	246.34	4,2
vanemlaborant	18	180.—	270.—	210.61	191.96	9,7
juhtiv insener	8	180.—	350.—	272.38	229.19	18,8
Keskharidusega	80	100.—	320.—	189.98	167.90	13,2
s.h. insener	26	140.—	275.—	204.32	190.65	7,2
laborant	19	120.—	200.—	153.—	144.68	5,8
vanemlaborant	13	140.—	250.—	171.18	152.10	12,5
Algharidusega	7	120.—	300.—	191.29	173.17	10,5
Kõik kokku	159	100.—	400.—	217.07	196.07	10,7
ADMINISTRATIIV-TEENINDAV PERSONAL						
Kõrgharidusega	40	135.—	350.—	156.90	*	*
s.h. koristaja	17	135.—	150.—	138.57	102.05	35,8
majahoidja	7	135.—	135.—	135.—	109.09	23,8
Keskharidusega	245	135.—	364.—	157.89	*	*
s.h. koristaja	92	135.—	150.—	139.08	106.84	30,2
valvur	37	135.—	135.—	135.—	100.—	35,0
majahoidja	18	135.—	135.—	135.—	100.—	35.—
riidehoidja	18	135.—	181.50	157.43	105.10	49,8
kütja	14	135.—	135.—	135.—	103.91	29,9
Algharidusega	209	135.—	367.52	151.68	*	*
s.h. koristaja	94	135.—	150.—	137.41	104.30	31,7
riidehoidja	26	135.—	367.52	154.98	104.82	47,9
majahoidja	21	135.—	135.—	135.—	100.—	35,0
keskküttekütja	19	185.—	200.—	190.50	123.10	54,8
valvur	16	135.—	135.—	135.—	104.17	29,6
Kõik kokku	494	135.—	367.52	155.05	*	*

EELARVELISED TEADUSLIKUD TÖÖTAJAD 1. JAANUARIST 1991

Teadusdoktorid	14	600.—	1040.—	802.06
s.h. peateadur	6	600.—	936.—	779.43
juhtivteadur	5	600.—	720.—	672.73
Teaduskandidaadid	149	270.—	936.—	590.95
s.h. vanemteadur	61	400.—	750.—	581.40
teadur	29	270.—	485.—	393.25
juhataja	22	450.—	800.—	709.14
sektorijuh.	10	700.—	720.—	702.—
juhtivteadur	10	600.—	720.—	652.67
laborijuh.	9	650.—	800.—	727.78
Kraadita	226	154.—	800.—	358.50
s.h. nooremteadur	115	154.—	390.—	295.11
teadur	84	185.—	500.—	380.78
vanemteadur	11	500.—	600.—	547.62
juhataja	6	550.—	750.—	625.—
Kõik kokku	389	154.—	1040.—	439.55

Rektori käskkiri

TASULISTE KOOLITUSÜRITUSTE KORRALDAMISEST

Eesmärgiga ühtlustada tasuliste koolitusürituste korraldamistingimusi ülikoolis käsin:

1. Teha tasuliste koolituste korraldamine ülesandeks Täiendus- ja Uurimiskeskusele (TÜK) või teaduskondadele, resp. teaduskonnatasandi struktuuriüksustele.
2. Teaduskondadel esitada TÜK-le kooskõlastamiseks tasuliste koolitusürituste eelarve ja programm.
3. Kinnitada tasuliste koolitusürituste eelarvekulude loetelu.
4. Võimaldada TÜ üliõpilastel ja töötajatel osaleda tasuliste koolitusürituste vabadel kohtadel tasuta.

TASULISTE KOOLITUSÜRITUSTE EELARVEST

1. Tasuliste koolitusürituste eelarve kooskõlastatakse TÜK-s Tähe 4—356. TÜK esitab eelarve viseerimiseks prorektorile. Prorektori viseeritud eelarve põhjal arvestab raamatupidamisosakond erivahendite kontole laekunud summadest tunnitasu ja tasub arved muude eelarve kulude katteks (TÜ a/a nr. 609268 Elamu- ja Sotsiaalpanga Tartu osakonnas).
2. Eelarves tuleb näidata tulu, kulu ja jääk. Kui eelarve on koostatud enne tulude laekumist, näidatakse jäägi jagamine protsentides.
3. Tulude puhul näidatakse ürituse osalejate arv ja tasumisviis (ülekandega, sularahas).
4. Kuludeks näidatakse:
   - tunnitasu (kellele ja missuguse tariifiga);
   - vajadusel tariifijärgne tasu arvuti, heli-, video- ja paljundusseadmete kasutamise eest (personaalarvuti rbl. 10.— tund, videoseadmed rbl. 20.— tund);
   - kulutused muude tehniliste vahendite ja kirjanduse soetamiseks;
   - juurdearvestused 20% tunnitasufondile sotsiaalmaksuks (1991);
   - juurdearvestused 25% tunnitasufondile ülikooli üldkuludeks (üür, raamatupidamine).
5. Jääk jagatakse teaduskonna ja TÜKi vahel vastavalt dekaani ja TÜKi juhataja kokkuleppele proportsionaalselt ürituse korraldamisel tehtud tööpanusele.

-info-info-

NIETZCHE TELLIJAD!

On saabunud III ja IV raamat, on veel ka II. Astu läbi lehetalitusest!

LEHE TELLIMISHIND

Vabandame, et lubasime selles lehes teada anda «UT» uue tellimishinna. Kahjuks ei olegi selle arvestamisega nii lihtne hakkama saada. Seda mõjutab ka «UT» reorganiseerimine. Nii et veel veidi kannatust!

Toimetus

RAHASAAJATE NIMEKIRJA

avaldamiseks pole ruumi ja pole praegu mõtetki, sest on ju palgapäevad. Raamatupidamisel on palve: kõigil, kes teavad, et neil veel mingi summa (palk, kompensatsioon vms.) saada, see kiiresti välja võtta.

REEDEL, 22. märtsil RIHO BAUMANI DISKOSEIKLUS '91.
LAUPÄEVAL, 23. märtsil KEVADVÄSIMUSE VASTU I.
PÜHAPÄEVAL, 24. märtsil KEVADVÄSIMUSE VASTU II.
Algus kell 21.
Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

JÄTKUVAD TANTSUÕHTUD NARVA mnt. 27 KOHVIKUS!
KOLMAPÄEVITI disko.
NELJAPÄEVITI teeb muusikat ansambel «TETRAKORD».
Baaris väike kokteil!
Algus kell 20.
Üliõpilaspilet kaasa!

ÜLIKOOLI AJALEHT
UT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti.
Tellim. nr. 672. Tiraaž 2000.

NR. 10 (1632)
ESMASPÄEV,
25. MÄRTS
1991
Ilmub novembrist
1948
HIND 5 kop.

Universitas Tartuensis

● OMNE INITIUM DIFFICILE EST
● SCIENTIA POTESTAS EST

Tule ja saa üliõpilaseks!

359-aastane rahvusülikool Tartus on valmis vastu võtma rohkem kui tuhat uut üliõpilast. «Valmis» ehk ei ole see päris õige sõna, sest ülikool ei saa ju kunagi valmis. Eriti veel praegu, mil kavas suuremad muudatused nii struktuuris kui sisus.

Sa leiad teaduskondade tutvustustest selliseid uusi märksõnu, nagu ainesüsteem, valikained, astmeline õpetus... Mõnes teaduskonnas juba õpitakse niiviisi, mõned alles valivad endale sobivat teed. Selleks ajaks, kui Sina TÜ üliõpilaspileti omanikuks oled saanud, ei pruugi isegi teaduskondade nimetused samad olla. Kuidas ülikool ennast uuendab, mis siin enne sisseastumiseksameid veel muutub, seda saad jälgida ka ajakirjandusest.

Mõne nädala pärast peaks ilmuma veel TÜ teatmik sisseastujatele. Paraku ei piisa ainult sellest, kui üks pool on valmis teist vastu võtma, kui ta vaid üksi katsetab ja püüdleb. Ehk oled sinagi, 1991. aasta abiturient, eelmistest põlvkondadest rohkem orienteeritud eneseharimisele ja oma tuleviku Eestimaa arendamisele.

Ülikool ei ole ainult üks suur õppimine auditooriumis, ühikatoas, raamatukogus. Su ümber on terve üliõpilaskond, kelle eesotsas tegutseb agaralt edustus, on kümned korporatsioonid ja seltsid, on koorid ja ansamblid, on... Aga tule ja vaata ise, mis siin on ning leia sellest endale see õige ja vajalik.

JULGUST PROOVIMISEKS, ÕNNE SISSESAAMISEKS!

«UT» toimetus

Kahe sõnaga on edustusest keeruline igakülgset ülevaadet anda. Organisatsiooni põhikirjalisteks peaeesmärkideks on Tartu üliõpilaste esindamine ja nende huvide kaitse. Üliõpilaste ametiühingu likvideerimisega seoses kerkisid esile mitmesugused majanduslikud ja olmemured, mille lahendamisega oli seni tegelenud ametiühing. Mõistagi ei ole üliõpilaskonna vaesuse tõttu õnnestunud kõiki veel aidata ja toetada, samuti on iseseisva majandustegevuse rajamine alles algfaasis.

Üliõpilaskonna liikmed on kõik Tartu Ülikooli üliõpilased ja päevase osakonna aspirandid, kelle tahet peab ellu viima detsembris valitud 25-liikmeline edustus. Ette valmistatakse mitmesuguseid projekte üliõpilaste elu paremaks korraldamiseks, ettepanekuid ülikooli juhtkonnale õppetöö ümberkorraldamiseks, samuti taotletakse suuremat sõnaõigust ülikooli asjade otsustamisel.

Edustus püüab arendada võimalikult laialdasi rahvusvahelisi kontakte maailma ülikoolide ja üliõpilaskondadega, organiseerida õppimisvõimalusi välismaal, hankida stipendiume ja korraldada üliõpilasvahetust.

Planeeritakse vahendusfirma rajamist üliõpilastele töökohtade hankimisel ja palju palju muud, millest ei sünni muud kui ainult kasu kõigile üliõpilaskonna liikmetele.

Ootame kohtumisi üliõpilaskonna uute liikmetega ja värskeid ideid Tartu akadeemilise vabariigi ülesehitamiseks.

Edustus

Arsti-teaduskond

Oled Sa mõelnud, kui paljud inimesed võiksid elada kauem? Kui paljud meie ümber võiksid elada õnnelikumalt? Kuidas peaks inimene elama, et olla terve ja õnnelik?

Abivajajaid on alati. Hea arst ei jää kunagi tööta. Arsti töö pakub rakendust väga erinevate eeldustega inimestele. Sinust saab kirurg, kui Sul on leidlikud sõrmed; sisearst, ku Sa armastad mõistatada; psühhiaater, kui Sind kõidab inimhing; meditsiiniorganisaator, kui Sul on korraldajavõimeid. Kümneid ja sadu võimalusi, kui Sul on osavõtlik süda, aus meel ja võime õppida kogu elu.

Pärast kuut ülikooliaastat töötad noore tohtrina kaks aastat internatuuris ja seejärel saad **üldarsti** kutse. See vastab umbes praegusele jaoskonnaarstile, ainult tööpõld on veidi laiem ja õigused suuremad. Pärast kaheaastast tööd üldarstina võid ülikooli juures residentuuris spetsialiseeruda kitsamale erialale.

Sisseastumiseksameid on neli: bioloogia, keemia, võõrkeel ja kirjand. Õppida saab neljas osakonnas: **ravi (eesti ja vene keeles), sanitaaria, stomatoloogia, farmaatsia.** Pediaatria ja spordimeditsiini erialale enam vastu ei võeta. Kõigil sisseastujatel peab olema Eestis alaline elamispind. Nii Kohtla-Järve kui Narva linnal on kummalgi viis kohta sihtsuunamiseks. Plaanis on alustada ülikoolis ka **kõrgharidusega meditsiiniõdede kolmeaastast väljaõpet meditsiinikoolide lõpetanutele,** et koolitada meditsiinikoolide õppejõude ja kitsama erialaga õdesid. Selle vastuvõtu kord selgub hiljem.

Arstiteaduskonnas õpitakse Tartu Ülikooli õppeplaanide alusel. Selles on erinevusi üleliidulisest, näiteks suvepraktika toimub ainult pärast IV kursust; kevadsemester kestab 15. juulini; kogu stuudiumi vältel õpetatakse rahvatervishoidu; IV kursusest algab tsükliline õppetöö.

Juba enne ülikooli tuleb pöörata suurt tähelepanu võõrkeeltele, sest arstidel on palju kontakte kolleegidega välisriikides ja enamik igapäevasest erialakirjandusest on võõrkeeltes. Arstiteaduskonnas õpitakse keeli fakultatiivsena, välja arvatud ladina keel, milles on eksam.

Kuna arstiteadus on sisuliselt rakendusbioloogia, õpitakse siin kolmel esimesel kursusel põhjalikult loodusteadusi ja kolmel viimasel aastal juba haigusi, nende äratundmist ja ravi. Suurem osa õpitavast on alles eelteadmised, et Sa hiljem oma kogemustest ja erialakirjandusest edasi õpiksid. Paljusid asju tuleb huvi korral õppida täiesti omal käel, näiteks loodusravi, psühholoogiat ja muud. Kui Sind miski sügavasti huvitab, otsi ja küsi, Sa leiad alati õpetaja. Julge küsida!

TÕNU PEETS,
ravi IV k.

Ajalooteaduskond

- **Ajaloolane**
- **Sotsioloog**
- **Õpetaja**
- **Logopeed**
- **Arheoloog**
- **Etnograaf**
- **Kunstiajaloolane**
- **Arhivaar**
- **Museoloog**

Sel aastal võetakse uusi üliõpilasi vastu ajaloo, eripedagoogika ja sotsioloogia erialale. Kuna sotsioloogiasse ja psühholoogiasse toimub vastuvõtt üle aasta, tuleb psühholoogiahuvilistel üks aasta vahepeal töötada ja ennast täiendada, et tugevas konkurentsis vastu pidada.

Ajaloo-osakonda võtame vastu 40 statsionaarset ja 20 mittestatsionaarset üliõpilast, seega veidi vähem kui viimastel aastatel, et kõigile ikka Eestis tööd jätkuks. Enamikku lõpetajaid ootab ajaloo õpetaja raske, aga ka meeldiv töökoorem eesti kooli radikaalsel ümberkorraldamisel ausa ajaloo vaimus. Ajaloo õpetajatel on täita eriline missioon oma rahva harimisel, rahvusteadvuse hoidmisel ja aatelisel kasvatamisel.

Ajaloolasi ootab ka töö arhiivides, muuseumides, arheoloogiliste kaevamiste juhtimine ja leiumaterjalide läbitöötamine, ajaloomälestiste kogumine, muinsuskaitse, toimetaja amet kirjastustes jms. Eriplaanide alusel on õpitud filosoofiat, politoloogiat, teatriajalugu jms. Sügav humanitaarharidus ja lai silmaring on ilmselt see, mis on võimaldanud mitmetel ajaloolastel tõusta Eesti juhtivateks poliitikuteks.

Uued õppeplaanid näevad ette ülemineku ainesüsteemile, millega suureneb kuulatavate loengute valikuvõimalus. **Baasharidus antakse kolme aastaga.** Järgneb spetsialiseerumine, soovijaile pedagoogiline tsükkel ja diplomitöö, nii et õpetajaks saaks minna pärast viieaastast stuudiumi. Oleme aga mõelnud ka neile, kes tunnevad rohkem huvi teadusliku uurimistöö vastu. Ülikooli võib lõpetada **magistrina** pärast kuut aastat õpinguid ja teadustööd. **Doktorantuur** nõuab noorest elust veel neli aastat.

Eripedagoogikasse võtame statsionaarsesse ja mittestatsionaarsesse osakonda kummassegi 25 üliõpilast. Teel humaansema ühiskonna poole peame senisest enam mõtlema sellele, kuidas aidata puuetega lapsi. Peale erialaste oskuste nõuab see hellust ja suurt hingesoojust. Ilmselt nende omaduste tõttu on sellele erialale pürgijate seas domineerinud ilusad tüdrukud. Edaspidi vajame aga rohkem ka ettevõtlikke mehi, kes aitaksid kogu süsteemi välismaa eeskujul korraldada, nii et jõuaksime grandioossetest eriinternaatkoolidest ühiskonda lülituvate abikoolide ja kodudeni.

Sotsioloogiaosakond valmistab ette sotsioloogе, kes on võimelised uurima ühiskonna elu mitmesuguseid külgi ja avalikku arvamust. Kasutatakse rahvakõsitlust ja statistilisi andmeid, mida töödeldakse spetsiifiliste meetodite abil. Õppetöös on suur erikaal praktikal. On võimalik spetsialiseeruda haridus-, pere-, käitumishälvete- jt. sotsioloogia harudele, kuid on võimalik valida suunda ka filosoofia ja politoloogia poole.

Teaduskonna uutes õppeplaanides on suurenenud oluliselt võõrkeelte osa, et olla valmis vahetuse korras õppimaminekuks Soome, Rootsi, Taani, Saksamaa Liitvabariiki, Kanadasse jne.

Prof. HELMUT PIIRIMÄE,
ajalooteaduskonna dekaan

Matemaatikateaduskond

- **Matemaatikuks**
- **Rakendusmatemaatikuks**
- **Õpetajaks**

Sel aastal võetakse meie teaduskonda 105 uut üliõpilast, neist 20 vene õppekeelega rühma. Erinevalt varasemast ei võeta seekord vastu erialati, vaid ühiselt. Ka õpitakse kahe esimese aasta jooksul koos ühise õppeplaani järgi.

Erialati jagunemine toimub kolmandal õppeaastal. Nüüd võib iga üliõpilane juba ise koostada endale individuaalse õppeplaani. Seda võimaldav õppekorraldus (nn. ainesüsteem) kehtib meie teaduskonnas möödunud sügisest alates.

Nii ei saa ka rääkida matemaatikateaduskonna erialadest nende vanas tähenduses. III kursusele jõudnud üliõpilane valib endale ühe ala, mida ta soovib õppida süvendatult (nimetame seda **põhierialaks**). Arvutihuvilistel võib selleks olla **informaatika ja arvutiteadus.** Endiselt on teretulnud need, kes tahavad põhierialaks valida **matemaatika õpetamise.** Populaarne on põhierialana **matemaatiline statistika,** samuti teised klassikalise ja rakendusmatemaatika harud.

Kõiki neid valdkondi võib omandada ka lisaerialana. Peale selle võib **lisaerialaks** õppida **füüsika õpetamist.** Juba praegu on mitmed meie üliõpilased, kes soovivad saada matemaatikaõpetajaks, valinud lisaerialaks füüsika õpetamise. Pole sugugi välistatud, et tulevane süsteemprogrammeerija soovib saada lisaettevalmistuse näiteks matemaatika õpetamises. Selleks ajaks aga, kui praegused abiturientid jõuavad kolmandale kursusele, on valikuvõimalused meie teaduskonnas kindlasti veelgi suuremad.

Vastuvõtueksamid on muutunud, nüüd on neid vaid **kaks: matemaatika (kirjalik eksam, mida hinnatakse 0—20 palli) ja eesti keel (kirjand, 0—10 palli).** Muus osas on sisseastumistingimused samad. Medalistid, vabariikliku matemaatika- või informaatikaolümpiaadi lõpuklasside 10 paremat, Matemaatika-Füüsikakooli väga hea hindega lõpetanud, kooli ja matemaatikaõpetaja soovituse saanud võivad saada sisse ka ilma eksamiteta või pärast matemaatika eksami edukat sooritamist. Kuid seda otsustab juba vestluskomisjon.

Dots. IVAR-IGOR SAARNIIT,
matemaatikateaduskonna
dekaan

Bioloogia-geograafia-teaduskond

- **Bioloogiks**
- **Geograafiks**
- **Geoloogiks**

«Kui tahate õppida elutervete vaadetega intelligentses seltskonnas, siis tulge meilel» ütlevad bioloogia-geograafiateaduskonna üliõpilased. Veel peavad nad oma teaduskonnale iseloomulikuks ühtset vaimu- ja intensiivset seltsielu ning rõhutavad, et puuduvad rahvustevahelised vastuolud. «See on parim võimalus õppida tunnetama looduse, inimese ja kultuuri ühtsust.»

Teaduskonnas toimub õppetöö kahes astmes. Esimeses astmes, mille pikkus on 4 aastat, õpitakse eriala põhiaineid. 3. ja 4. õppeaastal toimub õppetöö kateedrite juures, kus saab vabalt valida eriaineid. Nii saab süvendatud teadmisi mingil kitsamal erialal, mis võimaldab leida töökohta ka pärast esimese astme lõpetamist. Edukamad diplomandid võivad konkursi korras siirduda teise astmesse, kus omandatakse ühe aastaga pedagoogi kvalifikatsioon või saadakse kaheaastase eduka teadusliku töö ja õppimise järel magistrikraad.

Bioloogiaosakonnas on võimalik süvendatult õppida **biokeemia, botaanika, geneetika, molekulaarbioloogia, mikrobioloogia, tsütoloogia, zooloogia ja ökoloogia** kitsamal erialal. **Suuremad on ka erialade** iseärasused. Monede alade õppimise vältimatuks eeltingimuseks on tugev tervis, sest pidevalt tuleb ette pikki sõite välitöödele. Teiste puhul aga toimub põhiline töö laboratooriumides, eksperimenteerides.

Bioloogid, kellest ei saa pedagooge, hakkavad tööle teadusasutustes, laborites, looduskaitse-, kalandus- ja jahindusettevõtetes.

Geograafiaosakonnas saab õppida biogeograafia, majandusgeograafia ja füüsilise geograafia kitsamal erialal. Tihti tuleb viibida pikemat-el välitöödel, õppereisidel, ekspeditsioonidel, siit ka samasugused nõuded kui bioloogidele.

Geograafid leiavad tööd projekteerimisasutustes, TA instituutides, keskkonnakaitse- ja turismiasutustes, plaani- ja statistikaasutustes, põllumajanduses.

Geoloogiaosakonna lõpetajad saavad geoloogi kutse, mida peetakse sobivaks meestele, sest see on seotud küllalt raske füüsilise tööga ja pikaajalise kodust eemalviibimisega. Lõpetanutest saavad kaardistus-, hüdro- ja ehitusgeoloogid, harvem ka petrograafid ja paleontoloogid. Tööle suunatakse Eesti Geoloogiakeskusesse, TA Geoloogia Instituudi, Ehituskomitee projekteerimisinstituutidesse.

Sisseastumiseksamid sarnanevad möödunudaastastega.

Bioloogia-geograafiateaduskonna I kursusele võetakse õppima 60 tulevast bioloogi, 30 geograafi ja 15 geoloogi.

NB!

Loe hoolega, tudengiks pürgija!

1991. aasta vastuvõtueeskirjad võeti vastu ja kinnitati ülikooli nõukogu poolt 30. novembril 1990. aastal.

Nii nagu eelmistelgi aastatel kehtib hindamisel 10-palline hindamissüsteem. Kõik eksamid on konkursieksamid. Keskkooli medaliga või kutsekeskkooli kiitusega lõpetanutel on järgmised eelised:

1) eksamiteta võetakse vastu füüsika, keemia, defektoloogia, farmaatsia ja matemaatika erialadele;
2) kahe esimese eksami edukal sooritamisel (9—10 palli) võõrfiloloogia ja klassikalise filoloogia erialadele;
3) ülejäänud erialadele esimese eksami edukal (9—10 palli) sooritamisel.

Eksamitulemuste kogusummale lisatakse ka lõputunnistuse hinnete keskmine.

Kõik sisseastujad sooritavad sisseastumiskatsed üldistel alustel. Väljaspool konkurssi võetakse vastu sisseastumiskatsete edukal sooritamisel:

1) reservi arvatud sõjaväelased, kes omavad riiklikke soodustusi;
2) orvud ja vanemate hoolduseta jäänud lapsed.

Võrdsete pallide korral on eelistatud:

1) sõjaväe ajateenistusest viimase kolme aasta jooksul reservi arvatud;
2) isikud, kes on aktiivselt osa võtnud aineolümpiaadidest;
3) isikud, kellel on suurem praktilise töö staaž.

Dokumente ülikooli astumiseks võetakse vastu **25. juunist 15. juulini.** Vastuvõtukomisjon ei tööta laupäeviti ja pühapäeviti. **Sisseastumiskatsed toimuvad 16.—31. juulini.** Immatrikuleerimine vormistatakse 5. augustiks. Nii päeva- kui kaugõppesse astuda soovijad esitavad dokumendid ja sooritavad sisseastumiskatsed üheaegselt.

Dokumentidest on vaja esitada:

1) **keskharidust tõendav dokument (originaal);**
2) **arstitõend (vorm 086/y);**
3) **6 fotot (3×4 cm) ilma valge nurgata;**
4) **tööraamatust töökoha poolt kinnitatud väljavõte (isikuil, kes omavad tööraamatut);**
5) **isiklik avaldus (kirjutatakse kohapeal).**

Soovi korral võib sisseastuja esitada iseloomustuse töökohast või õppeasutusest.

Täpsemat informatsiooni saab ülikooli ettevalmistus-vastuvõtuosakonnast Ülikooli t. 18 tuba 208 ning telefonidel 3 54 25 või 3 47 00.

Edu soovides

ülikooli
vastuvõtukomisjon

Filoloogiateaduskond

- **Õpetajaks**
- **Tõlgiks**
- **Ajakirjanikuks**

Filoloogiateaduskonda võetakse 1991. aastal vastu eesti filoloogia, praktilise eesti keele, vene filoloogia, võõrfiloloogia ja žurnalistika erialale. Uueks erialaks on meil sel aastal klassikaline filoloogia.

Eesti filoloogia osakonnas spetsialiseerutakse esimesel kursusel eesti keele, eesti kirjanduse, eesti rahvaluule või soome-ugri keelte eriainete õppimisele. Hiljem tuleb otsustada, kas tahetakse omandada ka eesti keele ja kirjanduse õpetaja kutse või mitte. Sügisel peaks juba kehtima uus õppeplaan, mis rajaneb ainevaliku põhimõttel ja milles nähakse ette, et üliõpilased koostavad ise õpingute kava, arvestades seejuures plaanis lubatud valikuvabadusi ja nõudeid.

Praktilise eesti keele erialal valmistatakse ette eesti keele õpetajaid mitte-eestlastele. Siia on seetõttu eriti oodatud üliõpilased, kes tunnevad kutsumust saada pedagoogiks.

Vene filoloogia eriala valmistab ette vene filoloogе — vene keele ja kirjanduse õpetajaid vene koolidele ning vene keele õpetajaid eesti koolidele. Võimalik on kitsam spetsialiseerumine **ajakirjanduse, tõlgi või kirjastustöötaja erialale;** parimad üliõpilased, kes on näidanud vastavaid võimeid võivad end ka teadusele pühendada.

Inglise ja saksa filoloogia erialal on kahe esimese õppeaasta jooksul keskne koht praktilise keele omandamisel; alates kolmandast kursusest suureneb teoreetiliste ainete osatähtsus. Viimasel kursusel on võõrfiloloogil vaja teha valik pedagoogilise ja mittepedagoogilise haru vahel — ei oodata ju võõrkeelte spetsialiste mitte ainult koolides, vaid mitmel teiselgi tegevusalal; mittepedagoogilises narus on tantsis osa ettevaimistumisel tolgitooks.

Klassikalise filoloogia erialal saab põhiteadmised vanakreeka ja ladina keelest, antiikkirjandusest, -ajaloost, üldisest kultuuriloost. Õppeplaani esimesel astmel tegeldakse põhiliselt nii ladina ja kreeka kui ka tanapäeva keelte õppimisega. Teisel astmel jätkub suunemine erialasse originaaltekstide lugemise kaudu, sellele lisanduvad valikkursused antiikkirjandusest, ajaloost, mütoloogiast jne.

Ajakirjandusosakond võtab traditsioonilselt vastu 15 üliõpilast, kuid erinevalt varasemast hakkavad õpingud kestma kas 4 või 6 aastat. Kanel esimesel aastal saavad tudengid reporteri- ja toimetajatöö praktilist koolitust, lisaks mitmeid ajakirjandusega seotud eriaineid. III ja IV kursusel muutub õppetöö tsükliliseks, programmi tulevad mitmed üldained ja spetsialiseerutakse poliitikale, majandusele ning kultuurile. Et jääda viiendaks ja kuuendaks aastaks **magistritööd** tegema, peab üliõpilane sooritama riigieksami hindele «väga hea» ning tema diplomitöö pälvima esiletõstmist. Ülejäänud asuvad IV kursuse lõpetamise järel tööle ajakirjanikuna.

Üliõpilaskandidaadid peavad esitama **5. juuliks** vastuvõtukomisjonile oma seniilmunud **kaastood** (toimetusepoolse kinnitusega) ning toimetuse **soovituse.** Sisseastumiseksamitele eelneb kirjalikust tööst ja vestlusest koosnev **loominguline konkurss.** Neil, kes eksamitele ei pääse, jääb aega oma sisseastumisdokumente esitada mõnesse teise teaduskonda või kõrgkooli.

Füüsika-keemiateaduskond

Meie teaduskonnas võib õppida nii füüsikuks kui keemikuks. Kuna mingile kitsale erialale väljaõppinuid läheb järjest vähem vaja, on meil hakatud ette valmistama asjatundjaid, kes leiavad rakendust paljudes eluvaldkondades. Nimelt on meil võimalik õppida **rakendusfüüsikat, keskkonnakaitse keemiat ja meditsiinikeemiat.**

Loomulikult on alles ka traditsioonilised erialad: **elektroonika, optika ja atmosfäärifüüsika, teoreetiline füüsika, astrofüüsika, tahkisefüüsika, elektrokeemia, biokeemia, orgaaniline keemia, füüsikaline keemia jt.**

Keemiku või füüsiku diplomi saate **nelja aastaga.** Kolmel esimesel aastal toimub õppetöö kursuste süsteemis. Selle ajaga võetakse läbi eriala üldained, kõrgem matemaatika ja humanitaarainete tsükkel. Neljandal aastal kuulavad üliõpilased omal valikul nn. valikkursusi.

Edukamatel lõpetajatel on võimalus jätkata õpinguid 2 aasta vältel ja omandada magistrikraad.

Pärast magistrikraadi saamist on võimalus taotleda kõrgeimat teaduskraadi — doktorikraadi. Selleks tuleb veel 4 aastat õppida **doktorantuuris** ja kaitsta doktoritöö.

Neil, kes soovivad saada **õpetaja kutset,** tuleb peale diplomi saamist õppida veel viies aasta. Selle aja jooksul õpitakse pedagoogilisi, psühholoogilisi ja metoodilisi aineid ning tehakse läbi koolipraktika. On võimalik omandada ka mõne teise aine (näiteks matemaatika) õpetaja kutse.

* * *

Sisseastumistingimused on tänavu pisut muutunud. Nimelt on vaja teha vaid **2 eksamit: eriala ja matemaatika test ning kirjand.**

Säilinud on soodustused medalistidele, vabariiklike füüsika ja keemia olümpiaadide 15 paremale, Matemaatika-Füüsikakooli väga headega lõpetajaile ja vabariikliku keemiaviktoriini paremaile. Samuti õpetajaks pürgijaile, kellel pole rahuldavaid hindeid füüsikas, keemias ja matemaatikas ning kellel on kooli soovitus. Kõigil neil on võimalik sisse saada erialase vestluse põhjal.

Dots. HENN VOOLAID,
füüsika-keemiateaduskonna
dekaan

EINAR TIITSU foto

Majandusteaduskond

- **Raamatupidajaks**
- **Majandusküberneetikuks**
- **Kaubandusspetsialistiks**
- **Rahandusspetsialistiks**
- **Välismajandusspetsialistiks**

Sel aastal võetakse erialase jaotuseta majandusteaduskonda üldkonkursi alusel statsionaari 150 üliõpilast. Sisseastumiseksamid on **matemaatika ja emakeel** (kirjalikult) **ja võõrkeel** (suuline).

Koos õpitakse kaks esimest aastat, mille jooksul püütakse panna alus majandusteaduse teoreetilisele baasile (majanduse üldteooria, majandusajalugu, kõrgem (majandus-) matemaatika, loogika, esteetika, majandusgeograafia, politoloogia, sotsioloogia, keeled jne. jne.)

Spetsialiseerumine algab III kursusel ning õpitakse 2 aastat, mille vältel saab omandada **raamatupidaja, majandusküberneetiku, kaubandus-, rahandus- või välismajandusspetsialisti** eriala.

Pärast IV kursust saab enamik diplomi. Süvendatult võib jääda õppima ¼—⅓ üliõpilastest, kes leiavad, et nende andekus, töökus ja visadus viib neid aasta-poolteise pärast **bakalaureuse-magistrini.**

Endisest rohkem nõutakse iseseisvat tööd ja mõtlemist. Erilise tähelepanu orbiidis on: võõrkeeled, sest on avanenud soodsamad võimalused õppimiseks ja praktiseerimiseks välismaal. Juba praegu on mitmed üliõpilased õppimas-praktiseerimas Soomes, Rootsis, USA-s jm. Edaspidi on loota võimaluste avardumist veelgi.

Teoreetiliste teadmiste praktikas kontrollimiseks peab üliõpilane edaspidi ise leidma selleks kõige sobivamad võimalused, kusjuures kaasabi osutavad ka erialakateedrid.

Pärast lõpetamist peab igaüks ise töökoha leidma, sest igandlikku sundkorras töölesuunamist enam ei ole. Oppima võiks tulla tulevase töökoha stipendiaadina.

Tulevased töökohad on ilmselt kaubanduse ettevõtetes, rahandusorganites, pankades, statistikaametites, välismajandusorganisatsioonides ja paljudes muudes eluvaldkondades.

Selleks kõigeks õnne ja edu eksamitel, tulevased Eesti Vabariigi majanduse kujundajad.

Dots JAAN PIKK,
majandusteaduskonna
õppeprodekaan

Kehakultuuriteaduskond

- **Kehalise kasvatuse õpetajaks**
- **Sporditreeneriks**
- **Ravikehakultuuri metoodikuks**
- **Terviseõpetuse õpetajaks (lisaeriala)**

1991. aastal võetakse kehakultuuriteaduskonda vastu 50 üliõpilast statsionaarsesse ja 15 kaugõppeosakonda. Statsionaarne osakond jaguneb omakorda 35-liikmeliseks eesti ja 15-liikmeliseks vene õppekeelega rühmaks. Kaugõppes toimub õppetöö **ainult eesti keeles.**

Statsionaarses osakonnas kestab stuudium **neli aastat** ja jaguneb **kaheks astmeks: baashariduseks** (1.—4. semester) ning **erialahariduseks** (5.—8. semester).

Baashariduse etapil õpitakse kohustuslikke üldaineid (võõrkeel, filosoofia, biomeetria jt.), bioloogilisi, pedagoogilisi ning sportlik-pedagoogilisi aineid, sooritatakse pedagoogiline praktika üldhariduskoolis.

Erialahariduse etapil on võimalus valida üks kitsam eriala (kehaline kasvatus, sportlik treening, rahvasport, ravikehakultuur), milles saadakse süvendatud ettevalmistus. Sealjuures toimub ravikehakultuurialane õppetöö koostöös arstiteaduskonna vastavate kateedrite ja kliinikutega. **Lisaerialana** on võimalus omandada terviseõpetuse õpetaja kvalifikatsioon. Kohustuslikele üld- ja erialaainetele lisanduvad sellel etapil valikained (osa teistest teaduskondadest) ning erialapraktika. Stuudium lõpeb diplomitööga. Õppeaeg kaugõppes on viis aastat.

Vastuvõtt kehakultuuri erialale toimub üldkonkursi alusel. Sooritada tuleb **konkursieksamid bioloogias** (suuline) ja **üldkehalises ettevalmistuses ning kirjand-essee.**

Ootame teaduskonda õpihimulisi ja spordihuvilisi noori.

Dots. MATI PÄASUKE,
kehakultuuriteaduskonna
dekaan

Õigusteaduskond

Kui tahate kaasa aidata Eesti Vabariigi õigusriigiks kujunemisele, siis tulge õppima õigusteaduskonda. Nõudmine juristide järele on meie ühiskonnas praegu väga suur ja lähiaastatel suureneb veelgi.

Turumajandusele üleminekul peab iga ettevõte ja organisatsioon, iga ettevõtja ja kooperatiiv orienteeruma keerulises majandusseadusandluses. Selles saavad neid aidata ainult juristid. Välissuhtluse arenemine, koostöö välisfirmadega nõuab samuti juriidilisi teadmisi. Ilma juristideta ei tule toime ka maakondade ja linnade omavalitsused, ministeeriumid ja ametkonnad, rääkimata õiguskaitseorganitest, kus õigusteaduskonna lõpetajad on praegu väga oodatud kaitsma rahva turvalisust ja looma kindlustunnet. Eesti Vabariik vajab praegu rohkem kui kunagi varem haritud inimesi, kes oskaksid ka ise koostada seadusi, mis toimiksid ja elu edasi viiksid, samuti inimesi, kes ise sooviksid ja tahaksid õigusharidust kujundada ja noori õpetada.

Õigusteaduskond suurendab käesoleval aastal vastuvõttu **päevaõppesse. Sinna võetakse 75 noort.** Õppetöö päevaõppes on eesti keeles. **Kaugõppesse võetakse vastu 40 üliõpilast: 20 eesti õppekeelega ja 20 vene õppekeelega rühma.**

Õigusteaduskonda pürgija peab kõigepealt tegema **võimete testi** ning seejärel sooritama **suulise võõrkeeleeksami** ja **kirjutama kirjand-essee ühiskondlik-poliitilisel teemal.**

Õigusteaduskond läheb üle **astmelisele õpetamisele.** Baashariduse saavad kõik juuraüliõpilased esimeses astmes nelja aastaga. Selle aja jooksul õpitakse tundma juristile vajalikke üldaineid (poliitikateadus, filosoofia, üld- ja sotsiaalpsühholoogia, loogika, esteetika jt.), samuti paljusid erialaaineid (õiguse üldteooria, riigiõigus, haldusõigus, kriminaalõigus, tsiviilõigus, tööõigus, rahvusvaheline õigus jt.). Selle aja jooksul pakutakse üliõpilastele ka paljusid valikaineid. Neid loevad õigusteaduskonna õppejõud, välisriikide külalislektorid ja praktikud. Valikkursusi võib kuulata ka teistes teaduskondades ning isegi teistes ülikoolides. Valikkursusi õpib juuratudeng. vastavalt oma huvialadele. Diplomi saamiseks tuleb koguda õppeplaanis ette nähtud arv punkte. Võimaluse korral saab mõningaid aineid õppida ka välismaa ülikoolides.

Esimese astme lõpetaja saab tõõtada enamikel õigusharidust nõudvatel ametikohtadel, kuid on võimalik ka kitsam spetsialiseerumine, **magistrieksamite** sooritamine ja magistritöö kirjutamine. See toimub **teises astmes.** Teise astmesse võib astuda kohe peale esimese astme lõpetamist, kuid võib ka vahepeal töötada ning siis spetsialiseeruda.

Kolmandas astmes valmistutakse **doktorikraadi** kaitsmiseks.

Ootame õigusteaduskonda hea võõrkeele oskusega, suure õiglustundega, tõsisele tööle orienteeritud noori, kes tunnetavad, et ülikoolihariduse saamine ei ole mitte ainult õigus, vaid et see on ka kohustus eesti rahva ja riigi ees.

Dots. INGE ORGO,
õigusteaduskonna dekaan

UT
ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. 10, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80.
Tellim. nr. 673. Tiraaž 3000.
Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedel.

NR. 11 (1633)
NELJAPÄEV,
28. MÄRTS
1991
Ilmub novembrist
1948
HIND 5 kop.

Universitas Tartuensis

● ANNA MULLE ÕNG — SOOME 2. lk.

● JÄRGMISEL REEDEL JÄLLE 4-lk. AJALEHT!

Valitsuse veerg

26. märtsil toimus ülikooli valitsuse järjekordne koosolek. Päevakorras oli kolm küsimust:

● V/e «TÜ üliõpilaskülа» tegevuse käivitamine ja hinnang tehtule,

● ülikooli lõpueksamite korraldamisest,

● ülikooli juhtkonna (rektoraadi ja nüüd valitsuse) võimalikud struktuurid.

● Üliõpilaskülа direktori kt. Arno Mägi tegi ülevaate v/e senisest tööst ja probleemidest. Kaks esimest töökuud on kulunud nö. kasvuraskusteks, põhiliselt organisatsioonilisеks tööks. Muutes senist peremehetut käitumist on võimalik kokku hoida nimetamisväärseid summasid. Üliõpilaste suhtumist ühiskodusse peaks tublisti korrigeerima maiks valmiv uus kodukord. Üüri üldist tõusu polevat ette näha, küll aga diferentseerimist vastavalt konkreetsetele tingimustele.

V/e tulevikuperspektiivid ei paistnud siiski roosilistena. Härra A. Mägi esitas mitmeid pretensioone ülikooli majandusmeestele, nagu need kärbiksid v/e tegevusvõimalusi. Üliõpilaskülа tegevust kritiseeris prorektor professor Heino Siigur. Ühiste arusaamadeni paraku siin ei jõutud. Aga edustuse ja üliõpilaskülа koostöö laabub korralikult.

Üldise hinnanguna jäi kõlama arstiteaduskonna dekaani professor Lembit Allikmetsa ja prorektor professor Ants Kallikormi seisukoht, et üliõpilaskülа tegevust tuleb enam soosida ja anda suurem tegevusvabadus just finantsküsimustes.

● Rektor professor Jüri Kärneri teesist lähtudes ei tohiks lõpueksamitega seoses mingisugust probleemi tekkida — kui riik ei anna diplomit, siis pole ka riiklikku komisjoni vaja. Sellest johtuvalt jäävad teaduskondadele vabad käed, kas üldse korraldada erialast lõpueksamit ja kunas seda teha. Samuti jääb teaduskondade otsustada, kas kutsuda eksamikomisjonide esimehed väljastpoolt ülikooli või mitte.

Dekaanid dotsent Inge-Maret Orgo ja professor Helmut Piirimäe soovinuksid neile probleemidele terves ülikoolis ikka ühetaolist lahendust, aga leiti, et see pole vajalik (v. a. endise korra tühistamine).

Edasiseks lahendamiseks (kellele?) jäi küsimus, kas lõpueksami hinne võib olla kriteeriumiks magistrikraadi taotlejate valikul.

● Võimalike struktuurimuudatuste kava esitas rektor professor J. Kärner. Eelköige puudutaks see ülikooli juhtimisorganeid, teenindavat personali, ent kaudselt on seotud ka teiste muudatustega, millest seekord juttu ei olnud. Struktuuri muutmine on põhiliselt tingitud vajadusest lõpetada õppe- ja teadustöö lahusus. Samuti ei ole lõplikult veel välja kujunenud teaduskondade struktuur. Põhiliseks kvalitatiivseks uuenduseks oleks üldosakonna moodustamine. Mitmes dekaanis tekitas see mõte kartust järjekordse võimuüksuse tekkimisest, mis kaugendaks teaduskondi rektorist ja vähendaks allüksuste tegutsemisvõimalusi. Tegelikult oleks üldosakonna funktsioon just vastupidine — teenindada nii valitsust kui ka teaduskondi (samuti nõukogu), paiknemata nendevahelisse võimuhierarhiasse.

Struktuurimuudatustega seoses esitati mitmeid küsimusi ja ettepanekuid, mida arvestatakse muudatuste järgneval kavandamisel. Arutelu jätkub ülikooli valitsuse järgmisel koosolekul.

ÜLO VELDRE,
teabetalitus

RÕÕMSAID MUNADEPÜHI!

Harald-Heino Peep 60

Kui need, kes võtavad endale õiguse esineda meie aja nimel, nõuavad ennekõike tegusid, siis nad ei ole siirad. Mis on tegu? Tegu on elamine, tegu on ellu jäämine, tegu on panna tähele ja saada aru, mis toimub sinu ümber, tegu on näha teisi sinu kõrval. Kui neid tegusid ei tehta, siis oleksid suured pöörded ja maailmamuutmised täiesti võimatud. Kuid õnnetus just selles seisnebki, et niisuguseid pöördeid käsitatakse ainsate tõeliste tegudena, mille kõrval oma kohuse täitmine igapäevases elus poleks nagu mitte midagi. Sisuliselt tähendab see teo nõudmist inimese arvelt, enese ärasalgamise ninnaga. Siit tulebki see põhjus, miks kõneldakse praegu nii palju tegudest, mida polegi veel tehtud ega kõnelda peaaegu üldse inimestest, kes on midagi juba teinud. Arvaksin nende hulka ka maailmakirjanduse kateedri juhataja, filoloogiadoktor professor HARALD PEEBU, samuti kui pika rea tema põlvkonnakaaslasi, näiteks isuri keele suurima uurija, Keele ja Kirjanduse Instituudi soome-ugri keelte sektori juhataja, filoloogiadoktor Arvo Laanesti.

Eesti kirjandus on olnud nii vahelduva dünaamikaga, et tema põhjalikum hõimamine on nõudnud säärast kannatlikkust, mida ideoloogiline konjunktuur oma päevapoliitilises vägivaldsuses pole kunagi sallinud. Okupatsioonikord on päevapoliitika venitanud koguni aastakümnete vägivallaks. Kirjanduslikus vallas on sellist vägivalda kandnud hoiak, mida võiks leebelt iseloomustada kui vulgaarsotsiologismi, ent mis tõeliselt oli nihilism. Kui 1950. aastate lõpul alustati eesti kirjanduse ajaloo nn. akadeemilise käsitluse kavandamist, tuli käesoleva sajandi luule kirjeldamine ülikooli eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri ülesandeks. Harald Peebu osaks sai eesti luule «Siurust» elulähedusеni. Sellest on kirjutatud tema doktoriväitekiri (1970) ning mitu olulist üksikuurimust. Nende kaudu rajas ta kirjandusloolise protsessi kirjeldamise niisuguse metoodika, mis on tänasenigi suunatud kultuurilise nihilismi vastu ning samas ei raja luulekunsti mõtestamist üksnes puhtisiklikule tundlikkusele. Seesama taotlus kandis ka tema loenguid XX sajandi eesti kirjandusest, kus kogupilti mahtusid kõik loojasaatused, siis mitte ainult need, kes on parajasti kasulikud. Nõnda kujunes tegelikus töös enesereklaamist hoiduv, kuid väga järjekindel opositsioon akadeemilises kogukäsitluses valitsema hakanud voluntarismile, mille haletsusväärset ummikut tõestab kõige rohkem see, et «Eesti kirjanduse ajalugu» I—? (1965—?) hakkas lootusetult vananema juba enne lõpetamist.

Professor Harald Peep opositsionäärina? Sellelgi sõnal on nüüdsel ajal niisugune maik juures, nagu oleks opositsionäär peaasjalikult kõrvaltvaatav mitte-kaasategija ja initsiatiivi pidurdaja. Ei ole ju! Opositsionäär on see, kes hoiatab dogmade eest. Kuidas sõnast pidav Harald Peep ikka veel tahab dogmade vastu seista, ent on kummatigi loov opositsionäär, selle üle oleks kindlasti isegi väga ergutav mõtelda.

Jätkul

PEETER OLESK

Raamatud sõitsid koju

Et toimetus sai eelmisel reedel raamatukogus toimunud Petseri kloostri raamatukogu üleandmisprotseduurist ka mõned fotod, siis kannatust järgmise leheni. Nii jõuame sellest veel reedel, 5. aprillil lähemalt teada anda, sest juba 10. aprillil oodatakse meie raamatukogu esindust Petserisse raamatukogu sealsele avamisele.

* * *

Infoagentuur «NORDBALT» viimaste teadete järgi jõuab esmaspäevaks Tartusse nn. autorong mitme Pohjamaa riigi annetustega. Vahemalt kesknäevaks peaks selgima iga suurema õppehoone ees auto, kust kursusevanemad saavad nimekirja alusel ühe üliõpilase jaoks järgmised asjad:

10 kausikkut,
5 pastakat,
1 pakk paberit kursuse- või diplomitöö jaoks;
5 pakki WC paberit.

NB! Üliõpilaste esmatarbekaupu ei anta nelle, kes on sel õppeaastal vähinud vallismaal või kelle lähedased sugulased (st. ema ja isa) on praegu mõnes vallsrilgis.

Järgmine autorong toob pöllimaalt pakerikaupu õppejõududele.

Esmatarbekaupu üliõpilastele

Õigus supile

on ka Tartu linna vaesemal rahval, st. pensionäridel ja üliõpilastel. Lõpuks on sotsiaalsed abistajad sellest aru saanud ja avavad eksperimendi korras supiköögi. Väliköök tuleb vana kohviku ette. Oiguse saada tasuta taldrikutäis suppi annab ainult üliõpilaspilet.

Tule ja maitse juba algava nädala esimesel päeval! Menüü on senisest ülikooli supist veidi teistsugune: esmaspäeviti püreesupp krevetipastast, teisipäeviti porgandisupp viineritega, kolmapäeviti juustusupp riivsaiaga, neljapäeviti aedviljasupp õunaleemega ja reedeti mustikasupp. Menüü uueneb kahe nädala tagant.

* * *

Helsinki Ülikooli

1991/92 õ.-a. sügissemestril on Tartu ja Helsinki ülikoolide vahelise lepingu alusel võimalik Helsinkisse õppima saata 6 üliõpilast.

Ülikoolisiseseks konkursiks esitada:

1) avaldus (millisel erialal ja miks soovitakse õppida Helsinki Ülikoolis, senine keskmine hinne jm.);

2) teaduskonnapoolne loetuskiri.

Materjalid esitada reedeks, 5. aprilliks ph. kab. 217 Andi Kasakule. Lõplik valik tehakse pärast soome keele testide sooritamist (orienteeruv aeg 8.—11. aprill).

Anna mulle õng

Soome!

Meie artiklisarja moto meenutab hiina vanasõna, mis ütleb, et kala kinkimise asemel on targem õpetada kodanikud kala püüdma. Nõnda üritame meiegi vahendada nende õppurite kogemusi, kel õng juba kindlalt pihus.

Järgnevalt tutvustab Soome kõrgharidust Tallinnas keskkooli lõpetanud noorhärra, kes õpib alates 1989. aasta septembrist Helsingi Ülikoolis arheoloogiat ja kõrvalainena folkloristikat. Omalt poolt lisame tema kaastööle mõned faktid.

* * *

Arvandmed: Soomes on 20 kõrgkooli ja umbes 102 000 üliõpilast. Välistudengeid oli 1988. aastal 1200. Kõige vanemale ja suuremale kõrgkoolile, Helsingi Ülikoolile (asut. 1640, 28 000 tudengit), on Soome konstitutsioonis antud eristaatus.

Teaduskraadid: Soome ülikoolide baaskraad on magister — *kandidaatti*, meditsiini erialal *lisensiaatti*. Ametlikult magistrist alamat teaduskraadi ei ole, kuigi mõned õppeasutused võivad paariaastase õppetöö järel välja anda tunnistuse, mis vastab bakalaureuse kraadile. Magistrikraadi omandamiseks on vaja tudeerida 160—250 «õppenädalat» (*opintoviikko*). Oppenädalaks loetakse 40 tundi õppetööd, sh ka iseseisvat tööd. Traditsiooniliselt järgnevad magistrikraadile *lisensiaatti* ja *tohtori*, kuigi doktorikraadi võib uue süsteemi järgi omandada litsensiaadikraadi vahele jättes. Doktorikraadi saamiseks tuleb kirjutada ja kaitsta väitekiri.

Viisad: Soome sõidu viisad jagunevad rühmadesse, õppimiseks mõeldud viisa kood on B.3.

Teatmikud: Soome haridusministeerium annab välja ja jagab tasuta kolme teatmikku:

1. Higher Education in Finland: Guide for Foreign Students;
2. Higher Education and Research in Finland;
3. An Introduction to Higher Education in Finland. Esimene neist teatmikest on saadaval ka TÜ teabetalituses.

Abiraha täiendõppeks Soomes annab teatud tingimustel konkursi korras Eesti Kultuurikapitali Sihtasutus Soomes. Abirahad on mõeldud eesti teadus- ja kunstiinimestele.

Teadustööks mõeldud abiraha saamise eelduseks on ülikooli lõputöö või kandidaaditöö olemasolu või tarvidus täiendõppeks. **Sihtasutuse sekretärina töötab Helsingis Risto Ahonen, tel. 477 3081, fax 477 2531. Infot ja abiraha taotlemise ankeete saab Tallinnast Roosikrantsi 6, tel. 449270, Mart Meri; Tartust Küütri 1, tel. 31117, ajakirja «Akadeemia» toimetus.**

Koostöölepingud on Tartu Ülikoolil järgmiste Soome ülikoolidega: Helsinki, Turu, Kuopio, Joensuu, Jyväskylä, Oulu, Tampere Ülikool, Vt ka «UT» Nr. 29, 1990.

Informatsiooni saamiseks võib pöörduda alates aprilli keskpaigast k.a. loodavasse **Põhjamaade infokeskusesse Tallinnas, Tolli 3, tel. (eeldatavasti) 60 12 38.**

URMAS AUNIN,
teabetalitus

Soomes õppimise võimalustest

Viimastel aastatel on üha rohkem eesti noori suundunud välismaale kõrgharidust omandama. See on loomulik protsess, arvestades seda, et kõiki erialasid ei ole võimalik Eestis õppida või et mujal saab paremat õpetust. Kõige rohkem on Eesti noori siirdunud Soome, kus on juba vähemalt 40 eesti tudengit. Eesti üliõpilaste suhteline paljusus Soomes on seletatav eelkõige geograafilise läheduse ja rohkete isiklike kontaktidega Soome ja Eesti vahel.

Paljude arvates on Soome õppima pääsemiseks vaja ka midagi muud kui oma ettevõtlikkust ja nupukust. Kuigi on erandeid, on mainitud omadused siiski määrava tähtsusega. Järgnevalt esitan mõned väga üldist laadi näpunäited neile, kel kindel soov Soome õppima minna.

* * *

Kui te teate, mida tahate õppida, tuleks kõigepealt välja uurida, millises Soome kõrgkoolis seda ainet õpetatakse. Informatsiooni soome kõrgkoolides õpetatavate erialade kohta peaks leiduma ka Eestis. Nende «eeltööde» käigus tasub ka uurida, kas mingil muul maal saab paremat koolitust ja kui saab, on parem Soome sinnapaika jätta ja mõnda paremasse kõrgkooli pürgida.

Enamikul Soome kõrgkoolidest on oma **informatsiooniosakond**, millega tasub kohe kontakti võtta. Kui ise kohale minna pole võimalik, on kõige lihtsam üles otsida vastava kõrgkooli informatsiooni telefoninumber ja sealt isiklikult kõigi teid huvitavate asjade kohta küsida. Ühtlasi paluge endale saata lisainformatsiooni ja kui võimalik, siis ka sisseastumisavalduse blankett. Mitmes koolides on ka välismaa tudengite kuraator, kelle poole samuti võib pöörduda. **Isiklikult telefoni teel ühenduse** võtmine on küll kallim kui postiside, kuid garanteerib kiiresti ja kindlasti vajaliku teabe.

* * *

Välismaalaste vastuvõtt Soome kõrgkoolidesse erineb enamjaolt üldisest vastuvõtusüsteemist. Üheks praktilisest küljest tähtsaks erinevuseks võib olla see, et välismaalastel tuleb saata sisseastumisavaldused tunduvalt varem kui teistel. Näiteks Helsingi Ülikoolile peab selle esitama juba esimeseks märtsiks. Nii varane tähtaeg ei ole siiski üldine, tavaliselt lõpeb avalduste esitamise aeg alles suvel.

Sisseastumisavaldusele (blankett hankige vastavast õppeasutusest) tuleb lisada **keskharidust tõendav dokument**, millele lisaks soovitakse mõnikord õigeks tunnistatud soome- või ingliskeelset tõlget. Eesti keskharidusest piisab Soome kõrgkoolidesse pürgimiseks. Soomes kehtib reegel: kel on õigus astuda kõrgkooli oma kodumaal, võib seda teha ka Soomes. Seda, milliseid pabereid kusagil nõutakse, tasub selgitada ise; artikli ruum ei võimalda seda täpsemalt teha.

Kriteeriumid, mille alusel tudengeid vastu võetakse, erinevad kõrgkooliti ja isegi teaduskonniti. Mõnel pool otsustatakse vaid sisseastumisavalduse järgi, teisal tuleb sooritada sisseastumiseksamid. Eksam on tavaliselt vaid sellest erialast, kuhu pürgitakse. **Eksamid on kirjalikud** ning lisaks soome ja rootsi keelele võib sageli kasutada ka mõnd muud, näiteks inglise, saksa ja prantsuse keelt. Õigekirjutusvead ei häiri vastuvõtukomisjoni. Loomingulistele erialadele pürgijatele võib olla ka praktilisi ülesandeid või tuleb esitada oma tõid (näiteks kunstierialad).

* * *

Üliõpilaseks olemine Soome kõrgkoolis annab õiguse saada pikaaegne Soome viisa. Õppeasutuselt saadud vastuvõtmist tõendavale paberile lisaks nõutakse aga ka garantiid, et olete majanduslikult kindlustatud. Selleks peab teie arvel mõnes Soome pangas olema **20 000 soome marka.** Viimase tingimuse täitmine sõltub teie leidlikkusest või varakusest.

Haridus on Soomes tasuta. Ainukeseks märkimisväärseks maksuks võib olla üliõpilaskonna liikmemaks, mis on mõnisada marka aastas.

Kõrghariduse omandamine Soomes ei eelda sugugi mõne stipendiumi olemasolu. Suurem osa Soomes õppivatest eesti tudengitest hangib endale ülalpidamise ise. Alates selle aasta esimesest märtsist ei vaja välismaa tudengid enam tööluba, nii et tööleminek on vaba. Ainuke takistus on käesoleval ajal Soomes majanduskriisi tõttu valitsev tööpuudus, kuid seegi probleem ei ole ületamatu.

* * *

Korteri saavad välismaa tudengid kiiremini ja lihtsamalt kui soomlased ise. Üliõpilastele üürivad elamispinda kõrgkoolide üliõpilaskonnad, osakonnad ja spetsiaalsed firmad. Et saada endale korter juba sügissemestri alguseks, tuleks seda taotleda kohe, kui olete saanud teada võimalikust kõrgkooli vastuvõtmisest. Üliõpilaskorterite üür on palju odavam, kui tavalistel korteritel. Neis on tavaliselt igal tudengil oma tuba, kuigi muud abiruumid võivad sageli olla ühised mitme elaniku peale. Peale elamispinna odavuse on üliõpilastele Soomes ka muid majanduslikke soodustusi nagu odav lõuna üliõpilassöökla, hinnaalandused transpordivahendites, kultuuriasutustes jms.

* * *

Nagu Eestiski, algab õppetöö Soome kõrgkoolides septembris ja lõpeb mais. Jõulude ja aastavahetuse paiku on jõuluvaheaeg. Peamine erinevus Soome ja Eesti kõrgkoolide vahel on see, et Soomes ei ole kursusi. Edenemist õppetöös arvestatakse teatud punktsusteemi abil. Punkte saab eksamite, kirjalike tööde või muude soorituste eest. Kuna ainekooslust ja õppesooritusi tegemise aega võib iga tudeng vabalt valida, on stuudiumi pikkus erinev. Normaaltingimustes kulub magistrikraadi saamiseks 4—6 aastat.

Õppetöö toimub soome, mõnedes kõrgkoolides ka rootsi keeles. Keeleoskus enne Soome tulekut ei ole vältimatu, aga igal juhul kasulik.

Üldiselt on vastuvõtueksamite ajaks kohale saabumine ja selle reisi majandamine sisseastuja enda hooleks. Selle kohta, nagu ka välispassi hankimise ja rahavahetamise kohta, ei oska käesoleva artikli kirjutaja nõu anda. See aga ei tähenda, et need probleemid oleksid lahendamatud.

Kenellä sisua tarpeeksi, yrittä kööri!

ANDRES TVAURI,
stud. fil.
Helsinki

ERICH KÜBARSEPP

25. jaan. 1927 — 24. märts 1991

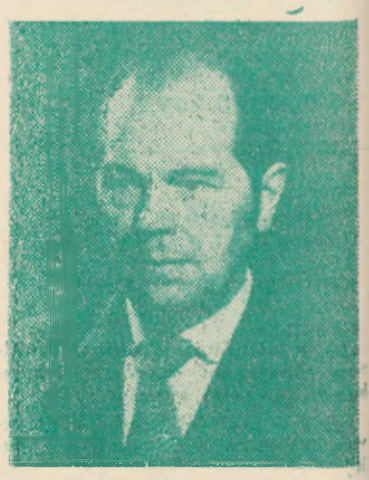

Raske haiguse tõttu lakkas 65. eluaastal tuksumast Tartu Ülikooli kehakultuuriteaduskonna sportmängude kateedri dotsendi Erich Kübarsepa süda.

Kadrina algkooli ja Tapa keskkooli kasvandikuna lõpetas Erich Kübarsepp 1950. aastal kevadel TÜ kehakultuuriteaduskonna. Järgneva kuue aasta vältel oli ta tegev ülikooli kehalise kasvatuse kateedri õppejõuna, 1956. aastast töötas sportmängude kateedris. Tema sportlastee tipp oli 1950. aastal saavutatud Eesti meistri nimetus korvpallis ülikooli spordiklubi meeskonna koosseisus. Edasi järgnes juba teiste õpetamine.

Ülikooli korvpallinaiskonna hiilgeaastatel (1957—1960) abistas Erich Kübarsepp teise treenerina legendaarset Eugar Naaritsat. Samal ajal tegutses ta ka Eesti Korvpalliföderatsiooni juhatuses ja treenerite nõukogus.

Aastast 1962 andis Erich Kübarsepp oma jõu ja energia käsipallile (endise nimetusega väravpall). Ta oli uue spordiala spetsialistide koolitamise algataja. Võimeka treenerina viis TÜ naiskonna kahel korral Eesti meistri nimetuseni, korduvalt medalisaajate hulka, juhendas ka «Kalevi» ja Eesti koondist. Niisama viljakalt tegutses ta Eesti Väravpalliföderatsiooni juhatuses ja treenerite nõukogus, olles mitut puhku viimase esimees. Hindamatu on tema panus käsipalli õpetamise ja treeningu varasalve — tema valmistatud õppefilme, õppevahendeid, harjutusvara kogumikke, treeneri märkmikke, sportlase päevikuid ja muid metoodilisi vahendeid kasutati ka väljaspool Eestit, isegi välisriikides.

Iseloomult oli Erich Kübarsepp tagasihoidlik, väga töökas, alati abivalmis, täpne ja korrektne. Tal oli häid mõtteid õppetöö edendamiseks. Mõnus huumor aitas üle raskustest ja virgutas ka kolleege.

Õpilastele, kolleegidele ja sõpradele jääb mälestus toredast inimesest.

Tartu Ülikooli kehakultuuriteaduskond

Sportmängude kateeder

Spordiklubi

info-info

Tudengi-peredele!

Ootame tudengipere beebit (2. elunädalast kuni 1 a.) pühapäeviti kell 15 ujuma. Info võimlemise kateedri dots. Reet Linkbergilt tel. 3 34 55.

♣

Leidsin

Vahetan

Rootsi viisa Soome viisa vastu. Tiigi 14—702, Ege.

♣

Professor Atko Viru loengud toimuvad Jakobi tn. 5 aud. 302:
teisipäeval, 2. aprillil kl. 16,
reedel, 5. aprillil kl. 14,
teisipäeval, 9. aprillil kl. 16,
reedel, 12. aprillil kl. 14.
Spordifüsioloogia
kateeder

Valikkursus «Terve eluiga»

Vajan

suveks talutöödele kaht üliõpilast, kes peale maatöö tegemise suudaksid õpetada õhtuti soome ja inglise keelt. Töötasuga ei koonerda: tulengisalved saavad sügiseks täis. Teada anda Valgamaale Tamme valda Savimäe tallu Otto Laatsile.

REEDEL, 29. märtsil SAMUEL DIFERENDI audio-videodisko * viisaaastaid muljeid Saaremaa diskopäevadelt.

LAUPÄEVAL, 30. märtsil
GREATEST HITS
Meile, kes käisid diskodel 80-ndate aastate alguses.
Algus kell 21.
Õliõpilaspiilet kaasa!

♣

PÜHAPÄEVAL, 31. märtsil kell 21 on TÜ klubis
LIHAVÕTTEISMAAN
* laulu- ja pillilugusid rahvakunstiansamblilt «LAKŠTIGAL». Setu rahvalaulikutelt ja külalistelt mitmelt maalt;
* MÜNASOU:
* jalakeerutuseks igat sorti võistlused;
* õlemärjuke ja ...

♣

Professor Atko Viru loengud toimuvad Jakobi tn. 5 aud. 302:
teisipäeval, 2. aprillil kl. 16,
reedel, 5. aprillil kl. 14,
teisipäeval, 9. aprillil kl. 16,
reedel, 12. aprillil kl. 14.
Spordifüsioloogia
kateeder

UT
ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK. KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti
Tellim. nr. 741. Tiraaž 2000.

NR. 12 (1634)
REEDE,
5. APRILL
1991
Ilmub novembrist 1948
HIND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

● ANNA MULLE ÕNG — BAYERISSE! 2. lk.
● ÕPILASTEST JA ÕPETAJATEST 2. ja 3. lk.
● KEVADPÄEVAD TULEKUL! 4. lk.

Valitsuse veerg

Ülikooli valitsuse 2. aprilli koosolekul valmistuti põhiliselt reedel toimuvaks ülikooli nõukoguks.

● **Esmalt oli eelarutlusel õppekirjanduse olukord. Põhiettekande tegi ülikooli kirjastuse kuraator, prorektori asetäitja Valter Haamer.** Lühikese teoreetilise mõtiskluse järel (kõrghariduse uuenemisest ja õppekirjanduse trükkimise olukorrast üldse) kirjeldas ta detailselt ülikooli kirjastuse tööprotsessi, tehnilisi tingimusi ja vajadusi ning kirjastuse töötajate ennastsalgavat tegevust.

V. Haamer esitas 4 võimalust, mida omavahel kombineerides peaksime ületama õppekirjanduse kriisi:

* kasutada olemasolevat (vana, ei piisa);
* hankida välismaalt (ei piisa raha, vähe ühikuid, keelebarjäär);
* osta välismaalt autoriõigus tõlkimiseks ja/või kordustiraažiks (liiga kallis, ei vasta täpselt meie vajadustele);
* luua ja trükkida ise (tehnilised raskused, paberipuudus).

Tehniliste võimaluste paranemisel tulevat kõne alla ka väljapoole ülikooli tehtavate trükiteenuste suurendamine ja seeläbi finantsolukorra parandamine.

Rektor professor Jüri Kärnerit ei rahuldanud õppekirjanduse probleemi ettevalmistatuse aste nõukogus lahendamiseks, kuna

* puudub konkreetne (ühikuline) ülevaade õppeainete kaupa;
* ei ole otsuse projekti probleemi lahendusvõimaluste kohta.

Kaasettekande ülikooli nõukogu õppekomisjoni poolt esitas arstiteaduskonna dekaan professor Lembit Allikmets, kes tõi ära konkreetsed ettepanekud:

* suurendada tunduvalt kirjastuse tehnilist varustatust;
* minna üle inglisekeelsete õppevahendite trükkimisele;
* orienteerida kirjastamine kasumile ja konkurentsivõimelisusele;
* teha väiketrükised kseropaljundusega;
* välismaalt küsida (osta) eelkõige paberit;
* valmistada õppekirjandus ette siin, aga trükkida välismaal.

Õppekirjanduse trükkimine võib osutuda võtmeküsimuseks vabariigi üldise kaosega kaasamineku vältimiseks. Ülikooli kirjastusjuhtide tegevus on olnud maksimumilähedane antud tingimustes, aga kirjastuse üldine olukord on väga kaugel konkurentsivõimelisest tootmisüksusest.

Dekaanide ja üliõpilaste esindaja ärakuulamine arutelu sisuliselt uuele tasemele ei viinud. Teaduskondades on olukord erinev ja parima perspektiivi peab igaüks ise selgitama. Eelkõige raamatukogu varude tsentraalne uuendamine (üliõpilaste huvides) ei tule kõne alla rahaliste raskuste tõttu.

Kasvavad sisepinged õnnestus rektoril maandada. Ülikooli kirjastus peaks esmase tehnilise täienduse kätte saama tõepoolest lähipäevadel. Veel lepiti kokku, et teaduskonnad koostavad ise oma õppekirjanduse trükkimise pingerea, teised konkreetsemad abinõud pidid otsuse projekti kujul jõudma ka reedesesse nõukogusse. Kirjastuse ärilistele alustele ümberprofileerimine konkreetsemat arutamist ei leidnud. Kuna J. Kärner mainis ka konkureeriva firma võimalikkust, siis jäi paraku õhku küsimus: «Kes oleks pidanud või peaks hea seisma ülikooli kirjastuse kaasajastamise eest?»

(Järg 2. lk.)

Kuhu me läheme?

Tartu Ülikooli euroopalikkuse garantiiks on Eesti Vabariigi kestev iseseisvus. Praegu on see vaid paljude (ja kahjuks mitte kõikide) eestimaalaste soov, millest pole sugugi selge, kaua ta veel valitseb. Kestva iseseisvuse asemel on meil kestev okupatsioon, mis on kahtlemata harjumuspärasem kui enda kannatlik kokkuvõtmine okupatsioonist väljumiseks. Kuid on läbinisti väär oodata Eesti Vabariigi iseseisvuse majanduslik-poliitiline kehtestamine enne ära ning hakata alles seejärel Tartu Ülikoolist nõukogudelikkust välja juurima ja euroopalikkust juurutama.

Miks? Esiteks seepärast, et Tartu Ülikool ei ole enam Eesti Vabariigi ainuke ülikool, sest ülikoolide paljusus on muutunud tõsiasjaks. Kui Tallinna Ülikooli organiseerijad oma unistuse teoks teevad, siis ei ole meie *alma mater* ka enam ainus Eesti *universitas* (ning muutub arhaismiks määratlus «Tartu — ülikoolilinn»!). Olen kuulnud õeldavat, et kahe *universitas*'e finantseerimiseks puuduvad Eestil vahendid. Puuduvad muidugi — ja seepärast saadaksegi need vahendid Tartu Ülikooli arvelt. Ent isegi kui see kohe alguses välja ei tule, ikkagi moodustatakse Tallinna Ülikool kiiremini kui Tartu Ülikool jõuab praeguste hoiakute juures euroopalikuks muutuda. Ning Tallinna Ülikool kavandatakse euroopalikuna (või koguni ameerikalikuna) algusest peale!

Teiseks aga seepärast, et Tartu õppejõudude ja tudengite massilised kogemused ülikoolielust väljaspool Nõukogude Liitu tekitavad siin paratamatuid konflikte, mis üksnes demoraliseerivad, kui nad ei vii meie ülikooli uuenemisele. Tegelikult peaks veel hiljutise Tartu Riikliku Ülikooli muutmine euroopalikuks Eesti Vabariigi Ülikooliks olema valitsusülesanne, mille tarvis on vaja eraldada erivahendid ja mille jaoks on vaja vabastada inimesed, kes tegeleksid ainuüksi sellega. Et see käib Eesti Vabariigi E. Savisaare valitsusele üle jõu, selles me oleme võinud juba veendu-da. Oleme saanud kogeda ka seda, kuidas valitsusepoolsete sihtvahendite puudumine teeb ülikoolisisese initsiatiivi juba ette ebakindlaks või isegi küsitavaks. Ent kui see initsiatiiv lastakse sootumaks maha käia, siis kaotab ülikool selle surveabinõu, mida on valitsuse vaimuvaenulikkusele vastuseismiseks tingimata väga vaja. Aga see initsiatiiv toetub suuresti just kogemustele akadeemilisest olemisest mujal. Euroopalikkust ongi meile vaja selleks, et me saaksime vaimses konkurentsis kaasa lüüa. Ja seda tuleb taotleda valitsuse saamatuse kiustel

Tartu Riiklik Ülikool oli rektorikeskne. Tema juhtimise astmestik alanes õppetöö vaatevinklist järgmiselt: 1) rektor, 2) prorektorid, 3) õppeosakonna juhataja/teaduskonna juhid, 4) üleülikooliliste kateedrite juhatajad, 5) dekaanid, 6) kateedrijuhatajad. Sellise astmestiku kaudu alandati ennekõike dekaane ning professuuri kui niisugust, sest oli kateedreid, mis olid teaduskondadest tähtsamad ja üleliiduliste õppeplaanide täitmist jälgiv õppeosakond oli tähtsam kui professuuri distsiplinaarne sisu. Tohib siis enam imestada, kui dekaan, kes peaks olema teaduskondlik *primus inter pares*, on hoopiski kolleegide hulgast ette lükatud ohver? Mis puutub aga professuuri, siis pole näiteks bioloogia-geograafia ning õigusteaduskonnas ühtegi täiskohaga töötavat professorit, kellel oleks vanusetsensuseni kasvõi viiski aastat veel aega (filoloogiateaduskonna noorimad professorid on juba 50 ja nendestki töötab püsivalt Tartus kõigest 2).

Dekaan on tugev ainult siis, kui (1) üleülikooliline kateedrid puuduvad, (2) teaduskonnavälised ülikooliüksused teenindavad teaduskondi ja (3) dekaanist kõrgemal on ainult rektor ning prorektorid. Professuur on tugev siis, kui ta (1) seob õpetamise ja uurimistöö läbi iseenda ning (2) on distsiplinaarselt autonoomne. Miks kateeder kui niisugune neid nõudeid minu arvates enam ei rahulda? Iseenesest kateeder anakronism ei ole. Ta muutub anakronismiks selle tõttu, et (1) mitte tema ei määra erialase töö täit mahtu, vaid ta ise luuakse (v. a. mõned erandid, näiteks tahke keha füüsika kateeder) õppeplaanis ettenähtu «läbiviimiseks», (2) ta on nomenklatuurne (näiteks kultuurikateeder), (3) ta kas madaldab professuuri unikaalsust, võimaldades igal doktorikraadi omanikul saada professoriks või, vastupidi, seab dotsentuuri professuurist kõrgemale, kui professoriga kateedrit juhatab dotsent, (4) ta ei taga õpetamise ja uurimistöö pidevat sidumist, kuna vahendid õpetamisele on olnud jätkuvalt väiksemad kui vahendid teadusega tegelemiseks väljaspool kolledžiharidust. Kui ülikool läheb tõepoolest ainesüsteemile üle, siis jääb kateedrivorm sellele ette.

Õppetooli vorm seevastu toetaks ainesüsteemi. Ülikooli juhtimise astmestik näeks sel juhul välja järgmine: 1) rektor, 2) prorektorid, dekaanid, 3) (aineinstituutide juhatajad), 4) õppetoolide juhatajad. Kuluaaris olen kuulnud arvamust, et õppetool tähendab ilmtingimata üheainsa õppejõu ametikohta, seega siis — kas igale praegu töötavale õppejõule oma õppetool või õppetool praegustest kateedritest ainult ühele õppejõule ja ülejäänud kõik ülikooli leivalt maha. Ei ühte ega teist! Õppetool on distsiplinaarselt organiseeritud struktuur, mis koosneb juhist, «teistest» õppejõududest (dotsentidest), assistentuurist ja kraaditaotlejaist (diplomeeritud edasiõppijatest). Õppetooli juhiks on valitud professor ja kui sellist ei ole, siis täidetakse tema koht kohusetäitjaga.

Mida see kõik annaks? Käsitan õppetooli professuuri garantiina, mis on seda vajalikum, mida tõsisemalt hakatakse lähtuma põhimõttest, et ülikoolis maksab ainult koht ja kraad annab üksnes õiguse kohti taotleda ega maksa iseenesest midagi. Kateedrilisus lõhub professuuri, õppetoolilisus üritab seda taastada. Ühtlasi vahendaks õppetooli vorm teadusala ja õppeaine seda vastandust, mida siiani ületati kateedriväliste laborite kaudu. Siit järgneb muide, et see ei ole mingi reform, kui iga olemasolev kateeder nimetatakse lihtsalt õppetooliks ringi. Õppetoole saab korraldada ainesüsteemi raames, viljeldavate ainete järgi. Praegu on kateedreid, mis ligikaudu langevad õppetooli suurusega kokku (näiteks vene kirjanduse kateeder), aga on ka selliseid kateedreid, mis kätkevad endas mitut õppetooli (näiteks eesti kirjanduse ja rahvaluule kateeder, millest oleks õige eraldada eesti ja võrdleva rahvaluule õppetool). Kuivõrd võivad õppetoolid ühineda aineinstituutideks, see sõltub esmajoones teaduskonna struktuurist ja ajaloolisest proportsioonist õppe- ja teadustöö vahel konkreetses valdkonnas.

Tartu Ülikooli uuenemine sünnib järkjärgult (s. o. mitte ühekorraga), käigult (s. o. ühtegi tööd ei saa seisma panna) ja olukorras, kus inimestel puuduvad sotsiaalsed garantiid oma õiguste põhjendatud kaitseks. Kui arvestada, et kulub vähemasti kümmekond aastat, enne kui saavad doktorikraadi need, kes hakkavad õppima ainesüsteemses ülikoolis, siis tuleb leppida sellega, et kuni käesoleva aastatuhande lõpuni valitseb ülikoolis mitu stuudiumiprogrammi ning ülikooli struktuuri ei õnnestu kohe homogeenseks kujundada. Seepärast ei tohi õppetoolide otstarbekuse üle otsustada väljaspool ainesüsteemi, väljaspool doktorikraadiga teadlaste konkurentsivõimet ja lahus Eesti üldisest teaduskorraldusest.

Kui ülikooli nõukogu otsustab õppetoolide kasuks, siis tuleks uued struktuurid luua juba kindlasti just õppetoolidena (st. mitte enam moodustada uusi kateedreid). Olemasolevatest kateedritest on õppetoole kujundada vähemtülikas ehk seal, kus õppetool(id) ei nõua kohtade koondamist ja kus tekib selline vakants, mis saab olla õppetooli aluseks. Sel juhul sünniksid *õppetoolid enne ainesüsteemi kehtestamist* ja oleksid ise niisuguse süsteemi taotlejad. Ent isegi siis saaksid õppetoolid oma õige näo vastavalt sellele, kuidas nad teaduskondlikus raamistuses üksteist täiendavad ja seovad stuudiumi sisseastumiseksamitest kuni kraadi kaitsmiseni ning loengud ja seminarid uurimistööga väljaspool neid.

PEETER OLESK

22. märtsil raamatukogus

EHK PETSERI KLOOSTRI RAAMATUD KODUS TAGASI

Nagu eelmises lehes teada andsime, jõuab «UT» selle sündmuse juurde paarinädalase hilinemisega. (Mis parata: üha tehnifitseeruvas maailmas teeme meie vähikäiku — fotosid klišeerime pealinnas; pisemgi kõrvalekalle — abiturientide erinumber, pühad — ajab meie normaalse rütmi segi). See selleks.

* * *

Reedel, 22. märtsil olid raamatukogu direktori Malle Ermeli kabinetis mõned raamatukogu töötajad, (külalised) Petseri kloostrist, Pihkva oblasti kultuurijuhid, ajakirjanikud.

Jätkus detsembris pooleli jäänud tseremoonia, sest tookord ei saadud veel luba raamatute äraviimiseks. Täpsem on siiski öelda, et asjale pandi ilus punkt, olid ju raamatud juba auto peale laaditud.

50 aastat tagasi leiti, et mis raamatuid kloostrii vaja ning hariduse rahvakomissari käsul toodi need Tartu Ülikooli raamatukokku. Jumal tänatud, et Petseri siis veel Eestimaa piiridesse jäi. Raamatud ise tundsid siin ennast hästi ega teadnud õigest omanikust midagi.

(Järg 3. lk.)

Anna mulle õng

Saksamaale, eriti Bayerisse

Kõiki bürokraatlikke nõudmisi ja kavalusi nendest üle ja ümber saamiseks on Erik Kross juba põhjalikult tutvustanud. Juurde jääb lisada veel see, mis kehtib eraldi Bayeri kohta.

* * *

BAYER on «vaba riik» (*Freistaat*) ja seetõttu mõningate nõudmiste poolest erinev Saksamaa teistest liidumaadest. See tähendab: bürokraatia töötab efektiivsemalt ja kõik on keerulisem kui mujal.

Et saada hariliku üliõpilase kohta, tuleb kõigepealt teha **saksa keele eksam.** Kuidas Sa sinna eksamile jõuad, ei huvita siinset ülikooli mitte üks raas. Kiri Sinu eksamile kutsumise kohta jõuab Sinu loodetavasti olemasolevale aadressile Saksamaal 2 kuni 3 nädalat enne eksamit. See tähendab, et on üsna vähe lootust seda hariliku postiga õigel ajal kätte saada. See võib siiski õnnestuda.

Aga ka sel juhul ei ole probleemid veel lõppenud: nimelt on Sinu nimi ainult ümbrikul, standardkutse ei ole kuidagiviisi kutsutava isiku identifitseerimiseks. Oletame, et Sul on veel piisavalt aega. Siis tuleb muretseda mingi küllakutse viisa saamiseks. See kõik kokku on siiski sedavõrd aeganõudev, et eksamikuupäev on ilmselt juba seljataha jäänud.

Mingit ratsionaalset soovitust probleemi lahendamiseks ei olegi anda, tuleb lihtsalt sattuda parajal ajal Saksamaal olema. Päris nutikas oleks siiski katsuda saksa keele eksam ära teha juba varem, näiteks Helsinki Goethe Instituudi juures, ja paber selle kohta saata koos kõige muu kandideerimiseks vajaliku kraamiga. Goethe Instituut peaks olema piisavalt autoriteetne asutus isegi Müncheni jaoks.

* * *

Kui ülikool on Su talvesemestriks vastu võtnud, saad Sa sellest teada augustis. Koos teatega tulnud vastuseformular tuleb väga kiiresti ära saata. Seejärel pead ise **immatrikulatsiooniks** kohale sõitma. See toimub septembri viimasel nädalal ja selleks on vaja eraldi kutset, kui Sul ei ole veel pikaajalist õppeviisat. Viisa saamiseks ei piisa ülikooli kirjast, sest seal pole öeldud, kes katab Sinu Saksamaal viibimise kulud. Niisiis tuleb selleks nädalaks Saksamaale sõita, immatrikuleerimine kirja teel või teiste isikute kaudu ei ole võimalik.

Sündmus ise ei ole kuigi pidulik. Pigem vastupidi. Välismaalaste immatrikulatsioon toimub välismaalaste ametis, üsna piiratud aja jooksul. See tähendab, et rahvast on palju ja tuleb tükk aega sabas seista. Immatrikulatsiooniks on vaja kaasa võtta vastuvõtukiri ülikoolilt, igasuguseid pabereid, mida juba kandideerimisel vaja oli, keskkooli lõputunnistuse originaal, kuigi seda abituuriumina ei aktsepteerita, tõend haiguskindlustuse kohta, tõend *Studentenwerkbeitrag*'i maksmise kohta.

Igasuguste formaalsuste hulka tuleb veel lisada **elamisloa pikendamise protseduur.** Viisa antakse enamasti ikka ainult kolmeks kuuks, kuigi semester kestab kauem. Niisiis tuleb elamisluba pikendada kohapeal. Linna välismaalaste amet on üks ebameeldivamaid asutusi üldse. See töötab ainult hommikupoolikuti ja sappa tuleb minna juba võimalikult vara hommikul, et enne sulgemist üldse lõõgile pääseda. Ametnikud ei ole ka liiga sõbralikud ja valmis peab olema igasugusteks ebameeldivusteks. Sealt saad Sa elamisloa taotlemise ja arstliku uurimise formularid. Viimane kujutab endast mitmesuguseid protseduure, muuhulgas AIDSi testi, ja maksab 113.— DM. On see tehtud, võib jälle välismaalaste ametisse tagasi minna ja sabas seista. Kui kõik paberid on korras, siis lubatakse Sul veel maksta 60.— DM ja saad elamisloa üheks aastaks, kusjuures tohid töötada semestrivaheaegadel.

NÜÜD ÜLIKOOLIST

Et ennast mitmesugustele **kursustele** kirja panna, on tark kohale ilmuda umbes nädal enne õppetöö algust. Et üliõpilaselu on mugav ja muretu nagu igal pool Euroopas, on üliõpilasi õieti rohkem, kui ülikool suudab programme, ruume ja õppejõude pakkuda. Ja nii on päris suur rabelemine, et ennast mõnele seminarile kirja panna, sest osavõtjate arv on piiratud. See ei kehti loengute kohta. Lisaks sellele peab igaüks ise oma tunniplaani ajalisse vastavusse viima. Ja päris ükskõik see ka ei ole, mida sa õpid, s. t. see on ükskõik ülikoolile, aga kui sa ei ole läbi teinud selles ainest vajalikke kursusi. ei saa sa teha eksamit ja taotleda kraadi.

Niisiis tuleb välja uurida, missuguseid aineid on vaja mingile eksamile pääsemiseks õppida, kui palju jne. Kõiki kursusi ei pakuta igal semestril uuesti ja sellega tuleb arvestada. Oluline on muidugi, millise professori või dotsendi juurde satud. Selle koha pealt ei anna esimesel semestril ise palju teha ja see jääb esialgu juhuse hooleks. Hiljem kuuled teiste käest soovitusi ja siis saad ise valida.

Et semester ainesemestrina arvesse läheks, peab olema kindel tundide arv nädalas. Sellest, kas Sa ettenähtud arvestustega hakkama saad, ei sõltu kuigi palju. Sõltub küll see, kas Sa eksamile pääsed või mingit järgmist kursust külastada tohid, aga stuudium veel põhimõtteliselt ei katke. Nii võib ülikoolis käia lõputult ja ilma eksameid tegemata lihtsalt huvitavaid loenguid kuulata.

* * *

Formaalselt koosneb stuudium kahest osast: *Grundstudium* e. **põhistuudium** ja *Hauptstudium* e. **peastuudium.**

● *Grundstudium* kestab harilikult 4 semestrit ja on mõeldud enneköike üldise aimu saamiseks ainest ja teadusliku töö meetodite omandamiseks. Aga juba sel ajal tuleb külastada kohustuslikke kursusi, sest nende tunnistused on vajalikud nn. vaheeksamile pääsemiseks. Kuidas see vaheeksam täpselt välja näeb, ei oska ma öelda. Olen ainult teiste juttude järgi aru saanud, et üliõpilane võib ise valida professori, kellele eksamit teha. Mingeid eksamipileteid ei ole, professor annab vaid lihtsalt mingid küsimused, mis hõlmavad kogu *Grundstudium*'i materjale.

● Kui «vaheeksam» on edukalt selja taga, algab *Hauptstudium.* Siin peaks põhimõtteliselt toimuma mingi kitsam spetsialiseerumine oma laia ainevalla sees. Varsti peab hakkama mõtlema magistritööle. Kõige lõpuks tuleb teha veel magistrieksam.

Nii libedalt see muidugi ei lähe. Magistrikraadiga lõppeva stuudiumi puhul tuleb oma peaaine kõrval õppida veel kahte, igaühes neist ikka ettenähtud kursused. Kõrvalainetes on kohustuslikke kursusi siiski vähem.

Loengud on nagu **loengud** ikka. Seminarides, mille läbitegemise kohta on vaja tunnistusi, tuleb tööd teha. Iga üliõpilane peab referaadi, kirjutab umbes kursusetöö mahus seminaritöö ja vahel annab kirjaliku eksami. Normaalse stuudiumi puhul tuleb iga semestri kohta 3—6 seminari.

Esialgu õpid seal tunnetama omaenese jõuetust selle tohutu hulga kirjanduse ees. Kõik, mis on maailmas Sinu aines uuritud ja kirjutatud, on kättesaadav. Kõike ja põhjalikult lugeda on aga peaaegu võimatu ja ülikool püüab selles segaduses luua mingit süsteemi, et vastavat teadmiste taset oleks võimalik omandada kuidagi mõistlikul viisil.

* * *

Üldiselt ei huvita Sinu käekäik ülikoolis kedagi ja see, kuidas Sa hakkama saad, on enneköike Sinu enda mure. Kui häda käes, siis võib pöörduda välismaalaste ameti või üliõpilaskantselei poole. Seal teatakse vahel nõu anda.

Loodetavasti ei ehmatanud eelpool kirjutatu Sind väga ära. Kõik see ei ole sugugi traagiline. Ja lõpuks, stuudiumi ilusam pool jääb ikka igaühe enda teha ja avastada.

Grüß Gott in Bayern!

MARIS LILLAK

Õpilased ja tänapäev ja vaated

PROFESSOR AIN-ELMAR KAASIK

Meil võib olla puudulik haridus ja vähe raha, kuid kella tundmast ja sõna pidamast ei takista meid miski.
RUDOLF JALAKAS, eestirootsi majandusteadlane

Võrreldes hommikumaisega on õhtumaine haridus olnud alati mõnevõrra anonüümne: pigem kooli- kui õpetajakeskne. Ida kõrgkultuuride õpetaja — *guru* — on euroopalikus haridustraditsioonis tundmatu. Õhtumaine haridus on doktriinivabam ning õpilase suhtes isiksusekeskesem. Sellest johtuvalt peaks õpilane olema mitte üksnes haridusprotsessi objekt, vaid seda tegevust aktiivselt mõjustav subjekt.

Eitamata väljapaistvate õpetlaste osa oktsidentaalses ülikoolis, tuleb siiski rõhutada *alma mater*'i kui terviku funktsiooni haritlaste kujundamisel ühiskondades, mille aluseks on rooma õigusnormid ja kristlik eetika. Muu hulgas kajastub see tavas märkida, millise kõrgkooli on keegi lõpetanud.

Siiski on selge, et lääne ja ida kultuurikontekstide piiril asumine on meisse tugeva jälje jätnud. Seetõttu usaldame nii mõnigi kord autoriteete, uurimata nende tõelist väärtust. Halvem on see, et sageli ei eristame autoriteetide arvamusi ja fakte, et meil mõnikord ei piisa tervet skepsist. Hiljutine ilming on Läänes nähtu ja kogetu üldistamispüüd («... nagu arenenud maades tavaks ...»), unustades et sealmail ei olegi mõned nähtused üldistatavad, et teatud ülesannetel on mitmeid lahendusi, mis toimivad võrdse eduga, kuid ei ole ühel või teisel põhjusel meil (veel) rakendatavad. Meie soov üldistada, süsteemi viia, oma tahet peale suruda; samuti meie vähene tolerantsus teiste seisukohtade suhtes on tingitud autoritaarsest süsteemist, milles oleme kaua elanud. Mõttetu on eitada ka tugevat annust provintsionalismi, mida on kujundanud ja soodustanud olud ning ajalugu.

Tuleb omaks võtta, et isiksusekeskses Läänes toimivad tegurid, mis välistavad destruktiivse kriitika (kritikaanluse) ning vähendavad intrigaanluse osa. Seetõttu saaksid mõned meie esinduskogude tänased liikmed sõna vaid *Hyde Park Corner*'i analoogides. Vaatamata poliitilisele demokraatiale toimib täidesaatev võim (juhtimistegevus) Läänes küllaltki autoritaarselt. Ei ole mõeldav, et Ameerika või Saksa ülikoolis oleks mõnel alluval ametnikul selle ülikooli tegevuse olulisemates küsimustes oma tegevuskava, mis oluliselt erineks rektori (USA-s — ülikooli presidendi) omast. Loomulikult austatakse neis ülikoolides mehhanisme, mis on suunatud taolise konsensuse saavutamisele. Niisamuti ei arendata ülikoolide «lipu» all mingit enesele kasulikku majandustegevust. Viimane on mõeldav vaid lahus ülikooli tegevusest.

ÕPPETÖÖ KORRALDUS

on kahtlemata ülikoolielu kõige olulisem valdkond, mis seob nii õpilasi kui õpetajaid, samuti haldus- ja majandussfääri töötajaid. Õppetöö küsimusi on trükisõnas ja nõupidamistel viimasel ajal palju käsitletud. Kõne all on olnud õpetamise materiaalne baas, õppeplaanid, õppetööst osavõtuprobleemid, metoodikaküsimused ja õpetajate kvalifikatsioon. Mitmeid mõtteid on avaldatud seoses haridusministeeriumi kavaga õppemaksu sisseseadmise kohta.

On meeldiv tõdeda, et tegutsema on hakanud üliõpilaskonna edustuse hariduse ja õppetöö toimkond. Allakirjutanule tundub, et õppetöö korraldusega seotud küsimuste ring on üsnagi komplitseeritud.

Probleemid ja nende võimalikud lahendused on teaduskonniti suuresti erinevad. Mitmete küsimuste adekvaatne lahendamine nõuaks majanduslike ja poliitiliste eelduste paremat tundmist kui praegu võimalik. Kahjuks on nende kujunemine aga aeglane evolutiivne protsess, mille lõpptulemusi ja temposid on raske prognoosida. Seetõttu piirdun vaid mõnede fragmentidega, mis tunduvad päevakohased ja vajavad seetõttu kohe tähelepanu.

* * *

Pean ebaõigeks praegu üsna laialt levivaid hädaldavaid, mõnikord lausa nihilistlikke

AVALDUSI,

mis väidavad, et meie ülikool on «vaimse kaose ja eetilis-moraalse kriisi seisundis» **(UT, 9. nov. 1990).** Eitamata tõsiseid probleeme ülikooli elus, tahan siiski märkida, et meie ülikooli vaieldamatuks saavutuseks on olnud **omakeelse kõrghariduse säilimine** läbi raskete aastate.

Tänu aktiivsele tegevusele on ülikoolis järjepidevalt kestnud või kujunenud mitmedki **teaduskoolkonnad.** See on lubanud anda haridust ka kõige kõrgemal — teaduskraadide tasemel. Asjaolu, et ka Eesti Teaduste Akadeemia on läbi aastate olnud valdavalt eestikeelne ja -meelne, olenes kahtlemata ka meie ülikooli panusest. Teatavasti on N. Liidu paljud kõrgkoolid ning akadeemilised instituudid olnud orienteeritud valdavalt sihtaspirantuurile ja doktorantuurile «keskustes», samuti «spetsialistidele» mujalt.

1960ndate aastate «sula» lõi teatud eeldused rahvusvaheliste kontaktide arendamiseks. Kuigi tee

VÄLISSTIPENDIUMITENI

kulges läbi Moskva bürokraatia, kasutasid seda siiski kümned meie praegused juhtivad õppejõud. Seejuures on enamik neist saadud teadmisi rakendanud ja edasi arendanud oma ülikoolis.

Ülikoolide poolt antavate diplomite (*pro*: kraadide, **vt. allpool**) väärtust on raske võrrelda. Arusaadavalt on meid alati huvitanud meie poolt antavate (*pro*: tudengite poolt omandatavate) teadmiste taseme võrdlemine «muu maailmaga».

Üsnagi ebakindlate järelduste tegemisel võiks arvesse võtta et:

a) eespool nimetatud stipendiaadid töötasid välismaa tunnustatud ülikoolides edukalt, sageli kutsuti neid tagasi, mida nad hiljem ka (raskuste kiuste) kasutasid;

b) mitmesugustel (peamiselt perekondlikel) põhjustel emigreerunud Tartu Ülikooli diplomiga isikud on oma uuel asukohamaal tavaliselt kohanenud, omandades litsentsi töötamiseks kõrget erialast kompetentsust nõudvatel erialadel. Seejuures väärib märkimist, et vähemalt arstiteaduskonnas oli mõnikord tegemist üsnagi keskpäraste üliõpilastega;

c) praeguses üliõpilasvahetuses kogunenud andmed on näidanud meie tudengite üsna rahuldavat ettevalmistust oma erialal.

Arusaadavalt ei tohi eeltoodust järeldada, nagu oleks meil kõik korras. Isiklike tähelepanekute (Rootsi Instituudi stipendiaadina kokku 14 kuud Lundi Ülikoolis, lühiajaliselt külalisprofessor Uppsala Ülikoolis; semester Fulbright'i stipendiaadina (otseselt õppetöö) Pennsylvania Ülikoolis) alusel julgen kinnitada, et meie **õpetame rohkem (ja sageli mitte halvemini) kui välismaal, kus tudengid õpivad märksa enam.**

Valitsuse veerg

(Algus 1. lk.)

● **Prorektor professor Ants Kallikorm selgitas doktorantuuri põhimääruse vastuvõtmisega seotud küsimusi.** Dokument on nõukogule esitamiseks küps, vaidlusi võivad tekitada detailid (vanusetsensus, doktorantuuri raha jm.).

Valitsuse eelmisel koosolekul algatatud struktuurimuutuste arutelu seekord ei järgnenud, kuna arvestatakse eelmine kord tehtud märkusi ja uusi ideid ei olnud välja pakkuda.

● **Ülikooli seaduse projekt (ilmus ka «UT-s») ülikoolis vastukaja ei leidnud.** Kohapeal tekitas pikema arutelu teaduskonna-tasandi täielik väljajätmine seadusest. Suhetes haridusministeeriumiga on aga ilmnenud teatavad põhimõttelised lahkarvamused.

● **Teaduskonna rolli on alahinnatud ka «Doktorikraadi kaitsmise põhimääruses», mis paraku on juba ülikooli nõukogus kinnitatud.** Valitsuse koosolekul alguse saanud põhimõtteline vaidlus soovitati lahendada põhimääruse p. 5 alusel (kinnistada kraadi omistamine teaduskonna pärusmaaks või toimida vastavalt vajadusele).

● **Professor L. Allikmets esitas arstiteaduskonna koosseisu inimese bioloogia ja geneetika kateedri loomise projekti,** mis põhimõttelist vastuseisu ei leidnud. Võibolla luuakse hoopis TÜ esimene nõukogudejärgne õppetool.

● **Pedagoogika kateedri juhataja Mati Salundi esitas loodava TÜ**

õpetajate koolituskeskuse põhikirja uue variandi. Põhimõtteliselt oli see vastuvõetav ja lubati pisimuudatustega ülikooli nõukogus kinnitamisele.

● Informatsiooni korras käsitleti haridusaseminstri eelseisvat visiiti ülikooli, vabariigis täieliku teadusliku ekspertiisi läbiviimist, ülikooli astmelise hariduse ajakava ja kirjavastuseid seoses ülikooli ehitustega.

Teabetalitus
ÜLO VELDRE

õpetajad — tulevikuvälja-

Arusaadavalt on siin oluline õppimiseks soodne miljöö, kuid ka motivatsioonid ja stiimulid. Ameerika üliõpilane teab, et ta *file* käib temaga lakkamatult kaasas. Õpetajate napid eksperthinnangud on sageli suuremagi kaaluga kui hinded. Kõigest sellest oleneb aga edaspidine karjäär. «Ükski õppejõud ei saa tudengit targaks õpetada; saab ise õppida ja õppejõud saab sellele kaasa aidata» kirjutab akad. **Erast Parmasto (UT, 11. jaan. 1991).** See on seisukoht, millega nõustub iga kogenud õpetaja.

Pikka aega on meie ülikoolis tekitanud poleemikat

LOENGUTE

külastamise kohustuslikkus. Arvan, et küsimus on valesti püstitatud, vähemalt reaal-, medikobioloogiliste ja kliiniliste erialade puhul. Õppeplaanide ja -programmide koostajatel tuleb pidevalt jälgida loengute otstarbekust ning seda vastavalt korrigeerida. Seejuures peaks loengute vähendamise eelduseks olema sobivate õppevahendite (õpikud, audiovisuaalsed ja arvutiprogrammid) olemasolu ja kasutatavus. Kogemus näitab, et õppekirjanduse kasutamine sõltub sageli mitte niivõrd õpiku kvaliteedist kui üliõpilase võimekusest ja ettevalmistusest. Viimase puudujääkide hulgas on kahjuks esikohal nõrk keelteoskus.

Tulles tagasi planeeritud õppetöö mistahes vormide juurde, tuleb siiski märkida, **et õppeplaanis olevad põhikursused on üldiselt kõikjal kohustuslikud.** Ingliskeelse õppeplaani väljavõte kõlaks: *«To attain the Degree ..... the student must: 1) participate in the instruction and practice included in the Degree Programme». Must* on inglise keeles teatavasti üsna ühetähenduslik sõna. Siiski ei kasutata seda mitte kõikides õppeplaanides. Tudengid peavad aga endastmõistetavaks osavõttu õppetöö kõikidest vormidest.

Õppevahendite kohta veel niipalju, et lihtne loengukonspektide (tekstide) väljaandmine end vaevalt õigustab. Pean tunnistama, et kuulun õppejõudude hulka, kelle loengumaterjal piirdub märkmetega; paljude teemade kohta puuduvad needki. Näen loengute ülesannet olulise rõhutamises, illustreerimises ning kommenteerimises. Arvan, et teatud seoste korral varemõpitu ja praktikumides käsitletavaga peaks niisugune meetod praegu vastuvõetav olema.

Lähitulevikus peavad kateedrid oma põhitähelepanu pühendama **tööprogrammide** väljatöötamisele ja nende paljundamisele niisuguses tiraažis, mis teeks nad kättesaadavaks igale tudengile. Vastav tööprogramm sisaldagu loengute ja praktikumide (seminaride) temaatika ning kordamis-(eksami-)küsimused, samuti õppekirjanduse. Arstiteaduskonna nõukogu otsustas tööprogrammid välja anda eesti, vene ja inglise keeles. Niisugusel juhul on need informatsioonivahendiks nii külalislektoritele kui ka ajutiselt mujale õppima siirduvatele üliõpilastele. Tööprogrammi lisaks võib olla situatsiooniülesannete komplekt, mis võimaldab saadud teadmisi konkreetses olukorras rakendada, vähendades niiviisi teatud teksti reprodutseerimise vajadust.

Praeguseks on teaduskonnad kavandanud omaenese **ÕPPEPLAANID.** Vabanetud on mõttetutest ballastainetest, lisandunud on uusi valikkursusi. On vaja siiski arvestada, et ka selles valdkonnas on veel mõndagi teha. Ilmselt tuleb ainesüsteemile üleminekul läbi vaadata **iga aine raames õpetatavate küsimuste kogum ja määrata prioriteedid.**

Vähemalt arstiteaduskonnas on seda seni küll vähe arvestatud. Seepärast ei erine üliõpilastele mõeldud aineprogrammid ja -õpikud märkimisväärselt aspirantidele või kitsalt spetsialiseeruvatele eriarstidele mõeldutest. Teiste sõnadega — õpetajad sooviksid õpilast kohe endaga võrdselt targaks teha. Tulemuseks on teadmiste pinnapealsus, põhitõdede vähene kinnistumine. Tuleb veel kord rõhutada vana tõde, et see, mida õpetatakse, on olulisem kui, kuidas õpetatakse. Tundub, et meie õppeplaanide koostajate tähelepanu on (õigusega) köitnud eelkõige ainete **järjestused ja mahud.** Edasine töö peaks olema suunatud õpetamise **sisulisele küljele.**

Viimane on õigusega pälvinud ka aktiivsemate üliõpilaste tähelepanu. Tundub, et **ÕPPETÖÖ KORRALDUS** on valdkond, kus tudengid eriti meelsasti osaleksid. Kuid siin on vaja rohkem kompetentsust kui kõrgkooli mõnes muus valdkonnas. Pooltõdede esitamine tõe pähe võib mõjuda kahjulikult, koguni naeruväärselt.

Ajakirjandusse on jõudnud (loodetavasti mitte eriti tõsimeelne) soovitus moodustada filoloogiateaduskonnast ja ajalooteaduskonnast ühine humanitaarteaduskond ja siis ülikoolist lahku lüües kolledž teha. **(Edasi, 1. dets. 1989).** Kuigi mõned vanad ja auväärsed Briti ülikoolid koosnevad tõepoolest kolledžitest, on viimane enamasti kesk- ja tõelise ülikoolihariduse vaheaste või keskeriõppeasutus. Samal ajal oleks otstarbekas kaaluda ülalnimetatud teaduskondade liitmist filosoofiateaduskonnaks, nagu see on paljudes Euroopa ülikoolides.

Mõnda aega tagasi avaldas oma nägemuse tuleviku ülikoolist *stud. med.* **Ruudo Annus (UT, 31. aug. 1990),** kes oma üpris eklektilises mõtteavalduses kirjutab, nagu õpetataks USA-s transtsendaalset meditatsiooni meditsiini kindla koostisosana. Asjaolu, et Fairfieldis, Iowa osariigis tegutseb tõepoolest nn. Maharishi Rahvusvaheline Ülikool, ei määra veel nimetamisväärselt meditsiini õpetamise aluseid USA-s. Otsustamaks õppeplaani võetavate uute ainete otstarbekuse üle, on vaja tunda tervikut, USA-s näiteks niisuguste ülikoolide nagu Harvard, Yale, Johns Hopkins, Penn jt. õppeplaane.

Üsna uus nähtus meile on **ÕPPIMISVÕIMALUS VÄLISMAAL.** Sellega on seotud sobivate isikute valik, õppeplaanide sobivus ja muudki probleemid. Arvan, et välismaiseid õpinguid tuleb igati soodustada. Samal ajal peab endale aru andma, et välismaal õppimine on privileeg, mis on ka mujal, jõukamates ühiskondades, kättesaadav peamiselt eriti võimekatele ning ettevõtlikele. Ülikooli juhtkonna ja edustuse ülesandeks peab olema eelolevate õppeaastate **kõigi võimaluste väljaselgitamine ja teatavakstegemine.**

Sobivate isikute valik peaks toimuma **ainuüksi avalikus võistluses.** Välismaal õppimine on üldjuhul kasulik ka siis, kui õppeplaanide erinevuse tõttu pikeneb stuudium. Kogemus näitab, et see on mõnikord vältimatu ka välismaa ülikoolides. Öeldu kehtib eelkõige nende õppimisvõimaluste suhtes, mis baseeruvad meie ülikooli lepetel välismaiste kõrgkoolidega või muude institutsioonidega. Peale selle on võimalik välismaal õppida isiklikul algatusel.

Tänu ülikooli teabetalitusele **(«Anna mulle õng»)** peaks sellekohane info küllaltki kättesaadav olema. Omaalgatuse korras välismaal õppimine nõuab lisaks isiklikule sobivusele ka tublisti raha. Viimast on sageli võimalik hankida kohapeal (mitmesugused stipendiumifondid, töötamine — kui on olemas sobiv viisa), kuid raskusi võiks tekkida stardikapitaliga. Näiteks nõuavad Ameerika ülikoolid nn. avaldusemaksu (*application fee*), mis on küll väike (40—55 dollarit), kuid milleta avaldusi ja muid dokumente vastu ei võeta. Selle raha ülekandmine võib aga meie üliõpilasele raskeks osutada isegi siis, kui vajalikud dollarid olemas. Teatud kogemus näitab, et välismaal õpingule võiks kandideerida isik, kellel on küllaldane baasharidus, sobiv keeleoskus, hea kohanemisvõime ja laitmatu tervis. Puudujääk mistahes valdkonnas teeb raskeks nn. kultuurišokiga kohanemise ja vähendab õpingute efektiivsust.

(Järgneb.)

Maastikuvaadete näitus

Raamatukogu muuseumis saab näha maastikuvaateid 16.—19. sajandi gravüüridel ja joonistustel. Raamatukogu rikkalikust kunstikogust on valitud ca 50 teost, millest vanimad on Albrecht Düreri puulõiked sarjast «Maarja elu» (1502—1510). 16. sajandi kunstile omaselt on neis maastik vaid taustaks religioosse süžeega pildile.

Hollandis, kus kalvinistlik protestantism oli pöördunud katoliikliku Hispaania ülemvõimu vastu, said populaarseks pildid kodumaa olustikust ja loodusest. 17. sajandi algul muutus maastikuvaade iseseisvaks žanriks ning kujunes välja nn. hollandi maastikutüüp — avar tasandikuvaade, mida ilmestasid käharad puud ja stafaažina talupojad. Hollandi maastikke tutvustavad Rembrandti, Pieter de Molijni, Anthonis Waterloo jt. teosed.

Humanismivaimuga rikastatud Itaalias loodi kõikehõlmav, harmooniliselt ülesehitatud maastikutüüp nn. ideale classico, mis püüdles mitte niivõrd looduse jäljendamise kui klassikalise ilu poole. Eeskujuandvateks said Itaalias töötanud prantsuse kunstnike N. Poussini ja C. Lorraini heroilised, arhitektuurimotiividega maastikud. Itaalia vaateid näeme H. van Swanevelti, J. Ph. Lebas, C. Weisbrodti ning H. Goudti vaselõigetel.

Ideaalmaastiku võidukäik jätkus 18. sajandil, mille lõpukümnendeil kujunes välja klassitsismiajastu vaimu peegeldav idüllmaastik. Ideaalmaastikke esindavad saksa kunstnike Johann Samuel Bachi ja Adrian Zinggi Arkaadia-ainelised teosed ning Karl von Kügelgeni muinasgermaani hiit kujutav joonistus.

Kõrvuti ideaalmaastikuga eksisteeris 18. sajandil ka reaalsusele pürgiv maastikuvaade, mida näeme J. J. de Boissieu Lõuna-Prantsusmaa vaadetes. Sajandi teisel poolel tärganud huvi vööraste maade vastu tõstis esiplaanile konkreetsed kohavaated armastatud rännupaikadest. Maalilisi Alpimaastikke tutvustavad Louis Belanger guašijoonistused ning Saksi Šveitsi A. Zinggi suuremõõtmeline teos.

● **C. Cort. Maastik püha Hieronymosega. Vaselõige.**

Topograafilise täpsusega paistavad silma baltisaksa meistri August Matthias Hageni Põhja-Eesti rannavaated (1834—1836), mis on tõenäoliselt tehtud ülikooli geoloogiakateedri tellimisel.

Näitus jääb avatuks mai lõpuni.

INGE KUKK

22. märtsil raamatukogus

(Algus lk. 1)

Neid puhastati, raviti, kasutati. Ei olnud keeldu ka kloostri rahvale, kui nad raamatutest huvitusid. Hoolt ja vaeva nägid raamatutega paljud, eriti aga käsikirjade ja haruldaste raamatute osakonna pearaamatukoguhoidja Tatjana Šahhovskaja. Tema koostas ka kloostri raamatute täieliku kataloogi. Kokku oli siin 2292 nimetust mitmesugust raamatut (90 käsikirja XV—XIX sajandist kirikuslaavi ja ladina keeles jt.). Mõned *Estica* ja *Baltica* raamatud jäävadki Tartusse, samuti eriti suur haruldus — Ivan Fjodorovi nn. Ostrogi Piibli esitrükk. Kloostri vennaskond lubas edaspidi saata Tartusse igast neile saabuvast raamatust ühe eksemplari.

Küllap oli senistel hooldajatel neist raamatuist omamoodi kurbki lahkuda. Aga juriidiline omanik on juriidiline omanik. Aeg on taastada õiged suhted mujalgi. Asuvad ju Voronežis Tartu Ülikooli varad...

Nii raamatukogu direktor kui arhimandriit Pavel väljendasid oma etteastumises vastastikust lugupidamist ja kloostri poolt muidugi erilist tänu raamatute nii hea säilitamise eest. Direktrissile ulatati tänutäheks tulipunased roosid. Raamatukogu rikastus mustas nahkköites kuldtähelise kirjaga kolmeköitelise Lapuhhovi kommenteeritud Piibli faksiimiletrükiga, mis ilmus sajandi algul Peterburis. Oblasti kultuurijuht kutsus raamatukogu rahvast Puškini maile ja jättis raamatukogule värvilise albumi poeediga seotud paikadest Pihkvamaal. Raamatukogu fonoteegis on aga nüüd kaks uut plaati: ühel Petseri kloostri kellade helid, teisel Moskva patriarhi koor.

Petseri kloostris tahetakse raamatukogu pidulikult avada 10. aprillil, sinna on kutsutud ka raamatukogu rahvast.

VARJE SOOTAK

Lugupeetud üliõpilased!

Mul on olnud juhust mitu korda kuulda raadiost ja lugeda ka «Postimehest» Tartu Ülikooli üliõpilaste kurtmist, **et vabariigi valitsus ei hooli küllaldaselt üliõpilaskonnast, Eestimaa elanikkond aga suhtub koguni tudengitesse halvustavalt.**

Olen vana inimene, koolis käinud enne 1940. a. ja mäletan, et siis oli hariduse omandamine (nii gümnaasiumis kui ka kõrgkoolis) põhiliselt tasuline. Jõukamad õpilased maksid õpperaha, kehvemad (kuid pidid see-eest töökad, tahtekindlad ja andekad olema) said õppida kooli juhtkonna eriloal tasuta. Ja nii imelik kui see ka ei ole: just noist nn. kehvadest peredest ja töökaist said hiljem üle vabariigi tuntud teadlased, nimekad insenerid.

Oma hariduse omandamise eest peavad paljudes riikides noored ise hoolt kandma. Näiteks USA-s. Üks mu sugulaste pere elab USA-s New Yorgi osariigis Schenectadys. Pereisa on insener, pereema õpetaja. Nende tütar Ingrit läks õppima kõrgkooli hispaania keelt, poeg Heiki aga tahtis saada lennundusinseneriks ja nad mõlemad võtsid riigilt laenu (kas nad peale kõrgkooli lõpetamist töökohta saavad, see oila veel teadmata — nii muretseb praegu ema). Ema selgitas mulle, et niiviisi toimivat kõik keskmise jõukusega ja vaesemad ameeriklased, et haridust omandada. Isa ja ema kinnitasid kirjades, et just sellistest läbi häda ja võlgadega õppinud õppureist saavat USA-s tõelised töökad ja edasipüüdlikud inimesed, kes elus ei jää kunagi hätta, vaid jõuavad alati haljale oksale. Miljonäride lapsed, tihti olla nende hulgas andetuid ja ka laisku, kõrbevat üsna tihti elus põhja.

Nii kirjutati mulle USA-st. Meil on aga kõik teisiti: meil makstakse üliõpilastele stipendiumi. Praegu on stipp küllaltki kõrge, kuid aastaid tagasi oli see imeväike. 1960-ndatel aastatel, kui minu pojad TPI-s elektriinsenerideks õppisid, pidid mõlemad pojad aeg-ajalt öösiti Balti kaubajaamas laadimistööde! käima. Vanematel kursustel said nad öövalveinseneri töökoha Tallinna Linnavalgustuses. Polnud parata: minu kuupalk oli vaid 97 rbl. kopikatega. Sellest maksin üüriks 12 rbl. kopikatega. Poegadele sain vaid 10 rbl. ringis iga kuu kummalegi saata stipile lisaks. Õpetaja palk oli siis eriti madal.

Kuid TPI nad lõpetasid ja mõlemad töötavad praegu inseneridena, on tublid pereisad, ei suitseta ega joo, tegelevad spordiga. Kõik, mida nad on saavutanud, on nad saavutanud ise ja tänu oma töökusele ja visadusele. Igal suvel käisid nad kas EÜE-s või kolhoosis tööl, et riietusesemeid ja jalatseid muretseda. Osa riietusesemeid ostsime järelmaksuga... Praegu on neil olemas kõik, mis vaja. Kõik ise muretsetud.

Öeldakse ju, et tark ootab kõike iseendalt, tühine inimene aga kõike teiste käest.

Miks aga inimesed üliõpilastesse praegu eelarvamustega suhtuvad, selles on paljud üliõpilased ise süüdi. Kas te pole unustanud, kuidas üliõpilased maal majandeis tööl olles majutuskohas maja sisustust lõhkusid, reostasid seinu kritseldustega jne. Ja mitmes majandis oli see niiviisi. Räägiti nii raadios, kirjutati ajalehtedes. Möödunud varasügisel aga lõhkusid üliõpilased Narva tn. ühiselamus mööblit, madratseid jm. Mööda sõites nägin, kuidas lõhutud mööbel (lauad, toolid) ja madratsid lamedal ühiselamu söökla katusel vihma käes vedelesid. Vanemuislasena mäletan ja paljud vanemuislased mäletavad, missuguseks räpaseks ja ebakultuurseks olid muutunud «Vanemuise» teatri ruumid pärast lõbusat, meeleolukat üliõpilaspidustust «Vanemuise» ruumides. Ka lõhutud oli...

A. PEEPMAA

Naera, naera — tasku tühi!

- **Kevadpäevade alguseni kaks ja pool nädalat**
- **Rohkesti jalakeerutust vabas õhus**
- **Stiilipeod igale maitsele**
- **Toomel kõige pikem suudlus**
- **Pärast kaheaastast pausi taas paadiralli**

Tudeng! Unusta ajavahemikus 24.—28. aprill kõrged hinnad, veel alustamata kursusetöö, eesseisvad eksamid, kõik muu, mille pärast pead valutad, ja tule ÜLIKOOLI KEVADPÄEVADELE!

Viiel päeval on üle kahekümne ettevõtmise, mille õnnestumine on sinu teha! Valikuliselt neist nüüd lähemalt.

Kolmapäev (24. 04) on avamise päev. Siis käiakse mööda linna, lehvitatakse lippe, puhutakse pasunaid, kingitakse lilli ja minnakse Toomele kevadpäevade maskotti «sünnitama». Loomulikult laulavad Inglisillal nais- ja meeskoor, loomulikult on õhtul klubis stiiliõhtu. «Laste kevadlaagris» on kõik nagu lastelaagris ikka. Mitte pioneerilaagriga segi ajada! Tulla võivad kõik 9—14 aastased ja eelmüügist ostetud tuusiku pool hinda kompenseerib sotsiaalfond. Jagatakse ka abipakikesi!

Samal ajal on Narva mnt. 27 kohvikus avatud kabaree. Naps, muide, Euroopa odavaim!

Neljapäeval (25. 04) on samas ühikapidu. Üles astuda võivad kõik. Klubis tantsitakse kantrit, sest kohal on «Kukerpillid» ja «Justament». Et iga kevad on klubi kantripeo ajal ülerahvastatud, siis tänavu on ka kogu füüsikahoone esine plats kantrihuviliste päralt.

Reedel (26. 04) on tudengilaat koos Idamaa telgiga. Klubis saab teoks täiesti naturaalne «Tudengilaul», sest keevitajaid seekord lavale ei lasta. Registreerida saab juba täna (klubi ruum 207, tel. 7 38 38).

Musumäel on romantiline õhtupoolik koos ülikooli kammerorkestriga. Muu hulgas võisteldakse kõige pikema suudluse peale. Head harjutamist!

Kassitoomel saab jälle hirmsat moodi tantsida. Kellele seal veel väheks jääb, saab seda edasi teha kell 00.00 klubis algaval öödiskol.

Laupäev on spordipäev. Siis joostakse kaubahalli esisel sirgel kostüümides kiiruse ja täpsuse peale. Publikul on võimalus raha teenida (või kaotada) panuseid pannes.

Teatejooksult minnakse edasi tasuta vabaõhuetendusele «KUMMIpaadiralli '91». Võistlust on varasemaga võrreldes täiustatud. Läbima peab mitu etappi ja lisaks jooksma, ronima ning esinema ka. Ikka vaatemängulisust silmas pidades.

Laupäeva õhtul on «Vanemuise» kontserdisaali poolel suur kevadball. Nimi räägib ise enda eest.

Pühapäev on perepäev. Lapsed võistlevad jalgrattasõidus ja pärast kutsub Karupoeg Puhh kõiki endale külla.

Ülikooli peahoone ees esitavad ülikooli lauljad-tantsijad «Gaudeamuse» kava. Samal õhtul on ka lõpushow, kus saab ennast väsitavatest kevadpäevadest lõdvestada, et siis veel väsitavamale töönädalale väärikalt vastu minna.

Kevadpäevi korraldab ülikooli kultuuriklubi.

INGRID VEIDENBERG

Tahad õppida — maksa

Õppemaksu kohta on nüüdseks sõna võetud nii poolt kui vastu. Ülatav, kuid õppemaksu probleem on päevakorras ka vanal heal Inglismaal. Ehk on ka meie üliõpilastel huvitav teada, milles täpsemalt peituvad inglise ülikooli probleemid.

ÜLIKOOLIDE MAJANDUSLIK KRAHH

Alates kuumadest 60ndatest pole Briti ülikoolid sunnitud kaugeleulatuvate tagajärgedega otsustega tõtt vaatama. Kuid ülikooli Finantseerimise Nõukogu (*the University Funding Council*) ja tema kohmaka haldussüsteemi kokkuvarisemine möödunud aasta oktoobris on paljud akadeemilised võimukandjad viinud veendumusele, et vaesusest ja virelemisest pääsemiseks on vaid üks võimalik tee: kasseerida tasu oma teenete eest. Maksumaksjail pole piisavalt raha, et kogu seda värki vee peal hoida ja nii tulebki kõrgharidussüsteemi klientidel kogu asi enese kaela peale võtta.

Kahel konfidentsiaalsel nõupidamisel möödunud aasta novembris ülikoolis (*University College of London*) ja Londoni Majanduskoolis (*the London School of Economics*) arutasid juhtivad õppejõud plahvatusohtlikuks muutunud õppemaksuküsimust. Kolledžite rektorid maalisid toimuvast sünge pildi. Lühidalt: kolledžid on pankroti äärel. Ainuke viis arvepidamise tasakaalustamiseks ja üleilmsesse ülikoolide liitu püsimajäämiseks on leida uued rahaallikad. Töösturitest ja ülikoolide vilistlastest on välja pigistatud kõik, mis pigistada andis. Järelikult: ainuke siiani kasutamata rahaauk on tudengkond.

● REFORMI POOLT VÕI VASTU ●

Reformi pooldajad väitsid, et tudengitelt korjatav väike õppemaks annab kolledžitele just selle, mis neile eluliselt vajalik — garanteerib pideva sissetuleku. Mainitud arvud olid 200—500 naela aastas iga üliõpilase kohta (LSE variant) või 500—1000 naela meditsiini ja juura üliõpilastele (UCL variant).

Ametlike esindajate väitel nii LSE kui UCL kõigest vaidlevad oma variantide hiilgavate väärtuste üle: rääkimine ei tähenda ju veel tegutsemist. Samas kahtlevad vaid vähesed selles, et mõni vapram rektor ei või jooksva akadeemilise aasta sees kätte võtta ja õppemaksu nõudma hakata. Kuid kes iganes esimese sammu teeb, saab avaliku sõimu ja oma kolleegide erilise tänu osaliseks. Asja sees olijad teavad, et mida rektorid puru silmapuistamiseks ka ei räägiks, kibeleb üha suurenev hulk asjamehi tudengeid maksma sundima.

● ÕPPE- JA ÕPPEJÕUDUDE TÖÖ MADAL KVALITEET ●

Pole ka ime. Alates vähemalt 70ndate keskelt on paljud rektorid juhtinud allakäivaid asutusi. Hooned ja laborid on räämas, töötasu on, reaalarvudes väljendatult, langenud suisa püstioodis. Paljud helgemad pead on oma otsuse juba langetanud: kas riikliku finantseerimise suhtelised väärtused või soliidne töötasu, lastes viimasel juhul jalga Ühendriikide moodsatesse ülikoolidesse.

Mitmed Briti ülikoolid seisavad nüüd aga vastamisi mitte enam vaesusega, vaid pankrotiga. Juba septembris möödunud aastal konstateeris Alamkoja vastav komitee (*the Commons Public Accounts Commitee*) oma aruandes, et ülikoolide finantsolukorras valitseb kaos. Keele'i ja Surrey' ülikoolid võivad iga hetk pankrotistuda. Veel tervelt 44 ülikooli ja kolledžit on aasta lõpuks defitsiidis.

Enne kui noid finantsprobleeme lahendama hakata, rõhutab valitsus, et ülikoolid peavad kärpima oma üldkulutusi selleks, et suuremale hulgale üliõpilastest stipp maksta. Haridus- ja Teadusministeerium (*the Department of Education and Science*) räägib tudengite arvu suurendamisest kolmandiku võrra 90ndail, kuid keeldub omakavatsusi suurema rahahulgaga toetamast. Viidagu kõik kulud kas või nulli, kvaliteet ohverdatakse kvantiteedile niikuinii.

Mis puudutab õppejõude, siis ka siin on kvaliteet langenud küllalt madalale. Nimelt ei tule koht maailma ülikoolide esimeses divisjonis just odavalt kätte. Ja viga pole mitte aspirantuuris tehtava uurimistöö tõusvas maksumuses. Mitmed ülikoolid — näiteks Riikliku Kolledž (*Imperial College*) Londonis — on sunnitud mõningaid tehnidus- ja inseneerikursusi pikendama nelja aastani: midagi lühemat ei võimaldaks neil konkureerida näiteks sakslastega. Sakslased, näe, julgevad oma üliõpilastelt raha nõuda. Aga see-eest võivad nad ka õppetöö kõrgema kvaliteedi eest maksta.

● ÕPPEMAKSU ERGUTAV TOIME ●

Säärane argument on kui nedus tervetele leegionidele ülikoolmaailma tasuta supi söötjatele. Kolledžite sammaskäigud ja siseõuekajavad juba praegu jubedatest hoiatustest õppemaksu sisseseadmise eest. Saab ju rikutud kõrghariduse tasuta omandamise põhimõte. Ülikoolid muutuvad kõrgema keskklassi tohmanite kaitsealadeks, sest majanduslikel põhjusil võib veel vähem inimesi ülikooli pääseda.

Tühi jutt puha. Keskmine üliõpilane on praegu niisama sõkk kui oli 20ndatel. Vahe on vaid selles, et praegu maksavad vaesed maksjad tudengite ülalpidamise eest rohkem kui toona. Kõige mõistatuslikum ja vastuolulisem on aga see, et Riigikassa (*the Treasury*) on täies ulatuses kohustatud katma ülikoolide õppemaksudeks kuluvad summad, kuid ei taha seda mitte kuigi teha.

Õppemaksu sisseviimine võiks ärgitada erakapitali paigutama ülikoolidesse. See omakorda võiks sundida lektoreid harima oma õpilasi rohkem kui oma aedu. Adam Smith hoiatas kord, et ilma õppemaksu ergutava toimeta loobuvad õppejõud isegi õpetamise teesklemisest. On küllalt tõenäoline, et liikumahakkamine ülikoolide finantseerimiseks ei muuda mitte ainsatki ülikoole rikkamaks. See muudab üliõpilased paremini harituks.

Tõlkinud
ALLAN SOON
(«The Economist»
4. märts 1990)

Püsikaupadest, Saksa abist

Alljärgnev on mõeldud eelkõige üliõpilastele, kes registreerisid end püsikaupade järjekordadesse, samuti lastega üliõpilastele.

Palume tungivalt neid üliõpilasi tulla ja tutvuda oma loosiõnnega. Tähestikulises järjekorras nimekirjad asuvad TÜÜ edustuse juhatuse ruumi kõrval stendil. Iga nime tagant on võimalik leida 7 arvu, mis vastavad kohtadele järjekordades. Loogika on lihtne — mida väiksem arv, seda kõrgem positsioon. Neil, kel on tõsine soov midagi saada ja kel ka koht järjekorras seda lubab, palume **meiega kindlasti ühendust võtta** (tel. 3 53 31). See palve käib eriti nende üliõpilaste kohta, kes elavad erakates ja kel pole kodus telefoni. Liialt lühikeste tähtaegade tõttu ei saa me postiteenuseid usaldada ning oma käskjalga pole meil ka veel.

Kahjuks pole meil tehnilistel põhjustel võimalik pidevalt uuenevaid nimekirju väljas hoida. Seetõttu väike abi neile, kel huvi oma koht täpsemalt teada saada.

Märtsikuu jooksul laekus kaubandusvalitsusest 100 talongi. Jagunesid need järgnevalt: 17 külmikut, 5 pesumasinat, 29 vaipa, 8 telerit, 38 mööblit ja 3 õmblusmasinat. Arvestades seda, et igaühele antakse ainult üks ostuluba, siis on vastsed omanikud ka teistest nimekirjadest välja pudenenud. Niisiis, lahutades oma positsiooninumbrist vastava ülaltoodud arvu ja veel ühe suvalise konstandi, saategi oma praeguse koha.

Ja veel. Kes soovisid saada abipakke Saksamaalt, samuti üliõpilased Pai, Liiv, Veskimägi, Schotter, Mikone, Laursoo ja Narusberg — saate oma pakid kätte veel kuni 10. aprillini.

TARMO KOLL,
edustuse liige

Kas meil on midagi näidata?

TARTU ÜLIKOOL KORRALDAB 1991. a.

sügisel II rakenduslike teadustööde näituse. Ootame ülikooli kateedrite ja laborite, samuti ülikooliga seotud väikefirmade ja kooperatiivide osavõttu. Eksponeerida on võimalik ülikoolis väljatöötatud aparaate, seadmeid, diagnostika- ja ravimpreparaate, teha reklaami oma rakenduslikele teadusuuringutele, aga ka teadusmahukatele teenustele (eksperthinnangud, analüüsid, mõõtmised, konsultatsioonid, sotsioloogilised küsitlused jms.).

Näituse eesmärk on anda ülevaade ülikoolis tehtavast, leida koostööpartnereid, tootjaid ja tellijaid, reklaamida ülikooli väikefirmasid ja nende toodangut. Näitusega samal ajal korraldatakse seminar eksponaatide ja uute töösuundade tutvustamiseks.

Kui info osavõtu kohta laekub kiiresti, on meil kavas kutsuda näitusele ka mõnede välisfirmade esindajaid. **Ootame Teie ettepanekuid (eksponaadi nimetus ja vajaliku eksponeerimispinna suurus) 16. aprilliks patendigrupis (peahoone 305, tel. 3 54 67, 3 52 45).** Samuti palume lisada ettepanekud, millistele asutustele, firmadele (ka välismaistele) saata näituse ja seminari kutsed.

LEENI UBA

-info-

RAAMATUKOGUS

Esimene näitus sarjast **«Erialane uudiskirjandus»** avatakse esmaspäeval, **8. aprillil kell 14.** Väljas on 1989.—90. aastal raamatukokku saabunud majandusteaduslik kirjandus.

NIETZSCHE RAAMATUD

ootavad lehetoimetuses oma tellijaid (tulnud on ka III ja IV raamat).

TULGE VARANDUSE JÄRELE!

Korporatsioonide ja seltside esindajad! Linnamuuseum palub 15. aprilliks välja võtta oma varad. Hilisemaid pretensioone ei rahuldata.

PAKUME TÖÖD

TÜÜ edustus otsib sekretär-masinakirjutajat, soovitavalt üliõpilast. Huvilistel palume pöörduda edustusse «Vana kohviku» peal, tuba 305 või helistada päevasel ajal tel. 3 53 31.

«UT» ABITURIENTIDE ERINUMBER

See ilmus 25. märtsil ja kandis numbrit 10. Soovijail on võimalik üksiknumbrit osta toimetusest. TÜ tutvustamiseks koolides saab erinumbrit ettevalmistus-vastuvõtuosakonnast.

TÜ KLUBIS

KAS SINA OLED JUBA ÜLIKOOLI KLUBIS DISKOL KÄINUD? TULE JUBA SEL NÄDALAL!

LAUPÄEVAL, 6. aprillil ja PÜHAPÄEVAL, 7. aprillil
ALGUS kell 21.
Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

TEISIPÄEVAL, 9. aprillil kell 21
Rock'n rolli klubi «COLLEGE»
VIDEO-TANTSUSHOW

* * *

Aprillikuus jätkuvad tantsuõhtud Narva mnt. 27 kohvikus!

KOLMAPÄEVITI **(3., 10. ja 17. aprillil)** loob meeleolu ja mõnusat äraolemist **AUDIO-VIDEO-DISKO**

NELJAPÄEVITI **(4., 11. ja 18. aprillil)** teeb muusikat Harry Tarvo ansambel **«TETRAKORD»**
Algus kell 20!
Baaris väike kokteil!
Üliõpilaspilet kaasa!

Vampiir Tallinna tagasi

Kultuurikateeder palub vabandust äparduste pärast kahel viimasel filmikunstiajaloo loengul. Ainult üheks demonstratsiooniks Filmiklubide Seltsilt laenutatud vampiirifilm «Nosferatu» on usaldusväärse valve all Tallinna tagasi saadetud. Loodame, et järgmiste ajalooliste rariteetide demonstratsioonil vaim end enam ei ilmuta ja äraehmunud filmiajaloo tsükli kuulajad võivad jälle rahulikult koguneda esmaspäeviti kell 16.00 van. 46, et osa saada praegu vabariigis ainulaadsest filmiõpetuse kursusest «Tallinnmi» toimetaja Lauri Kärki juhendamisel. Iga filmi, mis Tartusse tuuakse Tallinnast, Riiast või Moskvast, saab kahjuks vaadata vaid korra. Pikemaajalisceks laenutamiseks ei jätku ülikoolil praegu raha.

JÄLGIGE REKLAAMI!

AASA MUS

UT
ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reed
Tellim. nr. 837. Tiraaž 2000.

NR. 13 (1635)
REEDE,
12. APRILL
1991
Ilmub novembrist
1948
HIND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

● ÕPILASTEST JA ÕPETAJATEST — 2. lk.
● ÜLIKOOLIDEST — P. OLESK, 3. lk.
● ÕPPELAEN — 3. lk.

FILOSOOFIA-DOKTORID FÜÜSIKAS

on nüüd Andrus Ausmees, Sergei Savihhin ja Heiki Sõnajalg, kes eelmisel reedel kaitsesid esimestena oma doktoritööd **TÜ uute eeskirjade järgi.** Ülikoolis on 18 doktorinõukogu.

EÜS-il OMA MAJA KÄES

Täpselt nädal tagasi kirjutati ülikooli poolt alla paberitele, mis tegi Eesti Üliõpilaste Seltsi taas oma maja täieõiguslikuks peremeheks.

IGA NÄDAL, LAUSA IGA PÄEV

toob ülikooli suuremal või väiksemal hulgal külalisi. Viimase aja suuremad üliõpilasdelegatsioonid on olnud Norrast ja Ameerikast. 20 noort **Oslo ülikooli** ajalehe «Universitas» toimetusest ja fotoklubist uudistas Tartu ajakirjandusväljaandeid (ka «UT» toimetust), samuti mitmeid paiku Eestis. Kes on huvitatud norrakeelsetest Oslo ülikooli ajalehenumbritest, võib neid saada «UT» toimetusest.

Põhjaliku käigu ülikoolis võttis ette **Tampere ülikooli** esindus eesotsas prorektor Aarre Heinoga. Uuriti ja täpsustati koostöölepingu täitmist, eriti üliõpilasvahetusega seonduvat.

KOOSTÖÖLEPING TORONTO ÜLIKOOLIGA

on saanud **mõlemapoolsed allkirjad.** Prof. OLEV TRÄSS tõi meie rektorile Toronto-poolsed allkirjad, TÜ omad on juba Kanadasse viidud. Koostööd tehakse. Prof. O. Träss tutvus ka TÜ Fondilt saadetud arvutite kasutamisega.

ARVUTEID KINKIS ÜLIKOOLILE

ka Rootsi suurim ettevõtluskoolituse organisatsioon SIFU. Keemikud käisid ise oma pooletonnistel arvutitel järel (VAX 11/750 ja VAX 11/788), rootslased aitasid arvutid üles seada ja tööle panna.

MÄRT KUBU «DAGENS NYHETERIST»

pidas märtsi lõpus kolmel päeval loenguid ajakirjandustudengitele ja teistele pressist huvitatutele. Eesti ajakirjandus sai vähe kiita: kirjutatakse kirjandi stiilis, pealkirjad on halvad, pildiallkirjad enamasti puuduvad, faktid ja kommentaarid segi jne. Kui mõni loengul käinu ennast veidi pingutab ja materjali üle vaatab, ehk kirjutab ta siis sellest «UT-s» veidi lähemalt.

KUNINGALE LÄHEMALE

Gustav Adolfi komisjoni liige KAUR ALTTOA uuris Stockholmis kuninga kuju. Pärast ülikooliga kooskõlastamist anti Uppsalasse teada, et TÜ on nõus Bengt Erland Fogelbergi valmistatud kuju taaspüstitamisega. Rootslaste abiga tehakse kujust sobivad jäljendid, Eestis valatakse kuju pronksi.

Kolmapäev, 24. aprill

kl. 16.30 tervitus tartlastele kesklinnas,
kl. 17 kevadpäevade avamine Toomel Musumäe jalamil,
kl. 17.30 koorikontsert Inglisillalt,
kl. 20 õhtu Jaak ja Mart Johansoniga TÜ aulas,
kl. 20 «Kabareeõhtu» Narva mnt. 27 kohvikus,
kl. 20.45 stiilipidu «Lastelaager «Puhh»» TÜ klubis.

Neljapäev, 25. aprill

kl. 19 rockkohtumine *Smegduobe* (Leedust) *Generalis Burds* (Lätist) *Fix* ja *Jaskar* (Eestist) TÜ Spordihallis, Ujula 4,
kl. 20 «Vari ja valgus» Tõnis Mägi ja ans. «777» akustilistel pillidel TÜ aulas,
kl. 20 «Ühikaõhtu» Narva mnt. 27 kohvikus,
kl. 21 «Kantri alati jääb». Pidu «Kukerpillide» ja «Justamendiga» TÜ klubis.

Reede, 26. aprill

kl. 17 tudengilaat TÜ füüsikahoone esisel,
kl. 19 laulukonkurss «Tudengilaul '91» TÜ klubis,
kl. 21 romantiline õhtu Musumäel,
kl. 22 jalakeerutus Kassitoomel,
kl. 24—05 ülemaja öödisko TÜ klubis.

Laupäev, 27. aprill

kl. 13 teatejooks kostüümides kaubahalli sirgel,
kl. 15 kummipaadiralli Emajõel kaarsilla juures,
kl. 21 kevadball «Vanemuises»,
kl. 21 rock'n'rolli pidu TÜ klubis.

Pühapäev, 28. aprill

kl. 13 «Rattatuur '91» (kuni 5-aastastele lastele) TÜ füüsikahoone ees,
kl. 14 «Karupoeg Puhh kutsub külalisi» TÜ klubis,
kl. 16 ülikooli taidluskontsert TÜ peahoone ees,
kl. 21 kevadpäevade lõpu*show* ansambliga «Monarh» TÜ klubis.

Suur piletilaat toimub TÜ füüsikahoones esmaspäeval, 22. aprillil ja teisipäeval, 23. aprillil kella 18—20.
Laadal piletid odavamad, pärast kallimad.

TEADMISEKS TEATEJOOKSUST OSAVÕTJALE

Võistkonnas ei tohi olla üle 10 võistleja. Kõigil vajalik kostüüm ja sellele vastav teatepulk. Jooksu põhimõte — kes suudab 10 minut jooksul läbida rohkem etappe. Auhinnad joodavad ja söödavad. Registreerimine klubis tel. 73 838 või äärmisel juhul pool tundi enne algust

LASTE JALGRATTARALLIST OSAVÕTJALE

Võistlevad 3—5-aastased lapsed kolmerattalistel. Eraldi arvestuses on pikk distants ja vigursõit. Registreeritakse pool tundi enne algust Kiireimale lapsele auhinnaks jalgratas.

PAADIRALLIST OSAVÕTJALE

Võistkonna liikmete arv ei ole piiratud. Start antakse restorani «Kaunas» eest, samas ka registreeritakse. Distants on nii maal kui vees. Päästevestid selga!

* * *

16. aprillil kell 20 saab ülikooli klubis vaadata eelmiste kevadpäevade videosid. Tule!

KOHTUMISENI ÜLIKOOLI KEVADPÄEVADEL!
TÜ klubi ja ülikooli kultuuriklubi.

EPA KLUBILT

Teisipäeval, 23. aprill
kl. 17 külvi- ja künnivõistlus EPA klubi ees,
kl. 21 «Pidu rahvamajas» EPA klubis.
Kolmapäeval, 24. aprill
kl. 18 õhtu R. Valgre muusikaga EPA klubis.
Neljapäev, 25. aprill
kl. 02 happening ja öödisko EPA klubis,
kl. 23 «Nait klab» EPA klubis.
Reedel 27. aprill
kl. 21 «Põhjamaine nostalgia», Jaanus Ilp ja EPA klubi eksansamblid («Vahe», «Tip Malts», «Kokteil») EPA klubis.

Ad disputandum-arutlemiseks

Tartu Ülikooli aulauste kõrval on mälestustahvel «Suures Isamaasõjas hukkunud Tartu Riikliku Ülikooli õppejõud, üliõpilased, teenistujad», ja sellel kokku 57 nime. Siit saab aulasse siseneja teada, et Teises maailmasõjas kandis Tartu *alma mater* ohvreid üksnes võitluses nõukogude võimu eest. Kusagil ei meenutata siin aga neid sadu ja sadu TÜ üliõpilasi ja vilistlasi, kellest said nõukogude terrorirežiimi ohvrid või kes langesid 1941. aasta suvesõjas ja hilisemates võitlustes Eesti vabaduse ja sõltumatuse eest. Neist teatakse vähe.

Siiski võib olemasolevatel andmetel loetleda juba praegu paljusid üksnes Tartumaal mõrvatud ja siinmail 1941. aasta suvesõjas langenud üliõpilasi ja vilistlasi. Näiteks mõrvati 4. juulil Kallastel Lüganuse jaoskonnakohtunik **Richard-Gustav TIIT**, 6. juulil arst **Karl PRIMA** (korp! Sakala), 7. juulil Kuremaa Seakasvatuse Katsejaama direktori abi tõuaretuse alal, agronoomiamagister **Ilmar SAUE**, 7. juulil Elva vallas agronoomiaüliõpilane **Elmar AUSTA**, 12. juulil Vara Hundimetsas end. Riigikogu liige **Märt RÕIGAS** (korp! Fraternikas Estica), 8. või 9. juulil Tartu vanglas **Maarja koguduse** õpetaja **Aksel VOOREMAA** ja üliõpilane **Leonhard OSSO**, 30. juulil Kuremaa vallas Eerikvere kulas agronoomiaüliõpilane **Elmar SAARMA**. Samuti on punase terrori ohver **Johannes PADAR** (korp! SAKALA).

1941. aasta suvesõjas langenutest on teadaolevalt akadeemilise pere liikmed:

Karl DOBRUS (korp! Sakala) — langes 1. juulil Valguta metsalahingus; veterinaariaüliõpilane **Ilmar OSSO** — langes 3. juulil Ulilas, filosoofiamagister **Rudolf LAANES** (üliõpilasselts «Veljesto») — langes 12. juulil Tartus; Tartu partisanipataljoni 2. kompanii ülem lipnik **Viktor LILLAK** (TÜ õigusteaduskonna vilistlane, korp! Fraternitas Estica) — sai Kardla küla all 18. juulil surmavalt haavata ja suri 19. juulil; agronoomiaüliõpilane **Paul LUHASOO** — langes 18. juulil Palal; TÜ Järvselja õppe- ja katsemetskonna abimetsaülem **Udo-Johannes VOLL** — langes 5. augustil Kõivusaare metsalahingus, **Vello KULMOJA** (EÜS) — langes 6. augustil; **Ottomar MÄND** (EÜS) — langes 9. augustil; juuraüliõpilane **Hjalmar VALDUS** (korp! Sakala) — langes 24. augustil jne.

(Järg 4. lk.)

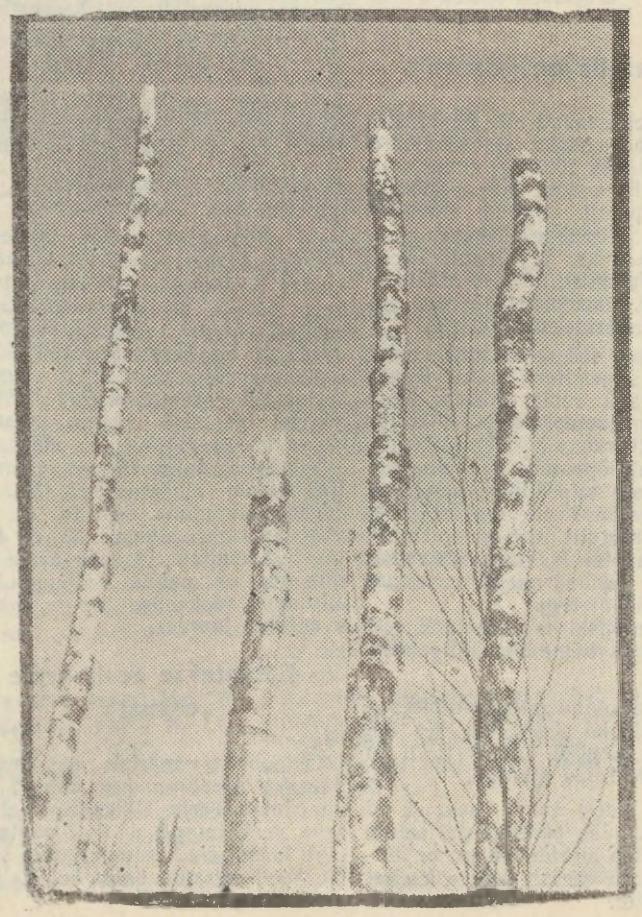

EINAR TIITSU foto

Ajal, mil Tartu tudengid lähevad läände, lõunasse ja põhja euroopasteks kasvama, leidub sealpool piiri õppureid, kes innustuvad Tartu Ülikoolis pakutavast. Võib-olla ei rahulda neid lääne ülikoolide ameerikalik pealiskaudsus («how are you, I'm fine!»), või sobib teadmiste mandamiseks paremini meie maamehelikult nokitsev meelelaad. Nii või teisiti on nüüd, kui käimas järjekordne konkurss vahetuskohtadele Helsingi Ülikooli, sobilik meenutada, kuidas meie lahe tagant vaadatuna välja paistame.

Järgnev lugu on tõlgitud ajakirjast **«YLIOPISTO. Acta Universitatis Helsingiensis», No. 5, 1991 (15. märts), autoriks on Jari Sinkari.** Huviline võiks tutvuda veel ajalehega **«ÜT» nr 11, 1991.**

URMAS AUNIN,
teabetalitus

Tartus on teisiti

Tartu ja Helsingi ülikoolide vahel sõlmiti teadusliku koostöö leping 1989. aasta kevadel. Praktikas on see tähendanud üliõpilasvahetust. Kummagi ülikooli kasvandikele on igal õppeaastal eraldatud kohad kokku 48 kuuks, seega on käinud lahe taga paarkümmend õppurit aastas mõlemalt poolelt.

Koostöö tartlastega algas väikese üllatusega, sest sealne õppuriterühm ilmus siia sügisel 1989 kuilagi ootamatult. Kõik on siiski hästi läinud. Tegelikult kujunes vaheuspraktika välja ikkagi möödunud sügisel, jutustab *suunnittelija* Iris Mäkinen-Schwanck, kes juhib seda ettevõtmist Helsingi Ülikoolis.

Tartu äratab huvi

«Oli meeldiv üllatus, et meilgi on rohkesti avaldatud soovi Tartusse minekuks ja rühm on komplekteeritud. Alguses kardeti, et huvilisi ei leidu,» sõnab ta.

«Soomlastest õppijad on olnud eriti liigutatud sellest sõbralikkusest ja peaaegu adopteerimisest, nida nad Tartus on kogenud. Olengi mõnikord reklaaminud lõputöölegijaile, et ei tarvitse minna Tartust kaugemale, saamaks isiklikku puhendamist,» naeratab Mäkinen.

Üsna suurel osal minejatest ongi õpingud olnud lõppjärgus ning on nindud lühikeseks ajaks lõputöö jaoks materjali koguma. Enamasti on soomlased olnud kas filoloogia- või ajalootudengid ja mõnel juhul ka keskkonnakaitsest huvitatud üliõpilased. On eksootilisemaidki uurimisaineid: sel kevadel läheb üks käsitööõpetajaks õppiv neiu uurima käterätti mustreid sellisele saarele, kuhu pääseb vaid helikopteriga.

Õpperaha on piisavalt

Tartlased saavad siin õppimisloa kaheks õppeaastaks, sest muidu ei soostu näiteks Helsingi linnatransport (HKL) andma neile alandatud hinnaga piletit. Paljud tartlased ongi jäänud õppima pikemaks ajaks kui semestriks ja finantseerinud ise oma õppimist, kõneleb Mäkinen-Schwanck. Kateedrites on neid peetud eriti agarateks õpilasteks.

Soomlaste seisukohast on veider, et nende stipendiumi suurus Eestis on vaid 200 rubla. Lisaks lõpeb Riigi Oppetoetuskeskuse (Valtion opintotukikeskus, VOTK) tõlgenduse kohaselt õpperaha andmine niipea, kui see stipendium saadakse. See on naeruväärne, sest et kümne kilo kartulit maksab juba 20 rubla, pahvatab Mäkinen-Schwanck. Ta ongi käinud asja arutamas VOTK esindajatega.

Asjal on siiski ka teine tahk, sest Tartus tuleb toime ilma stipendiumitagi.

«Raha ei olnud mingi probleem,» kinnitab Jouko Kokkonen, kes õpis mullu sügisel Tartus Eesti ja Nõukogude Liidu ajalugu.

«Harva olen tunda saanud, et õpperahast jääb pool alles,» naerab ta ja tuletab meelde, et see on tingitud marga heast vahetuskursist rubla suhtes.

«Keskkoolist» ülikooliks

Jouko arvates maadeldakse Tartu ülikoolis praegu selle probleemiga, et ülikooliõpetusel võiks olla muidki vorme kui loengutel kuuldu pähe õppimine. Näiteks varem ei tehtud teaduslikku uurimistööd sugugi mitte ülikoolis, see oli Teaduste Akadeemia valdkond. Uuenduste käigus on ideaaliks tõusnud Lääne ülikool, kuid mõnede arvates on kursimuutus edenenud liiga aeglaselt.

— Lektorid keskenduvad liialt palju üksikasjadele, just kui loeksid valjusti entsüklopeediat. Faktid tuli ka loengukonspekti kirja panna, muidu ei saanud läbi suulisel eksamil. Näiteks isikuajaloole pühendatud seminaris võeti põhjalikult läbi suurmeeste algkoolis käimine ja eksamineeriv dotsent võis õpilaselt pinnida kas või seda, kuhu isik oli maetud. Aasia ja Aafrika ajalugu käsitlevat loengusarja esitati majandusstatistika stiilis: «... ja sel aastal toodi Tiibetist Eestisse vaskesemeid ainult 156 kilo».

«Osaliselt on selle põhjuseks kindlasti asjaolu, et kirjandust on vähevõitu, aga osalt pärineb see ehk varasemast ajast, mil valitses vaid üks tõde ning seda üritati hoolega pähe tuupida,» arvab Jouko.

Õppejõuamet ei köida

Kokkonen jutustab, et erinevalt soome õppimistavast kontrollitakse loengutel rohkem kohalviibimist ning paljundusmasinate puudumise tõttu konspekteeritakse läbi kopeerpaberi: loengul istuja teeb ühtlasi konspekti puuduvale sõbrale.

Õppurid on ka väga noored, 17—18-aastased, õpetajad seevastu vanemad, suuremalt jaolt keskealised. Õppejõuamet ei ahvatle noori, kõigil on himu pääseda ärialale. Kõige enam on seda näha juristide ja keeleõpetajate puudujäägist ülikoolis. Kokkuvõttes andis Tartus õppimine Jouko meelest siiski rohkem, kui ta oli ette kujutanud. Eraldi soovis ta mainida endiseid NLKP ajaloolasi, kes olid pidanud huvitavaid loenguid Nõukogude Liidu ajaloost. Kursuse keskne teema oli küsimus, kuidas Nõukogude Liit on suutnud koos püsida nii kaua aega. Seda seletati asjaoluga, et endisest laialdasemalt on heaks kiidetud võgivallaaparaadi tarvitamist suurte eesmärkide saavutamiseks. Lektori sõnutsi oli riigi motoks saanud «kõva käega sotsialismi» idee.

Viimased dramaatilised pöörded Baltimaade olukorras ei jõudnud Joukot puudutada, sest ta tuli tagasi detsembri alguses. Ta oli tuttavatelt kuulnud, et selle aasta algupoolel on paljud tudengipoisid siirdunud värbamise hirmus maale «vanaema juurde».

Eeldatakse eesti keele oskust

Oktoobris ja märtsis saab taotleda vahetuslepingus ette nähtud õppimisluba Tartu Ülikoolis. Eeldusena peab mingil määral valdama eesti keelt, sest Tartus ei osata soome keelt niisama palju kui Tallinnas.

Võimu vaenust vaimu vastu

saame taas kord rääkida, lugedes EV Valitsuse hiljutist järjekordset määrust hinnatõusu kompenseerimise kohta.

Mustvalgel seisab:

5. Maksta 1991. aasta II—III kvartalis **täiendavalt** ühekordset kompensatsiooni **tööstuskaupade hindade** tõusu osaliseks hüvitamiseks:

5. 1. koolieelses eas lastele, päevaste üldhariduskoolide õpilastele, kutsekoolide, keskeriõppeasutuste päevaste osakondade õppuritele sõltuvalt vanusest:

- kuni 6 a. (1986—1991. a. sündinud) 220 rubla
- 6 kuni 13 a. (1979—1985. a. sündinud) 260 rubla
- 13 kuni 18 a. (1973—1978. a. sündinud) 300 rubla
- mittetöötavatele pensionäridele **200 rubla.**

Nagu näha, pole häädel valitsejahärradel tudengid meelde tulnud. Ilmselt tuleb end ajakirjanduse ja otsekontaktide (näit. edustuse kohtumised haridusministriga jne.) kaudu taas meelde tuletada ning püüda jõuda kokkuleppele määruse täiendamise kohta klausliga üliõpilastelegi ühekordse toetuse maksmise kohta. Kõike seda tuleks teha enne väljamaksmise masinavärgi käivitumist, muidu saab «kokkuhoid» meie arvelt jälle kord reaalsuseks. Nii et, edustusel on taas võimalus tõemeeli tudengite eest seista...

Nüüd aga paar mõtlemapanevat küsimust:

1. Miks eelistab valitsus kooliõpilasi/kutseõppureid tudengeile?

2. Ehk mõlgub Toompea härrastel meeles sentents *'plenus venter non studet libenter'* ('täis kõht ei õpi meelsasti')?

Vastuseid valdab vaid valitsus. Kuid aeg-ajalt tahaks meiegi teada, miks talitatakse just nii ja mitte teisiti. Muidu — on, nagu oleks võimul vaimuvaenulik valitsus. Kui kaua veel? — see on küsimuste küsimus.

PEETER PALUSAAR,
stud. med.

Toimetuselt: teisipäevasest «Rahva Häälest» oli lugeda, et Leedus ei tohi stipp olla väiksem kui **121 rubla.**

Nizami 850

1991. aasta sügisel tähistatakse UNESCO egiidi all pidulikult 850 aasta täitumist geniaalse aserbaidžaani poeedi ja mõtleja, maailmakirjanduse korüfee Nizami sünnist. UNESCO otsusega on 1991. aasta nimetatud Nizami aastaks.

Sellega seoses on Tartusse jõudnud enam kui pooleteise aasta jooksul kogu Nõukogude Liidu idaosa läbi rännanud Ališir Azeri. Nüüd on tema eesmärgiks tutvuda Baltimaade ja NL-i Euroopa poolega.

Programmis on vestlused teemadel: Nizami teosed, ajalugu ja kirjandus, kosmoloogia ja kosmogoonia, maaväliste tsivilisatsioonide probleemid, psühholoogia jm.

Huvilised võivad Ališir Azeriga kohtuda reedel, 12. aprillil kl. 18 üt. aud. 212.

Õpilased ja õpetajad — tänapäev ja tulevikuväljavaated

PROF. AIN-ELMAR KAASIK

(Algus eelmises lehes)

Õpingutega on tihedalt seotud **ÜLIÕPILASTEADUS.** Pika nõukogude perioodi jooksul oleme harjunud, et ülikool koolitab spetsialiste ning annab diplomeid. Tegelikult peab ülikool koolitama haritlasi ja andma kraade. Kuivõrd allakirjutanu on kraadiharidust varemgi käsitlenud **(UT, 23. veebr. 1990)**, lubatagu siinjuures pöörduda vaid mõne täiendusega.

Ülikoolihariduses on üldiselt aktsepteeritud, et **teadustöö on hariduse kõrgem aste.** Ka meie ülikoolis on kujunemas eeldused, mis lähitulevikus soodustavad magistri- ja doktoriprogrammide ja vastavate uurimisprojektide kujunemist. Üha vastuvõetavam tundub mõte, et doktorikraad peaks tähistama pigem teadlaskarjääri algust kui lõppu. Laieneb arusaam, et tõeline tippharidus on kraadiharidus, et teadustöö oluliseks «produktiks» on haritlane, kes oskab teaduslikult mõelda, valdab uurimismeetodeid ning suudab oma mõtteid korrektses teaduskeeles väljendada.

Arusaadavalt on mainitu eelduseks keelteoskus, kompetentsus andmetöötluses ning teaduseetikas. Samal ajal on loomulik, et osa tudengeid lõpetab õpingud hariduse varasematel astmetel. **Põhiküsimuseks kujuneb niisiis kraadihariduseks sobivate isikute leidmine,** samuti neile sobivate motivatsioonide kujundamine. Kui viimane on kogu ühiskonna probleem, oleneb esimene siiski ülikoolihariduse põhiosast (*undergraduate studies*). On oluline, et juba sel perioodil oleks üliõpilastele kättesaadavad teadustöö elemendid, näiteks osalemine kateedri (instituudi, labori) teadusprojekti elluviimises, lepingulises töös, teadusülevaadete ja -esseede koostamises, andmetöötluses. Oletan, et täppisteadustes on sobivate laboritööde planeerimine lihtsam, arstiteaduses on teadustöö elemente võimalik süvendada akadeemiliste haiguslugude ja referaatide koostamisel, humanitaarias — näiteks tekstikriitilist analüüsi või allikate hindamist rakendades.

Eeltoodu põhjal on kahju, et likvideerus ÜTÜ — ainus üliõpilasorganisatsioon, mis funktsioneeris aastakümnete jooksul üsna rahuldavalt, minimaalse välise juhendamisega. Vähemalt arstiteaduskonnas, kus õppeprotsess ei näe ette kursuse- ja diplomitöid, olid võistlustööd ja konverentsiettekanded tõeliseks teaduslikuks kooliks. ÜTÜ oli põhiline sõel, mis aitas leida teadus- ja pedagoogitööks sobivaid isikuid ja täitis seega oma funktsiooni hästi. Ka tagas see teatud (kuigi ebapiisava) võimaluse õppejõudude — üliõpilaste suhtlemiseks väljaspool tavalist õppeprotsessi.

* * *

Meie ülikooli nõrgemaks kohaks on läbi aastakümnete olnud

ÜLIÕPILASTE OSAVÕTT ÜLIKOOLI JUHTIMIS- JA MAJANDUSTEGEVUSEST.

Meie tudeng on harjunud (kuigi pisku) passiivse saaja rolliga. See ei ole üliõpilaste süü. Süsteem on soodustanud ontlike ja kuulekate liidrite esilekerkimist. Paratamatuid «möödalaskmisi» võimendati ja reguleeriti põhimõttel, et taevapärast midagi ei juhtuks.

Kahjuks soodustab praegune aeg kritikaanlust — esile kerkivad rahulolematud, mõnikord tigedad (mitte vihased) natuurid, kel soov vastutada ja edasi viia paraku puudub. Onneks võib prognoosida, et see on ajutine arenguraskus. (On siiski märkimisväärne, et ülikooli praegu nii palju kirutud komsomolikomiteest ja ehitusmaleva juhtkonnast on võrsunud arvukalt täiesti arvestatavaid poliitikuid, kes tegutsevad Eesti praeguse poliitilise spektri kogu gamma ulatuses, samuti ametkondade ja asutuste juhte).

Kuigi edustust on kritiseeritud peaaegu kõigis seitsmes surmapatus **(UT, 15. veebr. 1991)**, on see praegu siiski ainus reaalselt eksisteeriv ja tudengeid ühendav jõud. Siinjuures on vahest sobiv meenutada vana tõetera, et ühiskond, mis ei pea lugu linnapeast, kohtunikust ja politseinikust, kaua ei püsi. Seda silmas pidades tuleks edustuse juhatust praegu toetada, talle nõu anda, aega anda oma tegevust kavandada.

Olen veendunud, et üliõpilaste paljude päevaprobleemide lõplik lahendamine oleneb üldiste majanduslike ja poliitiliste eelduste kujunemisest. Siiski ei saa loota, et midagi hõbekandikul kätte tuuakse. Üliõpilaste **OLMEPROBLEEMIDE** lahendamine on tudengite enda asi.

Meenutan mõnikord, kuidas jõudsin 1967. aasta septembris Lundi. Olin Rootsi Instituudist Stockholmis saanud oma üliõpilastoa aadressi. Jõudsin jaamast ööhakul taksoga kohale, leidsin toa, mille uksel oli juba minu nimi, võti oli uksel ees. Tuba oli mõbleeritud, kuid puudus igasugune voodipesu, käterätikud jne. Kui küsisin hommikul rootsi tudengitelt komandandi kohta, kes pesu annaks, tehti suured silmad ja öeldi, et pesu saab igast kaubamajast. Nii ostsingi kohe kaks komplekti voodipesu, padja, teki ja käterätikud. Endastmõistetavalt lasti mul järgneva aasta vältel ise pesupesemise eest hoolt kanda. Peatselt sain teada, et üliõpilasmaja, kus elan, kuulub üliõpilasorganisatsioonile, mis on korraldanud kõik — krundi hankimisest ja projekteerimisest kuni haldamiseni. Loomulikult teatud professionaalse aparaadi abil, kasutades pangalaenu.

Taolisi näiteid võiks tuua hulgi. Lääneriikide üliõpilasmajades (eriti USA-s) on tavaline, et üürnik saab kaardi, kus on kirjas pisimgi toasisustusse kuuluv ese. Seejärel võrreldakse kirjeldust tegelikuga ning kinnitatakse vastavust oma **allkirjaga.** Viimasega võetakse endale ühtlasi materiaalne vastutus üürilevõetava mööbli ja muu inventari suhtes, kusjuures kirjas on ka trahvimäärad, näiteks rikutud tapeedi (plakatite kleepimine) eest.

Paratamatult tuleb edustuse juhatusel tegelda ka toitlustuse ja muude olmeprobleemidega. Tuleb aktsepteerida, et tasuta haridust ei ole tegelikult olemas. Paljudes Euroopa riikides, sealhulgas meile eeskujuks olevais Fennoskandia maades, on ammu kaotatud õppemaks. Ka ei tunta seal näiteks nn. mikroskoobimaksu, mis on nii tavaline USA kõrgkoolides.

Siiski tuleb hariduse eest kõikjal maksta, ka meil. Meie haritlaste paljud põlvkonnad on loovutanud tähelepanuväärseid summasid kasvõi sel teel, et on oma napi sissetuleku alguse lükanud mitme aasta võrra edasi, võrreldes oma kõrgharidust mittetaotlevate eakaaslaste üsna mõistliku palgaga. Et meil kõige selle juures veel haritlasi leidub, on omaette fenomen, mida tasuks uurida. Kujunenud olukorrast väljapääsu otsimine on aga üliõpilaskonna otsene ülesanne.

TIIU PUIK 50

Õhus juba hõljub kevad,
õisi kingib kodumuld.
Su lillekimbus kiirgust enam,
kui seda pakub kevadtund.

Sul õnne hõikab Harjumaa,
kus lapsepõlve mängumaad,
toob lilli kauneid Keila linn,
keskkooli päevist teab ta Sind.

On tervitamas Virumaa:
ei Porkuni Sind unusta.
Raplamaa õietoojate reas,
koolmeister kord olid nendegi seas.

Emajõelinn Sinu jalgade ette
paneb hurmavalt lõhnavaid õitebukette:
nüüd siin Su kodu, Su töö ja hool,
siin vajab Sind Tartu Ülikool.
Suurpäevaks meilt Sulle siiraim soov:
Olgu elu Sul jätkuvalt õnnetoov!

Tartus, 11. aprillil 1991

Kolleegide nimel eripedagoogika
kateedrist ANTS REINMAA

Ettevaatust — leping!

TÜ raamatukogu vabandab näituse «Unistus Eestist» vaatajate ees: näitusel esinenud eksiinformatsiooni paraku õiendada ei saa, ei ole võimalik. Näituse koostajatega sõlmitud leping ei luba.

Et lepingute sõlmimisel partnerid sisse veetakse ja sisse kukutakse, oleme kuulnud ja lugenud. Kas seesoleval juhul ei ole tegemist leninguspordi uue tippmargiga? Raamatukogu levitab teadvalt valeandmeid, kuna on kohustatud seda lepingu järgi tegema.

Kas ei oleks õige nii iseäralike kokkulepete kui ka nendega leping avalikustada — eeskujuks ja õpetuseks, kuidas edaspidi?

Kas näituse koostajad tegid omalt poolt meelega vigu? Kuidas muidu teadsid nad neid vigu lepinguga kaitse alla võtta? Kogemata juhtunud eksitustele osutajaid on siiamaani tänatud. Kui viga näed laita, siis tule ja aita. Milleks planeeritud vead? Miks raamatukogu nii pöörase tingimusega nõustus? Ja nii edasi ja nii edasi.

Aga tekstiinfo mitmete kirjandusinimeste esitlevate fotode all on tõepoolest nii mõõda, kui üldse olla saab. Ja niiviisi siis vähemasti selle näituse lõpuni, lepingu kõrge kaitse all (**toimetuselt** — *loo ilmumise ajaks on näitus juba ära viidud*).

ÜLO TONTS

Korra soov ja segaduse võim

Eesti Vabariigi ülikoolide seaduse eelnõu (UT 22. märts, nr. 9) § 2 kinnitab, et «Eesti Vabariigi riigiülikoolid on Tartu Ülikool, Tallinna Tehnikaülikool, Tallinna Pedagoogiline Instituut, Eesti Põllumajanduse Akadeemia, Tallinna Konservatoorium ja Tallinna Kunstiülikool». Neist on TPedI saamas Tallinna Pedagoogikaülikooliks ja EPA Eesti Agroülikooliks.

Kui see eelnõu niisugusel kujul läbi läheks, siis võrdsustataks Tartu Ülikool kui algupärane *universitas* hilistekkeliste, osalt temast endast hargnenud kõrgkoolidega päris seaduslikus korras. Väliselt oleks meie ees dokument, mis seab riikliku ülikoolikorralduse juriidiliselt korrektsele alusele, sisuliselt tähendaks see aga Tartu Ülikooli likvideerimist, sest *universitas* ei ole põhimõtteliseltki võrdne distsiplinaarselt profileeritud kõrgkoolidega.

Kes mõtleb vastupidi, sellele on Eesti NSV lõppjärk tunduvalt kaalukam pärand kui Eesti Vabariigi iseseisvusaeg ning see tahab uue iseseisvusaja ülikoolikorralduse alusena fikseerida just Eesti NSV-s välja kujundatud hoiakud. Niisuguse ülikoolikorralduse kaudu seadustataks tegelikult kolmanda Eesti Vabariigi vaimne elu.

Seda seaduseelnõu ei tohi niisiis läbi lasta! Ülikoolikorraldus ilma seaduseta? Ülikooli rahvuslikkus on olnud seadusetu üle 50 aasta ega ole sellegi poolest sootumaks kadunud. See, mida ta okupatsiooni «liberaalsel» ajajärgul vajab, peab olema mitte lihtsalt paragrahveeritud väidetega täidetud paber, vaid normistik, mis teda kaitseb.

Kelle või mille eest? Eesti teaduskorralduses laguneb tajutavalt kõik — finantseerimine, uurimistulemuste rakendatus, seosed NSVL-i akadeemilise süsteemiga, institutsioonide positsioonid, töökohtade arv ja paigutus. Asi seisab justnimelt lagunemises, mitte aga arukas vabanemises nõukogudelikkusest. Ja seda lagunemist võimendab asjaolu, et inimestelt on ära võetud kindlustunne kahe varem nii elulise väärtuse suhtes: võimalus olla täispalgalisel töökohal senikaua, kuni tervis vähegi kannatab ja lootus saada riigi majas korter. Eesti teaduskorralisuse arhailise lagunemise eest ülikool kaitset vajabki.

Humanitaarse kõrghariduse korraldus üldse, Tartu Ülikool kui niisuguse hariduse kandja aga eriti on selles lagunemises ilmselt tundlikum pool. Eesti Teaduste Akadeemia kui süsteemi lagunemine seab küsimärgi alla küll mitmed uurimissuunad, ent puudutab vaimsest tegeväest üksnes teaduritena juba töötavaid inimesi. Tartu Ülikooli kaudu haarab teaduskorralduse lagunemine aga tervet seda süsteemi, mille sees vaimne potentsiaal kujuneb ning ennast realiseerima hakkab.

Oletagem, et TA senised uurimisasutused hakkavad kõrgkoolistuma. See tähendaks, et neist saaksid kraadihariduse keskused, mille moodustamiseks ei tohi juba olemasolevaid kollektiive laiali saata — «piisab täiesti», kui nad «ümber profileerida» diplomeeritud edasiõppimist soosivateks teadustsentriteks. Hariduse enne kraadifaasi peaks sellistele edasiõppijatele andma mingi kolledž. Missugune? Pole sugugi välistatud, et Eesti teaduskorraldust lagundava «ümberkorralduse» käigus hakatakse *Alma Mater Tartuensis*'t taandama just kolledži tasemele, nõudes temalt kõigest kraadieelse hariduse tagamist ja pidades hädavajalikuks, et kraadiharidus ise omandataks ilmtingimata mujal.

Ma ei usu kinnitusi, et niit must stsenaarium on võimatu, ma usun tegusid, mis teevad sellise stsenaariumi võimatuks. Kui Tartu Ülikool omakorda hakkab instituudistuma, siis see on kindlasti poolik lahendus seni, kuni pole määratletud, kuidas oleksid omavahel seotud õppetool, aineinstituut ja teaduskond. Artiklis **«Kas lahku edasi või kokku tagasi?» (UT 2. nov. 1990, nr. 30)** käsitlesime koos dots. **A. Heinaruga** *department*'i otstarvet. Tookord tahtsime näidata, et akadeemilise pere jagamine kateedrirahvaks ja laborirahvaks üksnes lõhestab vaimse töö ühtsuse. Sellest siis ka positiivne siht: «Mitte ülikool tugevate instituutide ja nõrkade teaduskondadega, vaid ülikool tugevatest instituutidest tulenevate tugevate teaduskondadega!».

Artiklis **«Kuhu me läheme?» (UT 5. apr. 1991, nr. 12)** on vaadeldud sama küsimuse (ülikooli tugevus) teist poolt — seda, *mis* kannab haritlaseks kasvatamise distsiplinaarset sisu. Aineinstituut ja õppetool ei välista teineteist, pealegi ei saa Tartu Ülikool Eesti teaduse meie päevadeks välja kujunenud disproportsioonide juures koosneda ainult õppetoolidest.

Kuid kumb on olulisem — kas aineinstituut või õppetool? Ma ehk ei räägi enesele vastu, kui arvan, et õppetoolid peaksid olema, aineinstituudid võivad olla. Olgu meil mõeldavas filosoofiateaduskonnas tegemist näiteks kolme järgmise õppetooliga: eesti kirjandus, eesti ja võrdlev rahvaluule, üldine ja võrdlev kirjandusteadus. Lisandugu neile tulevasest usuteaduskonnast veel võrdleva usundiloo õppetool.

Nende õppetoolide allikabaas asub praeguses Kirjandusmuuseumis, mida ei saa allutada ainult ülikooli vajadustele. Võib muidugi kujutleda, et oleks suurejooneline luua Keele ja Kirjanduse Instituudi rahvaluule osakonna, Kirjandusmuuseumi rahvaluule osakonna ning praeguse eesti kirjanduse ja rahvaluule kateedri rahvaluule-poole alusel Tartu Ülikooli Rahvaluule Instituut, kuid sisuliselt tähendaks see kõigest tsentraliseerimist ja mitte optimumi loomist. Analoogiliselt oleks optimumist väljas ka mõeldav Eesti ja Üldise Kirjanduse Instituut (kui ainus vastav institutsionaalne struktuur!). Sest aineinstituut ei kohusta veel otsekohe õppetoole looma, samal ajal kui ilma õppetoolideta ainesüsteemi kehtestada ei saa.

Kas õppetool aineinstituudi sees või temaees? Kui õppetooli kandjaks on professuur, siis võib aineinstituudi juht olla üksnes *primus inter pares* õppetoolide juhtide hulgast — või on ta õppetoolide juhtidele alluv täitevdirektor või professuur ei saa õppetoolide kandjaks olla. Arusaamatused, mis lähiaastail ülikooli asjaajamises valitsema jäävad, tulenevadki suuresti just sellest, et niisugustele küsimustele ei ole üleminekuperioodil ühest lahendust ja struktuur, mis põhimõtteliselt on perspektiivne, jääb personaalselt paljudes sõlmpunktides nõrgaks ega pea.

Ent ülikoolide seaduse vastuvõtmine pakutud kujul lahendaks need arusaamatused juba ette ülikooli kahjuks!

PEETER OLESK

Ajakirjanduses on teatatud, et alates 1. maist hakkab aktsiaselts «Eesti Sotsiaalpank» andma päevastele tudengitele ja magistrantidele õppelaenu kuni 2000 rubla aastas, kogu stuudiumi vältel kokku kuni 8000 rubla. Teate puhul teeb ettevaatlikuks aga asjaolu, et panga juhatus ning osa panga aktsionäre oli kategooriliselt niisuguse laenu andmise vastu.

Esimest korda arutas panga nõukogu laenu andmist **12. märtsil.** Siis lükati arutelu põhimõtteliste tähtkarvamuste ja ebapiisavate dokumendikavandite tõttu 10 päeva edasi.

22. märtsil nõukogu jätkas arutelu. Vahepeal olid rahandusministeerium, haridusministeerium, panganõukogu esimees ja üliõpilaste esindajad täiendavalt nõu pidanud. Laenuprotsent oli kolmelt protsendilt kasvanud viiele ja tagasimaksmise aeg kolmelt aastalt neljale. Kahe vastandpoole vastasseis aga jätkus. Ühelt poolt panganõukogu esimees Albert Norak, haridusminister Rein Loik, rahandusminister Rein Miller ja üliõpilased (laenu poolt), teisalt panga juhatuse esimees Saima Strenze ja suuremate aktsionäride (kergetõöstuskontsern **«Estar»**, Eesti Riiklik Kindlustus jne.) esindajad (laenu vastu).

Laenu vastased seadsid kahtluse alla, kas sotsiaalpank peab ikka tegelema heategevusega (5-protsendiline laen kümneks aastaks 100-protsendilise inflatsiooni puhul on ju imesoodne), ja leidsid, et laenu andmine nõuab palju lisatööjõudu, -mööblit ja -ruumi. Rahandusministeeriumilt nõuti tagastamata laenu kustutamist (eeldati, et enamik tudengeid võtab laenu ja kaob siis jäädavalt). Kõrvaltvaatajatele tundusid nende argumendid siiski väheveenvad.

Põnevaim hetk oli muidugi häälestamine, kus panganõukogu esimees tegi vastupunnijatele 1:0 ära. Rahandusministri käe tõstis ta lausa ise üles (minister polnud kindel, kas tal on hääleõigus).

Panga juhatus jäi küll alla, aga paljude asjade otsustamine on just nende käes. Vastumeelset asja tehes võidakse hakata otsima võimalusi laenuandmisest hoidumiseks. Teatavasti peab rahandusministeerium tagama 20 miljoni rublase eelarvejäägi hoidmise sotsiaalpangas. Selle raha liikumise najal on panga juhatusel üsna kerge tolmu üles keerutada.

LAENU SAAMISE TINGIMUSED

1. Laenu saab Eesti kõrgkoolide iga päevane tudeng ja magistrant. Laenu saab ka teistesse riikidesse õppima suunatu.

2. Raha saab üliõpilane siis, kui ta esitab selleks isikliku avalduse, üliõpilaskonna organi (või dekanaadi) kirjaliku nõusoleku ja kahe käendaja notariaalselt kinnitatud käenduskirja. Käendajaks võib olla pideva tuluallikaga juriidiline või üksikisik.

3. Laenu suurus kuueks aastaks on kuni 8000 rubla, ühel aastal kuni 2000 rubla. Pank võtab laenusummalt 5% aastas. Laen makstakse tagasi 4 aasta jooksul pärast kõrgkooli lõpetamist. Laenu võib tasuda ka sponsor või tudengi tulevane töökohaasutus.

4. Õppelaenu andmise aasta laenuprotsent peetakse kinni laenu väljaandmise summalt, järgmiste aastate laenuprotsendi tasub laenaja igal aastal hiljemalt 30. märtsiks tagasimaksena.

5. Enne lõpetamist eksmatrikuleeritud üliõpilane hakkab laenu tagastama eksmatile järgnevast kvartalist, tasudes laenu 2 aasta jooksul.

6. Kõrgkooli lõpetamise järel peab laenaja teatama pangale oma töö- ja elukoha.

7. Tähtajaks tasumata võla nõuab pank laenajalt või käendajatelt sisse kohtu korras kommertsprotsendiga.

URMAS LOIT

Laenusegadus juba alanud

27. märtsil toimunud A/S «Eesti Sotsiaalpank» ja üliõpilaskondade esindajate koosistumisel jõudsid pooled järeldusele, et õppelaen on vajalik ning protsendimäär (5%) on vastuvõetav. Edasised kontaktid sotsiaalpangaga on olnud ühepoolsed ja ebainformatiivsed. Sotsiaalpanga Tartu osakonna esindaja Ljudmilla Rjabova arvas, et talle esitatud küsimustele võib vastuseid saada alles aprilli teisel poolel.

Et edustuse poole on vahepeal pöördunud küllaltki palju asjast huvitatud üliõpilasi, tooksin siinkohal ära küsimused, millele vastata ei oska, sest pangalt pole vastust saanud:

*** Kas ja kuidas jaotatakse 20-miljoniline õppelaen Tartu ja Tallinna vahel?** — Tõenäoline on, et kui jaotatakse, siis vastavalt üliõpilaste arvule, mis tähendab, et summa jaguneb ligikaudu pooleks. EPA üliõpilaskonna esindajatega on sõlmitud põhimõtteline kokkulepe, mille kohaselt Tartule eraldatav summa jaotatakse proportsionaalselt tudengite arvuga.

*** Samuti ei tea, kas laenu saab aasta jooksul (summa 2000 rubla) ka osade kaupa välja võtta.** Ei tea ka käendajatele esitatavaid (täpseid) tingimusi.

TÜÜ edustuse nõusoleku saamiseks tuleb viimasele esitada kahe käendaja notariaalselt tõendatud käenduskirjad ja dekanaadi tõend, mis kinnitab õppimist vastavas teaduskonnas. Edustusepoolseid piiranguid laenu saamisele ei tehta (st laenu võivad võtta ka praegused lõpetajad). Laenu peaks A/S «Eesti Sotsiaalpanga» Tartu osakond hakkama välja andma alates 1. maist.

Edustuse nõusolekut võib hakata taotlema alates 21. aprillist, selleks palume läbi astuda ruumist 305 vana kohviku peal. Infot saab telefonil 3 53 31.

MATI TUUSOV,
edustuse abiesimees
majanduse ja olme alal

ILO SILDMÄE

1. aprillil lahkus pärast lühiajalist rasket haigust 69. eluaastal meie hulgast tehisintellekti labori teaduslik juhendaja, majandusteaduste doktor professor Ilo Sildmäe.

Vaatamata kõrgetele teaduslikele regaalidele polnud ta iial kabinetiteadlane. Tema energia nõudis laiemat rakendust, seepärast ei saa tema elu mingil juhul iseloomustada kui järkjärgulist tõusmist teaduse kõrgustesse.

Ilo Sildmäe sündis Tallinnas, kus veetis oma lapse- ja noorpõlve. Sõja algul, evakuatsioonis, sai talle osaks raske sunnitöö tööpataljonis. Kui avanes võimalus valida sunnitöölise ja sõduri saatuse vahel, eelistas Ilo Sildmäe viimast ning lõpetas sõja Eesti Laskurkorpuse koosseisus.

Pärast sõda töötas Sildmäe ENSV Välisasjade Rahvakomissariaadis (1945—1946), ENSV Välisministeeriumis (1946—1949), EKP Tartu Linnakomitees (1949—1953). Sellest ajast peale on tema elu ja töö olnud lahutamatult seotud Tartu linnaga ja Alma Materiga.

Noor I. Sildmäe töötas edukalt riigi- ja haldusõiguse kateedri õppejõuna, 1953—1961 oli ta ülikooli õppeprorektoriks. Sel ajal kaitses ta kandidaadiväitekirja õigusteaduse alal ning 1968. aastal doktoriväitekirja majandusteaduse alal. Mõnda aega täitis ta õigusteaduskonna dekaani kohustusi.

60—70-ndate aastate vahetusel tutvus professor noorte teadlastega, kellest hiljem võrsusid silmapaistvad spetsialistid. Süttides nende ideedest, pöördus Ilo Sildmäe täiesti uue, alles tärkava teadusharu poole, mis siiamaani ei oma kindlat nimetust ja mida mõnikord nimetatakse kognitoloogiaks, kuid sagedamini ebaõnnestunud terminiga — «tehisintellekt».

Omades kutsumust ning silmapaistvaid organisaatorivõimeid õnnestus I. Sildmäel koos oma mõttekaaslastega luua 1970. a. väiksearvuline õigusliku ja majandusliku informatsiooni probleemgrupp. Hiljem, tänu professori jõupingutustele, sai grupp labori staatuse ning tegutseb tänini tehisintellekti laborina.

Oma elu viimaste päevadeni oli I. Sildmäe selle labori teaduslik juhendaja. Professori sõnade järgi see oli tema elu ilusaim aeg.

Labori teadusliku juhendajana pidas professor sidet paljude teadlastega, organiseeris erakordselt huvitavaid ja laialdast kuulsust pälvinud seminare, oli iga-aastase kogumiku «Töid tehisintellekti alalt» toimetajaks. I. Sildmäe tegeles järjekindlalt teoreetiliste uurimustöödega. Labori eksisteerimise ajal avaldas ta mitu teaduslikku artiklit nii NSV Liidus kui ka välismaal. Viimastel aastatel nägid trükivalgust kaks monograafiat, mis olid pühendatud tunnetusliku tegevuse probleemidele. Lõpule oli jõudmas töö uue monumentaalse uuringu kallal, kuid surm pani sellele punkti.

Elust on lahkunud keerulise ning vastuolulise saatuse ja iseloomuga inimene. Inimene, kes oskas püstitada eesmärke ning neid ellu viia. Professor Ilo Sildmäe läheb Tartu Ülikooli ajalukku uue, erakordselt tähtsa, perspektiivse teadusliku suuna pioneerina ning Eesti ainsa sellelaadse labori rajajana.

Jättes igavesti jumalaga oma teadusliku juhendajaga, avaldame sügavat kaastunnet lahkunu lesele, poegadele, sugulastele ning sõpradele.

Tehisintellekti labori kollektiiv

SEDA PILTI VAADATES

tundub endale, et oled niisamasugune paljas puutüügas kui kask sooserval. Midagi on kulunud, ja jäädavalt. Kõike stagnaaja kaela ajada oleks liiast. Noh, aga kui ajadagi, siis praegu peaksime üdini ausad ja eetilised olema, pürime ju Euroopasse ja turumajandusse. Üle üksteise, üle teise eestlase tallates. *EINAR TIITSU foto*

Kas on mõtet leiutada,

kui tootjad ei tunne huvi ja autori töö jääb hüvitamata?

Eestit ei rahulda N. Liidu tööstusomandit (leiutised, kauba- ja teenindusmärgid, tööstusnäidised) puudutavad õigusaktid. Leiutised on sisuliselt peremeheta (kuuluvad riigile) ja majanduses praktiliselt ei osale. NL Ülemnõukogule on esitatud uue leiutusseaduse projekt, mis näeb leiutise kaitsedokumendina ette ainult patendi.

Kapitalistlike riikide majanduse kõrges arengutasemes on oma osa ka tööstusomandi õiguskaitsel. Turumajanduses stimuleerib konkurents uute ja kasulike rakenduslahenduste loomist ja võimalikult kiiret realiseerimist. Patendikaitse puudumine võimaldab leiutiste ja kaubamärkide takistuseta kasutamist kolmandate isikute poolt, seadustades nn. kõlvatu konkurentsi.

* * *

Ka turule orienteeritud majandusega Eesti vajab tööstusomandi kaitseks vastavaid seadusi. 4. aprillil majandusministeeriumis toimunud seminaril tutvustati EV patendi-, kauba- ja teenindusmärkide ning väikeleiutiste (kasulike mudelite) seaduste kontseptsioone. Leiutiste õiguskaitse vormina nähakse patenti. Probleemiks on: kas tellida patentsusekspertiis Põhjamaadest, Euroopa Patendiametist või N. Liidust) või jääda nn. avaldussüsteemi juurde. Praegusel üleminekuperioodil võib kehtestada kaubamärkide ja väikeleiutiste seaduse.

Uutele lahendustele autoritunnistuse või patendi saamine on aegane nõudev. Arvestades praegust poliitilist ja majanduslikku olukorda, oleks näiteks NL patendi taotlemine kasulik investeering — lõivud on väikesed. Edaspidist välispatenteerimist kavandades ei tohiks sellise tehnilise lahenduse olemust publitseerida, küll aga võib seda oskuslikult reklaamida. Välispatenteerimise otsust ei saa teha turu nõudlust uurimata. Potentsiaalsete ostjate leidmiseks pakuvad abi kommertsnäitused.

* * *

TÜ osalemine sellistel näitustel on andnud kasulikke kogemusi. Konkurentsivõimeline eksponaat on tehniliselt uudselt lahendatud ja korralikult kujundatud ning on juridiliselt laitmatu (kaitstud autoritunnistuste või patentidega). Just väliskülalised on tundnud huvi eksponaadi õiguskaitse vastu N. Liidus, sest autoritunnistus tagab lahenduse maailmauudsuse ja tõendab autorsust. Seega on tulusam reklaamida ja müüa kaitsedokumenti omavat eksponaati. Oluline reklaamielement ja firmastiili kujundaja on registreeritud kauba- ja teenindusmärk.

Eeldades, et turumajandusega Eestis tekib tootjate konkurents, täiendaks rakendusteaduse müügist saadav tulu riigikassast teadusele eraldatavaid summasid.

Tulevikule mõeldes võiks väärt ideede aeganõudvat vormistamist alustada just praegu.

Patendigrupp ootab teid ph. 305, tel. 35 245, 35467.

LEENI UBA
SIRJE KAHU

Ad disputandum...

(Algus 1. lk.)

Surm lõpetab vaenutsemise. Sellepärast on loomulik, et TÜ-s on jäädvustatud saksa okupatsiooni ajal tapetute ja nõukogude poolel langenute nimed. Võidakse väita, et kuigi surm lepitab, ei kustuta ta süüd toimepandud kuritegudes, ja seetõttu pole õige jäädvustada nende mälestust, kes on toime pannud inimsusevastaseid kuritegusid. Niisugune väide on põhjendatud, kuid üksnes siis, kui konkreetse isiku süü vägivallategudes, sõjapidamise seaduste ja tavade rikkumises on vaieldamatult kindlaks tehtud.

Samas tuleb aga tunnistada, et TÜ mälestustahvli sõnad Suurest Isamaasõjast on eestimeelse eestlase jaoks küll valelikud. Kuna NSV Liit okupeeris ja annekteeris 1940. aastal Eesti Vabariigi, siis ei saa okupeeritav riik olla okupeeritud riigi kodanikule isamaaks ega okupeeriva riigi sõda isamaasõjaks. Sõltumata sellest, kummal poolel eesti mehed sõdisid, oli see sõda neile kahe tolleaegse röövriigi — NSV Liidu ja Suur-Saksamaa omavaheline heitlus Teises maailmasõjas.

* * *

Möödub pool sajandit 1941. aasta suvesõjast. Kas ei tuleks sellega seoses jäädvustada ka nende TÜ akadeemilisse perre kuulunud meeste mälestus, kes mõrvati punaste poolt või kes langesid Eesti eest. Mõistagi ei mahu need nimed marmortahvlile — selleks läheks vaja marmorseina. Ja kas ongi vaja nimesid, kuigi nende väljaselgitamine jääb TÜ tänaste üliõpilaste ja vilistlaste auvõlaks. Piisaks lihtsast marmortahvlist TÜ aulas, tuletamaks meelde punase terrori ohvreid ja kunagisi vabadusvõitlejaid.

HERBERT LINDMÄE

Uusi trükiseid

TÜ toimetised, vihik 919. Kasvatusteooria ja õpetajate ettevalmistuse lähtekohti. Töid pedagoogika alalt. Tartu 1991, 300 eks., 108 lk., rbl. 2.10.

TÜ toimetised, vihik 920. Perinataalse patoloogia profülaktika nüüdisaspekte. Arstiteaduslikke töid. Tartu 1991, 300 eks., 144 lk., rbl. 3.30.

TÜ toimetised, vihik 921. Biological and pedagogical problems of physical education and sport. Töid kehakultuuri alalt. Tartu 1991, 400 eks., 136 lk., rbl. 3.

Eesti ajakirjanduse ajaloost VI. Tartu 1991, 250 eks., 168 lk., rbl. 3.50.

Pedagoogiline aastaraamat 1989. Tartu 1991, 250 eks., 84 lk., rbl. 2.50.

Ants Järv. Väliseestlaste teater ja draama. Tartu 1991, 500 eks., 200 lk., rbl. 5.

Aliia Kõdar, Olev Salum. Konstruktsioonimaterjalid ortopeedilises stomatoloogias. Teine trükk. Tartu 1991, 300 eks., 40 lk., 80 kop.

Leo Nurmand, Margareete Otter. Rakenduslik farmakokineetika. Tartu 1991, 700 eks., 32 lk., 50 kop.

Jaan Mikk. Didaktika küsimusi. Loengukonspekt üliõpilastele. Tartu 1991, 300 eks., 56 lk., rbl. 1.

Raviainete klassifikatsioon. Teine, parandatud ja täiendatud trükk. Tartu 1991, 700 eks., 68 lk., rbl. 1.

Tuberkuloosi antibakteriaalne ravi. Metoodiline abimaterjal tuberkuloosikursuse omandamiseks. Kolmas, parandatud ja täiendatud trükk. Tartu 1991, 450 eks., 48 lk., 80 kop. Koostanud Heinart Sillastu.

Tekstiredaktor WORDPERFECT Programme kõigile. Ü. Kaa... Tartu 1991, 400 eks., 96 lk., 1.60.

Антибактериальное лечение беркулеза. Изд. 3-е, исправл. и полн. Хейнарт Силласту. Тар... 1991, 150 экз., 48 с., 80 коп.

Э. Сепп, А. Мыттус. Операция сердце и сосудах. Изд. 2-е. Тар... 1991, 200 экз., 76 с., 7 руб. 40 к...

Методика преподавания физ... в вузе. В помощь преподавате... XV. Тарту 1991, 100 экз., 44 ... 1 Руб.

Антибактериальное лечение ... беркулеза. Изд. 3-е, исправл. и ... полн. Хейнарт Силласту. Тар... 1991, 150 экз., 48 с., 80 коп.

Э. Сепп, А. Мыттус. Операция на сердце и сосудах. Изд. 2-е. Та... ту 1991, 200 экз., 76 с., 1 руб. ... коп.

-info-

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on teisipäeval, 16 ... rillil kl. 18.15 TÜ nõukogu s... Sergei Stadnikov esineb loen... muinasegiptlaste suhtumisest ... raamaalastesse.

VALIKKURSUS

ANGLOAMEERIKA MEDITS... SOTSIOLOOGILISE JA ... SOOFILISE kirjanduse põhjal ... Post-Psysician Era» (lektor ... kt. VALDAR PARVE) algab ... misel neljapäeval pärast teate ... mist üt. 214 kl. 16.15.

«UT» MAKSAB PÄR... PALJU

Pole midagi parata. Lehe ... misega seotud kulutused on m... suuremad kui varem. Juba aast... gusest peale maksab see va... mast mitu korda rohkem, ... postikulud jne. Arvestasime j... vestasime ning leidsime koos ... raamatupidajaga, et postiga s... tud «UT» tellimishind üheks ... taks on nüüd **13 rubla ja 20 ... kat,** ilma postita (st. valve... või kantseleisse viidud ... **6 rubla ja 30 kopikat.**

Palume kõigil tellijail, kes s... hinnaga lehte veel siiski soov... juurdemaksu asjus toimetusest ... astuda.

DISKONÄDALALÕPP
ÜLIKOOLI KLUBI
VIDEOTEEGIS!

REEDEL, 12. aprillil, LAUP... VAL, 13. aprillil ja PÜHAPÄEV... 14. aprillil.

LAUPÄEVAL, 13. aprillil es... Pärnu «RAVE ENTERTAINME... DISKOTANTSUSHOW.

* * *

TÜ aulas reedel, 19. aprillil ko...

TARTU AKADEEMILISE
MEESKOORI
kevadkontsert.

Pääsmed müügil tund enne ... gust kohapeal.

UT
ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedel
Tellim. nr. 899. Tiraaž 2000.

NR. 14 (1636)
REEDE,
19. APRILL
1991
Ilmub novembrist 1948
HIND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

ANNA MULLE ÕNG — NORRA, 2. lk.
TÜ NÕUKOGUS — 2. lk.
UNEF — 3. lk.
KEVADPÄEVAD — 4. lk.

Aed, mida kujundame, on „Haljas"

Eestimaa keskkonnakaitse ja loodushoidliku rahvakultuuri probleemidele keskenduv nädalaleht «Haljas» on ilmunud 3 korda ja ootab **esmaspäeval, 29. aprillil kell 18** kõiki kriitikuid-täiendajaid-võimalikke kaastöötajaid arutelule «Milline võiks olla «Haljas»?». Aadress: Küütri 2—5, tel. 3 29 86.

Noor toimetus on veendunud kahes väites:

Eestis peaks olema-toimima loodushoiule ja rahvakultuurile pühendunud nädalaleht, mis vahendaks loodushoiu, kultuuriökoloogia, mahepõllunduse, tervisliku elulaadi jm. tegelevate instituutide, seltside, klubide jt. huviliste teateid, arvamusi, tulevikuideid.

Eestimaa massimeediumis, avalikus arvamuses ei ole kriitilist hulka looduse-, inimese- ja omakultuurihoidlikku infot ega hoiakut.

Ootame noori ja vanu, «karvaseid ja sulelisi».

AARE KASEMETS
ajakirjandusüliõpilane

Võimaluste raskused

Ainesüsteemile minnakse Tartu Ülikoolis üle kuni 10 aastat. Usuteaduskonna töö Tartu Ülikooli koosseisus saab taastada juba eelolevast sügisest, kuid esimesed taas Tartus alustanud teoloogid lõpetavad sõn ikkagi alles 4 aastat hiljem. Järgmisest semestrist alates on võimalik taastada ka filosoofiateaduskond. Tema aluseks võiksid olla praegused ajaloo- ja filoloogiateaduskonnad ning filosoofia kateedri filosoofia-pool. Ent pole võimalik lühendada seda kümmet aastat, mis kulub ainesüsteemsesse Tartu Ülikooli sisseastunute kasvatamiseks esimese semestri tudengist doktorikraadiga intellektuaaliks.

Selle aja jooksul ei õnnestu Ülikooli töökorraldust unifitseerida isegi mitte siis, kui ülikooli hoonestik oleks perspektiivselt välja ehitatud ja majanduslikud katastroofid oleksid kindlasti ennetatavad. Kui need katastroofid ükskõik siis, kui pika aja jooksul see haridus saadakse), siis see on kahtlemata väga õige samm teaduskorralduse muutmisel ülikoolikeskseks. Ent kui teaduskonnad rahuldavadki erinevate nõudmistega kraadide arvu suhtes, siis kraaditaotlejate enamikku kraadinimetuste paljusus üksipäini ei rahulda. Olukorras, kus kraaditaotlemise õigus on riiklikult kaitstud (kakilikus süsteemis see nii teatavasti ei olnud), soovib aus kraaditaotleja loomulikult sellist kraadi, mis on konkurentsis usaldusväärsem.

Doktorikraadide kumulatsiooni ma ei usu. Kuid õppetoolide süsteem hakkab ennast õigustama ainult siis, kui iga õppetooli juures saab teha mõlema astme väitekirju ja ülikooli juures saab kaitsta kõiki ülikooli õppetoolide juures tehtud dissertatsioone. Kuivõrd kraadidefitsiit on juba olemas ja võib ennustada, et tekib defitsiit õppetooli juhi kohale normaalses korras kandideerivatest teadlastest, sedavõrd avaneb oht lasta nõuded kraadide sisule alla. See aga ei oleks kraadipoliitika demokratiseerimine, see oleks kraadide devalvatsioon. Ja seda tuleb karta isegi sõltumatult sellest, kui kiiresti õppetoolide süsteemile üle minnakse, sest senised aspirandid on kraaditöö ulatuse valiku ees juba praegu. Mis puutub õppetoolidesse, siis need ei saa oodata, kuni ainesüsteemsesse Tartu Ülikooli sisseastunu kord kraadi hakkab taotlema, õppetoolid peavad kraaditöödega alustama otsekohe. Olukorras, kus õppetooli juhib kohusetäitja, tähendab see sisuliselt seda, et kraaditaotleja juhendamine muutub auasjast sundtööks. Juhendamise senine kord kehtestas, et kandidaatide või doktorite perre võeti liikmeid juurde. Üleminekuperioodil on tõepärane, et juhendada tuleb töid, mis annavad töö kirjutajale juhendatava omast kõrgema astme!

Nõnda satub õppetoolide süsteem nüüd väga valusasse probleemiringi. Ta ei saa välja areneda, kui kõrgema teaduskraadi defitsiit ei vähene. Ta peab ise olema selle talle pealesurutud defitsiidi kõige innukam kaotaja. Ja ta ei tohi seda teha nii, et kraadide väärtus langeks!

Ainesüsteemile üleminek toob siia valu juurde. Siiani on akadeemilised ained määratud kindlaks standardiseeritud õppeplaanide ja KAK-i nomenklatuuriga. Eesti kirjandus näiteks on aine, võrdlev kirjandusteadus aga ei ole. Õppetoolide kinnistamiseks tuleb paratamatult kindlaks teha, missugustes ainetes saab Tartu Ülikoolis haridust omandada. Peaks olema enesestmõistetav, et siin saab õppida näiteks eesti ja võrdlevat rahvaluulet. Seni on seda saadud teha eesti filoloogia kui «muu» hulgas. Edaspidi peaks eesti ja võrdlevat rahvaluulet õpetatama aga ainena, mis annab filoloogia või etnoloogia taustal iseseisva eriala — ükskõik siis, kas sellel erialal hakatakse tööle teadusasutuses või minnakse kooli, kus rahvaluulet spetsiaalselt kunagi ei õpetata. Kes tahab, kuulab sedasama ainet omaenda peaainele lisaks, kes ei pea vajalikuks eesti ja võrdlevat rahvaluulet õppida, valib midagi muud (kuigi on usutav, et ainuüksi juba tööturg ise hakkab ainete integratsiooni stuudiumiprogrammis soodustama).

Järelikult tuleb õppetoolil luua ainult koos erialadega. Kateedreid on loodud ka erialadest lahus (ajakirjanduskateedril on eriala, võõrkeelte kateedril ei ole), õppetool ilma erialata on vaimne kirst. Kust sel juhul erialastuudium algab ja millal ta lõpeb? Niisugusele küsimusele võib vastata ka lõõpides, kuid teda ei saa jätta õhku, sest — kas Tartu Ülikool lõpetatakse kolledžifaasi diplomiga ning kraad kaitstakse üksnes ülikooli juures või on Tartu Ülikool lõpetatud alles siis, kui doktorikraad on käes? Viimasena pakutut saab omakorda arendada kahes suunas ja nimelt: kui kraad peab olema käes võimalikult varem, siis kaotab *mag. phil.* oma perspektiivsuse, sest kõik on huvitatud olemast *Ph. D-d* (ja doktoriaste trivialiseerub); kui aga doktorikraad peab olema käes igal juhul, sest muidu ülikool lõpetatud ei ole, siis tekib hulganisti neid, kellel täielik ülikooliharidus puudub. See ei ole midagi koletut, kuid usutavasti ühiskond eelistab, et ülikooliharidusse lõpetatuse tunnuseks on kolledžifaasi diplom.

Sellega jõuame kolledžifaasi sisu ja korralduse juurde. See on õppetoolide probleemi veel üks tahk, sest õppetool on kolledžifaasi ja kraadifaasi ühendaja, peab seda olema.

PEETER OLESK

17. aprillil 91 Tähtveres

Norra

«Korras nagu Norras», väidab eesti kõnekäänd. Kas ka Norra kõrgharidusega on kõik OK, ei tea kinnitada. Igatahes osaleb Norra koos Rootsiga aktiivselt Põhjamaade koolitusprogrammis Baltimaade tudengitele.

* * *

Oma ülikooli said norralased suhteliselt hiljuti. Nähtavasti ei olnud taanlased nii agarad oma provintsi kõrgkooli rajama kui rootslased. **Esimene ülikool** *Kongelige Fredriks Universitet* **jõuti asutada 1811. aastal,** mõned aastad enne Norra loovutamist Rootsile. Ja ülikooli ei loodud mitte Norra vanimasse linna Bergenisse (asut. 1070), vaid tulevasse pealinna **Oslosse.** Pärast teist maailmasõda said ka **Bergen** ülikooliõnnaks, tuntumad norra kõrgkoolid paiknevad veel **Trondheimis** ja **Tromsøs.** Trondheimi ülikool on struktuurilt omapärane konglomeraat, mille üks osa on Norra Tehnikakõrgkool (*Norges tekniska högskola*).

Erinevalt Rootsist ei nimetatud Norras 1970-ndatel aastatel iga gümnaasiumi ümber ülikooliks. Ülikoole on neli, lisaks on kaheksal kõrgkoolil ülikooli staatus. Tapsemat teavet norra kõrgkoolidest võib leida **Kalev Vilgatsi artiklitest «Norra pöördub Baltimaade poole». «Postimees» nr. 6 ja 20.**

* * *

Juba mainitud artiklites on teada antud **Pohjamaade abiprogrammist.** Teatavasti eraldas Põhjamaade Nõukogu (*Nordisk Ministerråd*) viis miljonit taani krooni stipendiumiteks Eesti, Läti ja Leedu üliõpilastele 1991. aastaks.

Aasta algul võis taotleda stipendiumi õpinguteks 1—6 kuuks Norras järgmistel erialadel: **norra keel, ajalugu, ühiskonnateadused, pedagoogika ning oigusteadus.**

Praegu saab veel viimaseid päevi taotleda stipendiume luhemaks õppeperioodiks — kas 1—2 kuud või 1—2 nädalat. Norra välisministeerium on selleks otstarbeks eraldanud 500 000 norra krooni. Avaldusi võtab Norra Teadusnõukogu kultuurivahetusprogrammide sekretariaat (*Norges allmanvetenskapliga forskningsråd. Sekretariat for kulturavlaieprogrammet. NAVF KAS*) vastu kuni 30. aprillini 1991. Peamiselt toetatakse stipendiumiga majandus- ja ühiskonnateaduste luhistuudiumi. Stipendium sisaldab ka reisi- ja elamiskulusid, samuti tervisekindlustust. Eelistatakse kandidaate, kel on juba eelnev kontakt Norra kõrgkooliga. Loomulikult on eeltingimuseks mõne skandinaavia keele (teadupärast erinevad nad üksteisest üsna vähe) või inglise keele laaus valdamine. Kõrgkooli nousolekul võib õppetöö toimuda ka mõnes muus keeles.

* * *

Loodetavasti jätkub stipendiumiprogramm ka tuleval aastal. Seega on tudengitel aega kontaktide loomiseks Norra kõrgkoolidega ja keele õppimiseks. Põhjamaades peetakse üheks välismaal õppimise eesmärgiks tulevase äripartneri haridus- ja mõtlemistausta tundma õppimist. Eks see ole ka põhjuseks, miks praegu ollakse rohkem huvitatud majandusüliõpilaste vastuvõtmisest. Kuid meelt ei tasu heita teistegi erialade tudengitel.

MIDA VÕIKS VEEL LISADA FJORDIDEMAA KOHTA?

Nii nagu teisteski Põhjamaade ülikoolides, pole Norra kõrgkoolides (va erakoolid) õppemaksu. Norras ja Taanis vältab stuudium traditsiooniliselt kauem kui näiteks Rootsis. Detsentraliseerimispoliitika tulemusena on kõrgkoolides kasutusel erisugused õppeprogrammid. Esimese teaduskraadi *candidatus magisterii (Cand. mag)* võib enamasti omandada nelja-aastase õppetöö tulemusena. Kaks aastat lisaõpinguid annab kandidaadikraadi erialal (*Cand. philol, Cand. Scient, Cand. polit* vms). Sellele järgneb doktorikraad, mis osadel erialadel on omandatav ka Ameerika mudeli järgi (*Ph. D program*).

* * *

Tudengit, kes kavandab pikemat stuudiumi, huvitavad ilmselt elamiskulud. Kahjuks ei oska täpset arvu nimetada, üldise majandusliku taustaga võib tutvuda näiteks ajalehe «Äripäev» vahendusel. Igatahes on Norras tööpuudus märksa väiksem kui Taanis, seega peaksid tudengite šansid leida õpingute ajaks töö olema suuremad.

* * *

Norra ja eestlased. Norra ametlik poliitika on eestlastele soodne. Olles tunnustanud Eesti iseseisvust 1921. aastal, ei ole Norra erinevalt Soomest ja Rootsist sellest lahti öelnud. Siiski on norralaste suurim soosik praegu Leedu. Võib-olla tunnetavad norralased moraalset kohustust leedulaste ees, sest mitmesuguste rahupreemiatega on nad pärjanud nii Gorbatšovi kui Landsbergist.

Vaatamata eestlaste vähesusele Norras tegutseb Norra-Eesti Ühing, mis oma abistava käe on jõudnud ulatada ka Tartu Ülikoolile.

Õppimisvõimalusi Põhjamaades on lubanud järgnevalt meie ajalehes valgustada Eesti Instituut. Jääme lootma nende kaastööle.

URMAS AUNIN,
teabetalitus

TÜ OSAST PEDAGOOGIDE ETTEVALMISTAMISEL

esitas ettekande haridusministri asetäitja KALJU LUTS. Maakonnad vajavat praegu 1100 õpetajat, ministeeriumi andmeil saab ülikool anda umbes 350 (näiteks 80-st bioloogiaõpetajast vaid 13, eesti keele õpetajaid vajatakse 145, tuleb umbes 50, ajalooõpetajaid 51 asemel 11 jne.).

Eri maades on õpetajate koolitamine erinev. Algastme jaoks ei valmistatavat ette eriaiaspetsialiste, vaid algkoolide õpetajaid. Ülikoolil tulevat arvestada, et kitsa profiili ajad on möödas. Nüüd oleks vaja rakendada taiendõpet ja lisaeriaiasid. Ülikool peaks solvumata ära andma need alad, kus ta ei tule õpetajate ettevalmistamisega toime (näit. bioloogias). Kui ülikool annab vaid teadlasi, tuleb Tallinnas ette valmistada pedagooge. Mööda ei pääse ka õpetajate ettevalmistamisest vene koolidele (aastas vajatakse 150—200, saadakse 30—50).

Nii suur õpetajate puudus on tekkinud 70-ndatel aastatel, kui paremik koolist lahkus.

● **Prof. Sergei Issakovi** andmeil tellis ministeerium vene keele õpetajate ettevalmistamist Daugavpilsist. K. Luts vastas, et seal valmistatakse ette paremat kaadrit kui näiteks Pihkvas, kust oli seni saadud vene koolide õpetajaid.

● **Dekaan dots. Jüri Valge** küsis suunamise kohta, sest praegu on üliõpilastele sisendatud, et suunamist enam pole. Sellele vastas K. Luts nii: arvestasime, et need, kes suunatakse, saavad kätte suunatavate eelised (õigus elamispinnale jne.).

● **Rektor prof. Jüri Kärner** küsis, kuidas suhtub KL Tallinna Humanitaarülikooli loomisse. (K. Luts juhib ka ülikoolide seaduse komisjoni.) Miks ollakse selle vastu, et seaduses rikseerida TÜ, eriline osa ja koht teiste kõrgkoolide hulgas?

K. Luts arvas, et TÜ ei tohiks toimuvat karta, sest miski ei ohusta ega takista tema arengut.

● **Dekaan prof. Helmut Piirimäe** muretses hoopis ajalooõpetajate suure arvu pärast. Kuigi praegune viimane kursus on vaike, on järgmised suuremad ning valiiseb tööpuuduse oht. «Kui meie prognoos on vale, peaksid meie käsutuses olema vajalikud andmed.» Ta ütles, et ülikool voib nõutava hulga õpetajaid ette valmistada, kuid kui koolis ei püsita, siis sellel on hoopis omad põhjused. Kui valitsus ei lahenda õpetajate palgakusimust (koormust suurendati, võeti ära lisatasud), hakatakse tootma tööotuid haritlasi.

● **Prof. Hans Trass** arvas, et kõrgetasemelist bioloogiaõpetajate kaadrit saab anda siiski vaid TÜ ning et seepärast tuleks vastuvõttu suurendada, mitte vähendada. Võiks tekkida ju ka konkurents — õpetajad nii Tallinnast kui Tartust, kuid mingil juhul ei tohi pedagoogiist haru ülikoolis kaotada. Samuti ei tohiks instituudid sekkuda ülikooli ellu.

● **Prof. Huno Rätsep** tuletas meelde, et aastaid on palutud ministeeriumilt täpset vajaiike õpetajate arvu. Alates Gretškinast ei ole seda suudetud teha.

● **Prof. Richard Villems:** «Viga on selles, et puudub täpne spetsialistide vajaduse prognoos vabariigi ulatuses. Püütakse piirduda ministeeriumide vajaduste prognoosidega». Nüüd on jõutud arvamusele, et mida TÜ ei suuda, tehakse ära Tallinnas. TPedI-s pole vajalikku taset õpetajate ettevalmistamiseks.

● **Rektor** lisas, et niisugune probleem oli esmakordselt püstitatud 1987. aastal. Ülikoolis enam vastuvõttu suurendada ei saa. Samas ei tööta paljud diplomiga spetsialistid oma erialall! Koolist ei mindud ära suutmatuse tõttu, vaid tingimuste pärast.

● **Kalju Luts** ütles lõpetuseks, et põhimõttelisi vastuolusid ülikooliga siiski ei ole. Olevat loogiline, et haridusministeerium lähtuvat ennekõike oma huvidest ja vajadustest. Varem tuli vabariigi asju koordineerida Plaanikomiteega ja olid pidevad vastuolud. Pedagoogide vajadust lähemaks viieks aastaks prognoosida ei olevat probleem.

5. APRILLIL

- **Pedagoogide ettevalmistamisest**
- **Ülikooli kirjastustegevus**
- **Kinnitati doktorantuuri põhimäärus**
- **Loodi TÜ Pedagoogikakeskus**

ÕPPEKIRJANDUSE OLUKORRAST

tegi ülevaate õppeprorektori asetäitja VALTER HAAMER. Õppekirjandust ei ole kunagi olnud piisavalt. Üks osa õppematerjalist vananeb kiiresti, ikka on aineid, mis ei ole õppekirjandusega täielikult kaetud jne. Vajadus õppekirjanduse järele suureneb seoses ainesüsteemile üleminekuga ja üliõpilaste iseseisva töö suurenemisega. Kõrgkooliõpikute kirjastamisest on kirjastus «Valgus» majanduslikel kaalutlustel loobunud (riiklikes kirjastustes on kadumas mitmed osakonnad, ka näiteks juriidilise kirjanduse osakond ning õppejõududel puudub võimalus oma töid publitseerida mujal kui ülikooli kirjastuses või otsida ise veel midagi muud — **toim.).**

V. Haamer pakkus õppekirjandusega varustamiseks järgmisi võimalusi:

1) kasutada olemasolevaid õpikuid ja õppematerjali,
2) muretseda õppekirjandust NSV Liidu keskkirjastuste kaudu,
3) hankida õppekirjandust välismaalt,
4) osta autoriõigus välismaa õpikute ümbertrükiks või tõlkimiseks,
5) kirjastada ja trükkida õppekirjandust ise.

Ta arvas, et kasutada tuleks kõiki võimalusi, valiku teevad aga siiski õppejõud ise, arvestades muidugi majanduslikke võimalusi. Igas teaduskonnas ja kateedris peaks iga õppeaasta alguseks tegema nn. õppekirjanduse inventuuri ja leidma võimalused olukorra parandamiseks. Ta soovitas premeerida õppejõude õppekirjanduse koostamise eest, nagu seda tehakse majandusteaduskonnas.

TÜ kirjastus- ja trükiosakond on aastail 1986—1990 välja andnud 982 nimetust (üle 3550 trükipoogna) õppevahendeid ja õppemetoodilisi materjale. Üldises majandustegevuse languses on kirjastustegevuses siiski suudetud oma mahtu säilitada ja isegi parandada polügraafilist taset.

Kõige suurem probleem on paberiga. Seni tuldi toime sel viisil, et kärbiti tiraaže ning rahuldati esmajoones raamatukogude vajadusi. Turumajanduse tingimustes tuleb paratamatult tõsta kaanehinda, aga nii suudavad raamatukogud õppekirjandust vähem osta. Järelikult peaks õppekirjandus pidevalt piisavalt müügil olema. Ning kui ülikool ei saa riikliku jaotuse järgi piisavalt paberit, peab seda ostma vabaturult.

Teiseks mureks on kirjastusel väljaannete polügraafiline kvaliteet. Tänapäeval algab see arvutist ja laserprinterist. Praegu oleks peale olemasoleva 2 arvuti ja 1 laserprinteri vaja veel 2 arvutit ning 1 laserprinter. V. Haamer ütles, et ülikooli allüksustele on muretsetud üle paarisaja arvuti, kuid kirjastusele aga kahjuks ainult üks. Otstarbekohane oleks muretseda ülikoolile ka üks paljundusmasin «Xerox», mis võimaldaks õppematerjali paljundada kuni 200 eksemplaris. Liigsest käsitsitööst vabanemiseks vajuks trükikoda ka kokkuvõtmisliimimasinat. Veel oleks tarvis neljavärvitrükimasinat. Siis suudaks ülikooli kirjastus- ja trükiosakond trükkida polügraafiliselt veel kvaliteetsemaid õpikuid ning teha tööd ka väljaspoole majandustegevuse aktiviseerimiseks.

Koostamisel on juhend õppejõudude, kateedrite, teaduskondade ning kirjastus- ja trükiosakonna tegevuse kooskõlastamiseks. Kirjastusnõukogul tuleks läbi töötada ja esitada ülikooli valitsusele kirjastustegevuse arendamise perspektiivplaan töötamiseks uutes majandamistingimustes.

Kaasettekandja, TÜ nõukogu õppetöö komisjoni esimees prof. LEMBIT ALLIKMETS täiendas eelkõnelejat. Et «Valgus» on õpikute kirjastamisest ära öelnud, siis tulebki põhjalikumalt pühenduda ülikooli oma kirjastustegevusele. Seda välja kujundamata ei suudeta lahendada õpikute kirjastamist. Trükikojas tuleks uuendada tehnoloogiat, oleks vaja kseropaljundust. Sihipärasemalt tuleks kasutada välisabi. L. Allikmetsa arvates peab kirjastamine olema majandustegevus. Ta pidas lubamatuks reaalaladel venekeelsete teaduskogumike ilmumist. Humanitaaraladel olevat teine olukord. Kui aga trükitud kogumikke ei osteta, peaks teaduskond ise kõik kinni maksma.

● **Prorektor prof. Ants Kallikorm** arvas, et praegune olukord vajaks ekspertiisi. Et olla konkurentsivõimeline, peaks ehk osa privatiseerima.

(Järg 3. lk.)

DOKTORANTUUR TARTU ÜLIKOOLIS

Doktorantuur on õppevorm Tartu Ülikooli doktorikraadi taotlejatele, ülikoolihariduse lõppaste.

● **VASTUVÕTT**

1. Doktorantuurikohad kinnitab teaduskondadele TÜ nõukogu ja kateedritele (õppetoolidele) teaduskonna nõukogu. Vajalikud summad saab teaduskond TÜ tsentraliseeritud fondist või muudest allikatest.

2. Kateeder (õppetool) korraldab doktorantide vastuvõtu vastavalt teaduskonna eeskirjale. Teaduskonna nõukogu kinnitab kateedri (õppetooli) otsuse. Isik loetakse doktorantuuri vastuvõetuks rektori käskkirja alusel.

● **DOKTORANT**

3. Doktorandiks võivad olla magistri- või kandidaadikraadiga teadlased. Teaduskonna nõukogu võib lubada doktorantuuri erandkorras ka kraadita, ülikoolihariduse isikuid.

4. Kateeder (õppetool) kinnitab doktorandile juhendaja(d) ning tööprogrammi, mis vastab doktorinõukogu nõuetele antud erialal.

5. Doktorant kuulub kateedri (õppetooli) koosseisu ja temale makstakse stipendiumi. Kateeder (õppetool) võimaldab doktorandi osalemise õppetöös.

6. Doktorantuuri kestus on neli aastat. Erandina võib TÜ valitsus pikendada doktorantuuri kuni kahe aasta võrra ilma ülikoolipoolse stipendiumita. Doktorantuuri aeg arvestatakse teaduslik-pedagoogilisse tööstaaži.

● **ARUANDLUS**

7. Iga õppeaasta lõpul esitab doktorant kateedrile (õppetoolile) aruande. Kateedri (õppetooli) otsuse doktorantuuri jätkamise, katkestamise või lõpetamise kohta kinnitab teaduskonna nõukogu.

Kinnitatud Tartu Ülikooli nõukogus 5. aprillil 1991.

TÜ nõukogus

(Algus 2. lk.)

● **Halduisprorektor Vello Peedimaa** leidis, et kõrgkooliõpikuid, mida kõik kõrgkoolid kasutavad, peaks välja andma vabariik. Ülikooli kirjastusosakond ei saa ju plahvatuslikult kasvada. Tehnoloogia täiustumise ja uute masinate saamisega kvaliteet paraneb. Ka mujalt peaks trükivõimalusi otsima.

● **Aseminister Kalju Luts** lisas omalt poolt, et Haridusministeerium koos laguneva «Valgusega» on arutanud õpikute kirjastamist ning leidnud, et osa õpikuid peab kõrgkoolidele ikkagi trükkima. Paber tuleb muretseda kommertshinnaga.

● **Prof. Vello Pasti** huvitas, kas kirjastustest tagastatud käsikirju on võimalik ka TÜ kirjastuse kaudu välja anda. V. Haamer vastas sellele jaatavalt.

● **Prof. Hans Trass** arutles toimetiste väljaandmise korrastamise võimalusi ning avaldas kirjastusele senise tegevuse eest tunnustust.

● **Raamatukogu direktor Malle Ermel** ütles, et raamatukogu jaoks on raamatute kallinemine tõsine probleem. Välismaalt saadav õppekirjandus on kahjuks tihti vananenud.

● **Arvutite jagamise komisjoni esimees Jüri Tapter** selgitas, et paljud arvutid on ülikool saanud annetusena. Kirjastus vajab arvuteid, kuid neid vajavad ka teaduskonnad.

● **Rektor prof. Jüri Kärner** tuletas meelde kolm aastat tagasi olnud võimalust sõlmida leping «Pergamon Pressiga», et muuta TÜ kirjastus teadusajakirjade kirjastamise väljaandmise keskuseks. Siis ei peetud seda mõtet õigeks. Ta lisas, et reaalaladel ei tohiks tõesti orienteeruda eesti- ja venekeelsetele kogumikele.

Lõpuks leiti, et ülikool vajab siiski uue kirjastusstrateegia väljatöötamist (k. a. juuniks) ning sel korral jäi otsus vastu võtmata.

* * *

● **5. aprillil kinnitati nõukogus doktorantuuri põhimäärus.**

● **Loodi TÜ Pedagoogikakeskus ning kinnitati selle põhikiri.**

● **Arutati ka teadusliku eksperttiisi läbiviimist (R. Villems).**

Volli Torpa

sündis 20. aprillil 1969. aastal Tallinnas töölisperekonnas. Koolitee kulges õpihimulisel ja tragil noormehel edukalt. Malemäng ja õppetöö sisustasid kogu vaba aja. Volli sai hästi läbi koolikaaslastega ja osales jõudumööda ühisüritustel, olles eriti agar koolimaja korrashoiul. Pärast Tallinna 54. kk. lõpetamist jätkas noormees oma haridusteed Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas. *Alma mater*'i rüpes omandab Volli Torpa rahandusalaseid teadmisi, et aidata jalule kodumaa majanduselu. Huvideringki on laienenud; poliitika ja roheline liikumine võtavad oma aja.

Nüüd on Volli jõudnud austusväärsesse vanusesse. Seltsimeestel ei jää üle muud kui kadestada tema noorust ja head tervist.

Soovime KALLILE VOLLILE jätkuvat eluröömu ka järgnevatel aastatel, õnne töös ja isiklikus elus.

Ühiselamukaaslased

UNEF-ID 72. kongress Prantsusmaal

● «ILMA RAAMATUKOGUDETA POLE ÜLIÕPILASI, ILMA ÜLIÕPILASTETA RAAMATUKOGUSID.» ●

29. märtsist 1. aprillini toimus Pariisis prantsuse rahvuslike üliõpilasliitude nn. katusorganisatsiooni UNEF-ID järjekordne kongress.

Kuigi väideldi peamiselt prantsuse üliõpilaste igapäevamurede üle, oli kohale kutsutud ametlike külaliste ring kaunis esinduslik; niisuguste maade nagu Ungari, Bulgaaria, Rumeenia, Poola, Albaania, Kosovo, Tšehhi ja Slovakkia, Belgia, Suurbritannia, Hispaania, SLV, Iraagi, Maroko, Leedu kõrval osalesid foorumi töös ka kaks eesti üliõpilast: esindaja TTÜ-st ja allakirjutanu TÜÜ edustusest.

* * *

Paar sõna «Union Nationale des Etudiants de France. Independate et Democratique» huvitavast ajaloost. Järgneva nägemuse esitas mulle meie vastuvõtja **Christian Castagna.**

UNEF loodi 1907. aastal, sellest ajast nummerdatakse ka kongresse. Kuni II MS-ni kulges kõik ladusalt. Saksa okupatsiooni ajal ühing loomulikult keelati ning taasasutamine toimus aastal 1945, nüüd juba tunduvalt vasakpoolsemana, mis hiljem saigi lõhenemise põhjuseks.

Sõjajärgseil aastail oli UNEF populaarne — ligi pooled prantsuse üliõpilastest olid selle organisatsiooni liikmed. Tolle aja UNEF-i iseloomustas täielik lojaalsus valitsusele. Tõsisem käärimine organisatsioonis algas 1956 — Alžeeria sõja päevil. See oli esimene kord, mil UNEF-i seisukoht erines valitsuse omast. Tudengid kui sõjaväekohuslased ei olnud vaimustatud võimalusest sõdida isamaa eest, kuid tänavarahutusteni asi tookord veel ei läinud. Sõja lõppedes algasid seni ühtses UNEF-s erinevad voolud ja tendentsid. Paljud parempoolsete vaadetega üliõpilased pidasid organisatsiooni juba liiga kommunismilembeseks ja arvasid targemaks lahkuda. Liikmeskond vähenes tunduvalt.

Vahest olulisim etapp UNEF-i ajaloos algas kuuekümnendate aastate lõpus — kahe Euroopat vapustanud sündmuse ajel.

1968. aastal hirmutasid Prantsusmaa üldsust nii kodumaised üliõpilasrahutused kui ka loomulikult Nõukogude interventsioon TSSV-s. Ning just sel ajal võttis UNEF kursi ei rohkem ega vähem kui kommunistlikule revolutsioonile. Christian Castagna sõnul olevat UNEF samuti toetanud N. Liidu interventsiooni TSSV-s.

Nende segaste sündmuste tulemusena UNEF 1971. aastal lõhenes. Tekkis **kaks** peaaegu ühenimelist organisatsiooni — **kommunistlik UNEF ja mittekommunistlik UNEF-ID** (ID tähendab sõltumatudemokraatlik).

Praegu on Prantsusmaal 1 400 000 tudengit ja nendest 10 000 kuulub vasakpoolsesse ja 40 000 parempoolsesse ühingusse.

* * *

Nagu juba märgitud, osales allakirjutanu

UNEF-ID

72. kongressil ja seepärast puudutab järgnev jutt ainult seda organisatsiooni. 40 000 liiget maksavad iga kuu 35 franki ja iga kolme kuu eest veel lisaks 15F liikmemaksu.

Christiani sõnul on UNEF-ID-il üldse kokku kolm tuluallikat:

1) juba nimetatud maksud,

2) ühiskondlike organisatsioonide, ülikoolide, ametiühingute jms. annetused,

3) tulud ettevõtlusest. Peamiselt tegeldakse toitlustamisega, õppevahendite kirjastamise ja müümisega, ühesõnaga, peamiselt osutatakse teenuseid üliõpilastele. Loomulikult maksavad need üliõpilased, kes kuuluvad UNEF-ID-sse, teenuste eest tunduvalt vähem. Ka kaeti näiteks kongressi külaliste vastuvõtmisega seotud kulud nendest tuludest.

Suurfoorumid toimuvad iga kahe aasta tagant ning vastavalt siis toimunud valimistele kujundab järgneva kahe aasta vältel UNEF-ID tegevust eestseisus. Valimistel kujunevad välja ka nn. enamus ja vähemus.

UNEF-ID püüab olla väga laiapõhjaline organisatsioon, hõlmata erinevaid liikumisi ja suundumusi ning seepärast iseloomustaski viimast kongressi kompromissiotsing erinevate veendumuste (tavaliselt enamuse ja vähemuse) vahel. Vaieldi loomulikult ülikoolide elu ümberkorraldamise üle. Kuigi 1968. aasta rahutuste tulemusena demokratiseeriti kõrgkoolide elu tunduvalt, hakkab praegune olukord jällegi ajale jalgu jääma.

Nõuti demokratiseerimist, ümberkorraldusi ministeeriumite tasandil, sotsiaalset kaitset riigilt — see tähendab töökohti pärast kõrgkooli lõpetamist, õppelaenu tagasimaksmistingimuste leevendamist, kuu abirahasid, mitmeid soodustusi (tasuta transport jne.), riigi dotatsioone tudengite restoranidele.

Kurdeti paberi, raamatute jms. puudumise, üliõpilasraamatukogude kehva olukorra üle — üks raamatukogu direktor teenis tormilise heakskiidu hüüdlausega: ilma raamatukogudeta pole üliõpilasi, ilma üliõpilasteta raamatukogusid.

Rõhutati ülikoolidevaheliste sidemete tugevdamise vajalikkust, rahvusvahelist koostööd.

Loomulikult süüdistas opositsioon energiliselt enamust, enim heideti ette koostööd valitsusega, gümnaasiumipoliitika puudumist, nõrka sotsiaalset kaitset jne.

Õhkkonnale lisasid tublisti vürtsi elavaloomuliste prantslaste tormilised poolehoiu- ja hukkamõistuavaldused, skandeerimised. Kõnepidamistest vabadel hetkedel ei pidanud prantsuse üliõpilased paljuks lauldа, muu hulgas võis enam kui kord kuulda «Internatsionaali».

* * *

Kongress oli rohkem näoga sissepoole, st. enamasti tegeldi enda probleemidega. See ei tähenda sugugi, et välisdelegatsioonid sõna ei saanud. Balti üliõpilaste nimel esines üks Vilniuse ülikooli tudeng, kelle rohkem üldpoliitiline sõnavõtt võeti hästi vastu. Loomulikult oli suurim tähelepanu pööratud Lahesõjale, kongressil koostati vastavasisuline deklaratsioongi.

UNEF-ID esindajad olid väga huvitatud üliõpilasvahetusest, täpsemalt eesti mõningate erialade üliõpilaste võimalusest täiendada end Prantsusmaal. Mingite konkreetsete kokkulepeteni asi veel ei jõudnud. Samuti lubati aidata paberiga. Prantsuse üliõpilasi ja muidugi pressiesindajaid iseloomustas küllaltki suur huvi siinse elu vastu, palju küsiti ka Tartu Ülikooli kohta. Varmalt lubati isegi siia sõita.

Erinevalt Eestimaast, kus lihavõttepühad olid kuulutatud riiklikeks pühadeks, Pariisi tänavamiljöös või kongressi töömeeleolus küll mingisugust pidupäevasust märgata ei olnud.

KARLI LAMBOT

Vastus hr. Ülo Tontsile

EHK

KUIDAS PARANDADA

TEISTE VIGU

Näitus «Unistus Eestist» oli esmakordselt väljas eelmise aasta suvel «Eesti Näituse» paviljonis, kus seda vaatasid ka laulupeost osavõtjad ning külalised Eestist ja kaugemalt. Seejärel rändas väljapanek mitmes Eesti paigas ja Vabariigi aastapäevaks saime selle kokkuleppel firmaga «Artim» Tartusse tuua. Ausalt öeldes ei tulnud me raamatukogus selle pealegi, et nii pika tee läbi käinud näitusel võib olla faktivigu. Juba esimestel iahtiolekupäevadel avastasime ise vigu ja märkusi hakkas laekuma ka näitusega lähemalt tutvunutelt. Loomulikult informeerisime sellest näituse koostajaid, seda enam, et edaspidi tahetakse seda viia veel mitmesse Eesti paika ja väiismaalegi.

Ometi arvame, et vigade parandamine ei tähenda stendidel pastavõi viltpliiatsiga sodimist (algul nii juhtus). Külalisraamatu kõrvale paigutati väike pöördumine külaliste poole, milles lisaks vabandusele palusime pretensioonid ja märkused tuua raamatukogu kultuuriosakonda. Praeguseks on need näituse korraldajate käes ja loodame, et edaspidi eksponeeritakse näitus vigadeta.

Näituse mitmed materjalid olid sel viisil väljas esimest korda, enamik fotosid ja materjale laekus väliseestlastelt. Meieni jõudnud vastukajade põhjal jätame endale õiguse arvata, et vigadele vaatamata oli näitus «Unistus Eestist» õigel ajal õiges kohas.

ILONA SMUSKINA,
raamatukogu kultuuriosakonna juhataja

EINAR TIITSU foto

KEVAD-PÄEVADELE!

Kolmapäev, 24. aprill

kl. 16.30 tervitus tartlastele kesklinnas,
kl. 17 kevadpäevade avamine Toomel Musumäe jalamil,
kl. 17.30 koorikontsert Inglisillalt,
kl. 20 õhtu Jaak ja Mart Johansoniga TÜ aulas,
kl. 20 «Kabareeõhtu» Narva mnt. 27 kohvikus,
kl. 20.45 stiilipidu «Lastelaager «Puhh»» TÜ klubis.

Neljapäev, 25. aprill

kl. 19 rockkohtumine *Smegduobe* (Leedust) *Generalis Burds* (Lätist) *Fix* ja *Jaskar* (Eestist). Kohtumist vahendab Peeter Volkonski. TÜ Spordihallis, Ujula 4.
kl. 20 «Vari ja valgus» Tõnis Mägi ja ans. «777» akustilistel pillidel TÜ aulas,
kl. 20 «Ühikaõhtu» Narva mnt. 27 kohvikus,
kl. 21 «Kantri alati jääb». Pidu «Kukerpillide» ja «Justamendiga» TÜ klubis.

Reede, 26. aprill

kl. 17 tudengilaat TÜ füüsikahoone esisel,
kl. 19 laulukonkurss «Tudengilaul '91» TÜ klubis,
kl. 21 romantiline õhtu Musumäel,
kl. 22 jalakeerutus Kassitoomel,
kl. 24—05 ülemaja öödisko TÜ klubis.

Laupäev, 27. aprill

kl. 13 teatejooks kostüümides kaubahalli sirgel,
kl. 15 kummipaadiralli Emajõel kaarsilla juures,
kl. 21 kevadball «Vanemuises»,
kl. 21 rock'n'rolli pidu TÜ klubis.

Pühapäev, 28. aprill

kl. 13 «Rattatuur '91» (kuni 5-aastastele lastele) TÜ füüsikahoone ees,
kl. 14 «Karupoeg Puhh kutsub külalisi» TÜ klubis,
kl. 16 ülikooli taidluskontsert TÜ peahoone ees,
kl. 21 kevadpäevade lõpu*show* ansambliga «Monarh» TÜ klubis.

Suur piletilaat toimub TÜ füüsikahoones esmaspäeval, 22. aprillil ja teisipäeval, 23. aprillil kella 18—20.

Laadal piletid odavamad, pärast kallimad.

TEADMISEKS TEATEJOOKSUST OSAVÕTJALE

Võistkonnas ei tohi olla üle 10 võistleja. Kõigil vajalik kostüüm ja sellele vastav teatepulk. Jooksu põhimõte — kes suudab 10 minuti jooksul läbida rohkem etappe. Auhinnad joodavad ja söödavad. Registreerimine klubis tel. 73 838 või äärmisel juhul pool tundi enne algust.

LASTE JALGRATTARALLIST OSAVÕTJALE

Võistlevad 3—5-aastased lapsed kolmerattalistel. Eraldi arvestuses on pikk distants ja vigursõit. Registreeritakse pool tundi enne algust. Kiireimale lapsele auhinnaks jalgratas.

PAADIRALLIST OSAVÕTJALE

Võistkonna liikmete arv ei ole piiratud. Start antakse restorani «Kaunas» eest, samas ka registreeritakse. Distants on nii maal kui vees. Päästevestid selga!

* * *

KOHTUMISENI ÜLIKOOLI KEVADPÄEVADEL!

TÜ klubi ja ülikooli kultuuriklubi.

SELETUSEKS

Kolmapäeval, 24. aprillil stiiliõhtu «Lastelaager «PUHH»»

* laagri pidulik avamine klubi ees kl. 20.45
* puhkeõhtu pealinna bändiga
* abipakikesed Saabassaarelt
* mustlaslaager tuleb külla
* «Meie L-i» valimised
* jne., jne., jne.
* lõpulõke luuramisega

NB! Kaasa võtta padi, hügieenitarbed, ujumispesu, soojad sokid. Kohtumiseni laagris!

AULAKONTSERDID

Kolmapäeval, 24. aprillil kl. 20
LAULAVAD MART ja JAAK JOHANSON & SOBRAD
Neljapäeval, 25. aprillil kl. 20
TÕNIS MÄGI ja erandkorras ansambel **«777»** akustilistel pillidel kavaga «VARI ja VALGUS»

Kevadpäevade ajal ERIPROGRAMMID Narva mnt. 27 kohvikus!

Kolmapäeval, 24. aprillil kl. 20 «KABAREEÕHTU»
* programm 20—30ndate aastate lööklaulude ja tantsudega
* Euroopa odavaim naps
Neljapäeval, 25. aprillil kl. 20 «ÜHIKAÕHTU»,
* kus on võimalik
* kuulata ja laulda ühikalaule
* vaadata filmi «Pildikesi ühikaelust»
* tantsida

Neljapäeval, 25. aprillil kl. 19 TÜ spordihallis (Ujula 4)
ROCKKOHTUMINE (kontserttuur kolmes Balti vabariigis)
* «SMEGDUOBE» Leedust
* «GENERALIS BURDS» Lätist
* «FIX» ja «JASKAR» Eestist
* vahendab PEETER VOLKONSKI

Reedel, 26. aprillil algusega kl. 17 toimub
TUDENGILAAT
TÜ füüsikahoone esisel
* OSTA, MÜÜA, VAHETADA VÕIB KÕIKE!
* Meelelahutuseks:
* täpsus-, osavus- ja muud mängud
* töötab välibaar
* loterii soliidsete võitudega
* oksjon «PORSAS KOTIS»
* atraktsioon «IDAMAA TELK» kaliifi ja tema haaremi tantsijataridega

Reedel, 26. aprillil kl. 21 romantiline jalutuskäik Musumäel Ohvrikivi juures
* meeleoluks mängib kammerorkester
* võistlus segapaaridele pikima suudluse peale
Auhinnaks šampus!

KOSTÜMEERITUD TEATEJOOKS KAUBAHALLI SIRGEL
Laupäeval 27. aprillil kl. 13

Võistkonda kuulub kuni 10 võistlejat. Mõelge oma võistkonnale välja ühine kostüüm ja sellele vastav teatepulk. Registreerimine vähemalt pool tundi enne algust kohapeal.

Laupäeval, 27. aprillil kell 15
KUMMIPAADIRALLI EMAJÕEL KAARSILLA JUURES
* võta paat, otsi meeskond, tule, sõida ja võida!
* registreerimine tund aega enne algust kohapeal **(«Kaunase» ees)**

Soliidsed auhinnad!

Ülikooli emmed-issid!
Ootame teie poisipõnne ja tüdrukutirtse pühap., 28. aprillil kl. 13 TÜ füüsikahoone ette «RATTATUURILE '91». Võistlevad 3—5 aastased lapsed ainult kolmerattalistel. Registreerimine 12.30-st.
Võitjale jalgratas!

Pühapäeval, 28. aprillil kl. 14 kutsub karupoeg PUHH
lapsi Ülikooli klubisse!
* otsitakse ja leitakse SUSA ja PUSA
* käiakse POHJAPOOLUSEL
* kohtutakse JÄNESE, tema sõprade **ja sugulastega.**

-info-info-

KUTSUME ÜLIKOOLIPERET «VANEMUISESSE»

KEVADBALLILE

Laupäeval 27. aprillil kl. 21
* võrratu «The Moon Principal Orcestra» koos Artur Raidmetsaga
* meeleolukad programmid
* videobaar, terrassikohvik jne., jne.

Pühapäeval 28. aprillil kl. 21
TÜ klubis
Kevadpäevade lõpushow ansambliga «MONARH»
Hea tuju eest kannavad hoolt ANNE PALUVER **ja PAUL POOM.**

Ülikooli klubi videoteegis kell 21
Reedel 19. apr.
Laupäeval 20. apr.
Pühapäeval 21. apr.

* VIIMANE VAIKNE NÄDALALÕPP DISKOGA ENNE MARULISI KEVADPÄEVI *

-info-

VENIA LEGENDI

Raskejõustiku kateedri dotsendi kt. **Tõnu SIKKUTi** *venia legendi* loeng teemal «Maadlejate tehnilis-taktikalise meisterlikkuse komp-leksne hinnang» toimub teisipäeval, 23. aprillil kl. 14.15 Jakobi 5 aud. 301.

* * *

Veespordi kateedri dotsendi kt. **Gennadi JAGOMÄE** *venia legendi* loeng teemal «Liigeste liikuvuse komponendid» toimub kolmapäeval, 24. aprillil kl. 10.15 Jakobi 5 aud. 301.

KÜLALISLEKTORI LOENGUD

Professor Jüri Danieli (Toronto Ülikool) loengutsükkel «STRESSI PSÜHHOFÜSIOLOOGILISED ALUSED».

Avaloeng toimub teisipäeval, 23. aprillil kl. 9.30 (TÜ Ajaloo muuseumi konverentsi saalis).

Loengud jätkuvad Jakobi tn. 5 õppehoones aud. 302: samal päeval, kolmapäeval, neljapäeval ja reedel kl. 16.15.

Spordifüsioloogia kateeder

TÖÖD! TÖÖD!

TÜÜ edustus palkab tööle **vana kohviku** šveitsereid (kolm või enam). Töö mõnus ja lustlik, palk soodne. Eelistame loomulikult üli-õpilasi (mehi). Täpsema informat-siooni saamiseks palume pöörduda edustuse poole Ülikooli 20—305 (vana kohviku peal) või helistada 35-331. Rutake, ärge laske käes-võimalust hõlpsasti raha teenida.

PUHKEVÕIMALUSI

Sel suvel on võimalik Pärnus L. Koidula nimelise Pärnu II Kesk-kooli (Metsa 21) baasil organisee-ritavas hooajalises puhkekodus pu-hata perekondadega järg-mistel aegadel:

I vahetus	15. 06.—24. 06
II vahetus	25. 06.—04. 07
III vahetus	05. 07.—14. 07
IV vahetus	15. 07.—24. 07
V vahetus	25. 07.—03. 08
VI vahetus	04. 08.—13. 08

Avaldused (milles kirjas perekon-naliikmete nimed ja vanused) esi-tada ülikooli **ametiühingukomiteesse 15. maiks.** Ühe inimese 10-päevase majutamise eest tuleb tasuda 5.— rbl.

Käärikul on sel suvel võimalik puhata
13. 07.—28. 07. ja 5. 08.—20.08, kusjuures toitlustamise ja majuta-mise eest tuleb tasuda 10.— rbl. inimese kohta ööpäevas.

Lisatasu eest on võimalik kasu-tada: vesijalgrattaid, paate, män-guväljakuid, sauna, orienteerumis-püsiradasid.

Ametiühingukomitee

HEI!

26. aprillil kell 18 peetakse Ülikooli füüsikahoone suures auditooriumis Looduskaitse-ringi kõnekoosolek.

Eelkõige oodatakse ringi liikmeid ja vilistlasi.

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 982. Tiraaž 2000.

NR. 15 (1637)
REEDE,
26. APRILL
1991
Ilmub novembrist 1948
HIND 10 kop.

Universitas Tartuensis

● ANNA MULLE ÕNG — ROOTSI, SOOME — 2. lk.
● MUUDATUSTEST AJALOO-OSAKONNAS — 3. lk.
● ISEMAJANDAMINE NL KÕRGKOOLIDES — 3. lk.

Valitsuse veerg

Ülikooli valitsuse 23. aprilli koosolek kandis «pidueelse» kiirustamise pitserit — rutati AJALOOHOONELE nurgakivi panema.

Valitsuse koosoleku päevakorras oli 4 põhipunkti:

- **bioloogia-geograafiateaduskonna aruanne;**
- **magistrikoolituse põhimäärus;**
- **töö- ja puhkeaja kokkulepe;**
- **TÜ keeltekeskuse loomine.**

● **Bioloogia-geograafiateaduskonna dekaani dots. Aadu Loogi aruanne** oli liigagi põhjalik ja ajapuudusel ei jõutud seda täielikult ära kuulata. Põhilise murena jäi kõlama õppejõudude kvalifikatsiooni langus, sh raha puudumine magistrite ja doktorite koolitamiseks (nii palgaks kui teadustöö tegemiseks) ning kvalifitseeritud juhendajate nappus (ka huvitatuse puudumine). Põhilise abinõuna nägi dekaan astmelist kõrgharidust ja teaduste akadeemiaga koopereerudes uute kateeder-instituutide loomist, mis peaks tagama ka sisulise tõusu.

Valitsuseliikmete arvamused lahknesid küsimuses: kas teaduskondade tulevikuplaanid fikseerida ka ülikooli nõukogu otsusega? Kuigi aastaid pole seda tehtud, pidas prorektor professor Ants Kallikorm vastavaid otsusi vajalikuks, mille juurde valitsus lõpuks ka jäi.

● **Magistrikraadi põhimäärus (koostanud dots. Märt Liigant, prof. Helmut Piirimäe ja prof. Ants Tuulmets); esitas prof. Ants Kallikorm)** ei tekitanud pikemat arutelu ja see esitatakse ülikooli nõukogule kinnitamiseks.

Tekkinud kõrvalprobleemina otsustati ülikooli nõukogule kinnitamiseks esitada ka **magistratuuri ja doktorantuuri miinimumstipendiumid** (vähemalt 300 ja 400 rubla kuus).

● **Töö- ja puhkeaja kokkuleppe projekt** on valminud eelkõige ametiühingu tegevuse tulemusena. Kuna tööaja vähendamine (40ne tunnini nädalas) ja puhkuste pikendamine (kategooriast ja lisapäevadest sõltuvalt 18—48 päevani) on majanduslikult teostatavad, siis lähitulevikus võib oodata vastavate käskkirjade allakirjutamist.

● **TÜ keeltekeskuse loomise vajadus,** aga ka selle idee teostamise võimalused kannavad endas mitmeid vastuolusid. Ühelt poolt ei peaks keeleõpetus praegusel tasemel kuuluma ülikooli kohustuste hulka, teiselt poolt ei taga keskkoolid/gümnaasiumid veel vastavat taset. Keeltekeskuse vajalikkuse üle saaks sisuliselt otsustada selle tööplaane ja -programme nähes. Need peaks esitama keeltekeskuse juhataja kandidaadid. Konkurssi juhataja kohale ei saa aga välja kuulutada enne, kui on loodud vastav keskus ja juhataja koht.

Ülikooli valitsus pidas keeltekeskuse loomise projekti ebaküpseks.

Lühipunktidena:

● **otsustati täiendavalt vastu võtta** 10 üliõpilast soome ja 10(15) rootsi filoloogia erialale;

● **tutvustati täiendavaid soodustusi** ülikooli vastuvõtul ja otsustati eksamiteta vastu võtta vabariikliku vene keele olümpiaadi 3 paremat;

● **kommenteeriti dotsent Aavo Luugi avalikku kirja** ülikooli valitsusele;

● **tutvustati ülikooli usuteaduskonna taastamisega seotud komisjoni koosseisu.**

Teabetalitus

Elu ja korraldus

Inimlikud soovid on midagi muud kui akadeemilised vajadused. Siinkirjutajagi on oma arutlustes Tartu Ülikooli tuleviku üle lähtunud kujutlusest, nagu oleks edaspidi valdav see õppejõutüüp, kes pühendub tööle tudengite ja kraaditaotlejate keskel ega seo end teenistusega mujal.

Millest niisugune kujutlus? Esiteks sellest, et sisemine kohakaaslus õppetööst lahutatud teadustöö kasuks on ülikoolis liiga suur, teiseks sellest, et tudengite pätistumiseni ulatuv demoraliseeritus näitab selgesti: tudengite keskel tehakse tööd liiga vähe. (Ega loengutundide suur arv tähenda otsekohe töö intensiivsust, see tähendab lihtsalt vale koormust!)

Ja siiski võib see kujutlus eksitada. **Tartu Ülikool peab olema riiklik, vastasel korral ei ole ta demokraatlik.** Et E. Savisaare juhitud Eesti Vabariigi majanduspoliitika ka hariduse vallas seda riiklikkust hoopiski hävitab, see moodustab rahvusliku kuriteo koosseisu. Kuna aga seesama poliitika soodustab erategemist seni, kuni okupatsiooni liberaliseerimisega lubatud iseseisvus on alla kugistatud, siis pakub ta järjest niisuguseid võimalusi, kus loenguid peetakse muuhulgas, põhitöö aga tehakse mõnes firmas või isegi firmades. Esiteks on niiviisi tulusam, teiseks saadakse ka niimoodi tudengite ette senisest rohkem õppejõude, kolmandaks lubab säärane töökohtade jaotus säästa siiani kujunenud akadeemilise tööjaotuse sisu kindlasti valutumalt kui võimalus, et kogu laboritöö surutakse tervenisti õppetoolide alla.

Väga saamatu stsenaariumi korral tähendaks õppetool ju ainesüsteemse õppeplaani diktatuuri kehtestamist, kus lubatud oleks ainult see, mis on õppeplaanis ette nähtud. Ilma diktatuurita ei või, sest tudeng läheb vedelaks ja tase langeb veelgi, järelikult peab olema väga range kohustuslike ainete loend ning maht, millest kõrvalekaldumine oleks omakorda kuritegu. Ja neil, kes väga hästi peaksid mäletama, kuidas seda loendit ning mahtu ka veel pärast A. Koobi surma taga aeti, tekibki õppetoolihirm, millest vabanemiseks soovitakse ainult üht: parem ikka vana kateedriga kui uue õppetooliga.

On usutav, et praegunegi kateedrijuhatajaskond on tegevam kui lähituleviku õppetoolide juhtkond. Kateedrijuhataja leidmine on teatav sundus, mille keegi täidab ikka ära. Õppetooli korralist juhatajat seevastu ei pruugi leida, see koht võib püsi a vakantsena mitugi aastat. Kui nüüd ennustada, et õppetoolides läheks ülekaal nende kätte, kes on rakkes kas poole või isegi poolest poole kohaga, siis tekib suur tõenäosus emmal-kummal — kas õpetamine kaotab sellegi pühaduse, mis tal vanemate õppejõudude harjumuses veel on või hakatakse tõepoolest nõudma sellist õppeplaanimajandust, kus plaan käsib rohkem kui õppetooli distsiplinaarne autonoomia lubab. Musta stsenaariumi korral piirduks asi sel juhul kateedrite ümbernimetamisega või ärajagamisega õppetoolideks ja — kogu moos. Teaduste akadeemia ja ülikooli vastandusest tulevikuski rääkimata.

Sellist stsenaariumi vältimaks ongi tarvis **määratleda ainete ja erialade sisu ning suhe kolledžifaasi esimesest õppeaastast kuni kraadifaasi lõpuni.** Muidugi ei pea õppetoolide loomiseks ootama selle ajani, kui see mõnel määral igavene töö on jõudnud ajutise lõpuni. Kuni sisseastumiseksamiteni 1992 võiks see töö väga hästi olla juba moodustatud õppetoolide esimene ülesanne.

Kolledžifaasis peaks olema kahel esimesel õppeaastal pearaskus nendel ainetel, mis on tõesti kohustuslikud. Erialade praegu en iselt maksvas jaotuses eesti filoloogidel peaksid niisugusteks aineteks olema **eesti keel, eesti kirjandus, keeleteaduse alused, kirjandusteaduse alused, maailmakirjanduse põhijooned ja vähemasti 4 keelt ('adina, soome, vene, saksa/inglise).** Kunagi ehk tuleb aeg, kus ülikoolis saab piirduda eeleksamiga nendes keeltes, kuid see aeg saabub alles pärast stabiilse gümnaasiumihariduse tekkimist, niisiis järgmisel aastatuhandel. Seni tuleb keskhariduse viletsus ülikoolis tahes või tahtmata lunastada.

Kolledžifaasi kahel viimasel õppeaastal oleks ülekaal juba sellistel ainetel, mis on valitavad. Siit järgneb, et kolledžifaasi normaalpikkuseks oleks 4 **aastat.** Kraadieelse stuudiumi normaalpikkus kestab praegu neljast seitsme aastani. Määrata see pikkus kõikjal ühesuguseks on lootusetu ja ohtlikki. Lähtun omalt poolt kolledžifaasi pikkuse kavandamisel filoloogidele meeldes ja eeldan ühtlasi järgmist.

Esiteks hakkab kolledžifaasi läbimise reaalne kiirus lootusrikka kiirusega võrreldes niikuinii langema, sest kui seda muu ei tingi, siis sundus tööle minna kindlasti. **Teiseks** järgneb kolledžifaasile õpetajakutse taotlemine, mis nõuab vähemalt aasta — kui mitte poolteist või isegi 2. Kui tuua osa õpetajakutseks vajalikke aineid juba kolledžifaasi lõppu, siis see on võimalik ainult distsiplinaarsuse arvelt ja surub õppeplaanides pedagoogika tegelikult ikkagi esikohale. Kui aga esimene kolledžijärgne teaduskraad saavutatakse minimaalselt kaheaastase töö järel, siis ei tohiks gümnaasiumiõpetaja kutseni jõuda võrratult rutemini. Koos kolledžifaasiga oleks filoloogide stuudiumi pikkus gümnaasiumi lõpetamisest kutsega või kraadiga tööleasumiseni seega 6 aastat (poistel ilma ajateenistuseta!). Pikenduagem kolledžifaas viiele aastale — ja stuudium hakkab suvaliselt lohisema.

On aga veel üks asjaolu, mis mõjutab eriti alanud kümnendi tudengite käitumist. Oletagem, et aastast 1992 õpivad esimese õppeaasta üliõpilased juba ainesüsteemis. Tänavu ülikooli astuvad tudengid õpivad aga veel kursusesüsteemis. Missuguse enesetundega hindab tudeng oma järeltulijaid, kes saavad hariduse süsteemis, mida käsitatakse perspektiivsena, kui ta ise peab samas jätkama oma õpinguid süsteemis, mis on tunnistatud anakronismiks? Ta lööb käega ja lahkub ülikoolist sügavalt õnnetuna. See, mida eespool on pakutud, võiks ainesüsteemile järkjärgulisel üleminekul tekkivaid vastandusi kompenseerida.

Sellest üksi muidugi ei piisa. Kompenseerimist nõuab ka õppetoolide esialgne ebakindlus teaduskonna suhtes ja suurte teaduskondade ebakindlus erialade suhtes. Siin oleks üheks lahenduseks see, kui näiteks iflosoofiateaduskonna loomisel senised teaduskonnad säiliksid osakondadena. Kui need kohe algusest peale kaotada — kust võetakse õppetoolide tugevus?

PEETER OLESK

● **Ajaloo-osakonna uuest õppesüsteemist kirjutab 3. leheküljel Tõnis Lukas** ●

● *Täna kell 5.37 tõusev päike viib metsa vahelt viimase lume... Kõik tudengiteed viivad täna kevadpäevadele...* *EINAR TIITSU foto*

Jüripäev. Ajaloomaja. Nurgakivi.

Alles oli 1. detsember, mil šampusega märkisime nn. humanitaarteaduste õppehoone esimest mullakopatäit. Aktsiaseltsi «Eviko» ehitajad on olnud virgad ning müürid aina kerkivad. Kõige paremini on seda näha keemiahoone trepilt. Vahepeal on maja endale vist õigema nimegi saanud — ajaloomaja — ja sellisena kanti see ka metallsilindrisse paigutatud ürikusse.

* * *

Ajalooteaduskonna dekaan prof. Helmut Piirimäe, kes kogu tseremooniat juhtis, ütles, et jüripäeval on eestlased ikka oma majapidamist alustanud. 23. aprill sobis nurgakivi panekuks seega igati.

Rektor prof. Jüri Kärner lausus, et ajaloomaja ei ole vaja mitte ainult ülikoolile, vaid kogu Eesti rahvale. Mida rohkem inimsugu küpseb, seda rohkem tunneb ta huvi selle vastu, kust on ta tulnud... Praegu vohab aga nn. turumajandusse minek ja metsik darvinism, tekib uusi ülikoole. Kultuurievolutsioonis on tähtis järjepidevus arengu alusena ja see, et kõik parem järgmistele põlvkondadele edasi antaks. See Lamarcki õpetus on peaaegu unustatud. Rektor lootis ka, et sellele ehitusele materjalide ja ressursside eraldamist keegi ei piiraks.

Haridusminister Rein Loik on tudengina osa võtnud arvutuskeskuse ehitamisest. Ajaloomaja on järgmine ülikooli ehitus, millega tal kokku puutuda tuleb. Nurgakivi panemisest olevat aga veel ilusam lindi läbilõikamine.

Aselinnapea Väino Kull soovis samuti peatset lindi läbilõikamist ja tellijale jõudu.

Siis kirjutati ajaloolisele ürikule (— aktile —) allkirjad ja pandi see koos päevalehtede, ülikoolilehe viimase numbri ning ehituse projekti ja ühe OR-ga metallsilindrisse. Rektor ja dekaan võtsid kellud ja hakkasid mõrti siluma. Silinder paigutati maja Lossi ja Ülikooli tänava poolsesse nurka. Pärast protseduuri lõppu ütles Helmut Piirimäe, et meie võime küll kaks kivi paika panna, aga kõige parem oleks see, kui seda hoonet ei lõhutaks kunagi mitte niisama, vaid ainult siis, kui sellest veel suurem ja parem ehitada.

Aktsiaseltsi peainsener Kalev Kaselt kuulsime, et ülikool on neil praegu üks põhitellijaid. Alles eelmisel nädalal oli rektori juures arutatud kavandatava arstiteaduskonna õppehoone ehitamist.

Arhitekt Andres Tambek muretses selle üle, et ehitamine ikka projekti järgi käiks. Kahjuks oli arheoloogilistel kaevamistel välja tulnud müürijupp alles hommikul sisse varisenud. See oleks võinud ilusti alles jääda.

* * *

Järgmine ehitussündmus peaks teoks saama 9. mail kell 15. Siis pannakse Lille mäel nurgakivi keeltemajale.

Aga 23. aprillil oli jahe ja päikseline ning ülikooli kevadpäevad ei olnud veel alanud.

VARJE SOOTAK

Rootsi kõrgharidussüsteemist

Kõrgharidus on Rootsis jaotatud ülikooliõpinguteks, ülikoolijärgseteks õpinguteks ning uurimustöödeks.

Akadeemiline aasta, mis koosneb kahest semestrist, algab augusti lõpus ning kestab juuni alguseni. Jõulude ajal on kahenädalane vaheaeg. Kõik kursused sisaldavad kirjalikke või suulisi eksameid, kuid puuduvad lõpueksamid, mis hõlmaksid kogu programmi.

Õppenädal koosneb vähemalt 40 tunnist. Programmide ning loengusarjade ulatust väljendavad punktid. Täielik aastane kursus vastab 40 punktile. Kõige madalamale kraadile vastav punktisumma on 120 või 160 punkti, olenevalt kas kursus on 3- või 4-aastane.

Põhilised õppeprogrammide pikkused ulatuvad 1—5,5 aastani, kusjuures programmid koosnevad erineva pikkusega kursustest ning loengusarjadest. Loomulikult erinevad õppeprogrammid erinevates ülikoolides nii sisult kui ülesehituselt, kuid nad kõik jaotatakse põhiliselt viide sektorisse:

1) tehnilised alad,

2) administratiiv-, õigus- ja ühiskonnateadused,

3) meditsiinilised ja poolmeditsiinilised teadused,

4) pedagoogiline ettevalmistus,

5) informatsioon, kommunikatsioon ja kultuur.

* * *

Ülikoolide ja kõrgkoolide juures on võimalik osaleda ka ühele kindlale ainele pühendatud kursustel. Tavaliselt pakutakse selliseid kursusi traditsioonilistes ülikooliainetes alates loodus- ja ühiskonnateadustest ning lõpetades humanitaarteadustega. Igal ülikoolil on õigus valida, millistes ainetes pakutakse antud loengusarja võimalust, samuti olenevad vastuvõtutingimused konkreetsest ülikoolist või kõrgkoolist. Ühele ainele pühendatud kursuste pikkus võib olla 5—6 punkti, kuid selliseid kursusi kombineerides on võimalik jõuda ka kraadini.

Niisuguseid kursusi soovitatakse eriti külalisõpilastele, kes õpivad omal maal mõnes ülikoolis või kõrgkoolis ning soovivad end ühe aasta Rootsis täiendada.

VASTUVÕTUTINGIMUSED

Kõikvõimalikku infot Rootsi ülikoolide ja kõrgkoolide kohta jagavad nii **Rootsi konsulaat** kui ka **Eesti Instituut.** Loomulikult peaks enne olema üsna täpselt teada, mida just kavatsetakse õppima minna, et siis leida **sobiv ülikool või kõrgkool.** Seejärel täidetakse Rootsi konsulaadis **ankeet,** mis läbi Rootsi immigratsioonivalitsuse jõuab UHÄ-sse (ülikoolide ja kõrgkoolide amet). Ühtlasi peab ka kohe taotlema **elamisluba,** mille saamine võib teinekord võtta aega kuni pool aastat.

Kõikidele augustis algavatele kursustele taotluste laekumise viimane tähtaeg on 1. detsember!

Tuleks ka ära märkida, et Rootsi seaduste kohaselt ei ole külalisõpilastel võimalik saada tööluba ning samuti eeldatakse, et nad lahkuvad Rootsist kohe pärast õpingute lõppemist.

Rootsi keele kursus

Külalisõpilased, kes ei valda rootsi keelt, on kohustatud läbima ka **rootsi keele ettevalmistuskursuse.** Seda saavad nad aga teha ainult tingimusel, et nad on juba ülikooli mingile erialale vastu võetud.

Aastast täiendusprogrammi taotlenud tudengitel paraku see keeleõppe võimalus puudub.

Kogu kursus kestab aasta (augusti keskpaigast kuni juuni alguseni) ja toimub sama ülikooli juures, kus järgnev põhikursuski või lähimas ülikoolis.

Rootsi keele piisava oskuse korral nõutakse vaid keeleõpetaja tõendit selle kohta ning õpinguid võib alustada kas otse põhikursusest või edasijõudnute rootsi keele kursusest.

Põhilised vastuvõtutingimused

● **Täielik keskharidus** (olenevalt valitud erialast on olulised ka antud ainetes juba saavutatud tulemused. Mõnedel kursustel nõutakse ka eelnevaid kõrgkooliõpinguid).

● **Hea rootsi keele oskus** (näiteks ülalmainitud ettevalmistuskursustel omandatud.)

● **Hea inglise keele oskus,** tõendatud mõne rahvusvaheliselt tunnustatud testiga (nt. TOEFL, ELTS, MELAB). Tulemused saadetakse testimiskeskustest **otse** UHÄ (ülikoolide ja kõrgkoolide amet) vastuvõtu osakonda.

Nõutavad dokumendid

● **Ametlikult kinnitatud dokumentide koopiad eelnenud õpingutest:** keskkooli lõputunnistus või klassitunnistus, ülikooli diplomid jne. Koopiad peavad olema kinnitatud väljaandva õppeasutuse, Rootsi konsulaadi või notariaalkontori pitsati ja allkirjaga.

NB! Ärakirjad peavad olema originaalkeeles.

● **Ametlikult kinnitatud tõlked inglise, prantsuse, saksa või rootsi keelde.**

● **Inglise keele testide tulemused saadetakse testimiskeskustest otse UHÄ-le.** Kui test toimub hiljem kui 1. detsembril, peavad tulemused jõudma Rootsi enne 15. aprilli.

● **Elamisloa taotlemiseks nõutakse dokumenti, mis tõestaks, et taotlejal on piisav kogus raha, et end ära elatada — nt. stipendium,** isiklikud ressursid või mõni muu võimalus. Praegu arvestatakse selle summa suuruseks umbes 4700—4900 SEK kuus ning aastase kursuse puhul peab rahast jätkuma vähemalt 10 kuuks. Nõutav summa suureneb järk-järgult.

Tavaliselt ei eralda Rootsi ülikoolid ja kõrgkoolid külalisõppijaile stipendiume või finantsabi. Rootsipoolse stipendiumi puhul ei ole see tavaliselt ette nähtud kogu 4—6-aastase ülikoolikursuse läbimiseks.

AJAKAVA

1. detsember

Viimane tähtaeg õppimistaotluste ning elamisloa taotluse esitamiseks Rootsi konsulaati.

15. aprill

Inglise keele testi tulemuste UHÄ-sse jõudmise viimane tähtaeg.

Juuni

Rootsi konsulaat teatab taotlejale elamisloa saamisest või sellest keeldumisest. Elamisluba hakkab kehtima alates 1. augustist.

Kui taotleja on vastu võetud mingisse ülikooli või kõrgkooli, saab ta teate UHÄ-lt ning täpsemat informatsiooni vastuvõtu kohta antud ülikoolilt.

Kui taotlus on tagasi lükatud, teatavad UHÄ ja Rootsi konsulaat sellest enne juunikuud.

August

Algavad aastased rootsi keele ettevalmistuskursused. Põhiõpingud algavad järgmise aasta augustis, muidugi tingimusel, et rootsi keele test on edukalt mõõdas.

Ülikoolikursused inglise keeles

Kergendamaks külalisõpilaste õpinguid Rootsis pakutakse ka ühesemestriseid kursusi inglise keeles.

Nendele kursustele taotlemiseks tuleks informatsiooni ja ankeeti küsida otse sobivast ülikoolist või kõrgkoolist. Taotlused sügissemestriks peavad jõudma Rootsi hiljemalt **15. mail,** kevadsemestriks **1. novembril.** Elamisluba on võimalik taotleda eraldi ja alles siis, kui on juba ülikoolist nõusolek olemas.

Erinevalt tavalistest ülikoolining kõrgkoolikursustest, mis on tasuta, on osa ingliskeelsetest kursustest tasulised.

LUNDI ÜLIKOOL

Pakutakse erikursusi rootsi keele ja skandinavistika õppimiseks. Loomulikult on ka teisi programme, näiteks humanitaar- ja ühiskonnateadustes.

UPPSALA ÜLIKOOL

Ülikooli juures toimib ka rahvusvaheline suvekool, mis hõlmab rootsi keele õpet mitmel tasemel, Skandinaavia moodne kunst, Rootsi kirjandus jne. Ka suvekursusi on erineva pikkusega.

Peale ülalmainitute on ka veel rida asutusi, mis korraldavad suvekursusi, tõsi küll rootsi keeles.

PIRET PART,
Eesti Instituut

Dotsent SIINA LEPIK

Juubeliõnnitlused täiendus- keskuselt ja kultuurikateedrilt.

Eesti Akadeemiline Naiste Ühing

Nii sugust nime kandev organisatsioon peaks saama 65-aastaseks. Ütlen «peaks saama» seepärast, sest viiskümmend aastat pole ju tegutseda lubatud. Nüüd on akadeemiliste naiste hulgas tekkinud mõte ühing taastada. Taasasutavad naised on mitu korda koos käinud, põhikirja projekti arutanud, aastapäevaürituse kokku seadnud, mõned kutsedki välja saatnud.

Mida tähendavad tähed EANÜ? See ühing on Tartu Ülikooli juures tegutseva akadeemilise haridusega naiste vabatahtlik ühendus. 1926. aastal oli Eesti Naisüliõpilaskonna seltsi välisliikmed need, kes pidasid vajalikuks koondada Eesti akadeemilise haridusega naisi hariduse ja kultuuri edendamiseks, nende õiguslike ja aineliste huvide kaitseks. 2. mail 1926 loodud ühingu millele tekkis ka Tallinna osakond, kuulus Rahvusvahelisse Akadeemiliste Naiste Liitu.

* * *

65. aastapäeva pidulik tähistamine toimub **kolmapäeval, 1. mail kl. 11 TÜ Ajaloomuuseumis.**

Pille Valk tutvustab ühingu omaaegset tegevust, **prof. Selma Teesalu** räägib esimesest esinaisest, **prof. Liidia Poska-Teissist** ning **Reet Kingisepp** oma emast **prof. Elise Käer-Kingisepast,** kes oli esimene abiesinaine.

Ajaloomuuseumi oodatakse kõiki asjast huvitatud akadeemilisi naisi. Muuseumis korraldatakse ka ekskursioon ning õhtul toimub koosviibimine. Külalisi on oodata Tallinnast ja Soomest.

Kõiki, kes suudaksid aga aidata ühingu ajalugu valgustada, palutakse endast teada anda tel. 32 834 Tartus (Paaver) ja 52 36 88 Tallinnas (Puusaar).

VARJE SOOTAK

Turu Ülikooli stipendiumid

Turu Soome Ülikooliselts on (nagu mineval aastal) määranud kaks 15.000 FIMi suurust stipendiumi õppimiseks sügissemestril Turu Ülikoolis.

Stipendiumile võivad kandideerida **vähemalt kolm aastat** Tartu Ülikoolis õppinud üliõpilased ja aspirandid (kraadi kaitsnuid ei aktsepteerita). Õppeainet, mida soovitakse omandada, peab õpetatama Turu Ülikoolis. Stipendiumid määratakse ajavahemikuks 1. september 91 — 31. detsember 91. Lisafinantseerimist pikemaks õppimiseks selts võimaldada ei suuda.

Loomulikult eeldatakse kandidaatidelt küllaldast soome keele oskust, aspirantidele piisab ka heast inglise keelest.

Mida tuleb teha, et kandideerida?

Vabas vormis avaldus peab sisaldama enese kohta käivaid isikuandmeid, oma varasema õppetegevuse kirjeldust ja tunnistuse soome või inglise keele oskuse kohta. Mis puutub keeletesti, siis selle kohta saab järgmisel nädalal täpsemaid andmeid kas edustusest või Andi Kasakult.

Ei ole ilmselt liigne meenutada, et alati on parem, kui avaldus sisaldab võimalikult rohkem täpset teavet ja ei piirdu vaid paari lausega. Loomulikult tuleb avaldusele lisada teaduskonnapoolne soovitus. Rektori nimele esitatavate avalduste laekumise tähtaeg on 15. mai, ent soovitav on asja mitte viimasele hetkele jätta. Kasulik oleks avaldusele lisada soome- või ingliskeelne lisa. Teadmiseks aspirantidele, et neile kõlbab ka iga rahvusvaheliselt arvestatav tõend inglise keele oskuse kohta.

Stipendium on määratud katma majutus- ja elamiskulusid. Eraldi sõiduraha Turusse ja tagasi ei ole stipendiumi sisse arvestatud. Lõpliku otsuse teeb Tartu Ülikooli esitatud kandidaatide hulgast Turu seltsi valitsus.

Nii et: kes on huvitatud sügissemestril Turus õppimisest, kiirustage nõuetekohase avalduse toomisega A. Kasaku kätte.

Abist ja häbist

On nagu vanas muinasjutus, kus vaeslaps üleöö rikkaks sai. Vahe seisab vaid selles, et vaeslapse õnn oli töökuses, enne, kui õiglus võitis, tuli hulk läätsesid ja herneid sorteerida ja muidki töid teha.

Meil olid Saksamaalt saadetud abipakid. Iseasi, kus keegi neist rikkaks sai, aga saadi ju tasuta ja tööta. Nagu kuulda, on pakkide sisu põhjustanud küllalt vastakaid tundeid. Onnetik on rahul, see, kel halvemini läks, kas solvunud või petlunud. Mitmel pool on abiesemed naeru ja pilget sünnitanud. Küllap selleigi on oma põhjus. Sest tõepoolest, sugugi kõik esemed ei olnud kõrgekvaliteediline puutumata kaup, nagu vaateakendel või reklaamis näha.

Kõik süüdistused ja kriitika, mis antud küsimuses edustuse kaela on langenud, on kahjuks esitatud valel aadressil. Edustus püüdis teha oma parima, lähtuda kõige õiglasemast mõeldavast viisist ja eks ta ole ise ka pisut puudutatud, et asjad kõige paremini ei õnnestunud. Samuti nagu Nõukogude Liidu kaubamärki kandvate rõbalate saajad, tundis end petetuna ka edustus. Aga kellegi peale näpuga näidata ka ei saa, kogu häda põhjus seisneb vahendajate rohkuses. Igaühele neistki pidi midagi pudenema. Ja loomulikult mitte halvemast otsast.

* * *

Kuid jätkem see. On selge, et olnut olematuks ei tee. Küsimust tuleks vaadelda hoopis teise nurga alt ja nimelt pöörata tähelepanu moraalile ja moraalitusele oma suhtumises annetustesse. Meil ei ole mingit alust ega õigust süüdistada lahkeid andjaid selles, et nad ei osanud-taibanud meile iga ema soovidele ja maitsele vastavaid esemeid saata, ega ka selles, et nad võib-olla meie majandusliku olukorraga täpselt kursis ei ole.

Küsimus tuleks esitada nii: mis õigus on meil käsitleda Läänest tulevat hea tahte avaldust iseenesestmõistetavusena. *Me oleme ju noored ja terved inimesed, kõigil käed-jalad otsas, kelle jaoks peaks olema selge, et iga hüve saamiseks tuleb tööd teha ja mitte käed rüpes istuda, oodates kuni õnn taevast sülle langeb. Tõsi, meil on paljudest asjadest puudus, kuid samal ajal ei ole kellelgi kohustust meid aidata ka siis, kui me ise hakkama ei saa.*

Hea küll, läks nagu läks, ehk järgmisel korral läheb paremini. Et see järgmine kord ukse ees seisab, on edustusel tekkinud hulk muresid. Igal jaotusvõusil on suurel arvul plusse ja miinuseid, täiuslik ei ole ükski.

Üks võimalikke variante oleks inimesi piisavalt usaldada, teatada inimestele aeg ja koht, kuhu asjad on välja pandud, ning loota noorte emade õiglustundele ja kombekusele. Mul kahjuks ei ole nii suurt usku inimestesse, senised kogemused ei anna selleks põhjust, ja seepärast arvan, et nii kujuneks jaotamisest suurejooneline olelusvõitlusetendus parimate džungli seaduste järgi. Tugevad, keda on vähemus, võidaksid. Kuid on vist parem jätkata elu illusioonide kütkes ning mitte anda inimestele võimalust oma tõelist metsikut palet näidata.

(Järg 4. lk.)

Et uutmisest saaks muutmine

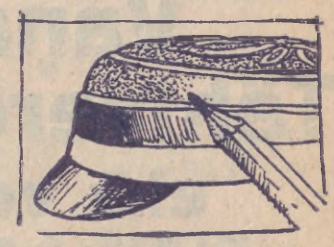

Kolmes eelmises «UT» numbris on Peeter Olesk (ja tänaseski) harjutanud lugejaid mõttega, et lähemal ajal tuleb ülikoolis teha otsustav samm ainesüsteemi suunas ning et sellega käib paratamatult kaasas praeguse struktuuri muutmine nii teaduskondade kui kateedrite (üleminek põhiliselt õppetoolidele) tasemel. Seda on tarvis, et taastada ainekeskset õpetamist, võimaldada lähedaste erialade seotust õppeprotsessis ning tagada Tartu Ülikooli sulamine kaasaegsesse haritlaste kasvatamise süsteemi, enne kui juba moodsana loodav Tallinna *universitas* võtab Tartult nii tema näo kui edasi lükatud teo võimalusegi.

Tulevaste õppetoolide vajalikkus ei selgu üksnes võrdlustes (á la Läänes on see nii), vaid sellega, kuidas ühe aine õppejõud on voimelised välja pakkuma programmi nii neile üliõpilastele, kes on valinud antud aine enesele põhiaineks kui ka neile teiste erialade üliõpilastele, kes soovivad seda sooritada kõrvalainena. Samuti on tähtis — kui palju valikkursusi saab selles aines kuulata. Õppetooli vajalikkuse määrab ka võimalus kaitsta selle juures nii magistrikui doktorikraadi. Nii peaks õppetoolistumise protsess algama sellest, et iga iseseisva eriala õpetajad töötavad välja mõeldavad õppeprogrammid, lähtudes konkreetselt eriala õigustest ja kohustustest.

* * *

AJALOO-OSAKONNAS on sellega algust tehtud. Konkreetsemaks muutus asi eelmisel sügisel, kui aspirant Veiko Berendsen esitas õppeplaani projekti, mis nägi ette praeguste kohustuslike üldainete suure mahu tunduvat kärpimist, et vabastada üliõpilaste energia ja aeg iseseisvaks tööks. Õppejõudki saaksid lõpetada tudengite nivelleerimise üldkursuste läbi ning leida aega sügavamaks teadustööks ja sellele baseeruvate valikkursuste lugemiseks, samuti seminaride pidamiseks.

Nüüd mõtleb kaasa juba enamik õppejõude. Arutelud on muutunud detailsemaks ja filosoofiateaduskonna ajaloo-osakonna struktuur tulevaks õppeaastaks võiks välja näha järgmine.

Säilib kolm praegust ühendust: **Eesti ajaloo kateeder, üldajaloo kateeder ja uusima ajaloo kateeder.** Neist eralduvad **arheoloogia, etnograafia ja kunstiajaloo õppetoolid** (teoreetilist võimalust ainesüsteemi koormust kanda on kinnitanud kõigi kolme esindajad). On võimalik veel ka **Eesti ajaloo kateedri õppetoolistumine** lähemal ajal ning võib-olla kaugemas perspektiivis struktuurimuudatusena **Ida-Euroopa ajaloo õppetooli eraldumine uusima ajaloo kateedrist.** Mõlemal viimatinimetatul võiks olla lisaks ajaloo-õppijatele tellijaid ka **õigus- ja majandusüliõpilaste hulgas** (esimesel veel näiteks vene filoloogia erialal).

* * *

ÜKS ARUTELUDEST toimus 18. aprillil Eesti ajaloo kateedris. Osa võtsid esimese ainesüsteemile põhineva konkreetse programmi autor prof. SULEV VAHTRE ja dots. ALLAN LIIM Eesti ajaloo kateedrist, dots. VILMA TRUMMAL ja AIN MÄESALU tulevase arheoloogia ning dots. ARVED LUTS tulevase etnograafia õppetooli juurest (lisaks allakirjutanu). Käesolevas arutluses on kasutatud vestluses kõneldut (ilma et nimetatud inimestel lasuks vastutus kogu kirjapandu eest).

Lähtealuseks on Saksamaal käibiva põhiainete valiku süsteemi ja Soome-Rootsi õppenädalate järgi arvestatava punktisüsteemi sünteesimine. **Õppenädalaid arvestatakse 20** (à 40 tundi). Stuudiumi õppevormid oleksid **üldkursused** (põhiteaduses), **aluskursused** (tingimata vajalikes põhiteaduse eriharudes ja kõrvalteadustes), **valikkursused, seminarid, praktikad ja keeleõpe.**

Et ainesüsteemile üleminek algab kolledžifaasist ja jõuab kõigi oma viljadega kraadifaasi alles nelja aasta pärast, on tähtsaim põhjendada õppeprogramme esmalt just selles struktuurijärgus.

* * *

KUI ÜLIÕPILANE FILOSOOFIATEADUSKONDA IMMATRIKULEERITAKSE, ei pruugi tal olla eelistust oma tulevase kitsama spetsiaalsuse suhtes ning isegi mitte lõplikku eelistust filoloogia, ajaloo või filosoofia suhtes. Ta on küll kohe registreerunud ühe osakonna juurde ja jälgib selle õppeplaani, kuid erandkorras peaks tal olema ühe aasta jooksul võimalik teaduskonna sees oma valikut korrigeerida.

Muidugi võib ta soovitavaid aineid valida kogu kolledžiastme programmist, kuid soovitavalt kuluks tal esimesed kaks semestrit pakutavaga tutvumiseks ja alusteadmiste omandamiseks. Esimese suurema otsustusena valiks ta (varakult välja pakutud teemadest) II semestril sooritatava proseminari juhendaja ja orienteeruva teema (see on tõenäoliselt üldisem kui semestri lõpuks vormistatava kirjaliku töö teema).

Ükskõik kas esimene valik sobis täpsema huviga kokku või mitte, teeb üliõpilane oma **lõpliku eelistuse III semestri alguseks.** Ta valib enesele **põhiaine ühe õppetooli juures ja kaks kõrvalainet erinevate õppetoolide juures.** Põhiaineks esitatavad nõudmised on kangemad kui kõrvalainetes (diskuteeritav on veel, kas võib olla näiteks 2 põhiainet ning kas 1. ja 2. kõrvalaine sooritatakse võrdse või erineva taseme nõudmiste järgi).

Valitud ainete sees allub üliõpilane üldiselt põhinõuetele, valides vaid erinevaid valikkursusi. Samas on kohustus õppida üldkursusi (näiteks kõiki ajalooperioode, sest need on vajalikud nii võimalikuks õpetajakutseks kui üldhariduseks) ja vabadus kuulata mõningas mahus ka teiste osakondade või teaduskondade aineid. Lisaks proseminarile teeb üliõpilane kaks aastast seminari (üks põhi-, teine kõrvalainest ja ühe peaseminari kolledžiastme lõputöö peaainest).

Üldjuhul loetakse üldkursus ühtse loengumahuga kõigile kuulajatele — sooritamiseks arvestatav iseseisva töö hulk ja seega ka eksaminõudmised on erinevad neile, kes valisid selle teema vastavalt põhiaineks või kõrvalaineks. Esimesel juhul peaksid loengute ja iseseisva töö mahud olema proportsioonis $^1/_5$. Üldkursus, mille kuulajaid võiks olla ka teistest teaduskondadest (Eesti ajaloos juristid, sotsioloogid, eesti filoloogid, žurnalistid ja valikkursustena ka teised; uusimas ajas näiteks juristid, majandusüliõpilased jt.), esitatakse õppetooli jõududega erinevatel tasemetel ning mahtudega ajaloolastele ja muudele.

Üldkursused võiksid olla võrdse loengute arvuga kõigile ajaloolastele. Eksaminõudmised (seega ka iseseisva töö ja punktide hulk) varieeruvad vastavalt sellele, kas kuulatud kursus kuulub põhi- või kõrvalainesse. Viimasest lähtudes rõhutatakse mingit teadmiste loiku ka valikkursustega. Eesti ajalugu kui olemuslikult vajalikem aine (kõigile nii eestlastena kui tulevaste õpetajatena) oleks siin mahuliselt eelistatud olukorras ning teda nõutakse kõigilt ajaloolastelt ülukursusena võrdses mahus.

* * *

ESITATUD PÕHIMÕTTED peaksid olema rakendatud ka tulevase filosoofiateaduskonna filoloogiaosakonnas (ehk teisiti osakondades). Igapäevasena peaksid kummagi osakonna üliõpilased saama vajaduse korral valida kõrvalaineks mõnda naabri õppetooli pakutust. Hetkel loevad etnograafid Eesti etnograafia kursust ühiselt kogu eesti filoloogia II kursusele ja ajaloo IV kursuse etnograafidele (eksamid tehakse eraldi). Filoloogiaosakonnas pakutavaid keeli vajavad kõik ajaloolased. Samuti peaks osa ajaloolasi tulevikus valima valikaineid ka teoloogiateaduskonna omadest (küllap ka vastupidi).

Lisaks sellele, et filoloogid ja ajaloolased teineteist heade naabritena vajavad, oleks loogiline, et tulevikus moodustatakse ka **erialadevahelisi õppetoole** (näit. antiigi ja klassikaliste keelte õppetool, Aasia ja Aafrika kultuuride ja keelte õppetool) — muidugi juhul, kui see on Tartu ülikoolis mõttekas.

Kui mõne õppetooli vajalikkus on tõestatud, võimalikkus aga õppejõudude-tippteadlaste puudusel kaheldav, võib loota Tallinnas elavate teadlaste integreerimisele ülikooli õppetoolidesse. Nii näiteks loevad ajaloo-osakonnas praegu E. Vunder, E. Tõnisson, J. Kivimäe, R. Helme, P. Raudkivi, L. Vahtre.

Mida ainelembesemaks ja kõrgetasemelisemalt organiseerituks õppetöö Tartu Ülikoolis muutub, seda rohkem leidub tallinlasi, kes sooviksid olla tõelise *universitas*'e liikmed Tartus.

Jüripäeval Supilinnas

TÕNIS LUKAS

NL kõrgkoolid isemajandamise okkalisel teel

Ülikoolile sobiva majandusmehhanismi väljatöötamisel oleme viimasel ajal peaasjalikult Läänest eeskujusid otsinud. See on ka arusaadav, eriti kui silmas pidada lõppeesmärki — ladusalt funktsioneerivat ülikooli stabiilses majanduskeskkonnas. Paraku oleme sellisest seisundist küllalt kaugel. Siit tulenevalt püüan allpool valgust heita sellele, mis tuuled puhuvad praegu N Liidu kõrgkooliökonoomikas, kus lööksõnaks on muidugi isemajandamine.

* * *

Kontseptuaalseks tuleb lugeda V. Nikolajevi (Kiiev) käsitlust

isemajandamisest riiklikus kõrgkoolis.

Nimelt on ta veendunud, et riiklikul kõrgkoolil ei saa olla põhitegevusest tulenevat kasumit. Tihti kiputakse lihtsalt riigieelarveliste summade kokkuhoidu samastama kasumiga.

Seega saame isemajandamisest rääkida vaid erivahendite puhul ja sedagi tinglikult. Ka lepingute puhul on neile (fundamentaaluuringute staadiumis) eelnevalt tehtud kulutused kokkuvõttes üldiselt kõrgemad kui tellija poolt kompenseeritav katse-konstrueerimistööde lõppetapp. Siit järeldub, **et isemajandamine kõrgkoolis taandub kasumi tootmise asemel hoopis tingimuste loomisele ühiskonna poolt eraldatud vahendite võimalikult efektiivseks rakendamiseks.** See seisukoht on vastukaaluks ka meil vahel levinud vulgaarsevõitu lähenemistele.

Seoses eelpoolöelduga hakkab Liidu teadurite puhul silma mõningane «pendliefekt» kõrgkooliökonoomikas. Veel mõni aasta tagasi loeti kõrgkooli rangelt tsentralistliku juhtimisega asutuseks. Spetsialiste jagati riiklike jaotus- ja suunamisplaanide alusel, teadustöö tulemustega mängiti sageli aruannete tasandil ping-pongi, erivahendeid ja lepinguid vaadeldi kui kõrvalist harrastust. Kõrgkooli tegevuse määrasid riigieelarve ja ettekirjutused ülalt.

Praegune arusaam kipub langema diametraalselt teise äärmusesse. Absolutiseeritakse isemajandamist kõrgkooli jaoks väärastunud kandi pealt. Riigieelarvelisi vahendeid loetakse *a priori* ebapiisavaks ning peatähelepanu suunatakse vahendite juurdehankimisele (-teenimisele). Kõrghariduse andmine ja fundamentaalteaduste arendamine on muutumas riigi funktsioonist kõrgkooli eralõbuks, mille elushoidmiseks tuleb ise vahendid teenida. Tähelepanuta on jäetud sellise vaatenurga lühinägelikkus.

* * *

Edasi pisut katsetest Lääne eesrindlik kõrgkoolikorraldus koos finantseerimissüsteemiga meile üle võtta. Tavaliselt on sealne finantseerimine vägagi determineeritud mehhanism rangete eelarvete, ametipalkade ning ilma igasuguse «finantsomaloomingu»-ta. Meile pimesi ülekantuna jõuaksime ilmselt bürokraatia eriti arenenud vormini vahendite täieliku külmutamisega. Liiga erinev sisu on terminitel raha-eelarve, aga ka ametikohtpalk.

Sellest aru andes on Liidus mindud uut rada. Kõrgkooli reformikomisjone pole enam suunatud läände tulikallite päevarahade peale tudeerima, vaid nende tööd on hakatud organiseerima **kohapeal, kaasates välismaa eksperte.** Tulemuseks on küllalt reaalne, aga samas kaasaegne kõrgkooli arengustsenaarium **(Kiievi Polütehniline Instituut).**

* * *

Suur poleemika käib kõrgkooli

koondeelarve koostamise

uute **printsiipide üle.** Omaks on võetud seisukoht, et kõrghariduse andmist tuleb vaadelda kui kaubatootmise eriliiki, mille produktideks on spetsialist, teadur (teadus) ning muud põhitegevusest tulenevad teenused ja kaubad. Rük kui põhitellija peab toodangu kinni maksma. Peab, aga ei maksa. Siin ongi veelahe: kas leppida ja vaadata ise, kuidas pinnale jääda, või mitte. Riik viskab kõrgkoolidele riigieelarve jagamisest üle jäänud tükikese ette ning eemaldub edasisest, kaitstes end kõrgkooli isemajandamise loosungiga.

Finantstaotluste planeerimise aluseks on siiani püütud kasutada kulutusi ühe spetsialisti ettevalmistamiseks. Inseneri puhul pakutakse selleks normatiiviks 2000 rubla semestris.

Selles olukorras ongi ka Liidu kõrgkoolid asunud õppemaksu kehtestamise ning spetsialistide müümise teele. Põhimõtteliselt ei ole selles midagi uut ega taunitavat. N Liit pole aga käivitanud sotsiaalseid mehhanisme selle lõõgi pehmendamiseks ja teeb siiani nägu, justkui kõrgkoolidele piisaks riigieelarvest küll. Sealsed kõrgkoolid ongi kuulekalt innustunud isemajandamisest kõige otsesemas tähenduses. On arvamus, et õppemaks võiks olla *ca* 600 rubla semestris.

(Järg 4. lk.)

Vana hea Tähtvere stuudio
ehk veel kord ELUS-i tuluõhtust

13. aprillil korraldas korporatsioon «Ugala» üpris pretsedenditu tuluõhtu Eesti Looduseuurijate Seltsi heaks. Lühiülevaade sellest avaldati «Postimehes» 15. aprillil. Õhtu märksõna — **«Tähtvere Stuudio» (TS)** — jäi paraku tolles artiklis valja toomata. Seekordne etendus — **«Taevaminemispüha»** — oli ühtaegu tuluõhtu kulminatsiooniks ning samas stuudiolaste järjekordseks kordaminekuks.

* * *

Mida kujutab ja keda esindab TS? Stuudio isa ning igakordne hingestaja on **Juhani Puttsepa** loovisiksus. Seetõttu on TS-i peamised tegijad ja austajad olnud 1980-ndate aastate bioloogiatudengid ning nende kunsti- ja loodushardad ajaning saatusekaaslased. TS — see on paljudele aastakümne sümbol ja loomingulise eluviisi firmamärk. Mitmekumne näidendi, estsirkuse, mängufilmi ja luuleõhtu põhimaterjaliks on olnud stuudiolaste algupärandid.

Samas on ikka ja jälle inspiratsiooni leitud ka Eesti klassikutelt. Näiteks olgu toodud J. Liiv, M. Under, A. Kallas, A. Gailit, F. Tuglas, J. Viiding. Gastrõleerimisgeograafia on samuti aukartustäratav — Tartu, Hanikase, Tipu, Konguta, Alatskivi, Taevaskoja, Kärevere, Ojaäärse, Anseküla, Emmaste, Tallinn, Viljandi, Ahja, Laelatu, Matsiveski jpm. Loomingulises õhkkonnas (kolhoosilõõkrühmades, keemialaborites, väljpraktikatel, matkadel jne.) sündinud teoste traditsioonilised dramaturgilised trumbid on meeleolude sugestiivne esituslaad ning värvikate karakterite loomine. Esietendunud «Taevaminemispüha» oli vana hea TS uues kunstiküpsuses.

«JUMAL SUL' LIGEMAL IHKAB MU VAIM»

«Tähtvere Stuudio» etendas Eesti Looduseuurijate Seltsi tuluõhtul algupärandit «Taevaminemispüha». Loo, mis laiemale publikule polegi ehk tuttav, kuid kandnud «Sirbi ja Vasara» näidendivõistlusel loorbereid, **lavastas** autor Juhani Püttsepp. Tegelikult teisel katsel, sest esimest korda prooviti seda teha lavakunstikateedri XIV lennuga, kuid jäi mingitel põhjustel pooleli.

Vaatamata kõikide osalejate asjaarmastajatikkusele või tänu sellele õnnestus «Taevaminemispüha» seekord täielikult. Lavakujundus, heli, valgus, pürotehnika ning näitlejad olid suurepärased võrreldes professionaalse teatri «Vanemuine» nii mõnegi etendusega. Pinget laval jätkus lõpuni.

* * *

Tegevus toimus 1947. aastal mereäärses talus. Tegelasteks olid venelaste eest üle vee põgenema soovivad metsavennad ja kohalik kooliõpetajanna. Rohked dialoogid ja arutlused, mis nende vahel aset leidsid, pakkusid mõtteainet põhiliselt Eestimaa ja Venemaa küsimustes, olles nii tekstiliselt kui ka etendamise poolest üpris mahlakad.

Osades olid: Souk — **Hannes Kollist**, Joll — **Rein Kalamees**, Edes — **Pelle Kask**, Labi — **Mart Loog** ja Löör — **Piret Korjus** (korporatsioonidest «Ugala» ja «Filiae Patriae»).

Meeste kokkumäng oli väga hea, natuurid hästi valitud. Pisut nõrgemini seostus Löör. Näitleja süüks aga seda vaevalt ajada võib, sest autor on andnud talle üldiselt vähe eneseavaldamise võimalusi. Kuigi Lööri päralt on esimene pilt täielikult sõnatu näitlemisega, enda näitamisega, on seda parimalegi näitlejale nagu liiga vähe, et etenduse lõpuni tervikusse pidama saada (jääda). Hilisemad etteasted ei pääsenud eriti mõjule. Vaid Lööri lahkumine lavalt — «surmaminek» oli omal kohal ja hea.

Kindlasti poleks sellel irisemisel põhjust, kuid teost varem lugenuna on mälus omad kujutlused, mille mittetäitumisest siintoodud mõtted tingitud.

Üldiselt on enamikule «Tähtvere Stuudio» etendustele iseloomulikud mõned jooned. Need on jõulisena avalduvad ülim mehelikkus ja naiselikkus. Mehelikkus enamasti tapluste jm. taoliste etüüdidena, naiselikkust annavad edasi emotsionaalsed, sageli kergete elukommetega naised. Jõulisus ja elurõõm on asjad, mis ei võlu mitte üksnes laval.

Loodame, et etendust, mille taga on rohkesti tööd ja vaeva, näidatakse siiski veel, kuigi «Tähtvere Stuudiole» on omane mängida tükke vaid kord. «Taevaminemispüha» vääriks enamat. Vähese reklaami tõttu võis jääda nii mõnigi huviline tulemata. Ja ehk jäänuks Peeter Volkonskigi rangluu murdumata, kui ta oleks saalis istet võtnud ja etendust rahulikult vaatama jäänud.

* * *

Elu, mängu ja väljamõeldiste traagika ja koomika, pühadus ja lüürika annavad loodetavasti edaspidigi toitu stuudiolaste katkematule loomenäljale. Juba on leitud ka uusi väljundeid. Nimelt ilmusid paljundusest **Ülle Kiviriku** ja **Taago Tagasoo** luulekogud, millele peatselt järgnevad ka **Jussi Ränikivi** valitud teosed. Seepärast ärgu keegi kahelgu TS-i firmamärki nähes — sellega on tagatud loodusliku, loomuliku ja vahetu tartulik süntees.

ÜLLE SILLASOO
TOOMAS REMMELKOOR

Abist...

(Algus 3. lk.)

Ei ole siiski muud viisi kui vaba valik, et enamik rahule jääks. Võimalik oleks kuidagi kontrollimehhanisme kasutades igaühe saadaval abikogust piirata ja allkirja vastu välja anda. Või siis loosida järjekord ning samamoodi esemete arvu piirates inimesed grupikaupa kella aegade järgi asju valima lasta. Aga mida rohkem üritada seda süsteemi täiustada, seda rohkem nõuab see tööd ja aega. Samal ajal võib üsna kindel olla, et absoluutselt õiglast jaotusviisi me väl a ei mõtle ja seetõttu erinevate variantide kasutamisel rahulolevate hulk võrreldes rahulolematutega oluliselt ei muutu.

Nii tekib küsimus: milleks siis vaeva näha, kui nii ehk teisiti samavõrra kiita ja sõimata saad. Püüda anda oma parim loomulikult tuleb ja nii ka tehakse, ent siit ka palve kõigile noortele emadele: keilel antud küsimuse parimaks tahendamiseks mõni hea nõu varuks, andku ka edastusele teada. Mitu pead on ikka mitu ja parem kui üks.

KAAREL TARAND

(Algus 3. lk.)

NL kõrgkoolid...

Riia Polütehniline Instituut on õppemaksu asemel kehtestanud tasu iga lõpetanu eest. Üldstuudiumi läbimine annab õiguse lõpetada bakalaureusena. Eeasi maksab aga tellija 3000—5000 rubla konkreetse üliõpilase spetsialiseerumise eest stuudiumi teisel poolel. (Kõigele sellele võib järgneda veel magistrikoolitus.) Maksmine toimub individuaalsete lepingute alusel. Saadud summast läheb pool erialakateedrile, kolmandik üldainete kateedritele ning ülejäänud (*ca* 17%) instituudi ülalpidamiseks.

Laialt otsitakse võimalust teaduskondade tasemel sponsorite leidmiseks. Samuti püütakse ära kasutada välisriikide kõikvõimalikke koolitusfonde. Viimase aja uudiseks on ka kõrgkoolisiseste kommertspankade loomise katsed.

* * *

Väga teravalt on Liidu kõrgkoolides üles kerkinud küsimus

kõrgkoolisisesest detsentraliseerimisest.

Võimutäius delegeerub enamikul juhul teaduskonna. On instituute, kus on minnud julgelt pangaarvete avamiseni.

Raha jagamisel on levinud kaks teed. Esimesel juhul jagatakse kõrgkooli eelarve allüksuste vahel ning siis tehakse igaühelt lõige tsentraalseteks vajadusteks. See variant eeldab kõikide allüksuste iseseisvumist.

Teisel juhul moodustatakse algul tsentraalsed fondid ja seejärel jagatakse ülejäänud raha allüksuste vahel. Selle variandi puhul neutraliseeritakse aga allüksuste demokraatlik opositsioon administratsiooni suhtes.

Iga kuluartiklit jagatakse eraldi ning normeerimise aluseks püütakse leida sobivaid näitajaid. Nii on soovitatud näiteks majanduskulusid jagada proportsionaalselt teaduskonna põrandapinnaga, aparatuuriraha lähtudes teadustöö mahust jne. Märkamatult jõutakse välja absurdini. Millegipärast ei usaldata N Liidu kõrgkoolides otsuste langetamist komisjonidele ja ekspertidele.

Eriyahendite kasumit, samuti õppemaksu või spetsialistide maksu soovitakse näha kindlasti teaduskonna käes. Sama on lugu eksami ümbertegemise maksuga. Õnneks on loobutud kõrgkoolide hoonete detsentraliseerimisest.

Samas küsimuses kohtame ka mõõdukamaid seisukohti. Oma arveldusarve avamine võivat kätte tasuda täiendavate ametnikukohtade tekkega, mis üldkokkuvõttes tõstab kõrgkooli kaudseid kulusid. Soovitatakse piirduda allkontodega tsentraalses raamatupidamises. Vahel jõuab vilgas majandusmõte kasiin äärmuseni. Nii on Ukrainas praktiseeritud kateedriviisilist brigaaditöövõtu, kusjuures juhtkonnaga sõlmitud lepingus sisalduvad kohustused üliõpilaste ettevalmistusest kuni keskkütte parandamiseni.

Väga suurtes raskustes on idapoolsed kõrgkoolid kooperatiivide ja väikeettevõtetega. Selleks et ühtlustada majanduslikke vabadusastmeid kõrgharidussüsteemi ja ettevõtluse vahel, on mõned instituudid pugenud läbi kõrgkoole piirava seadusandluse kitsaimatest pragudest.

Selles osas tundub olevat üheks lipulaevaks **Moskva Tsiviillennunduse Instituut.** Uuenduste mõtteks on tööjõuturul lüüa kooperatiive.

Instituut planeeritakse anda üle töökollektiivi omandiks. (Ka Eestis on sellest juttu olnud kui küllalt udusest omandivormist). Osadele kõrgkoolidele taotletakse erilist, nn. akrediteeritud kõrgkooli seisundit, mis tooks endaga kaasa maksusoodustused. Detsentraliseerimine on viidud vähima lülini.

Palgafondi normeerimisest hiilitakse mööda järgmise skeemiga: iga täiskohaga töötajaga sõlmitakse lisaks tagasihoidlikule ametipalgale veel soliidne leping, mida vaadeldakse kohakaaslusena. Sotsiaalkindlustust neilt summadelt ei arvestata, palgafondi normatiiv on aga ühepoolsel initsiatiivil vabaks lastud. Trahv palgafondi ülekulu eest on võrreldamatu efektiga, mida on saavutatud kogu raha palgaks «sulatamise» teel. Pank vahele ei sega, sest formaalselt on kätte võideldud eksperimendiõigus. Tõsi, aviaatorid on kõrge lennuga!

* * *

Kompleksselt on erinevate majandusmudelite ühitamisele kõrgkoolis lähenenud J. Bogatšov (Moskva). Põhimõte seisneb selles, et kõrgkooli koondeelarve koostamisel on silme ees kõrgkooli struktuur koos väikeettevõtete, kooperatiivide ning muude majandamisvormidega. Iga selline allüksus töötab ju kindla majandusmudeli raames (riigieelarve, erivahendid, isemajandamise I ja II variant, kooperatiiv, aktsiaselts, majandusühing, eraettevõte vm.). Iga majandusmudeli jaoks on kõrgkoolil tarvis välja töötada nn. tüüptingimuste kogum, kus on fikseeritud peamised normatiivid suhetes kõrgkooli koondeelarvega (riigieelarve assigneeringud, kasumieraldised, renditingimused jne.). Nii hargneb lahti majandusmudel kogu kõrgkooli jaoks ning lõpuks koondeelarve tulude ja kulude pool. **Siit õhkub igal juhul mingit asjalikkust, mille rakendamist võiks kaaluda ka meil.**

* * *

Veel mõni hetkelähelepanek

nõukogude kõrgkooliökonoomikast. Vaeslapse ossa tunduvad olevat jäetud ülikoolid. Tegeldakse instituutidega, mis on üldiselt monodistsiplinaarsed ning rakendusteaduste suure osakaaluga. Visalt jõuab elule järele Liidu kõrgkoole puudutav seadusandlus. Palju energiat kulub iseenda kehtestatud seadustest möödahiilimisele. Ikka veel leiutatakse meil ja seal sarnaseid jalgrattaid selle asemel, et teineteiselt õigel ajal õppida.

* * *

Milliste järeldusteni viib N Liidu kõrgkooliprobleemidesse süüvimine meie jaoks?

Kõrgharidust ja fundamentaalteadust peab ülal pidama kogu ühiskond riigieelarvelise finantseerimisega. Riigieelarvest ülalpeetavate rahvamajandusharude hulgas võiks olla kindel ja avalik prioriteetide struktuur. See struktuur peaks olema tagatud mitte deklaratiivselt, vaid kasvõi ametipalkade klassideni välja riigiasutuste eri prioriteedigruppides. Aitaks ju osa pingeid maandada juba kindel tunnetamine, millisel finantseerimise nivool võrreldes teiste riigiasutustega asub ülikool üleminekuperioodi antud etapil.

Parlamendi poolt fikseerituna võiksid prioriteedid olla kõige agregeeritumaks instruktsiooniks valitsusele eelarve jagamisel. Selguse mõttes võiksid ju need vähesed kõrgkoolid Eestis, s. h. meie ainuke ülikool figureerida riigieelarves eraldi ridadel. Selles kõiges väljenduks ühiskonna rahade avalik kulutamisstrateegia.

Isemajandamine peaks tähendama meile eeskätt heaperemehelikku kulutamist, olema ka teatavaks vahendiks spetsialistide ning teaduse turu kompamisel, mitte aga eesmärgiks omaette.

REIN KINKAR,
teadur

Loodusleht

● LOODUS JA MEIE ●

Kogu inimkonna arenguloos on nii materiaalses kui ka vaimses plaanis ikka põhiprobleemiks olnud inimese ja looduse vaimu ja materia vahekorra küsimus. Meie tegude arukusest sõltub see, kuivõrd elujõulise looduse ja isereguleeruvad ökosüsteemid ning millise kodu pärandame oma lastele ja lastelastele.

Nii alustab märtsi esimesel nädalal lugejani jõudnud uus **loodushoidjate infoleht** ja siit lähtub ka tema nimi — **«Loodus ja Meie».**

Infoleht peaks kujunema loodushoidjate kuuleheks ning tänavu on plaanis ilmutada 10 numbrit.

Alati on teretulnud huvitav info ning kaastöö igalt lugejalt, nii kodu- kui välisautoreilt.

Lehti levitatakse «Ajakirjanduslevi» ning Tallinnas firma «Arex» kioskites, suuremates raamatukauplustes (Tartus «Teadus» ja «Kirjavara») ning oma «lehepoiste» abil.

Leht saadetakse Teile koju, kui lähetate 7 rubla kas rahakaardiga toimetuse aadressil — Viljandi, Leola 15a või ülekandega arvele nr. 700916 Agrotööstuspanga Viljandi osakonnas.

HANNES HALLIK
HEINZ TAMMIK

NB!
Järgmine «UT» ilmub reedel, 10. mail.

UT
ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe tahtuse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. 10, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1072. Tiraaž 2000.

NR. 16 (1638)
REEDE,
10. MAI
1991
Ilmub novembrist 1948
HIND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

- ANNA MULLE ÕNG — ÕPPIMISRAHA, 2. lk.
- TÜ NÕUKOGUS — 2. lk.
- GUSTAV ADOLFI AUSAMBAST — 3. lk.
- EKSPERTIIS? — 4. lk.

Kammerkooril on sünnipäev!

TÜ kammerkoori 20. sünnipäeva kontsert on laupäeval, 11. mail kell 18 TÜ aulas.
Piletid tund enne algust peahoones.

Kutse kohale

PEETER OLESK

Kahtlemata rõhutaks see, kui õppetooli juhi kinnitaks kohale riigi president, õppetooli väärtuse *riiklikkust*. Kuid selleks on vaja oma riigi tõelist iseseisvust, enda poolt valitud ja siin tegutsevat presidenti, õppetooli täitmise põhjendatud korda ning sisuliselt õigustatud õppetoolide süsteemi. Ja seegi kõik hakkab päriselt tööle alles siis, kui on kindel, et õppetooli juhist asuvad kõrgemal üksnes õppetooli juhtide keskelt valitud dekaan, ülikooli rektori poolt kutsutud prorektorid ja valijameeste poolt valitud rektor. Siis võiks tõesti uskuda, et ülikooli kannab õppetoolide eesotsas tegutsev professuur.

Esialgu pole aga üldse selge, missugused oleksid õppetooli loomulikud mõõdud. Soov kõik praegu ülikooli hingekirjas olevad õppejõud ja teadurid iga hinna eest kuskile istuma panna tähendaks ülikooli uuendamist samal kombel nagu algklasside õpetaja loeb autobussis oma hoolealused üle: ta käskab kõik istuma, peaasi, et keegi püsti ei seisaks. Istugu süles või põrandal, ainult istugu ja lasku lugeda! Sellist jõupoliitikat ülikooli üle kandes nõutaks igale õppejõule ja teadurile oma istumisalust, oma õppetooli. Ent see ei oleks siis enam tool ega isegi mitte pink, see oleks kõigest ettekääne jääda akadeemilisse koosseisu.

Õppetooli saab luua aine (näit. uurali keeled e. uralistika), mis profileerib üliõpilase eriala (alates 1940. aastast on Tartu Ülikoolis õpetatud soome-ugri keeli üksnes eesti filoloogia raames ja uurali keeleteadust üksnes soome-ugri keelte raames, kuna eriala, mille tudeng lõpetab, kannab nimetust «filoloog, eesti keele ja kirjanduse õpetaja»!). «Sissejuhatus kirjandusteadusse» tudengi eriala ei profileeri, «eesti kirjandus» aga küll (niisamuti nagu «vene kirjandus» või «maailmakirjanduski»).

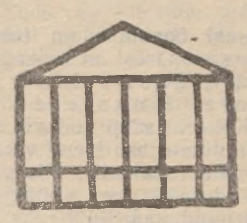

Järelikult tuleb määratleda need ained, kus Tartus on võimalik ja vajalik jõuda doktorikraadini, sest õppetool madaldub pelgalt abiõppeasutuseks, kui tema juures pole võimalik doktorikraadi taotleda. Selles mõttes on «teoreetiline füüsika» aine, mis peab õppetooli (või isegi õppetoole — üks aine ei pea sugugi ilmtingimata ühteainsasse tooli ära mahtuma!) üleval, kuna kaugushüpe (või üldse igasugused hüpped) ei pea.

Artiklis «Üksi koos teistega. Filoloogia õpetamisest teadusena» («Keel ja Kirjandus» 1991, nr. 4, lk. 193—204) olen esitanud õppetoolide loendi Tartu Ülikoolis soovitava filosoofiateaduskonna koosseisus. Pakutud õppetoolide arv (34 — + tosin lektoraati) on lahtine ega kirjuta midagi kellelegi ette, kuid on teadlikult suurem võrreldes iseseisvusaegse arvuga (27 + 8), sest traditsiooniliste ja vajalike ainete hulk ning õppetöö maht on oluliselt kasvanud. Küll on loendist puudu need ained, mis õppetooli ei kujunda, kuid on mõeldavad iseseisvate dotsentuuride sisuna (s. t. on professuuri eeldavast õppetoolist järgu võrra madalamad) — näit. teatriteadus, slaavi rahvaste ajalugu jne. Iga sellise õppetooli all (dotsentuur kuuluks õppetooli koosseisu) loetakse milmesuguseid n.-ö. tunniplaaniaineid, mis tagaksid nii hariduse avaruse kui ka mõnede teadmiste ülikohustuslikkuse. Eriala telje aga moodustaksid need ained, mida õpitakse ülemastmes (*laudatur*-tasemel), piltlikult öeldes kõige rohkem ja kõige põhjalikumalt.

(Järg 3. lk.)

EAAS ergutab loovaid üliõpilasi

EESTI AJAKIRJANDUS

Tänavu võime tähistada suuri kultuuriloolisi tähtpäevi: **eesti ajakirjandus saab 225-aastaseks; 100 aastat tagasi hakkas päevalehena ilmuma «Postimees».** On teisigi meenutamist väärivaid juubeleid. Võiks ehk isegi meenutada seda, et 15 aastat tagasi loodi TÜ ajakirjandusosakond ...

Võib-olla rohkem kui kunagi varem vajame just praegu toetumist rahvusliku ajakirjanduse väärttraditsioonidele — aatelisele põhimõtekindlusele ja aususele. Vajame haritud, professionaalselt ja eetiliselt laitmatut ajakirjanikku, kes tahab ja oskab oma rahva jaoks teha soliidset ajakirjandust vastukaaluks kõmu- ja kommertsväljaannetele.

• • •

Eesti Akadeemiline Ajakirjanduse Selts kuulutab eesti ajakirjanduse läheneva suure juubelipäeva tähistamiseks välja ajakirjandus-üliõpilaste teaduslike ja praktiliste ajakirjandusalaste tööde võistluse. Eesmärgiks on korralike uurimuste ja professionaalsel tasemel loomingulise eneseteostuse kaudu pisut kaasa aidata eesti ajakirjanduse ajaloo tundmaõppimisele ja kaasaegse ajakirjanduse taseme tõstmisele, ettevalmistusele tulevaseks kutsetööks.

Võistlusele oodatakse:

— uurimusi eesti (ja ka Eesti) ajakirjanduse ajaloost;

— uurimusi kaasaegse eesti ajakirjanduse probleemidest;

— käsitlusi kaasaegsest ajakirjandusteooriast.

Praktilise ajakirjanikutööna võib esitada:

— trükis ilmunud või ringhäälingus või TV-s olnud kaastöid vabalt valitud žanris (sõnum, artikkel, intervjuu, reportaaž, retsensioon, följeton jt.).

Esitada võib korralikult vormistatud (s. o. trükivalmis masinakirjas) kursuse- ja diplomitöid ning ka väljaspool õppetööd valminud käsitlusi.

Praktiliste tööde võistlusele esitada autori originaalkäsikiri ning trükis ilmunud variant; ringhäälingu või TV-saate käsikiri ning lindistus. Esitada võib üksiktöid või ka sarju. **Tööde vastuvõtt lõpeb k.a. septembrikuuga.**

Laekunud töid hindab žürii, kuhu kuuluvad esindajad seltsist, kateedrist ja Eesti Ajakirjandustöötajate Liidust. **EAAS on parimate võistlustööde auhindamiseks andnud rbl. 1500. (üks tuhat viissada rbl.).**

Finis coronat opus.

EAASi juhatus

Teadlased oma kongressile!

Kolmapäeval, 15. mail kell 11 algab Tallinnas Eesti TA Küberneetika Instituudi saalis (Akadeemia tee 21) Eesti Teadlaste Liidu korraline kongress.

Päevakorras: ETL juhatuse aruanne, revisjonikomisjoni aruanne, arutelu Eesti teaduspoliitikast ja teadlaste sotsiaalsest kaitsest. Sissejuhatavad sõnavõtud Peeter Saarilt, Peeter Oleskilt, Jaan Laasilt, Valve Kirsipuult, Uno Siitanilt. Valimised.

Eribuss Tallinna väljub kolmapäeva hommikul kell 7 «Vanemuise» alumisest parklast. Registreeruda kuni kella 15ni esmaspäeval, 13. mail tel. 32368 («Eesti Loodus»).

Eemalejäämine tuleb Teile ja Eesti teadusele ainult kahjuks!

ETL juhatuse esimees

AIN RAITVIIR

Jälle nurgakivi!

Toimetusel on kirjutamise ajal, s. o. täna, neljapäeval kindlad andmed selle kohta, et täna, neljapäevai pannakse (loe: eile, neljapäeval pandi) nurgakivi Lille mäe keeltemajale.

Raha

Välismaal õppimine on teadagi kallis ning seepärast on tudengi esmane mure, kust leida raha õpingute finantseerimiseks. Kui oma riigi kodanik saab võtta õpingute ajaks laenu või loota vanemate rahakotile, siis välismaale siirdujatel need võimalused enamasti puuduvad. Kuid raha saamiseks on võimalikud veel musttuhat varianti, mis ei pruugi olla laenatud Ostap Benderi arsenalist.

Lihtsam on saada vajalikku finantstoetust siis, kui õppimine toimub riikide või **kõrgkoolide vahel sõlmitud lepingute alusel.** Sel juhul on tudengile enamasti garanteeritud vähemalt õppemaks ja majutus, iseküsimus on mõningane taskuraha. Euroopas on riikide vahel käivitatud mitmeid ühisprogramme, mis sisaldavad tudengivahetust — ERASMUS, TEMPUS, NORDPLUS. Eestit ei ole veel kahjuks osalema võetud. Küll aga on Põhjamaade valitsused välja pakkunud stipendiumiprogrammi Baltimaade kodanikele (**vt. UT nr. 14**).

Lisaks riiklikele abiprogrammidele toetavad välismaale siirdujaid ühiskondlikud **organisatsioonid, sihtkapitalid, fondid.** Näiteks annab abiraha täiendõppeks Soomes Eesti Kultuurkapitali Sihtasutus (**vt. UT nr. 11**). Eelmises UT-s anti teada Turu Soome ülikooliseks stipendiumidest. Nagu ikka, valitakse kandidaadid sel juhul konkursi korras.

Teatud era- ja ühiskondliku kapitaliga loodud organisatsioonide üheks sihiks ongi finantseerida koolitusprojekte ja leida kõlbulikke kandidaate. Näiteks sisaldab *Institute of International Study* poolt USA-s välja antud kataloog *Funding for US Study* rohkem kui 600 organisatsiooni, mis pakuvad õpinguteks Ameerikas eri tüüpi abirahasid — *fellowship, grant, scholarship, internship.* Kahjuks ei ole meie käsutuses selliseid kataloge teiste riikide kohta.

Kõrvuti abiandmisele spetsialiseerunud organisatsioonidega korraldavad koolitusprojekte ka **erialaühingud, seltsid, ettevõtted.** Kõige parem on sobivaid projekte leida siis, kui jälgitakse pidevalt erialast või kõrghariduse problemaatikaga ajakirjandust. Ehk avarduvad edaspidi ka meie raamatukogude võimalused välisperioodika komplekteerimiseks, praegu kimbutab neidki rahapuudus.

* * *

Enne kui pöörduda abipalvega või stipendiumitaotlusega mõne organisatsiooni poole, peab tudengil selge olema, mida ta täpselt tahab. See tähendab, et tudeng peaks konkreetselt näitama **mille jaoks, kui palju ja kuhu tuleb tema eest raha maksta.** Ei ole soovitav esineda umbmääraste taotlustega. Kindlasti tuleks abiandjale eelnevalt tutvustada oma isikut ja saavutusi. Üldist laadi nõuandeid finantsabi taotlejatele jagatakse kaeelpool mainitud Ameerika kataloogi sissejuhatuses. Kataloogiga saab tutvuda ülikooli raamatukogus, *Peterson's Guide Centre.*

Sellest, et Eestiski on hoogustunud **haridussponsorlus,** annavad

tunnistust üha sagenevad kuulutused ajalehtedes. Valdavalt on kuulutajaks olnud **Avatud Eesti Fond** (AEF). AEF aastasest tegevusest on ülevaateartikkel 20. apr. 91 «Päevalehes». Samas artiklis on refereeritud ka AEF toetuste ja stipendiumide jagamise põhimõtteid.

Igal aastal määratleb AEF endale prioriteetsed valdkonnad. Alanud aastal olid eelissuundadeks **majandusharidus ja -koolitus, ajakirjandus ja kirjastustegevus, võõrkeelte õpetus, sotsioloogide, juristide ja politoloogide koolitus** ning **keskkonnakaitse.** Toetusele lühiajaliseks koolituseks või stažeerimiseks välismaal (kuni 1500 USD) võivad pretendeerida need, keda on kutsutud osalema kursustel, seminaridel, uurimistööl jne. Stažeerimise kestus ei tohi ületada 2 kuud. Samuti antakse ühekordset sõidutoetust (kuni 750 USD) osavõtuks konverentsidest, sümpoosionidest, seminaridest. Sõidu pikkus ei tohi ületada 4 nädalat. Seega ei tasu AEF tudengi eest aastaseid õppemakse samuti ei toeta AEF plaanilist teadust.

Toetustaotlejate vanuse ülempiir on 39 aastat ning esitada tuleb järgmised dokumendid:

— avalduse vorm (küsida AEF sekretariaadist),

— nimelise kutse koopia,

— 2 soovituskirja vastava erialaspetsialistidelt,

— *curriculum vitae*,

— publikatsioonide nimekiri.

Dokumendid peavad olema esitatud nii eesti kui inglise keeles. Hetkel saab avaldusi esitada üritustele mis toimuvad mitte enne kui 1991 aasta septembrit. Kõikidele laekunud avaldustele annavad oma hinnangu eksperthinnangud. Lõpliku otsuse langetab AEF-i juhatus.

AEF sekretariaat asub aadressil: Olevimägi 12, Tallinn 200101, tel 60 18 95.

Raha võib paluda, kuid raha on võimalik ka teenida. **Õpingute kõrvalt töötamine** on sõltuvuses konkreetse riigi seadusandlusest, majanduslikest oludest jne. Tudengil tuleks need endale selgeks teha enne välismaale minekut, et ei tekiks probleeme viisaga, maksusoodustustega vms.

Veel üks võimalus raha teenimiseks on **osalemine mitmesugustel võistlustel.** Välismaal on tavaline praktika kuulutada tudengite ergutamiseks välja võistlus rahalisele auhinnale või stipendiumile. Kuid kindlasti on ka eesti tudengitel õnnestunud selliseid auhindu võita. Teateid niisuguste konkursside kohta võib samuti leida perioodikast. Näiteks on praegu teatanud *Institute for Human Studies, George Mason University* mitmest kirjatööde konkursist, kus peaauhinnaks on 2500 või 1000 USD. Täpsemat teavet võib saada teabetalitusest, loodetavasti lisandub selliseid pakkumisi veelgi. Tudengitel tuleb vaid järgida prof. Rein Taagepera nõuannet — publitseerige, publitseerige, publitseerige!

Ja lõpuks on võimalik, et õpingud maksab kinni välisõrgkool ise, kuid ühelgi maal ei ole kerge leida rikast kõrgkooli.

URMAS AUNIN

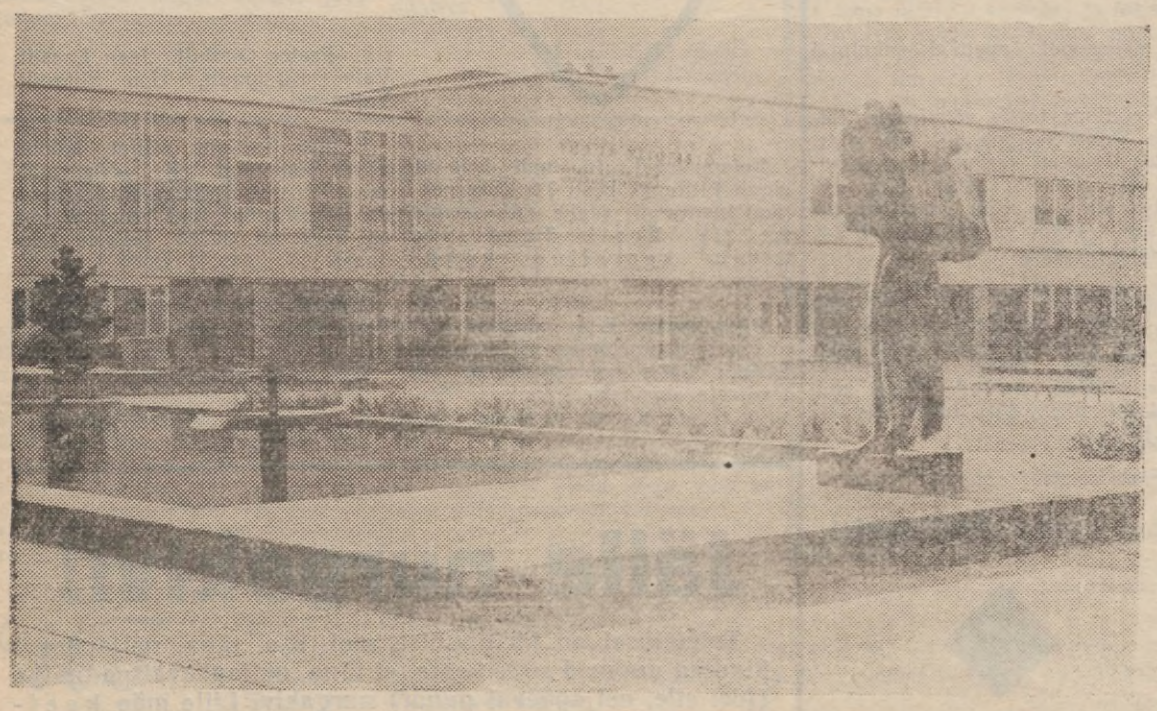

Turu Ülikool

26. APRILLIL

- **Valimised**
- **Bioloogia-geograafiateaduskonna perspektiivid**
- **Magistrikoolituse põhimäärus**
- **TÜ keelekeskus**
- **Uued üliõpilasühendused**

VALIMISED

Katedrijuhataja**ks** valiti prof. HELMUT PIIRIMÄE (üldajaloo kateeder) ja dots. OLEV RAJU (majandusteooria kateeder).

Anorgaanilise keemia kateedri professori kohale valiti pedagoogikadoktor AARNE TOLDSEPP, programmeerimise kateedri professori (0,25) kohale matemaatikadoktor GRIGORI MINTS (töötab Küberneetika Instituudis peateadurina).

BIOLOOGIA-GEOGRAAFIATEADUSKONNA

olukorda ja perspektiive tutvustas dekaan dots. AADU LOOG. Praegune seis on niisugune: 3 osakonda (bioloogia, geograafia, geoloogia), 6 kateedrit, molekulaar- ja rakubioloogia instituut, botaanikaaed, zooloogia muuseum, ökoloogiajaam; 511 üliõpilast, 47,75-l kohal 93 õppejõudu. Täiskohaga töötab vaid 3 professorit. Teaduskonnas ongi praegu üks põhimuresid kõrge kvalifikatsiooniga õppejõudude väike arv. Mitmed on surnud, pensionieas või siirdunud mujale. Seepärast peetakse vajalikuks kiiret sissetoomist uude kraadiharidussüsteemi, et noorem põlvkond jõuaks peagi kraadini ning leiaks teaduskonnas tööd.

Edaspidi oleks ehk võimalik asutada veel taimefüsioloogia ja biokeemia kateeder-instituut.

Niisuguse põhjaliku arengukava järgi peaks teaduskonda tulema 20—30 õppetooli. See kõik on dekaani sõnutsi maksimumprogramm, lähiaastatel niikaugele veel ei jõuta.

Esimesena loodud instituudi tarvis on endine sõjalise maja Riia t. 23. Kapitaalremondi lõppu oodatakse selle aasta lõpuks. On tehtud eeltöid, et rekonstrueerimise käigus ehitada juurde üks õppekorpus maast tahapoole ning hiljem II järk koolimaja ja Riia 23 vahele.

* * *

Küsimusi tekitas uute üliõpilaste arv.

Viimasel paaril aastal on koolid aotlenud üle 60 bioloogiaõpetaja, ülikool suudab neid anda vaid kümmekond. Seega peaks dekaani arvates 60 vastuvõetava asemel kindlasti olema 75, muidu ei suuleta konkureerida Pedagoogilise instituudiga, kes seda vaakumit ära kasutades tahab sel aastal vastu võtta 125 üliõpilast loodusteaduse õpetajaks õppima.

Prorektor prof. Heino Siigur ütles, et vastuvõetavate üliõpilaste arvu on vähendatud mitmel erialal. Küsimus ei olevat selles, kas 10-st bioloogiast jääkub või ei, vaid selles, et lahendamata on õpetajate palgaküsimus. Praegune III ja IV kursus olevat päris suured, nii et lähemal ajal on oodata rohkem lõpetajaid. Kuid bioloogidki töötavat ühel seal, kus pole vaja kõrgemat haridust.

* * *

Ka bioloogia-geograafiateaduskonnas on hakatud üle minema uuesüsteemile. Astmelise õppeplaani järgi õpitakse praegu I ja II kursusel.

I astmes omandatakse 4 aastaga bioloogi, geograafi või geoloogi kutse ja saadakse TÜ diplom. Iga bioloogia ja geograafia I astme lõpetanu võib õppida veel ühe aasta pedagoogilisi aineid. Praegu ei ole otsustatud kas teaduskonna juures või TÜ pedagoogikakeskuses. Nii saadakse õpetajakutse.

II astmes spetsialiseerutakse mõnele kitsamale erialale ning soovikorral kaitstakse magistrikraad. Ilma II astmeta ei saa astuda doktorantuuri.

I ja II aste jaotuvad veel eri tasemeteks. Nii näiteks koosneb bioloogide I astme õppeplaan 3 eri tasemest:

I — kohustuslikud üldained, kohustuslikud bioloogilised ained, valikulised mittebioloogilised ained ja suunapraktika;

II — võimalik valida ökoloogia-süstemaatika või eksperimentaalbioloogia suund, õpitakse valikulisi suunaaineid, on valikulised eripraktikumid ja kursusetöö;

III — erialapraktika, valikulised eriained ja valikulised kõrvalained, lõputöö.

Samalaadne on ka **geograafide** õppeplaan, geoloogias on see seotud rohkem ametikoolitusega. Üliõpilane saab koostada oma õppeplaani valikainetest neljas suunas (geoloogiline kaardistamine, hüdrogeoloogia, ehitusgeoloogia ja geofüüsika).

* * *

Praegu ei ole niisugune õppeplaan veel täielikult jõukohane, samuti magistriõppe ja doktorantuuri tagamine. Vane on kõrge kvalifikatsiooniga õppejõude-juhendajaid, aparatuuri, ruume. Teaduskond on leidnud väljapääsu **koopereerumises TA instituutidega:** luua ühiselt TÜ kateeder-instituudid ja nende õppetoolid. Head eeskuju on andnud eelmisel aastal loodud TÜ molekulaar- ja rakubioloogia instituut. Selles on 116 töötajat mitmest ülikooli allüksusest, 54 biokeskusest ja 30 KBFI molekulaargeneetika laborist.

Veel sel aastal loodab teaduskond luua 3 kateeder-instituuti: botaanika ja mükoloogia, zooloogia ja hüdrobioloogia ning geograafia instituudid.

Prof. Hans Trass lisas, et kui arvestada lõpetajate arvuks natuke üle poole ning et ⅔ läheb tavaliselt mittepedagoogilisele tööle, siis jääb õpetajaid väheks. Tühimikku hakkabki asendama TPedI. Seoses instituutide loomisega saab aga teaduskond juurde väga kvalifitseeri-

(Järg 3. lk.)

Hele-Mall Laumann 60

Juubeli puhul õnnitlevad kolleegid füsioloogia kateedrist.

TÜ nõukogus

(Algus 2. lk.)

tud kaadrit ning rohkem peaks mõtlema perspektiividele. Kui TÜ tahab oma taset säilitada ja tõsta, tuleb püüdluda ülikooli valitsuse poole taotlusega kindlasti bioloogiks vastu võtta 75 üliõpilast.

Arutati ka liiteriala (bioloogia keemiaõpetaja) ettevalmistamist.

Esitatud otsuse projekti rektori ettepanekul aluseks ei võetud, kuid protokolli kanti rektori kaks ettepanekut:

1. esitada 1. juuniks projekt, kuidas korraldada kraadiõpet, et katta eelkõige oma teaduskonna vajadusi.

2. samaks ajaks esitada ettepanekud õpetajate ettevalmistamise korraldamiseks.

Pikema arutelu järel võeti vastu otsus, milles kohustati teaduskonda 1. juuniks esitama plaanid kraadiõppe ja õpetajate ettevalmistamise kohta. Valitsusel tuleb läbi vaadata teaduskonna taotlus: 60 inimese asemel vastu võtta 75. Teaduskonna materiaalse baasi parandamise, puudluste ja õppe-laboratoorse korpuse ehitamise täiendava finantseerimise osas vastu võtta valitsuse seisukoht.

MAGISTRIKOOLITUSE PÕHIMÄÄRUSE PROJEKTI

tutvustas prorektor Ants Kallikorm. TÜ valitsuses see küsimusi ei tekitanud, nõukogus aga küll (professorid Ilmar Rebane, Sulev Vahtre jt.). Kõik küsimused palati esitada komisjonile kirjalikult kahe nädala jooksul, et komisjon saaks neid arvestada. Projekt esitatakse uuesti järgmisele nõukogule.

Prof. A. Kallikorm pidas vajalikuks magistriõppurite ja doktorantide stipendiumide minimaalmäärade kinnitamist (valitsuse arvamus vastavalt 300 ja 400 rbl.), aspirantuuri sulgemist ning alates 1. septembrist magistriõppe ja doktorantuuri avamist.

Prof. Lembit Allikmets leidis, et magistriõppe ja doktorantuuriga võiks tegelda spetsiaalne dekaanivastasel juhul hajub see teaduskondadesse.

Tuleb lõplikult otsustada iga aspirantuuris oleja staatus uuest õppeaastast (hiljemalt 1. juuniks) on aeg esitada magistrikraadi omistavate komisjonide koosseisud.

Vaidlusi tekitas minimaalstipendiumide suurus.

A. Kallikorm märkis, et algandmed peavad tulema teaduskondadest, neid on juba ka nõutud. Mõned ootavad aga kindlat arvu rektoraalist. Teaduskondade taotlus on järgi peaks praegu tulema magistriõppesse 138 ja doktorantuuri 62 inimest. Lõpliku võeti prorektori ettepanekute alusel vastu otsus.

(Järg 4. lk.)

„Kõrgharidusprobleemid on üllatavalt sarnased,"

ütles üks ülikooli arvukatest külalistest, Ameerika Kansase osariigi **EMPORIA RIIKLIKU ÜLIKOOLI** dekaan **KENDALL A. BLANCHARD.** Koos võõrkeelte õpetamise keskuse direktrissi **CONNIE GARCIA PATTONIGA** viibisid nad nädalajao päevi Tartus.

Koostöösidemete eellugu on niisugune, et möödunud aastal, kui tutvuti põhjalikumalt Läti Ülikooliga (praegu õpib seal juba 7 Emporia ülikooli tudengit), kohtuti ka teadusprorektor prof. Ants Kallikormiga, kes on nüüd ka ise juba Emporias loenguid pidanud. Tartu Ülikool hakkas huvitama ning tuldigi uurima, mis valdkonnas ning kuidas oleks võimalik koostööd teha.

Prof. Blanchard on antropoloog ning alati huvi tundnud vähemusrahvuste vastu, pikka aega on ta tegelnud indiaani rahvastega. Tartus pidas ta aga loengu kolmanda maailma võitlusviisidest, mis on teda viimastel aastatel huvitanud. Loengu järel esitatud küsimused teda ei üllatanud, need olid samad, mis mujal. Üllatas aga hoopis see, kui palju sarnasust on Ameerika ja Eesti kõrgharidusprobleemidel. Prof. Ants Kallikorm täiendas omalt poolt, et välja toodud kümme punkti on tõesti samad, nagu näiteks finantseerimine, õppe- ja teadustöö ühitamine jm.

Pr. Pattonit aga üllatas meie üliõpilaste inglise keele mõistmine, taju ning seegi, et tudengid keele õppimist nii tõsiselt võtavad. Muidugi on ameeriklaste keel soravam. Opetamismeetodid olevat põhilisel samad.

Külalised on varem ka Liidu kõrgkoolides käinud ning arvanud, et kitsastes täistuubitud, vana tehnikaga varustatud ruumides tehtav teadustöö jätab kindlasti soovida. Kuid tuleb välja, et on olemas inimesi, kes oludest hoolimata kannavad endas edasiviivaid ideid ja teevad neid ka teoks.

Tartust lahkuti juba kindlate koostöösoovidega. Hr. Blanchard arvas, et koos teiste Kansase osariigi ülikoolidega tuleb välja töötada üliõpilasvahetuse programm, mida jääks koordineerima Kansase ülikool kui osariigi suurim. Ise siirdub ta tööle Texase osariiki ning püüab ka sealseid kolleege Tartust informeerida. Õppejõudude vahetuseks loodetakse paika panna kava, mida hakkaks finantseerima USA Informatsiooniamet. Ühel aastal tuleks sealt üks õppejõud siia, ja Tartust läheks üks Texasesse.

Pr. Patton loodab samuti koostööle, mille käigus vahetatakse nii üliõpilasi kui õppejõude.

Tartus olles tutvuti põhialikult nii ülikooli kui Tartu huviväärtustega, kohtuti kolleegidega, oldi rektori vastuvõtul. kuulati TÜ naiskoori laulu, uudistati Käärikut. Ilm oli neil päevil küll Kansase omast pisut külmem, samas aga hulga niiskem, ent sellele vaatamata meeldis ameeriklastele Tartus väga.

VARJE SOOTAK

Kutse kohale

(Algus 1. lk.)

Siit õppetoolide määratlemiseks teine ülesanne: tuleb aimed, milles Tartu Ülikooli juures võib doktorikraadi taotleda, s rukturee rida kolledžifaasi madalama ja kõrgema poole ning kraadifaasi vahel ära nii, et kolledžifaas ei spetsialiseeriks üliõpilasi liiga ega lahustaks samas kitsamat eriala «ülderialasse» sootumaks. Teine oht ei tulene sugugi ainult harjumusest hinnata oma töö suurust tunnikoormuse järgi ja kohkumisest siis, kui see koormus langeb. Eriala ähvardab kolledžifaasis lahustuda ka siis, kui õppetoolile kavandatakse koormus ennekõike kraadifaasis (või kutsefaasis), mille tõttu tekiks ridamisi niisuguseid õppejõude, kes tegeleksid ainult kraadiõpetajatega. See tendents võib veelgi süveneda, kui integratsioon TA-ga hakkab seisnema üksnes kraaditööde juhendajate leidmises TA instituutidest.

Kolmanda ülesande seab õppetoolide tegemise ette konflikt akadeemiliste kohtade, kraadide ja kutsete vahel. Siinkirjutajalt on juba murelikult küsitud: kas kutse kaob (teiste sõnadega, kas ta edaspidi enam ei maksa?)? «Eesti Vabariigi ülikoolseaduse» eelnõu seni viimane redaktsioon (sain selle postiga 6. skp.) ei tee kutsete ja kraadide vahel ranget vahet, vaid eristab korralisteks õppejõududeks valitud professoreid, dotsente, assistente, lektoreid ja õpetajaid ning korralisteks teaduritеks valitud vanem- ja nooremteadureid. Peale nende on selle projekti järgi olemas emeriteeritud professorid ja erakorralised õppejõud ning teadurid.

Nagu näha, puuduvad nimelised professorid ega ole öeldud, mis saab senistest kutsetest. See on kahtlemata viga, mille parandamiseks on vaja fikseerida kutsete kestmine ka edaspidi. Seda on tarvis näiteks siis, kui dotsendi kohalt õppetoolist lahkunud teadlane ätkab uurimistööd õppetöövälises laboris ja tuleb uuesti õppetööle tagasi näiteks mitte semester, vaid 4 aastat hiljem. Pealegi ei saa kutset niimoodi ümber atesteerida, nagu annab teha kraadidega.

Kraadide reatesteerimine on siinkirjutaja arvates siiski mõttetu töö. Tõsi, kui kohale kandideerimise õiguse annab alles doktorikraadi olemasolu, siis võib tõesti ennustada, et vastsel *Ph. D*'l tekivad suuremad õigused kui vanal kandidaadil. Kui need nüüd kas *Ph. D*'deks või koguni erialadoktoriteks ümber nimetada, siis võib muidugi tekkida tunne, et sellise aktiga on generatsioon, kes ei saanud normaalses korras doktoriväitekirju teha, kadumisest päästetud.

Ent samal ajal tuleb siit selgesti läbi nimekaardi sündroom: kuidas me ikka võime jääda kandidaatideks, kui Läänes ollakse harjunud, et iga normaalne õppejõud on professor ja doktor! Eesti Vabariigi iseseisvuse päevil suhtuti kraadidesse tajutava irooniaga ning magistrite ja doktorite produtseerimist põlati. Seda, et sul pole doktorikraadi või pole kraadi üldse, ei maksa häbeneda, sest okupatsioonikorra all pole see sugugi ilmtingimata isikliku saamatuse tunnus. Häbenema peab lollust, kaasa arvatud nime ette sellise kraadilühendi panemine, millele vastavat tööd pole tegelikult kaitstud.

Quasi-Ph. D'de tekitamise asemel tuleks muuta hoopiski kohale kandideerimise nõudeid, fikseerides need iga vakantsi korral eraldi ja eeldades, et valiku kõige olulisemaks tunnuseks on pädevus. Kehtestada meil kohe praegu osalt ameerikalik, osalt soomelik kraadisüsteem ja rajada kandideerimisõigus ainult sellele tähendab sisuliselt juba rohkem kui poolesajandilise okupatsiooni äraunustamist.

Miks «kutse kohale», kui koha annab iseseisvana määratletud õppetooli vakantsi täitev konkurss ja kutse tekib ehk hoopiski väljaspool õppetooli või isegi vanuseisensuse saabudes pärast õppetoolist lahkumist (prof. emer.)? Aga seepärast, et õppetooli kohti tuleb ainesüsteemis hakata põhjendama. Kutse on niisiis kohale, mis tuleb alles ära kaitsta. Nii ongi ettevaatlikum alustada õppetooldega seal, kus ei teki otsekohe küsimust, mida siis — kas 4 spordifüsioloogia professuuri või spordifüsioloogia õppetool ühe korralise professori ja 3 erakorralise professoriga või seesama õppetool ühe professori ning kahe nõukogudeaegsest professorist vabariigiaegse dotsendi ja ühe nõukogudeaegsest professorist vabariigiaegse assistendiga?

PEETER OLESK

Tähtveres, 6. mail 1991

Gustav Adolfi ausamba mõõtmed teada

Tänu Gustav II Adolfi mahavõetud ausamba autori skulptor **Otto Strardmani** Stokholmis elava lese pr. **Harriet Strardmani** vastutulelikkusele on meil nüüd kuninga pronkskuju ja kivist postamendi täpsed mõõtmed teada. Hr. M. Laidre vahendusel saime kunstniku enda käega joonistatud-joonestatud ning allkirjastatud dokumendi kserokoopia. Võrreldes maa sees säilinud ja nüüd välja kaevatud lõige alumise graniitplaadi ning sellel selgelt nähtava pealmise plaadi jälje mõõtmeid joonisel toodutega, selgub, et need langevad täpselt kokku. Seega mingeid muudatusi kuju postamendi tegemisel pole olnud ning hävinud mälestusmärgi teiseliki mõõtmed peaksid paika pidama. Säilinud alumise plaadi suurus on 2,28×2,28×0,18 m. Pealmise plaadi jälje mõõtmed 1,58×1,58 m. Postamendi kogu lõrgus alumise plaadi alaäärest kuni pronkskuju aluseni on joonise järgi 2,30 m. Kuju enda pikkus pronksaluse alumisest äärest kübara ülemise servani on samuti 2,30 m. Kogu monumendi lõrgus oli seega 4,60 m!.

Tõepoolest, skulptor Lembit Palutederil on õigus, kui ta väidab /vt. «Postimees» 29. 04. 91./, et «kuningas on liiga lühike» — nimelt 161 cm. Endine oli — nagu nüüd selgunud — üle kahe meetri ja tundus juba tol ajal (/ sikliku m l e põhjal), kui ta veel üleval oli, väiksena. Nii et tõsine probleem, mis kiiresti lahendamist vajab.

26. aprillil k.a. oli rektori juures GA-komisjoni ja Tallinna «Ars Monumenta» esindajate — eesotsas asutuse direktori hr. Andres Arroveriga — nõupidamine. Põhiteemaks graniitaluse tegemisega ja kuju pronksivalamisega seotud küsimused. Vaeti asja majanduslikku külge ja töölepingut. Kõigepealt alustatakse sobiva värvi ja struktuuriga kivi otsinguid.

Tartlaste-poolse töönа on alustatud kuningaplatsi planeerimisega ja korrastamisega seonduvat tegevust GA-komisjoni liikme kunstnik M. Kaunissaare osavõtul ja koordineerimisel.

TULLIO ILOMETS

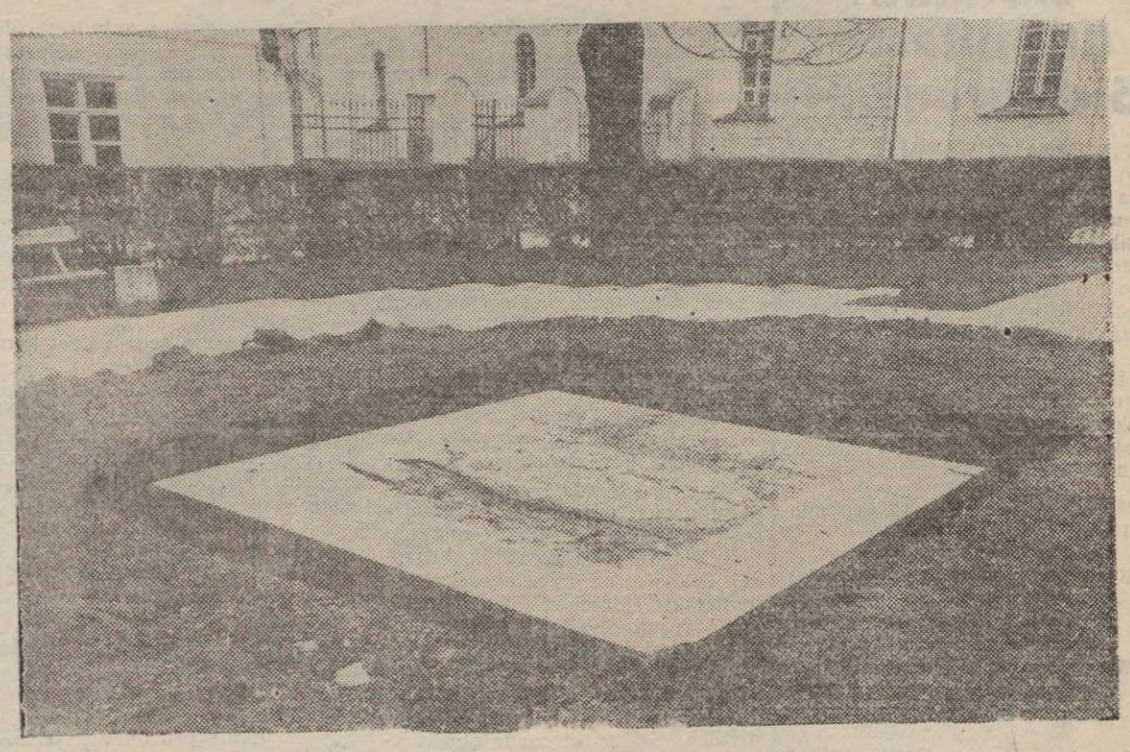

Gustav II Adolfi monumendi
AVATUD 27. juunil 1928. a.
MAHA LÕHUTUD 15. mail 1950. a.
väljakaevatud graniidist aluseplaat. Plaat täiesti terve ja tugev, vaid väike kild ühest nurgast ära. Kild on alles ja selle järgi otsitakse sobivat graniiti.

Aluseplaadi tõi päevavalgele reedel, 12. aprillil k. a. hilisõhtul hr. K. Kulboki rojalistide brigaad. Foto pärineb 5. maist k.a.

TULLIO ILOMETSA foto

TÜ nõukogus

(Algus 3. lk.)

KEELEKESKUSE

loomise ideed tutvustas filoloogiateaduskonna dekaan dots. Jüri Valge. See tuleks võõrkeelte ja vene keele metoodika kateedrite ning osaliselt praktilise eesti keele kateedri baasil. Et keskus saaks 1. septembrist tööd alustada, on vaja välja kuulutada konkurss juhataja kohale.

Vene keele metoodika kateedri juhataja prof. Antidea Metsa täpsustas, et kateeder on orienteeritud eesti koolile ning et metoodika poolt ei tohiks ära kaotada. Üks lahendus võiks olla koostöös pedagoogikakeskusega.

Võõrkeelte kateedri juhataja dots. Aurelie All pidas keelekeskuse loomist liigselt välismaal oleva järeletegemiseks. Ta tõi ka näiteid Soome keelekeskustest.

Kuigi teaduskonnas ei näi keelekeskuse loomise kohta ühest seisukohta veel olevat, ent on teaduskonna nõukogu toetav otsus, nõustus TÜ nõukogu keelekeskuse loomisega alates 1. septembrist.

Filoloogiateaduskonnas otsustati avada ka soome ja rootsi keele erialad ning sel aastal võetakse kummalegi erialale vastu 10(15) inimest.

UUED ÜLIÕPILASORGANISATSIOONID

Registreeriti TÜ Informaatika Selts «Lambda», Eesti Hambaarsti teaduse Üliõpilaste Liit ning Õigusteaduskonna Üliõpilaste Selts «Dike».

VARJE SOOTAK

Lp. majandustudeng

Kui oled pärit Pärnust või huvitud kuurortlinna arengust ja tahad oma kaasalöömisvõimet proovile panna, siis astu **17. mail kell 15 läbi Pärnu Arenduskeskusest, aadressil Esplanaadi 10 (tel. 41-284).** Arutatakse konkreetseid majanduskavasid, kohal on ettevõtete esindajad. Kel Pärnu jaoks tööindu leidub, saab ka vastupakkumiste osaliseks. Lähemalt kohapeal.

Pärnu Arenduskeskus

Ootame üliõpilaste töid Virumaast

VIRUMAA TUDENGITE SELTS kavatseb sügisel välja anda Virumaa Fondi Toimetiste sarja kogumiku(d) üliõpilaste töödest. Selleks sobib kõik, mis ülikooliajal tehtud: referaadid, kursuse- ja diplomitööd kokkuvõtlikul ja populariseeritud kujul. Pikkus ei tohiks ületada 30 masinakirjalehekülge. Temaatika ei ole piiratud, ainsaks tingimuseks on seotus Virumaaga ja mõningane aegumatus. Kui materjali tuleb rohkem, saab üllitada mitu kogumikku teemade kaupa. Pakkuda võib ka ideid.

Materjale oodatakse **15. septembrini** aadressidel:

- 202400 Tartu, Vanemuise t. 46, TÜ füüsilise geograafia kateeder, Hannes Palang;
- 202100 Rakvere, Tallinna t. 5 Virumaa Fond, Virumaa Tudengite Selts.

Teavet saab alates juulikuust **«Maalehe» telefonil 45 07 07 Elo Malmbergilt.**

Töödele palutakse lisada ka oma kontaktandmed.

Kolleeg soliidsest ülikoolist

Clarki ülikool USA-s on tuntud psühholoogiakeskus selle algaastatest alates. Clarki esimene president oli kuulus arengupsühholoog G. Stanley Hall (muuseas ka juhtiva ajakirja *American Journal of Psychology* asutaja). Siit sai alguse psühhoanalüüsi võidukäik Ameerikas, sest esimeseks «maandumispaigaks» Freudile ja Jungile Ameerikas oli just nimelt Clarki ülikool. Hiljem töötas selles ülikoolis maailmamainega arengu- ja tajupsühholoog Heinz Werner. Üks tema õpilasi — samuti rahvusvaheliselt tuntud prof. **Seymour Wapner** (fotol) on nüüd Tartus ülikooli psühholoogiakateedri külalisena.

Meie varasemad sidemed Clarki ga said ametliku tunnustuse 1989 aastal, mil kirjutati alla Tartu ja Clarki ülikoolide vaheline koostööleping. Nii näiteks töötab praegu USA-s psühholoogia kateedri juhataja prof. P. Tulviste. Vahetult enne prof. Wapneri visiiti töötas Tartus dr. Fran Hagstrom.

Prof. Seymour Wapner peab loengu teemal «Some critical person-in-environment transitions» Toomel ajaloomuuseumi konverentsisaalis teisipäeval, 14. mail kell 15.

Oodatud on need, kes tunnevad huvi isiksuse, keskkonnataju ja arengupsühholoogia vastu.

Külalisprofessor Jüri Daniel

23. aprillil alustas Tartu Ülikoolis oma loengutsüklit «Stressi psühhofüsioloogilised alused» Toronto Ülikooli professor Jüri Daniel.

J. Daniel on Saaremaa mees. 1942. aastal lõpetas ta Kuressaare gümnaasiumi. Järgnes aasta-paar õpinguid Tartu ülikooli õigusteaduskonnas. 1944. aasta sügisel alanud merereis tõi ta üle Suure Lombi. Saarlase visadus rajas tee õpingute jätkamiseks. Toronto ülikool andis talle bakalaureuse kraadi kehalise kasvatuse ja tervishoiu alal 1954. aastal ning psühholoogia alal 1958. aastal. Jätkuv õppe- ja teadustöö tõi talle 1966. aastal spordifüsioloogia magistrikraadi ning 1971. aastal filosoofiadoktori kraadi organisatsiooni ja hariduse psühholoogia alal (mõlemad Illinoisi ülikoolis).

Spordivaim oli tal kodust kaasas. 1943. ja 1944. aasta Eesti meistri tiitlitele vabaujumises lisandusid 1952—1954. aastal Ontario ülikoolide meistri nimetus kergejõustikus, 1953—1954. aastal üliõpilasspordi aumedalid. Spordivaim rakendus ka kutsetöös: 1950—1959 NMKÜ spordijuht ja noorsookasvataja, 1962—1971 Toronto Ülikooli ujumistreener, lektor, assistent-professor ja kaasprofessor. Ajavahemikul 1972—1979 oli ta Toronto Ülikooli kehalise kasvatuse ja tervishoiu teaduskonna juhataja ja professor. 1982 lisandus töö professorina Toronto Ülikooli arsiteaduskonna käitumisteaduse kateedris. Jüri Danieli kodus on auaadress, milles rõhutatakse tema suurt oskust juhtida teaduskonda, olla abistav ja taktitundeline, nõudlik ja sügavalt asjatundlik.

J. Danieli võimed rakendusid 1973—1975 Ontario Ülikoolide kehalise kasvatuse dekaanide kogu presidendina, 1977—1978 Kanada ülikoolide kehalise kasvatuse dekaanide kogu presidendina; 1977—1981 juhtis ta Punase Risti komiteed, mis tegeles vetelpäästega. Aastaid on ta olnud Tartu Instituudi eesotsas Torontos. Möödunud aastal nõustus professor korraldama ja juhtima Eesti Olümpiakomitee tugipunkti Kanadas.

Aastate jooksul on J. Daniel õpetanud Toronto Ülikoolis ujumist, kergejõustikku, *judot*, riistvõimlemist, pidanud loenguid kinesioloogias, tervishoius, teadusliku uurimistöö metoodikas, organisatsiooni teoorias, juhtimisteoorias. Viimased 12 aastat on ta käsitlenud stressi psühhofüsioloogilisi aspekte.

Professor ATKO VIRU

Ettevaatust, ekspertiis!

Jutte eelseisvast teadusteemade ekspertiisist, mida rootslased tegema hakkavad, olen siiani võtnud kui midagi abstraktset. Midagi, mis on teoreetiliselt mõeldav, kuid mille järele puudub vajadus. Ja kui seda siiski vaja on, miks me seda ise ei või teha?

Kogu see plaan meenutab lugu Kalevipojast, kes pidi lepitama kehvast elust tüdinud ja tülli pööranud paharette ning nende vahel Kikerpära soo ära jagama. Mis sellest välja tuli? Kalevipojal endal polnudki aega sood mõõta ja ta usaldas ülesande Alevipojale. Kuid see küll alustas mõõtmisi, aga siis jäi asi pooleli ja ta hakkas vetevaimult raha välja petma. Paharetid jäidki lepitamata ja soo mõõtmata.

Nüüd on aga ekspertiis saamas tegelikkuseks: kiri nõutavate dokumetide loetelu ja esitamise tähtajaga (15. 06. 91) on laual. Asi on igatahes naljast kaugel, sest kirjas on, et edasine finantseerimine sõltub materjalide esitamisest.

Ma ei hakka välja arvutama, kui palju vaeva ja paberit (defitsiit!) see kõik nõuab, sest ühe teema kohta tuleb koostada ca 20 lk. aruannet. Olulisem on, mida ekspertiisiga taotletakse. Mõelnud järele, tekkis mul järgmine ettekujutus asjade võimalikust käigust.

Milleks on Eestis vaja praegu läbi viia teadusteemade ekspertiis? Selleks et saada objektiivse ülevaade meie teaduse olukorrast ja perspektiividest, et vähest raha otstarbekalt kasutada.

Oodatavad tulemused? Selgub, et tugevamad ja perspektiivsemad on enamuses need teemad, millega tegelevad TA instituudid. Seda on täiesti loogiline eeldada, kui arvestada meie senist teaduspoliitikat.

Tehtavad järeldused? Neid teemasid tuleb edasi arendada ja tõhusalt finantseerida.

Tees teaduse muutmisest ülikoolikeskseks? Seda saab hõlpsasti realiseerida Tallinna TA instituutide baasil uue ülikooli loomise ja TÜ liitmisega Tartus asuvate TA instituutidega.

Ma ei hakka seda stsenaariumi analüüsima. Toon välja vaid selles peituva ülisuure ohu: meie haridus (kaasaarvatud teadus) viiakse ebastabiilsesse olekusse, sest ohtu satub *alma mater*'i eksistents.

Ei taha hakata seda väidet kommenteerima ja näidetega illustreerima, sest siis on alati oht kedagi isiklikult puudutada. Kuid asi pole praegu isikuis, vaid printsiipides. Ma loodan, et igaüks suudab võimalikud variandid endale selgeks teha.

* * *

Mida aga teha, et ülaltoodud stsenaarium ei realiseeruks? Ainult kahte asja:

1) ekspertiis praegu ära jätta,

2) anda võimalus ka ülikooli teadusel areneda ja muutuda ülikoolil Eesti teaduskeskuseks.

Tegelikult aitaks esimesestki, sest siis protsesside ahel lihtsalt ei käivituks. Kuid see ei kõrvaldaks kujunenud olukorra tekkepõhjust. Ülikooliteaduse mahajäämus on ju eelkõige tingitud aastakümnete jooksul valitsenud ebavõrdsusest teadusrahade jagamisel. Järelikult tuleb muuta teaduse finantseerimise süsteemi.

Uus süsteem seisneks lühidalt järgnevas:

1. Teadusfondi nõukogu jaotab vabariigi teadussummad teadusharude vahel;

2. Teadusharude rahasid jaotavad aga ülikooli(de) juures olevad ekspertnõukogud. Ehk otse öeldes, TA instituudid saaksid oma rahad ülikooli(de) kaudu.

Selline süsteem sunniks TA instituute otsima koostöövõimalusi ülikooli(de)ga (aga mitte vastupidi), olema huvitatud sisulisest koostööst, andma omapoolset panust. Toimuks ülikooli ja TA instituutide integreerumine ning teaduse muutumine ülikoolikeskseks, ilma et oleks ohtu ülikoolile kui *alma mater*'ile.

* * *

Muidugi pole probleemi lahendamine nii lihtne, nagu siit paistab. Kuid ma tahtsin näidata ühte võimalust vältimaks ohtu, mida planeeritav ekspertiis endas kätkeb. Kui ekspertiis ja pealegi rahvusvaheline, on tehtud, siis on raske, kui mitte võimatu protsessi peatada.

Lõpetuseks märgin, et siintoodu pole ametlik seisukohavõtt, vaid ainult *argumentum ad hominem*.

HENN VOOLAID

info

VENIA LEGENDI

Vene keele kateedri dotsendi kt. Irina Külmoja *venia legendi* loeng «Sõnaliigid ja grammatilised kategooriad eesti ja vene keeles» toimub esmaspäeval, 13. mail kl. 10.15, Tähe 4 aud. 156.

* * *

Arstiteaduskonna traumatoloogia, ortopeedia ja välikirurgia kateedri dots. kt. Aleks Lenzneri *venia legendi* loeng «Vaagnaluude murdude ravi» toimub 7. juunil kl. 12.15 Puusepa 8, A. Linkbergi nim. auditooriumis.

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on kolmapäeval, 15. mail kell 18.15 TÜ nõukogu saalis. Filosoof Tõnu Luik esineb loenguga «Kunsti päritolust Hellases».

TARTU ÜLIÕPILASTE LOODUSKAITSERINGI KEVADMATKALE

sõiduks koguneda laupäeval, **11. mail kl. 10 ühiselamu nr. 7 (Narva mnt. 27)** kõrvale parklasse. Kaasa võtta 5 rbl. ja magamiskott, Tagasi Tartusse jõuame pühapäeva pärastlõunal.

TÜLKR

EESTI TELEVISIOON

korraldab 12. augustist 20. septembrini lühikursused televisiooni loominguliste erialade praktiliseks õpetamiseks. Oodatud on kõik üliõpilased ja kõrgharidusega (kuni 35 a.) mehed ja naised. Edukad kursuslased saavad oma võimeid rakendada juba järgmisel telehooajal. Oma osavõtusoovist palutakse teatada **hiljemalt 3. juuniks:** 200100, Tallinn, Faehlmanni 12, ETV kursused.

Kindlasti lisada oma andmed: aadress, vanus, haridus, töökoht jne.

AUTOKURSUSED

üliõpilastele ja töötajaile toimuvad 15. juulist 15. oktoobrini 1991. a. Eelregistreerimine on teisipäeval, 14. mail kl. 18 Tiigi t. 78-237, tel. 30 815.

MAX WEBERI AJALOOFILOSOOFIAST

Esmaspäeval, 13. mail kl. 16.15, teisipäeval, 14. mail kl. 16.15 TÜ raamatukogu aud. 202 ning neljapäeval, 16. mail kl. 16.15 raamatukogu aud. 292 peab **TAPANI HIETANIEMI Helsingi Ülikoolist** loenguid **Max Weberi ajaloofilosoofiast.** Loengud inglise keeles.

DISKONÄDALALÕPP

Reedel, 10. mail,
laupäeval, 11. mail ja
pühapäeval, 12. mail.
Algus kell 21.
Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

Ülikooli klubis ostetakse veel tagasi Tõnis Mäe ärajäänud kontserdi pileteid. Reedel, laupäeval ja pühapäeval kella 21-st.

UT
ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti.
Tellim. nr. 1172. Tiraaž 2000.

NR. 17 (1639)
REEDE
17. MAI
1991
Ilmub novembrist
1948
HIND 5 kop.

Universitas Tartuensis

Teaduskondlikkus

Kas üleminekut ainesüsteemile ja õppetoolidele ning teaduskondade koondamisele on praegu tingimata tarvis? Tõepoolest on lootusetu kohe tõestada, mispoolest see kõik juba nüüd parem on. Kuid ei saa nii, et rahvuslik ühiskond hakkab elama euroopalikult, selle ühiskonna universitas aga jätkab XIX sajandil võimutsenud Magnitski ettekirjutuste kohaselt. See vaba ruum, mis õppeplaanidesse mitte-erialaste ainete väljatõrjumise või koguni ärakaotamisega on tekkinud, ootab täitmist just erialaste ainete kaudu. See omakorda muudab erialade orientatsiooni, mis teiselt poolt muutub paratamatult seoses sellega, et üliõpilane ei ole enam töökohaga garanteeritud. Isegi kui korraldatud ümberõpe kunagi tekib, ikkagi on soodsamas positsioonis need, kes on kohe algusest peale õppinud mitut erinevat eriala ega pea hiljem põhjaliku ümberõppe tõttu aega kulutama.

Ainesüsteemile üleminekut kannustavad seega juba need muudatused, mis on siiani ette võetud. Kuid paratamatuid muudatusi on veelgi tulemas. Mikrokõrgkoolide hulgitegu on kindlasti stiihia, see läheb üle. Ent õpetamisväliste uurimisinstituutide ülalpidamine samas mahus, mida impeeriumikord Eestis võimaldas, käib Eesti Vabariigile üle jõu igal juhul, selleks vahendeid ei jätku. Kui otsustatakse, et fundamentaaluuringute keskusteks saavad üksnes ülikoolid ja kuulutatakse ülikoolides praegu fikseeritud kohad kõik vakantseteks ning need täidetakse ainult kraadi või ainult doktorikraadi korral, siis visatakse tänavale tohutu hulk niigi defitsiitseid vaimseid inimesi. Kui instituudid liidetaks ülikoolidele otsa puhtmehhaaniliselt, tekiksid kateedrid ja laborid, mis pole enam arukal viisil juhitavad. Seevastu instituutide ja ülikoolide *orgaanilise sidumise* korral jääks tee lahti nii õppetoolide ja aineinstituutide tekkeks kui ka akadeemiliseks kohakaasluseks, millest viimase jäägitu kaotamine oleks taas rumalus.

Mis tähendab «orgaaniline sidumine»? See on siinkirjutaja jaoks samm-sammuline üleminek niisugusele ülikoolikesksele teaduskorraldusele, kus: 1) vaimse kaadri taasteotmine on esikohal; 2) teadustegevus ei ole allutatud õppetöö pragmatismile ja 3) välditakse ülearuste inimeste teket. Praegu me sellist sidumist ei näe, E. Savisaare juhitud valitsuse majanduspoliitika suunab (või õigemini tõukab) inimesed võimalikult ettevõtlusse, seega akadeemilisest tegevusest välja. Ent võib arvata, et seegi on laine, millele tuleb lõpp ja järelikult on väär selle lainega tingimusteta kaasa ujuda. Samas hakkab üleminek ainesüsteemile ülikoolide ja instituutide orgaanilist sidumist nõudma, sest esiteks on õppetoolid ja aineinstituudid ise ühed just ainesüsteemis lõpetanutele töövõimaluste pakkujad ning teiseks pakub ainesüsteem akadeemiliseks kohakaasluseks võimalusi põhimõtteliselt rohkem kui kursusesüsteem.

Kui õppetoolidest saavad ainesüsteemi kandjad, siis on nad ühtlasi huvitatud ka õppetoolide-vahelisest koostööst kõrgemal kui aineinstituudi tase. Nimelt ei tarvitse sugugi igale õppetoolile järgneda aineinstituuti, pealegi kui õppetoolid pole ka omavahel võrdsed ja ei muutu võrdseteks ka ainete õpetamistasemed. Õppetool peab kindlustama doktoriõpetuse. Kui ainet õpetatakse ainult dotsentuuri ulatuses, siis siinkirjutaja ettekujutuses selles aines doktoriõpet olla ei saa (ei tarvitse olla isegi mitte magistriõpet, ent see on otsustamise asi). Teaduskonnas annab lektoraatide, dotsentuuride, professuuri ja aineinstituutide vahekordi klaarida, madalamal mitte.

(Järg 2. lk.)

„Kes püüab kõigest väest, saab üle Lille mäest..."

No kui juba ehitaja nii arvab, küllap siis saab ka. Ükskord nagunii saab, aga ehitaja ja tellija tahaksid ju mõlemad võimalikult kiiresti. Niigi on ehitus ajaloolise tähenduse saanud. Plank pandi tulevase parteimaja ehitusplatsi ümber vist juba 1986. aastal. Aga lagunevas ühiskonnas lagunes ka ainupartei. Et see alustatud ehitus just ülikoolile sai, on suur osa ka Eestisse tagasi tulnud parteijuhil **Vaino Väljasel**, kes samuti nurgakivi panekust osa võttis. Ja nüüd naljatas ta ise hiidlase kombel, et ei tea, kas ta on siin süüdistatavana või kosjaisana.

Filoloogiateaduskonna dekaanil dots. **Jüri Valgel** oli tänusõnu nii temale kui ülikoolile, kes eesti rahvusliku kõrghariduse seitsmekümnendal aastal pidas õigeks anda maja keeltemaiaks. Ometi peitub sellegi kauni hoone tulevik endas ebakindlust ja probleeme. Ruumide jaotuse projektis ei ole veel praktiliselt midagi, mis viitab neile teadustele, millele TÜ rahvuslikkus filoloogilises mõttes eelkõige tugineb. Praegu ei ole teada veel sedagi, kas mõne aasta pärast pühitsevad oma uute õppehoonete valmimist kaks teaduskonda või saab üks teaduskond kahe uue maja omanikuks.

Eriline heameel on muidugi rektoril prof. **Jüri Kärneril**, sest alles 23. aprillil sai nurgakivi ajaloomaja. Et selle maja nurgakivi aeg sattus emadepäeva künnisele, on eriti tähendusrikas, sest kellelt teiselt, kui ikka emalt saab laps keele. Üliõpilane aga *alma mater*'ilt, oma toitvalt emalt...

«Usun, et oma heade naabrite ajaloolastega tuleme toime mõlemal võimalusel. Küll aga tahaksin loota, et siia ehitatav maja loob tõeliselt tänapäevased võimalused praegu alles mõtteis eksisteerivale keelekeskuscle. Pelgast rahvuslikkusest ei piisa, me saame olla me ise vaid teiste suhtes ja teistega koos. Selleks vajame keeli. Loodan, et siia kerkivast keeltemajast on kasu nii linnale kui ülikoolile. Mida paremini, mida avaramalt tunnevad ennast siin ülikooli õpetajad ja õpurid, seda rohkem võidab ka Tartu.»

Linna ehitusnõunikul **Jaak Keerbergil** jäi vaid tõdeda, et teda teeb kadedaks ülikooli selline jõuline nurgakivi panekute tempo, aga ka tartlastel on vaja keeli õppida. Sama meelt oli ka aktsiaseltsi «Teket» (endine ehitusvalitsus nr. 2) direktor **Riivo Klaas**.

Hoone arhitekt **Rein Luup** «Eesti Projektist» lootis, et sellest kaua tehtud majast ikka kaunike välja tuleb.

Ja nagu kombeks, panid asjaosalised rektor ning dekaan müüri sisse silindri üriku, päevalehtede ja käibelolevate müntidega.

Oli päikesepaisteline, tuuline, jahedavõitu neljapäeva õhtupoolik Lille mäe ehitusplatsil, kus kokkutulnuile laulis ülikooli naiskoor ning filoloogidel olid külas kolleegid Ilkka Savijärvi Joensuu ja Pauli Saukkonen Oulu ülikoolist.

VARJE SOOTAK

Rektor Jüri Kärneril saab varsti selgeks teine eriala: vasakpoolsel pildil üks nurgakivi 23. aprillil, parempoolsel teine 9. mail. Ajaloolaste dekaan Helmut Piirimäe ja filoloogide dekaan Jüri Valge harjutavad dekaanina nurgakivi panemisel alles kätt.

ANDRES JOALA fotod

Teaduskondlikkus

(Algus 1. lk.)

Ent õppetoolide-vahelisest koostööst on huvitatud ka ainesüsteemis õppivad tudengid, kellel on kasulik võtta aineid erinevate õppetoolide alt. Oletagem, et tudeng tahab õppida samaaegselt uurali keeli ja kunstiajalugu. Praeguses teaduskonna-korralduses tuleks tal kas oma plaanist loobuda või õppida filoloogia- ja ajalooteaduskondades kas järjestikku või vaheldumisi. Ühtne filosoofiateaduskond tagaks selliseid võimalusi aga rohkesti ja annaks nõnda tööturul pealejäämiseks palju suurema kapitali. Tõsi, see tähendaks, et Tartus tuleks taastada näiteks bibliograafia ja raamatuteaduse õpetamine (mille puudumine ongi Tartu raamaturikkuste juures äärmiselt kahetsusväärne).

Filosoofiateaduskonna taastamise poolt kõneleb siinkirjutaja jaoks niisiis ka ainesüsteemi sisu. Usuteaduskonna taastamisel ongi arvestatud sellega, et ta alustab tööd ainesüsteemis. Kas niisugust teaduskonda on tõepoolest vaja? Ei arva, et usuteaduskond Tartu Ülikoolis oleks mood või tõelisest teadusest ärapöördumine. On äärmiselt tähtis uurida, miks suur osa, küllap enamik inimkonnast, käitub usklikena. Sellisena oleks usuteaduskond tähtis just nimelt inimeste tundmaõppimise seisukohalt, eriti mis puudutab inimkonna ajaloolist kogemust. Kui «tõeline» teadus sellist kogemust ignoreerib, siis ta ei ole enam teadus, siis on tegemist poolenisti ara, poolenisti jultunud uudishimuga, mis rahuldab ainult küündimatuid. Nähtavasti tuleb eraldi selgitada, et usuteaduskond Tartus ei anna ega ole mõeldudki andma pastori kutset. Usuteaduskonna lõpetanu siin võib pastorikutset hiljem konsistooriumi juures taotleda, kuid see on juba kutsehariduse küsimus. See, mille ta Tartus saaks, on distsiplinaarne haridus kuni võimaliku doktorikraadini välja. Kes arvab, et see kõik on ülearune, on ilmselt veendumusel, et niisugust järku õpetlased nagu Uku Masing või Leo Anvelt on eesti rahvale ja maailmakultuurile ülearused. Niisugune nihilism on siinkirjutaja jaoks omakorda selgesti *alaarune*.

Filosoofiateaduskonna taastamine seaks filosoofia kui fundamentaalaine humanioras ühtlasi jälle kesksele kohale. Ajaloo-keeleteaduskonna taastamine ja filosoofia siirdamine mujale tähendaks seda, ajalugu/keelt ja filosoofiat käsitatakse endiselt vastandlikena. See oleks sovjetismi jätkamine.

PEETER OLESK

14. mail 1991 peahoones

EESTI FILOLOOGIA ÕPPEPLAANIDEST

Nagu peaaegu kõigil rahvastel on eestlastelgi oma kultuur, mille juured peituvad kauges minevikus ja mille väärtus pole väiksem teiste rahvaste kultuuriloomingust. Olgu see regilaul, vanasõna, kohamuistend, kas või naljandki — kõige väärtust tundsid juba mineviku kultuuritegelased. Ja meie oma kultuurihuviliste hinnanguid ei tohi kõrvale jätta. Oli Kr. J. Peterson. Olid Fr. R. Faehlmann, F. R. Kreutzwald, Jakob Hurt, M. J. Eisen, G. Suits, O. Loorits, ja veel teisedki.

Ka mele tänapäev ei saa kõrvale jätta neid saavutusi, mida kõrgelt hindas eestikeelne ülikool aastal 1919.

Kõigi ainete kohta peab olema õppeplaan, mille täitmine annab õiguse saada ülikooli lõpudiplomit. Plaan loetleb ained, mida on vaja omandada, samuti annab õppeplaan erialase kirjanduse, mille tundmine on samavõrd endastmõistetav kui erialaste loengute materjali tundmine.

Erialaaine võib jaguneda kolmeks (alam-, kesk- ja ülemaste) või kaheks astmeks (alam- ja ülemaste).

Eriala otsustamine peab toimuma juba esimesel, hiljemalt teisel kursusel. Peaks olema võimalus erandjuhul ka valikut muuta, kui on saadud ettekujutus õpitavate ainete spetsiifikast ja eesmärkidest, nende tutvustamine peab kuuluma õpitavate ainete üldküsimuste hulka esimestel kursustel. Rahvaluuleteadmisi vajavad ka etnograafid, paljudel kunstnikel on vaja tunda rahva kunstiloomingut, ka selle muusikaosa, kombeid, usundit. Kuidas kujutleda eesti kirjanduse või soome-ugri keele ja kultuuri tutvustajaid, kes ei tunne eesti rahvaluulet, rahva eluviisi, vana kultuuri, ja üldse rahva varasemat vaimuloomingut.

Ettepanek: lugeda II ja III kursusel rahvaluule alal 2+2 tundi rahvaluulet, lisaks III kursusel 1 tund seminari.

Arvan, et eesti filoloogia õppeplaane, mis on kirja pandud *bona fide*, tuleb uuesti vaagida ja suuremal kollektiivil igakülgselt läbi mõtelda. Aga õppeplaanide tegelikustajad on ikkagi kateedrid.

EDUARD LAUGASTE

ÜLIKOOL — ENESETAPJA?

Koos muude fundamentaalsete ümberkorraldustega vabariigis vajab ka teaduspoliitika põhjalikku revideerimist. Teaduse finantseerimise senine süsteem on olnud ebaefektiivne, vahendeid raiskav ja ülikoolivaenulik, rääkimata korrumpeerumisest. Endastmõistetavalt peab ümberkorraldustele teaduse finantseerimises eelnema teaduse hetkeseisu üksikasjaline analüüs ning uute eesmärkide fikseerimine. Seetõttu ei ole midagi iseäralikku selles, et Eesti Teadusnõukogu on välja kuulutanud vabariigi kogu teaduse põhjaliku ekspertiisi ning vabariigi peaminister on andnud korralduse ekspertiisi läbiviimiseks kõigis teadusasutustes, sealhulgas ülikoolides, TA instituutides ja harukondlikes instituutides. Kuidas teistmoodi saaksimegi teada, kuhu ja kuivõrd efektiivselt kulutatakse teadusele eraldatud raha, millised teadusharud on alaarenenud, millised ehk ka üle forsseeritud? Loomulik on ka, et hindajateks peavad olema sõltumatud eksperdid, asutusesisene hindamine kipuks paratamatult enesekiituseks kalduma. ilmapraktikas kasutatakse laialdaselt välismaa eksperte. Tuleb vaid tervitada Eesti Teadusnõukogu õnnestumist kaasata Rootsi teadlasi.

Muide, rootslastel on ehk ka omad väikesed huvid mängus, mis õnneks pole vastuolus meie huvidega. Kuuldavasti eraldab Rootsi 30 miljonit krooni Baltimaade teaduse abistamiseks, eelkõige üliõpilaste *post graduate* koolituseks Rootsis. Rootsi poolt vaadatuna võib ekspertiis garanteerida, et neid rahasid otstarbekohaselt kasutataks. Eesti huvides on, et saaksime Rootsis koolitada andekaid noori eelkõige just neil aladel, mis on Eesti seisukohalt olulised, aga alaarenenud. Seetõttu (ja muidugi mitte ainult seetõttu) on oluline välja selgitada ka nõrgad kohad meie teaduses. Ja siin võib pilk kõrvalt olla palju terasem kui seestvaade.

Üldse on kavandatud ekspertiis üks äärmiselt tõsine ettevõtmine ja vastav peab olema ka meie suhtumine. Mul ei ole mingeid kahtlusi selles, et peame globaalselt, täie vastutustundega ekspertiisis osalema. Veelgi enam, arvan, et me peame omaalgatuslikult laiendama ekspertiisile kuuluvate küsimuste ringi, esitades omapoolsed kaalutlused teaduse finantseerimisest. Näiteks võiksid teaduskonnad lisada nõutavatele aruannetele oma tulevikunägemuse vajalikest muudatustest vastava teadusharu organisatsioonilises struktuuris. Kui see nägemus on küllaldaselt põhjendatud, on ka suur šanss, et see kiidetakse heaks ekspertide poolt ja siis on sel juba palju enam kaalu. Rõhutan veelkord, et ekspertiis peab olema globaalne, kõiki allüksusi ja kõiki uurimisteemasid hõlmav, ainult sel juhul on ta efektiivne. Ja lõppude lõpuks, valikuline ekspertiisist osavõtt vabatahtlikkuse alusel (nagu seda näikse meil ette kujutatavat) sisuliselt ikkagi ignoreerib valitsuse korraldust. Kas meil on selleks moraalset õigust? Või oleme täielikult minetanud vastutustunde Eesti ees?

Mida me aga saavutame ekspertiisist loobumisega? Mitte midagi head, tõenäoliselt baasfinantseerimise kärpimise, päris kindlasti grantidest ilmajäämise, rääkimata sellest, et langeme vabariigi teaduse infopangast välja. Ka lähevad Rootsi õppima Tartu Ülikooli üliõpilaste asemel Tallinna ülikooli üliõpilased, oma tõrksusega me vaid soodustame uue ülikooli teket. Lühidalt — see oleks enesetapp, eelnevalt veel palju tarbetut kemplemist.

* * *

Arstiteaduskonna nõukogu otsus mitte osaleda ekspertiisis on mulle mõistmatu. Jutuajamistel esitatud argumendid näivad taanduvat riivatud eneseармastuse motiividele (umbes nii: «Me oleme ise küllalt targad, et näha oma vigu ja hinnata oma saavutusi, milleks meile väliseksperte, nad nagunii ei tea Eesti probleeme»). Palun ette vabandust, kui ma eksin ja kui on ka mingeid tõsisemaid argumente. Küll aga on mul võimalus vaidlustada Henn Voolaiu kirjalikku seisukohavõttu (10. mai «UT»). H. V. arutelud ekspertiisi kahjulikkusest ei ole tõsiselt võetavad. Selle asemel et neid üksikasjalikult vaagida, eelistasin esitada oma vastuargumendid eelnevate ridade kujul. Siiski tahaksin peatada ühel küsimusel.

H. V. ennustuse kohaselt tehakse ekspertiisist paratamatu järeldus, et edasi arendada ja tõhusalt finantseerida tuleb peamiselt neid teemasid, millega tegeldakse TA instituutides, sest just need teemad olevat tugevad ja perspektiivsed. Tegelikult ei saa Eesti, väikene ja vaene maa, kulutada raha kallistele projektidele, ükskõik kui perspektiivsed need ka ei oleks. Projektide efektiivsust tohime hinnata vaid mõõtühikutes teadussaavutus tuhande (või miljoni) kulutatava rubla kohta. Tõenäoliselt soostuvad sellega ka eksperdid, ja lõppotsustajateks on ikkagi mitte eksperdid, vaid meie teadusnõukogu ja teadusfondi nõukogu. On vaid vaja, et ülikooli esindajad nendes organites küllalt agaralt ja targalt tegutseksid. Kuid pöördugem tagasi H. V. artikli juurde. Kas ülikoolifüüsika on tõesti nii nõrk, et ei suuda konkureerida TA instituutidega ka siis, kui hindame teadussaavutusi kulutatud raha suhtes. Ei usu! Kui aga füüsikud ei osale ekspertiisis, siis paratamatult arvatakse, et ülikoolifüüsika ei ole konkurentsivõimeline ka sellise (minu arvates ainuõige) kriteeriumi järgi. H. V. ennustab ülikooli liitmist Tartus asuvate TA instituutidega (võtkem seda naljana). Tegelikult ülikool muidugi jääb, tööle aga võetakse ehk uued füüsikud, see oleks ju ülikooli huvides (võtkem ka seda naljana). Oma üleskutsega boikoteerida ekspertiisi taotleb H. V. tahtmatult just sellist lõpplahendust.

Loodan, et ülikool siiski ei soorita enesetappu. Ootan ka, et ülikooli juhtkond avalikustab oma seisukoha teaduse ekspertiisi kohta.

Ülikooli patrioodina

GENNADI VAINIKKO

HOLLANDIS TUDENGITE KESKEL

Sel kevadel õnnestus Tartu Ülikooli võistkonnal osaleda Hollandis peetaval Euroopa ülikoolidevahelisel teatejooksul «Batavierenrace», mis toimus juba 19. korda. Talvel ilmus «Universitas Tartuensises» kuulutus, kus kutsuti jooksuhuvilisi Harry Lembergi juhendamisel harjutama ning tragimatest pandigi võistkond kokku.

* * *

Nüüd siis võistlusest lähemalt. Võistkonnas oli 25 jooksjat: 7 naist ja 18 meest. Jooks algas ülikoolilinnast Nijmegenist ja lõppes Enschedes. See tegi kokku 170 kilomeetrit. Üldse osales 275 võistkonda.

Jooks oli jaotatud neljaks suuremaks stardiks ja igaühes oli veel omakorda kuus väiksemat stardigruppi: korraga startis 50 võistkonda, stardiintervall oli 20 minutit. Meie kuulusime neljandasse, nö. eliitgruppi numbriga 189. Esimene start anti 27. aprillil kell 00.00 (1—9 vahetus), teine kell 6.30 (10—17), kolmas kell 11 (18—23). 24. etapp oli naiste 8,2 km ja siin anti kõigile ühisstart (kell 16), pool tundi hiljem startisid samale distantsile nö. ankrumehed.

Vahetuspunktidesse toimetas meid mikrobuss: jooksma hakkav vahetus jäeti maha, jooksu lõpetaja võeti peale ning kihutati kohe järgmisse vahetuspunkti. Kuna bussid sõitsid vahetuspunktidesse suure ringiga, siis oli suur oht, et jooksja jõuab finišisse varem kui buss tuse jooksjaga. Meil juhtuski väike äpardus: ekslemise tulemusena (maanteedel tähised puudusid) jäi 21. vahetus hiljaks umbes kolm minutit. Teised, juba kogemustega võistkonnad, toimetasid jooksjaid kahe mikrobussiga (üle ühe vahetuse).

Iga jooksjat pidi saatma jalgrattur: öösel julgestuseks ja päeval «tempo tegijaks». Meil täitis seda kohustust põhiliselt füüsika-matemaatikakandidaat Rein Lepik.

Ülevaade võistluste käigust oli väga hea. Protokollid ilmusid kohe pärast vahefiniši sulgemist.

Võitis Hollandi Utrechti Ülikool ajaga 9.43.42,84. Meie saavutasime hinnatava 9. koha (10.45.48,70). Võrdluseks tooksin ära veel mõned ajad: 50. koht 12.40.56,08; 100. koht 13.32.21,75; 200. koht 14.34.59,14. Edukasse võistkonda kuulusid HELE KARILAID, KATRIN MADISON, KÜLLI KUBRI, MAARIKA LIHTSA, PILLE RUSSAK, ENE KALLE, EVELI PETERSON, MARGUS SEPP, HARRY LEMBERG, ANTTI NÕPS, TAIVO MÄGI, MATI ALAVER, PAAVO RÕIGAS, REIN LEPIK, TARMO KILG, KAIDO PADAR, ANDRES KÜBAR, OLEG TŠIKANOV, VEIKKO TÄÄR, ANTI TALVER, MADIS TIIK, MATI TIIT, JAANO JUNSON, JAAN TOHVER ja VELJO LAMP.

Kutse võistlusele sai kergejõustiku kateeder. Suure ja ränga organiseerimistöö eest oleme võlgu tänu treeninguprotsessi uurimise labori töötajaile, eelkõige Harry Lembergile. Suur tänu ka tublidele bussijuhtidele Saveli Portnovile ja Aarne Sirelile. Osavõtumaks 1000 kuldnat tasusid tudengid oma rahakotist, ülejäänud sõiduga seotud kulud võtsid oma kanda sponsorid Pärnu ja Virumaa kommertspankadest ning aktsiaselts «Comel».

* * *

Et võtsime sõidu ette oma bussiga, siis olime ka iseenda peremehed. Pärast võistlusi oli meil vaba aega ja otsustasime sõita naaberriigi Belgia pealinna Brüsselisse. Seal veetsime ühe päeva. Tagasiteel Amsterdami peatusime veel Rotterdamis ja Antverpenis. Amsterdamis olime 30. aprillil, kui tähistatakse Hollandi rahvuspüha. Sel päeval on kõik poed kinni ja rahvas müüb oma kaupa tänaval. Hilisõhtul alustasime tagasiteed Tartu poole. Pikemalt peatusime Berliinis. Kui võistlustele minnes sõitsime läbi Tšehhoslovakkia (Bresti piiripunktis oli järjekord kolm ööpäeva, Užgorodis pääsesime «vaid» 9 tunniga), siis tagasi tulime läbi Poola. Seega külastasime kokku viit riiki.

Jääb üle loota, et ka tuleval aastal õnnestub meil sellel suursugusel jooksul (mainitud Quinessi rekorditeraamatus kui kõige suurem tudengite jooks) osaleda, ent nüüd loodame ülikoolipoolsele toetusele.

Lõpetuseks teadmiseks jooksuhuvilistele, et tööpäevadel kell 17 on ülikooli staadionil võimalik saada konsultatsiooni H. Lembergi, T. Matsini, A. Pisukese ja A. Nurmekivi käest.

ENE KALLE,
geograafia II k.

·info·

ÜLIKOOLI ROHUTEADUSE SELTS

korraldab reedel, 24. mail kell 12 teadusraamatukogu konverentsisaalis kevadkonverentsi.

TULE!

DISKOÕHTUD ÜLIKOOLI KLUBIS JÄTKUVAD!

TULE JA TANTSI!

Reedel, 17. mail, laupäeval, 18. mail.

✻ EERIKU PÄEVA SHOW

pühapäeval, 19. mail.

Algus kell 21.

Üliõpilaspilet kaasa!

* * *

Jean Gaver'i teatri (Moskva) etendus

«SAY: «HI! UNIVERSE»»

TÜ klubis teisipäeval, 21. mail kell 20.

Jean Gaver's theatre for you and your sweetheart.

Piletid müügil tund enne algust kohapeal.

Põllumajandusajaloo-alaste diplomitööde konkurss

Ergutamaks TÜ ajalooteaduskonna üliõpilaste põllumajanduse ja talurahva ajaloo alast teaduslikku uurimistööd, kuulutab Eesti Põllumajandusmuuseum välja vastavasisuliste diplomitööde konkursi. Rahaline preemia 100 rubla määratakse sel aastal kaitstud diplomitööle eksamikomisjoni poolt, Eesti Põllumajandusmuuseumi esindaja osavõtul. Komisjoni äranägemisel võib preemiasumma jagada mitme diplomitöö vahel.

Konkursil osalevate diplomitööde üks köidetud masinakirjaeksemplar tuleb anda Eesti Põllumajandusmuuseumile. Masinakirja- ja köitetööde maksumuse hüvitab võitjale Eesti Põllumajandusmuuseum lepingulises korras kehtivate hindade alusel. Konkursitööd kuuluvad alalt-sele säilitamisele Eesti Põllumajandusmuuseumis.

K. ROOSVEE,
direktor

UT ÜLIKOOLI AJALEHT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP

Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18. TÜ, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1248. Tiraaž 2000.

NR. 18 (1640)
REEDE
24. MAI
1991
Ilmub novembrist 1948
HIND 5 kop.

Universitas Tartuensis

● KUIDAS NÄEB ÜLIÕPILANE AINESÜSTEEMI KEHTESTAMIST — 2. lk.
● INFO, INFO, INFO — 2. lk.

Valitsuse veerg

23. mail

● **1991. AASTA LISAFINANTSEERIMISE taotlusest andis teada prorektor prof. Ants Kallikorm.** Teadusfondi nõukogu kaudu eraldati ülikoolile ligi 1,2 miljonit rubla.

● **MAGISTRIÕPPE korraldus** tuli uuesti arutusele, sest viimases ülikooli nõukogus tekkis mitu küsimust. 1. juuniks saabuvad teaduskondadelt täpsustatud andmed (nimed, erialad jne.). Arvestades praeguseid aspirante ja doktorante võib öelda, et ülikoolis on lähemal ajal umbes 140 magistratuuri ja 60 doktorantuuri astujat. Magistratuuri ja doktorantuuri finantseerimine on teaduskondade omast lahus. Arvamustevahetus tekkis selle üle, kas põhihariduse omandamise lõpul teeb üliõpilane diplomitöö või astub kohe magistratuuri ja teeb magistritöö. Probleemiks tõotab kujuneda nn. üleminekuperiood. Prof. Helmut Piirimäe arvates sobib näiteks ajaloolastele EV aegne variant, kus ühed lõpetavad ülikooli diplomi-, teised magistritööga.

Rektor jäi seisukohale, et ülikoolis peaks olema siiski ühtlustatud põhimõte ning õppeprogrammid tuleks veel kord korralikult üle vaadata.

● **Arutati TÜ-s kaitstavate TÜ töötajate doktoritööde autoreferaatide ja laiendatud referaatide trükkimist** (kui kaitsmine toimub avaldatud tööde põhjal).

Prorektori asetäitja Valter Haamer tutvustas Toivo Maimetsa ingliskeelset kokkuvõtlikku ülevaadet. Selles on ka varem ilmunud artiklid, eestikeelne kokkuvõte, elulugu. V. Haamer ütles, et ülikool tuleks niisuguste ühtses kujunduses väljaannete trükkimisega toime ja need oleksid raamatukogule kasulikuks vahetuskaubaks.

● **Informatsiooni OPETAJATE LISAERIALADE andmise korraldamisest jagas täienduskeskuse juhataja dots. Jaan Kõrgesaar.** Sellest sügisest muutub õpetajate palgakorraldus. Nende atesteerimisel on tarvis dokumente, mis näitavad, missuguseid aineid nad õpetada võivad. Opetajate täiendamise korraldamist saaks teha täienduskeskus, erialasid õpetab muidugi teaduskond. Üliõpilaste õpetamisel peaks teaduskondades juba praegu rõhku panema ka lisaerialadele.

Mati Salundi lisas, et pedagoogikanõukoguski on seda arutatud ning leitud, et iga TÜ-s lõpetav õpetaja peaks saama vähemalt kaks eriala.

● **TÜ valitsus nõustus teaduskonna taotlusega võtta 60 BIOLOOGI asemel vastu 75.** Bioloogia-geograafiateaduskonna dekaan dots. Aadu Loog tegi ettepaneku, et geoloogia vastuvõttu võiks selle arvel vähendada 15-lt 10-le.

● **AUDOKTORID.** Valitsus pidas õigeks valida selle aasta (ja ka edaspidised) audoktorid juunikuu nõukogus ning promoveerida rahvusülikooli aastapäeval 1. detsembril.

VARJE SOOTAK

VENIA LEGENDI

Matemaatilise statistika kateedri dotsendi kt. **Kalev Pärna** *venia legendi* **loeng «Tõenäosusmõõdu kirjeldamine k punktiga» toimub esmaspäeval, 27. mail kl. 14.15 Vanemuise t. 46 aud. 109.**

* * *

Võimlemise kateedri dotsendi kt. **Reet Linkbergi** *venia legendi* **loeng «Kehaliste harjutuste osatähtsus aktiivses sünnituses» toimub kolmapäeval, 29. mail kl. 12.15 Lai 37 aud.**

Küllatulek või kohtumõistmine?

SAMAL TEEMAL:

● «Ettevaatust, ekspertiis!» — «UT» nr. 16 10. mai
● «Ülikool — enesetapja?» — «UT» nr. 17 17. mai

Eesti teaduse seisundi ekspertiis peaks kulgema teadusharuti ja uurimissuuniti. Ent teadus ei koosne ainult harudest ning suundadest, teadus koosneb ka erilisest poliitikast, mis teadust korraldab ja eraldab vajalikud vahendid. Ekspertiis, mis jätab selle poliitika puutumata, ei ole pädev.

EESTI TEADLASTE LIIDU II KONGRESSIL 15. MAIL TALLINNAS ütles **akad. Peeter Saari,** et Rootsist tulevaid eksperte võib võrrelda külalistega, keda vastu võttes tehakse oma kodu korda. Ei vaidle vastu, et kutsutud külaliste auks on kombekas oma elamine üle vuntsida, kuid — külla tullakse kogu Eesti teadusele, kutsunud pole aga sugugi *kogu* Eesti teadus. Seda esiteks.

Teiseks aga on põhjust karta, et külalised jätavad just Eesti teaduspoliitika arvustamata, kuivõrd see on midagi, mida pole viisakas teise elamises kritiseerida (liiati kui pole teada, kunas kutsuvad rootslased meid omakorda külla, nende teadust läbi katsuma). Seda viga annab muidugi parandada, kui kohe algusest peale lepitakse kokku, et Rootsi ekspertiis ei tohi kohkuda tagasi ka meie teaduspoliitika arvustamisest. Nõndamoodi soovitaski Eesti Teadlaste Liidu kongressil prof. **Jaak Järv**, kes sellega mureliku saali muhelema pani ja suunas kongressi rahvusvahelist ekspertiisi toetama. Kuid, kolmandaks, küsimus sellest, kes hakkab Rootsipoolsest ekspertiisist järeldusi tegema, jäi ikkagi alles.

Jah, kes? *Eesti Teadusnõukogu* ja *Eesti Teadusfondi nõukogu?* Kummagi liikmete rotatsioon on ette nähtud, kuid sellest üksi uue korruptsiooni ja uue monopoolsuse välistamiseks ei piisa. Mõlema nõukogu töö läheb normi alles siis, kui see hakkab arvestama kriitikat altpoolt ning kui Teadusfondile on lisandunud alternatiivsed teaduse finantseerimise allikad. *Ülemnõukogu?* Aga Ülemnõukogu otsused ei sõltu valijate tahtest ja meie erakondadel puudub oma teaduspoliitika, oma surve Ülemnõukogu otsustele teaduse kohta. *Eesti Vabariigi Valitsus?* Tema ministeeriumidel, Haridusministeerium kaasa arvatud, ei näi olevat mingit erihuvi teaduse vastu, pigemini vastupidi — kõik on õnnetud, sest mida selle teadusega ikkagi teha?

Nii pole sugugi välistatud, et järeldused ekspertiisist teeb ametnik, kes on teadusega tegelema sunnitud. Või kui mitte tema, siis säärane kavalpea, kes arvestades E. Savisaare valitsuse peaministrikesksust, kasutab ära oma peaministri-läheduse.

Need ei ole haiglased kartused! Eesti Teadusnõukogu ei ole siiani teinud ekspertiisiga seotud probleeme meie teadusavalikkusele arusaadavaks. Vastupidi, ekspertiisist, mis peaks olema ametkonnaülene, on kujunenud ikkagi ametkondlik mure, mille lahendamisel Teaduste Akadeemia instituudid ja ülikoolid paraku ei ole võrdses seisus. Ülikoolid lähevad ekspertiisile vastu Haridusministeeriumi alustena. Akadeemia uurimisinstituudid seevastu läheksid ekspertiisi alla kas nagu akadeemia kui erilise «teadusministeeriumi» osad või üldse valitsusvälised üksikasutused. Kui ekspertiis on nõutav kõikjal, siis ta aga just võrdsustabki instituudid ja ülikoolid — ehkki initsiatiiv ekspertiisiks oli akadeemiapoolne. Ent akadeemias on erialade ning uurimissuundade struktuur hoopiski teistsugune kui ülikoolides. Kirjandusteadusega tegeldakse Akadeemias kahel pool — Keele ja Kirjanduse Instituudi kirjandusosakonnas ning Kirjandusmuuseumi käsikirjade ja teadusosakondades. Tartu Ülikoolis ning Tallinna Pedagoogilises Instituudis on kirjandusteaduse jaoks vähemasti 5 spetsialiseeritud kateedrit, mille kõrval tegeldakse kirjandusteadusega veel 3—4 kateedris. Peale nende veel ametkondadeväline kirjandusteadus. Seda kõike on ametkondlikult kahtlemata lihtsam haarata, ent siis ongi vastuolu ekspertiisi lähtekohaga käes.

Umbusuks on teinegi põhjus. Seades Eesti teaduskorralduse eesmärkideks kaks nõuet, nimelt **1)** muuta teadus ülikoolikeskseks ja **2)** teha ülikool teaduskeskseks, peab Eesti teaduspoliitika korrigeerima neid ajaloolisi arengusuundi, mis olid rohkem kui poolenisti Tartu Ülikooli vastased. Rootsi lähetusega eksperdid võivad sellele kergestigi tähelepanu juhtida, kuid sellest on Tartule vähe. Tartu vajab järeldust, millest tuleneks riikliku teaduspoliitika kohustus! Selline järeldus on võimalik, kuid ta ei tulene ekspertiisist lihtsalt iseenesest. Ta tuleb sealt välja sõdida ja see ei ole lihtne ülesanne, sest Teaduste Akadeemia on ise kahjuks üks niisuguseid keskusi, kust Tallinna Ülikooli idee on liikuma pääsenud. Akad. **Gennadi Vainikkol** on kahtlemata õigus, kui ta hoiatab Tartu Ülikooli enesetapu eest, mida ekspertiisi välistamine võiks kaasa tuua, kuid Tartu Ülikooli võivad tappa ka need TA liikmed, kes ise *alma mater tartuensis*'e kasvandikena ajavad kiivalt Tallinna Ülikooli joont. Pooldaksin rahvusvahelist ekspertiisi märksa innukamalt, kui oleksin kogenud, et TA ülejäänud liikmed ei piirduks Tallinna Ülikooli taotlejate keskel muigava õlakehitusega, vaid oleksid kategoorilisemad (siin ma akad. G. Vainikkot silmas ei pea).

Ent isegi kui Rootsi-poolne ekspertiis haarab ka meie teaduspoliitikat, pole sellest ikkagi küllalt, sest see annab pildi vaid väljastpoolt. Meie ise niisugust pilti kindlasti anda ei saa. Kuid pilt väljastpoolt ei saa olla ainuõige ja temast ei tohi teha Eesti teaduse tuleviku üle otsustamisel ainumääravat alust. Ilmtingimata on vaja ka seda pilti, mille saame anda vaid meie ise. Kahtlustused, et säärane pilt pole lõpuni aus, võivad olla omal kohal, kuid ka sellele pildile, mis tehakse meist Rootsi prisma läbi, ei jää kõik õigesti peale ja muist ei mahugi sinna. Vastuseisu välisekspertiisile oleks kindlasti kergem maha võtta, kui tema initsiaatorid oleksid sellegi poole asjast kannatlikult selgeks teinud. Seda ei tehtud, aga mitte kogemata, vaid ilmsest veendumusest, et pilti väljastpoolt on vaja kohe, pildiga seestpoolt pole mõtet jännata. See loob kahjuks mulje, et Eesti teaduse üle tullakse kohut mõistma.

(Järg 2. lk.)

Nordinfo '91 tulekul

15. mail kohtusid Tartus Helsingi Ülikooli teabetalituse juhataja Rauno Velling ja Tartu Ülikooli rektor Jüri Kärner, et kooskõlastada konverentsi «Nordinfo '91» läbiviimist Tartus ja Käärikul 10.—13. juunini. Konverentsi «Nordinfo '91» eesmärgiks on kaasata Põhjamaade koostöösse Baltikumi kõrgkoolid.

Põhjamaade kõrgkoolide infotalituste aastakonverentse korraldab aastast 1977 Põhjamaade kõrgkoolide infoteenistus — *Information Service for Universities and Institutes of Higher Education in the Nordic Countries.* Mullu Helsingis toimunud aastakonverentsil oli Helsingi Ülikooli juubeli kõrval üks tähtsamaid teemasid Eesti ja ka teiste Baltimaade kaasamine Põhjamaade kõrgkoolide kooperatsiooni.

Kuigi Baltikum on püsinud aktuaalsena maailma massikommunikatsioonis, pole Skandinaavia poolsaarelt vaadates täit selgust Läänemere lõunakaldal toimuvast. Jaanuarisündmuste järelmõjuna kaaluti konverentsi toimumiskoha üleviimist Gotlandile. Hr. Velling on teinud tõhusat tööd, et selgitada olukorda ning aidata Eestil tagasi pöörduda Euroopasse.

Tõdeti, et õige koostöö kõrgkoolide vahel toimub otsesidemete tasandil. Baltimaalastelt oodatakse konkreetsust oma sihtide sõnastamisel. Selleks avaneb suurepärane võimalus 11. juunil kell 10 ülikooli raamatukogus aset leidval pressikonverentsil, kuhu oodatakse esinema Baltikumi kõrgkoolide esindajaid.

Eestile on antud võimalus näitamaks, et meil on Põhjamaadega ühine tee.

URMAS AUNIN,
teabetalitus

Kuidas Soomes lehte tehakse

Seda oli EPA ja TÜ toimetusel Helsingi üliõpilaslehe kutsel võimalik mitu päeva vaadata. Jah, praegu vaatame ja imestame välismaailma tehnilisi võimalusi. Millal küll meil? Kolme päeva sisse mahtus ka HÜ teabetalituse, «Yliopisto» toimetuse, raamatukogu, põllumajandus-metsandusteaduskonna, üliõpilasliidu, Paasipaino (linna suur kaasaegne trükikoda) jpm. külastamine. Kui pildid valmis, püüame reisist natuke rohkem kirjutada.

VARJE SOOTAK

TARTU — TAMPERE — OSLO

29. ja 30. mail toimub raamatukogu aud. 202 kolme linna poliitikateadlaste konverents. Igale loengule järgneb arutelu. Istungid kestavad mõlemal päeval kl. 10—14 ja 16—18.

Kes tahab teada, mis on demokraatia, miks Eesti parteid omavahel tülitsevad ja kuidas tõlgendada avaliku arvamuse küsitlusi, tulgu kindlasti kuulama! Kõik toimub inglise keeles, aga seda oskab ju igaüks... Ürituse korraldab filosoofia ja poliitikateaduse kateeder.

Pidu on läbi (fotomeenutus kevadpäevadest), eksamiveski juba jahvatab... HEAD PÕRUMIST!

Õnnitlused Vambola Raudsepale!

Soontagana legendaarse maavanema Vambola nimega ristisid äreval 1941. aasta kevadel oma viienda lapse Liidia ja Richard Raudsepp. Tähistades 24. mail rahanduse ja krediidi kateedri juhataja, professor majandusdoktor Vambola Raudsepa esimest juubelit tahaks fatalistina uskuda, et see nimi ongi ära määranud tema saatuse tõusta üheks Eesti rahva liidritest majandusteaduse arendajana ning noorte rahandusspetsialistide kasvataja ja vaimse isana. Siiski on mul väike kahtlusokas südames, kas ta ongi seesama Vambola. Saatus tahtis nii, et 1941. aasta suvel Ida-Virumaal evakueeritavate ešeloni pommitamise ajal läks see mõnekuine beebi kaduma ja kui ema lastega oli jõudnud tagasi Lõuna-Eestisse, toodi kuu aega hiljem sinna leidlaps, kelle ema omaks tunnistas. Kuigi asjaosaline tavaliselt ei hoia oma mõtteid vaka all, seekord ta siiski keeldub asjasse lõplikku selgust toomast väitega, et ei mäleta, kuid fakti olematuks teha ei saa, sest isegi ajalooraamatus «Haanjamaa monumendid» on see kirjas.

Tundes Vambolat pikemalt, ei suuda siiski kuidagi mõista, kuidas ta kõike jõuab: perekonnainimene, teadlane, õppejõud, ühiskonnategelane, keelehuviline, rännumees. Vaadates aga tema halli parukat saab aru, et see ei ole tulnud kergelt, kuid soov anda oma rahvale nii palju, kui suudab ja veidike rohkemgi on ilmselt aidanud seda taaka kanda.

Hingelt võrukas, on juubilar oma rändamised (kõrgkoolidiplom Tallinnas, esimene töökoht Valgas) ilmselt lõpetanud. Siiralt loodame, et ta ka edaspidi suudab nii Toompealt kui mujaltki tulevad ahvatlevad pakkumised vapralt tagasi tõrjuda, sest Tartu Ülikool ja majandusteaduskond ilma temata ei oleks enam need, mis nad praegu on.

Jõudu ja jaksu pikkadeks aastateks soovib kollektiivi nimel kolleeg

MART SORG.

Kuidas kehtestada ainesüsteem?

AINESÜSTEEMI EELISED

kursuste kaupa õpetamise ees on olnud mitmel korral jutuks, siinkohal aga uuesti sellest, kuidas seda süsteemi kehtestada.

* * *

Esiteks on vaja ühist alust õppetöö mahu arvestamiseks. Reaalsele «abstraktse keskmise üliõpilase» töömahule (näiteks ühele nädalale) vastav punkt on vist parem alus kui loengutundide arv.

Teiseks tuleks täpsustada, millistel erialadel üliõpilasi vastu võetakse. Nimetaksin neid «sissevõtuerialadeks».

Kolmandaks peab olema selge pilt, milliseid kraade on võimalik TÜ-s omandada ja kui kitsastel erialadel neid välja antakse. Nimetaksin neid «väljalaskeerialadeks».

Kui kraadideks on bakalaureus, magister ja doktor, siis on ilmtingimata vaja, et need vastaksid vastavatele rahvusvahelistele kraadidele. Olukorras, kus praegune TÜ diplom tahetakse võrdsustada bakalaureuse kraadiga, võetakse meie lõpetajatelt sisuliselt võimalus astuda aspirantuuri, st. sooritada doktoriprogrammi mujal maailmas. Ja mitte keegi maailmas ei hakka arvestama seda, et Eesti doktorikraadiga inimene on pidanud tegema rohkem tööd kui tema kolleeg läänes. Sisuliselt võib-olla võrdset, kuid vormiliselt madalamat kraadi ei hakata ka kunagi aktsepteerima.

Neljandaks peavad juba stuudiumi alguses teada olema kõigi kraadide väljaandmise tingimused. See tähendab seda, milliseid õpinguid ja millises mahus peab sooritama. Olulised on põhieriala mahud ja kohustuslikud kursused, kõrval- ja üldainete mahud. Järjekorrale esitatavad nõuded olgu minimaalsed, sest hälbed traditsioonilisest järghevussuhtest on haruharvad ja sel juhul tavaliselt pigem positiivsed. Tuleb ju sel juhul panna puuduvate teadmiste omandamisele tavalisest enam rõhku ning kes sellega hakkama saab, on kiitmist väärt. Kui eelnevad kursused on kraadinõuetes märgitud, küll siis need ka ära õppida suudetakse.

Viiendaks peavad olemas olema kõikide kraadinõuetele vastavate loengukursuste annotatsioonid ja vajaliku kirjanduse loetelu. Loomulikult reaalses mahus, st. just nimelt vajalike raamatute (peatükkide) loeteluna, mitte lihtsalt lähedase temaatikaga väärtusetute raamatute nimistu. Selle punkti täitmine näitab hetkeolukorda (või pürgimusi?) ja annab aluse pakutava hariduse hindamiseks!

Kuuendaks peab olema informatsioon kõikide loengukursuste toimumise aja, koha ja õpetajate kohta ilmtingimata vähemalt semestri alguseks!

Seitsmendaks tuleks ülikoolis välja töötada kirjalike eksamite läbiviimise kord. Seda on vaja subjektiivsuse vähendamiseks ja ka kirjaliku väljendusoskuse arendamiseks. Eksamite toimumise ajad ja kohad peaksid teada olema piisavalt varakult samuti nagu õppeplaanidki. Korduseksameid võib korraldada aasta ringi, nii paarkolm korda aastas.

* * *

KÕIK EESPOOL LOETLETUD PUNKTID

sisaldavad endas nõuet avaldada **informatsiooni.** Muidugi peab keegi selle ka välja töötama ning koguma. Kuid see informatsioon (andmed) muutub väärtuslikuks (teadmisteks) alles siis, kui ta on kättesaadav! Kõik tuleks piisavas koguses ühiste kaante vahel avaldada (va. ehk kursuste annotatsioonid, mis olgu kättesaadavad teaduskonnas, kateedris, raamatukogus). Tarvis oleks VÄHEMALT 200—300 eksemplari tingimusel, et enamik nendest on raamatukogus kõigile kättesaadavad! Oma sisseastumiseriala raames peaks muidugi igaühel olema isiklik koopia.

Esimese üleminekuaasta jooksul ilmugu kõikide kursuste kohta jooksvalt, paralleelselt kursusega, ka õppematerjal. Seda vähemalt **kahes** eksemplaris: üks kateedrisse ja teine raamatukokku. Lihtsamal juhul on selleks õppematerjaliks üksainus õpik. Sel juhul on kulutused nende ostmiseks väiksemad, loengukursusel esitatavad nõuded selgemad ja ka kehva õppejõu puhul teada, mida sellelt kursuselt oodatakse. Keerulisemal juhul on tarvis paari õpikut, eriti hoolikalt ette valmistatud kursuse puhul koopiaid vajalikest peatükkidest või artiklitest. Materjali kogumine PEAB kuuluma õppejõu töökohuste hulka ja ülikool omalt poolt peaks leidma raha raamatute ostmiseks või õppematerjali paljundamiseks.

Mis puutub üliõpilaste kohustustesse ja aktiivsusesse, siis minu isiklik seisukoht on niisugune, et stipendiumeid tuleks jaotada taotlemise korras nii õppeedukuse (punktide intensiivse kogumise) kui ka majanduslikult raske olukorra alusel.

* * *

KES KEHTESTAB TARTU ÜLIKOOLIS AINESÜSTEEMI?

Loomulikult sõltub kõik rektorist ja tema meeskonnast! Üleminek OLEKS reaalne juba järgmisest, st. 1991/92. õppeaastast. Selleks tuleb teaduskondadele kehtestada ühised reeglid ja nõuda neilt nende täitmist. Eelpool mainitud punktide alusel jääb teaduskondadele piisavalt mänguruumi ja siis sõltub juba tõesti iga eriala inimestest, kuidas oma ülesannetega toime tullakse! Näiteks jääb teaduskondade otsustada seegi, kui kergesti keegi õppepunkte välja annab.

KUI õppetöö käiks antud nõuete järgi, siis oleks ilmselt lihtsam ka TÜ kui terviku struktuuriga seotud küsimuste lahendamine. Sissevõtuerialad määravad ilmselt ära iseseisvate üksuste suurused. Edasine koondumine teaduskondadesse ja jaotumine allüksusteks on sel juhul kas ajalooline pärand või tingitud dünaamilisest vajadusest.

Kuna ainesüsteemist on juba tõepoolest palju kirjutatud (tavaliselt pooldavalt), siis sooviksin artikli lõpuks esitada üleskutse

DISKUTEERIDA

antud teemal. Väga sooviks kuulda nende inimeste arvamusi, kellest reaalselt sõltub TÜ lähitulevik. Eelkõige ainesüsteemi kehtestamise võimalikkusest ja võimatusest. Tegelikult seda, miks ei peaks olema võimalik või miks see süsteem halb on, ei olegi ma veel kuulnud. Võibolla oskaks keegi esitada vastuväiteid ning nii suudetaks peagi jõuda aja jooksul enamust rahuldavale seisukohale. Ainult see aeg ei tohi enam väga pikaks kujuneda!

JAAK VILO

Küllatulek...

Ma ei kahtle selles, et Eesti teaduse seisu selgitav inventuur on vajalik. Ma ei kahtle ka selles, et Rootsist lähtuv ekspertiis võib anda õige suunitluse korral väga kasulikku informatsiooni, informatsiooni, mida saab pöörata kapitaliks. Aga mulle on vähe sellest, kui mulle saadetakse üksnes ringkirju ekspertiisi nõuete kohta ja antakse «lisaks» ainult mõista, et alles rootslane saab aru, mida me endast kujutame. Kui meist saab aru ainult keegi teine, mis garanteerib siis, et me suudame õigesti täita seda, mis ta meile soovitab? Ja mispärast peaks alles Rootsist lähtuv ekspertiis kinnitama, et Tallinna Ülikool tähendab Tartu uut hävitamist?

PEETER OLESK

-info-info-

KÕRGKOOLI TEGEVUSE TULEMUSLIKKUSEST JA EELARVEST

Esmaspäeval, 27. mail kl. 10.15 esinevad TÜ nõukogu saalis:

Jyväskyla Ülikooli arenduskeskuse juhataja Erkki Tuunanen: «Kõrgkooli tegevuse tulemuslikkuse hindamisest»;

Jyväskyla Ülikooli valitsuse juhataja Juho Hukkinen: «Kõrgkooli eelarve kujundamise mehhanism».

Selgitusi Jyväskyla Ülikooli töökorralduse kohta annab selle ülikooli **prorektor inglise keele kateedri juhataja prof. Karl Sajavaara.** Tõlge olemas.

TÜ PUNASE RISTI SELTSI ÜLESKUTSE TÜ ÜLIÕPILASTELE JA TÖÖTAJATELE

Tartu Ülikoolis tegutseb Punase Risti organisatsioon üle 100 aasta. Viimastel aastatel on selle liikmeks olnud üle 5000 üliõpilase ja töötaja. Kuid nüüd oleme jõudnud olukorda, kus 30-kopikalise liikmemaksu tasumisest on hakatud keelduma, ka kollektiivselt. Oleks vist üleliigne selgitada Punase Risti Seltsi humaanseid eesmärke. Tartu linnas kasutatakse kogutud summasid vanureid hooldavatele meditsiiniõdedele palkade maksmiseks. Tartu haiglates tehakse palju raskeid operatsioone, mille juures vajatakse suurel hulgal doonoriverd. Viimasel ajal on doonoriverest suur puudus, sest üliõpilased lähevad harva verd andma.

TÜ Punase Risti Seltsi komitee pöördub üliõpilaste-töötajate ja nende akadeemiliste organisatsioonide poole üleskutsega:

— teha ettepanekuid PRS organisatsiooni tegevuse reorganiseerimiseks;
— toetada seltsi rahaliselt annetusena (mitte vähem kui 30 kop.) hooldusõdede töö tasustamiseks;
— minna doonorina verd andma Tartu Vereülekandejaama (Puusepa t. 6 esmaspäeviti, teisipäeviti ja neljapäeviti).

Asjasthuvitatuid kutsume osa võtma PRS TÜ algorganisatsiooni konverentsist 30. mail kl. 16 TÜ nõukogu saalis. Päevakorras on organisatsiooni tegevuse reorganiseerimisega seotud küsimused.

PRS TÜ komitee

KÜLALISLEKTORI LOENGUD

Austraalia Queenslandi ülikooli professorite Reet ja Max Howelli loengud kehalise kasvatuse ja tervisespordi teemadel toimuvad TÜ spordihoones (Ujula 4, aud. 204) 29., 30., 31. mail ja 3. ning 4. juunil kl. 10.

ÕPIKUTE NÄITUS

28. maist 3. juunini (v.a. laupäev pühapäev) kl. 9—22 saab raamatukogu aud. 292 (end. RVL-i ruum) vaadata näitust raamatukogusse saabunud uuematest võõrkeelsetest õpikutest. Need on peamiselt loodus- ja täppisteaduste vallast ning programmeerimise alalt.

Eriti oodatakse vaatama ja tagasisideks oma sõna üttema õppejõude.

ANALÜÜTILISE FILOSOOFIA SEMINAR,

mille kohta teatati 11. mai «Postimehes», algab kolmapäeval, 29. mail kl. 16 Tiigi 78 aud. 336.

Korraldav toimkond

NIETZSCHE OOTAB!

Tellijatele on «UT» toimetuses saada praegu veel III ja IV köidet (mõnel tellijal on ka II raamat saada).

EÜE

info ja perfod on peahoone ruumis 208 (ettevalmistus-vastuvõtuos.) tel. 34 700 teisip. ja neljap. kl. 12—14.

KÄSITÖÖNÄITUSELE!

Ülikooli kodunduskabinetis Tiigi 78—208 saab 27.—31. maini (kl. 12—18) vaadata üliõpilaste käsitöönäitust.

ÕIENDAME PISUT

Üle-eelmises lehes on toimetajad toimetanud nii, et Gustav Adolfi monumendi platsi foto autoriks on tehtud Tullio Ilomets. Tema on seda pildistanud küll, kuid pildid veel valmis tegemata. Selle pildi tegi hoopis ANDRES JOALA. Vabandame.

HEA INIMENE,

kes Sa **leidsid** 9. aprilli õhtul pärast ÖES-i koosolekut Toomel ajaloomuuseumis rõivistu juurest naiste tualettruumist kraanikausi lähedalt **hõbesõrmuse,** palun tagasta see mulle. See on mälestusese ja ei too Sulle õnne. Tel. 93 289, Helve.

TÜ KLUBIS

Reedel, 24. mail,
laupäeval, 25. mail ja
pühapäeval, 26. mail,
igal õhtul kell 21

HOOAJA EELVIIMANE DISKONÄDALALÕPP!

HOOAJA LÕPETUSEKS ÜLIKOOLI KLUBIS ÜLEMAJA ÖÖDISKO

* PÄIKESELOOJANGUST PÄIKESETÕUSUNI *

Reedel, 31. mail kl. 22.21—04.16-ni.

* Kesköömõõn — võib saabuda pimedus.
* Jõuluvana tervitus suvekuudeks.
* Kõrged külalised — soolased suudlused.
* Minimaalne riietus — maksimaalne auhind.

Laupäeval, 1. juunil kella 22.23—04.15-ni.

kl. 22.23 Sound keeratakse käima. Klubis kummitab resonants.
kl. 24 Suures saalis kesköörogramm «Ei midagi ühist diskoga...»
Videoteegis jätkub segastel asjaoludel diskotümps.
kl. 00.30 Taas ülemaja diskotantsing. Pidupääsmed lähevad loosimisele ja välja jagatakse võidud.
kl. 01.30 Väsinud vahetatakse värskete vastu ja sound saab 5 dB juurde.
Baaris läheb jamaks.
kl. 04 Hommikuvõimlemine. Lõdvad äratatakse, erksad saadetakse magama.
kl. 04.15 Lõpp, lõpp, lõpp ... Diskor on ka inimene!

Pühapäeval, 2. juunil kella 22.24—04.14-ni.

Iga päev tõuseb ja loojub päike kordumatuna. Tule ülikooli klubisse seda sündmust tähistama!

* Tantsime öö läbi.
* Kesköövapustus.
* Lahkumiskokteil.

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT MARGUS SANGLEPP
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruumid 240, 241, tel. 35189. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1337. Tiraaž 2000.

NR. 19 (1641)
REEDE
31. MAI
1991
Ilmub novembrist 1948
HIND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

● MIS ON UNIVERSITAS? — P. OLESK, 2. lk.
● INTERVJUU EDUSTUSE ESIMEHEGA, 3. lk.
● KÜLALISED JYVÄSKYLÄST, 4. lk.

SESS

PROREKTOR PROF. HEINO SIIGUR

● Seni oli paika pandud kindel eksamisessiooni algus. Tõsi, sõltuvalt erialast oli see mõnel pool varem, mõnel pool hiljem. On see aeg kadumas ning üliõpilane leiab teadetetahvlilt eksami kuupäevad, millest valib endale ise sobiva?

Tõepoolest enam ei saa rääkida ühisest sessiooni algusest. Teaduskonnad määravad selle endale ise. Teaduskonniti on algus erinev, nagu näiteks arstidel, ka bioloogidel-geograafidel jt. Kaks teaduskonda, ajaloo- ja filoloogiateaduskond ei ole enam üldse märkinud sessiooni algust, vaid ainult lõpu.

Minu arvates kujunebki edaspidi nii, et näiteks 1. veebruariks peavad olema tehtud sügissemestri asjad ja juuli alguseks (või varemgi) kevadsemestri omad.

Juba teist aastat ei ole meil enam ka niisugust kohustust, et eksameid peab tingimata sessiooni ajal tegema. Kui aine on läbi ja kui selles praktikumi ei ole, võib alati õppejõuga kokku leppida, millal eksam teha.

Inertsust on veel mõlemal pool, nii üliõpilaste kui õppejõudude seas. Üliõpilased on harjunud, et sessioon toimub sel ja sel ajal. Ka õppejõul on mugavam mitu päeva järjest eksamit vastu võtta.

Aga jah, miks ka mitte eksamite kuupäevad välja panna ja üliõpilane tuleb eksamile siis, kui ise tunneb, et nüüd tahab vastata. Üks vajab õppimiseks rohkem aega, teisele on aine väga huvitav ning läbivõtmine läheb kiiremini.

● TÜ nõukogu on vastu võtnud otsuse tasuliste korduseksamite kohta. Kuidas see protseduur peaks välja nägema?

Tasuliste korduseksamite kohta on olemas nii nõukogu otsus kui rektori käskkiri. Esimene korduseksam maksab 15 rubla, teine 25 rubla. Teine korduseksam on siis sisuliselt kolmas eksam ning tuleb teha komisjonile. See on ka ühtlasi viimane võimalus. Üliõpilasel tuleb vastav summa maksta kassasse, viia kviitung dekanaati ja sealt saab ta eksamilehe. Raha laekub teaduskonna stipifondi.

● Kas võite kindlalt väita, et järgmisest õppeaastast veel õppemaksu ei tule ning et stipi saamine sõltub vaid igaühe enda tahtest ja võimest, seega hinnetest?

Tõenäoliselt õppemaksu ei tule, aga Ülemnõukogu eest ei otsusta prorektor ega rektoraat. Nii et endine stipi maksmise kord peaks kehtima ka sügisel. Kindlalt võin öelda seda, et ükskõik, missugune stipi maksmise kord ka ei oleks, eelisõiguse saavad igal juhul need, kes hästi õpivad.

IV KURSUSE AJAKIRJANDUSTUDENG MARGUS SANGLEPP

● Oled kirjutanud juba mitu kursusetööd. Kui vajalikud need ja millal on neid õige aeg teha?

Kursusetöö on vajalik igal juhul, kuigi võib-olla mitte sellises vormis nagu neid praegu tehakse. Kursusetööd võiks hakata kirjutama kolmandalt kursuselt ja siis juba selle eesmärgiga, et viimasel üli-kooliaastal toreda diplomitöö kaante vahele saab. Enne kolmandat kursust peaksid tudengid tegema referaate, mis nõuaksid arhiivides, raamatukogudes jm. käe valgeks tegemist. Head tööd ei saa nõuda inimeselt, kes alles keskkoolipingist tulnud.

Juhendaja peaks olema aus ja usaldusväärne. Kirjutaja ja juhendaja peaksid tundma vastastikust sümpaatiat, muidu ei tule koostööst midagi välja.

Minule on kursusetöö tegemine andnud igatahes huvitavat materjali silmaringi avardamiseks.

(Järg 2. lk.)

SESS

(Algus lk. 1)

FILOLOOGIATEADUSKONNA DEKAAN DOTS. JÜRI VALGE

● Kas filoloogiateaduskonnas on juba kirjalikele eksamitele üle mindud?

Kirjalike eksamite süsteem, mis tagab eksamite hajutamise ning igale üliõpilasele võimaluse koostada oma eksamigraafik, on olemas praktilise eesti keele kateedri üliõpilastel. Seoses tsüklilise õpetamisega on eksamite hajutatus suurenenud märtsi lõpust juuni lõpuni.

Kirjalikele eksamitele on erialaainete osas üle minemas vene filoloogia osakond (sellest sessioonist alates).

Eesti filoloogia osakonnas sooritatakse küll üksikuid eksameid kirjaliku töö vormis, kuid hajutatusest ja üliõpilastepoolse planeerimise võimalustest süsteemina siin rääkida ei saa.

Germaani ja romaani filoloogia osakond on seni truuks jäänud suulisele eksamivormile.

Konkreetseks probleemiks on paberi- ja ümbrikepuudus. Üldised probleemid on samad, mis kogu meie ühiskonnal: tähtaegade ignoreerimine (üliõpilasi on võimalik sundida tärmineist kinni pidama, ebatäpsete õppejõududega pole praktiliselt midagi peale hakata), mahakirjutamine (= varastamine). Viimase vastu püüame võidelda loominguliste küsimustega.

Oskamatus lugeda ja täita eksamite korraldamise juhendeid (kirjalikud eksamid võivad meil komplitseeritud oludes — mitu süsteemi korraga, stipendiumi määramine — õnnestuda vaid juhendite täpse järgimise puhul. Ka korraldajate poolt nõuavad kirjalikud eksamid oma aja täpset planeerimist pikaks ajaks ette. Tundub, et ei taheta siduda ennast lühiajaliste, kuid kindlate aegadega, mis võimaldaks vabaduse ülejäänud ajaks; eelistatakse pikaaegset määramatust.

RUUDULISES KLEIDIS EKSAMILE MINEJA

● Kas eksami ees on hirm?

On, aga ei tohiks olla. Vend õppis Soomes ja ütles, et seal minnakse eksamile siis, kui aine endal selge. Üliõpilase ja õppejõu vahel peaks olema teineteisele midagi andev kolleegide vestlus, mitte ülemvalitseja ülevaatamine stiilis «no mida te ka teate» või «minu loengus te ju ei käinud».

RIIGIEKSAMILT TULNUD DIPLOMAND P. I.

● Nüüd on lõpp käes, kas töökoha leidmisega oli raskusi?

Lõpp on käes, aga ära minna ei tahaks just nüüd, mil meie teaduskond ka ärkama on hakanud. Aga mis teha? Töökoha sain tutvuste kaudu ja kerge see polnud. Ennustan ette, et kui valitsus ei maksa haritlastele suuremat palka kui töölistele, siis ei lähe varsti enam keegi õpetajaks, muuseumitöötajaks jne.

● MARGUS SANGLEPA joonistus

Aine ja süsteem

Kahjuks kannab Eesti teaduskorralduse muutmist ülikooli-keskseks praegu märgatavamalt alaväärne arusaam, nagu oleks meil siiani ülikoole liiga vähe ja seepärast tuleb neid ruttu juurde luua. Ega tulemuseks ole teaduse ning ülikõrghariduse detsentralisatsioon heas mõttes, vaimsete keskuste paljusus! Tulemuseks on ülikõrghariduse ja sellest inspireeritud teaduse inflatsioon, mis rahuldab tõusikutki ainult lühikest aega. Ülikoolide väljamõtlemine selle kujutletava vaimsushierarhia tipus, mille allosa algkoolist gümnaasiumini on tegelikult ju veel täitmata — see ei ole isegi mitte mäng. See on haigus, mille all hakkavad kannatama eriti need, kellele niisugused «ülikoolid» pärandatakse. Muidugi võib uskuda, et kui säärased ülikoolid tuletatakse TA seniste instituutide põhjalt, siis teadus nende sisse oleks kohapealt võtta. Ent baashariduses teadusega tegelema hakkamiseks sõltuksid need õieti vaid *post-graduate*-stuudiumi pakkuvad asutused ikkagi gümnaasiumi-haridust võimaldavatest koolidest ja kolledžitest *mujal*, ülikoolidest väljaspool. *Universitas*'ed ei saaks need ülikoolid aga olla ühelgi juhul, sest TA instituudid on profileeritud ega kata hulga pealegi kokku kõiki *universitas*'eks vajalikke aineid (matemaatika, slavistika jne.).

Ülikoolikeskne teaduskorraldus peab seega eristama, et on olemas vähemasti kaht tüüpi ülikoole — *universitas*'ed ja profileeritud ülikoolid. Kuni sõna «kõrgkool» tulekuni eesti keelde ei olnud see teravaks probleemiks, sest «ülikool» tähendaski sinnani *universitas*'t Tartus. Sõna «kõrgkool», mida T. Erelti «Väike uudissõnastik» (Tallinn, 1989) seletab kui kõrgemat õppeasutust: ülikooli, instituuti, akadeemiat, konservatooriumi; varem kõrgemat kooli, taandas ülikoolilt tema universitaslikkuse ära. Ülikooli kui *universitas*'ega võrdsustatud kõrgkoolide nimetamine ülikoolideks uusi *universitas*'i muidugi ei loo, kuid ta lõhub kindlasti dünaamilist tasakaalu *universitas*'e ja profileeritud ülikoolide vahel. Kui arvata, et see tasakaal oleks rikutud just *universitas*'e kahjuks, siis on juba lihtne järeldada, et siin on peidul Tartu separatism ning kuna separatism ei ole vähem ohtlik kui monopolism, siis ongi õige, kui profileeritud ülikoole saab palju. Kuid see tasakaalu rikkumine tuleb kahjuks kultuurile Eestis tervikuna, sest *universitas* toidab kultuuri alati rohkem kui profileeritud ülikoolid kokku.

Samas peaks eelnevast olema selge, et «ülikoolikeskne teaduskorraldus» ei tähenda alltekstis üldsegi mitte «*universitas*'-keskset teaduskorraldust» või «Tartu-keskset teaduskorraldust». See tähendab hoopiski õpetamisest lahutatud teaduse konversiooni teaduseks, mis õpetab ja millie kasutegurit hinnatakse õpilaste kvaliteedi järgi. Üleminek ainesüsteemile, mille korral lõpetatud spetsiaalsus on määravam kui lõpetatud kursuste arv, on üks niisuguse konversiooni astmeid.

Seda üleminekut omakorda ei saa taandada ainult ainete astendamisele alam- (*approbatur*), kesk- (*cum laude approbatur*) ja ülemastme (*laudatur*) ulatuses. Isegi siis, kui mistahes ainet loetaks rangelt ühe ja sama teaduskonna piires (näit. bioloogiat ainult bioloogidele) — isegi siis tooks üleminek ainesüsteemile kaasa konflikti õppejõu koormuse arvestamise senise tavaga. Ent on aineid, mida tulebki lugeda mitmes teaduskonnas — keeled, matemaatika, füüsika, keemia, bioloogia, ajalugu, pedagoogika, psühholoogia, filosoofia. Kui nüüd iga teaduskond saaks oma keele, matemaatika jne. õppejõud, siis mis moodustaks nende koormuse — kas uurimistöö näit. matemaatilise lingvistika vallas või kõikidele humanitaaridele tarviliku arvutivaldamise ja statistika-tundmise õpetus või hoopiski järeleaitamine gümnaasiumi-matemaatikast ülikooli-matemaatikasse? Ükski lahendus ei ole perspektiivne! Kui aga jääb alles, et muist aineid loetaksegi teaduskonnast välja, siis mille arvelt kehtestatakse teaduskondades ainesüsteem? Kui teaduskonna-väliste või eriala-«väliste» ainete arvelt, siis, kust saavad nende ainete õppejõud oma koormuse? Kohustuslikuks muudetud ainete õpetamisest tekkiv koormus «õigustas» õppejõude. Ei olnud tähtis, kas aine on erialaliselt põhjendatud või mitte (näit. NLKP ajalugu hambaarstidele), küll aga oli tähtis, et koormused oleksid suured, sest suurem koormus andis ettekäände taotleda täiendavat kohta või vabandada puhtuurimuslikku ahtrust. Ainesüsteemi korral kaldutakse teaduskonna-väliseid aineid soovima võimalikult vähe (või jälle üksnes individuaalplaani ulatuses).

Niisiis — mis saab koormustest? See küsimus jääb kummitama ka sel juhul, kui ainesüsteemi kehtima hakates kinnitatakse, et ametlikult ei tehta vahet, kas loengutel käibki ainult üks tudeng või on kuulajaid «keemia ringi»-täis. Eksamitel seda vahet enam ei varja! Lahenduse võib tuua see, kui õppejõu koormuses seatakse esikohale uurimusliku töö intensiivsus ja tõmmatakse selge vahe, mis on kohustuslik lektorikursus (ning kui palju neid on), mis aga kesk- ja ülemastme kursused.

Ülesande raskus ei seisne kummatigi mitte selles, kuidas uurimusliku töö intensiivsust määrata. Küsimus on muus, nimelt selles, kumba tegelikult kaitstakse — kas õppejõukohtade arvu praeguses Tartu Ülikoolis või nendel kohtadel töötavaid isikuid. Et isik kaitseb oma kohta, see on juba kogetud. Kuid ei ole sugugi selge, millal kaitseb isik oma kohta aine kaudu, millal aga kaitstakse ainet isiku ja talle vajaliku koha kaudu. Üleminek ainesüsteemile peaks tähendama, et diktеerima hakkab erialaliselt ja teaduskondlikult põhjendatud ainete struktuur, mille hoiab koos õppetoolide ning aineinstituutide süsteem. Pedagoogiline autonoomia realiseeritakse selle süsteemi raames, tema toel. Järelikult tuleb hakata määratlema erialasid, nende sisulist ja nende omandamise ulatust. Eriala ei saa koosneda ainult ühest ainest ülemastme ulatuses, eriala saab koosneda püramiidist, mille tipus on ülemastmes omandatud aine. Töö selle ainega peab moodustama stuudiumi põhisisu. Kui aga aine perspektiivsuse asemel on määrav hoopiski olemasoleva õppejõu koht (koos kohajärgse palgaga), siis ei maksa imestada, kui esmajoones hakatakse tegelema igale nimekirjas olevale akadeemilisele kolleegile teda õigustava õppeaine nuputamisega. Ja sel juhul on nominaalne koormus selgesti tähtsam kui aine põhjendatus.

Eriti käib see uute kesk- ja ülemastmes võimalike ainete kohta, mida kandvad õppetoolid ning dotsentuurid nõuavad põhjendamist nii siis, kui nad luuakse täiesti iseseisvatena kui ka siis, kui nad läheksid aineinstituutide koosseisu. Erialaliselt määratletud õppejõu koht võib olla täidetud osade kaupa või jääda vakantseks. Kui ta jäetakse täitmata, siis ei loe, et on võib-olla haritudki inimesi, kel pole parajasti tööd või et leidub tudengeid, kes tahaksid sellel alal õpetust saada — koht on kuni täitmiseni tühi. Ning vastupidi — kui koht on täidetud, siis ei loe omakorda, kui pole parajasti tudengeid, kes tahaksid sellel alal kindlasti ülemastmeni jõuda.

Aineinstituutide moodustamine võtaks ses suhtes teravusi vähemaks, sest kohtadega saab siis manööverdada. Ent sel juhul kalduvad aineinstituudid muutuma tähtsamaks kui õppetoolid.

PEETER OLESK

29. mail 1991 Tähtveres

EINAR TIITSU foto

● Tühi õppetool ja raamatud muuseumis klaasi all...

Valitsuse veerg

27. mail

kogunesid rektori juurde TÜ valitsuse liikmed, et veel kord arutada **teaduseekspertiisiga** seotud küsimusi. Peaministri 2. aprilli korralduse järgi peaksid teaduskonnad selle läbi viima juba 15. juuniks. Rahvusvaheline ekspertiis on tekitanud mitmesuguseid küsimusi (vt. ka kolme viimast ülikoolilehte). Kas ülikoolil on õigus keelduda valitsuse korralduse täitmisest? Kas keeldumine mõjutab lisafinantseerimist? Kas niisuguse ekspertiisi läbiviimine annab midagi kasulikku? Jne.

Rektor arvas, et ülikoolis ei saa kedagi käskkirjaga ekspertiisi läbi viima sundida, täpselt samuti nagu ei saa käskkirjadega teaduskondi liita ega lahutada. Tulemuseni peab jõudma läbi sisemise veendumuse.

Arsiteaduskonna nõukogu oli otsustanud ekspertiisiga mitte nõustuda. See ei tähenda veel keeldumist. Teaduskonnad avaldasid soovi ekspertiisi aega pikendada, sest praegu ei ole üldse arvestatud kõrgkooli eripära, st. eksamisessiooni aega. Ülikool pöördubki TA poole taotlusega lükata ekspertiis edasi aasta lõpuni. Seda ekspertiisi on soovinud teha Rootsi teadlased. Nüüd olevat neile tekkinud ka konkurendid — USA pakkuvat oma kulu ja kirjadega teaduseekspertiisi 7 aasta jooksul.

Aastate jooksul on ülikoolis esitatud sisukaid ja mahukaid teadustöö aastaaruandeid, mis on vormistatud peaaegu samamoodi nagu nõuab ekspertiisi küsimustik. Arvati, et ekspertiisi läbiviimisel võiks tugineda just nendele materjalidele, millega välditakse allüksuste koormamist lisaaruannete koostamisega.

Valitsuses otsustatu kohta saadeti TÜ poolt kiri Eesti Teadusfondi Nõukogu esimehele akadeemik Peeter Saarile.

* * *

Valitsuse järgmine koosolek on 4. juunil, TÜ nõukogu 7. juunil.

V. S.

Konspekt

Kui ülikool ei osale ekspertiisis,

siis:

1. ignoreerib VALITSUSE otsust,
2. luuakse **Tallinna ülikool**,
3. **kärbitakse** ülikooli baasfinantseerimist,
4. **jääb** ilma grantidest,
5. **paratamatult arvatakse**, et ülikool pole konkurentsivõimeline,

sest:

EESTI ON VÄIKENE JA VAENE maa, kes ei saa kulutada raha kalliste, olgugi **perspektiivseile** projektidele.

Sellepärast:

1. tuleb osaleda ORGANITES, kus raha jagatakse,
2. leida NEED, kes kulutatud rubla kohta kõige rohkem kasumit annavad, või lubavad anda.

Selleks:

kutsuda välismaalt OBJEKTIIVNE KOMISJON, kes sikud lammastest eraldada oskaks.

Siit moraal:

mida rohkem aruandeid, seda selgem pilt — nagu muistegi.

Väikeseks lohutuseks:

ega's rootslased Tartu Ülikooli küll nüsima hakka. See rohkem Tallinna meeste huvides!

Konspekteeris ja tegi asja endale selgeks
TULLIO ILOMETS

Müüa

Ülikooli aianduskooperatiivis «Koduaed» (Sanatooriumi t.) on müüa aiandus-krunt nr. 63 (koos aiamaja ja garaažiga).

Täpsemaid teateid saab Viive Aasmäelt Kaunase pst. 24—15 õhtuti tel. 3 20 55.

Ametiühingukomitee

Pool aastat edustust

INTERVJUU ANNAB TÜ ÜLIÕPILASKONNA EDUSTUSE ESIMEES ANDRES REKKER

● Edustus on tegutsenud vaevalt pool aastat, Sina esimehena üpris vähe aega (aseesimehena küll algusest peale). Kuidas siis edustus elab?

Hästi.

● Aga ikkagi, täpsemalt.

Näiteks on üheks igapäevaseks tegevuseks

ÜLIÕPILASLAENU

dokumentide vormistamine. Algul tuli 80—90 inimest päevas, nüüd on asi normaliseerunud, tuleb umbes 10 inimest. Ka pank pani algul meile kõva põntsu sellega, et muutis laenu andmise pabereid. Sellest saime teada kaks päeva enne laenu andmise algust ja kõik meie valmis trükitud paberid läksid prügikasti. Tekkis väike takistus. Igaüks sai ainult ühe blanketi ja pidi ise juurde paljundama. Nüüd on kõik olemas ja peaks jätkuma selle aasta lõpuni. Trükikulude katteks võtame igaühelt ühe rubla.

● Kui palju on laenu võtjaid olnud?

Ligikaudu 400 inimest. Esimesed kaks-kolm päeva oli tõeline buum.

● Kui palju keskmiselt laenu võetakse?

2000 rubla. Kõik võtavad maksimumi. Suurem osa on lõpukursustelt. Kui I kursuse tudeng võtab 2000 rubla laenu ja kavatseb kuus aastat õppida, siis tuleb tal tagasi maksta peaaegu 11 000 rubla.

● Kui palgad muutuvad ehk suuremaks . ..

Kui palgad muutuvad, kui rubla väärtus langeb... Kõik on sõnadega kui... Aga praegustes oludes ei suudaks üliõpilane seda summat pärast lõpetamist tagasi maksta — 8000 rubla nelja aasta jooksul, see on 500 rubla kvartalis.

● Te annate välja ka

RAHVUSVAHELISI ÜLIÕPILASKAARTE.

Nendega on kõige hullem see, et me ei tea, kui palju nad kusagil kehtivad. Et piletid saime Moskvast, siis oleme püüdnud sealt uurida, aga ei midagi... Mitmete firmadega on nii, et peab ise üle pärima ja peale käima, näiteks «Inturistis». «Aeroflot» nõuab mingit lisakirja. Kindlasti kehtib see kaart «Estline»is, «Marseris» («Georg Ots», «Tallink»), ainult et igal pool on isesugune hinnaalandus. Päris kindlasti ei anna rahvusvaheline üliõpilaskaart soodustusi Rumeenias ja Albaanias.

● Seega tuleb ise igal pool järele uurida. Aga muuseumid jm.?

Välismaa muuseumidesse saab kindlasti odavamalt. Millegipärast pole neid soodustusi kahjuks kusagil välja pandud.

● Palju pileti soovijaid on olnud?

700 ringis. Paarsada saame veel välja anda.

Siis oleme tegelnud veel niisuguse õnneasjaga, nagu

ABIPAKKIDE JAOTAMINE.

Oli Saksa abi, nüüd tuli Ameerika abi. Ühe kotitäie sorteerisime juba prügikasti, s. t. viisin tagasi.

● ???

Kingitud hobuse suhu tavaliselt ei vaadata. Oli, mis ta oli. Lasteriideid oli nendes vähe. Et üle poole oli täiskasvanute riideid, siis olime sunnitud lihtsalt silmad sulgema ja panema inimestele kotti täiskasvanute riided teadmata, kui suured need täiskasvanud on. Nii võis juhtuda vallasemale meestesärk jms.

● Mis siis ikkagi ära visata tuli?

Näiteks katkiste põlvedega püksid, mingid vanad krimpleenkleidid täiskasvanutele jne. Need saatsime kõik laiali saatnud inimesele tagasi. Ameerika saadetises oli ka väga korralikke esemeid, aga neid on nii vähe, et need anname vist kõik 3-lastelistele üliõpilasperedele.

● Palju neid ülikoolis on?

Kümmekond peret, nii palju kui oleme teada saanud.

● Palju on üldse ülikoolis lapsi?

Oleme püüdnud koostada

ÜLIÕPILASTE LASTE REGISTRIT.

Ülikoolis puuduvad täielikult laste andmed. Neid saab küll teada raamatupidamisest, kuid pole nimesid jne. Register on valmis umbes 60 protsendi ulatuses. Andmed on ligi 400 lapse kohta, üldse peaks neid olema 600 ringis. Kui meil on täpsed laste andmed, saame paremini reageerida ka toetuste ja abi andmisele ning mõistlikumalt jagada.

● Kas ei peaks ka teaduskondades oma üliõpilaste laste andmed olema?

Sügisel saadame kindlasti dekaanidele sellekohase palve.

● Mida oleks vaja selleks, et välismaa abi läheks täkkesse?

Kastid peaksid kinnised olema. Mida vähem inimesi on sellest üle käinud, seda parem. Sellepärast, et oleme pakkidest leidnud ka NL esemeid, nagu näiteks slaavi tähtedega pudipõll jt. Meid ei ole otseselt keegi süüdistanud, et oleme midagi kõrvale pannud, aga ütlemist on tulnud. Arvestades praegust olukorda, võiks lastele olla ikka korralikke, vajalikke esemeid. Nendesse suhtume jaatavalt. Et meid neegritega ühele pulgale asetatakse, sellesse suhtun küll eitavalt.

● Olen kuulnud arvamusi, et mõnigi püüab endale heategevusega nime teha, hea tegemine ise on tagaplaanile jäämas.

Minu meelest puudub meil see kiht inimesi, kes on Läänes olemas ja tegelevad heategevusega. Need on väga rikkad inimesed, kes ei saa heategevuses lubada endale midagi juhuslikku. Kuna meil see kiht puudub, tekib jälle üks kiht inimesi, kes tegelevad jaotamisega.

Kui nüüd tuleb suurem Ameerika pakkide kogus, püüame teha paremini. Proovisime küll teha õiglaselt, jagasime enne pakkidesse, aga ei tulnud suurt välja.

● Nii. Mis veel aktiva poole läheb?

Oleme teinud transpordiministeeriumile koos EPA, TTÜ ja TPedI-ga

AVALDUSE SUVELGI ODAVAMALT SÕITA

saamiseks. Ministeerium ei ole sellele vastata suvatsenud.

Talvel saatsime Teaduste Akadeemiale, Kultuuriministeeriumile ja Haridusministeeriumile kirja selle kohta, et üliõpilased saaksid

MITMESUGUSTEST KURSUSTEST OSA VÕTTA POOLE HINNAGA.

Ainukesena vastas ja üsna kiiresti Teaduste Akadeemia, kes saatis ringkirja ka oma allasutustele. TA suhtus meie ettepanekusse väga positiivselt ning soovis omalt poolt üliõpilasi rohkem teadustöösse haarata. Haridusministeerium ega Kultuuriministeerium ei ole reageerinud.

(Järg 4. lk.)

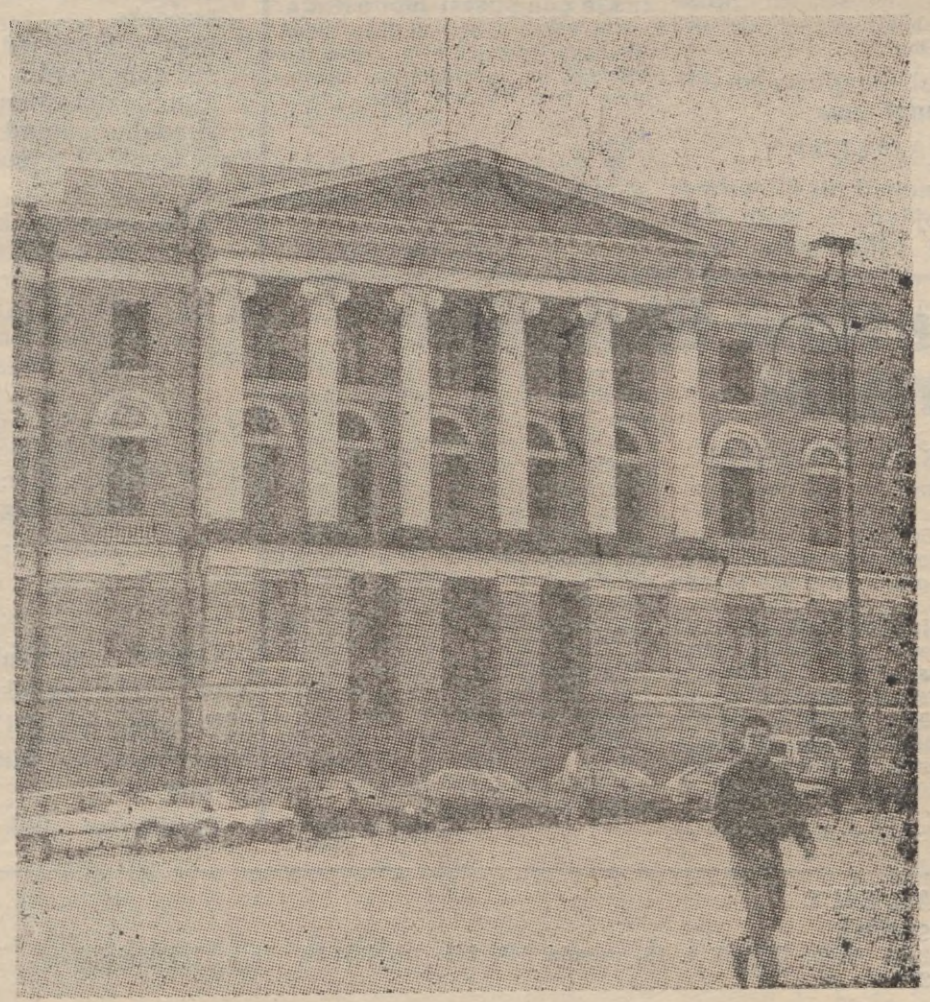

● Helsingi ülikool — üks meie meelisülikoole.

Tänu

Eile täitus 80 aastat filoloogiakandidaat ASTA VESKI sünnist. Rektori käskkirjas on õnnitlused ja tänu kauaaegse õpetajatöö eest.

Ülikoolipoolsete õnnitlustega ühineb ka ajalehetoimetus, kes tänab Asta Veskit selle tähelepaneliku töö eest, mida ta on teinud paljude, paljude aastate vältel oma kõrgkooli ajalehe korrektuuri lugemisel.

* * *

Kauaaegse läitmatu töö eest avaldas rektor tänu varustusosakonna töötajale HILDA PÕLTSAMAALE.

60. sünnipäeva puhul pälvis õnnitluse ja tänu pikaajalise kohusetundliku töö eest raamatukoguhoidja LIA URBA.

Haridusministeerium avaldas tänu üldhariduskoolide ajaloopäevade ettevalmistamise ja korraldamise eest TÜ õppejõududele professoritele JÜRI ANDILE ja SULEV VAHTRELE, dotsent ALLAN LIIMILE ja TÕNIS LUKASELE.

Tuhandene stipp

Sedamööda, kuidas meil laieneb heategevusliikumine, kasvavad ka klubide-ühingute võimalused inimeste abistamiseks. Nii otsustaski Tartu Lions-klubi asutada 2 tuhanderublalist stippi üliõpilasperede toetuseks ja nende vaba eneseарendamise soodustamiseks. (Statuut ilmus nii TÜ kui EPA lehes.) Klubi maikoosolekul oli meil valida nelja pere vahel, kelle esitajaks korp. «Ugala». Otsustasime **Ave ja Tiit Jürimäe**, majandus- ning keemiatudengi kasuks. Teine tuhat anti LC Tartu esimesel sünnipäevapeol epakatele Imbi ja Hindrek Smidtile.

Uuesti jutuga ülikooli juurde tulles tasub teada sedagi, et väga aktiivselt ja edukalt kandideeriti Lions-liikumise poolt pakutud Soomes, Norras, USA-s ja Jaapanis toimuvatesse noorsoolaagritesse. Õnne oli ka emadepäeva loteriil, kus peavõidu «Vjatka» võitis ülikooli töötaja.

MADIS LIGI

5 Soome stipendiumi

Tartu Muinsuskaitse Ühenduse kaudu on ülikooli jõudnud teade, et Soomes pakutakse viiele üliõpilasele stipendiumi. Need peaksid olema **jurist, matemaatik, arst ning 2 kaubandus-turundusspetsialisti.** Stipendiumid on mõeldud neile, kes hakkavad oma õpinguid lõpetama või kirjutavad juba diplomitööd. Stipendiumi antakse 2—3 aastaks, mille jooksul on 4—5 korda praktikaperioodi (korraga 2—3 kuud Helsingis). Stipendiaatidelt eeldatakse uurimistööd oma erialal.

* * *

Soovijail palutakse läbi astuda **Tartu Muinsuskaitse Ühendusest (tel. 3 22 63, kl. 14—18).** TMÜ asub peahoone vastas Ülikooli 15, II korrus.

Lisateavet võib saada Helsingist tel. 358-0-601 685. Oy Raud Publishing Ltd.

Stipendiumi soovijail palutakse endast märku anda kuni **10. juunini.**

Kolm meest Jyväskyläst

tuli esmaspäeva hommikupoolikul nõukogu saali oma ülikooli sisemist poolt avama. Need olid prorektor prof. KARI SAJAVAARA, kes on ka inglise keele kateedri juhataja, valitsuse juhataja JUHO HUKKINEN ja arenduskeskuse juhataja ERKKI TUUNANEN. Teemadeks JY struktuur, eelarve, kõrgkooli tulemuslikkuse hindamine.

* * *

● **JY struktuurist.** JY kasvas välja õpetajate seminarist eelmise sajandi keskpaiku. Ligi paarkümmend aastat oli Jyväskylä seminar ainus soomekeelne pedagoogide ettevalmistuspaik Soomes. 1934 muudeti seminar pedagoogiliseks kõrgkooliks. 1966. aastal nimetati õppeasutus Jyväskylä Ülikooliks.

Praegu on selles 5 teaduskonda:

1) pedagoogikateaduskond,

2) humanitaarteaduskond (keeled, ajalugu, kunsti- ja kultuurierialad),

3) sotsiaalteaduste teaduskond (ühiskonnateadused, psühholoogia, majandus, filosoofia),

4) matemaatika-loodusteaduskond (matemaatika, füüsika, keemia, bioloogia),

5) kehakultuuriteaduskond.

Lisaks neile on veel pedagoogika uurimisinstituut (*tutkimuslaitos*), kaks keeltekeskust, arvutuskeskus, täienduskeskus, keskkonna uurimiskeskus jt.

Üliõpilasi on 8000 ringis.

● **Kõrgkooli tegevuse tulemuslikkuse hindamisel** peavad soomlased oma sisemist hinnangut olulisemaks kui väljastpoolt antut. Erilist töötajate aparaati selleks ei peeta, igaüks teeb arve- ja arupidamisi oma töö kõrvalt, või siis õieti, tööd tehakse selleks, et oleks ka tulemusi. Külalised ütlesid, et sageli on hindamise protsess tulemuslikum kui hindamine ise. Ja kui seda tehakse ausalt, kujuneb see samuti õppimisprotsessiks.

* * *

Jyväskylälased viibisid Tartus kaks päeva. Uudistati ülikooli allasutusi ja tehti ka ringsõit Lõuna-Eestis. Emakeeleõpetuse koolituse osakonna lektor Paula Sajavaara pidas filoloogidele loengu «Kirjutamine kui protsess».

* * *

JY on üks meie ülikooli lepingupartneritest Soome ülikoolide seas. Koostöösidemed on olnud ammust aega. Omalaadne koostöö oli 80-ndate aastate lõpupoole isegi kahe kõrgkooli ajalehtede vahel. Sai ju siis välismaistes väljaannetes kirjutada vaid Moskva vahendusel. APN-i vahendusel tõlgiti ja edastati TÜ-d tutvustavad materjalid JY ajalehele ning TÜ erileheküljed ilmusid seal mitmel aastal. Ülikoolileht tutvustas omakorda JY üliõpilaselu (need materjalid jõudsid kohale muidugi otseteed pidi).

Pool aastat...

(Algus 3. lk.)

● **Kas üliõpilased saavad VALGE ÜLIÕPILASMÜTSI?**

Oleme seda asja ajanud ettevõtetega. Tekli valmistamine on kallis lõbu ja soovime sedagi odavamalt saada. Seda on vaja toota massitiraažis tuhandetes, sest valgele mütsile tahavad üle minna ka EPA, TTÜ ja TPedI.

● **VÄLISSUHTED?**

Kõige rohkem oleme suhelnud Skandinaaviamaade ülikoolidega. Lundi Ülikooli üliõpilaskond korraldas TÜ üliõpilaskonnale

ÕPIKUTE KORJAMISE,

mis läks küllaltki hästi. Saadi erinevate teadusharude inglis-, prantsus- ja saksakeelseid õpikuid. Need peaksid siia jõudma Lundi Ülikooli abiga. Rootsikeelseid on ka.

● **Millal?**

Seda ei tea. Õpikud paneme vist raamatukokku avariiulile kohapeal lugemiseks, osa võib-olla ka teaduskondade raamatukogudesse.

● **Oled olnud kursis edustuse valimistega, edustuses endas algusest peale.**

MIDA ARVASID EDUSTUSE TÖÖST SIIS JA MIDA NÜÜD?

Alguses mõtlesime, et jätame täidesaatva ja seadusandliku võimu ühte, aga nüüd oleme jõudnud arusaamisele, et need tuleb siiski lahutada. Ei saa ise vastu võtta otsuseid ja ise kohe ka täitma hakata. Lootsime, et palgalisi inimesi ei ole vaja, teeme entusiasmist, aga tööd on küllaltki palju. See nõuab vähemalt kahe-kolme inimese pidevat kohalolemist, pidevat rabelemist, Tallinnas käimist. Ülikool eraldas meile palgalise sekretäri koha, kes ei ole edustuse liige.

● **Ise oled keemiatudeng, aga praegu siis sunnitud akadeemilisel puhkusel.**

Koos abiesimehe Kaarel Tarandiga oleme mõlemad akadeemilisel puhkusel. Finantssekretär Karli Lambot läks samuti. Kahte vankrit korraga vedada ei jõua.

● **Te saate edustusest head töökogemused, mis hiljemgi kasuks tulevad.**

Välismaal annab vahepealne töötamine küllaltki palju eeliseid töökoha saamisel. See näitab, et inimene on suutnud midagi ära teha.

● **Paar nädalat tagasi õnnestus tutvuda Helsingi Ülikooli üliõpilaskonna kahe maja, söögipaikade, ajalehe ja palju muuga. Kui vaene on sellega võrreldes meie üliõpilaskond?! Mida suudate VANA ÜLIÕPILASMAJAGA ette võtta?**

Vabariigi ajal oli üliõpilasmaja antud ülikooli poolt üliõpilastele tasuta kasutamiseks. Seal olid üliõpilaste söökla, lugemislaud, akadeemiliste organisatsioonide ruumid, ka mõned teadusseltside ruumid jm.

Oleme mõelnud, et kuna hinnad pidevalt kasvavad, ehk suudame siis saada ülemnõukogult või valitsuselt üliõpilaste toidule dotatsiooni ning muuta üliõpilaste söögipaigad kinnisemaks ja odavamaks. Tipptunnil on rahvast väga palju ning üliõpilane ei jõua oma vaheajal süüa.

Kohvikus võiksid olla ka temaatilised õhtud, muusika jm. Sellele oleme mõelnud, aga ei ole veel jõudnud teha.

● **Mujal maailmas on üliõpilaskonnal oma**

AJALEHT.

Eestis ilmuvad nii üliõpilaste kui õppejõudude lood ühes kõrgkooli väljaandes. Nii ei jõua praegused toimetused põhjalikumalt käsitleda kumbagi poolt. Minu meelest oleks tarvis omaette üliõpilaslikku ja ka iganädalast ülikooli info ja probleemidega väljaannet.

Oleme proovinud «Üliõpilaslehte» taastada, kuid see on jäänud akadeemiliste organisatsioonide eralõbuks. Ilmusid paar tavalist numbrit ning «Sakala» ja «Filiae Patriae» erinumbrid. Leht andis kahjumit, paberi hind tõusis. Oma lehte oleks vaja, aga ei ole raha.

Selleks semestriks sai edustus ülikoolilt 10 000 rubla. Oleme püüdnud isegi oma kantseleikulusid (paljundus, heli, faks, telefon) kokku hoida, samuti muid pisikulusid. Edustuse liikmetest keegi palka saanud ei ole.

Ilmselt oleks vaja nagu mujalgi, kehtestada üliõpilaskonna

LIIKMEMAKS.

● **Kui suur see võiks olla?**

Võib-olla 1—2 rubla kuus, aga see tuleks õppeaasta algul ära maksta. See ei ole vist suur, kui jätta kaks jäätist ostmata. Aga sügisel tuleb ka teisi makse nagu näiteks üüri maksta.

● **Siit kohe küsimus suhetest**

ÜHISELAMUTEGA.

Kaks edustuse liiget on TÜ väikeettevõtte «TÜ Üliõpilasküla» nõukogus (üldse on nõukogus 6 liiget). Meie käes on pereühiselamu kohtade jaotamine, teistes jagavad kohti teaduskonnad.

● **Kas**

SUVEL

tasub edustusest läbi astuda?

Kindlasti. Keegi on ikka kohal. Ainult et lõpetajad ei pruugiks lahkumislehele ametiühingu allkirja meie käest küsima tulla. Igaüks võiks selle ise lehe peal maha tõmmata.

● **Aitäh intervjuu eest ja jõudu üliõpilaste eest seismisel!**

VARJE SOOTAK

Uuest õppeaastast ühikaüür 2 rubla kallimaks?

● **EESTI HINNAAMET PROTESTIS TÜ ÜHIKATE ÜÜRI 7.50 KUUS** ●

Eesti Hinnaamet protestis ühikaüüri, mida mööduval õppeaastal ülikool tudengitelt nõudis, ütles UT kirjasaatjale väikeettevõtte «Üliõpilasküla» direktor Ilmar Roots. Hinnaamet leiab, et tudengitelt ei tohi võtta rohkem kui 2 rubla kuus. Nii tehakse praegu näiteks TTÜ-s.

Väikeettevõtte juhtkond ei ole sellise otsusega nõus, sest ka praegune 7.50 ei kata kõiki kulutusi; koht ühiselamus maksab praegu vähemalt 50 rubla kuus (TTÜ-s I. Rootsi sõnul 60 rubla). Seetõttu peab I. Rootsi arvates uuel õppeaastal üür olema vähemalt 10 rubla kuus.

Ülikooli juhtkond pöördub Eesti valitsuse poole, et viimane aksepteeriks ühiselamutes hotellirežiimi kehtestamise, mis ühest küljest lubab üüri tõsta, teisalt ei pea tudengeid ühikasse sisse kirjutama. Et see küsimus on seni lahendamata, pole ka mingit selgust üüri asjus.

Kui valitsus hotellirežiimi õigeks ei pea, tuleb kõik praegu I. kursust lõpetavad tudengid sügisel uuesti sisse kirjutada. Muu hulgas tähendab see üliõpilastele üsna ülearust 3-rublalist väljaminekut passiametnike töö eest, sest I. Rootsi sõnul keegi teine seda kinni ei maksa.

Arvestades meie eestivabariiklikku olukorda, on vist üsna lootusetu oodata, et üüri tõusmise järel ka elu-olu ühiskodudes paremaks läheb. Seda enam, et usaldusväärsetel andmetel on väikeettevõttel «Üliõpilasküla» raha otsas. Lõpmatuseni ei saa aga tudengeid deprimeerida (masendada), sest ajaloost teadaolevalt on üliõpilased väga võimas ühiskondlik survegrupp. Üliõpilaste ülestõusu maksaks karta isegi Eesti valitsusel.

URMAS LOIT

Lõpuaktused

Biol.-geogr.tk.	T	18. juun.	kl. 14
Õigust.	K	19. juun.	kl. 12
Filol.tk.	N	20. juun.	kl. 12
Ajaloot.	R	21. juun.	kl. 12
Majandust.	R	21. juun.	kl. 15
KKT	K	26. juun.	kl. 11
Matem.	K	26. juun.	kl. 14
Füüs.-keem.tk.	N	27. juun.	kl. 12
Arstit.	R	28. juun.	kl. 14

TÜ KLUBIS

HOOAJA LÕPETUSEKS ÜLIKOOLI KLUBIS ÜLEMAJA

ÖÖDISKO

* PÄIKESELOOJANGUST PÄIKESETÕUSUNI *

Reedel, 31. mail kella 22.21—4.16

* Kesköömõõn — võib saabuda pimedus.

* Jõuluvana tervitus suvekuudeks.

* Kõrged külalised — soolased suudlused.

* Minimaalne riietus — maksimaalne auhind.

Laupäeval, 1. juunil kella 22.23—4.15

kl. 22.23 sound keeratakse käima. Klubis kummitab resonants.

kl. 24 suures saalis kesköövprogramm «Ei midagi ühist diskoga...» Videoteegis jätkub segastel asjaoludel diskotümps.

kl. 00.30 Taas ülemaja diskotantsing. Pidu- pääsmed läheva loosimisele ja väl jagatakse võidud.

kl. 01.30 Väsinud vahetata se värskete vastu sound saab 5 d juurde. Baaris l heb jamaks.

kl. 04 Hommikuvõimlem ne. Lõdvad ärat takse, erksad saad takse magama.

kl. 04.15 Lõpp, lõpp, lõpp Diskor on ka im mene!

Pühapäeval, 2. juunil kell 22.24—04.14

Iga päev tõuseb ja looj päike kordumatuna. Tule Ü kooli klubisse seda sündmu tähistama!

* tantsime öö läbi

* kesköövapustus

* lahkumiskokteil

KÕIK TÖÖTAB MEELD VAT ÖÖD JA HOMMIKU KLUBI SOOVIB HEA **PÕRUMIST!**

MÕNUSAT SUVE!

TAASKOHTUMISENI SEPTEMBRIS!

NB!

Tuleval nädalal ilmub ainult «UT» ingliskeelne eriväljaanne «NORDINFO '91» konverentsiks. Müügile see ei tule.

Eestikeelse ülikoolilehega kohtume taas reedel 21. juunil. Semestri viimane number ilmub 28. juunil (lõpetajate nimed avaldam nähtavasti mõlemas viimase lehes).

UT

ÜLIKOOLI AJALEHT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK,

Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedel

Tellim. nr. 1377. Tiraaž 2000.

NO. 20 (1642)
FRIDAY,
JUNE, 7
1991

Price 10 copeck

Universitas Tartuensis

TERE TULEMAST!

Photo: AIN PROTSIN

TARTU UNIVERSITY

HELMUT PIIRIMÄE, VILLU TAMUL

The first step towards higher education in Estonia was the foundation of a gymnasium (secondary school) by Jesuits in Tartu under Polish rule in 1583. In 1630, after the conquest of Livonia, Governor-General Johan Skytte founded an academic gymnasium in its stead. The next year Skytte applied to the King with a plea for changing the gymnasium into a university. Accordingly, **on June 30th, 1632, Gustavus II Adolphus** signed the charter of foundation of **Tartu University**, and on the 15th of October (the 25th of October according to the Gregorian calendar), 1632, the festive ceremony of its inauguration took place. The new educational establishment was granted the same privileges as were enjoyed by Uppsala University. **Tartu University had four faculties: philosophy, theology, law, and medicine.** The normal course of studies at the University lasted nine years.

In **1656**, when the Russian army captured Tartu during the Russian-Swedish War, the University took refuge in **Tallinn**, where it led a miserable existence till **1665**. Preparations for reopening the University dragged till 1690.

In **1699**, in order to ensure better connections with Sweden and in fear of new onslaught from the east, the University was transferred to **Pärnu**. Its activities there came to an end in **1710** when the town capitulated to the Russian army, and the professors who had survived the plague ravaging the country were granted permission to leave for Sweden.

* * *

As under Swedish rule the language of tuition and research at the University was Latin, the teaching staff as well as the students formed an international community: at first the bulk of the students were Swedes and Finns, later Germans. A representative of the local peoples was the Latvian **Jānis Reiters**. Among the professors there were 30 Swedes, 22 Germans and one Finn. A number of them were outstanding scholars. The professor of mathematics **Sven Dimberg** was the first in the world to deliver a systematic course on Newton's theory: "The Grammar of the Greek Language" compiled by Prof. **Johannes Gezelius** and printed in Tartu was still used in the schools of Sweden and Finland even in the 19th century; Prof. **Lars Micrander** investigated the local springs of mineral water.

In 1631, i. e. even before the gymnasium had been given the status of a university, the University's printing shop was put into operation, and it managed to issue 1100 scientific publications.

During the Swedish period Tartu University played an essential role in the cultural history of Estonia as well as of the neighbouring countries. The students who wanted to get jobs here after graduation were expected to acquire a good command of the Estonian language. Also many of the professors were able to speak Estonian. **Johann Gutslaff**, who had studied here, compiled the first South-Estonian grammar, and **Christian Fürecker** wrote a Latvian grammar. **Thomas Hiärne** became known as a chronicler. Also poems in the Estonian language were written and recited at the University. Several of the University's graduates later promoted the development of education here through their activities as clergyman.

* * *

In the 18th century reopening of Tartu University was repeatedly on the agenda, but the efforts of the towns of Tartu and Pärnu, as well as those made by the Livonian Knighthood and enlighteners, failed to meet with support on the central government of the Russian Empire. An important impetus in this respect was given by the Emperor's decree in 1798, which prohibited the subjects of the Russian Empire from studying at foreign universities (in this way it was expected to prevent the penetration of the ideas of the French Revolution into Russia).

Tartu University, which was reopened on April 21st, 1802, soon developed into a peculiar transition university on the border of two cultural regions — Western Europe (particularly Germany) and Russia. Such a state of affairs was largely due to the activities of **Georg Friedrich Parrot**, the first rector of the newly launched Tartu University.

On the one hand, Tartu University was a Russian imperial (state) university, which formed part of the general system of Russian educational establishments and was subject to the Ministry of Public Education. That prevented the University from becoming a strictly confined Baltic provincial university and guaranteed it sufficient financial resources. **On the other hand,** in comparison with other universities of the Empire, Tartu University enjoyed a fairly extensive autonomy and actually developed into a German university in the broader sense of the word.

The language of tuition at the University was German (partly also Latin), the professorate consisted mainly of scholars who had studied, acquired their scientific degrees and been employed at the universities of Berlin, Göttingen, Halle, Heidelberg, Jena, Königsberg and Leipzig. The part played by Tartu University in training professors for itself also increased rapidly. The professores employed here included such widely-known figures in the world of sciences as the philologist **K. Morgenstern**, the historian **G. Ewers**, the philosopher **G. Teichmüller**, the jurist **A. Bulmenrincq**, the astronomers **W. Struve** and **J. H. Mädler**, the botanists **C. C. F. Ledebour** and **A. Bunge**, the pharmaceutist and botanist **C. Claus**, the pharmaceutist **J. G. Dragendorff**, the physicist **M. H. Jacobi**, the chemist **C. Schmidt**, the pharmacologist **R. Buchheim**, the surgeons **J. C. Moler** and **E. Bergmann**. Of those who had studied at Tartu and later became well-known scientists mention should be made of the founder of embryology **K. E. v. Baer**, one of the founders of physical chemistry **W. Ostwald**, the physicist **H. F. E. Lenz**, the chemist **G. H. Hess**, and the physician **N. Lunin**.

At the same time, scientific links also developed between Tartu University and the St. Petersburg Academy of Sciences (in the 1850s among the 21 statutory academicians 14 were either former professors or students of Tartu University) as well as other universities of the Empire (in **1828—1839** at Tartu University there operated **an Institute of Professors**, which trained teaching staff for other Russian universities). All through the first half of the 19th century Tartu University was unquestionably the strongest and most dominant establishment of higher education in the Russian Empire.

With but slight fluctuations, the number of students at Tartu University kept increasing from year to year, in **1802—1806** their average annual number being 118 and by **1912—1916** having grown to 2487.

(See Page 2)

TARTU ÜLIKOOL
TARTU UNIVERSITY
founded: 1632

Postal Address:
Ülikooli 18,
Tartu 202400,
Estonia

Telefax +(01434)—35440
Telex 173243 TAUN SU

Faculties: History, Medicine, Biology and Geography, Philology, Physics and Chemistry, Physical Education, Economics, Mathematics, Law

No. of Students: 8018

UNIVERSITY BOARD

Rector Professor Jüri Kärner, Doctor of Biology
Prorector Professor Heino Siigur, Doctor of Laws
Prorector Professor Ants Kallikorm, Doctor of Biology
Prorector Docent Vello Peedimaa
Head of Financial Affairs Eve Fink

Information Service	+(01434) — 35421
Public Relations Office	— 31968
Foreign Relations Office	— 35155
Rector's Office	— 34866
	— 35300
Student Union	— 35331
Newspaper "Universitas Tartuensis"	— 35180
Quarterly "Ülikool. Acta Publica Universitatis Tartuensis"	— 35189

EESTI PÕLLUMAJANDUSE AKADEEMIA
ESTONIAN ACADEMY OF AGRICULTURE
founded: 1951

Postal Address:
Riia 12,
Tartu 202400,
Estonia

Telefax +(01434) — 3 15 73
Telex 173839 ADER SU

Rector Professor Olev Saveli
Prorector Professor Koit Alekand
Prorector Ass. Professor Armand Sukamägi
Prorector Professor Kuno Jürjenson

Faculties: Agronomy, Humanities, Economics, Forestry, Land Engineering, Mechanization, Animal Husbandry, Veterinary.

No. of Students: 2500

	phone
Foreign Relations Office:	+(01434) — 3 10 82
Rector's Office:	— 7 03 02
Student Union:	— 3 30 95
Newspaper: "Academy of Agriculture"	— 7 49 13

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINN TECHNICAL UNIVERSITY
founded: 1918

Postal Address:
Ehitajate tee 5
Tallinn 200108
Estonia

Telefax +(0142) — 53 24 46

Rector Professor Olav Aarna
Prorector Professor Valdek Mikkal
Prorector Ass. Professor Rein Küttner
Prorector Jüri Tanner

Faculties: Power Engineering, Controll Engineering, Mechanical Engineering, Chemistry, Civil Engineering, Economics.

No. of Students: 9000

	phone
Information Service:	+(0142) — 53 72 59
Foreign Relations Office:	— 53 72 47
Rector's Office:	— 53 24 41
Student Union:	— 53 29 61
Newspaper: "Tehnikaülikool"	— 53 72 61

TALLINNA PEDAGOOGILINE INSTITUUT
TALLINN TEACHER TRAINING INSTITUTE
founded: 1947

Postal Address:
Narva mnt. 25
Tallinn 200102
Estonia

Telefax +(0142) — 42 53 39

Rector Professor Rein Virkus,
Prorector Professor Mait Arvisto,
Prorector Professor Lembit Türnpuu,
Prorector Madis Lepik,
Prorector Tiit Ansperi

Faculties: Philology, Mathematics and Physics, Education, Culture, Physical Education, Andragogics

No. of Students: 4000

	phone
Information Service:	+(0142) — 42 34 19
Foreign Relations Office:	— 42 20 88
Rector's Office:	— 42 58 68
Student Union:	— 42 48 69
Newspaper: "Pedagoogiline Instituut"	— 42 34 19

TARTU UNIVERSITY

As to the national composition of the student body, the most numerous were Baltic Germans. In the second half of the 19th century, however, the number of students coming from other parts of the Empire, mostly Russians by nationality, began to increase. From the 1870s also the number of students of Estonian origin began to grow, reaching nearly 200 in the 1890s.

Great changes were brought about by a university reform in 1889—1895, carried out by the government in pursuit of its unitarian Russification policies. Besides renaming the University as **Yuryev University** and enforcing new regulations essentially curbing its internal autonomy, Russian was to be adopted as the language of tuition. In consequence, a large number of the German professors left the University, and its almost century-old close academic contacts with German science were broken.

Nevertheless, even during that period the University's teaching staff included a number of world-famous scientists, such as the physicians **A. Rauber** and **N. Burdenko**, the botanist **N. Kuznetsov**, the chemists **G. Tammann** and **L. Pissarzhevski**, the jurist **V. Grabar**, the philologist **D. Kudryavski**, the historian **J. Tarle**, etc.

* * *

In the spring of 1918 the German occupation authorities closed down the Russian-language university. In the summer of the same year the Russian professors and students left for Russia, where they founded a new university in the town of Voronezh. In Tartu the German occupation authorities set up a German-language pro-German Country University (**Landesuniversität**), which was opened on **September 15, 1918.** Although its professorate was very highly qualified, most Estonian students boycotted the University for political reasons. Landesuniversität closed its activities in connection with the November Revolution in Germany and the resulting departure of the occupation authorities from Estonia.

* * *

Under the guidance of Peeter Põld, who was appointed curator of the University, the establishment was now reorganized into an **Estonian University.** The first lectures were delivered on the 6th of October, while the inauguration ceremony was held on the 1st of **December, 1919.**

The teaching staff included over 60 people, 65 per cent of whom were Estonians. To train specialists for the needs of the national republic also professors of other nationalities were employed. Particularly important was the contribution made by the Finns **I. Manninen, A. Tallgren, H.-R. Cederberg,** the Swedes **R. Kjellin, S. Karling,** the Germans **W. Anderson, K. Happich,** etc. In **1930** Estonians made up 75 per cent of the teaching staff, and in **1938** already 84 per cent.

Internationally known scientists employed at Tartu University in the days of the Estonian Republic included the neurosurgeon **Ludvig Puusepp**, the dermatologist **Aleksander Paldrock**, the astronomer **Ernst Öpik**, the geobotanist **Teodor Lippmaa**, and others. Outstanding specialists in the sphere of our national studies were the archaeologist **Harri Moora**, the historian **Hans Kruus**, the professor of literature (and poet) **Gustav Suits**, the linguists **Andrus Saareste**, **Julius Mägiste**, **Johannes Aavik** and others. The University, where the language of tuition was now Estonian, played an essential role in the formation of the national intelligentsia and the development of our national culture. The number of students graduating from Tartu University in **1919—1939** amounted to 5761 people.

Photo: EDUARD SAKK

Curriculum vitae
OF RECTOR JÜRI KÄRNER

Jüri Kärner was born in Tallinn on April 25, 1940. He studied biology at Tartu University and graduated in 1963. After spending a year (1974—1975) as a research fellow and instructor at the University of Helsinki he became assistant professor in 1975. In 1983 he was promoted *Dr. rer. nat.* (in the speciality of embryology and histology), and professor in 1986. In the years 1976—1986 Jüri Kärner was assistant professor and head of the subdepartment of genetics and cytology. In October 1986 Jüri Kärner was appointed Prorector on Studies of Tartu University, and was in office until he was elected the 53rd Rector of the University (on June 21, 1988).

Under the **1920** provisional statute and the **1925** University Law Tartu University was an autonomous establishment entitled to arrange its own research and educational work, including the right to elect its own rector. The university's autonomy in management and administrative matters was abolished in **1936.** In **1937** the protector of Estonia **K. Päts** interfered in the University's affairs by himself appointing its rector and prorector.

* * *

After the occupation of the Estonian Republic and the establishment of Soviet power here in 1940 instruction at the University was rearranged along the lines followed by other Soviet institutions of higher learning. The first rector was **Heinrich Riikoja**, who was soon, however, replaced by **Hans Kruus.**

On October 9, 1940, the University was officially renamed as **Tartu State University.** Radical changes were made in the system of instruction. The former subject-based system was now replaced by a course-based one, attendance of lectures and classes was made obligatory, and all students were expected to pass all examinations and preliminary examinations on definite dates. Great attention was paid to the teaching of the theory of Marxism-Leninism and other socio-political subjects. Those who applied for admission to the University were to present a special certificate proving their social origin. In January **1941** the personnel department was founded to check the eligibility of the teaching staff for employment at the University. Numerous former members of the teaching staff were dismissed. The University was deprived of its right to confer on scholars scientific degrees and titles.

* * *

During the battles in the summer of 1941 fires destroyed part of the University's buildings and the personal libraries of a number of staff members. In the early days of **the German occupation** several lecturers were murdered for having been Soviet activists or having fought in the ranks of the destroyer battalion or for being of Jewish nationality.

Under the German occupation the University partly continued its activities in spite of the fact that many of its buildings were at the disposal of the military authorities and many of the students and staff were fighting at the front or had left the country as refugees.

* * *

After the front had moved away from Tartu, on November 17, 1944, the University was reopened as a Soviet University. At first it was rather difficult to set the University going, many of the former professors and lecturers having fled abroad. In addition to the losses and damage caused by the war, in the second half of the 1940s and the early 50s Stalinist repressions were unleashed — staff members were dismissed and students expelled on different political charges, the most common of them being "bourgeois nationalism". The purging campaign reached its culmination after the 8th Plenary Session of the Central Committee of the Estonian Communist (Bolshevist) Party in 1950.

The situation at the University began to stabilize somewhat after Prof. **Feodor Klement,** who had been working at Leningrad, was appointed rector in 1951. In 1970 Prof. F. Klement was replaced by **Arnold Koop,** after whose death in 1988, for the first time in the post-war history of Tartu University, the new rector, Prof. **Jüri Kärner,** was elected.

1919
1989
TARTU ÜLIKOOL

A Short Survey
of the most important events in the History of the town of Tartu

MARGUS LAIDRE

The written history of Tartu goes back to 1030, when the town was first mentioned in a Russian chronicle entitled "A Story of Times Gone By". In that year the Russian prince Yaroslav the Wise captured the Estonian stronghold built here. Russian supremacy, however, did not last long. In 1061 Estonians took the stronghold of Tartu back and drove the Russian away. Now followed a short spell of peace till new and worse ordeals befell to the population. Actually the region had been inhabited for a long time already. According to archaeological evidence a permanent settlement had been founded on the site of the present town as long ago as the 5th or the 6th century A. D.

Hard times arrived for the town again at the beginning of the 13th century, when the Teutonic Order launched its invasion of Estonia. The period of the Estonians' fight for their liberty lasted from 1208 to 1227. An important stage in it was the defence of Tartu. The army of the Crusaders reached Tartu on the 15th of August, 1224, and lay siege to it. The besiegers made ample use of different war machines, such as catapults, siege towers, etc.

At last the stronghold was taken by storm. All the defenders were killed to the last man. Those events marked the end of the prehistory of Tartu.

For long centuries it remained under the rule of German feudal lords. In 1224 Tartu was made the centre of a bishopric. A stone fortress was built on **Toome Hill**. At the foot of the former fortress a town began to develop (the first mention of Tartu as a town dates from 1248), which at first was surrounded with a triple wooden wall. In 1262, however, there was a war and in the course of battles Tartu burnt down. When it was rebuilt, it was surrounded with a stone wall.

Tartu had a very favourable situation. Important trade routes to Pskov and Riga passed through it. The town's economic positions were strengthened by its joining the Hanseatic League founded on the initiative of merchants in North Germany in the 13th century. The main aim of Tartu merchants was to monopolise the trade with Russia.

The houses in the centre of mediaeval Tartu and Toome Hill were built of stone, whereas the slums had wooden houses. Ghillebert de Lannoy, a Burgundian knight who travelled through Tartu at the beginning of the 15th century, had a favourable impression of the town. He wrote: "Tartu is a very handsome and strongly fortified town...". In the centre of the town and on Toome Hill there were seven catholic churches. There were also Russian orthodox churches in Tartu.

The town and Toome Hill were surrounded with a wall of about two kilometres in length. The area enclosed by the wall amounted to 27.6 hectares (in Tallinn it was 35.3 and in Riga 27.4 hectares). The wall had seven gates and 17—20 towers. The downtown was separated from Toome Hill by a wall. Outside the wall the town was protected by moats filled with water. An interesting feature was the fact that the market place was at one side of the town and not in its middle, as was usual for towns at that time. By the middle of the 16th century the population of Tartu had reached about six thousand.

In the 16th century the situation in Estonia and in Tartu became politically tense again in connection with the Reformation movement. The spontaneous unrest of the population in the towns of Livonia was the greatest in Tartu. In January 1525 most of its churches, monasteries and convents were ravaged by the inhabitants. After the Reformation the churches of the town were made Protestant.

In 1558 the Livonian War broke out. In the same year Tartu was captured by Russians, under whose occupation it remained till 1582. The war considerably hindered the development of the town. In the autumn of 1558 the German population of Tartu was deported to Pskov. It is true, soon they were allowed to come back, but in 1565 the population of Tartu was again deported to Russia.

During the following years the town repeatedly passed from the hands of one power into those of another. **In 1582—1600 Tartu belonged to Poland, in 1600—1602 to Sweden, in 1603—1625 again to Poland, in 1625—1656 to Sweden, in 1656—1661 to Russia, in 1661—1704 to Sweden, and after that to Russia for several centuries.** In 1704, when Russian forces captured Tartu in the course of the Great Northern War, the army was under the command of Tsar Peter the Great himself. This time, too, most of the inhabitants of the town were deported to Russia.

We have every right to claim that Tartu is an old educational centre in Estonia. In 1583 Jesuits founded a college here. Most of the students were children of the Polish and Lithuanian aristocracy, but there were also some Estonians among them. In 1630 Swedes opened a gymnasium (i.e. a secondary school) at Tartu. That was done on the initiative of Governor-General of Livonia **Johan Skytte**, who was a well-known fosterer of education. In 1631 the first printing shop in Estonia was founded at Tartu. In 1632 the gymnasium was granted the status of a university under the name **Academia Gustaviana**.

The town was repeatedly ravaged by great fires. The most catastrophic were the consequences of the fire of 1775, which destroyed two-thirds of the town (290 houses, two bridges, the town hall and most of the shops). After that fire Tartu began to be rebuilt on classicist principles. In 1789 the Stone Bridge, an architectural masterpiece which became the symbol of the town, was brought to completion. In 1941, however, it was blown up by the retreating units of the Red Army.

The end of the 18th century marks the beginning of a new rise in Tartu's cultural life. In 1789 the first **local newspaper**, the German-language "Dörptsche Zeitung" began to appear. In 1802 the University was reopened in Tartu.

An important landmark in the cultural life of the town was the publication in 1864 of **"Eesti Postimees"**, first Estonian-language newspaper in Tartu. Tartu was also the birthplace of the Estonian theatre. In 1865 a theatrical society called **"Vanemuine"** was created here on the initiative of our famous poetess **Lydia Koidula**. Estonia is well know for its traditional song festivals. The **Estonian National Song Festival**, too, was held in Tartu 1869. It should also be pointed out that in the second half of the 19th century Tartu became the chief centre of Estonian national movement.

On the 17th of November, 1917, during the October Revolution, Soviet power was established in Tartu. From February to November, 1918, town was under German occupation. In January 1919, the troops of the Estonian Republic liberated it from the occupation of the Red Army. On the 2nd of February, 1920, a peace treaty was concluded between the Estonian Republic and Soviet Russia, which recognized the inalienable right of the Estonian nation to independence. During the days of the Estonian Republic **(1918—1940)** the importance of Tartu as a cultural centre kept growing. A heavy blow was dealt at the town by World War II. On two occasions (in 1941 and 1944) the front-line stopped at Tartu for weeks, which caused great destruction to the town. In August 1944 was captured by Russian troops. Over 50 per cent of the dwelling houses and 46 per cent of the industrial enterprises lay in ruins. To this day the town has not succeeded in restoring all that was destroyed.

Photo: MEELIS LOKK

TALLINNA KUNSTIÜLIKOOL
TALLINN ART UNIVERSITY
founded: 1914

Postal Address:
Tartu maantee 1
Tallinn 200105
Estonia
Telefax +(0142) — 60 12 47

Rector Professor Jaak Kangilaski
Prorector Professor Leo Rohlin
Prorector Professor Mait Summatavet

	phone
Information Service:	+(0142) — 43 26 59
Public Relations Office:	— 43 26 46
Foreign Relations Office:	— 43 26 55
Rector's Office:	— 42 14 81
	— 43 26 44

Faculties: Fine and Applied Arts, Architecture and Design
No. of Students: 550
Newspaper: "Koguja"

TALLINNA KONSERVATOORIUM
TALLINN CONSERVATORY
founded: 1919

Postal Address:
Vabaduse pst. 130
Tallinn 200009
Estonia

Rector Professor Venno Laul
Prorector Professor Endel Lippus
Prorector Guido Vilbaste

	phone
Rector's Office:	+(0142) — 51 45 98

No. of Students: 484

Newspaper: "Scripta Musicalia" — 51 45 96

The Student Union

The Student Union was founded in 1920 almost immediately after the opening of the Estonian university in 1919. Like all the student organizations, it was closed by the Soviet authorities in 1940 and was re-established only in December, 1990.

The Student Union is very much alike to Scandinavian unions with compulsory membership and fees and so it has a total of 5,900 members (including post-graduates). The Parliament elected in December has 25 members and the Board led by the President has 8 members.

The basic everyday work includes taking part in the meetings of faculty and university councils to defend the students' viewpoints on the reform of higher education in Estonia, solving various social problems concerning student housing, student families, children, scholarships and financial support to the poor etc.

The Union has started good contacts with different student organizations in the Nordic countries (Uppsala, Lund, Helsinki, Oslo etc.). The Union is also co-operating with the student unions of other colleges and universities in Estonia as it is easier to solve problems common to all this way.

As the Parliament has worked for one semester only, the results of its the work are not numerous yet, the most important being building up of the structure of the union and solving certain educational matters.

The address of the Student Union is:
TARTU 202400 Ülikooli 20—305;
phone and telefax: (01434) — 3 53 31.

STUDENT BODY

Total: 8018

Faculties	Full-time students	Extra-mural students
History	415	573
Medicine	1735	—
Biology and Geography	518	—
Philology	810	501
Physics and Chemistry	463	—
Physical Education	338	149
Economics	702	556
Mathematics	444	—
Law	293	461

female students 61%
male students 39%

Estonians 84%
Russians 10%
Other nationalities (34) 6%

Enrollment: Autumn	Full-time students	Extra-mural students
1990	1236	345
1991	1100	200

Admission Requirements: General Certificate of Education and entrance examinations; 17 years of age.
Academic Year: Autumn Term: September-January;
Spring Term: February—July.
Fees: None (up to 1991)
Languages of Instruction: Estonian, Russian.
Housing: On-campus housing available for 2800 students.

Foreign Students:	Autumn	Spring
1990/91	28	20
Students Studying Abroad:		
1990/91	62	

TEACHING STAFF

Total: 807

by Faculties:	
History	47
Medicine	234
Biology and Geography	40
Philology	153
Physics and Chemistry	61
Physical Education	55
Economics	50
Mathematics	54
Law	33
by Rank:	
Professors	104
Docents (Associate Professors)	299
Lecturers	404
Researchers	453

Baltic Academic Reform Project

VALTERS NOLLENDORFS
AABS EXECUTIVE DIRECTOR-ACADEMIC.

"For all it's worth, you might as well bulldoze it and start anew".

That is the sentiment expressed by a West German historian after becoming well acquainted with the East German academic enterprise last year. The judgement may be a little harsh and the expression somewhat drastic. My wife, however, who had spent a summer doing research in the then German Democratic Republic a few years ago, was only a little taken back. "It is that bad," she said. "The buildings are crumbling, the libraries totally unable to provide the necessary services, such academic amenities as photocopying and microfilming hard to come by, and the washrooms..." Since it had been summer, she had not seen any teaching. But the colleagues had been nice and had tried to be helpful; unfortunately, there had been only little they could do. Bulldoze them?

My experience in Latvia last spring parallel many of the observations about the higher education system in East Germany: years of neglect, monocultural teaching practices, and favoritism under Communist rule have resulted in an educational system that can barely hold its own against the standards of the world in only a few select fields. In areas that are of prime importance for the functioning of a modern democratic society, such as the humanities and social sciences, the situation is very bleak indeed. The physical plant is for the most part totally inadequate and in need of capital renovation if not rebuilding; equipment is antiquated or nonexistent; libraries are devoid of most recent Western sources and unable to provide reasonable services; professors are ill prepared for dealing with their subjects in a Western context; students are not taught to think but to recite. Bulldoze it?

Perhaps bulldozing would work in Germany with its bullish economy and a surplus of Western-educated Ph.D.s who are only all-too-eager to provide the necessary up-to-date academic expertise. Even if such a drastic step is not taken, we can expect higher education and research in the Eastern part of a united Germany to recover relatively rapidly. One may resent the big prosperous brother, but one will not turn down his help. Nevertheless, it may take some time to accomplish the task, for it is simpler to learn than to unlearn, and East German students have a lot of unlearning to do first. I estimate that it may take anywhere between five to fifteen years, from one student generation to one educational generation, for East Germany to become fully integrated into and competitive with the academic enterprise in the Western part of the country.

For the Baltic states, there is no strong economy to back up academic reform, there are no surplus academics waiting to step in, no big brother to provide massive help, there is no "West Baltic" to which one could send its students and faculty for fast retraining. Since the academic lingua franca of the crumbling Soviet empire can no longer provide access to the light of learning, the main languages of academic discourse in the West, English and German, must be mastered before serious retraining in the U.S.A. or Germany can begin. In some crucial academic disciplines there are at least some fifty years catching up to do. Some academic disciplines and fields do not exist and have to be created anew. The physical plant, the laboratories, and the libraries are not going to improve overnight. Bulldozing is out of question, for much will have to be accomplished with resources that are scarce now and will be scant for the foreseeable future even with whatever help can be enlisted from the outside. The strength and the endurance necessary for academic rejuvenation will have to come mainly from within. It will not be an easily or a rapidly accomplished task, but one that will be of vital importance for the emerging new societies of the three old Baltic nations.

At least three factors bode well for academic rejuvenation in the Baltic countries. First of all, there are enough dedicated and farsighted colleagues and students in the Baltic countries who are undaunted by the tasks ahead. Secondly, there are, albeit few in number, academics of Baltic extraction in the West who want to and can help in the effort. Thirdly, the educational tradition in the Baltic countries has not been forgotten in the intervening two generations. But still the challenges will be formidable and any outside assistance crucial.

In view of these challenges, the AABS is working on a major project to enlist Western help to speed up crucial changes in higher education and research with Western help. What follows is a brief outline of the project.

Bulldozers are not needed; some good garden tools would do wonders. Your ideas and suggestions how to get them are welcome.

Association for
the advancement
of baltic studies
NEWSLETTER
Volume XIV
Number 4 (56)
December 1990

AABS, ASSOCIATION FOR THE ADVANCEMENT OF BALTIC STUDIES, Inc.

The AABS is an international educational and scholarly non-profit organization. The purpose of the Association is the promotion of research and education in Baltic Studies. Its planned activities include sponsoring meetings and conferences for the exchange of scholarly views, the evaluation of research in Baltic Studies, and supporting the publication of research and other Information about Baltic Studies. Membership is open to anyone wishing to support these endeavors.

Department of Theology will be restored

The committee that was set up to re-establish the Theological Faculty of Tartu University recommends to re-establish the faculty and to begin tuition since 1 September 1991 *.

Academic education can fulfill its mission only then when it is extensively thorough. To meet this requirement Tartu University must be a universitas also on the basis of the sciences that are taught there. It will be so if academic higher education in the field of theology is assembled again in Tartu University, when it has belonged since its foundation.

The Theological Faculty at Tartu University must be interconfessional on the Lutheran basis. No restrictions on the applicant's creed will be imposed upon entering the faculty. The requirements for the academic staff will be set by the Faculty Council in accordance with the subjects, assuming that the professors are church members and have got a higher theological education.

We consider it justified to re-establish the faculty with its historical structure in accordance with which the faculty has seven chairs corresponding to each professorship, where tuition takes place in the subject system. The professorships should be filled gradually as teaching continues and new academic staff is added. For the academic year 1991/1992 it is necessary in the interests of tuition to fill the chairs of the Old Testament, the New Testament and Comparative Theology.

We recommend to hold entrance examinations to the Theological Faculty for 30 vacancies. The examinations should include 1) an essay; 2) history, and 3) a foreign language, which would be followed by a more thorough interview with a board representing the faculty.

To start activity, the faculty will require 4.5 lectureships, 2 doctoral studentships and 2 places for ancillary staff in 1991. The doctoral studentships should be allocated in the fields of church history (historical theology) and general history of religion (comparative theology).

Proceeding from the contacts with the Archbishop of EELC, the board set up by the Consistory and the board set up by the Conference of the Estonian Clergymen we consider it right that the Theological Faculty of Tartu University will provide an academic education in the field of theology within four years upon which one is entitled to apply for a master's or a doctoral degree there. Professional ecclesiastical training will be the care of the Institute of Theology or the corresponding educational establishments of other churches.

* * *

We recommend to appoint as Dean Professor Kalle Kasemaa, Dean of the Institute of Theology, Honorary Doctor of Uppsala University. The members of the Board for the Re-establishment of the Theological Faculty consider it expedient to continue their work also after the faculty begins work and are to participate on the activities of the Council of the Theological Faculty.

Professor SULEV VAHTRE

* According to the decree of the President of the Republic, the Department of Theology had to finish its activity on August 31, 1940.

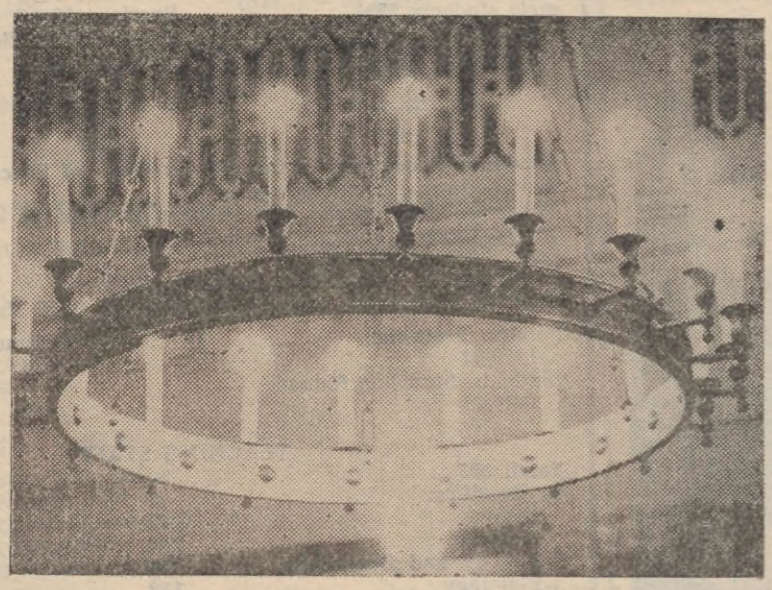

INFORMATION SERVICE FOR UNIVERSITIES AND INSTITUTES OF HIGHER EDUCATION IN THE NORDIC COUNTRIES

"NORDINFO '91"
TALLINN, TARTU, KÄÄRIKU
JUNE 10—13, 1991
PRELIMINARY PROGRAMME

JUNE 10, 1991 MONDAY

Arrival in Tallinn

14.00 Arrival at Tallinn Harbour (Georg Ots)
15.00 Departure for Kääriku from Harbour
16.05 Arrival at Tallinn Airport (SU 768 Aeroflot)
17.00 Departure for Kääriku from Airport
20.00 Lodging at Kääriku
21.30 Official Conference Opening. Dinner.
Lecture by Marju Lauristin
23.00 Cocktails

JUNE 11, 1991 TUESDAY

08.00 Breakfast at Kääriku
09.00 Departure for Tartu
10.00 Briefing "Higher Education in the Baltics" at the Conference Hall of the University Library
12.00 Visits at the different departments and the Historical Museum of the University
Lecture by Professor Helmut Piirimäe
14.00 Reception, hosted by the City Council of Tartu at the "Gunpowder Cellar"
16.00 Sightseeing in Tartu
18.30 Departure for Sangaste
20.30 Conference Dinner at the Castle of Sangaste
24.00 Departure for Kääriku

JUNE 12, 1991 WEDNESDAY

08.00 Breakfast at Kääriku
09.00 Joint Session "Reports from Nordic Countries"
11.00 Workshops (incl "Baltic Universities back to Europe", coordinator: Tiit Matsulevits from Tartu)
13.00 Lunch at Kääriku
14.00 Workshops
18.00 Closing Session
19.00 Cocktails

JUNE 13, 1991 THURSDAY

07.00 Breakfast at Kääriku
08.00 Departure for Tallinn
12.00 Sightseeing in Tallinn
14.00 Lunch
15.30 Departure for Tallinn Airport
16.25 Departure for Arlanda from Tallinn Airport (SK 737 SAS)
17.30 Departure for Tallinn Harbour
18.30 Departure for Helsinki from Tallinn Harbour (Georg Ots)

ÜLIKOOLI AJALEHT

TOIMETAJA VARJE SOOTAK, koostaja URMAS AUNIN (teabetalitus).
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1420. Tiraaž 3000.

NR. 21 (1643)
REEDE
21. JUUNI
1991
Ilmub novembrist 1948
HIND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

● TÜ NÕUKOGUS — 2. lk.
● 1991/92. Õ.-A. PLAAN — 3. lk.
● TEADUSEKSPERTIIS — 4. lk.
● EDUSTUS TEATAB — 4. lk.

PÄRITUULT!

Bioloogia-geograafiateaduskond

Bioloogiaosakond

Annilo, Tarmo
Antonov, Ivo
Grossman, Tiina
Kangur, Inga
Kikas, Ave
Kikas, Koit
Kivistik, Mati
Kratovitš, Andres
Kurina, Olavi
Kuus, Andrus
Laane, Ene
Lett, Triin
Lõugas, Lembi
Männil, Maarika
Narits, Aire
Karin, Lea
Ojaveer, Henn
Otsman, Erkki
Pall, Ivika
Palo, Anneli
Pata, Illar — kiitusega
Peterson, Pärt
Püttsepp, Ülle
Rammul, Ivi
Sarv, Olav
Sunrkask, Meelis
Tasa, Andrus — kiitusega
Teesalu, Tambet
Truu, Jaak
Uudelt, Mari
Veske, Andres
Veske, Riina
Ülemaante, Rita

Kursusejuhendajad
dots. MARTIN ZOBEL
vanemõp. TIINA ALAMÄE

Geograafiaosakond

Ader, Aila
Ahas, Rein
Ainsalu, Liina
Alliksaar, Tiiu — kiitusega
Kaljuorg, Maiu
Kase, Urmas
Kasema, Ülo
Kiisler, Ain
Kikas, Tavo
Konsap, Madis
Källe, Margus
Lepik, Leida
Marksoo, Kadri
Marksoo, Martti
Paavel, Meelis
Pungas, Enel
Pungas, Kalle
Pärnpuu, Kadri
Rembel, Eda
Rodima, Kaari
Sein, Eike
Sillaste, Peep
Vatsa, Lea

Kursusejuhendaja
dots. LEO-PEETER KULLUS

Geoloogiaosakond

Härmaste, Anne
Karjus, Riho
Karro, Enn — kiitusega
Külm, Tiina
Lelgus, Mati
Rahumäe, Edda
Tammeaid, Indrek — kiitusega

Kursusejuhendaja
prof. ARVO RÕOMUSOKS

Seda maja

ei saa kahjuks veel omaks pidada tänased lõpetajad. Eelmisel neljapäeval toimunud lindilõikamine ei märkinud mitte ainult uue hoone, vaid botaanikaaia eksperimentaalosakonna (kasvuhooned, aed) valmimist.

Botaanikaaia direktoril Andi Pärnal oli tõesti põhjust rõõmustada, sest nüüd saab botaanikaaias eksperimentaaluuringuid tegema hakata. Unes hoones on mullaanalüüside labor, koekultuuride labor, meristeemkasvuhoone, ruumid taimekaitsevahendite ja väetiste tarvis, aga ka mitmesugused muud vajalikud ruumid, nagu koosolekute saal või loenguruum, koguni lillepood jne.

Rektor Jüri Kärner ütles, et niisugused hetked on ühed meeldivaimad, kus ta saab täita oma põhikohustust, s. t. uut hoonet avades kaasa aidata õppe- ja teadustöö edendamisele.

Neli päeva tagasi oli vastuvõtukomisjon andnud hoonele positiivse hinnangu. Aktsiaseltsi «Eviko» direktor Alar Kroodo andis nüüd ülikoolile üle suure sümboolse puuvõtme.

Projekteerijaks oli Ülo Palm «Eesti Maaehitusprojektist». Ta vastas küsijale koostöö kohta, et see laabus ülikooliga suurepäraselt. Ülesanne ise oli keeruline: sobitada madalate eramajade rajooni asutusehoone, mille pind oli ette antud.

Pärast direktor Andi Pärna ja ülemaednik Valve Kivi korraldatud ekskursiooni võisid külalised osa saada einest murul. Projekteerijaile ja ehitajaile jagati tänutäheks hea töö eest TÜ vimpleid jm. kingitusi.

VARJE SOOTAK

EDUARD SAKI foto

Õigusteaduskond

Bronzov, Marko
Feldman, Raul
Hell, Kaupo
Hindrikson, Raivo
Jaadla, Andres
Johanson, Katrin
Jõks, Allar
Jõks, Eve
Kalk, Karmo
Kalk, Tiina
Kalvi, Anne — kiitusega
Kiiker, Jaak — kiitusega
Kiisa, Madis — kiitusega
Kiiver, Marika
Kindsigo, Kaupo
Kodasma, Anne — kiitusega
Kolk, Kaido
Kundla, Helgi
Laas, Annika
Laas, Paul
Leedo, Meelis
Lemming, Piret
Leppik, Jüri
Lundver, Arvi
Mõttus, Erik
Maarits, Orm
Nurga, Ivo
Olle, Vallo — kiitusega
Parts, Juhan — kiitusega
Parts, Merle — kiitusega
Raud, Hille
Ringo, Veronika
Sepp, Raivo
Sibul, Heiki
Sisask, Merike
Sokk, Tiina
Tammem, Toomas — kiitusega
Tross, Urmas
Tölp, Sven
Vanaaseme, Vallo
Viilver, Andres
Viilver, Kristel — kiitusega

Kursusejuhendaja
dots. JÜRI PÕLD

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Dzjuba, Irina
Horeva, Veera
Jans, Marika
Jervan, Monika
Kamenskaja, Laine
Koljazina, Nadežda
Kruusamäe, Mervi
Lindmäe, Urmas
Mitt, Tiina
Oborski, Nikolai
Ohrimenko, Igor
Olesk, Eve
Orav, Indrek
Otsa, Aase
Peterkop, Diana
Piiskop, Märt
Pius, Ene
Poljakov, Ivan
Punga, Urmas
Pärtel, Anu
Rajala, Aaro
Razinkov, Sergei
Salulaid, Jaan
Sammal, Anne
Sarvina, Jelena
Seletski, Rudolf
Sepp, Niina
Sidljarova, Ljubov
Sidok, Imbi
Simhes, Marina
Smirnova, Lilia
Sool, Aivar
Zängov, Raimo
Tiido, Inge
Tiirik, Marko
Tombak, Riina
Tšebakov, Vladimir
Tuulas, Tõnu
Urb, Jüri
Urm, Alar
Vassiljeva, Marina
Vendik, Annika
Viin, Karin

Filoloogiateaduskond

Eesti keele ja kirjanduse eriala

Jaanus Adamson
Kersti Aedna
Iris Audova — kiitusega
Nansi Erepuu
Annika Hussar
Karin Järvemägi
Tiina Kama
Eve Kask
Ülle Kask
Leelo Kingisepp — kiitusega
Järvi Kokla
Elo Kriiska
Signe Krikmann
Jana Kross
Kristel Kõrgmaa
Pille Leppik
Alo Malt
Eve Mikone
Mari Mirme
Külli Prosa
Peeter Pulk
Mari-Ann Remmel
Esta Salmistu
Ülo Toomsalu
Meeri Tuul
Sirje Tõnisson — kiitusega
Ingrid Velbaum
Eva Velsker — kiitusega
Mart Velsker — kiitusega

Kursusejuhendaja
dots. HEINIKE HEINSOO

Žurnalistika eriala

Silja Joon
Ragnar Kond
Eva Kont
Katrin Pirn
Meelis Pirn
Ainar Ruussaar
Tarvi Talv — kiitusega
Ene Veiksaar-Kutti
Triin Vihalemm — kiitusega

Kursusejuhendaja
õp. AUNE UNT

Inglise keele ja kirjanduse eriala

Kadi Ahmann
Annely Asu
Kaie Kalda
Pillet Kotka — kiitusega
Anneli Külaots
Mari Naarits — kiitusega
Siiri Odrats — kiitusega
Kersti Raudsepp
Vivian Raukas — kiitusega
Margit Sepp — kiitusega
Ave Sillard — kiitusega
Ene-Reet Soovik — kiitusega
Peeter Tamm
Aet Toots — kiitusega
Anu Varendi
Aet Varik

Kursusejuhendaja
dots. URVE HANKO

(Järg 2. lk.)

Filoloogiateaduskond

(Algus 1. lk.)

Saksa keele ja kirjanduse eriala

Kai Kokamägi
Kersti Lundver
Piret Mändoja
Liia Salum
Ülle Sihver
Esta Soover
Tiina Veberson

Vanemõp. LILIA OTSMAA

Vene keel rahvuskoolis

Riho Laanemäe
Signe Lillemets
Lüüli Lomp
Maire Marks
Inga Paaskivi
Pille Paulberg
Ave Petersell
Christina Puksa
Elina Puskar
Evelyn Sepp
Maimu Siilats
Heiki Sildnik
Urve Vare

Kursusejuhendaja
õp. NATALJA PRIHODKO

Vene keele ja kirjanduse eriala

Asja Aksjonova
Larissa Butorina
Jevgeni Gornõi
Tatjana Hafizova
Maria Katson
Anželika Kondratenko
Oksana Kustova
Irina Kuzovkina
Aina Ljubarova
Marina Manuilova
Rena Mirimanjan
Igor Pilštšikov — kiitusega
Diana Polov
Olga Smirnova
Irina Ševelenko — kiitusega
Anna Šibarova
Anna Šparberg
Jelena Thalberg
Greta Talvet
Pjotr Toropõgin

Kursusejuhendaja
vanemõp. NADEŽDA VALK

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Eesti keele ja kirjanduse eriala

Merike Ainso
Maret Bergström
Erika Iljin
Pille Karotamm
Margus Kasterpalu
Marika Lahe
Anneliis Liblik
Silvi Lõhmus — kiitusega
Maie Marks
Liivi Mäekink
Ruta Rannat
Viive Toomesaar
Vilve Torn
Taive Viiding

Kursusejuhendaja
dots. HEINIKE HEINSOO

Ajakirjanduse eriala

Edvi Freiberg
Lehte Ilves
Tiina Kangro
Ester Lauringson — kiitusega
Feliks Luiksaar
Priskilla Mändmets
Endel Oss
Ivo Rull
Sulev Teinemaa
Margus Välja

Kursusejuhendaja
dots. SULEV UUS

Inglise keele ja kirjanduse eriala

Ebe-Ruuta Eelmäe
Maret Hein
Elo Henn
Katre Koit
Tiina Koitla
Maarika Luht
Merje Männik
Mariette Prii
Kai Raja
Siiri Reinhold
Ann Ronk
Erkki Sivonen
Anne-Maarja Tammaru

Kursusejuhendaja
dots. NORA TOOTS

Saksa keele ja kirjanduse eriala

Kaidi Kurm
Monika Reedik
Kai Siidirätsep

Kursusejuhendaja
dots. KÕIDU UUSTALU

Vene keele ja kirjanduse eriala

Olga Baranova
Jelena Buderetskaja
Nadežda Dinis
Maria Dudarenko
Veronika Einberg
Natalja Filimonova
Tamara Fokina
Anna Gorškova
Aili Kadaste
Irina Klimko
Žanna Kornejeva
Zemfira Lampmann
Katriin Ljubitova
Svetlana Molotkova
Svetlana Nikulina
Svetlana Pereverza
Ljubov Roosna
Irina Sahhatova
Irina Soboleva
Marina Starostina
Jelena Ševtšenko
Elvi Žuravljova
Katrin Tamberg
Vera Tsõmbaljuk
Sergei Valiulin
Maret Vasiljeva
Kersti Viikna

Kursusejuhendaja
vanemõp.
VALENTINA ŠTŠADNEVA

Ajalooteaduskond

Ajaloo eriala

Grahv, Külli
Hiio, Toomas — kiitusega
Jarne, Aivar
Kala, Tiina — kiitusega
Kallas, Tiina
Kastehein, Margus
Koldits, Piret
Kossolapov, Külli
Kross, Erik-Niiles
Kröönström, Mati
Kuiv, Marika — kiitusega
Lindström, Lauri
Merzin, Carol
Mölder, Tarmo
Raik, Katri
Roosileht, Katrin
Saks, Angela
Tarand, Indrek
Tarand, Kadi

Kursusejuhendaja
dots. KAIDO JAANSON

Psühholoogiaosakond

Jürisoo, Koidu

Defektoloogia eriala

Jaanus, Ülle
Kerma, Siiri
Kinsiva, Krista
Kivipõld, Kadri
Kont, Karin
Kuur, Terje
Maripuu, Irene
Nukk, Anne
Puusemp, Katri
Raja, Marge — kiitusega
Rebane, Kristiina
Saadik, Marin
Saks, Evelin
Särev, Ann
Tergem, Riin
Vigla, Liis

Kursusejuhendaja
dots. ANTS REINMAA

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Ajaloo-osakond

Adamson, Andres
Jürgens, Kalle
Kubi, Eve
Laas, Anu
Kaur, Ly
Pajula, Toomas
Saar, Johannes
Saare, Tiit
Sule, Urmas
Uustalu, Lea
Vunk, Alder

Kursusejuhendaja
dots. ARVED LUTS

Defektoloogiaosakond

Adler, Evelin
Areng, Anneli
Filipjonok, Tamara
Gerassimenko, Galina
Järve, Ave
Keel, Maie
Kivi, Taavi
Klassepp, Eve
Käsi, Tiina — kiitusega
Lainevool, Jaan
Laul, Eva
Maller, Aino
Melnitšuk, Natalja
Moon, Kaie
Männik, Saima
Peippo, Irina
Süvaorg, Siiri
Tikker, Maire
Tornius, Õie
Trumm, Merike
Täär, Hele
Vilipõld, Virve
Viljaste, Rutt
Vöörmann, Liia
Õuemaa, Margarita

Kursusejuhendajad
dots. KARL KARLEP
dots. EHA VIITAR

Psühholoogiaosakond

Galkin, Sergei — kiitusega
Kangru, Tiit
Kerge, Ester
Kink, Ülle
Kivi, Kaja
Kulmar, Tarmo — kiitusega
Kumari, Andres
Kons, Aime
Leit, Sulev
Leelep, Tiiu
Nõlve, Andres
Pill, Ene
Punisson, Lembit
Raielo, Ruth — kiitusega
Saviauk, Valev
Soe, Aivar
Suvi, Lembit
Tamber, Riina
Tankler, Meeli
Tarkus, Kaja
Vaask, Maire
Veldre, Tiina — kiitusega

Kursusejuhendaja
vanemõp. TIIA TULVISTE

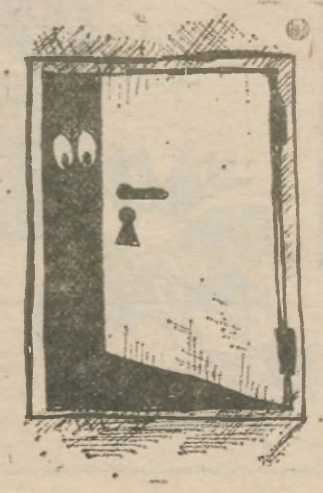

nõukogus

7. juunil

- KUTSETAOTLUSED, VALIMISED
- USUTEADUSKONNA TAASTAMINE
- ÕIGUSTEADUSKONNA PERSPEKTIIVID
- MAGISTRIKOOLITUSE PÕHIMÄÄRUS
- UUED SELTSID

KUTSETAOTLUSED, VALIMISED

Professorikutse otsustati anda füüsika-matemaatikadoktor MAIDO RAHULALE;

dotsendikutse füüsika-matemaatikakandidaat KALEV PÄRNALE, filoloogiakandidaat IRINA KÜLMOJALE, bioloogiakandidaat REET LINKBERGILE, pedagoogikakandidaat TÕNU SIKKUTILE, meditsiinikandidaat LEO SCHOTTERILE ja vanemõpetaja GENNADI JAGOMÄELE (erandkorras).

Pediaatriakateedri professori kohale jäi valimata meditsiinidoktor professor LEA BOSTON (5:31). Nõukogu pooldas kateedri arvamust, kes ei soovitanud L. Bostonit tagasi valida vähese osavõtu tõttu teadus- ja ravitööst.

USUTEADUSKONNA TAASTAMISEKS

oli moodustatud komisjon koosseisus Sulev Vahtre (esimees), Tõnu Luik, Peeter Olesk, Hando Runnel ja Jaan Unt. Küsimus oli kolm päeva enne nõukogu arutusel ka ülikooli valitsuses, kus oldi selle taasavamisega päri ning küsimus otsustati anda lõplikuks otsustamiseks nõukogule. Prof. Sulev Vahtre tegi teatavaks komisjoni arvamuse. Usuteaduskond tuleb interkonfessionaalne luterlikult aluselt. Sisseastujaile usutunnistuse kohta piiranguid ei seata. Teaduskond taastatakse ajaloolise struktuuri järgi (7 professuuri õppetooli, õppetöö ainesüsteemis). Professuure hakatakse täitma järk-järgult, asutamiseks on vaja 4,5 õppejõukohta, 2 doktorandikohta ja 2 abipersonalikohta. Mitteteoloogiliste ainete õpetamiseks vajatakse filosoofia alal täiendavalt 1 dotsendi kohta ja saksa keele õpetamiseks vähemalt 1 kohta. Doktorandikohad tuleks eraldada kirikuloo (ajalooline usuteadus) ja üldise usundiloo (võrdlev usuteadus) alal.

Esimesel õppeaastal oleks vaja täita õppetoolid Vana Testamendi, Uue Testamendi ja võrdleva usuteaduse ainetes.

Üliõpilasi võetakse vastu 30. Eksamid peaksid olema: essee, ajalugu ja võõrkeel. Järgneb ka vestlus teaduskonna komisjoni ees. Nelja aasta jooksul omandatakse teoloogia alal akadeemiline haridus. Seejärel saab taotleda samas magistri- ja doktorikraadi. Vaimulik kutsõpetus jääb Usuteaduse Instituudi või teiste kirikute vastavate õppeasutuste hooleks.

Dekaaniks soovitas komisjon Usuteaduse Instituudi dekaani, Uppsala Ülikooli audoktorit Kalle Kasemaad.

Prof. Gennadi Vainikko tundis huvi, kuidas on teoloogiline haridus korraldatud põhjanaabritel. Rektor ja komisjoni esimees vastasid, et mitut moodi, kuid kindlasti on usuteaduskond ka ülikoolides (Helsingis, Uppsalas, Oslos jm.).

Prof. Maie Kalnin küsis ülikooli kiriku saatuse kohta. Sulev Vahtre ütles, et kirikuna seda kasutada ei saa ning et selles suhtes ei ole ka mingeid pretensioone. Usuteaduskonna kujunev raamatukogu võiks leida asupaiga praegu kirikus paiknevas raamatukogus. Jüri Kärner lisas, et praegune õppekava ei tee kohustuslikuks kiriku olemasolu. Vanemate kursuste praktikat olevat võimalik teha tegevkirikutes.

Usuteaduskonna taasavamist toetati ühehäälselt. Nõukogu otsuse järgi alustab teaduskond tööd 1. septembril. Dekaaniil on õigus leida teaduskonna praktiliseks korraldamiseks prodekaan. Dekanaat hakkab arvatavasti paiknema peahoone ruumis 306.

ÕIGUSTEADUSKONNA

olukorda ja perspektiive tutvustas dekaan INGE-MARET ORG[illegible]. Heade juristide vajalikkuses [ei] kahtle keegi. Nüüd on ka selge, [et] häid juriste ei jagu sugugi igas poole, isegi mitte advokatuuri. Tu[n]duvalt oleks vaja suurendada pä[e]vaste üliõpilaste arvu kaugõppe ar[ve]l. See arv võiks suureneda kogu[ni] 100-ni, kaugõppesse võiks jääd[a] paarikümnene grupp. Dekaani ar[va]tes ei tule kõne alla kõrgharidu[se]ga juristide koolitamine kuuld[a]vasti pealinna loodavas Tallinn[a] ülikoolis. Seal lihtsalt ei ole potent[si]aalset kaadrit.

Õigusteaduskonna õppetöö on ka[va]ndatud 3-astmelisena: baashari[du]s (4 a.), magistriõpe (1—2 a.) ja doktorantuur.

I astmes omandatakse põhihari[du]s (kirjutatakse diplomitöö ja te[ha]kse lõpueksamid). Selle järel o[n] võimalik paljudele juriidilistele er[i]aladele tööle suunduda, kuid mitt[e] igale poole. Mitmed erialad, nag[u] näiteks kohtunik, finantsjurist, v[õ]lismajanduse jurist jt. vajavad s[i]gavamat koolitust, mida on võima[l]ik omandada II astmes, s. o. si[s] magistriõppes. Lõpus sooritatak[se] erialane komplekseksam. Magistri[t]öö kirjutamine ei ole kohustuslik. Magistritöö tegijad sooritavad lõp[u]eksami.

Kraadiga õppejõude on teadus[k]onnas vähe, professoreid vaid 2. Väljastpoolt ülikooli ei ole ülikool kedagi võtta, kraadiharidus tule[b] anda ülikoolis praegu õppivaile v[õi] töötavaile kolleegidele või saata õp[i]pima-täiendama välismaale. On eri[a]lasid, mida Eestis ei olegi võima[l]ik õpetada.

Juristide täienduskoolitusega o[n] peale ülikooli tegelnud mitmed muudki asutused. Dekaani arvates peaks aga riigiaparaadi juristide täienduskoolitus jääma kindlasti TÜ kanda.

Omaette probleem on Eestis tek[k]inud mitmete erialade nõuete p[u]hul. Näiteks ei ole kehtestatud eri[a]lade suhtes kindlaid nõudeid j[a] nii võib sel kohal töötada ka poo[l]iku haridusega inimene, saades väga suurt palka, sageli rohkem[g] kui kõrgharidusega spetsialist. Re[k]tor ütles, et viimasel rektori nõu[k]ogu koosolekul esitati sotsiaalmi[n]isteeriumile ametite kvalifikat[si]ooninõuete kehtestamise ettep[a]nek.

Mis puudutab aga juuraüliõpilas[te] arvu suurendamist, siis vajab se[da] ka rohkem ruume. Ruumikitsiku[s] valitseb teaduskonnas praegugi. Ju[r]istide tarvis kavatsetakse remon[di]tida end. Marxi maja ning nen[de] käsutusse läheks ka ajaloomaja [II] järk, mis ehitatakse Marxi maja otsa.

Esialgu õigusteaduskonnas ka[d]teedreid ei kaotata. Õppetoolide[-] süsteemile tuleb küll üle minna, kuid praegu ei ole see igas kateedris veel võimalik.

Rektor ütles lõpetuseks, et rektoraat toetab igati õigusteaduskonna püüdlusi: suurendada vastuvõttu, anda ruume jne. Õigusteaduskonna puhul on rõõmustavaks see, et välismaale õppima suunduvate üliõpilaste hulgas on juuratudengid esi[n]otsas.

MAGISTRIKOOLITUSE PÕHIMÄÄRUSE

projekt tuli nõukogus arutusele teist korda. Prorektor prof. ANTS KALLIKORM ütles, et praegugi on sellest veel lahtisi otsi, kuid iga teaduskond peab ka ise üldistest põhinõuetest lähtudes nüansid leidma. Põhimäärus kinnitati.

UUED ÜHENDUSED

Registreeriti ja kinnitati **TÜ pensionäride organisatsiooni «Vita»** põhikiri (esimees Johannes Kallis, sekretär Laine Saag).

Samuti kinnitati **TÜ Rohuteadlaste Selts.**

Tartu Ülikooli

MAGISTRIKOOLITUSE PÕHIMÄÄRUS

I. Üldsätted

1. Magistrikoolitus on nelja semestrit hõlmav õppevorm, mis järgneb ülikooli põhikoolitusele.
2. Magistrikoolituse eesmärk on eerihariduse süvendamine ning magistritöö koostamine.
3. Magistrikoolituse kohad teaduskondadele koos vajalike summadega eraldab TÜ nõukogu tsentraliseeritud fondist teaduskondade taotluse alusel.

II. Vastuvõtt magistriõppesse

4. Magistriõppesse astumiseks esitatakse teaduskonna dekaanile avaldus ning haridust kinnitav dokument.
5. Magistriõppe tingimused fikseerib ning magistriõppesse vastuvõtu otsustab teaduskonna nõukogu.
6. Vastuvõtt magistriõppesse vormistatakse TÜ rektori käskkirjaga.

III. Magistrikoolituse korraldus

7. Magistrikoolitus hõlmab:
7.1. õppetööd vastavalt teaduskonna nõukogu poolt kinnitatud kavale;
7.2. magistrieksami(te)ks valmistumist ja selle (nende) sooritamist;
7.3. uurimistööd magistritöö kirjutamiseks.
8. Magistrandile määrab juhendaja teaduskonna nõukogu.
9. Magistrieksami(d) sooritatakse eriala kateedris.
10. Magistrandi töö aruandluse korra määrab teaduskonna nõukogu.
11. Otsuse magistriõppe jätkamise, katkestamise või sellest väljalangemise kohta langetab teaduskonna nõukogu.
12. Magistritööle esitatavad nõuded töötab välja vastava eriala doktorinõukogu (selle puudumisel teaduskonna nõukogu).
13. Magistritöö kaitstakse komisjoni ees, mille koosseisu teaduskonna nõukogu ettepanekul kinnitab rektor. Magistrikomisjoni liikmed on akadeemilise kraadiga.
14. Magistrikraadi annab Tartu Ülikool isikule, kes on sooritanud magistrieksami(d) ja kaitsnud magistritöö.

Dotsent INGER KRAAVI juubel

Igas grupis on liider. Pedagoogika kateedris on üks selliseid liidreid vaikse ja tasase loomuga Inger Kraav.

Inger on pedagoogika kateedris töötanud veerandsada aastat. Ta alustas aspirandina. Uurimistöö objektiks olid tol ajal aktuaalsed eriklassid, eesmärgiks välja selgitada, kas õpilaste suhted nendes erinevad suhetest tavakoolides. Nüüdseks on uurimise põhiobjektiks tõusnud perekond: suhted perekonnas, perekonnakasvatus, perekonnateraapia. See valdkond alles muutub meil aktuaalseks, aga Soome kolleegid Kuopio Ülikoolist on Inger Kraaviga sõlminud vastava koostöölepingu ja juba on läbi viidud ulatuslikke küsitlusi.

Vähesed ülikooli õppejõud saavad kasutada oma vanemate kogemusi ja teadmisi õppejõuna. Inger Kraav on üks neist õnnelikest — ta jätkab oma isa Enn Koemetsa loenguid pedagoogilisest psühholoogiast. Ingeri loenguis on õnnestunult ühendatud välismaa kirjanduse ja meie koolipraktika hea tundmine. See on Ingeri autoriteedi üheks aluseks ja võimaldab tal eksameil nõudlik olla.

Inger Kraav on väga töökas. Lisaks eelöeldule on ta enda lahendada võtnud pedagoogika kaugõppe osakonna probleemid ja juhendab seal arvukat inimeseõpetuse rühma. Suurele töökoormusele vaatamata on Inger alati heatahtlik ja tolerantne.

Täna õnnitleme Inger Kraavi esimese juubeli puhul!

Kolleegide nimel
JAAN MIKK

1991. — 1992. õppeaasta

Oppeaasta algab esmaspäeval, 2. **septembril** ja kestab laupäevani 21. **detsembrini.**

Jõuluvaheaeg: 23. dets.—4. jaan.

Eksamisessioon: **6.—25. jaan.** Järgneb nädal talvevaheaega.

Sügissemester lõpeb **31. jaanuaril** (selleks ajaks peavad kõik arvestused ja eksamid tehtud olema).

Kevadsemester: **3. veebr.—30. mai.** Kevadvaheaeg **23.—28. märtsini.**

Kevadsemester jätkub **30. märtsist.**

Eksamisessioon: **1.—20. juuni.** Viimaste eksamite ja arvestuste tärmin **30. juuni 1992.**

Kaugõppe õppe- ja eksamisessioonid toimuvad teaduskondade erigraafikute järgi. Kaugülõpilaste õppeaasta lõpeb juuli 2. nädalal.

Armas ülikoolirahvas!

Mõtlesin küll Käärikult «Nordinfo» konverentsilt tulles, et nüüd on ülikoolis juba rahulikum, jäänud vaid kaks suuremat sebimist — eksamid ja lõpetamine. Aga kus sellega. Paar viimast lehte aina täituvad lugude ja piltidega. Seepärast ongi suur palve kõigile, kes veel midagi selle semestri viimases lehes **(reedel, 28. juunil)** *teada anda tahavad. Palun tooge kõik-kõik toimetusse veel* **sel reedel** *või siis* **teisipäeval.** *Teisipäev on viimane päev. Fotosid viimasesse lehte enam vastu võtta ei saa, sest need on juba Tallinnas klišeeritud.*

Nii kummaline kui see ka ei ole, aga juba on pakutud lugusid 1. septembri ajalehte. Tõepoolest, oleks kena, kui saame üht-teist ka enne puhkusele minekut ära planeerida, sest mine tea, võib-olla saab «UT-gi» sügisel uues kuues ilmuma hakata, aga uue lehe ettevalmistamise protsess on teadagi pikem.

Toimetaja

Majandusteaduskond

Rahanduse ja krediidi eriala

Kadai, Liivi
Kaldoja, Valev
Kilgi, Anneli
Lemetti, Külli
Muuga, Janne
Müürsepp, Anu — kiitusega
Nõmm, Priidu
Sarapuu, Mare
Savi, Ainer
Silm, Ülle
Sukk, Marika
Voolas, Kaja
Oövel, Ulvi
Zirnask, Villu

Kursusejuhendaja
vanemõp. LEHTE ALVER

Kaubandusökonoomika eriala

Ambur, Harri
Ambur, Jaanika
Aren, Inge
Arusaar, Piret
Jõgi, Jaanus
Kask, Priit
Koidu, Jaak
Koidu, Kristiina
Küüts, Kristi
Laatre, Ruth
Luiv, Ave
Maiste, Riina
Metsa, Raili
Metsa, Roland
Nirk, Tõnis
Orgjõe, Piret
Padar, Markki
Pettai, Madis
Pikmets, Margit
Pukk, Ivar
Põdra, Aina
Põldaas, Ülle — kiitusega
Sepp, Karin — kiitusega
Tael, Viivika
Tolsa, Siiri
Tuisk, Tiina
Turo, Peep
Valgmäe, Toomas
Velt, Tõnu
Vremmert, Margit
Vugt, Kersti

Kursusejuhendaja
dots. JÜRI SEPP

Majandusküberneetika eriala

Eelma, Kaia — kiitusega
Joab, Epp
Jürimäe, Ave
Kasearu, Tiina
Kilp, Aare — kiitusega
Kilp, Karin
Kärner, Hillar
Lääne, Eeli
Parvelo, Anne
Pechter, Ulvi
Purret, Erkki
Puur, Ahti
Randma, Tiina — kiitusega
Viitamees, Ave
Vunukainen, Ruth

Kursusejuhendaja
ass. JUTA SIKK

Tööstuskaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise eriala

Adermaa, Piret
Bunder, Helle
Ehand, Anneli
Haljaste, Maret
Iher, Urve
Keerberg, Terje
Ottender, Uwe
Rattasepp, Carmen
Roose, Alo
Sepp, Tiia
Sildma, Külli
Somelar, Leelo
Susi, Annela
Süld, Anika
Tuha, Merike
Vares, Anneli

Toidukaubatundmise ja kaubanduse organiseerimise eriala

Freiberg, Marika
Ilves, Ivi
Kaldma, Katrin
Kerner, Taavi
Laisaar, Kersti
Laur, Piret
Lepp, Rutt
Liivapuu, Karl
Mark, Eena
Mark, Kairi — kiitusega
Niinep, Ave
Põlder, Malle
Raja, Külli
Saak, Karin
Uibokand, Margit
Umblia, Aili
Viira, Erika

Kursusejuhendaja
dots. KULNO TÜRK

Kaubandusraamatupidamise ja -analüüsi eriala

Bohojavlenskaja, Raja
Härma, Marju
Jürgens, Margot
Koitla, Katrin
Kuusk, Terje
Matsin, Irma
Murd, Oilme
Murr, Ene
Nurm, Margit
Ombler, Ave
Ombler, Tiina
Paas, Maire
Parind, Pille
Puhke, Külli
Põldoja, Kairi-Maris
Raudsepp, Rita
Vahtra, Sille

Kursusejuhendaja
ass. VAMBO SAIDLA

Kaubandusraamatupidamise ja -analüüsi eriala

(vene rühm)

Akuševitš, Inna
Antonjuk, Tatjana
Baibolova, Aiman
Drozd, Žanna
Gubar, Olga
Guguljan, Manušak
Ibragimov, Mahir
Ivaniško, Julija
Jakutova, Anžela
Jaroslavskaja, Iraida
Karina, Larissa
Kornilova, Tatjana
Koževnikova, Tatjana
Paramonova, Inna
Pljatskovskaja, Mare
Pruttšenko, Svetlana
Samsonova, Kiira
Timofejeva, Olga
Tšabanova, Svetlana
Varkki, Ilona
Vassiltšenko, Aneta
Võssokova, Svetlana

Kursusejuhendaja
vanemõp. TOOMAS HALDMA

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Rahanduse ja krediidi eriala

Johanson, Kristi
Krainikova, Katrin
Kuusik, Marge
Peterson, Tarmo
Pilvet, Anne
Reinem, Ilme
Ruus, Ene
Tigane, Tiiu

(vene õppekeelega)

Gurinova, Natalja
Haletskaja, Anna
Kropatševa, Marina
Merzina, Natalja
Mištšenko, Natalja
Potõkun, Irina
Semjonova, Viktoria
Sergijenko, Sergei
Vassiljeva, Marina

Kursusejuhendaja
prof. VAMBOLA RAUDSEPP

Kaubandusökonoomika eriala

Ajamaa, Karin
Daniel, Tõnu
Heinsar, Oie
Helin, Annely
Hiielaid, Piret
Karv, Kaja
Koik, Merle
Kolks, Heli
Kuristik, Tiiu
Kuus, Elmo
Laumets, Piret
Plovits, Margus
Pukki, Maie
Topp, Jaanus
Tünder, Sirje

Kursusejuhendaja
dots. AINO SIIMON

(vene rühm)

Budarova, Tatjana
Dubovskaja, Olga
Ilitšenko, Olga
Kopõlov, Juri
Korf, Olga
Krištop, Alla
Laane, Niina
Makarenko, Larissa
Malašonok, Irina
Marinina, Iolanna
Melnik, Jelena
Mihhailova, Silva
Minajeva, Vivia
Peetso, Tatjana
Pogodin, Mihhail
Poturajev, Aleksandr
Povetkina, Rita
Sikk, Svetlana
Saplõhhin, Oleg
Zalutskaja, Jelena
Zlobina, Anna
Zalnina, Galina
Tšernova, Galina
Volkova, Larissa

Kursusejuhendaja
dots. MARE JÄRVEOTS

Kaubandusraamatupidamise ja -analüüsi eriala

Einstein, Liivi
Lanemann, Lilia
Ljubajeva, Erene
Lääne, Kaja
Nautras, Giina
Piirimäe, Maia
Pärk, Piret
Rattas, Kaja
Raup, Külli
Ronk, Sirle
Sild, Eve
Taska, Aigne
Troon, Aita
Värs, Ege

Kursusejuhendaja
vanemõp. PRIIT PEETS

Pangaarvestuse ja -analüüsi eriala

Ananjeva, Nadežda
Andrejeva, Linda
Blinova, Jelena
Domanina, Lidia
Ignatova, Svetlana
Kesküla, Ann
Kokkonen, Niina
Krõlova, Svetlana
Lebedeva, Tamara
Mahotka, Svetlana
Mets, Ljudmilla
Novikova, Margarita
Pištšuhhina, Natalia
Prijomõševa, Ljubov
Prohhorova, Ljudmilla
Rimdjonok, Olga
Simagina, Olga
Sula, Tamara
Švets, Irina
Trostjanskaja, Natalja
Vilberg, Margarita

Kursusejuhendaja
vanemõp. PRIIT PEETS

EINAR TIITSU foto

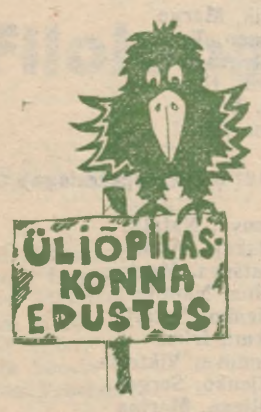

Ühiselamud, üliõpilaspiletid, pangalaen

Järgmisest õppeaastast nähakse vastavalt väikeettevõtte «Üliõpilasküla» ühisnõukogu otsusele üliõpilaste majutamises ette mõningaid muudatusi. Olulisim neist on see, et nüüdsest on üliõpilastel võimalus valida endale ühiselamu ise.

Tudengid, kes soovivad ühiselamut vahetada või esmakordselt ühiselamusse elama asuda, v. a. esmakursuslased, esitavad avaldused **10. juuliks** väikeettevõtte administraatorile Narva mnt. 25. Avaldusele tuleb kohe märkida ühiselamu, kus soovitakse elada. Väikeettevõte vaatab avaldused hiljemalt 25. juuliks läbi ja vastab posti teel.

Üliõpilased, kes on ühiselamus ennegi elanud ja ei soovi seda vahetada, esitavad kuni **10. juulini** avaldused oma ühiselamu komandandile.

Esmakursuslaste majutamine toimub endise korra kohaselt, s. t. teaduskondade kaudu.

* * *

Pereühiselamus vabanenud 11 kohta on edustuse juhatus ära jaganud, info saamiseks pöörduda meie poole.

* * *

Tuletame meelde, et edustusest on ka suvel võimalik saada **rahvusvahelisi üliõpilaspileteid ja pangalaenupabereid.** Piletite tarvis kindlasti pilt ja raha kaasa.

Tähelepanuks lõpetajatele, lahkumislehele meilt allkirja võtta ei ole vaja.

Meie poole pöörduda teisipäeviti ja neljapäeviti kell 12—14.

KARLI LAMBOT

Tatjana Sarv

20. jaan. 1942 — 12. juuni 1991

Teatame sügava kurbusega vene keele metoodika kateedri vanemõpetaja ootamatust surmast.

Kolleegid

„Katsuge kõik läbi; pidage kinni, mis hea on"

(Apostel Pauluse 1. raamat Tessalonika rahvale, 5, *21*)

SAMAL TEEMAL:

- **«Ettevaatust, ekspertiis!» — «UT» nr. 16 10. mai**
- **«Ülikool — enesetapja?» — «UT» nr. 17 17. mai**
- **«Küllatulek või kohtumõistmine?» — «UT» nr. 18 24. mai**

Eesti teaduse seisundi ekspertiisi algus kutsus esile tragikoomilisi reaktsioone. Nii ülikoolides kui ka Teaduste Akadeemias leidus hulk teadureid ja õppejõude, kes seesugusest asjast kuulnudki polnud. Ka nende seas, kes korduvalt välismaadel ennast täiendamas (?) käinud. Mõnedki ilmselt lootsid, et hea mõnus nõukogudelik elu kestab veel kaua. Et ikka veel saab aruandeid kirjutada ainult bürokraatidele kaastõmblemiseks, või aruandekoosolekutel oma tohutute saavutuste vastastikku kiitmiseks.

Peeglisse vaatamine pole sugugi alati meeldivaid emotsioone tekitav. Eriti siis, kui seda palutakse teha ilma eelneva minkimiseta. Kuigi, jah, ka praeguse atesteerimise materjalide ettevalmistamisel ei pääse püüdeist vahulelöömisega pilti ilustada. Eks õelnud juba Rotterdami Erasmus oma «Narruse kiituses»: *Kus asja ennast pole, on näivuski küllalt hea.*

Oletan siiski, et ega Eesti teadus nii väga nigelaks osutugi. Meil on rohkelt maailmatasemel teadlasi ja nende rühmi — kaunis sõltumatult sellest, kas nende finantseerimine ja aparatuuriga varustatus on seni olnud väga vilets või lihtsalt kehvapoolne.

On avaldatud kartust, et ekspertiisi tulemusena kärbitakse mõne uurimistöö võimalusi kas rootslaste ettepanekul või siis meie oma teadusebürokraatide poolt. Esimene eht on olematu — ekspertiis on ikkagi ainult ekspertiis, mitte midagi rohkem. Teine on meie enda teha. Kas muudab suhteliselt objektiivse info saamine teaduste taseme kohta Eestis kohalikke rahajagajaid senisest (veel) subjektiivsemaks? Vaevalt küll.

* * *

Seoses ekspertiisiga on jälle päevakorda kerkinud kaks kiivast küsimust: teaduse osakaalust tulevases Eestis ning akadeemia ja ülikooli(de) suhetest.

Teaduse arendamisele suunatav osa rahvatulust oli Eesti NSV-s märgatavalt alla Nõukogude Liidu keskmist (see oli üks Eesti *proletariseerimise* ilminguid) ja on praegu väiksem Euroopa keskmisest. Arutlused selle üle, et teadus on kallis asi ja et tulevikus meil sellele ikka nii palju kulutada ei saa, tulenevad lühinägelikust, lausa rumalast (olu)poliitikast Eesti tuleviku kavandamisel. Lähema paari aasta perspektiivis tuleb meil paraku esikohale seada põllumajanduse arendamine — et segastes oludes mitte nälga jääda. Vähegi kaugemale vaadates pole meil aga teist teed kui Soome, Lõuna-Korea, Taiwani, Hispaania ja teiste hiljuti veel vaesevõitu maade oma: teadusmahuka tööstuse arendamine. Harituse madalalt väärtustamise ning teaduse arvel kokkuhoidmisega muudame selle tee pikaks, kitsaks ja vaevaliseks. Praegune Eesti haridus- ja teaduspoliitika on viimastel aastakümnetel juurutatud seisukohtade **süvendamine**: impeeriumi pisikoloonia koht oli anda odavat energiat ja keskkonda reostava rasketööstuse toodangut, mitte aga kasvatada ideoloogiliselt kahtlasi intelligendikesi.

* * *

Akadeemia ja ülikooli(de) lähendamise ning hilisema liitmise mõtte tõstis kõigepealt üles akadeemia ning lõi sellele oma uue põhikirjaga ka juridilise võimalikkuse. Eesmärk tundus olevat selge: võtta üle Läänemaade kogemuste p a r e m osa, liita teaduspotentsiaalid, õppejõudude koormuse tunduva vähendamisega tõsta õppetöö kvaliteeti, kindlustada kvalifitseeritud noorteadlaste juurdekasv jne. Esimesed sammud — eelkõige Eesti Biokeskuse reorganiseerumine — tundusid lootustandvatena.

Paraku pole asi edasi läinud ja tekkinud on tugevad psühholoogilised tõrked nii siin kui seal. Liiga sageli ja liiga ühemõtteliselt on paljud ülikooli tegelased välja ütelnud: likvideeritagu akadeemia ja antagu raha siia! Taotlused on selgelt sarnased suurtalude lammutamisega 1940/1941. aastail punase maaproletariaadi poolt: ära võtta neilt kuradeilt ja meile jagada!

Akadeemia töötajate silmis ei ärata usaldust ka bürokraatliku bürokraatia suurem vohamine ülikoolis, koosolekute ja komisjonide maania, mis akadeemias juba minevikku vajumas. Eriti imelik tundub aga ülikooli saamatus omaenese teaduslülide kaasatõmbamisel õppetöösse. Kui oma laborite teadlastele ei leita võimalust õpetamistööd pakkuda — kas on siis ülikool suuteline otstarbekalt kasutama akadeemiaga liitmisel juurde tulevat ajupotentsiaali?

* * *

Akadeemia ja ülikooli(de) ühinemine on muidugi meie tulevik — aga see nõuab järelemõeldud samme, mitte lihtsalt olemasolevate struktuuride ja kollektiivide lõhkumist. *Anna raha siia!* mentaliteet ühist ilusat tulevikku lähemale ei too. Alustada tuleks ehk teisest otsast — ainesüsteemile ülemineku realiseerimisega. Praegu tundub sellele ülikooli sees küll boikotilõhnaline vastuseis hapnevat. Pisike isiklik näide — teisele, kolmandale ja neljandale bioloogia kursusele fakultatiivaine lugemiseks (mida üks õppejõud mitte igal aastal korrata ei saa) ruumi ja kõigile kursustele sobiva kahe nädalatunni leidmiseks tuli mul aasta hakul pidada nädal aega protestistreiki. Tunniplaanide koostajail on ju nii ebamugav fakultatiivainetega tegemist teha. Mis saab aga siis, kui need kursused muutuvad arvukaks ja kui mõni kursus kestab mitte ühe semestri (kaks tundi nädalas), vaid poolteist kuud ja kuus tundi nädalas?

Lõpuks üks soov ülikooli sotsioloogidele. Kas ei võiks läbi viia uuringu-küsitluse: kui paljud õppejõududest ja k u i d a s saadakse aru sellest, mis see ainesüsteem õieti on ja kuidas seda teostada? Ennustan, et tulemus saab olema vapustav!

Ülikooli ja akadeemia töötaja
ERAST PARMASTO

✤ Kiusatus norida ✤

Mitte muhku, vaid lugupeetud Peeter Oleski kallal. Selguse mõttes tahaksin enne asja juurde asumist kinnitada lugejaile järgmist:

1. Ma ei ole Eesti Teadusnõukogu liige;

2. Ma ei ole Eesti Teadusfondi nõukogu liige;

3. Ma ei ole peaministrile lähedane isik (kontekst selgub **P. O. artiklist (UT, 24. mai 1991)**).

Lisaks mõõnan meelsasti, et Peeter Olesk on mulle sümpaatne ja norida tahan ma tegelikult ülalmainitud artikli asjus. Ning sealjuures pean tahes-tahtmatult puudutama ka viimasel ajal mõttevahetust põhjustanud Eesti teaduse rahvusvahelist ekspertiisi. Mul ei ole midagi olulist lisada **Gennadi Vainikko (UT, 10. mai), Peeter Saari (PM, 16. mai) ja Erast Parmasto (käesolev UT)** seisukohtadele, kuid Oleskiga norimise tõttu ei pääse ma sellest asjast mööda.

* * *

Mis puutub ekspertiisi ettevalmistamise kriitikasse, siis on Oleskil õigus põhilises — pind sai kesiselt ette valmistatud. Eeltöö raskuskese kaldus formaalse küsimustiku koostamisele (see sai tegelikult päris hea); alahinnati, nagu ikka, vajadust rääkida inimestega. Tõepoolest, iga intelligentne inimene, kelleni uudis jõuab ebamäärase kumu pluss kõigi bürokraatia reeglite kohaselt vormistatud küsimustiku kaudu, peabki olema tõrges. Selles ju tõsiintelligendi sotsiaalne roll ongi, et kahelda ülaltpoolt tulevate ringkirjade mõttekuses ja otsida varjatud tagamõtteid.

Juhtus lihtsalt nii, et inimestel kateedrites ja laborites ei olnud seda minimaalselt vajalikku aega, et ise mõelda. Teisalt — pole sugugi selge, kelle kapsaaeda see kivi visata. Kindlasti mitte ainult ja vahest isegi mitte eelkõige Arno Köörna ja Peeter Saari omasse. Esimesena võttis vastava otsuse vastu ETFN, kelle raha ja vahendeid jagav tuumik koosneb peaaegu täies ulatuses Tartu Ülikooli professoritest-kateedrijuhatajatest.

Olgem pigem tolerantsed ja mööngem, et meil kõigil, sealjuures vahest iseäranis ETFN liikmeil, on tööd kõrini. Nii hilines mõnigi vajalik kirjutis just parajasti paarkolm nädalat, miska bürokraatlik pool infost ennetas sisulise mõttevahetuse-selgituse. Sellest on muidugi kahju, kuid ärgem siis tõtakem kohe kolle nägema. Eriti seal, kus, usun seda kindlalt, on tegemist esimese siira ja olulise püüdega kord ometi teha lõpp teaduses seni kehtinud jaotussüsteemi varjukülgedele. Ja ükski terve mõistusega inimene ei saa ometi väita, et ettekujutuse loomine sellest, kus me oma teadusega praegu asume, ei ole selle keerulise **protsessi** absoluutselt vajalik osa. Viimase üks olulisemaid komponente on aga vaadata meie teaduse taset kõrvalt, võõraste silmade läbi.

* * *

Alati nii kenasti sõnaosava väitlejana on Peeter Olesk minu meelest seekord paistnud silma iseäranis väljapeetud ambivalentsusega. Peeter, ma heidan Sulle ette umbusu, kartuse, ebaluse võimendamist ajal, mil on lausa hädavajalik üritada midagi ära teha. **Teiseks**, mind häirib Su liigne kalduvus jätta mõned asjad ainult «hästiinformeeritute» mõista. Võtame või selle Tallinna ülikooli loo: miks, pagana päralt, ei kirjuta Sa otse, et Tartus liikuva info põhjal on Tallinna ülikooli idee taga akadeemikud J. Kahk ja A. Pork? Me ei jõua selle väitlusega Tallinna ülikooli asjus kuhugi, kui jätkame mitte-väga-selgete märguandmiste ja usalduslike nelja-silma-aluste mõttevahetustega. See on etteheiteks ka Jüri Kärnerile. Võitlust lolli mõtte vastu teha Pedast ülikool tuleb pidada kõva kisa ja käraga, sealjuures konstruktiivselt. Tuleb lahendada vähemasti kaks sõlmküsimust: kuidas haarata ülikooli õppetöösse parimad Tallinna teadlased ja kuidas saavutada valitsuselt, õigemini parlamendilt, Tartu Ülikooli uppumissurmast päästmise programm.

Kolmandaks heidan ette seda, et Sa väitlushoos alahindad teiste inimeste võimet näha probleeme, olla valvas uue korruptsiooni, aparaadi võimuiha ja palju muu suhtes. Sa kirjutad sellest oma artiklis korduvalt, hoiatad iga ja kõige eest: usu mind, sa pakud üle. Apokalüpsis on hoopis mujal, Sinu maalitud tondid on küll igati reaalsed, kuid õnneks piisavalt hästi tuttavad. Häda on vaid selles, et nad tulenevad triviaalsest patusest maailmast ja on kaunis üht nägu Idas ja Läänes, Põhjas ja Lõunas.

Neljandaks, Sa esitad väiteid, materdad neid (sealjuures küll õiglaselt), küsimata, kas see väide ülepea ongi asjakohane. Võtame näiteks ekspertiisi ametkondlikkuse: muidugi oleks kole rumal teha Eesti teaduse ametkondlikku ekspertiisi. Aga kes siis seda kavatsenud on? Algusest peale, vähemasti minu teada, on ekspertiis kavandatud teadussuundade kaupa. Enamgi, ma pole isegi kuulnud, et ükski tõsiselt võetav asjaomane oleks avaldanud teistsugust mõtet.

Viiendaks, Sa mõistad kindlasti suurepäraselt, et välisekspertiis on vaid osa protsessist, mida peame läbi viima me ise. Ei ole õiglane kujundada arvamust, nagu loodetaks välisekspertiisilt vastuseid küsimustele, mida ta *ipso facto* anda ei saa. Tegelikult kasutad Sa samaaegselt veel vastupidistki loogikat — heidad ekspertiisile ette poolikust, mis temas *a priori* sisaldub. Asjata.

Kuuendaks kleebid Sa liiga kergekäeliselt silte. Näiteks vaata tsitaati: «Vastuseisu väliseksperti isile oleks kindlasti kergem maha võtta, kui tema initsiaatorid oleksid sellegi poole asjast kannatlikult selgeks teinud. Seda ei tehtud, aga mitte kogemata, vaid ilmselt veendumusest, et pilti väljastpoolt on vaja, kohe, pildiga seestpoolt pole mõtet jännata». Pakud üle, ja raskelt — sisemise pildi loomisega tegeldakse päris hoolega ja ammu enne, kui algas pinna sondeerimine väliseksperti isi võimalikkuse asjus.

Lõpetuseks: meie olukorra paradoks ja ühtlasi lootus on selles, et kaunikesti sassis teaduse organisatsiooniliste aluste, proportsioonide jms. juures on praegune üliõpilaskond (ja seda paljude kolleegide arvates) üle aegade üks helgemaid. Pingutame siis kasvõi selle nimel, et nende jõudmisel teadusse (ja see aeg saabub ju kohe) oleks plats veidigi siledam.

Ega Sa ometi pahandanud, Peeter?

RICHARD VILLEMS

NB!

Selle semestri viimane leht ilmub reedel, 28. juunil. Sealt leiate ka ülejäänud teaduskondade lõpetajate nimed.

AUTOJUHIKURSUSED

5. septembril algavatele autojuhikursustele toimub eelregistreerimine **teisipäeval, 25. juunil** kl. 10—14 Tiigi 78, kab. 236, tel. 30 815.

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK.
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1525. Tiraaž 2000.

NR. 22 (1644)
REEDE
28. JUUNI
1991
Ilmub novembrist 1948
HIND 10 KOP.

Universitas Tartuensis

● GUSTAV ADOLF, TULLIO ILOMETS, 2. lk.
● OLEVIKUST TULEVIKKU, PEETER OLESK, 3. lk.
● ELEKTRONPOST ÜLIKOOLIS, 3. lk.
● NORDINFO, 4. lk.

PÄRITUULT!

BALTIC UNIVERSITY 1946—1949
Hamburg-Pinneberg, Germany

Tartu University Rector

In commemorating the 45th anniversary of the establishment of the Baltic University, we, the Lithuanian professors and students who have taught and studied at the Baltic University in Hamburg-Pinneberg, Germany (which was composed of Estonians, Latvians, and Lithuanians), send our heartiest greetings to all of your professors and students.

Today, as in those days, the same spirit of cooperation between our sister nations of Estonia, Latvia, and Lithuania is evident in our mutual struggle for freedom, national dignity, and independence.

The Baltic States will be free!

Vivat Estia, Vivat Academia! Vivant Omnes Profesores, Omnesque Collegae! Elagu Vaba Eesti!

Baltic University's former professors and students

Chicago. 1991. V.

Valitsuse veerg

TÜ Valitsuses

25. juunil

● **AUDOKTORI kandidaatideks oli ülikoolile esitatud 7 meest.** Vastavalt statuudile langesid ära Tema Pühadus XIV Dalai-Laama Tenzin Gyatso (esitaja prof. Richard Villems, toetaja usuteaduskonna dekaan Kalle Kasemaa), Oklahoma Ülikooli prof. Ivar Ivask (esitajad Välis-Eesti luuletaja Urve Karuks ja Toronto insener, ehitusteadlane Ergo Karuks) ning Uppsala Ülikooli kõrva-nina-kurguhaiguste kateedri juhataja prof. Matti Anniko (esitaja arstiteaduskond). Statuudis (vt. «UT» nr. 8, 10. märts 1989) on kirjas, et audoktori kandidaatide esitamise õigus on teaduskondade ja teiste allüksuste nõukogudel ning ülikooli nõukogu liikmetel.

Statuudi järgi omistatakse TÜ audoktori nimetus teenekate ja edumeelsete teadlaste, ühiskonna-, poliitika- ja kultuuritegelaste tunnustamiseks, TÜ teadus- ja kultuurisidemete süvendamiseks maailma teiste teaduskeskustega ning TÜ ja siin tehtava teaduse autoriteedi tõstmiseks maailma ja Nõukogude Liidu teadus- ja kultuuriüldsuse seas.

Pärast pikka arutelu jäi sõelale kolm meest. Ära langes ka bioloogia-geograafiateaduskonna poolt esitatud Manchesteri Ülikooli prof. Paul Broda. Valitsus otsustas esitada reedesele, s. o. täna toimuvale TÜ nõukogule **California Ülikooli klassikalise filoloogia ja indoeuroopa keeleteaduse prof. JAAN PUHVELI** (esitaja klassikalise ja romaani filoloogia kateeder), **Turu Ülikooli prof. KALEVI WIIGI** (esitaja eesti keele kateeder) ning **NLTA Lebedevi-nim. Füüsika Instituudi vanemteadur VSEVOLOD ANTONOV-ROMANOVSKI** (esitaja füüsika-keemiateaduskond). Nende kandidaatide esitamisega olid nõus olnud ka teaduskondade nõukogud.

Valitsuses määrati kindlaks ka audoktorite arv. Ühe korraga võib valida kuni 5 audoktorit. Kui tihedasti seda tehakse, otsustatakse edaspidi.

● **KRAADIÕPPEGA seotud küsimusi käsitles prorektor Ants Kallikorm.** Esitatud andmete järgi on sügiseks 133 magistranti ja 71 doktoranti. Arvud võivad veel veidi muutuda. 1. septembrist suletakse aspirantuur, koos sellega kaob nii siht- kui mittestatsionaarne aspirantuur. Vanemteadurite kohtadel ja doktorantuuris olijad suunatakse avatavasse doktorantuuri. Nähtavasti hakkab mõnel erialal probleeme tekitama nii magistriõppes kui doktorantuuris olija töötamine. On kohti, mis soodustavad materjali kogumist jne. Ja kui paljud üldse tulevad kõrgelt palgalt 400-rublase palga peale doktorantuuri?

Magistratuuri ja doktorantuuri arvud esitatakse TÜ nõukogule kinnitamiseks, samuti valmib dekaanide jaoks vastav meelespea.

● Otsustati taotleda nõukogult **õigusloome labori** avamist (juhatajaks on kavandatud poole kohaga dots. Jüri Põld) ja **välismajandussuhete õppetooli** loomist (hiljuti doktoriväitekirja kaitsnud Janno Reiljanile).

● **Arutusel oli dots. Peeter Vihalemma kiri ettepanekuga hakata ülikoolis õpetama sotsiaaltöötajaid.** Seda oli arutatud ka ajalooteaduskonna nõukogus. Leiti, et sotsiaalhooldustöötajate koolitamine puudutab ka õiguse ning majanduse valdkonda ning uue eriala avamine peaks olema koordineeritud nende teaduskondadega. Algatusrühm tegeleb asjaga edasi.

● **Filoloogiateaduskonnalt oli tulnud ettepanek lahendada teenekate professorite mälestuse jäädvustamise ja vanaduspensionile siirdujate lahkumise tähistamisega seotud probleemid.** Sellekohased traditsioonid meil puuduvad. Bareljeefe ja tahvleid on avatud tavaliselt juubelite aegu. Meil tekitab vist võõrastust ka veel elavate inimeste mälestuse jäädvustamine. Probleem on olemas. Et midagi valmis teha, selleks on vaja raha. Rektori arvates tuleks teha eelarvekomisjonile ettepanek vastavate rahasummade leidmiseks. Samuti on vaja taotleda õppejõudude pensionide läbivaatamist. Kraadikomisjon on võtnud enda peale kraadide ja kutsete vahekorra korrastamise ja eruprofessori statuudi väljatöötamise.

(Järg 4. lk.)

Füüsika-keemiateaduskond

Keemiaosakond

Adler, Aarne
Allemann, Hille — kiitusega
Anton, Kaja
Burk, Sirje
Bürkland, Anne
Jaaku, Jaak
Jänes, Maret
Kalatšjov, Pjotr
Kostabi, Elina
Lepiku, Martin
Lužkov, Kersti
Maksing, Peeter
Maran, Uko
Pajula, Marko
Peil, Anneli
Puck, Manfred
Reiljan, Riina
Reinik, Mari — kiitusega
Reinik, Martin — kiitusega
Ruut, Jüri
Sarandi, Merit
Sarandi, Raul
Sarapuu, Katrin-Margit
Sibul, Kriste
Sild, Sixten
Tüür, Piret
Vahar, Ülle
Vares, Ülle
Veddel, Ülle

Kursusejuhendaja
dots. HEIKI TIMOTHEUS

Füüsikaosakond

Aavik, Andrus
Adamson, Vallo
Arak, Margus
Einberg, Riina
Hallap, Tiiu
Kirm, Marco — kiitusega
Kivaste, Elmar
Kukk, Üllar
Oja, Margus
Osvet, Andres
Piirimäe, Maire
Ponetajev, David
Selgmäe, Maido
Talvistu, Tarvo
Tamm, Jaan
Vatsa, Raul
Vedler, Alger
Välja, Avo

Kursusejuhendajad
dots. KALJU KUDU ja
dots. IVAR PIIR

(vene õppekeelega)

Beilinson, Mariana
Denisjuk, Gennadi
Holvason, Eduard
Klaos, Aleksandr
Kohan, Oksana
Kolje, Svetlana
Maly, Aime
Meier, Tatjana
Podgurski, Vitali
Reznik, Kirill
Väli, Irina

Kursusejuhendaja
prof. IVAR JAEK

Matemaatikateaduskond

Matemaatika eriala

Abel, Margit
Aer, Aale
Ambos, Aita
Ekbaum, Kairi
Jõks, Karin
Kaldmäe, Kersti
Kipper, Liia
Kipper, Sven
Korman, Lüüri
Kossatkina, Marika
Laast, Irina
Lahtmäe, Eda
Metsalu, Tiina
Mürk, Katrin — kiitusega
Nappa, Aivo
Pakats, Ingrid — kiitusega
Pleer, Anne
Popman, Maia
Pärtel, Siret
Raja, Villu
Ristolainen, Irja
Salumaa, Anneli
Talts, Andres
Tammjärv, Kalle
Tammjärv, Marika
Taul, Kersti
Tootsi, Tiina
Undeküll, Liane

Kursusejuhendaja
dots. LEA LEPMANN

Rakendusmatemaatika eriala

Allas, Katrin
Elme, Avo
Kangro, Raul — kiitusega
Kink, Jana
Kubo, Baldur
Kuivjõgi, Kaja
Männik, Krista
Männik, Märt
Nõmmik, Krista
Punder, Andrus
Puskar, Ülo
Roomet, Merje
Saar, Maaja
Saarsen, Toomas
Saarsen, Kärt
Vilo, Jaak — kiitusega
Voomets, Jaanika

Kursusejuhendaja
dots. TÕNU MÕLS

Matemaatika (vene) eriala

Adamson, Jelena
German, Anna
Gorodetskaja, Ljubov
Hmelovskaja, Oksana
— kiitusega
Morgenson, Anneli
Perevjazkina, Irina
Petšnikova, Anna — kiitusega
Snagovskaja, Galina
Svarts, Žanna
Tihomirova, Lidia
Tjomkina, Natalja
Tumanova, Irina
Volodarskaja, Julia

Kursusejuhendaja
dots. VLADIMIR FLJAISER

JAAK JAAKU foto

Arstiteaduskond

Raviosakond

Ambros, Dagmar
Alasoo, Annika
Elme, Anneli
Herman, Irja
Juhani, Anneli
Juhani, Toomas
Jüriloo, Alo
Kaare, Ain — kiitusega
Kalda, Anti
Kansi, Helve
Kariis, Toomas
Kolk, Mare
Kommer, Rando
Kristoffel, Katrin — kiitusega
Krüüner, Annika
Känd, Kalle
Küla, Tiina
Larens, Mairi
Laursoo, Kaja
Lepasson, Ruta
Liivak, Norbert
Lilleste, Anu
Mand, Külvar
Martinson, Katrin
Merendi, Ulvi
Mitt, Urmas
Muuk-Adreat, Kersti
Mõttus, Aive
Mälksoo, Anu
Märtson, Matis
Naaber, Paul
Ollikainen, Katrin
Petuhhova, Ly
Pihu, Mare
Plaks, Marika
Poola, Anneli
Pops, Kadri
Porila, Aire
Pruuli, Tiia
Pruus, Terje
Raag, Marge
Raid, Alo
Raudsepp, Kristin
Raudvere, Peeter
Rokk, Alar
Rokk, Merle
Rosenthal, Ivika
Ross, Peeter
Rätsep, Indrek
Savisaar, Marget
Savisaar, Simmo
Savolainen, Urmas
Soom, Marge
Soost, Katri
Starkopf, Joel
Suuroja, Tiit
Sõrmus, Alar
Takker, Urmas
Talijärv, Tiina
Talumäe, Marika
Tamm, Tiina
Tasa, Gunnar
Teesalu, Anneli
Teesalu, Pait
Tiigi, Krista
Tiirats, Airi
Tikk, Merje
Toom, Vika
Truija, Anneli
Trudnikov, Andrei
Tšivkina, Valentina
Uusküla, Anneli
Uusküla, Mert
Uprus, Pille
Vahlberg, Ave
Valk, Riinu
Veinpalu, Maris — kiitusega
Viin, Mai
Värsi, Ivar

(vene osakond)

Anufrienko, Olga
Didenko, Olga
Dolgoborodova, Julia
Hainatskaja, Olga
Hatšaturjan, Inga
Jailojan, Veronika
Jankulin, Leonid — kiitusega
Kobrin, Nadežda
Linter, Natalja
Loginova, Natalja — kiitusega
Matizen, Jelena
Miminošvili, Nana
Naumova, Tatjana
Oganesjan, Karen
Pereseld, Maia
Sagaradze, Besik
Schotter, Aleksander
Sikov, Sergei
Timofeejeva, Jeena

Pediaatriaosakond

Aamer, Marje
Adamson, Ulvi
Bakhoff, Katrin
Ellervee, Anneli
Halmann, Imbi
Karolin, Katrin
Kivastik, Toomas — kiitusega
Kopa, Auni
Kulla, Sirje
Laisk, Merike
Mitt, Külli
Niklus, Eve
Nirgi, Terje
Nirk, Maire
Noorem, Evelin
Madisson, Mari-Liis
Paal, Kadri
Pesukova, Jaana
Rahusoov, Katrin
Rannala, Tiina
Raudsepp, Heli
Reili, Liina
Saue, Elo
Sepp, Toomas
Sikk, Laivi
Sooro, Kai
Talkop, Ülvi-Astra
Tamm, Margot
Tiigi, Rena
Toht, Küllike
Truusalu, Kai
Täkker, Signe
Uus, Kai
Vainumäe, Inga
Vare, Alge
Viljar, Tuuli
Võip, Anne

Spordimeditsiiniosakond

Barkauskas, Darius
Bilevičiute, Indre
Dišlere, Dina
Gotsentas, Audrius
Gotsentiene, Anete
Karapitskas, Gintautas
Nehiskyte, Laimute
Pihl, Riho
Radkevicius, Darius
Strižakova, Svetlana
Tsebers, Gvido
Vitkauskas, Gitis

Spordimeditsiini eksper.osakond

Annuk, Margus
Antipenko, Olga
Antjuganova, Tamara
Aphadze, Vladimir
Edasi, Imbi
Fjodorova, Olga
Jefremova, Ljudmilla
Kolbassov, Vladimir
Levõkina, Natalja
Limorenko, Leonid
Mõšelovski, Mihhail
Negeftidi, Leonti
Salev, Natalja
Ždanovitš, Viktor
Zorin, Anatoli
Tšahvašvili, Lija
Tsalenko, Sergei

Farmaatsiaosakond

Adel, Eini
Allikas, Liivi
Eensalu, Katrin
Hussu, Karin
Erkmann, Heli
Jõgisoo, Karin
Järvpõld, Jana
Kaabel, Kerli
Kase, Merike
Koppel, Jaak
Kriisk, Eve
Kuslap, Ave
Lasn, Eleri
Laurimaa, Riina
Lutt, Piia
Magus, Ave
Meimeri, Anneli
Moor, Eve
Mädamürk, Mirjam
Nagland, Silja — kiitusega
Neostus, Linda
Parts, Terje
Petratškov, Kadri
Pihlap, Kadi
Raik, Kati
Rannar, Maret
Rattasep, Ülle
Sillaots, Marika
Soonberg, Katrin
Sults, Piret
Tamm, Monika
Tammepuu, Kadri
Taul, Krista
Tiit, Lea
Treial, Maie

Stomatoloogiaosakond

Alabert, Gunnar
Beljajeva, Jekaterina
Elken, Ingrid
Harjo, Signe
Heiter, Anneli
Hiltunen, Margit
Kala, Helin
Kesküla, Jüri
Kesküla, Siivi
Klaus, Reenika
Koppel, Taive
Korjus, Katrin — kiitusega
Kuldmäe, Lea
Kuuse, Gaida
Laul, Anu
Laur, Astrika
Lepik, Mait
Lill, Margit
Luukas, Katrin
Nirk, Mart
Orti, Heli
Peletskaja, Svetlana
Pettai, Sulev
Rist, Helve
Roosmäe, Marika
Rätsep, Annika
Saarepuu, Kalju
Sepp, Hettel
Talpas, Andla
Talu, Merle
Tarum, Age
Piho, Liivi
Tiidus, Tiina
Tugijainen, Maret
Tõeväli, Katrin
Urb, Pille
Urbla, Toomas
Uusmaa, Katrin
Vatter, Villu
Viil, Liina
Väling, Elina — kiitusega

Kehakultuuriteaduskond

Alla, Ellu — kiitusega
Bogdanovičs, Bruno
Hommik, Aivar
Hunt, Katrin
Kaasik, Priit
Kadaja, Heikki
Kala, Ingrit
Kivend, Toomas
Kolesnik, Valeri
Krevald, Kersti
Kubri, Külli
Kukk, Liivi
Kõrge, Anneli
Kõrge, Uko
Lehismäe, Rein — kiitusega
Muddi, Andres
Otti, Kaia
Paade, Ülle
Pavlovitš, Leila
Peterson, Eveli
Piir, Mari
Puhke, Raivo
Põldoja, Helle
Rechlin, Margit
Reinup, Liina
Rohtlaan, Eva-Maria — kiitusega
Russak, Pille
Salk, Indrek
Siim, Katri
Talve, Tiiu
Tamm, Tõnu
Teppan, Jaanus
Uusen, Tarvi
Vaar, Marje
Velga, Marju
Vene, Priit
Väli, Tiina

(vene osakond)

Andrejev, Sergei — kiitusega
Beljakina, Diljara
Dubrovin, Aleksander
Jefimov, Mihhail
Hodakov, Vladimir
Karpenko, Aleksander — kiitusega
Mjadelets, Jelena
Mjagkov, Andrei
Žadan, Irina

Mittestatsionaarselt lõpetajad

Below, Anne
Borissov, Juri
Gaikina, Jelena
Kalpus, Emil
Käärt, Silvi
Reintam, Kaarin
Saar, Margus
Samsonov, Sergei
Zvonova, Ljudmilla
Tizina, Ljudmilla
Tigane, Taivo

Gustav Adolfist pole säilinud koopiat ega kipsvormi

Neljapäeval, 6. juunil jõuti niikaugele, et kella üheteistkümneks oli AMS-i vilistlasklubi liikme hr. Muttiku organiseerimisel Gustav Adolfi samba alust ümbritsenud mättasse kasvanud endine lilleklump minema veetud ja aluse ümbrus õige kõrguse saanud. Väike kopp oli Tartu teedemeeste poolt, auto ülikooli oma. Kaks ja pool autokoormat mulda viidi lauluväljakule.

Kella 12-ks oli ülikooli puutöömeeste valmistatud Otto Strandmani tütre pr. Harriet Strandmani käest saadud ja 1950. aasta 15. mail maha lõhutud Gustav Adolfi monumendi graniitaluse täpsete jooniste järgi puust ja papist valmistatud makett tegijate poolt ka alusele paika pandud. Makettpostamendi otsa asetati pr. Merike Kaunissaare skitseeritud ja keemiahoones valmis tehtud tulevase kuju originaalmõõdus papist ja pulkadest siluett. Tõsi, kümme sentimeetrit madalam. Ilma kuju aluseta.

Kella 12.30-ks oli kohale jõudnud juba mitmeid huvilisi ja asja huvides vajalikke GA komisjoni liikmeid. Kohal olid ka päevapiltnikud hr. Eduard Sakk ja hr. Malev Toom. Pressiesindajana uudistamas hr. Raimu Hanson «Postimehest» isiklikult, et selgusele jõuda, kas kuningas on antud maastikulises kontekstis lühike või mitte. Arvamuse jättis ta seekord enda teada. Kuju suuruse kohta püüdsid kõik juuresolevad era- ja ametiisikud oma seisukohta avaldada. Pildistati igast kandist ja kaugusest, et oleks võrreldav vanaga.

Tänu Peeter Toomingale, kes k. a. «Teater-Muusika-Kino» nr. 3 avaldas artikli vabariigiaegseist mustakastimeestest-kiirpiltnikest ja tõi ühe pildi näitena foto, kus kaks daami seisavad Gustav Adolfi kuju ees (ja seisavad praeguseni säilinud alusel) õnnestus meie kaamerameestel teha sama stsenaariumi järgi enamvähem sama kasvu daamidega täiesti analoogiline foto. Vanal pildil paremal pool olev müür ning selle tagant paistev hoone vahelduvate kandiliste ja ümmarguste akendega on tänini säilinud. Kes soovib, võib kahte fotot võrrelda. Kindlaks tehes uue pildi vasakpoolse daami pr. M. Kaunissaare pikkuse ning veidi arvutades jõudis hr. Kaur Alttoa ootamatule järeldusele — kuningas ei saanud olla pikem kui 191 cm!!! Nii et **me ei teagi täpselt, kui pikk oli kuningas.** Nüüd on võimalik seda välja arvutada, kui keegi soovib.

GA komisjon tegi oma töö asjalikult ning rahulikult — mõõdud ja proportsioonid pandi paika ning komisjoni esimees rektor Jüri Kärner arvas, et nüüd võib kiviraidurite samba mõõdud kätte anda, mida nad juba kärsitult ootavad. Makett seisis platsil õhtuni, kes nägi, see nägi.

Siinkohal tänab GA komisjon skulptor L. Palutedret kirja- ja trükisõnas avaldatu eest, samuti dots. J. Salmi ja prof. Voldemar Vagat. Neist mõtteavaldustest sai GA komisjon nii mõndagi kasulikku kõrvataha panemiseks.

Mis puutub aga igasugustesse sahistamistesse nii siin- kui sealpool Läänemerd (nagu oleks kusagil pööningul «õige» Gustav Adolfi kipsvormid või koopiad alles), siis on see juba tükk aega tagasi selgeks tehtud, et midagi niisugust pole olemas peale 25—30 cm kõrge, hoopis erineva kipsvisandi. Vana kuju oli unikaalne, millest pole peale kahe kannuse mitte midagi Eestimaal ega Rootsimaal järele jäänud. **Vana kuju pole võimalik tagasi saada!**

Muide, uus kuju on originaalne ja mitte Göteborgis oleva vähendus — nii väidab K. Alttoa (vt. «Postimees» 10. aprill k. a.).

TULLIO ILOMETS

Teravat sulge!

tahaks «UT» toimetus soovida pärast ülikooli lõpetamist üsna paljudele, eriti aga neile, kes oma suurkoolis õppimise ajal tõid probleeme ka ülikoolilehte. Mäletate mõni aasta tagasi pealesurutud omavalitsust. Selle vastu astunutest on küll üksjagu juba lõpetanud, aga neid on selgi aastal. Ajakirjanduse lõpetanud IVO RULL tõi esimesena välja sõjaväeprobleemid, vene filoloogia lõpetanud RIHO LAANEMÄE söandas riigilipuvärvi tekli küsimuse üles tõsta... Need ei ole ainukesed teemad, millest nad kirjutasid. Tänusõnad tahaks öelda ka keskkonna- ja looduskaitseteemalise abi eest geograaf REIN AHASELE ning keemik JAAK JAAKULE, samuti viimasel aastal ülikooli uuendamisteid käsitlenud rakendusmatemaatik JAAK VILOLE. Ajaloolane INDREK TARAND oli samuti üks esimesi kõrghariduse tegelike probleemide avalikustajaid.

Aitäh paljudele teistelegi! Vaimuvärskendamist edaspidigi!

«UT»

Uus pitsat

Juhtus nii, et koos ajaleheasjade ajamisega sain ma ülikooli uut pitsatit Tallinnast ära tuua isegi kaks korda. Esimene pitsat oli eksikombel väiksem. Teine oli juba see õige.

Juhtusin ka parasjagu kantseleis olema, kui kantselei juhataja Anne Ligi lõi uue pitsati esimest korda dokumendile, kinnitades niiviisi Valter Haameri ulatatud trükkimineva uut TÜ diplomit.

Vapipitsatil on keskel kolm lõvi, äärtes sõnad Eesti Vabariik ja Tartu Ülikool. Seni on pitsatit kasutatud vaid diplomite jaoks. Vana pitsatit vajavad veel pangadokumendid, seal on omad eeskirjad.

Vapipitsati kasutamise kohta arvas Anne Ligi, et seda ei lähe sugugi vaja nii paljudele dokumentidele, nagu võib-olla tahetakse. Jäägu see ikka vaid kõige tähtsamate dokumentide jaoks. Teaduskondi ja teisi allüksusi puudutavad paberid tuleks teha oma blanketile ja alla lüüa oma pitsat. Pitsatitki võiks vähem kasutada, seda ei nõuta enam sugugi igal pool. Võib-olla ida pool kergendab siiski pitsat meie suhtlemist. Vapipitsatit nõudvale teaduskonnadokumendile saab aga rektori käskkirja järgi alla kirjutada ainult dekaan. Prodekaani allkiri ei loe.

Diplomid on nüüd ainult eestikeelsed, Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli omad. Nimi on kirjutatud normaalsel kujul — enne ees- ja siis perekonnanimi. Enam ei märgita isanime.

VARJE SOOTAK

Suurele peole!

Kolmapäeval harjutasid kõikide Eesti kõrgkoolide tantsijad hoogsalt ülikooli staadionil «Gaudeamuse» tantsurühmade üldjuhi Henn Tiiveli juhatamisel. Eile hommikul sõideti Cēsise poole. Baltimaade tudengite XI laulu- ja tantsupidu algabki seal. 28. juunil on suur lauljate ja tantsijate pidu Cēsises, 29. juunil tantsupidu ja 30. juunil laulupidu Ogres. Ülikoolist osalevad meeskoor, naiskoor, rahvakunstiansambel ja rahvamuusikaansambel «Lakstigal». Miks ei ole aga kammerkoori? Kammerkoor laulab sel ajal hoopis Norras.

Dermatoloogiaring Jätkab sügisel

Ka see õppeaasta lõppes arstiteaduskonna dermatoloogiaringi üliõpilastele kevadkoosolekuga kohvilauas. Kuulati ettekandeid, arutati uusi kavasid ja saadeti ära senine ringivanem Merle Rokk, kes lõpetas raviosakonna. Ülikooli lõpetavale ringivanemale on tavaks kinkida luup, mis sümboliseerib vajadust haiget täpseks diagnoosiks põhjalikumalt uurida.

Dermatoloogiaringi üliõpilased on koos kateedri õppejõududega aktiivselt osalenud uurimistöös. Viimase viie aasta jooksul on üliõpilaste teadusliku kevadkonverentsi nii iseseisvas dermatoloogia-veneroloogia sektsioonis kui ka teraapia ja pediaatria sektsioonis või kateedri konverentsil esinenud 26 üliõpilast. Dots. Helgi Silm on juhendanud 9 pedodermatoloogia-alast, dots. Elle Elberg 15 dermatoloogia-, veneroloogia- ning psühholoogia-alast ja assistent Heli Rajangu 2 veneroloogia-alast ettekannet. Üliõpilased on kirjutanud mitmeid võistlustöid.

Igal aastal tutvustatakse üliõpilasi dermatoloogiatööga ka väljaspool Tartut. Huvipakkuv oli detsembrikuine külaskäik Võru nahahaiguste kabinetti. Tavaliselt käiakse ka muuseumides, teatrites. Võrus külastati Fr. R. Kreutzwaldi majamuuseumi.

Sügisel ootab ring uusi huvilisi.

Dots. ELLE ELBERG,
dermatoloogiaringi juhendaja

Elektronposti kasutamisest

TIIT MOGOM, IVO HAAMER, AAVO LUUK

Eelmise aasta novembrist töötab Tartus ja ülikoolis katsetus- ja arendusrežiimis maailmas laialt levinud elektronposti nime kandev arvutisüsteem, lühinimetusega

E-mail.

Mujal maailmas on sellest kujunenud üks operatiivsemaid sideliike, mida kasutatakse laialdaselt eelkõige äri- ja teadusringkondades. Selle suurim voorus on saata teateid ka maakera kaugemais punktis asuvale kolleegile mõne minuti või isegi sekundite jooksul. Niisamasuguse kiirusega tulevad ka kaugeid vastused.

Uus sidepidamisviis esitab küll sidekanalitele väga kõrgeid nõudeid, aga kui need on juba kord olemas, on nad võrdselt head kõigile tarbijaile. **Tarbijalt nõuab see süsteem modemiga varustatud arvutit koos spetsiaalse tarkvaraga.** Sidesüsteem on üles ehitatud hierarhilisel põhimõttel.

EESTIS

on see hierarhia järgmine. **ETA Küberneetika Instituudis paikneb Eesti peamasin, mille kaudu lähevad kõik Eesti teated Soome ja sealt laiali üle kogu maailma.** Niisamamoodi saabuvad meile ka teated välismaailmast. **Tartus asub Tallinna peaarvutiga suhtlev peamasin TÜ psühhomeetria ja psühhofüüsika laboris.** Sellesse arvutisse helistades saavad oma teateid edastada või neid kätte saada Tartus süsteemi ühendunud tarbijad. Tartu piires piisab side korraldamiseks täiesti **lihtsast personaalarvutist lihtsa tarkvara ja odava modemiga.** Peamasinale on kõrgemad nõudmised: tarkvara peab olema spetsiifiline ning vähemalt ühelt modemilt oodatakse veaparandamisoskust ja suurt andmevahetuskiirust.

Tarbijaks võib olla iga personaalarvuti (või suurema masina) omanik, kelle arvuti on modemiga lülitatud telefonivõrku ja kelle kood on registreeritud antud peamasinas.

* * *

Nagu uute asjadega ikka, on ka enam-vähem kvaliteetse side korraldamisega

PALJU PROBLEEME.

Kõige tõsisemad tehnilised probleemid on lahenenud tänu Tartu Ülikooli Fondi (Toronto) sihtotstarbelisele kingitusele psühholoogidele. See AT 386 tüüpi arvuti töötab ööpäev läbi Tartu peamasinana. Lai probleemiring vajab veel lahendamist, kuid praegu oleme nii kaugel, et võime E-maili ideed ülikoolis avalikult propageerima hakata.

Senine tegevus on toimunud tänu asjaosaliste entusiasmile ning esimeste kasutajate ring on kujunenud niisamasuguse entusiasmi pinnal.

(Järg 4. lk.)

Olevikust tulevikku

VASTAB PEETER OLESK

● Ülikooli tulevikukomisjon häälbus vaikselt. Niisama vaikselt on ülikooli struktuuris nüüd rektori nõunik. Kas Te asendate tulevikukomisjoni?

— Ei. Komisjon sattus raskustesse juba esimese tulevikukonverentsi ajal, 1989. aasta novembris, kui selgus, et on vaja kolme asja korraga: *universitas*'e reformimise koondprogrammi, prioriteetide määratlemist selle sees ja kannatlikku selgitustööd koondprogrammi ning üksikute inimeste suhete kohta. Me olime ikkagi väga naiivsed, kui arvasime, et pole midagi katki, kui ülikooli uuenemine algab servast. Nii alustada tundus olevat muidugi jõukohasem, ent kui nüüd tolle konverentsi soovitusi «Tartu Ülikooli võimalikud arengusuunad 1990—2000» («Ülikool. Acta Publica Universitatis Tartuensis» 1989. nr. 4, lk. 49—62) üle lugeda, siis on mustvalgel näha, kuidas neid kohti, kus voib kergeusklikult miini lennata, me kahjuks ette ei näinud.

Ei tegelnud me nende miiniväljadega ka kogu eelmise kalendriaasta vältel, kuigi komisjoni liikmed üksikult, väljaspool istungeid, ajasid oma asju isegi väga tohusalt. Võiks koguni vaita, et komisjoni *istungitel* kadus käest see, mille nimel komisjon loodi, nimelt tulevik. Mitte et komisjon oli algusest peale mõttetu või tegutses valesti, ei. Ta vajus ära, mis kindlasti on halb, sest tema objekt püsib ju päevakorral edasigi. Ja ara vajus ta esmajoones seepärast, et väljaspool komisjoni oli oma initsiatiivi lihtsam realiseerida.

Ent ajutrustina töötaval komisjonil on eeliseid, mida lisaülesannet täitval üksikisikul olla ei saa! Selles mõttes on tulevikurühma endiselt vaja.»

● Tulevikukomisjoniga seoses räägiti ka Teie-nimelisest alakomisjonist. Kui ka see on oma tegevuse lõpetanud, siis mille põhjal Te rektorile nõu annate — kas mõtlete ise välja või küsite omakorda kellegi käest?

— Seda alakomisjoni pole raugelt võttes kunagi olnud. Lihtsalt mõned põhimõttelised küsimused on tulnud koos füüsika-keemiateaduskonna dekaani dots. **Henn Voolaiu**, Molekulaar- ja Rakubioloogia Instituudi direktori dots. **Ain Heinaru** ja anorgaanilise keemia kateedri dotsendi **Mihkel Pärnojaga** tõsiseks jutuks, mille järel igaüks on saanud teha oma järeldused ise, kuna põhimõttelise seisukoha sõnastamine on jäänud minu hooleks. Me ei ole kordagi isegi neljakesi koos istunud, sest sobiva aja leidmine eeldaks haruldast õnne. Jäämata seda ootama, olen ma nendega nõu pidanud ükshaaval. Nii muidugi et tohiks, sest see vähendab löögijõudu, kuid pidevaks ajutrustiks on vaja vabastada selle liikmed muust tööst jäägitult. Neid vahendeid ei ole praegu Tartu Ülikoolil ega Teaduste Akadeemial.

Millel saab nõu rajaneda? Analüüsil ja prognoosil. Kui ma lähen Henn Voolaiu käest tema analüüsi ning prognoosi küsima, siis embakumba, kas mul on enda omad talle kõrvale pakkuda või ma töötan tema omi läbi mõeldes enda omad välja. Laenuks küsida oleks ju absurdne.

● Missugune on Teie isiklik ülikooli-kontseptsioon?

— Strateegilisi kavu, millega ma olen tegelnud, on kaks, kuid ma ei söandaks väita, et kontseptsioon nende taga on isiklik. See on mõtisklustele liidetud keskustelude tulemus. Esimene nendest kavadest haarab Tartu Ülikooli järgmise aastatuhande algul, pärast seda uuenemisprotsessi, mis algas 1988. aastal rektori valimistega. Teine kava käib selle kohta, kuidas sinnani jõuda, teiste sõnadega, mida teha kuni käesoleva aastatuhande lõpuni. Kõrgema Atestatsioonikomisjoni reform 1975 toimis ligemale poolteist aastakümmet. Selle kahtlemata tagurliku reformi tagajärgi annab kahetseda kuni aastatuhandevahetuseni. Aga see ei olnud ainus niisugune reform! Et nende kõikide toime ületada, selleks ongi vaja näha ette pikemas perspektiivis, kohkumata ära vägagi tõenäosest võimalusest, et kümme aastat on kindlasti «pärast meid».

● Mis nõu Te lähema kümne aasta kohta pakute?

— Programme ülikooliasjade korraldamiseks peab olema vähemasti kuus: 1) ehitusprogramm; 2) kaadri- sh. omakaadri-programm; 3) uurimistöö sihtide programm; 4) ainesüsteemi läbiviimise programm; 5) ülikooli struktuuri programm; 6) õppekirjanduse programm.

See ei ole «tagasi plaanimajandusele!». Turule võib minna ka seiklema, kuid see, kes tahab sealt kestvat kasu saada, sellel peab olema oma plaan. Seejuures plaan, mis mobiliseerib! 1989. aasta konverentsi soovitustes on fikseeritud, et «Ülikoolis on õppejõul õigus töötada valitaval kohal 65-aastaseks saamiseni (nn. vanusetsensus). Pärast tsensuse ületamist võib õppejõud ülikoolis töötada õppeülesande täitjana (tunnitasu) või lepingu alusel». Selle punkti ümber oli eelnevalt ägedat löömist (ise pooldasin 70+5 algul ja aastast 1995 või pisut hiljem 62+5). Aga see soovitus ei toimi ega hakkagi toimima enne, kui on lahendatud akadeemiliste isikute pensionimäärad, valitavus oma kohale, juhendamisõigus jm. Siit üks kavapunkt: saavutada, et vanusetsensus oleks kategooriline, kuid et selle rakendamine ei lööks tagasi näiteks kaitsmisnõukogude tegevuses.

Teine kavapunkt — viia vanus, millelt kaitstakse doktoritöö, praegusega võrreldes vähemasti kümme aastat nooremaks. Praegu jõutakse nii kaugele ligi viiekümneselt. Kraadi võidakse kaitsta ükskõik kui vanalt, ent tuleb saavutada, et ülikooli õppejõud kaitseks kõrgemat kraadi võimalikult varem ja et kui ta seda ei ole teinud, siis käsitataks seda ka ülikooli omapoolse veana. Siin on vaja erakorralisi abinõusid, vastasel korral süveneb dotsentide hulgas «kadunud põlvkonna» sündroom meie kõikide kahjuks.

Siit on näha, et niisugused kavapunktid on küllalt konkreetsed, isegi normatiivsed. Millise juriidilise ja finantsilise katte nad saavad, see on juba omaette küsimus.

● Mida toob eelolev sügis?

— Eespool loetletud kuuest programmist puudutab igaüks akadeemilist kodanikku (üliõpilasi, õppejõude ja teadureid) kõige vahetumalt kaks — kaadri- ja ainesüsteemi programmid. Kui ainesüsteemi rakendamisel jõutakse koormuste ja kohtadeni, siis tekib tülisid järjest. Ennetada neid on raske, kuid nende lahendamiseks peab olema valmis. Kui neid suvel mitte esile manada, siis ollakse vähemasti puhanud. Veel parem oleks, kui puhanud inimene ei tahakski tülisid!

ANDRUS TOSKA

Üks mees ja kolm meest

Ühte ja kolme meest võiks jaotada mitut pidi: üks mees peahoonest, kolm meest peahoone lähedalt või ühel mehel juubel ja kolmel ei ole veel... Et pildistatud ei hakkaks olnus kahtlema, ütleme, et see foto on tehtud tõepoolest ühe mehe, s. o. fotolabori juhataja Eduard Saki juubelil eelmise aasta sügisel. Teised kolm meest täitsid ainult õnnitleja rolli.

Nii pika sissejuhatuse peale on aeg puändini jõuda. See muhe pilt on semestri viimases lehes seepärast, et ühele õnnitlejast,

TULLIO ILOMETSALE

saab järgmisel kuul õnne soovida. 13. juulil saab ta 70-aastaseks.

Täpselt portreteerida on teda raske, aga ülikooliinimesed tunnevad seda keemikut niigi. Nii et ette palju tarmukust ja kannatust kõige vana ja kaitsmist vajava leidmisel ning talletamisel, ikka asjameestele õigel ajal kannapeale astumist, kriitilisi artikleid ja lihtsalt tervist ning õnne!

Lehetalitus

● NORDINFO ● NORDINFO ● NORDINFO ● NORDINFO ● NORDINFO ● NORDINFO ● NORDINFO ●

Tänuavaldus

Teabetalitus NORDINFO peakorraldajana avaldab tänu neile, kes aitasid kaasa ürituse kordaminekule:

— ülikooli kohviku juhatajale pr. Virve Pärnale ja tema tublidele alluvatele,
— õppetehnika osakonna juhatajale hr. Olav Kiisile ja tema meeskonnale,
— Kääriku spordibaasi lahketele peremeestele eesotsas hr. Voldemar Tasaga ja Kääriku suurepärasele köögipersonalile,
— kannatlikule autojuhile hr. Andres Kuusikule,
— hr. Udo Kolgile ja tema bändile,
— Tartu Ülikooli raamatukogule eesotsas direktriss pr. Malle Ermeliga,
— Tartu Ülikooli ajaloomuuseumile eesotsas direktriss pr. Ela Martisega,
— asendamatule sünkroontõlgile pr. Mall Tammele,
— headele giididele pr. Anu Nurgale ja hr. Enn Veldile,
— prof. Helmut Piirimäele,
— kirjanik Jaan Kaplinskile,
— üliõpilastele Reet Hünersonile, Hando Sinisalule ja Urmas Kolsarile,
— fotograaf hr. Andres Joalale,
— Valga maavanemale hr. Uno Heinlale ja ansamblile «Torupill»,
— pr. Mare Tamtikule Eesti Vabariigi Haridusministeeriumist,
— hr. Harri Kübarale «Estikost» kui Sangaste lossi lahkele peremehele.

TIIT MATSULEVITS

* * *

Naljakas, et Põhjamaade kõrgkoolide ajakirjanike kokkukutsumise meie ülikoolis mõni isegi kahtluse alla seadis. Eelkõige tähendas nende siiatulek Tartu Ülikooli katsumist ja selle vahendamist oma pressis. Ja paljukest Eesti kõrgkoolide žurnalistid ise ilma ja teiste lehetegemist näinud on? Nii oli Nordinfo üks suur sidemete sõlmimise üritus.

Ja ühe suure küsimusega — meil on nii, kuidas teil? Ajalehtede sektsioonis arutati, kas ülikooli väljaanne peab või võib olla toimetaja nägu või ülikooli nägu. On ühesuguseid probleeme, on erinevaid. Sealpool merdki napib raha, mõnele rektoraadile ei meeldi kriitilised lood jne. Kellele siis kriitika õieti saakski meeldida? Aga kui seda võtta enesekriitiliselt? Väljaandedki peaks olema ikka seda nägu, milline on kõrgkooli elu, mitte neutraalne, steriilne.

Eestlaste seas selgus, et meiegi teame üksteisest vähe. Aastaid tagasi korraldas iga kõrgkooli toimetus järgemööda ühe kooskäimise. See vajab taastamist. Olid ju varem meil enam-vähem ühesugused lehetegemisprobleemid, ühesugused kohad ja palgad. Nüüd on pilt igal pool isesugune: kõik on erimoodi kallinenud, isegi palgad on Eesti kõrgkoolide leheteimetustes erinevad. Teise suurkooli uudiseid võiksime aga sageli kiiremini vahendada. Ega ole laialt teada vist seegi, et ka Tehnikaülikoolis on oma teabetalitus, mida juhatab raadios tuntuks saanud teadussaadete tegija Vahur Mägi. TTÜ-s on koguni prorektor info ja välissuhete alal. Nii prorektor Jüri Tanner kui Vahur Mägi olid mõlemad Nordinfo osalised.

Kadedusega silmitsesid eestlased välismaiste õppeasutuste teatmematerjali. Tassisime neid Käärikult virnade viisi. Kel infot vaja leida, astuge läbi. Toimetusest saab veel osta ka ingliskeelset «UT-d». Siinkohal sobikski öelda üks suur ja siiras AITÄH Urmas Auninile teabetalitusest, kellega tolle lehe tegemine suurepäraselt laabus. Kui inimene peab oma lubadustest kinni, teeb ideed teoks, on igati täpne ja asjalik, no mida sa veel tahta oskad. Lehetegemisel on see kõik väga oluline, sest on ju see üks suur toimetuse ja trükikoja ühisloomine.

Niisuguseid abilisi ei ole just palju olnud.

Aitäh korraldajaile — tore oli!

VARJE SOOTAK

Fotol näeme Helsingi Ülikooli teabetalituse juhatajat Rauno Vellingut ülikoolile kingitust üle andmas ja kõrgkoolide esindajaid pressikonverentsil.

ANDRES JOALA foto

Valitsuse veerg

(Algus 1. lk.)

● **Valitsus leidis, et statsionaarselt teise kõrghariduse omandamine on tasuline** ilma stipi saamise võimaluseta ning maksab 3000 rubla. Prof. Helmut Piirimäe jäi siin eriarvamuse juurde — ta ei toetanud selle tasuliseks muutmist.

● **Füüsika-keemiateaduskonna dekaan dots. Henn Voolaid edastas oma üliõpilaste pöördumise hinnatõusu kompenseerimise asjus.** Tudengid on jälle need, kes ilma jäid. Selles küsimuses otsustati pöörduda valitsuse poole.

● **TÜ nõukogul otsustati soovitada toetada ajalookateedrite reorganiseerimist.**

● **Ajalooteaduskonna dekaan prof. Helmut Piirimäe tõstatas küsimuse Eesti Õpetatud Seltsile rahalise toetuse andmisest.** Niisugused raskused tekivad seoses lepingute vähenemisega ilmselt ka teistel akadeemilistel ühendustel ning küsimus vajab läbivaatamist.

● Valitsuses rõhutati veel kord, et TÜ pole nõus kehtivate kraadide nostrifitseerimise ega mingite ümberatesteerimistega. Vastavalt oma põhikirjale kinnitab TÜ ise ülikoolis antud TÜ teaduskraade ning omistab ülikooli õppejõududele ja teaduritele TÜ teaduskutseid.

AUTOJUHIKURSUSED ÜLIÕPILASTELE JA ÕPPEJÕUDUDELE

Veel saab registreerida 5. septembril algavatele autojuhikursustele teisipäeval, 2. juulil kl. 10—14 Tiigi 78, kab. 236, tel. 30 815 (NB! need kursused on mujal toimuvatest odavamad).

JUBA SÜGISEL

saab ülikooli söögiasutustesse ainult TÜ töötõendi või üliõpilaspiletiga. Suvel on ehk aega need üles otsida ja korda seada.

KOHTUMISENI

2. SEPTEMBRIL. VASTUVÕTJAILE JAKSU, PUHKAJAILE VÄLJAPUHKAMIST! JA PÄIKEST, PÄIKEST!!!

Elektronpost...

(Algus 3. lk.)

Entusiasmiks on põhjust ka tarbijal, kui tekstivahetus Ameerika kolleegiga toimub E-maili teel kolmel korral 30 tunni jooksul, samal ajal kui kiri USA-st reisib Tartusse 30 päeva ja tagasi sama kaua. Kuigi tõelise E-maili kiirus võiks lubada kolme teate vahetamist 5 minuti jooksul, on ka praegu saavutatu suurepärane võimalus kauges maailma kolkas asudes end suurde maailma integreerituna tunda.

Kutsudes ülikooli kolleege E-maili kasutajate ringi, peame aga enne selgeks tegema mitu olulist küsimust, millele praegu veel lahendust ei ole.

● **Esimene puudutab tarbijale vajaminevat tehnikat — arvutit, sideliini ja neid kahte ühendavat modemit.** Et tsentraliseeritud varustamise aegadesse on tagasi pööratud lootusetu, saab loota vaid iseendale. Kui sellest probleemist on üle saadud, saame meie oma abi osutada. Meie riist- ja tarkvara on häälestatud ning töökorras. Soovija E-maili lülitamiseks piisab ühest tööpäevast.

● **Teine küsimus puudutab entusiasmi ja initsiatiivi.** Meil poleks olnud midagi selle vastu, kui oleksime saanud olemasolevasse süsteemi lülituda reatarbijana. Aga seda süsteemi ju polnud ja see tuli ise luua. Me ei pidanud võimalikuks ootama jääda, kuni keegi oleks E-maili meile kandikul serveerinud. Nüüd on ta olemas: teisena Eestis ja esimesena Tartus. Entusiasmi hüvitati senini osaliselt lepinguliste tööde summadest, mis varsti lõpevad. Initsiatiivi hüvitamisega on lugu tõsisem. Jääb ainult oodata, millal hakkab realiseeruma süsteemi raudne reegel — igasuguse initsiatiivi eest tuleb karistus.

Mitte sugugi vähe tähtis ei ole ka ülikooli ning Tartu peamasina ekspluatatsioonikulude hüvitamise küsimus, samuti masina täiendav komplekteerimine tema info läbilaskevõime suurendamiseks. Hädasti on vaja arvuti külge ühendada **teist telefoniliini, hankida kaugvalimiseks kiirema modemi ja info säilitamiseks mahukamat välismälu.**

● **Sidekulud.** Kui E-maili omamist pidada hüveks, tuleks selle eest ka maksta. Seni on kõik tarbijate lülitamised tehtud tasuta ning süsteemi ülalpidamiskulud on olnud psühhomeetria ja psühhofüüsika labori kanda. Sidekulud on seni kaetud ülikooli üldkuludest, ka ülikooliväliste tarbijate omad. Viimased (peale ühe) on esitanud garantiikirja, milles lubavad sidekulud katta. Kui ülikoolisisene tarbijate ring oluliselt kasvab, tuleb otsida lahendusi ka nende sidekulude õiglase katmise korraldamiseks. Kulu peaks jaotuma tarbijate vahel vastavalt kasutamismahule proportsionaalselt.

Rektori käskkiri 17. detsembrist 1990 nägi E-maili sidekulude hinda tunduvalt suuremana, kui see tegelikult kujunes. Seepärast võiks ette nähtud 2 rubla 2400 baidi info (um. 1 lk. teksti) saatmise/vastuvõtmise eest kasutada ülikoolis ainult siis, kui sidet soovitakse pidada modemit omamata ja info tuuakse peamasinasse ning väljastatakse *floppy*-kettal. Välistarbijad ei nõustuks praeguste sidetariifide juures sellist summat mingil juhul maksma. See oleks juba äritsemine monopolistlikult positsioonilt, millega me ei tahaks tegelda. Samuti ei tahaks me olla ise monopolistliku äritsemise ohvriks. Aga oht selleks saada on olemas.

SEE SEOSTUB

uue probleemiga — finantssuhted Eesti peaarvuti ja selle omaniku ETA Küberneetika Instituudi ning Tartu peaarvuti tarbijate vahel võivad pingestuda. Instituudi arvutiside peamasina käsutaja teatas, et alates 15. juunist kehtestatakse tarbijatele abonementmaks (teadus- ja õppeasutustele 200 rbl., kommertsettevõtetele 400 rbl. kuus). Tartu tarbijaile näib, et abonentmaksust kui meetodist oleks mõistlik loobuda ning tasuda kulud lähtudes teatud infokogusest, näiteks ühe kilobaidi vahetamise hinnast. See välistaks juba eos ka võimalikud finantsasjade vastasseisud kohaliku peamasina haldajate ning kohalike tarbijate vahel, sest peamasinas peetakse automaatselt arvestust iga saadetud ja vastuvõetud infokoguse üle.

Küsimuse igakülgne ja korrektne lahendamine vajab ülikooli ja Tartu teadusasutuste seisukohtades väljatöötamist ning kooskõlastamist, et jõuda siis koos Küberneetika Instituudi juhtkonnaga kõigile vastuvõetava lahenduseni.

Võrdluseks esitame värsked andmed kommertsandmesidevõrgu kohta «Äripäevast» (nr. 21, 29. mai—4. juuni). Haapsalu—Moskva aktsiaselts MEGO—MASTAK võtab võrku sisseastumise maksuks 60 rbl., aastane abonentmaks on 240 rbl. Informatsiooni müügihind on 10 kopikat kilobait, s.o. umbes 20 kop. ühe tekstilehekülje eest. (Sama firma müüb modemeid ISM 1200, mida toodetakse ka Haapsalus. Modemi hind on 3100 rbl.).

Muidugi on Küberneetika Instituudi Soome helistamise kulud praegu veel kopsakamad kui Moskvasse helistamine, aga mingi võrdlus ärifirma detailselt põhjendatud hinnapoliitikast ja instituudi arvutimenteerimata nõudmistest kujuneb. Vähemalt esmapilgul näib see võrdlus olevat teadusasutuse kahjuks ning ärilettevõtte kasuks.

KOKKUVÕTTEKS.

Soovitame arvuteid omavatel kolleegidel kaaluda E-maili plusse, tutvuda olukorraga, hankida modemi ning meiega ühineda.

Peame otstarbekaks, et ülikooli asjaomased ringkonnad

1) tutvuksid E-maili problemaatikaga lähemalt, annaksid hinnangu seni tehtule ning vajalikele arengusuundadele;

2) töötaksid välja ühtse sidekoha sidekulude tasumise meetodi (abonementmaks või tasu lähtudes infoühiku edastamise maksumusest) kehtestamise ja selle mõistliku suuruse kohta;

3) kujundaksid seisukohad E-maili riist- ja tarkvaravahendite väljatöötluseks, ekspluatatsiooni ja installeerimiskulude kompenseerimiseks;

4) näeksid tarbijate ringi suurenemisel ette ülikooli ja Tartu peamasina läbilaskevõime suurendamise teise telefoniliini ühendamisega, kiirema modemi ja mahukama välismälu hankimisvõimaluste loomisega.

UT ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK.
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruumid 240, 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. III. «UT» ilmub reedel.
Tellim. nr. 1562. Tiraaž 2000.

NR. 24 (1646)
REEDE,
13. SEPTEMBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 30 KOP.

Universitas Tartuensis

● VALIK-KURSUSED 3.–4. lk.

TÜ VALITSUSES

29. augustil

- ÜLIÕPILASTE MAJUTAMINE
- UUED PALGAD
- EDUSTUSE INFO
- LÕPETANUTE TÖÖKOHAD
- SUHTED MOSKVAGA LÕPPENUD

❑ **ÜLIÕPILASTE MAJUTAMISEST tegi lühiülevaate välkeettevõtte «Üliõpilasküla» direktor ILMAR ROOTSI.** Esmakursuslastest vajas ühiselamukohti 820, 29. augustiks oli majutatud 470. Teaduskonniti on kohti vajatud erinevalt. Tänavu ei ole enam rangelt kinni peetud nn. teaduskonna ühiselamusse majutamise printsiibist, vaid kohti on antud ka mujale. Kõige parem seis valitses matemaatikuil. Neil said ühikakoha kõik soovijad. Kõige raskem oli filoloogidel, puudu jäi 126 kohta. Üks kohtade vähesuse põhjusi oli see, et lõpetanutest oli ühiselamuelanikke teaduskonniti erinevalt. Samuti tuli tänavu majutada magistrante. Väikeettevõte oli kohti juurde hankinud ka väljaspool ühiselamut (erakortereisse, Roiu spordibaasi, «Salimosse).

Varem tegelesid ühiselamutega kasvatusprodekaanid. Peale arsiteaduskonna neid enam ei ole, kuid tänu sellise ametikoha säilitamisele ei pidanud majutamisega tegelema dekaan ise. Prof. Lembit Allikmets arvas, et kui teaduskonnal on oma kindlad ühiselamud, siis on majutamisega vähem probleeme. Matemaatikateaduskonna dekaanil dots. Ivar Saarniidul oli komandandiga pidev side juba paar nädalat, sest kõik esmakursuslased taheti ära mahutada. Jälgiti rangelt sedagi, et kes ühiselamu avalduse kirjutanud, peaks koha saama. Leiti, et kohast peaksid ilma jääma üürivõlglased. Välismaal teaduskonnad, rääkimata ülikooli juhtkonnast, tudengite majutamisega ei tegele. See on üliõpilaskonna ja üliõpilase enda asi. Muidugi on linnades välja kujunenud ka üürikorterite võrk. Meil midagi niisugust paraku veel ei ole ja teaduskonnad ei taha oma tudengeid kuuse alla jätta. Praegune süsteem vajab aga väga tihedat koostööd teaduskonna ja «Üliõpilasküla» vahel. Rektor avaldas lootust, et tulevikus üliõpilaskond majutamise enda peale võtab.

❑ **PALKADE TÕUSU kohta TÜ valitsus seekord veel midagi ei otsustanud.** Arutelu jätkub.

❑ **EDUSTUSE TÖÖSUUNDADEST, põhiliselt aga LIIKMEKAARDIST rääkis edustuse esimees ANDRES REKKER.** Seni on iga kõrgkool andnud oma tudengitele standardse üliõpilaspileti. Eesti kõrgkoolide tudengijuhid on leidnud, et seda peaks tegema üliõpilaskond. Kui üliõpilane tasub üliõpilaskonna liikmemaksu (see on TÜ põhikirja järgi kohustuslik, sest kõik TÜ üliõpilased on TÜ üliõpilaskonna liikmed), saab ta ka üliõpilaskonna liikmekaardi, mis annab teatud soodustusi (sissepääs TÜ söögikohtadesse, edaspidi ehk odavamaltki, ühiselamusse majutamine, odavam sõit jne.). Üks aktsiaselts on lubanud need kolmekeelsed piletid Eesti üliõpilastele trükkida tasuta.

Kuigi edustuse esimehe sooviks oli, et ülikool oma tavalisi üliõpilaspiletid enam välja ei annaks, teda selles ei toetatud. Leiti, et edustuse initsiatiivi võiks siiski koos õppepoolega kaaluda ja leida lahendus uueks õppeaastaks. Selle õppeaasta algul jagati välja tavalised TÜ üliõpilaspiletid.

❑ **KEVADISTE LÕPETAJATE TÖÖKOHTADE KOHTA soovis andmeid haridusministeerium. Kaadriosakonna juhataja ASTA LIIVAK** tegi kogutud andmetest lühiülevaate. Tänavu lõpetasid kõik ametliku suunamiseta. Töölemineja ja töölevõtja vahel võis sõlmida ametliku lepingu, kuid sellest ei olnud eriti huvitatud kumbki pool. Praegu pole päris täpselt informatsiooni lõpetajate töökohtadest isegi mitte teaduskondadel. Probleem on tekkinud nende lõpetajate puhul, kellel on väike laps või kes läks dekreetpuhkusele. Keegi ei taha töötle võtta ega soodustusi maksta. Valitsuses arvati, et taoline leping ennast ei õigusta (kumbki pool ei julge end siduda kohustustega). Seoses uue tööseadusega seatakse nagunii sisse ka töölepingud. Oma lõpetajate kohta peaks aga ülikooli siiski jõudma mingisugune informatsioon.

❑❑❑

❑ **Valitsus otsustas lõpetada kutsete ja kraadide taotlemise Moskva kaudu (käigusolevad asjad viiakse siiski lõpule).**

❑ **Promoveerimiskomisjoni esimeheks kinnitati dots. JÜRI VALGE.**

❑ **Eelmisel semestril otsustas valitsus, et päevastesse osakondadesse teist kõrgharidust omandama tulnul tuleb maksta aastas 3500 rubla.** Usuteaduskonda astunute puhul otsustati küsimus eraldi läbi vaadata.

❑ Rõõmsat vastupidavust! ❑

**HEAD AKADEEMILISED KAASLASED!
DAAMID JA HÄRRAD!**

● REKTOR PROF. JÜRI KÄRNERI KÕNE AVAAKTUSEL ●

Seda aega, mida mõõdab kella tiksumine, me valida ei saa. Küll aga saame valida seda aega, mille sisuks on akadeemiline elu, janu teadmise järele ning selle janu kustutamine. Niisuguse jätkuva elu korduvaks alguseks on päev, mil oma valiku juba teinud ülikooliperre lisanduvad uued akadeemilised kaaskodanikud.

TERE TULEMAST, ARMSAD NOORED!
TERE TULEMAST, AKADEEMILISED KAASKODANIKUD!

Teie jaoks on tänane päev soovide päev, õigemini küll ebamäärane segu saavutatud unistuste täitumisest ja võõristusest, mida tekitab uus ümbruskond ja uued kaaslased. Soovides väga, et see võõristus kiiresti kaoks, tahaksin ma ühtlasi, et head soovid akadeemiliseks tulevikuks võimalikult täituksid. Iseenesest ei tule midagi, iseenesest ei täitu ka ükski soov. Küll aga suureneb lootus soovide täitumiseks siis, kui need soovid on **kohustavad**, kui nad annavad meile niisuguse sihi, milleni jõudmine meid **ülendaks.**

MEIE KONKREETSED KOHUSTUSED

Veel mõni nädal tagasi võis päevapoliitiliste sihtide üle vaielda vastutust kandmata. Eesti Vabariigi tunnustatuse taastamine paljude riikide tasemel kohustab meid nüüd vastutuseks, millest kõrvalehiilimine võib tuua kaasa väga ränga karistuse. Eesti Vabariiki tunnustatakse praegu pragmaatilistel kaalutlustel. Iseseisvuse põlistamiseks sellest ei piisa. Iseseisvuse peamiseks kinnitajaks saavad olla ikkagi inimesed, kes tahavad elada oma riigis ega karda seda kaitsta. Siit ka ülikooli konkreetne kohustus tuleviku nimel: **kujundada selline vaimsus, selline vaimne õhkkond, mis loob ühteaegu nii iseseisvuslikult kui ka universaalselt mõtlevaid haritlasi, selliseid haritlasi, kelle töö sunnib end austama ja arvestama.** Iseseisvuslikult mõtlema — see tähendab Eesti Vabariigi iseseisvust austavalt ning toetavalt. **Universaalselt** — see tähendab maailmakogemust arvestavalt ja täiendavalt.

EESTI TEADUSE TULEVIK

Ei tohiks olla kahtlust, et iseseisvuse taaskehtestamine on ergutav ülesanne; ülesanne, mis avab ettearvamatuid võimalusi eneseteostuseks, rikastavaks eneseteostuseks. Kuid need võimalused tuleb luua, sest nende ainsaks garantiiks oleme praegu meie ise. Siiani oleme soovinud kahte:

esiteks, et Eesti teadus muutuks **ülikoolikeskseks** ja

teiseks, et ülikool ise muutuks **teaduskeskseks.**

Missuguste joudude toimel need muutused võiksid aset leida, see on jäänud seni ebamääraseks. Samuti on ebamäärane seegi, mis oleks mõlema muutuse konkreetne sisu. Eesti Vabariigi iseseisvuse kehtestamine sunnib nende muutuste sisu ja tegureid määratlema aga kohe, nüüd kohe.

Teaduse ülikoolikeskus vajab ikka jälle selgitamist. Mujal on see iseenesestmõistetav. Ülikoolikeskus on teaduse sündimine teadusharidusel rajaneva õppimisega. Teadusharidus on haritlasi doktorikraadini juhtiv stuudium, seega ülikoolis õppimine peab olemagi teaduslik uurimistöö. Siit järgneb, et meie teaduskorralduses peab prioriteet akadeemilistelt instituutidelt tulema ülikoolidele, — mille suhtes Tartu Ülikool kui rahvuslik *universitas* on tüveks. See ei tohi tähendada, et *alma mater Tartuensis*'sel ongi ainult rahvuslik roll, vaid vastupidi, Eesti Vabariigi Tartu Ülikool olgu ikka **avatud** *universitas*; koht, kuhi tahetakse tulla õppima ja õpetama mujaltki, ja koht, kus tehtud töö maksab mujal.

Kuid Eesti Vabariigi uuestisünnis pole ülikoolidel ega *universitas*'sel seda finantsbaasi, mida pillas nõukogude võim. Just nimelt pillas nõukogude võim. Baasi loomiseks, millelt on võimalik ülikooli rahvuslikkust ja avatust tagada, tuleb pingutada kõigil — igal akadeemilisel kodanikul eraldi ning Eesti riigil tervikuna.

(Järgneb)

2. september on juba kaugel. Päevakõned, üliõpilaspiletid, lilleõied. Üht–teist tasuks ehk veel meenutada. Täna trükime lehes rektori avakõne. Peale oma rektori tervitasid uue õppeaasta puhul meid ka naaberkõrgkooli rektor prof. Olev Saveli, haridusminister Rein Loik, linna humanitaarnõunik Rait Toompere ja edustuse esimees Andres Rekker. Mehine meestelaul kõlas Tartu Akadeemiliselt Meeskoorilt prof. Alo Ritsingu juhatusel.

Fotol hetk usuteaduskonna aktuselt.

ANDRES JOALA foto

5. septembril avati J. V. Veski auditooriumis (ph. 139) rahvusülikooli esimese läänemeresoome keelte professori LAURI KETTUSE bareljeef (autor Aulin Rimm). Soome poolt esinesid Kuopio Ülikooli prof. Osmo Hänninen, L. Kettuse sugulane Kuopio abilinnapea Juha Kettunen ja prof. Seppo Suhonen Helsingi Ülikoolist.

Fotol professorid Paul Alvre ja Ago Künnap.

EDUARD SAKI foto

TÜ VALITSUSES

5. septembril

- PALGAD
- STIPENDIUM
- KOMANDEERINGUD

❑ Rektor teatas valitsusele, et õigusteaduskonna dekaan dots. INGE ORGO soovis ametist lahkuda ning et rektori käskkirjaga on dekaani kohusetäitjaks määratud kriminaalõiguse ja –protsessi kateedri dots. **ERIK KERGANDBERG** (juunis uut dekaani valida ei õnnestunud).

❑ ❑ ❑

❑ **UUE PALGAKORRALDUSE DOKUMENTE** oli eelnevalt arutanud TÜ nõukogu eelarvekomisjon. Komisjoni esimees dots. Ivar Saarniit tutvustas ettepanekuid õppejõudude ja teadurite palkade kohta, plaani–finantsosakonna juhataja Oleg Andla abipersonali, tööliste, teenistujate ning keskeri– ja kõrgharidusega spetsialistide palgaastmeid. Tekkis palju küsimusi ja otsustamine lükati edasi. Dekaanidel soovitati teaduskonnas projekte laialdaselt tutvustada ja arutada.

❑ **KA EDUSTUSE ETTEPANEKUD STIPENDIUMI MÄÄRAMISE KOHTA võetakse uuesti arutusele.**

❑ **PROREKTOR PROF. ANTS KALLIKORM tõstatas küsimuse magistrandi töötamise kohta.** See puudutab eriti õigusteaduskonda. Praegu on juristide palgad üsna suured ning magistrandi väike sissetulek ei meelita ülikooli. Vahel on isegi hädavajalik, et väitekirja kirjutamisel oleks olemas kokkupuude õiguspraktikaga. Põhikirja siiski veel muutma ei hakatud. Arvati, et töötamist võib vajaduse korral soodustada.

❑ **PROREKTOR VELLO PEEDIMAA tegi teatavaks komandeerimistunnistuste väljaandmise uue korra.** Teaduskonnad ja allasutused peavad neid ise välja andma. Allkirjaõigus on dekaanil või selleks volitatud prodekaanil. Komandeeringu korra muutmise kohta ilmub rektori käskkiri.

❑ **USUTEADUSKONNA DEKAANI PROF. KALLE KASEMAA ettepanekul vabastati** 3500–rublasest õppemaksust I kursuse üliõpilane, kes on statsionaarselt õppides juba saanud ajakirjaniku diplomi.

10. septembril

- STIPENDIUMID
- PALGAD
- RIIGIKAITSE

❑ **EDUSTUSE ESIMEES ANDRES REKKER tutvustas taas edustuse ettepanekuid stipendiumi määramise kohta.** Need ühtusid suures osas ka dekaanide arvamustega. Rahul ei oldud sellega, et positiivselt edasijõudnute hulka saab arvata kolmelisi. Ettepanekud antakse juriidilisele osakonnale.

❑ **JÄTKUS PALKADE ARUTELU.** TÜ seisukohti kooskõlastatakse ka TTÜ–ga, 21. septembril arutab palku rektorite nõukogu. Õppejõududel ja teaduritel ei hakata staaži arvestama, üldjuhul kaob sisemine kohakaaslus. Uusi palku ei saa maksta arvatavasti mitte varem kui novembris.

❑ **KEHAKULTUURITEADUSKONNA DEKAAN DOTS. MATI PÄÄSUKE osales Tallinnas riigikaitseõpetuse nõupidamisel.** Koolidesse seatakse sisse riigikaitseõpetus. Kehtestatakse kaitseseadus, seatakse sisse ka sõjaväekohustus. Uues riigikaitsesüsteemis on suur osa rakenduslikul kehakultuuril.

Tõenäoliselt tuleb kõrgkoolides ohvitseriõpetus alternatiivsete võimalustega. Kes seda stuudiumi ajal ei läbi, läheb pärast ülikooli sõjaväkke või tööteenistusse. Lõplikult veel midagi paika pandud ei ole.

30. augustil

- VALMISOLEK UUEKS ÕPPEAASTAKS
- KUIDAS MÄÄRATA STIPENDIUME

Õppeaasta esimene nõukogu koosolek algas juba mõningal määral ümberkujundatud juhtkonnaga. Enam ei ole ametis õppeprorektorit ega tema asetäitjat. Kaua aega prorektori ametikohal olnud VALTER HAAMERIT ja prorektor HEINO SIIGURIT tänas rektor tubli töö eest.

● ● ●

● **Põhiteemaks oli valmisolek uueks õppeaastaks.** Dekaanid tutvustasid lühidalt oma teaduskonna seisu. Osa dekaane on sellest juba «UT–s» kirjutanud, osa kirjutab veel.

Pärast dekaanide ärakuulamist ütles rektor oma kokkuvõttes, et mitte kõik teaduskonnad ei ole esimeseks probleemiks seadnud doktoriprogramme. Igal pool ei peeta kinni ka vanusetsensusest, mis ei anna noortele omakorda võimalustki õppe–teadustööks.

Keeruliseks on kujunenud suhted Eesti Teaduste Akadeemiaga, eriti humanitaarhariduse vallas. Pärast arvamuste väljaütlemist sõnas rektor Jüri Kärner, et Eesti teaduse tulevik peab olema kõrgkoolikeskne ning et TA oma instituutidega pidurdab seda protsessi. Nõukogu nimel otsustati saata valitsusele kiri, milles põhjendatakse TA laialisaatmise vajadust.

● **Arutati ka stipendiumide määramise põhimõtteid.**

Nõukogu otsustas:

1) arvutada stipendiumi keskmiseks määraks 140 rubla kuus;
2) miinimummääraks kinnitada 100 rubla;
3) stipendiumi ei maksta kõigile, selle saamise aluseks on õppeedukus;
4) hea õppeedukuse eest maksta kõrgendatud stipendiumi;
5) miinimumile lisatav protsent sõltub konkreetsest olukorrast ja otsustatakse teaduskonnas.

SÕNA ON DEKAANIDEL

● **KEHAKULTUURITEADUSKONNA DEKAAN**
DOTS. MATI PÄÄSUKE

Kehakultuuriteaduskond loodab eeloleval õppeaastal uuendusena käivitada magistriõppe ja doktorantuuri sporditeaduste alal, mis kahtlemata on oluline teaduskonna järelkasvu seisukohalt. Kavas on suurendada valikainete õpetamise mahtu põhiõppe vanematel kursustel. I kursusel rakendatakse uut õppeplaani, mis lisaks valikainetele võimaldab senisest mitmekesisemat erialavalikut.

Iseloomustades käesoleva aasta sisseastumiseksameid, tuleb märkida suhteliselt suurt konkurssi nii statsionaarses osakonnas (eesti õppekeelega rühmas 3 kohale) kui ka kaugõppes (2 kohale). Suhteliselt kõrge läbiminev pall sisendab lootust sissesaanute kontingendi kvaliteedi suhtes.

Kevadel lõpetab esimene lend ravikehakultuuri erialale spetsialiseerunuid. Neid valmistatakse ette koostöös arstiteaduskonna kateedrite ja Tartu kliinikutega. Selliseid spetsialiste vajatakse Eestis väga, tulevikus ehk rohkemgi. Tõenäoliselt kujuneb see treenerite ja kehalise kasvatuse õpetajate koolitamise kõrval teaduskonna kolmandaks õppesuunaks.

Majanduselu seisukohalt loodame, et ehitajad peavad kinni lubadusest anda aasta lõpuks käiku Emajõe spordibaasi I järk, kus hakkavad tööle raskejõustiku ja veespordi kateedrid, samuti kolm auditooriumi. Probleeme on Kääriku spordibaasi heakorra ja ekspluateerimisega, kus ülekaalu kipub omandama kommertstegevus. See seab takistusi teaduskonna ja ülikooli õppe– ja sporditööle.

Sel õppeaastal loodame kinnitada ülikooli nõukogus teaduskonna uue struktuuri, mis näeb ette spordibioloogia, spordipedagoogika ja treeningõpetuse osakondade loomise. Kahes esimeses osakonnas moodustataks õppetoolid ning kolmandas säiliksid kateedrid.

● **MATEMAATIKATEADUSKONNA DEKAAN**
DOTS. IVAR SAARNIIT

Möödunud õppeaastal korraldasime matemaatikateaduskonnas õppetöö põhjalikult ümber. Vähendasime auditooriumides veedetavat aega ja andsime üliõpilastele võimaluse määrata enda jaoks ise semestri õppetöö maht ning valida õppeaineid. Nüüd võib juba esimesi kokkuvõtteid teha.

Auditoorse töö mahu vähendamine suurendas vajadust töötada iseseisvalt. Kuid selgus, et vähestel üliõpilastel on harjumus ja oskus seda teha. Eriti kurb pilt oli esmakursuslaste seas. Jäi mulje, et paljudel keskkoolist tulnutel pole isegi arusaamist, et peab töötama ka kodus või raamatukogus. Seetõttu soovitan nendele, kes tahavad matemaatikas edasi jõuda, reeglit: niisamapalju tunde, kui sul on loenguid ja praktikume, pead sa ka iseseisvalt töötama. Ning kohe semestri algusest peale, sest matemaatikas on käest lastut hiljem väga raske tasa teha.

Pakutud võimalust endale ise õppeplaan koostada kasutasid üliõpilased agaralt. Oli neid, kes püüdsid võtta viimast, mahutades õppeaasta sisse peaaegu kolme semestri jagu õppeaineid. Oli neid, kes balansseerisid oskuslikult miinimumi piiril: pigem vähem, aga paremini. Siiski oli palju ka passiivseid. Kevadel pidid üliõpilased registreeruma sügissemestri õppeaineteks. Ligi pooled ei registreerunud mitte kuhugi. Nüüd on dekanaadi ülesandeks koostada ühine õppeplaan nende üliõpilaste jaoks, kellel pole huvi valiku vastu. Nii mõnigi õppeaine jääb aga sel semestril lugemata. Patust pole puhtad ka meie õppejõud. Peame oma õppeaineid ilmselt

hoopis teistmoodi üliõpilastele välja pakkuma. On kadunud nende õppimise sundus, me oleme jõudnud n.ö. vabaturu tingimustesse.

● **ARSTITEADUSKONNA DEKAAN**
PROF. LEMBIT ALLIKMETS.

Arstiteaduskond alustab uut õppeaastat 30 kateedriga, kus töötab kokku 258 õppejõudu, neist 50 professorit ja 95 dotsenti. Ka ÜMPI oma 90 teadustöötajaga on palju enam integreeritud arstiteaduskonna õppetöösse, eriti valikkursuste läbiviimisel. Valikkursustega alustasime juba eelmisel sügisel, kuid sel õppeaastal on nende arv tõusnud juba 150–ni.

Algaval õppeaastal süvendatakse teaduskonnas inimese geneetika, kliinilise füsioloogia ja laboratoorse diagnostika õpetamist, uus õppeplaan läheb käiku juba kõigil kursustel. Põhieesmärk on anda parema ettevalmistusega üldarst. Teaduskond ei võtnud enam vastu üliõpilasi pediaatria ja spordimeditsiini osakondadesse — nende erialade arstid spetsialiseeruvad diplomijärgselt nagu kõigil ülejäänud meditsiinierialadel.

Praegu alustame ka kõrgema kvalifikatsiooniga vanemmeditsiiniõdede ettevalmistamist — vastu võeti esimene 25–liikmeline grupp, kellel on juba meditsiinikooli haridus ja vähemalt 2–aastane erialane staaž. Lisaks meditsiinilistele õppeainetele on nende õppeplaanis olulisel kohal meditsiini ökonoomika, kompuutriõpetus, psühholoogia, inglise ja vene keel, pedagoogika alused jt. Õppeaeg on 2,5 aastat. Alates 1993. aastast on plaanis üle minna vastuvõtule gümnaasiumihariduse baasil ja õppeaeg pikeneb 3—4 aastani. Lõpetajad hakkavad töötama meditsiiniasutuste peavanemõdedena, meditsiinikoolide praktiliste erialade õpetajatena.

Alanud õppeaastal on kavas lõpule viia ülikooli kliinikute staatuse taastamine, st. seniste väikesearvuliste kliinilisi erialasid õpetavate kateedrite asemel alustavad taas kliinikud, kus kogu haigla (osakonna) arstkond on kohtadele valitav ja kõigil ravi–õppe ja teadustöö ülesanded (nii oli see 1950. aastani).

See on lihtsalt möödapääsmatu meie meditsiinihariduse viimiseks Euroopa tasemele. Seega on 1992. aastal arstiteaduskonnas mitte ainult kateedrid (instituudid), vaid ka kliinikud.

Sügissemestril on kavas läbi töötada teaduskonna professuuri ja muu õppe–teaduskaadri vajadus erialati, korrastada obligatoorsete professuuride ja dotsentuuride nimekirjad.Tähtsaks uuenduseks on 4–aastase doktorantuuri sisseseadmine: juba sügissemestril alustame teaduskonnas mõnekümne doktorandiga doktorantuuri eksamiainetes õppetööd.

Esimesi meditsiinidoktori väitekirju kaitsevad senised kandidaadid.

Lisaks uuele on teaduskonnas ka palju tööd takistavat vana, nagu mitmete hoonete amortiseeritus ja suur ruumipuudus, eelkõige fundamentaalaineid õpetavates kateedrites. Räämas vana anatoomikum. Paljud auditooriumid ei mahuta üliõpilasi, pole võimalik üle minna tsüklilisele õpetamisele esimesel kolmel kursusel. Subjektiivsetest teguritest ei saa jätta märkimata ka teatavat inertsust uuendustega kaasaminemisel, initsiatiivi ja isikliku vastutuse madalat taset, oleme ju nii harjunud detailsete ettekirjutustega.

● **ÕIGUSTEADUSKONNA DEKAANI KT.**
DOTS. ERIK KERGANDBERG

Õigusteaduskonnas tuleb alanud õppeaasta innustavalt probleemirohke. Mitmed mured (näiteks sec, kuidas rakendada uut, üsnagi küsitavat palkade süsteemi) on teaduskondades ühised. Kuid on ka spetsiifilisi probleeme. Üks sellistest seondub näiteks **õigusloomega** — valdkonnaga, millel on praegu Eestis erakordne tähtsus. Sellega on sunnitud tegelema peaaegu kõik teaduskonna õppejõud. Mängureeglite puudumisel nõuab see aga väga palju aega ning energiat ja seda kõike õppetöö arvelt. Põhimõtteliselt peaks õigusteadlane olema õigusloomes vaid kontseptuaalse suuna andja ja ekspert, mitte aga käsitöölinekirjutaja. Õnneks on seda viimasel ajal mõistetud ka Tallinnas ja ma loodan, et tulevikus jagub kolleegide energiat enam Tartu tegemisteks. Samas on õigusloome ja teda mõjutavad tegurid väga huvitavaks uurimisobjektiks ning seetõttu oli õigusloome labori loomine teaduskonnas väga õige samm.On veel üks omapärane küsimus, millest tahaks kirjutada. Mõni päev tagasi helistas meile üks värske teaduskonna lõpetanu Tallinna advokaadikontorist ja teatas, et varsti tahaks üks Soome advokaat pidada teaduskonnas neli loengut... Kahjuks ei ole see ainujuhtum. Arvan, et välissuhetes peaks veidi väärikust tõstma ning endale siiski külalisi valida püüdma.Ja veel üks asi: loodan väga, et härra V. Peedimaa poolt eelmises «UT–s» nimetatud raskused teaduskonna maja projekteerimisel on ikka vaid ajutised raskused ja et rektoraadi kevadine otsus ei ole sügiseks muutunud.

❑ ❑ ❑

VALIKKURSUSED

TÜ VALIKKURSUSTE KAVA SEL SÜGISSEMESTRIL

Juba teist semestrit saab üliõpilane valida mitmesuguseid meelepäraseid loengukursusi. Tänases ajalehes on kirjas kursuse nimi, maht tundides, kui pole õppenädalat juurde märgitud, lektori nimi ja toimumise kuu. Kõike muud saab teada erialakateedritest.

Et kõik kursused ajalehte mahuksid, on toimetus teinud mõningaid uusi lühendeid: **õ. — õpetaja, v.–õ. — vanemõpetaja, d. — dotsent, dr. — doktor, p. — professor, v.–t. — vanemteadur, k. — kandidaat, SM — sügissemester, st. — stažöör, a. — assistent, mag. — magister.**

Trükitehnilistel põhjustel ei saa avaldada venekeelseid kursusi.

JÕUDU VALIMISEKS, JAKSU KUULAMISEKS!

Filosoofia ja poliitikateaduse kateeder

Nietzsche metafüüsiline põhiasend	16	v.–õ. T. Luik	X—XII
Ihu ja hinge probleem teadusliku filosoofia vaatekohast	14	d. V. Parve	17. sept.–st
Teaduse metodoloogia (sissejuhatus teadusfilosoofiasse)	32	d. R. Vihalemm	SM

Kultuurikateeder
(Õppetöö algab 1. oktoobrist)

Filmikunsti ajalugu	48	L. Kärk
Kunstiajalugu	48	P. Beier
Kultuuriantropoloogia	48	J. Kaplinski
Akadeemilisest eetikast ja selle iseärasusest	6	d. S. Lepik
Eetika	48	d. S. Lepik
Eesti 19 saj kultuurilugu	48	V. Paatsi
Eesti kooli ajalugu	48	V. Paatsi
Esinemisoskus	48	d. H. Palamets
Muusikalise keele mõistmisest	14	H. Tauk
Vanamuusika ajalugu	12	T. Siitan
Muusikateooria ja solfedžo	72	E. Oole
Rahvamuusika	48	U. Kolk

Kursustele registreerimine alates 16. septembrist kultuurikateedris k. 10-16, tel. 35-214.

Pedagoogikakateeder

Didaktika eriküsimusi keemia õpetamisel üldhariduskoolis	36	d. H. Muoni
Distsipliiniprobleemide analüüs	24	d. H. Muoni
Ökoloogiakasvatus koolis	10	d. T. Pedastsaar
Õpioskused	10	d. T. Pedastsaar
Õpetaja kommunikatiivsed oskused	12	d. T. Pedastsaar
Didaktika eriküsimused	12	d. T. Pedastsaar
Waldorfi–pedagoogika ja selle kasutamise võimalusi tavakoolis	14	õ. S. Priimägi ja T. Blási-Käo

❑ ❑ ❑

Ajalooteaduskond
(maht õppenädalates)

Sissejuhatus psühholoogiasse	3	psühhol.	p.P. Tulviste
Sotsiaalpsühholoogia	3	"	v.–õ. O. Must
Tunnetusprotsesside psühholoogia	3	"	p. T. Bachmann
Arengupsühholoogia	2	"	d. A. Lunge
Lapsepsühholoogia	2	"	d. A. Lunge
Loogika	1	"	v.–õ. G. Vuks
Suhtlemispsühholoogia	2	"	v.–õ. M. Käärst
Perekonnapsühholoogia	1	"	õ. D. Kutsar
Lapse areng kultuurikontaktis	1	"	v.–õ. T. Tulviste
Poliitilise võimuvõitluse ajaloost Venemaal ja N Liidus 1917—1985	1	lähiajal.	p. J. Ant
Tsarismi karistuspoliitika ja Siber (XIX saj.)	1	"	d. L. Eringson
Romanovite dünastia tõus ja langus	1	"	d. L. Eringson
Eesti– ja Liivimaa poliitiline areng 18. sajandil	1	"	d. M. Laur
Kõneoskuse alused	1	"	d. H. Palamets
Sissejunatus agraarajalukku. Mõisad Eestis	1	"	d. T. Rosenberg
Vene poliitiline mässumeelsus XIX s.	1	"	d. V. Tamul
Väljarändamine ja väliseestlus	1	"	d. L. Võime
Keskaegse Tartu probleeme	1	"	v.–õ. K. Alttoa
Eesti ajalugu (vene õppekeelega osakondadele)	1	"	d. I. Rajasalu
Eesti Vabariigi välispoliitika alikad	1	üldajal.	d. K. Jaanson
Põhjamaade sise- ja välispoliitika 1918—1940	1	"	d. K. Jaanson
Eesti kontaktid Aasia ja Aafrikaga 17.—19. saj.	1	"	d. O. Klaassen
Asustuse areng Põhjamaades 16.—19. saj.	1	üldajal.	U. Liitoja
Eesti esindused ja diplomaatia protokoll (1918—1940)	1	"	E. Medijainen
Valge inimene Lõuna–Aafrikas: tsivilisatsioonide kokkupõrge ja kooseksisteerimine (17.—19. saj.)	1	"	M. Siiroja
Kirik ja rahvas Eestis usupuhastusest Põhjasõjani	4	eesti aja!	p. S. Vahtre
Ajalooline kodu–uurimine	1	"	d. A. Liim
Ornamendi stiilide ajalugu ja Euroopa rahvakunst	1	"	v.–õ. E. Vunder
Eesti ajalugu — mitteajaloolastele. Ülevaatekursus rõhuasetusega XIX—XX saj. ajaloole	2	"	d. A. Liim

Arstiteaduskond

Närvisüsteemi juhteteed	10	anat.	d. A. Lepp	SM
Lümfisüsteem	10	"	d. E. Lepp	"
Inimese skeletisüsteemi areng, ehitusprintsiibid, kuju ja liikuvuse variatsioonid, anomaaliad	11	"	d. K. Ulp	"
Suuõõne organite ehitusest ja arenemisest (stomatoloogia üliõpilastele)	10	histol.	p. Ü. Hussar	"
Immuunsüsteemi struktuursus ja morfogenees. Rakupopulatsiooni kineetika (proliferatsioon, diferentseerumine, retsirkulatsioon, adaptiivsed biorütmid)	10	"	p. Ü. Hussar	"
Eksogeensed bioregulaatorid ja nende osa organismi metabolismis ja talitlustes	12	biokeem.	v.–õ. J. Laasik	XI
Kantserogeneesi molukulaarseid aspekte	12	"	d. M. Zilmer	X—XI
Difuusne neuroendokriinne süsteem	12	füsiol.	v.–õ.I.Vaasa	IX—X
Sissejuhatus biomeditsiiniliste signaalide töötlemisse	16	spordimed.	J. Vedru	SM
Ravimtaimede kasutamine meditsiinis	18	farmakol.	p. L. Nurmand	X—XI
Emotsioonide farmakoloogiline mõjutamine	16	"	a. J. Harro	XI—XII
Rakenduslik farmakokineetika	18	"	p. L. Nurmand	XI—XII
Farmakoloogia ajalugu	20	"	d. M. Otter	XII
Ravimite farmakoloogiline sobimatus	8	"	a. T. Ööbik	X
Patohistoloogiliste preparaatide valmistamise teooria ja praktika	18	"	p. A. Truupõld	XI—XII
Kliiniline füsioloogia	20	üldkir.	p. R. Talvik	X—XI
Topograafilise anatoomia kliinilisi aspekte	12	oper.	p. E. Sepp	X
Urotrakti haiguste kliinilisi aspekte	12	oper.	d. H. Tihane	X
Dermatoloogia aktuaalseid probleeme	10	dermatovenerol.	d. E. Elberg	SM
Suguhaiguste aktuaalseid probleeme	10	"	p. H. Vahter	"
Foniaatria küsimusi	10	otorinolaringol.	d. S. Sibul	"
Inhalatsioonravi	10	"	d. M. Kull	"
Psühhohügieeni ja eetika küsimuste tähtsus tervise kaitsel	10	hügieen.	p. A. Jannus	X—XI
Katastroofi meditsiin	20	hosp.-siseh.	p. L. Roostar	SM
Klassikaline ja segmentmassaaž	14	neurol.	d. L. Luts	"
Konstitutsionaalsed uurimised sünnitusabis ja günekoloogias	10	sünnitusabi ja gün.	p. H. Kaarma	XI
Kõhuvalud tütarlastel	10	"	p. V. Kask	XII
Traumatoloogia aktuaalseid probleeme	10	traumatol.	d. A. Eiler	XI—XII
Südamelihasehaigused	10	ATT ter.	p. K. Valgma	X—XI
Bronhopulmonaalsete haiguste diferentsiaaldiagnostika	14	"	d. L. Praks	XI
Toitumine, tervis ja haigused	14	teaduskonnasiseh.	p. V. Salupere	XI
Allergiline laps	10	ped.	d. T. Soo	SM
Tugev tervis kogu perele!	10	"	p. L. Boston	"
Arterite ja veenide kirurgilistest haigustest	12	teaduskonnakir.	p. H. Tikko	"
Urogenitaalsüsteemi arenguanomaaliad	10	"	d. U. Reino	"
Kopsuhaiguste röntgen-diagnostika	12	tuberkul.	d. H. Leesik	"
Bronhopulmonaalsete haiguste diferentsiaaldiagnoos	10	"	d. H. Leesik	"
Depressiivsed seisundid	18	"	p. M. Saarma	XI
Isiksusetecoriad	10	psühhiaatr.	A. Aluoja	XI
Raviainete analüüsi meetodid	10	ravimitehn.	d. E. Arak	XII
Ravimsegude analüüsist	12	"	d. T. Hinrikus	IX
Pindaktiivsed ained farmaatsias	12	"	d. I. Kruse	X
Biofarmaatsia metodoloogia	12	"	d. P. Veski	XI
Suu limaskestahaigused lastel	12	stomatol.	d. S. Russak	XI—XII
Implantaadid stomatoloogias	16	"	p. E. Leibur	X—XI
Hemostaasisüsteemi häired, nende diagnostika ja ravi	20	neuroloogia–neurokir.	v.–t. U. Noormaa	XI
Uut infusioon–transfusioonravis	20	"	"	XII
Bioloogilise psühhiaatria alused	10	psühhiaatr.	O. Toomla L. Toomaspoeg	SM
Adaptatsiooni ja stressi neurohormonaalsed mehhanismid	10	ÜMPI adapt.ja antrop. lab.	E. Merisalu	ÕA
Pea– ja seljaaju veresoonte haigused, epidemioloogia, riskitegurid, genees, kliinik ja ravi	20	ÜMPI ajuvereringehaiguste lab.	dr. M. Roose	XI—XII
Galaktilised Ramanujani–rütmid geoloogias, stratigraafias, klimatoloogias, päikese aktiivsuses, meteoroloogias, metsa– ja põllumajanduses, ühiskonnas ja bioloogias	10	biofüüsika lab.	v.t.t. V. Reeben	SM

Filoloogiateaduskond

Vene keele funktsionaalne grammatika	34	vene keel	p. M. Šeljakin	
Teksti lingvistika	34	"	v.–õ. E. Kostandi	
Üldkeeleteecoria sissejuhatus ja glottogeneesi probleemid	34	"	p. A. Dulitšenko	
Keelesituatsioon ja interlingvistika probleemid	34	"	p. A. Dulitšenko	
Tänapäevane slaavi keelemaailm ja mikrokeelte probleemid	34	"	p. A. Dulitšenko	
Žanri probleem (vene k.)	36	vene kirj.	p. J. Lotman	
Sissejuhatus antiikmütoloogiasse	2 õn.	võõrkeel	d. A. Lill	
Prantsusmaa kaasaegne sotsiaalpoliitiline olukord (prants. keeles)	1 õn.	"	E. Tolouze	
Vene keele tegusõna aspekti omandamise psühholingvistilisi probleeme	34	vene k. met.	d. E. Vassiltšenko	
Õpime diskuteerima vene keeles	34	"	d. K. Allikmets	
Vene keel intensiivselt	34	"	d. H. Vissak	
Kirjaliku väljenduse õpetus	34	"	p. A. Metsa	
Õpime tõlkimist eesti keelest vene keelde	34	"	d. A. Rodima	
Õpime vestlema haigega	34	"	v.–õ. L. Dulitšenko, õ. E. Raeste	

(Järg 4 lk.)

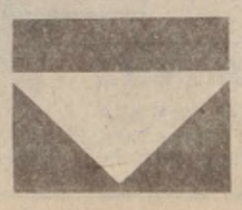

Õnnitleme!

REIN RAAMAT

50

Biofüüsika laboratooriumi juhatajat õnnitlevad töökaaslased.

❦

Rektori käskkirjas on pälvinud tänu hea töö eest ning juubeliõnnituse kergejõustiku kateedri dotsent **ANTS NURMEKIVI** *(50), raamatukogu restauraator* **VIIVE KASUMETS** *(60) ja orgaanilise keemia kateedri dotsent* **TULLIO ILOMETS** *(70).*

TÄNU

Pensionile jäämise puhul avaldati rektori käskkirjas tänu raamatukoguhoidjaile **IRA–IRINA SEPALE** *ja* **ELFRIEDE RATTUSELE.**

VALIKKURSUSED FILOSOOFIAS

Eelmisel õppeaastal proovis ülikool sisse viia tervendavat uuendust, valikkursusi kõikidele soovijatele (sõltumata erialast). Loomulikult oli asjaajamises segadusi, näiteks ilmunud teatmikus polnud märgitud ruumid. Filosoofia ja poliitikateaduse kateeder ei jäänud lootma üliõpilaste jaoks halvasti kättesaadavale ja mitteharjumuspärasele teabebrošüürile ning kuulutas kursused välja ka ajalehes. Meie ootused ületas tegelik osavõtt, mis sageli andis kuulajatele vaid mõningat vaimset rahuldust, mitte aga arvestuspunkti õppeplaani täitmiseks.

30. augusti «Postimehes» lugesin ühe ülikooli kõrge ametimehe artiklist, et ühiskonnateaduste kateedrites olevat kursused ära jäänud või pooleli jäetud. Kui suuliselt järele pärisin, teatas mulle autor, et ta lähtunud õppeosakonna andmetest. Muidugi, süüdistus esitati täpselt määratlemata ühiskonnateaduste aadressil. Tsiviliseeritud maailmas peetakse ühiskonnateadusteks majandusteadust, sotsioloogiat, poliitikateadust, kultuuri– ehk sotsiaalantropoloogiat, ka ajalugu. Filosoofiat peetakse tavaliselt filosoofiaks. Nii et etteheide ei peaks olema suunatud meie kateedrile (või selle põhiosadele), kuid teadaolevalt on nõukogude kõnepruuk visa kaduma...

Pole minu ülesanne korraldada ametkondlikke juurdlusi ülikooli keskaparaadi tegevuse kohta, eriti võib–olla teiste teaduskondade suhtes (seda enam, et õppeosakonna juhtkond unustas kevadel kogumast andmeid sügissemestril kavandatavate vabalt valitavate erikursuste kohta ja teeb seda alles nüüd). Meie kateedri kohta tean ma aga kindlalt, et kõik filosoofide ja poliitikateadlaste poolt üliõpilastele väljakuulutatud kursused, millele registreeriti kuulajaid, toimusid ja ei katkenud. Muuseas, kateedrist töötajate käest pole ükski ametiisik püüdnud nende kursuste toimumise kohta andmeid koguda või enne süüdistuste esitamist oletatava sõltumatu kontrolli (kuulujuttude?) andmeid kateedrile tutvustada. Tuju on kolleegidel muidugi paha, kuid igatahes julgen siiski teatada: lähemal ajal kuulutab filosoofia ja poliitikateaduse kateeder välja sügissemestril loetavad valitavad erikursused (kevadsemestri omad tehakse loomulikult teatavaks hiljem).

EERO LOONE

VALIKKURSUSED

(Algus 3. lk.)

Õpime lugema, refereerima ja annoteerima teaduslikku kirjandust	34	"	v.-õ. S. Zaikina
Keelte õpetamise aktuaalseid probleeme	34	"	p. A. Metsa, d. K. Allikmets
Semasioloogia probleeme (saksa keele põhjal)	30	saksa filol.	p. J. Tuldava
Loengud rootsi kirjandusest (eesti k.)	15		mag. H. Mälk
Saksamaa ajalugu	36	"	d. K. Lepa
Leedu keele algkursus	64		D. Barauskaite
Leedu kirjandus	32		D. Barauskaite

Füüsika– keemiateaduskond

Keskkooli keemiaülesannete lahendamise võimalused	18	anorg. keem.	d. R. Pullerits
Elektrokeemiliste protsesside kineetika	32	"	p. V.Past
Aatomispektraalanalüüsi meetodid	34	anal. keem.	d. H. Kokk
Orgaanilised reaktiivid kaasaja analüütilises ja kliinilises keemias, bioloogias ja keskkonnaseisundi kontrollis	16	"	v.-õ. H. Kuus
Katalüütiline (kineetiline) analüüs	8	"	v.-õ. H. Kuus
Kromatograafia, elektroforees ja massspektromeetria	36	"	p. I. Koppel, v.-t. J. Pentšuk
Laboratoorsed tehnikad	20	"	p. I. Koppel, v.-t. J. Pentšuk
Kaasaegsed kvantkeemia meetodid ja nende rakendused keemias ja bioloogias	34	"	p. I. Koppel, dr. P. Burk., d. U. Mölder
Füüsikalised uurimismeetodid keemias	66	"	p. I. Koppel, d. U. Mölder
Luminestsentsanalüüs	8	"	d. M. L. Alisalu
Orgaanilise sünteesi meetodid	34	org. keem.	d. H. Timotheus
Struktuuranalüüs	24	"	K. Linask, A. Uri
Orgaanilise keemia teoreetilised alused	72	"	p. V. Palm
Keemiline kineetika	54	"	p. V. Palm
Kiirus– ja tasakaalukonstantide väärtuste kasutamine struktuur ja solventsõltuvuste parametriseerimisel	36	"	p. V. Palm
Teadusliku töö metodoloogilised ja psühholoogilised alused	36	"	p. V. Palm
Faasidevahelise piirpinna ehitus ja adsorptsiooninähtused elektrokeemias	32	anorg. keem	k. E. Lust

Kehakultuuriteaduskond (maht õppenädalates)

Morfo–funktsionaalsed muutused sketilihaste kehalisel tööl ja treeningul	1	spordifüs.	T. Seene	X
Lihasväsimuse füsioloogilised aspektid	1	"	d. M. Pääsuke	XI
Suusatamine	2	suusasp.	d. M. Alev	SM
Mäesuusatamine	2	"	M. Kelder	"
Rahvasport	4	raskej.	v.-õ. E. Prii	"
Vete pääste	1	veesp.	d. H. Laidre	"
Ujumise algõpetus	1	"	d. H. Laidre	"
Rasedate kehakultuur	2	võiml.	d. R. Linkberg	"
Naisvõimlemine	2	"	d. R. Linkberg	"
Kergejõustik	2	kergej.	d. T. Matsin	X—XI
Tervisejooksu tarkvara	1	"	"	X—XI
Kergejõustiku kohtuniku algõpe	1	"	d. A. Pisuke	X—XI
Loogikast tulevasele õpetajale	1	sporditeooria	v.-õ. A. Oja	SM

Majandusteaduskond

Kaubandusettevõtlus	40	turunduse	d. K. Türk
Marketingi alused	24	"	d. M. Miljan
Marketingi süsteem ja juhtimine	10	"	d. A. Aamer
Otsustamine turumajanduses	10	"	d. A. Aamer
Majandusanalüüsi alused, tähtsus ja metoodika	10	raamatupid. ja anal.	d. V. Järve
Raamatupidamise korraldus ja metoodika	8	"	d. V. Järve
Arvestus ettevõtluse eri vormides	10	"	v.-õ. E. Leppik
Majandusanalüüsi graafilised meetodid	8	"	d. J. Alver
Otsustusteooria alused	16	rahvamajandushar. ök.	d. Reiljan
Maailmamajanduse kaasaegsed probleemid	24	"	d. J. Reiljan
Väikeettevõtte loomise ja tegutsemise põhialused	24	"	v.-õ. A. Reiljan

Õigusteaduskond

Poliitiliste õpetuste arengujooni Eestis	8	riigi ja õiguse teooria ja ajal.	d. E. Truuväli	IX—X
Peatükke Saksa õigusfilosoofiast	6	"	st. M. Luts	IX–X
Riigi– ja haldusõiguse aktuaalseid probleeme	30	riigi- ja haldusõig.	K. Merusk, I. Koolmeister	IX—X

Milliste mõtetega alustab algavat õppeaastat TÜ ametiühing?

❑ **TÜ ametiühingu esimees hr Aleksander Jakobson:** ❑

Neljapäeval toimub a/ü komitee koosolek, kus tahame paika panna tööülesannete pingerea algavaks semestriks. Ülesandeks number üks on jätkuvalt töötajate palgad. Sel semestril on ette nähtud palga tõus. Vaatame, mis saab edasi.

Väga põhjalikult tuleb tegelda töötajate elamistingimustega. On vaja läbi viia elamistingimuste analüüs. Korteritaotlejatena on kirjas ligemale 300 inimest, seega ca 10% töötajaskonnast. Ülikooli inimesed on olnud tagasihoidlikud ja aastate viisi olukorraga leppinud.

Ma olen näinud, millistes jubedates tingimustes osa meie töötajaid on sunnitud elama. Kahjuks puuduvad elamispinna kõlblikkuse hindamiseks selged objektiivsed kriteeriumid. On vaja jõuda selleni, et elamispinna kõlblikkuse määr ei sõltuks eksperdi subjektiivsest arvamusest ega sellest, kui palju talle makstakse.

Muidugi kavatseme tegelda ka töötingimuste ja sotsiaalküsimustega, pensionäride ja paljulapseliste perede olukorraga. Need oleksid peamised töösuunad algaval semestril, konkreetsetest sammudest loodame ajalehe vahendusel pidevalt teada anda.

☞ INFO ● INFO ● INFO

AVATUD EESTI FOND

Avatud Eesti Fond kuulutab välja konkursi osalemiseks Kesk–Euroopa Ülikooli korraldataval seminaril **««Euroopa uuringute» sisu ja meetodid Kesk–Euroopa kontekstis».** Seminar toimub **Prahas 3.—16. novembril 1991.**

Vaatluse all on «Euroopa uuringud» kui distsipliin, selle olemus ja iseloom põhilistes Lääne–Euroopa institutsioonides ning selle tutvustamise vajadus Kesk–Euroopas.

Kandideerima oodatakse kõrgharidusega noori (soovitavalt ühiskonnateaduste ja õigusteaduse alalt), kelle töö valdkond on seotud Euroopa koostööküsimustega ning kelle vanus ei ületa 35 a.

Kandidaatidel palutakse esitada järgnevad dokumendid:

1 eksemplaris: avaldus,

2 eksemplaris: *curriculum vitae*,

soovituskiri õppejõult või teaduslikult juhendajalt,

head inglise keele oskust tõendav dokument.

Detailse informatsiooni ja avalduse vormi leiate TÜ raamatukogu ruumist 277.

Täidetud avalduse ja vajalikud dokumendid palume tuua **Avatud Eesti Fondi sekretariaati, Tallinn 200 101, Olevimägi 12, tel: 601 895.**

Avalduste esitamise viimane tähtaeg on 20. september 1991.

Ootame rohket osavõttu!

MALL HELLAM,
Avatud Eesti Fondi tegevdirektor

○○○

VÄITEKIRJA KAITSMINE

18. septembril kl. 11 toimub TÜ nõukogu saalis (ph. 204) **Enn Seppeti** doktoriväitekirja «Energeetilise metabolismi, ioonide transpordi ja kontraktiilse funktsiooni kontroll türoidse staatuse poolt roti südames» kaitsmine.

Tööga saab tutvuda TÜ raamatukogus.

❑❑❑

NORRA LEKTORI LOENGUD

TROND TROSTERUD, norra keele lektor Helsingi Ülikoolis, esineb loengutega Tartu Ülikoolis:

19. sept. kl. 16 peahoone aud. 140
«Norra keel ja kultuur».
kl. 18 peahoone aud. 140
«Norra haridussüsteemist»;
20. sept. kl. 14 peahoone aud. 102
«Stipendiumid Norra kõrgkoolides».

Loengud on inglise keeles.

❑❑❑

LEEDU KEEL JA KIRJANDUS

Ülikoolis algavad **leedu keele** loengud algajatele (4 tundi nädalas) ja edasijõudnuile (4 t. näd.) ning **leedu kirjanduse** loengud (2 t. näd., eesti keeles). Lektor DALIA BARAUSKAITE ootab asjast huvitatuid **teisipäeval, 17. septembril kl. 16 praktilise eesti keele kateedris (ph. 024).**

○○○

KODUKULTUURI HUVILISED!

Tudengid, keda huvitavad tekstiili ja moekunsti saladused, tulge TÜ **kodukultuuri kabinetti Tiigi 78—208 16. ja 17. septembril kl. 12—15.** Õperühmadesse registreeritakse nii edasijõudnuid kui algajaid.

○○○

HEI, SUUSASÕBER!

Vanarahva tarkus ütleb, et heal pihlaka–aastal võib oodata ka toredat talve. Sel aastal on pihlapuud igatahes marjade all lookas...

Kõigil huvilistel on võimalus TASUTA kasutada TÜ spordibaase Tartus, Kääriku suusakeskust, teha väljasõite Voore mägisele maastikule, kuulata üldarendavaid loenguid suusatamisest ja saada treeneri teadmisi, praktiseerida spordikohtuniku tööd — kui tulete **kehakultuuriteaduskonna suusaspordi kateedrisse Jakobi 5 ja registreerite end suusatajate gruppi.**

Registreerimisvõimalus on tööpäevadel kl. 9—14 kuni 20. septembrini. Tule ja Sa ei kahetse!

TEADLANE ISLANDIST

Kolmapäeval, 18. septembril kl. 15 peab dr. OLE LINBQUIST zooloogia kateedris (Vanemuise 46) loengu «Vaalaliste ja loivaliste osa Põhja–Euroopa inimkultuuris ja majanduses: ajalooline ülevaade koos iga liigi iseloomustusega».

Neljap., 19. sept. kl. 15 ülevaade vaalapüügi ajaloost jm.

Loengud on inglise keeles, eestikeelse tõlke võimalus.

PERIOODIKA TELLIMINE

Raamatukogu komplekteerimisosakond tuletab teaduskondadele meelde, et perioodikatellimuste esitamise viimane tähtaeg on 20. september! Hinnad mitmekordselt tõusnud!!

KLUBIS

AVATUD DISKOTEEK!

Reedel, 13., laupäeval, 14. ja pühapäeval, 15. septembril.

Algus kl. 21.

Pidu kestab kella poole kaheni öösel.

NB! Üliõpilaspilet KINDLASTI kaasa!

❑❑❑

Kolmapäeviti ja neljapäeviti võid mõnusalt diskotades aega veeta kella 20–st südaööni ÜLIKOOLI KOHVIKUS (Narva mnt. 27.).

❑❑❑

MUUSIKAHUVILINE NOORMEES VÕI NEIU!

Tahad sa ennast proovile panna **diskorina**? Kui oled asjast huvitatud, võta kaasa **oma lint** ja tule klubisse (Tähe tn. 3, ruum 209) neljapäeval, 26. sept. kl. 17 või helista tel. 73 838 kl. 11—13 või 16—18.

NB! Kaotada pole midagi, võidu puhul on Sul taskus korralik tööleping.

MÕTLE JÄRELE!

❑❑❑

Teeme **nukumänguseltskonna**, kus ei mängita siiski ainult nukkudega.

Kui oled huvitatud, tule klubisse (ruum 208) 16. sept. kl. 16—18 või 17. sept. 16.30—18.

❑❑❑

SAAME KOKKU!

Esmaspäeval, 16. septembril kl.21.

KAI

AABSi 13. BALTI KONVERENTS TORONTO ÜLIKOOLIS

10.—13. juunini 1992

Ettekandeid võib esitada järgmistel teemadel:

- kunst ja film,
- ajalugu,
- kirjandus,
- keskkonnaprobleemid,
- lingvistika,
- ühiskonnateadused.

Osa võtta soovijailt on vaja ettekande lühikokkuvõtet (inglise või saksa keeles) ja *curriculum vitae* enne 15. oktoobrit 1991. Kohalejõudnutele saame lubada toetust, mis kataks konverentsi– ja majutamiskulud konverentsi ajal.

Ettepanekud saata:

kirja teel: OLAVI ARENS
Dept. of History
Armstrong State College
Savannah,
Georgia 31419—1997
U.S.A.

või fax (519)884—8854
TOIVO MILJAN
Dept. of Political
Science
Wilfrid Laurier Univ.
Waterloo, Ontario
Canada N2L3C5

HEI, HEI!

Toimetus palub väga, väga, et lood ja pildid oleksid kohal juba **eelmise nädala algul.** Ilmumisnädala algul kuni teisipäeva lõunani ainult teated. Peame sellest kinni, kuni kogemusi uut moodi lehetegemisel rohkem.

Lehe **tellimishinna** teatame järgmises numbris.

Toimetus

UT
TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK.
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 1841. Tiraaž 2000.
35 180

NR. 25 (1647)
REEDE,
20. SEPTEMBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 30 KOP.

Universitas Tartuensis

- ÜLI-ÕPILASKONNA PÕHIKIRI — 2. lk
- ÜLI-ÕPILASKOHTU PROJEKT, REFERENDUMI PROJEKT — 3. lk.
- KUHU NIHKUB FILOSOOFIA – 4. lk.

FILOSOOFIA – TEADUSKONNA LÄVEL

❑ **Psühholoogia kateedri juhataja prof. PEETER TULVISTE on filosoofiateaduskonna taastamiskomisjoni esimees. Mida võite öelda praegu «UT» lugejale?**

«Reedel, 13. septembril toimus rektori juures koosolek, kus osalesid ajaloo– ja filoloogiateaduskondade ning filosoofia kateedri professuur ja dotsentuur. Rektor esitas filosoofiateaduskonna taastamise kava, palus mul moodustada taastamiskomisjon ning asuda selle tööd korraldama. Eesmärgiks on seatud, et teaduskond saaks oma tööd alustada uuest aastast.

Filoloogiateaduskonna dekaan dots. Jüri Valge tõdes, et raskesse olukorda satuvad taastamiskomisjonis osalevad filoloogiateaduskonna õppejõud, sest teaduskonna nõukogu ei pidanud filosoofiateaduskonna loomist otstarbekaks.

Küsis URMAS AUNIN

POOL BUSSIPILETIT ESIALGU JÄÄB

❑ **Transpordiministeerium tahab tudengite soodustusest loobuda** ❑

Alates 1. oktoobrist saavad tudengid taas osta pool bussipiletit.

Pärast viimast hinnatõusu hakkasid levima kuuldused, et osavalt on tühistatud ka ENSV MN 1979. aasta 9. jaanuari määrus nr. 7, mis selle soodustuse kehtestas. Nagu kinnitas pärimise peale EV transpordiministeeriumi reisijateveo büroo juhataja Juhan Lass, määrus kehtib. Transpordiministeerium on küll pidanud plaani soodustuste korda muuta, aga vastav kava tahetakse valitsusele üle anda alles septembri lõpus. Kas valitsusel praegu on aega sellise asjaga tegelda, pole teada.

Transpordiministeeriumi arust on teiste reisijate arvel saadavat soodustust mõtet anda vaid lastele ja I grupi invaliididele. Teistele oleks vaja välja töötada kompensatsioonide süsteem. Ilmselt hakkaks tudengitele bussisõiduraha andma kas haridusministeerium või kõrgkool. Kas neil selleks raha on, on iseküsimus. Nimetatud kord kehtib vaid kaugliinidel, sest linna– ja maakonnaliine doteerib kohalik omavalitsus niikuinii. Omavalitsus siis ka otsustab, kellele ja kui palju juurde maksta.

Pentsikusse olukorda satuvad üliõpilased siis, kui valitsus või ülemnõukogu võtab nõuks tühistada kõik ENSV Ministrite Nõukogu määrused. Vastavaid ettepanekuid on tehtud ja siis pole üliõpilasel enam midagi kosta.

URMAS LOIT

➥ EESTI AJALOO FAKULTATIIVKURSUS

Nii nagu möödunud õppeaastal, loevad Eesti ajaloo kateedri õppejõud ka sel õppeaastal Eesti ajaloo fakultatiivkursust kõigile soovijaile. Käsitletakse Eesti ajalugu vanimast ajast kuni nüüdisajani 48 loengutunni ulatuses (á 24 tundi semestris). Kursus lõpeb soovi korral eksamiga. Kursuse arvestuslik maht (eksami sooritamisel) on 2 õppenädalat.

● **Loengud toimuvad kolmapäeviti kl. 18 peahoone aud. 133.**
Sügissemestri loengute kava:

2. X Sissejuhatus. Ülevaade kirjandusest.	Prof. S. Vahtre
9 X Muinasaeg.	Õp. A. Mäesalu
16. X "	Õp. A. Mäesalu
23. X Muistne vabadusvõitlus.	Prof. S. Vahtre
30. X Eesti keskaeg.	Prof. S. Vahtre
6. XI "	Prof. S. Vahtre
13. XI Liivi sõda.	Dots. M. Laur
20. XI Rootsi aeg.	Dots. M. Laur
27. XI "	Dots. M. Laur
4. XII Põhjasõda.	Dots. M. Laur
11. XII Eesti XVIII sajandil.	Dots. M. Laur
18. XII Eesti XIX saj. 1. poolel.	Dots. M. Laur

➥ TÕLKEKABINETIS

alustab neljapäeval, 26. septembril **Peeter Olesk** loengusarja **sissejuhatus filoloogiasse.** Loengud toimuvad **neljapäeviti kl. 18.15 ph. aud. 139.**

Võrreldes möödundaastase teemaga «Sissejuhatus filoloogiasse tõlkijaile» on algav kursus kavandatud süvendatuna ja laiendatuna: mõeldud pole see mitte ainult tõlkimishuvilistele, vaid kõigile, kel ühel või teisel viisil tuleb kokku puutuda tekstide mõistmise, tõlgendamise ja tõlkimise probleemidega. Seega on lisaks tulevastele filoloogidele, ajaloolastele ja teoloogidele oodatud kõik, kes arvavad käsiteldavast endale tulu tõusvat.

➥ VANAKREEKA KEEL

Neil, kes alustasid fakultatiivset õppimist möödunud aasta sügissemestril ja on huvitatud jätkamisest, soovitan alates novembrist/detsembrist osa võtta **klassikaliste filoloogide või teoloogide vanakreeka keele loenguist.**

JAAN UNT

❑ Rõõmsat vastupidavust! ❑

● REKTOR PROF. JÜRI KÄRNERI KÕNE AVAAKTUSEL ●

➥ (Algus eelmises lehes)

HARIDUSE STRUKTUURIST JA ORGANISATSIOONIST

Nii hariduse struktuuris kui ka organisatsioonis peaksid akadeemiliste kodanike ja Eesti riigi huvid kokku puutuma. Hariduse struktuuri all mõtlen ma enneköike fundamentaal– ja kutsehariduse suhet. Esimese tähtsust oleme autonoomia tuhinas ehk juba piisavalt rõhutanud, vähem oleme rääkinud kutsest ja selle vajadusest. Kui Eesti Vabariik hakkab haridust väärtustama (ja ta peab seda tegema), siis hakkab ta väärtustama ka kutseid. Nende valdkondade arv, kus Tartu Ülikoolis saanud hariduse **põhjal** on võimalik kutset taotleda, peab olema võimalikult suur. Traditsioonilistele kutsete omandamiseks (arst, jurist, õpetaja, pastor jt.) on kõigis teaduskondades tohutud võimalused. Tartu Ülikool peab rohkem organiseerima oma kutsekursusi, mille lõpetamine annab õiguse kandideerida uuele töökohale ja saada suuremat palka.

Teisena rõhutaksin **hariduse organisatsiooni.** Selle all mõtlen akadeemiliste jõudude paigutust. Üleminek ainesüsteemile nõuab õppeainete korrastamist erialati ja nõnda, et igale ainele oleks tagatud loov, uut kogemust ning uusi haritlasi pakkuv õpetamine. Sellist õpetamist peab kandma korraline professuur. Senises ülikoolihariduses oli — ja on praegugi — keskmeks kateedrijuhataja, seega akadeemilise administratsiooni liige. Korraline professuur kui ülikoolihariduse kese seab esikohale erialased, distsiplinaarsed suhted ja võimendab just neid, mitte aga katusorganisatsiooni. Jutt ei ole üldsegi mõistete «kateeder» ja «instituut» kaotamisest. Jutt on sellest, et tuleb määratleda erialad, milles on Tartu Ülikoolis võimalik korraldada doktoriõpet, õpetada inimesi, kes oleksid suutelised lahendama erakordselt keerulisi probleeme. Doktoriõppe tagatiseks ongi korraline professuur, kõrgeimat pädevust eeldavatele kohtadele valitud õppejõud, kes on uurimistöö initsiaatoriks ja erinevate põlvkondade ühendajaks.

Mida uut see tähendab? Vanas korralduses viis iga doktorikraad automaatselt ka professorikutseni. Professorikoha ja –kutse automaatsus viis professori väärtuse alla, takistamata samal ajal seda, et katusorganisatsiooni juhiks valimisel võis dotsent olla professorist eelistatum. Õppetool ei ole uus katusorganisatsioon, nagu seda püütakse teha. Õppetool on distsiplinaarselt määratletud korralise professori koht, mida võib samal alal olla mitu. Ainult et professorikohta ei kaitse nüüd enam tema doktorikraad, vaid aine, milles toimub teadushariduse andmine kuni doktoriväitekirja kaitsmiseni.

Niisiis seisab ees paljude disproportsioonide kõrvaldamine. See on loomulik protsess, mille muudab valusaks teadmatus, just nimelt see, et me ei tea praegu kindlalt, kui palju on meil vahendeid. Siin tulebki esile riigi osa *universitas*'e kindlustamisel. Eesti Vabariik ei tohi olla oma rahva suhtes negatiivse väärtusega ühiskonnakorraldaja, nagu Nõukogude Liit on olnud Eesti suhtes. Järelikult peab meie riik garanteerima vähemasti nelja:

seda, et vaimne lõõgijõud oleks pidevaks prioriteediks arendusvahendite saamisel;
seda, et vaimne töö oleks progressiivselt väärtustatud õppima asumisest inimese elupäevade lõpuni;
seda, et loov informatsioon jõuaks oma sünnikohast võimalikult kaugemale ja
seda, et loovus pidevalt laieneks.

Õppimise ja teadusliku töö kulukus n.–ö. omast taskust on ülikiiresti kasvanud. Kui jätta nende kulude pööramine tuludeks ainuüksi vaimsete inimeste ennastsalgavuse ja mõnes mõttes ohvrimeelsuse hoolde, siis see ei hävita vaimseid püüdeid ,ma riigis sugugi mitte vähem kui okupatsioonivõim.

Rahvusliku ühiskonna avamine läände viib Tartu Ülikooli Põhjamaade, Euroopa ja maailma ülikoolide pere loomulikuks liikmeks. See tähendab pidevalt konkurentsi ülikoolide **vahel**, ka oma vabariigi uute ülikoolidega. Meie ülikooli **sees** tekib täiendav konkurss siis, kui EV valitsus tõepoolest otsustab akadeemia uurimisinstituudid allutada olemasolevatele ülikoolidele. Selline uurimisinstituutide võimalik juurdetulek muudab professuuri korrastamise vaat ehk päevakäsuks. Siin on nüüd tähtis, et *alma mater Tartuensis* püsiks sel omal kursil, mida ta on ise maha pannud.

Austatud kuulajad! Aasta tagasi rääkisin ma siinsamas, et me taastame Gustav Adolfi mälestussamba. Me teeme seda. Selle kohustuse siirdumine eelolevasse sügisesse (mõne kuu pärast) näitab aga, et midagi jäi eelmisel õppeaastal lõpetamata. Mulluses kõnes ei olnud veel juttu usuteaduskonna taastamisest. See on ometi teoks saanud — kevadsemestri jooksul otsustas ülikooli nõukogu taastada teaduskonna, mis vägivaldselt suleti rohkem kui pool sajandit tagasi. Täna on usuteaduskonna värsked tudengid ja õppejõud meie keskel. Õnnitleme teid kõiki! Esimene teaduskondade järjestuses on taas omal kohal. Töö teaduskondlike piiride tõmbamisel jätkub ja peabki jätkuma, sest just teaduskondlikkus toob esile ainete telje ja seosed. Kunstlikke struktuure analüüsides näeme, kuivõrd ummikusse nad on jooksnud.

Veel tuleb rääkida ühest kiirülesandest. Kuni meil ei ole kehtivat põhiseadust, on ülikool oma otsustes hämmastavalt vaba, just võõraid hämmastavalt vaba. Uue põhiseaduse kehtima hakates fikseeritakse ka ülikooli jaoks nõuded, mida enam suvaliselt täita ei saa. Meil on vaja pidevalt korrastada oma põhikirjalisi dokumente, et kaitsta oma autonoomiat seestpoolt. Selliste normatiivaktidega õiendamine ei meeldi mõnelegi, sest segavat igapäevast tööd, kuid me ei tohi ju oma riigis elada nagu moonakad mõisas, kus kehtib võõra sätitud kord.

Üle 70 aasta tagasi sai Tartu Ülikoolist Eesti ülikool. Tartu rahu ei olnud veel sõlmitud, kuid oma riik oli välja kuulutatud. Gustav Suits soovis siis, et

«Õnn sellele, kel põues köeb kutse loov,
au, kelles teostub elu surematu soov.

Täna jätkab Tartu Ülikool oma tööd juba tunnustatud iseseisvusega Eesti Vabariigis. Et see iseseisvus kehtiks tingimusteta, selleks soovigem, et neid, kelle põues loov kutse köeb, tuleks meie keskele järjest juurde ja juurde ja et nad ei väsiks.

Rõõmsat vastupidavust, armsad akadeemilised kaaslased!

2. septembril 1991

Mitu üllatust valmistas õppeaasta esimesel päeval ülikooli ajaloomuuseum. Õhtuks kokkukutsutuile kingiti värskelt trükist ilmunud muuseumi kataloog, tutvustati tänapäeva ajaloo saali otsaseina paigutatud Välis–Eesti teadlaste kaarti ning kutsuti esimest korda TÜ teadlaste baari, mille asukohaks saab muuseumi nõukogu ruum.

EDUARD SAKI foto

Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna PÕHIKIRI

EDUSTUS VÕTTIS VASTU TÜ ÜLIÕPILASKONNA UUE PÕHIKIRJA NING KINNITAS ÜLIÕPILASKONNA VALITSUSE KOOSSEISU

TÜ üliõpilaskonna edustus võttis oma 10. septembri koosolekul vastu **uue TÜÜ põhikirja,** mis oma kehtima hakkamisega asendab kevadel edustuses vastu võetud ajutist põhikirja. Põhikiri avaldatakse UT–s.

Uus põhikiri näeb peamise uuendusena ette lisaks seadusandlikule parlamendile — edustusele — ka igapäevatöö tegija ja edustuse otsuste täideviijana **Üliõpilaskonna Valitsuse**. Põhikirja järgi valib edustus valitsuse moodustaja, kes esitab edustusele kuni 13–liikmelise valitsuse nimekirja, mille edustus peab kinnitama. Valitsuse liikmed ei tohi olla edustuse liikmed.

Edustus valis **valitsuse moodustajaks Kaarel Tarandi,** kelle esitatud valitsuse nimekiri ka kinnitati. Valitsuse koosseis on järgmine:

esimees Kaarel Tarand,
finantssekretär Karli Lambot,
haridussekretär Eno Tõnisson,
välissekretär Maris Jesse,
sotsiaalsekretär Madli Päts,
infosekretär Olavi Paide.

Pärast valitsuse koosseisu kinnitamist lõpetati edustuse otsusega senise edustuse juhatuse töö. Edustust juhivad 4. septembri koosolekul valitud **eesistuja Martti Raidal** ning tema **asetäitja Taavi Toom**.

❑❑❑

10. septembri koosolekul kuulas edustus veel aruandeid suvisest tegevusest ning Tallinnas 9. septembril toimunud Eesti üliõpilaskondade ühisnõu **pidamisest, samuti finantsaruannet.** Edustuses esitati **üliõpilaskohtu põhikirja eelnõu** ning otsustati üliõpilaskohtu vajalikkuse teemal korraldada avalik arutelu.

Veel otsustas edustus, et valitsus aitab Eesti Arstiteadusüliõpilaste Liidul leida raha erialakonverentsi korraldamiseks.

Edustus otsustas, et TÜ üliõpilaskond hakkab Mati Upruse ja Arlis Narusberki maali– ja graafikanäituse sponsoriks. Näitus jääb fotogaleriis «Illegaard» avatuks oktoobri lõpuni. Kuna näituse sponsor on TÜ üliõpilaskond, on üliõpilastele üliõpilaspileti etenäitamisel **sissepääs tasuta**.

OLAVI PAIDE,
üliõpilaskonna valitsuse infosekretär

I Üldsätted

§ 1. Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna (TÜÜ) moodustavad kõik Tartu Ülikooli (TÜ) päevase osakonna üliõpilased ja magistrandid.

§ 2. TÜÜ–l on juriidilise isiku õigused, oma sümboolikaga pitsat ja nurgatempel.

§ 3. TÜÜ tegevuse eesmärgid on:

1) oma liikmeskonna vaimsete, majanduslike ja sotsiaalsete huvide ja õiguste eest seismine;

2) oma liikmete esindamine;

3) oma varade valitsemine.

§ 4. Oma eesmärkide saavutamiseks on TÜÜ–l õigus luua vajalik materiaalne baas ja arendada üliõpilaselu toetamiseks majandustegevust, moodustades oma alluvuses ettevõtteid ja fonde, luua sidemeid kõrgkoolide, organisatsioonide ja ettevõtetega nii kodu– kui välismaal.

§ 5. Oma tegevuses juhindub TÜÜ käesolevast põhikirjast, TÜ põhikirjast ja Eesti Vabariigis kehtivast seadusandlusest.

§ 6. TÜÜ sissetulekud koosnevad:

1) edustuse poolt kehtestatud liikmemaksudest;

2) igal aastal TÜ eelarvest TÜÜ–le määratavast osast;

3) vabatahtlikest annetustest asutustelt, ettevõtetelt, organiatsioonidelt ja kodanikelt;

4) TÜÜ majandustegevusest ja üritustest saadud tuludest;

5) muudest laekumistest.

§ 7. TÜÜ–l on oma sümboolika.

§ 8. TÜÜ siseelu reguleerib kodukord, mis on välja töötatud käesoleva põhikirja alusel.

II TÜÜ liikmete õigused ja kohustused

§ 9. Kõik TÜÜ liikmed on õiguste ja kohustuste poolest võrdsed.

§ 10. TÜÜ liikmel on õigus:

1) võtta osa TÜÜ üritustest, taotleda laene ja toetusi, kasutada muid soodustusi;

2) pöörduda abi saamiseks ja oma õiguste tagamiseks TÜÜ organite poole;

3) moodustada üliõpilasorganisatsioone ja klubisid või astuda olemasolevate liikmeks ning taotleda TÜÜ kaudu osavõttu rahvusvaheliste organisatsioonide tööst;

4) valida ja olla valitud TÜÜ organitesse;

5) nõuda informatsiooni ja teha ettepanekuid TÜÜ tegevuse asjus, kritiseerida TÜÜ organite tööd;

6) osaleda TÜÜ Edustuse koosolekutel.

§ 11 TÜÜ liige on kohustatud:

1) täitma käesoleva põhikirja nõudeid;

2) täitma muid TÜÜ ja tema organite kohta käivaid otsuseid ja seadusi;

3) tasuma TÜÜ liikmemaksu.

III TÜÜ edustuse koosolekud

§ 12. TÜÜ Edustuse koosolekud jagunevad korralisteks ja erakorralisteks. Edustuse korraline koosolek kutsutakse kokku üks kord kuus kindlaksmääratud päevadel. Koosoleku korda reguleerib kodukord.

§ 13. TÜÜ Edustuse liikmetele on TÜÜ Edustuse koosolekuist osavõtmine kohustuslik.

§ 14. TÜ Valitsuse esindajatel on õigus TÜÜ Edustuse ja TÜÜ muude organite koosolekuist sõnaõigusega osa võtta.

§ 15. TÜÜ–l on õigus oma esindajate kaudu täievoliliselt osa võtta TÜ Valitsuse ja kõigi tasemete nõukogude koosolekutest vastavalt TÜ põhikirjale, TÜ Valitsuse ja nõukogude koosseisu kuuluvad üliõpilased vastavalt Tartu Ülikooli põhikirjale ja teistele normatiivaktidele.

§ 16. TÜÜ–l on õigus teha TÜÜ Edustuse kaudu käesoleva põhikirja ja kodukorra alusel otsuseid, mis on kohustuslikud kõigile TÜÜ liikmeile. Kõiki TÜÜ liikmeid puudutavad otsused jõustuvad ajakirjanduses avaldamise hetkest. Muud TÜÜ edustuse otsused jõustuvad nende vastuvõtmise hetkest, kui neis pole sätestatud teisiti.

IV TÜÜ korraldus ja juhtimine

§ 17. TÜÜ organid on TÜÜ Edustus (edustus), TÜÜ Valitsus (valitsus), revisjonitoimkond, toimkonnad ja TÜÜ Üliõpilaskohus (üliõpilaskohus).

§ 18. TÜÜ kõrgeim organ on tema liikmete poolt üldistel ühetaolistel, otsustel ja salajastel valimistel valitud esindusorgan — edustus.

§ 19. Edustus on 25–liikmeline. Edustuse ametisoleku ajaks on üks aasta algusega 1. septembril. Korralised valimised toimuvad iga aasta aprillis.

Eelmine edustus täidab oma kohustusi kuni uue edustuse esimese koosolekuni.

Edustuse valimise tingimused ning üksikute liikmete vahetumine tööperioodi jooksul sätestatakse kodukorras valimiseeskirjaga.

§ 20. Edustuse liikmed ei või kuuluda valitsuse koosseisu ning ei ole seotud mandaadiga, vaid otsustavad küsimusi oma arusaamade järgi.

§ 21. Edustuse võimkonda kuuluvad kõik TÜÜ–d puudutavad küsimused, kui need ei ole antud käesoleva põhikirja alusel teistele TÜÜ organitele.

Edustuse ainupädevusse kuulub:

1) TÜÜ põhikirja ja kodukorra vastuvõtmine ning nendesse muudatuste tegemine;

2) valitsuse ja toimkondade valimine, tagasikutsumine ning nende aruannete kinnitamine;

3) üliõpilaskohtu valimine;

4) eesistuja ja tema asetäitja valimine;

5) palgaliste ametikohtade moodustamine ja kaotamine;

6) TÜÜ eelarve vastuvõtmine;

7) TÜÜ majandusküsimuste üldküsimuste arutamine ja neis otsuste tegemine;

8) valitsuse erakorraliste otsuste kinnitamine;

9) TÜÜ ametlik esindamine rahvusvahelises suhtlemises;

10) üliõpilaskonna liikmemaksu suuruse ja maksukorra kindlaksmääramine.

§ 22. TÜÜ nimel sõlmitavad lepingud ja muud seadusandlikud aktid kirjutab alla:

1) edustuse eesistuja (asetäitja) või selleks volitatud edustuse või valitsuse liige;

2) valitsuse ülesannete lahendamisel valitsuse esimees (asetäitja).

TÜÜ kohustused ja volikirjad kirjutab edustuse otsuste põhjal alla edustuse eesistuja (asetäitja).

Finants–majanduslikele dokumentidele kirjutavad alla valitsuse esimees (asetäitja) ja finantssekretär.

§ 23. Edustuse eesistuja ja tema asetäitja valib edustus oma liikmete seast. Eesistuja (asetäitja) kohustuseks on edustuse organiseerimine, koosolekute ettevalmistamine ja läbiviimine. Eesistuja ja tema asetäitja puudumisel viib koosoleku läbi revisjonitoimkonna esimees.

§ 24. TÜÜ täidesaatev organ on edustuse poolt valitud TÜÜ valitsus, mis koosneb kuni 13–st liikmest. Valitsuse liige ei või samaaegselt kuuluda edustuse koosseisu.

§ 25. Valitsus on aruandekohustuslik teda valinud edustuse koosoleku ees.

§ 26. Edustus valib oma esimesel koosolekul valitsuse moodustaja, kes esitab hiljemalt 3 päeva enne järgmist edustuse koosolekut valitsuse liikmete nimekirja koos vastavate ametikohtadega.

Kui edustus nimekirjas olevat kandidaati ei kinnita, siis teeb edustus valitsuse moodustajale ülesandeks esitada järgmisel koosolekul uus kandidaat või valib edustus uue valitsuse moodustaja.

§ 27. Kui valitsuse liige ametiaja kestel edustuse poolt ametist vabastatakse, esitab valitsuse esimees vabanenud kohale uue kandidaadi. Kui edustus kandidaati ei kinnita, teeb edustus valitsuse esimehele ülesandeks esitada uus kandidaat.

§ 28. Valitsuse esimees (asetäitja) on kohustatud osa võtma igast edustuse koosolekust, omades sõnaõigust.

§ 29. Edustus võib 2/3 häälteenamusega valitsuse (liikme) vabastada tema kohustustest enne tähtaega. Antud küsimuse päevakorda võtmiseks peab soovija esitama eesistujale eelnevalt kirjaliku põhjenduse. Valitsuse (liikme) ametisoleku aeg kestab kuni uue valitsuse (liikme) valimiste teatavaks tegemiseni.

§ 30. Edustuse tegevuse lõppemisel või lõpetamisel jääb TÜÜ kõrgemaks organiks valitsus, kes juhul, kui korraliste edustuse valimisteni jääb rohkem kui kolm kuud, korraldab edustuse erakorralised valimised.

§ 31. TÜÜ Valitsus:

1) täidab edustuse otsuseid;

2) valdab ja valitseb TÜÜ vara;

3) arendab üliõpilaselu toetamiseks finants–majanduslikku tegevust;

4) hoiab korras TÜÜ kirjavahetuse ja arhiivi;

5) esindab TÜÜ–d;

6) lahendab edustuse koosolekute vahelisel ajal kõik jooksvad küsimused;

7) võib teha edasilükkamatu iseloomuga küsimustes otsuseid, mis esitatakse järgmisele edustuse koosolekule kinnitamiseks;

8) koostab TÜÜ eelarve ja esitab vastuvõtmiseks edustuse koosolekule;

9) koostab aasta töökava ja tegevusaasta aruande ning esitab edustusele aruande koosolekutevahelise aja tegevusest;

10) viib läbi edustuse või üliõpilaskohtu ülesandel referendumeid;

11) annab nõusoleku TÜÜ nimel mitmesuguste ettevõtmiste ja võistluste korraldamiseks;

12) sõlmib ja lõpetab töölepinguid palgaliste ametikohtade täitmiseks.

§ 32. Valitsuse koosolekud toimuvad vähemalt kord nädalas. Koosolekut juhatab valitsuse esimees (asetäitja) ja protokollib sekretär.

§ 33. Valitsuse koosolek on otsustusvõimeline, kui kohal on vähemalt 2/3 valitsuse liikmetest, nende seas esimees või asetäitja. Valitsuse koosolekuist osavõtmine on valitsuse liikmetele kohustuslik.

§ 34. Valitsuse koosolekuist võivad sõnaõigusega osa võtta edustuse eesistuja (asetäitja) ja toimkondade juhatajad.

Otsused tehakse hääleõiguslike koosolijate lihthäälteenamusega. Häälte pooleks jagunemisel otsustab esimehe (asetäitja) hääl.

§ 35. Valitsus võib vajadusel moodustada toimkondi. Toimkondadesse võivad kuuluda ka liikmed väljastpoolt TÜÜ–d.

§ 36. Revisjonitoimkond on kolmeliikmeline ning aruandekohustuslik teda valinud edustuse koosoleku ees. Revisjonitoimkonna liikmed ei või pidada revideerimisele tulevaid ameteid.

Revisjonitoimkonna ülesandeks on aruannete tõestuse ja eelarvete vastavuse kontrollimine, samuti järelevalve TÜÜ majapidamise ja asjaajamise üle.

Revisjonitoimkonna liikmed valivad endi hulgast juhataja, kes kutsub kokku ja juhatab selle koosolekuid.

§ 37. TÜÜ siseste vaidluskküsimuste lahendamine ning referendumite läbiviimise otsustamine kuulub üliõpilaskohtu kompetentsi. Üliõpilaskohus, mis moodustatakse edustuse poolt üheks aastaks, koosneb viiest kuni üheksast kohtunikust, kes ei õle edustuse ega valitsuse liikmed.

Üliõpilaskohtu töökorra sätestab üliõpilaskohtu menetluskord.

V TÜÜ tegevuse lõpetamine

§ 38. TÜÜ lõpetab oma tegevuse kas Tartu Ülikooli tegevuse lõppedes, TÜÜ–s läbiviidud referendumi alusel või 3/4 edustuse liikmete otsusega, kui loodud kujul ei saa TÜÜ enam eksisteerida.

Referendumi kord on sätestatud TÜÜ kodukorras.

§ 39. TÜÜ tegevuse lõpetamiseks määrab edustuse likvideerimistoimkonna, mis lahendab TÜÜ tegevuse lõppemisega seotud küsimused. Likvideerimistoimkonna määramise järel lõpetavad edustus ja valitsus oma tegevuse ja nende volitused lähevad üle likvideerimistoimkonnale.

§ 40. Tegevuse lõpetanud TÜÜ varade ja rahaliste vahendite saatus määratakse kindlaks likvideerimistoimkonna sellekohase otsusega, kusjuures nimetatud varasid ja rahalisi vahendeid tuleb kasutada TÜ üliõpilaste üldiste vajaduste rahuldamiseks.

VI Lõppsätted

§ 41. TÜÜ põhikirja muutmise algatamise õigus on TÜÜ referendumil, TÜ nõukogul ja edustusel. Muutmiseelnõu arutamine toimub vastavalt koosoleku korrale.

§ 42. Käesolev põhikiri, samuti sellesse tehtud muudatused jõustuvad pärast nende kinnitamist TÜ nõukogus ning registreerimist Tartu Linnavalitsuses.

❑❑❑

Põhikiri vastu võetud edustuse 10. septembri koosolekul

Täna avaldame kaks seaduseelnõud. Need on koostanud edustuse õigustoimkonna juuraüliõpilane Terje Tari. Edustus neid veel arutanud pole, vaid otsustas enne projektide lugemisele võtmist tutvustada neid üliõpilaskonnale, et avalikus arutelus ja ettepanekutes edustuse õigustoimkonnale avaldataks arvamust nende seaduste vajalikkuse üle ning selle kohta, mida nad peaksid sisaldama.

Arutelu avavad kaks lühiintervjuud üliõpilastega, kes väljendavad oma arvamust referendumiseaduse ja üliõpilaskohtu vajalikkuse üle TÜÜ-s.

EELNÕU. KOOSTANUD EDUSTUSE LIIGE TERJE TARI.

▼ TÜÜ ÜLIÕPILASKOHUS

1. Üliõpilaskohus (ÜK) on Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna (TÜÜ) kohtumõistmise instants, millele alluvad kõik üliõpilaskonnasisesed konfliktide ja vaidluste lahendamised. ÜK jurisdiktsioonile alluvad kõik TÜÜ liikmed.

2. ÜK eesmärgiks on kaasa aidata eetiliste ja õiguslike väärtuste juurdumisele üliõpilaskonna käitumises.

3. ÜK ülesanded:

1) TÜÜ põhikirja ja kodukorra, nende juurde kuuluvate dokumentide ja akadeemilise korra rikkumiste arutamine;

2) edustuse või valitsuse kehtestatud normatiivaktide seaduslikkuse üle tekkinud vaidluste läbivaatamine;

3) TÜÜ liikmete nõudmisel referendumi algatamine;

4) vajadusel õiglase hinnangu andmine TÜÜ organite tegevusele;

5) TÜÜ liikmete õiguste kaitsmine ning vajadusel vastavasisuliste taotluste tegemine TÜ valitsusele ja teaduskondadele;

6) TÜÜ liikmete vaheliste vaidlusküsimuste lahendamine;

7) süüdiolevate TÜÜ liikmete karistamine;

8) väikeettevõtte «Üliõpilasküla» ühisnõukogu otsustele esitatud kaebuste läbivaatamine apellatsiooni korras.

4. ÜK lähtub oma tegevuses Eestis kehtivatest seadustest, TÜ ja TÜÜ põhikirjast ning teistest TÜ-s ja TÜÜ-s kehtestatud normatiivaktidest. ÜK otsused rajanevad seaduslikkuse põhimõttel ja kohtunike südametunnistusel.

5. ÜK valitakse edustuse poolt 5– kuni 9–liikmeline, kusjuures eraldi valitakse ÜK esimees. ÜK asjaajamist korraldab ÜK sekretär. Kohtunike kandidaatide ülesseadmise õigus on kõigil TÜÜ liikmeil. Kohtu liige ei tohi kuuluda edustuse ega valitsuse koosseisu.

6. ÜK liikmed valitakse õppeaasta alguses edustuse poolt üheks aastaks.

7. ÜK liikmed annavad edustuse ees ametivande.

8. ÜK-l on oma sümboolika.

9. ÜK liikmeil on juurdepääs kõigile TÜÜ dokumentidele. ÜK-l on õigus võtta suulisi või kirjalikke seletusi TÜÜ liikmeilt.

10. ÜK ei saa oma liiget selle ametisoleku aja jooksul distsiplinaarkorras karistada.

11. ÜK liikme võib enne tähtaega ametist vabastada tema enda soovil ja edustuse nõusolekul või vähemalt 1/3 edustuse liikmete taotlusel.

12. TÜÜ liikmete suhtes rakendatavad sanktsioonid:

1) laitus;

2) rahatrahv;

3) ettepanek ühiselamust väljaheitmiseks tagasituleku õiguseta;

4) ettepanek TÜ-st eksmatrikuleerimiseks vähemalt üheks aastaks;

5) ettepanek TÜ-st eksmatrikuleerimiseks tagasituleku õiguseta.

13. ÜK arutab TÜÜ liikmete süüasju või vaidlusküsimusi avalikult asjaosaliste või nende esindajate juuresolekul.

14. ÜK on otsustusvõimeline, kui asja arutamisest võtab osa vähemalt 5 kohtunikku, sealhulgas kohtu esimees. Otsus langetatakse konsensuse põhimõttel.

15. ÜK otsused protokollitakse ja avalikustatakse, kohtuotsuse ärakiri antakse asjaosalistele allkirja vastu kätte ning esitatakse ka TÜÜ Valitsusele.

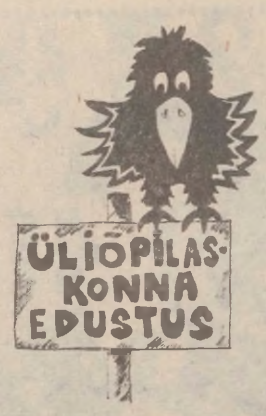

Üliõpilaskohus ja referendumiseadus?

Üliõpilane Terje: «Õudselt oleks vaja mingit sellist kohut, kus üliõpilased saaksid abi, kui mõni õppejõud üldse tudengitega ei arvesta, eksamil erapooletu ei ole või lausa mõnitab. Praegu ei ole ühtegi kohta, kuhu üliõpilased saaksid oma õiguste kaitseks pöörduda. Aga et üliõpilased üksteist karistaksid — see on vist ikka puhas jama. Kui mingi kohus, siis ikka ainult õppetöö asju otsustav. Hakkavad siis edustuse liikmed teisi karistama või? Referendumi võimalus võiks olla küll. Kui edustus kogu aeg mööda välismaad sõidab ja midagi ei tee, siis tahaks tagasi kutsuda. Ainult et sellega ei viitsi vist keegi tegelda.

Üliõpilane Kaido: «Üliõpilaskohtu institutsiooni loomisse suhtun sügava ettevaatlikkusega. Kahtlen kas väljaspool riigi kohtusüsteemi saavad niisugused kohtud eksisteerida. Mis alus on otsustada lähtudes Eesti Vabariigi ja rahvusvahelisest õigusest, sealhulgas inimõigustest, näiteks inimest trahvida või igaveseks keelata tal Tartu Ülikoolis õppimine. Kui üliõpilane ei jõua õpingutes edasi, siis on see iseasi. Kui ma solvan mõnd korporanti või edustajat, siis pöördugu ta riigikohtu poole. Mis aga puutub referendumisse ja edustuse tagasikutsumise võimalusse, siis on see muidugi üks variante, ent mulle näib see liiga sovetlikuna. Parlamenti — see aga edustus justkui oleks — valitakse siiski saadikuid mitte mandaadiga sidudes, vaid neile vaba otsustusõiguse jättes. Saadikute tagasikutsumine on nõukogulik. Parlamendi laialisaatmises ja uute valimiste väljakuulutamises näeb seadusandlus mõningais riikides mõnel juhul valitsuse funktsiooni.»

PROJEKT

▼ TÜÜ REFERENDUMI EESKIRI

I ÜLDSÄTTED

1. TÜÜ referendum on küsitlus TÜÜ liikmete tahte väljaselgitamiseks hääletamise teel, mille kaudu TÜÜ liikmed teostavad kõrgeimat omavalitsuslikku võimu.

2. Kõigil TÜÜ liikmeil on õigus referendumist osa võtta.

3. Referendumi võib algatada:

a) TÜÜ Üliõpilaskohus vähemalt 200 TÜÜ liikme allkirjaga varustatud avalduse alusel;

b) TÜÜ Edustus oma sellekohase otsusega.

4. Referendumi algataja sõnastab referendumil esitatava küsimuse ja võimalikud vastusevariandid.

5. Referendumi kulud kaetakse TÜÜ vahenditest, kui edustus ei otsusta teisiti.

II REFERENDUMI ETTEVALMISTAMINE JA KORRALDAMINE

6. Referendumi ettevalmistamisel ja korraldamisel juhindutakse käesolevast eeskirjast ja edustuse valimiseeskirjast.

7. Referendumi valmistab ette ja korraldab üliõpilaskohtu või edustuse otsuse alusel valitsuse poolt moodustatav referendumikomisjon.

8. Referendumi läbiviimise aja määrab kindlaks referendumi algataja, teatades sellest üliõpilaskohtule vähemalt nädal ette.

9. Referendumi läbiviimise korra määrab kindlaks referendumikomisjon, kes avalikustab sellekohased korraldused vähemalt 5 päeva enne referendumi algust.

10. Referendumi korraldamisel kasutatakse TÜÜ liikmete nimekirja, millega referendumikomisjon võimaldab TÜÜ liikmetel tutvuda vähemalt viis päeva enne referendumi algust.

11. TÜÜ Valitsus kinnitab hääletussedeli näidise ja varustab referendumikomisjoni sedelitega vähemalt 2 päeva enne referendumi algust.

12. Igal referendumist osavõtjal on üks hääl.

13. Hääletamine on salajane ja vabatahtlik.

14. Üldsuse kontrolli tagamiseks võimaldab referendumikomisjon TÜÜ organisatsioonide volitatud esindajatel ja massiteabevahendite töötajatel viibida vaatlejana hääletamise ja hääletamistulemuste kindlakstegemise juures.

III REFERENDUMI TULEMUSE KINDLAKSTEGEMINE

15. Referendumikomisjon teeb TÜÜ liikmete nimekirja alusel kindlaks
— hääletajate üldarvu,
— hääletussedeli saanud hääletajate arvu,
— hääletamisest osavõtnute arvu,
— kehtetuks tunnistatud hääletussedelite arvu,
— iga vastusevarianti pooldanud hääletanute arvu.

16. Hääletussedel tunnistatakse kehtetuks, kui
— sedel ei ole täidetud,
— sedeli põhjal ei saa teha ühemõttelist järeldust hääletaja tahte kohta,
— sedeli trükitud tekstist on osa ära rebitud.

17. Hääletustulemused vaadatakse läbi referendumikomisjoni koosolekul ja need kantakse protokolli. Referendumikomisjon esitab hääletustulemused üliõpilaskohtule kinnitamiseks 3 ööpäeva jooksul pärast referendumi lõppu.

18. Avaldused ja kaebused referendumikomisjoni tegevuse kohta lahendatakse edustuse valimiseeskirjas ette nähtud korras.

19. TÜÜ Üliõpilaskohus loeb referendumi toimunuks, kui sellest võttis osa vähemalt 25% TÜÜ liikmetest.

20. Üliõpilaskohus kinnitab referendumikomisjoni protokolli ja kuulutab viivitamatult välja referendumi otsuse.

IV REFERENDUMI OTSUSE RAKENDAMINE

21. Referendumi otsuse rakendamine on TÜÜ organitele kohustuslik, kui seda toetas
— absoluutne enamus TÜÜ liikmeid,— vähemalt 2/3 referendumil osalenuist.

22. Referendumi otsuse rakendamine on TÜÜ organitele soovitatav, kui seda toetas vähemalt 1/2 referendumil osalenuist.

Koostanud *Terje Tari*

Kas üliõpilaskohus kehtestab paragrahvi võimu üliõpilase üle või mängitakse paragrahviga edasi nagu juurakate rebaste löömisel? Seda paragrahvi hoidis aastal 1969 juuraüliõpilane Valeri Kirs.

info

❑ Reporteritööst huvitatud üliõpilased! ❑

Tudengid, kes on huvitatud koostööst Tartu lokaalraadioga üliõpilas– ja ülikooliasjade kajastamisel, palutakse helistada telefonil **32 283** Handole või **35 331** Olavile. Samas oodatud ka ajalehes «Universitas Tartuensis» üliõpilasproblemaatikast kirjutamisest huvitatud.

❑ Üliõpilasvahetus Kuopioga! ❑

Keemia– ja arstiteadusüliõpilased, kes on huvitatud Kuopio Ülikooli tudengite (ja töötajate) vastuvõtmisest Tartus oktoobri lõpul või novembris ning vastukülaskäigust Kuopiosse veebruaris või märtsis, tulge, palun, kolmapäeval, **25. septembril kell 15** TÜ Üliõpilaskonna Valitsuse välissekretäri Maris Jesse vastuvõtule või helistage telefonil **35 331.**

Suhteid Kuopio Ülikooli Üliõpilaskonnaga vahendab Tartu Ülikooli Üliõpilaskond.

EDUSTUS HARIDUSEST

TÜ üliõpilaskonna edustuse tegevuse algusest on möödas kolmveerand aastat. See on piisavalt pikk aeg, selleks et leida, millises suunas üliõpilaskonna juhtorganid töötama peaksid. Haridustöö tõhustamiseks on välja pakkuda järgmine **projekt.**

.TÜÜ edustuse ja valitsuse töösuunad õppetöö ja hariduse alal 1991/92. õppeaastal.

❑ Õppekirjanduse hankimine välismaa kõrgkoolide üliõpilaskondade kaudu.

❑ Üliõpilastele välismaal õppimisvõimaluste leidmine välismaa kõrgkoolide üliõpilaskondade kaudu.

❑ Õppejõudude– ja üliõpilastevaheliste konfliktsituatsioonide lahendamise mehhanismide väljatöötamine.

❑ Üliõpilaste teadustööde konkursi korraldamine.

❑ TÜÜ edustuse stipendiumide määramine.

Loomulikult on oodatud kõik asjaliku ettepanekud.

ENO TÕNISSON,

TÜÜ valitsuse haridussekretär

❑ ❑ ❑

❑ **TARTU ÜLIKOOLI ÜLIÕPILASKONNA VALITSUSE VASTUVÕTUAJAD:**

esimees Kaarel Tarand — E 14—16
finantssekretär Karli Lambot — T 14—16
välissekretär Maris Jesse — K 14—16
sotsiaalsekretär Madli Päts — N 14—16
haridussekretär Eno Tõnisson — K 15—17
infosekretär Olavi Paide — K 14—16.

☞

TÜ Üliõpilaskonna ruum vana kohviku maja kolmandal korrusel on avatud tööpäeviti 11—15 (ja muidugi nimetatud vastuvõtuaegadel). Tel. on 35 331.

✻ ÕNNITLEME! TULLIO ILOMETS 70 ✻

Seda humoorikat ja toimekat härrasmeest tuntakse kaugel väljaspool Tartu Ülikooli keemiaosakonda, kuigi ka siin on ta orgaanilise keemia kateedri raudvara — pidanud õppejõu ametit 39 aastat. Keegi muidugi ei suuda uskuda, et Tullio Ilomets astus 13. juulil üle 70. eluaasta läve; seda enam, et ta sageli kevadel tõelise vana kooli džentelmenina märkis: «Daamid on jällegi nii kauniks muutunud!».

Kõiki õppeaineid, mida ta oma pika elu– ja tööaja jooksul tudengite rohkem või vähem kõvadesse peadesse on tuupinud, ei jõua ühe hingetõmbega loetledagi. Asendamatu on aga hr. Ilomets orgaanilise analüüsi, värvainete ja looduslike ühendite uurimise alal. Viimasel ajal on tema huviobjektiks olnud Eesti ravimudad, mida ta ise kutsub hellitavalt sapropeelideks. Nagu hästi informeeritud ringkonnad räägivad, võiks Tullio Ilomets olla mitmekordne meditsiinidoktor, paraku on aga teised üles korjanud ja ära kasutanud materjalid, mida ta heldelt enda ümber jagab. Tema huvide diapasoon on ka analüüsi objektide alal väga lai nii ajas kui ruumis, ulatudes sadade aastate taha ja kosmose sügavustesse.

Üks Ilometsa tähtsamatest meelisaladest on veel ajalugu — keemia ajaloo õpetamine, ülikooli ajaloo uurimine, ülikooli ajaloomuuseumi rajamine ja laiendamine ning Muinsuskaitse Selts. Ajaloos on tema lemmikkangelaseks Gustav II Adolf, kelle teenete väärilise tunnustamise eest on ta võidelnud nagu lõvi. Ülikooli muuseumi entusiastina arvukate tulevaste eksponaatide esialgsel paigutamisel keemiahoone alumise korruse koridori on hr. Ilometsal sageli olnud elavaid mõttevahetusi tuletõrjujate, ohutustehnikute ja kateedri juhtkonnaga. Ja muidugi ei saa märkimata jätta tema usinat tegevust sellesama lehe juures, mille veergudel käesolev jutt ilmub.

Erakordselt liikuva ja erudeeritud mehena on hr. Ilomets pidevalt hõivatud abi ja konsultatsioonide palujate poolt, mistõttu tema kätteleidmine on sageli raske. Praktika on aga näidanud, et sel juhul tuleb koridoris mõni kolb maha visata ning hr. Ilomets on otsekohe nagu nõiakepi väel platsis.

Soovime meie lugupeetud kolleegile tema 70. eluaasta täitumisel veel vähemalt teist niisamapalju tegusaid kevadeid koos kõige kaunimate õitega!

Orgaanilise keemia kateeder

✻ **NB!** Toimetus palub pilku heita ka 28. juuni «UT–le».

▼ Kuhu nihkub filosoofia

VALDAR PARVE

Ajaloo– ja filoloogiateaduskonna teineteisele allutamise kohta, mis dekaani pehmeil sõnul filoloogide meelest ei ole aktuaalne, ei kavatse ma lausuda sõnagi.

Ma armastan filolooge, isegi üliõpilasi, aga kahtlen, kas see tunne saab olla vastastikune, kui kaheksast filoloogia– ja kahest filosoofiaprofessorist nõukogu, sekka viis ajaloolast ja kolm psühholoogi, peab oma eelarvest või koguni oma grantidest jagama loodus–, arsti–, majandus– ja õigusteaduse probleemide filosoofiliseks edendamiseks. Kui filosoofia samm–sammulise edendamise filosoofia teaduskonnas (FT) asendab finantsilise väljasuretamise varjatud mehhanism, oleks FT sama, mis rahuministeerium Orwellil. Võimalik on luua garantii, millega see hädaoht filosoofia eksistentsile EV TÜ FT rüpes, ainsas rüpes, kuhu filosoofia siis oma pea saab peita, ära langeb. (1).

Kui FT kannab nime «filosoofia teaduskond», kas see tähendab siis, et seal on Eesti Vabariigi ja Tartu Ülikooli professionaalsete filosoofide kõige õigem koht; et tal on parimate külgetõmbamise jõudu; et seal suudetakse subgeeniuse ja võluva hullu vahel vahet teha?

Kui jah, siis on FT loomine otsekui kohtuotsus: mis on ja mis tohib olla EV filosoofia(teadus).

Demokraatliku ühiskonna loogika on, et kui sa kasutad minu nime omakasulikuks reklaamiks minuga lepingut sõlmimata, siis võin ma kaitsta oma õigust kasvõi kohtu teel. Kui juba FT, siis kuulugu teaduskonna nagu korrektse liidu nõukogus 1/3 hääli filosoofidele pluss üks nime kasutamise õiguse eest.

Olgu siin näitena esitatud EV TÜ FT filosoofiatoolide prospekt, mille järel arutlus (2) jätkub.

▼ **Klassikalise filosoofia ajaloo professuur,** kõigepealt ajaloolaste ja filoloogide diplomihariduse, aga ka kutse– ja kraadihariduse eesmärgil.

▼ **Esteetika professuuri** puudumine tõstataks küsimuse, kas tegu on ikka ülikooliga.

Kas ***eetika** on omaette distsipliin, mida Eestis viljelda professori tasemel?

Kirjandusmuuseumi laemaalinguga maja omaniku pojapojal D. v. Engelhardtil on õppurite arvult meie arstiteaduskonnaga ühte mõõtu Lüübeki meditsiiniülikoolis arstiteaduse eetika instituudi direktorina neli alluvat professorit, lisaks nooremad kaastöötajad. Tõsi, poole instituudi (s.o. õppetooli) tööst moodustab arstiteaduse ajalooline terminoloogia, mis aga on ka filosoofia. Üks viiendik sellest pole tervele Eestile kindlasti mitte liiga palju.

▼ **Lingvistiline (teadus)filosoofia.** See professuur kataks keeleteadlastele, samuti ka psühholoogidele ja kompuutriteadlastele erialatarviliku filosoofiaajaloo osa XIX—XX sajandist. Positivism on ikkagi maailma teadusliku filosoofia suurim vaal kahel viimasel sajandil, mil marksism iseend ülistades teda tähelegi ei pannud.

Ajaloofilosoofias ja loodusteadusi reflekteerivas

***teadusfilosoofias** kummaski on ülikooli oma traditsioon ja Eestis vastavad kolm–neli inimest provintsiülikooli professori tasemele suure kuhjaga. Tüli võib tõusta aga sellest, kui FTl kaob huvi olla oma nappide rahadega taimelavaks neile teadusloolastele, kes küll suudavad ülikooli välismaa professorite silmis tugevasti jumestada, kuid kelle sisend ja väljund on tublisti eemal FTst (loodusteaduskonnas, akadeemilistes instituutides ja välismaa ülikoolides).

***Tervisefilosoofia,** kas deontoloogilise, aksioloogilise, antropoloogilise, süsteemiteoreetilise või neurostsientistliku kallakuga peaks ka FT struktuuris võimalik olema, et TÜ arsti– ja kehakultuuriteaduskond muu ilma silmis omasugusena paistaks.

▼ **Bioloogia filosoofia (evolutsiooni teooria jms.)** on kogu maailmas väga laialdane iseseisev filosoofia ala, kus meil on olnud produktiivseid inimesi, kes Eesti üldist teadusseisu arvestades professuuri vääriksid.

▼ **Õigus–, *usundi–, *füüsika– ja *matemaatikafilosoofide** koht on seal, kus käib selle eriala elav töö (nende tekke võimalust FTs ma ei aruta).

Pole vähematki kahtlust, et

▼ **sotsiaalfilosoofia** õppetooli puudumine (mõeldagu sellest mida tahes) on kasvav võlg Eesti riigile ja rahvale; seda rolli täidavad kodukootud viisil innukamad poliitikud ja alatasa on vaja hotellidega jampsida, et välismaiseid nõuandjaid Eestisse vedada.

Siin loetelus pole ***Ida filosoofi, *Kanti filoloogi, *fenomenoloogi, *hermeneutikut, *eksistentsifilosoofia professorit ega *kultuuriantropoloogi** veel märgitudki, sest luksuse nõudmine vaesel ajal on vastukarva silitamine. Ent kaart on nüüd silme ees ja tema juurde käib oluline märkus, et filosoofia, mille peale välismaised valitsused ja ülikoolid lahedamalt raha annavad (raha annavad nad pragmaatilistel kaalutlustel paremini), on nihkunud oma keskusega sotsiaal– ja poliitikateaduste kanti. Ta on loodus–, majandus– ja õigusteaduse hõimlane palju rohkem kui keeleteaduse ja ajaloo hõimlane. Varsti juba pool sajandit on filosoofia raskuskese «filosoofiateaduskonnast» ära. (Suure filosoofiaga on nagu filmikunstiga: loomulikult on Fellini ja Bertolucci Itaalias esimesed, aga ilma tehakse ikkagi Californias ja nemad ka töötavad Ameerika raha eest.)

Pole võimalik tõestada, et meie ülikooli FT ontogeneesile on kasulik olla maailma FT fülogeneesi kiire kordamine, tehes läbi kõigi sauruste kõik väljasuremise staadiumid. Osa saurusi võiks jääda lihtsalt sünnitamata.

➡ (Järgneb)

➡ TÜ TÖÖTAJAD JA ÕPPURID!

Ülikooli klubi korraldab teile soodsa hinnaga (150 rbl.) 3–kuulise inglise keele kursuse. See on mõeldud neile, kes inglise keelt kunagi õppinud, selle aja jooksul unustanud, sooviks nüüd õpitut korrata ja algkursuse kiiremas tempos läbida.

Kursus algab 3. oktoobril (esmasp. ja neljap. õhtuti). Loodetavasti lehe ilmumise ajaks veel kohti leidub. Tulla tööpäeviti klubisse Tähe 3 ruumi 207.

☞ INFO ● INFO ●

Venia legendi

Teoreetilise füüsika ja astrofüüsika kateedri vanemõpetaja **Lembit Sossi,** kes kandideerib sama kateedri dotsendi kohale, *venia legendi* loeng «Statistilise mehaanika struktuur ja koht füüsikas» toimub **esmaspäeval, 23. septembril kl. 16.15 TÜ füüsikamaja (Tähe 4) aud. 405.**

Eesti Naisüliõpilaste Selts

ootab **teisipäeval, 24. septembril kell 6 p.l.** oma korterisse aadressil Riia 29a (sissepääs Riia tänavalt) külalisi, kes oleksid huvitatud tegutsemisest meie naisseltsis.

Põhjamaade Nõukogu stipendiumide

avalduste blankette ja infot saab A. Kasakult (ph. 217) või välissuhetest.

Palgad!!!

Teaduskondadel ja allüksustel palutakse tuua ettepanekud uute palkade kohta plaani–finantsosakonda hiljemalt **neljapäevaks, 26. septembriks.**

Üliõpilasselts RSR

ootab oma tegevliikmeid, poolehoidjaid ja teisigi välispoliitika huvilisi **teisipäeval, 24. septembril kl. 19.15** raamatukogu aud. 206, et arutada Eesti — Inglise kaubandussuhteid. Ettekanded ALLAN ALAKÜLALT ja JAANUS SÄGILT.

Ujuma!

1. oktoobrist alustame Tähtvere ujulas fakultatiivsete ujumistundidega esmaspäevast neljapäevani kl. 20.15—21.45.

Registreerimine veespordi kateedris Jakobi 5 ruumis 206 kl. 10—12 15. oktoobrini.

SPORDISÕBER!

Alustavad järgmised sektsioonid:

naisvõimlemine	— registreerimine naisvõimlemise osakonnas Jakobi 5—217;
ujumine	— registreerimine alates 1. okt. veespordi kateedris Jakobi 5—206;
kergejõustik	— TÜ staadionil tööpäeviti kl. 17, jooksuklubi Ujula 4—105 H. Lember;
suusatamine	— teisipäeviti 16.15, kolmapäeviti 15 Jakobi 5;
orienteerumine	— teisipäev, neljapäev 16.15 Jakobi 5; kolmapäev 19 Jakobi 5;
atleetvõimlemine	— esmaspäev, kolmapäev, reede 19—21 Jakobi 5—117, teisipäev, neljapäev 17—19 Jakobi 5—117, kolmapäev 17—19 Ujula 4;
džuudo, enesekaitse	— Laulupeo pst. 19 «Dünamo» kaarhall, treenerid A. Põhjala, M. Käärik;
korvpall (mehed)	— esmasp. 19.15 Ujula 4 V. Lenk, esmaspäev, kolmapäev 20.45 Ujula 4 V. Lenk, teisip. 19.15 Ujula 4 A. Laos, teisip., neljap. 20.45 Ujula 4 A. Laos,
(naised)	— teisipäev 17.45 Ujula 5 E. Lapp (vastu võetakse varem mänginuid);
võistlussport käsipall (naised)	— esmaspäev, reede 16.15 Ujula 4 M. Visnapuu, teisipäev, kolmapäev, neljapäev 17.45 Ujula 5 M. Visnapuu,
(mehed)	— esmaspäev 17.45 Ujula 4 L. Kreem;
võrkpall (naised)	esmaspäev, kolmapäev, neljapäev 19.15 Ujula 4 T. Kajandi, teisipäev 16.15 Ujula 4 T. Kajandi, reede 17.45 Ujula 4 T. Kajandi,
(mehed)	— esmaspäev, teisipäev 17.45 Ujula 4, kolmapäev, reede 19.15 Ujula 4, neljapäev 16.15 Ujula 4 treener T. Kajandi;
lauatennis	— teisipäev, neljapäev 20 Magasini 3/5 II korrus P. Sumre;
Matkasektsioon	— esmaspäev 20 Nooruse 9 võimlas;
«Do» klubi	— Laulupeo pst. 19 U. Lest;
Karateklubi	— reedel 19.30 Nooruse 9 K. Kolk;
Graviidsete võimlemine	— alates 22. okt. neljapäeval 17 Narva mnt. 25 II korrus R. Linkberg;
Võimlemine, pallimängud üldrühma tasemel	— teisipäev 17 Nooruse 9—009 E. Prii;
Kehakaalu reguleerimise rühm	— Jakobi 5—217 M. Rehand.

Informatsiooni saab TÜ spordiklubist Jakobi 5—114 tööpäeviti kl. 9—12 E. Priilt.

Klubis

KAS SA TEAD JUBA, et kolmel õhtul nädalas on klubis avatud DISKOTEEK!
Reedel, 20., laupäeval, 21. ja pühapäeval, 22. septembril võid tantsida kella 9–st poole 2–ni öösel!
Igal õhtul erinev diskor erineva programmiga.
NB! Üliõpilaspilet kindlasti kaasa!

❑ ❑ ❑

DISKOTADA saad ka ÜLIKOOLI KOHVIKUS (Narva mnt. 27) kolmapäeviti ja neljapäeviti kella 8–st südaööni.

❑ ❑ ❑

MUUSIKAHUVILINE NOORMEES VÕI NEIU!
Tahad Sa ennast proovile panna DISKORINA? Kui oled asjast huvitatud, võta kaasa OMA LINT ja tule klubisse **neljapäeval, 26. septembril kl. 17 (ruum 209)** või helista tel. 73 838 kl. 11—13 või 16—18.

Ansambli «THE CURE» õhtu teisipäeval, 24. septembril kl. 21 klubis.

❑ ❑ ❑

KULTUURIKLUBI!
Saame kokku 1. oktoobril kl. 20 klubis.

Dots. R. Vihalemma

loengud teadusfilosoofiast algavad esmasp., 23. sept. kl. 16.15 Ülikooli 16, aud. 214.

UT TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT PIRET TALI.
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241,
tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I.
«UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2006. Tiraaž 2000.
35 180

NR. 26 (1648)
REEDE,
27. SEPTEMBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 30 KOP.

Universitas Tartuensis

- TEE KUUE SAMBA VAHELE — 2. lk
- EDUSTUSE ERILEHEKÜLG — 3. lk.
- KUHU NIHKUB FILOSOOFIA – 4. lk.

REKTORI NÕUNIKUD JA TULEVIKURÜHM

23. septembril kirjutas rektor alla käskkirjale, millega moodustati ülikoolikeskse teaduskorralduse kehtestamiseks ja TÜ arengukavade elluviimiseks **tulevikurühm** (ÜLO MANDER, PEETER OLESK, HAIN REBAS, **sekretäriks rektori abi PRIIT HEINSALU). Rektori nõunikeks** määrati ajalooteaduskonna külalisprofessor HAIN REBAS **ja füüsilise geograafia kateedri dotsent** ÜLO MANDER.

❑❑❑

TÜ VALITSUSES

24. septembril

Koosolekut juhatas prorektor Ants Kallikorm. Arutusel olid põhiliselt reedel, 27. septembril TÜ nõukogus arutatavad küsimused.

❑ **Teadussekretär Veera Ant kõneles teaduskraadide ja –kutsete andmise projektist,** mille on välja töötanud kraadikomisjon ning mida on arutatud dekaanidega. Otsusepunktid sisaldavad mitmeid kraadide ja kutsete andmise ümberkorraldamisel esilekerkinud küsimusi. Nii koosolekul tehtud ettepanekud kui valitsusele laekunud tulevikurühma otsus anti edasi komisjonile. Projekt esitatakse TÜ nõukogule.

❑ **TÜ nõukogu 1989. aasta otsuse järgi kuulub ühest teaduskonnast TÜ nõukogusse** dekaan, 2 õppejõudu ja 1 üliõpilane. See koosseis vajab uuendamist, sest mitmed on lõpetanud. Paraku ei võtnud üliõpilasliikmed alati koosolekuist osa ja mitmel korral kerkis päevakorrale kvoorumiküsimus. Nüüd on osa dekaane soovinud üliõpilasliikme asendamist õppejõuga. See tähendaks TÜ nõukogu otsuse muutmist. Lõplik seisukoht selgub täna TÜ nõukogus (vt. ka E. Tõnissoni lugu 3. lk.).

❑ **Ettevalmistus–vastuvõtuosakonna juhataja Kalle Velsker tutvustas allüksuse ettevalmistuspoole seisu.** Eelmisel aastal võeti vastu vene noori eesti keelt õppima, et nad saaksid astuda konkursi alusel erialadele, mida vene keeles ei õpetata. Tol korral oli see rohkem poliitiline küsimus. Nüüd on situatsioon muutunud. Mida teha? Üks ettepanekuid oli lõpetada selline vastuvõtt, võtta ülikooli nii vene kui teisigi keeli kõnelevaid üliõpilasi, kellele õpetada esimesel aastal eesti keelt. Leiti, et Eestis puudub praegu siiski venekeelse kõrghariduse kontseptsioon. Otsustati, et TÜ nõukogule esitataksegi ettepanek ülikoolieelne ettevalmistamine lõpetada ning kiiresti välja töötada alternatiivvariandid (loe ka 2. lk.).

❑ **Prorektor Ants Kallikorm luges ette ETA presidendi A. Köörna, KKI direktori J. Seilenthali ja Eesti Teadlaste Liidu juhatuse esimehe A. Raitviiru vastused TÜ nõukogu eelmise koosoleku otsusele ETA likvideerimisest.**

❑ **Promoveerimiskomisjoni esimees Jüri Valge tutvustas komisjoni tööd.** Ta palus kiiresti esitada vajalikud andmed audoktorite infokogumiku jaoks.

❑ **Üliõpilaskonna valitsuse esimees Kaarel Tarand tutvustas eelmises lehes ilmunud uut üliõpilaskonna põhikirja,** mis esitatakse kinnitamiseks TÜ nõukogule.

KAITSMISED TÜ DOKTORINÕUKOGUDES

(oktoober)

15. oktoober, kl. 14 (geofüüsika eriala)
Andres Kuusk «THE HOT SPORT EFFEKT IN PLANT CANOPY REFLECTANCE» («Taimkatte peegeldumise opositsiooniefekt»).
Oponendid: A. Laisk (Tartu), G. Menšulin (Peterburi), P. Okerblom (Soome).
Tiit Nilson «RADIATIVE TRANSFER IN NON–HOMOGENEOUS PLANT CANOPIES» («Kiirguslevi mittehomogeenses taimkates»).
Oponendid: Ü.–A. Mullamaa (Tartu), G. Menšulin (Peterburi), P. Okerblom (Soome).
Helgi Arst «ATMOSFÄÄRI JA MERE KIIRGUSLIKUD KARAKTERISTIKUD LOODUSKESKKONNA SEISUNDI INFORMAATORITENA».
Oponendid: Ü.–A. Mullamaa (Tartu), R. Tamsalu (Tallinn), J. Levin (Peterburi).
Töödega saab tutvuda TÜ raamatukogus.

❑❑❑

16. oktoober, kl. 10 (astronoomia eriala)
Tõnu Viik «NUMERICAL REALIZATION OF ANALYTICAL METHODS IN THEORY OF RADIATIVE TRANSFER».
Oponendid: V. Ivanov (Peterburi), E. Janovitski (Kiiev), H. Domke (Saksamaa).
– kl. 14
Enn Saare «GEOMETRY OF THE LARGE SCALE STRUCTURE OF THE UNIVERSE».
Oponendid: S. White (Cambrigde), E. Ergma (Tartu), A.–E. Sapar (ETA).

❑❑❑

17. oktoober, kl. 10 (astronoomia eriala)
Maret Einasto «MORPHOLOGICAL AND LUMINOSTY SEGREGATION OF GALAXIES».
Oponendid: S. Raychandhury (Cambrigde), M. Jõeveer (Tartu), E. Ergma (Tartu).
– kl. 14
Urmas Haud «DARK MATTER IN GALAXIES».
Oponendid: S. White (Inglismaa), A. Zasov (Moskva), J. Jaaniste (Tartu).
Töödega saab tutvuda Tõravere Observatooriumi raamatukogus.

❑❑❑

Kaitsmised toimuvad TÜ nõukogu saalis.

Teadussekretär
VEERA ANT

KOMANDEERINGUUUDISEID!

Haridusministeeriumi ühes septembrikuises käskkirjas on ära toodud muudatused ametialaste lähetuste hüvitamise korrast. Selles tasub tähele panna, et

❑ **majutuskuluna hüvitatakse tasutud arve järgi kuni 25 rubla ööpäevas** (asutuse juhil on õigus lubada välja maksta ka sellest piirmäärast kallima eluruumi kasutamise kulu);

❑ **iga lähetuses viibitud päeva eest makstakse päevaraha 20 rubla,** kusjuures ärasõidupäev ja saabumispäev loetakse kaheks eraldi päevaks. **Üheks päevaks** komandeeringusse saadetule makstakse päevaraha **12 rubla.**

❑ **Üliõpilastele makstakse praktika ajal päevaraha 4 rubla** (k.a. sõiduaeg õppeasutuse asukohast praktikakohta). Päevaraha ei sõltu praktikandi tööle vormistamisest ja praktikakohas töötasu saamisest. Päevaraha ja sõidukulu õppeasutusest praktika asukohta ja tagasi tasub õppeasutus.

Kui praktika sooritatakse välisriigis ja praktikafirmaga on sõlmitud leping, et üliõpilane võetakse firma ülalpidamisele, siis sel juhul õppeasutus päevaraha ei maksa.

ÕPIME AJAKIRJANDUSE KÄSITÖÖD!

Ajakirjandus muudab inimeste teadmisi ja seisukohti. Ajakirjandus mõjutab ka Sinu, Sinu töö ja huviala arengut. Ajakirjanduse kaudu suudad ka Sina mõjutada Eesti ajakirjandust ja avalikku arvamust, kui tuled **ajakirjanduslike žanrite ja stiili lühikursusele,** kus ülikooli õppejõud **PRIIT PULLERITS** õpetab analüüsima ja kirjutama uudislugusid, intervjuusid, sissejuhatusi, pealkirju, reklaame jm.

Kursus on mõeldud kõigile üliõpilastele ja õppejõududele, ole Sa siis meditsiini, agronoomia, keemia, metsanduse, folkloori või mõne teise eriala tundja. Eriti oodatud on keskkonnakaitseteadvuse ja rahvuskultuurilise identiteedi tõusust huvitatud inimesed, sest suusõnaleppe sõlmijaks on nädalaleht «HALJAS».

P. Pulleritsu sõnul on tema õpetuse sihtkriteeriumiks ajakirjanduse objektiivsus ja inimkesksus. Kursus on tasuta ning hakkab käima ajakirjanduskateedris **reedeti kl. 14.15.** Teavet saab Eesti Rohelise Liikumise telefonil 32 986.

AARE KASEMETS

«KULDSE KASELEHE» LUULEKONKURSS

Eesti Luuleliit soovib, et luulekonkursse oleks niisama palju ja mitmesuguseid, nagu on võimalusi proovida oma võimeid spordiareenil. Seni pole korraldatud ühtki luulevõistlust sügise kuldsete lehtede ajal, mis ometi on üks neid aegu, mil värsse kirjutatakse rohkem kui tavaliselt. Kutsume nüüd kõiki luulehuvilisi osalema «Kuldse kaselehe» konkursil.

Ootame võistlustöid 20. oktoobrini aadressil: 200 100 Tallinn Salme tn. 12 ««Kuldse kaselehe» luulekonkurss».

Soovitav on saata 4—5 luuletust mistahes teemal. Ootame ka lüürilist lühiproosat. Täiskasvanuil palume lisaks aadressile märkida ka vanus ja elukutse, õpilastel kool ja klass või kursus. Auhinnatööd avaldame Eesti Luuleliidu aastaalbumis ja ajakirjanduses.

Eesti Luuleliit

Einar Tiitsu fotol näeme PEETER OLESKIT avamas C. R. Jakobsoni juubelinäitust ja väljapanekut rahvusliku liikumise juubilaridest (I. Suburg, Fr. Kuhlbars, Ansomardi). Täna ütleb raamatukogus oma saatesõnad prof. Juri Lotman D. Merežkovski näitusele. Veel on raamatuvaramus vaadata Olev Mikiveri ja Marja–Leena Valkola maalid.

ESMAKURSUSLASED!

Dotsent Hillar Palamets kõneleb teile aulas (algus kl. 19) meie ülikooli ja üliõpilaskonna traditsioonidest järgmistel päevadel:

❑ **esmasp., 30. sept.** — arsti– ja kehakultuuriteaduskonnale;

❑ **teisip., 1. okt.** — kõigile ülejäänud fakultectidele alates ajaloo– ja lõpetades õigusteaduskonnaga;

❑ **kolmap., 2. okt.** — kõigi teaduskondade venekeelsetele õppegruppidele.

RSR? MIKS MITTE!

❑ Rahvusvaheliste suhete ringil uus hooaeg ❑

Poliitikuid ülikoolis ei kasvatata. Nad kasvavad ise. Paljudele Tartus koolitust saanud meestele on poliitikukarjäär alanud RSR–is. Rahvusvaheliste suhete ring loodi 1963. aastal analoogselt Ühendriikide tudengite samalaadsele ühendusele. 1989. aastal ringi töö reorganiseerus — RSR–ist sai üliõpilasselts. Olenemata ajastust on loovat vaimu sellesse ühendusse alati jagunud.

Rahvusvahelistest suhetest huvitatud tudengeid, kellele poliitika tähendab enamat kui faktipuru, ootab RSR alati. Kui huvi elukutseks juhtub kujunema, aitavad vilistlased, sest kolleegidest tuntakse puudust nii EV Välisministeeriumis kui ajakirjanduses. Seepärast on eriti oodatud žurnalistidest tudengid, kuid ka need, kes soovivad oma vahedat kommentaatorisulge proovile panna ajalehtedes «Postimees», «Eesti Aeg», «Rahva Hääl» või Eesti ringhäälingus.

Tegevliikme tunneb ära lipsust, millel kolm hõbedast tähte RSR. Selle lipsu omamisele annab õigust kahesemestrine ühenduse tööst osavõtt ja asise ettekandega ülesastumine. Ringi kokkusaamistel lahatakse tavaliselt mõnd rahvusvahelise sisuga probleemi. Ettekandes esitatud põhiideid vaetakse arutelul. Kõnelemas käivad ka prominentsed välispoliitikud. Seltsil on hea võõrkeelne raamatukogu.

President TAAVI TOOM: «Septembrist niipalju, et siis toimus arutelu Inglismaa ja Eesti kaubandussuhetest läbi aegade. Välisministeeriumi initsiatiivil toimub 1. oktoobril kohtumine Välisministeeriumi nooremate juhtivametnikega. Kuu keskpaiku on meil külas Taani nelja ülikooli tudengid, kellega peame seminare demokraatiast ja inimõigustest. Koos Turu Ülikooli Poliitika Uurimise Klubiga on kavas teha reis Kesk–Aasiasse. Head suhted on meil Moskva Riikliku Rahvusvaheliste Suhete Instituudiga ning oleme lävinud ka Oxfordiga.»

RSR–i võib leida **igal teisipäeval kell 19.15 raamatukogu ruumist 206,** mida omavahel ÜRO–toaks kutsutakse.

Proovida tasub. Ajalugu näitab, et nii mõnegi mehe tee ÜRO–ssc on just sealt alanud.

PIRET TALI

❑❑❑

Sel teisipäeval, 1. oktoobril räägitakse vähemusrahvustest Euroopas.

TEEKOND KUUE SAMBA VAHELE

Vastab ettevalmistus–vastuvõtuosakonna juhataja dots. Kalle Velsker

Vastuvõtutöö oli korraldatud esimest korda uut moodi: enam ei tegelnud sellega üheks korraks määratud õppejõud, vaid aasta tagasi loodud vastav osakond. Kas see õigustas end?

Tundub, et õigustas. Selleks, et vastuvõtt igati ladusalt kulgeks, et suvel ei oleks talvel millegi olulise tegemata jätmise pärast ebameeldivaid üllatusi, et soovijad saaksid pidevalt teavet vastuvõtutingimuste kohta, on tõesti vaja nende probleemidega aastaringselt tegelda. Ja tööd jätkub. Iseasi on muidugi see, mitu inimest sellega tegelema peab. Arvan, et kui meie asjad mõnevõrra ringi korraldada, peaks üks inimene (koos masinakirjutajaga) hakkama saama. Õeldu kehtib nii aastaringse kui suvise töö kohta. Pealegi on selline töökorraldus õiglasem. Vastuvõtuga vahetult tegelevad isikud saavad selle eest palka.

Kas eeltöö tänavuseks vastuvõtuks oli piisav? Milline on selles teaduskondade ja üldse ülikooli osa, samuti vabariigipoolne?

Eeltöö oli üldiselt piisav, kuid siiski selgus kevadel, et mõnigi teaduskond tahtnuks vastuvõtueeskirjades üht–teist teisiti teha. See näitab, et talvel, õieti sügisel ei kaalutud kõike üksikasjalikult läbi (ilmselt ka mõttelaiskusest, sest kevad oli veel kaugel) või muutusid mõnes osas elu nõuded nii kiiresti, et see, mis tundus sügisel õigena, osutus kevadel juba ebaõigeks. Osa uusi erialasid, nagu soome ja rootsi keel ning teoloogia kuulutati välja alles kevadel, teatmikus neid ei olnud.

Vastuvõtuküsimusi arutati talvel dekaanide nõupidamisel ja eeskirjad kinnitas TÜ nõukogu. Ministeeriumi ja ülemustepoolne diktaat puudus täielikult. Paljude küsimuste otsustamisel oli määravaks just teaduskondade seisukoht. Suvel lahendas kõik küsimused vastuvõtukomisjon, mille koosseisus nomenklatuurseid liikmeid enam ei olnud.

Millest lähtuti vastuvõtueeskirjade koostamisel?

Sel aastal liikusime **eksamite vähendamise ja suuliste eksamite kirjalike, tavaliselt testidega asendamise suunas.** See tee on omane paljude maade kõrgkoolidele. Arvatakse, et testid vähendavad sisseastujate eksamipinget, säästavad aega (nende parandamine läheb suhteliselt kiiresti) ja mis peamine, kirjalik test on vähem subjektiivne kui suuline eksam. See võimaldab hästi välja selekteerida võimekaid inimesi. Seda muidugi siis, kui testid on koostatud oskuslikult. Ilmselt valmivad hästi töötavad testid mitmekordse läbiproovimise ja igakordse paranduste sisseviimisega. Kokkuvõttes nõuab see palju aega, heast tahtest rääkimata. Nende ümberkorraldustega peeti silmas ka kaugemaid võimalusi, korraldada testimist arvutite abil või jätta tulevikus eksamid hoopis ära.

Sisseastumiseks oli nüüd juba vähem pabereid tarvis?

Püüdsime vähendada esitatavate dokumentide arvu (ei nõudnud iseloomustust, samuti väljavõtet tööraamatust). Asjaajamisel püüdsime vähendada ka bürokraatlikke momente, järjekordades seismist ja sisseastujate asjatut jooksutamist. Üht–teist saaks veelgi muuta. Üldiselt vestlusi dekaanide ja vastavate komisjonidega ei korraldatud. Erandiks olid need teaduskonnad, kus vestluse tulemust hinnati (usuteaduskond) või kus sisseastujad said soodustusi varasemate ainealaste saavutuste eest (olümpiaadid jms.).

Suurim konkurss, väikseim konkurss? Üllatused? Mida saaks teha ebameeldivate üllatuste ärahoidmiseks?

Suurim konkurss oli **klassikalise filoloogia erialale (4,3).** Kui arvata juurde ka **kaugõpe,** siis osutus suurima konkursiga erialaks **õigusteaduse eesti rühm (6,6).** Täpselt 4 inimest oli ühele kohale päevases õigusteaduse rühmas.

Kõige vähem inimesi soovis astuda päevases õppevormis keemia (0,78) ja füüsika erialale (0,96), kaugõppes vene keele ja kirjanduse erialale (0,64).

Medaliste soovis astuda ülikooli **396 (neist 77 kulda ja 319 hõbedat ning keskeriõppeasutuse kiitusega lõpetanuid 49.** Sisse sai 68 kuldmedaliga (88%), 250 hõbemedaliga (78%) ja 23 kiitusega lõpetanut (47%).

Erilisi üllatusi ei olnud, õnneks ka mitte ebameeldivaid. Üldine konkurss oli ülikoolis tänavu veidi suurem (2,10) kui möödunud aastal (1,9).

Mitmes teaduskonnas oli tänavu kirjand–essee. Kes määras teemad ja kuidas hinnati? Mulle on jäänud mulje, et mõnegi teaduskonna osa oli formaalne.

Osa teaduskondi soovis kirjandi asemel **kirjand–esseed,** et näha sisseastujate teadmisi ja arvamusi valitavast erialast ning tulevasest tööst. Kui teaduskond soovis (näit. õigusteaduskond), lülitati kirjandikomisjoni inimesi ka teaduskonnast, kes osalesid hindamisel. Teemad määrasid filoloogid, s.t. kirjandikomisjoni põhikoosseis, kuid soovi korral said kaasa rääkida ka teaduskondade esindajad.

Järgnevateks aastateks on teaduskondadel nähtavasti tarvis esmalt endale selgeks teha kirjand–essee (või nagu prof. A. Järv «Õpetajate Lehes» täpsustas — **probleemkirjandi**) kirjutamise eesmärk ja vastavalt sellele ka toimida. Seoses sellega kerkib probleem: kes jõuab kõiki kirjandeid läbi lugeda, kui oluliselt suurendada lugejate arvu, kaob hindamisel ühtsus.

Analoogiline probleem peaks olema ka kogu kirjandikomisjoni ees (tänavu oli üle 2000 kirjandi), kuid arvatavasti mitte nii teravalt komisjoniliikmete professionaalsuse tõttu. Võib–olla asendada kirjand siiski millegi muuga, näit. testide seeriaga, mille hulgas ka etteütlus ja tõeline essee? Aga koolid? Otsustagu siiski asjatundjad.

Soodustusi vist enam sisseastumisel ei olnud?

Neid tõesti peaaegu ei olnud. «Peaaegu» seetõttu, et väljaspool konkurssi, s.t. kõigi eksamite sooritamisel vähemalt viiele punktile kümnest võeti siiski vastu orbusid ning teatud tingimustel sõjaväes (näit. Afganistanis) olnud noormehi. Viimaste puhul arutas vastuvõtukomisjon iga noormehe küsimust eraldi.

Eelistatud olukorras olid endiselt medaliga lõpetanud ning keskeriõppeasutuse kiitusega lõpetanud ja vastuvõtueeskirjades eraldi märgitud erialadele (näit. keemia, füüsika) astujad, kelle häid teadmisi teati juba varem. Seega olid ainsaks «soodustuseks» ja kriteeriumiks **teadmised.** Paljud helistajad ja ise kohale tulnud küsijad ei suutnud seda esialgu uskuda.

Kas praegu on juba ette näha, mida tuleks tuleval aastal teisiti korraldada?

Ametlikult veel ei ole, aga arvan, et üht–teist tuleb. Järgnev jutt on minu isiklik arvamus, mis võib aja toimel selgineda ja muutuda.

ORGANISATSIOONILISES OSAS tuleks säilitada üldine vastuvõtukomisjon, kes lahendab kõik vastuvõtuga seotud probleemid. Piisab ühest sekretärist (nimetust peaks muutma). Iga teaduskond korraldab vastuvõtu ise (suures osas on see ka praegu nii) ja vastutab ise. Miks ei võiks näiteks eksamilehele ja eksamiprotokollile alla kirjutada vastava teaduskonna esindaja — nemad teavad ju sisseastujaid paremini, kui kõrvaltoas istuv vastutav sekretär, kes enamikuga üldse kokku ei puutu.

Nimekirjad ja eksamiprotokollid peaks koostama teaduskond personaalarvutitel (praegu suurest arvutist tulevad nimekirjad lõigatakse nagunii lahti teaduskonniti, samuti eksamiprotokollid). Kui teaduskonnal ei ole isikut, kes suudaks ankeediandmeid arvutisse viia (andmed võiks ka kohe sisseastuja küsitlemise ajal arvutisse anda ilma ankeeti täitmata, ekraanil saab andmeid kontrollida ja parandada), nimekirju ning eksamiprotokolle trükkida, palkab ta selle näiteks üliõpilaste seast.

Dokumentide vastuvõtt erinevatesse teaduskondadesse ja muu asjaajamine sisseastujatega ei pea toimuma samas ruumis, isegi mitte samas majas. Seega võib iga teaduskond korraldada vastuvõtu oma teaduskonna ruumides.

EKSAMITE OSAS tuleks jätkata nende vähendamist eesmärgiga kaotada kunagi sisseastumiseksamid üldse. Väikeses riigis peaks jõudma selleni, et kooli hindeid võib usaldada. Selleks on tarvis haridusministeeriumi initsiatiivil välja töötada ja ellu viia õpilaste teadmiste taseme järelevalvesüsteem (õpetaja peaks saama ise määrata oma õpilaste teadmiste taset ning võrrelda seda nõutavaga) ja kehtestada vajalik minimaalne (normaalne) teadmiste nivoo igas aines.

Paljud on just viimase vastu, see viivat tagasi täpsete ettekirjutuste aega. Aga kuidas nimetada praegust olukorda, kus näiteks matemaatika kirjaliku lõpueksami töö koostab iga kool ise oma äranägemise järgi. Õpetaja, kes lahendab enne eksamit õpilastega täpselt samu või igati analoogilisi ülesandeid, mis tulevad eksamil, eksib ilmselt kutse–eetika vastu ja õpetaja kes, lahendab hoopis teist tüüpi ülesandeid, viib õpilased sihilikult valele teele, mis pole ka õige. Kuidas siis jääda ausaks? Miks me loodame, et erinevate õpetajate korral on lõputunnistuste hinded matemaatikas võrreldavad?

Seni, kuni sisseastumiseksameid veel ära jätta ei saa, tuleks leida optimaalne sisseastumiskatsete arv ja vorm, mis tagaksid vaid võimekate vastuvõtu. Katsetada tuleks ka kooli lõpueksamite ja ülikooli sisseastumiseksamite ühitamist, kuid mitte nii, et õpilane võtab kaasa kooli kirjandi (mõnelgi oli see tänavu pitseeritud ümbrikus kaasas) või matemaatika kirjaliku lõputöö, mis siis ülikoolis veel kord läbi vaadatakse.

Paremaks variandiks tundub olevat see, kus ülikool kuulutab kevadel enne keskkooli lõpueksamite algust välja päeva, mil saab teatud aine eksamit (näiteks matemaatika kirjalikku eksamit või kirjandit) teha ülikooli juures. Eksam loetakse siis nii sisseastumiseksamiks kui ka kooli lõpueksamiks. Ebaõnnestumise või hindega mitte rahulolu korral võib kooli juures õigel ajal eksamit korrata, kuid siis ei arvestata seda enam sisseastumiseksamina. Kui on karta liiga suurt eksamitele tulijate arvu, võib esialgu katsetada ühe–kahe maakonnaga või näiteks Lõuna–Eestiga. Nõndaviisi eksameid korraldades hakkab nõudmiste taset kujundama ülikool ja võib–olla just see ongi õige.

Ja lõpuks — millega tegeleb osakonna nimetuse esimene sõna pool, s.t. ettevalmistusosakond.

Ettevalmistusosakonda võeti möödunud sügisel 60 inimest, neist 48 vene koolide lõpetanut, ülejäänud olid sõjaväest tulnud eesti noormehed. Vene koolide lõpetanuid valmistati ette õppimiseks eestikeelsetes rühmades nendel erialadel, kus vastav venekeelne õpperühm puudus. Soovijaid oli palju, rohkem, kui saime vastu võtta. Ettevalmistusosakonna kuulajatele maksti stipendiumi 50 rubla kuus (edaspidi peaks maksma ka kompensatsiooni), osale anti ühiselamu.

EO lõpetanud tegid sisseastumiseksamid ühistel alustel teistega ning nad võeti vastu üldise konkursi korras. Vähesed ei saanud sisse, põhiliselt konkursi tõttu.

EO saatus ei ole veel päris selge, sest on tõsiseid argumente nii selle säilimise poolt kui vastu. Ühelt poolt on palju neid, kes tahavad omandada eesti keelt, et jätkata õpinguid ülikoolis, kuid teiselt poolt tekib küsimus, kas ei peaks vajaliku eesti keele oskuse kätte saama koolis või siis vastavatel kursustel.

Teatud vastuolu on ka selles, et õppimise ajal EO–s kuulajatele makstakse, ülikool peab neid juba nagu omaks, aga sisseastumiseksameil on nad samas seisuses teistega. Tõenäoliselt otsustatakse EO saatus veel sel kuul.

Küsis «UT»

ONNITLEME!

ÜLO LEPIK 70

11. juulil tähistas oma juubelit teoreetilise mehaanika kateedri professor Ülo Lepik.

Juubilar õppis H. Treffneri gümnaasiumis ning ülikooli matemaatika–loodusteaduskonnas. Kogu tema elu pärast gümnaasiumi lõpetamist on seotud ülikooliga. Tööd alustas ta siin vanemlaborandi ja assistendina. Kandidaadikraad anti Ü. Lepikule 1952. ning füüsika–matemaatikadoktori kraad 1959. aastal. Professorikutse sai ta 1960. aastal.

Prof. Ülo Lepik juhatas teoreetilise mehaanika kateedrit aastail 1959—1990. Sel ajal kujunes kateedrist, mille liikmeiks on enamasti tema õpilased ja aspirandid, N Liidus ja ka Läänes arvestatav mehaanikakoolkond. 1950–ndail aastail uuris Ü. Lepik elastsete–plastsete plaatide ja koorikute stabiilsusega seotud probleeme. Hiljem pälvisid tema huvi jäikplastsed plaadid ja koorikud. Ü. Lepik on saavutanud koos oma õpilaste ja kaastöötajatega plastsete talade, plaatide ning koorikute kandevõimet, optimiseerimise ja dünaamika alal originaalseid tulemusi, mida on kajastatud ka rahvusvahelises ulatuses. Temalt on ilmunud monograafia, kõrgkooliõpik koos L. Rootsiga ning üle saja teadusartikli.

Ü. Lepik on NL rahvusliku ja Eesti Mehaanika Komitee liige, ta on osalenud kaitsmisnõukogudes Tartus, Tallinnas, Riias, samuti on ta ajakirja «Structural Optimization» kolleegiumi liige.

Üliõpilased hindavad professor Ülo Lepikut kui suurepärast lektorit, kes esitab materjali selgelt ning kelle joonised tabelil või kilel on ülimalt korrektsed. Kolleegid peavad lugu tema tagasihoidlikkusest ja lihtsusest. Ülo Lepikut iseloomustab tervislik elulaad. Ta on üks Uno Sahva võimlemisrühma liikmeid juba algusest peale. Bussi– või autosõidule eelistab professor jalakäimist. Sageli võib näha teda Elva raudteejaamast oma Illi suvemajja minemas.

Tugevat tervist ja teravat vaimu veel pikaks ajaks!

Kolleegide nimel
JAAN LELLEP

TÄNU

Kauaaegse kohusetundliku töö eest avaldati 65. sünnipäeval rektori käskkirjaga tänu orgaanilise keemia kateedri juhatajale prof. VIKTOR PALMILE.

60. sünnipäeval avaldati tänu hea töö eest õppe– ja teadustöö arenduskoja lukksepale *RICHARD REBASELE* ja ehitusjaoskonna töölisele *EDUARD TIIMANNILE.*

VARASTELE MEELDIB ÜLIKOOL

Olgem jälle tähelepanelikud: vargaid jätkub. Eelmise reede varahommikul peeti teabetalituses üks noormees kinni tänu Reet Hünersonile. Liigub ringi poisikesi, kes küsivad vanemate tööruumi järele, pärivad kuulutuste kohta jne. Huvitav kas mõni vargapoiss ütleb veel, et teda lastakse nagunii lahti???

EDUSTUSE

korraline koosolek 19. septembril

❑ **Edustuse toimkondade moodustamine**

❑ **Pöördumine EV Ülemnõukogu riigikaitsekomisjoni poole sõjaväeteenistuse asjus**

❑ **Pöördumine ülemnõukogu ja valitsuse poole üliõpilaste transpordisoodustuste asjus**

❑❑❑

❑ **Leiti, et kiiresti on vaja moodustada kolm toimkonda.** Seni tegutsenud **põhikirjatoimkond ja haridustoimkond** saadeti edustuse otsusega laiali ning moodustati uus — **juriidiline toimkond.** Selle peaülesanne on järelevalve ülikoolis ettevalmistatavate juriidiliste dokumentide valmimise ja sisu üle ning edustusele ja seejärel vajaduse korral ülikoolile oma alternatiivsete või parandatud projektide esitamine.

Esialgu otsustati haridustoimkonda uuesti mitte moodustada vähemalt seni, kuni TÜÜ Valitsus selgitab välja üliõpilaste ja õppejõuduде seisukohad ning teeb TÜÜ hariduspoliitika põhisuundade ettepanekud.

Seoses omandireformiga ning varade tagastamisega endistele omanikele otsustati moodustada **«varade ülevõtmise» toimkond.** Selle eteotsa valiti **Andres Rekker.** Toimkonna peaülesanne on välja selgitada ja vastavalt kehtestatud korrale tagasi nõuda kuni aastani 1940 TÜÜ–le kuulunud varad.

Põhjalikult käsitleti ühiselamutega seotud probleeme. Kõne all oli edustusepoolse revisjoni vajalikkus ühiselamutes, samuti suurema mõjujõu saavutamine väikeettevõtte tegevuse üle. Valdavaks jäi seisukoht, et ühisühiselamud peaksid kuuluma üliõpilaskonnale. Moodustati nende probleemidega tegelev **toimkond,** praktiliste igapäevaprobleemidega võib endiselt pöörduda **Madli Pätsi** poole TÜÜ Valitsusest.

❑ **Üllatavas üksmeeles möödus arutelu sõjaväeteenistuse küsimustes.** Põhiseisukohad esitatud eelnõus laitsid maha üldise sõjaväekohustuse, eriti üliõpilaste ohvitserikoolituse, samuti riigikaitseõpetuse keskkoolides põhjendusega, et seda ei ole ju võimalik teha, kuni puudub riigikaitse üldkontseptsioon. Püüus ühiskonda uuesti militariseerida nähti ajendina hirmu leivata jäämise ees. Pöördumise tekst kiideti ilma oluliste muudatusteta heaks ning see läheb arutusele **üliõpilaskondade esindajate ühisnõupidamisel 30. septembril Tartus.**

❑ **Muudatusteta võeti vastu avalik kiri transpordisoodustuste asjus.** Ehkki vana viisi soodustused hakkavad kehtima 1. oktoobrist, tundub nende kaotamine uuest aastast äärmiselt tõenäoline. EV Valitsus ei ole siiani leidnud üliõpilasi rahuldavat lahendust ning praegu on viimane aeg resoluutselt protestida.

❑❑❑

❑ **Põhjalikul arutelul oli TÜÜ Valitsuse koostatud üliõpilaskonna eelarve sügissemestri projekt.** See leidis üldiselt heakskiidu, kuid kuna hääletamise hetkel oli kvoorumist üks hääl puudu, jäi eelarve kinnitamine järgmisele koosolekule 17. oktoobril. Valitsusele anti võimalus üldjoontes sellest projektist juhinduda.

❑ **Seoses eelarvega oli esimesel lugemisel TÜÜ stipendiumide statuudi eelnõu,** mis loodetavasti kinnitatakse järgmisel koosolekul.

Murelikult tõdeti, et uue stipendiumimääruse eelnõus, mille koostas ülikooli juriidiline osakond, ei ole sugugi arvestatud üliõpilaskonna seisukohti ning et see kattub enamikus vanaga, vaatamata TÜ Valitsuses saavutatud põhimõttelistele kokkulepetele. Seepärast oli TÜÜ Valitsus koostanud alternatiivse stipendiumimääruse projekti, mis jagati saadikuile ettepanekute tegemiseks. Nende põhjal teeb tudengivalitsus parandused ning esitab projekti uuesti ülikooli valitsusele.

❑ **Veel kuulati TÜÜ Valitsuse informatsiooni ja arutati seoses uue põhikirja vastuvõtmisega tekkinud vastuolusid koosolekukorraga.** Muudatused lähevad kinnitamisele oktoobrikuu koosolekul.

KAAREL TARAND

LEPING VILNIUSE ÜLIKOOLI ÜLIÕPILASKONNAGA

Veel maikuus sõlmiti Vilniuse ja Tartu üliõpilaskondade vahel leping, mis peab tunduvalt lihtsustama eesti ja leedu üliõpilaste omavahelist läbikäimist. Asjast huvitatutel võtta ühendust TÜÜ Valitsusega vähemalt üks nädal enne Vilniusse sõitmist. Nagu alljärgnevast näha, garanteerime teile ööbimiskoha Vilniuse Ülikooli ühiselamutes.

Kenasid reisielamusi!

CONTRACT

between the Student Union of the **Vilnius University** and the Student Union of the **Tartu University.**

By this contract the Student Union of the Tartu University binds itself to accommodate up to 7 students of the Vilnius University in the hostels of the Tartu University, and the Student Union of the Vilnius University binds itself to accomodate up to 7 students of the Tartu University in the hostels of the Vilnius University at the following conditions:

1) the shortest term for informing is 5 days,

2) the students bear their expenses themselves.

The contract will come into force on Sept. 1. 1991 and looses its effect by giving up one or both sides, eg. from the date, when the written information of the side, which has given up has reached the other side.

The Secretary of the Student Union of the Vilnius University
GVIDAS KERUSAUSKAS

The Secretary of finances of the Student Union of the Tartu University
KARLI LAMBOT

Vilnius, May 3. 1991

EESTI VABARIIGI TRANSPORDI– JA SIDEMINISTEERIUM

Tartu Ülikooli Üliõpilakond
Eesti Vabariigi Riigikantselei
Eesti Vabariigi Ülemnõukogu

Eesti Vabariigi Transpordi– ja Sideministeerium teatab vastuseks Teie kirjale järgmist:

Küsimused sõidusoodustustest ühistranspordis tulevad vastavalt Eesti Vabariigi Valitsuse tööplaanile arutusele 23. septembril k.a. Transpordiministeerium on teinud ettepaneku soodustuste andmise uue korra rakendamiseks alates 1. jaanuarist 1992. a. 1. oktoobrist k.a. jääb kehtima soodustuste endine kord ka üliõpilastele. Soodustuste täielikku kaotamist mingil juhul ette näha ei ole, muutub vaid nende andmise kord: linna ja maakonnasisestel liinidel teeb soodustusi kohalik omavalitsus eraldatud subsiidiumi arvel ja piirides, linnadevahelistel liinidel vastav ametkond, asutus või organisatsioon selleks eraldatavate vahendite arvel. Riikidevahelistel liinidel (endised vabariikidevahelised liinid) antakse soodustusi riikidevaheliste kokkulepete alusel. Seega võidakse üliõpilasi kõige enam huvitav 50%–line soodustus sõidul kaugliinidel kompenseerida aastaringselt kohalike omavalitsuste poolt koolile, ülikoolile jne. eraldatavate kompensatsioonisummade väljamaksmise teel. Sõidul kehtib ainult täishinnaga ostetud sõidupilet.

Ministri esimene asetäitja E. SARAP

TARTU ÜLIKOOLI ÜLIÕPILASKOND

19. septembril 1991 Tartus

Eesti Vabariigi Valitsusele
Eesti Vabariigi Ülemnõukogule
Eesti Vabariigi Transpordi– ja Sideministeeriumile

AVALIK KIRI

Tartu Ülikooli Üliõpilaskond nõuab Eesti Vabariigi võimuorganitelt üliõpilastele aastaringselt kehtiva 50%–lise hinnaalanduse kehtestamist Eesti Vabariigi ühistranspordiliinidel.

Tartu Ülikooli Üliõpilaskond on kategooriliselt vastu Eesti Vabariigi Transpordi– ja Sideministeeriumi ettepanekule lõpetada poole hinnaga sõidupiletite müümine alates 1. jaanuarist 1992 ning näha ette vastavate kompensatsioonisummade maksmine kohalike omavalitsuste äranägemisel kohalikest eelarvetest.

Peame ainumõeldavaks, et 50%–lise hinnaalanduse kompenseerib üliõpilastele Eesti Vabariik riigieelarvest nii, et üliõpilased saavad ühistranspordis osta poole hinnaga pileti aasta ringi.

Tartu Ülikooli Üliõpilaskond oleks rõõmus, kui Eesti Vabariigi võimuorganid saaksid täita Eesti Vabariigi üliõpilaste soovi, sest ainult sel juhul saaksid üliõpilased loobuda võimude mõjutamisest konkreetsete tegudega.

MARTTI RAIDAL,
TÜÜ Edustuse eesistuja

KAAREL TARAND,
TÜÜ Valitsuse esimees

▼ KOMMENTAAR

Möödunud talvest, s.o. edustuse valimisest saadik on Tartu Ülikooli ja teiste Eesti kõrgkoolide üliõpilaskondade esindajad pöördunud korduvalt nii kirjalikult kui suuliselt Eesti Vabariigi poole palvetega muuta üliõpilaste 50%–line hinnaalandus aastaringseks. Seda on kaalukalt argumenteeritud. Võimuorganid enamasti ei vaevunud vastamagi, nagu ei saabunud vastust ka peaminister Edgar Savisaarele isiklikult saadetud kirjale. Sügiseks jõuti Transpordi– ja Sideministeeriumi plaanideni kaotada soodustus hoopis (vt. ka ministeeriumi kirja).

Eesti Vabariigi võimuorganite üliõpilasi ignoreeriv poliitika ongi Eesti üliõpilaskondade esindajaid sundinud kasutama järsemat tooni, sest pooleaastase palujarollis olek pole tulemusi andnud.

❑ NÕUKOGUDE ÜLIÕPILASED — ÜLIÕPILASED NÕUKOGUDES ❑

«UT» eelmises numbris avaldatud projektis on üliõpilaskonna organite haridusalaste töösuundade hulgas mainitud üliõpilaste osavõttu õppetöö korraldamisest. Selle üks võimalikke teid on osalemine ülikooli kollektiivorganite tegevuses.

Kogu järgnev jutt põhineb isiklikel kogemustel, mis on saadud TÜ nõukogu ja matemaatikateaduskonna nõukogu liikmena kahe aasta jooksul. Ühel korral olen viibinud ka majandusteaduskonna nõukogu koosolekul. Põhiliselt tuleb aga juttu TÜ nõukogust, mis toimub tavaliselt kuu viimasel reedel. Kuid mõndagi sarnast on ka teaduskonna nõukogu töös.

❑❑❑

TÜ **nõukogusse** kuulub peale rektori, prorektorite, dekaanide ja teiste õppejõudude kõrval ka hulk üliõpilasi — igast teaduskonnast üks ning lisaks edustuse esindaja. Kuidas teaduskondade üliõpilased valitud on, seda teavad valitud ise — nende ühtset valimissüsteemi praegu ei ole. Ilmselt on mõned üliõpilased sattunud TÜ nõukogusse juhuslikult, sest puudumine on üsna tavaline.

Võib tekkida küsimus, kas üliõpilasel on üldse mõtet nõukogude töös kaasa lüüa. Tõepoolest, otseselt üliõpilasi puudutavaid küsimusi arutatakse suhteliselt harva. **Nõukogu töös on siiski kasulik osaleda.** Kasu jaguneb kaheks. **Esiteks** saab kasutada oma sõna– ja hääleõigust TÜ (teaduskonna) juhtimiseks üliõpilastele vajalikus suunas. **Teiseks** saab nõukogude koosolekutelt olulist aktuaalset informatsiooni ja ka ... elamusi. Just professorite–dotsentidega ühe laua taga istudes tunnetad, et lisaks kõrgele teadustaevale võivad nad ka maa peal asuda (ja lihtinimesena komistadagi).

Kui vahel on TÜ nõukogus mõnedki erimeelsused, siis «välisvaenlase» korral on üksmeel lausa nauditav. Eelmisel semestril esinenud haridusministri asetäitja kohtas küll ühisrinnet. Samuti valitses täielik üksmeel usuteaduskonna taastamise puhul.

Üldiselt peaks üliõpilaste osalemist ülikooli teaduskondade ja kateedrite töös laiendama. Muidugi võib tekkida küsimus, et kas meil on üldse piisavalt asjast huvitatud üliõpilasi. Ilmselt tuleb nad leida. Üliõpilaskonna valitsusel on mõttes korraldada **seminar üliõpilaste osast ülikooli, teaduskondade ja kateedrite töö korraldamisel.** Loomulikult ootame arvamusi nii üliõpilastelt kui õppejõududelt.

Kui tudengid ise ei sekku õppetöö korraldamisse, siis ei tohi nad ka solvuda, kui nende meelest on midagi valesti tehtud. Ülikool peab jõudma selleni, et kuulataks, mida üliõpilane ütleb. Üliõpilane peab jõudma selleni, et tal oleks, mida öelda.

ENO TÕNISSON,
üliõpilaskonna valitsuse haridussekretär

NB! Toimetusse on jõudnud esimesed ainesüsteemi häirekellad:
1) mitmesuguseid valik–, eri– jm. kursusi on niivõrd palju, et nooremate kursuste tudengid ei oska neid valida (kas õppejõud ei võiks siiski natuke selgitustööd teha?);
2) isiklikku tunniplaani on väga raske kokku seada, kattuvat isegi kohustuslikud ained;
3) kas õppejõul on ikka õigus nõuda näit. saksakeelse õppematerjali läbilugemist, kui üliõpilane on õppinud ja õpib praegugi ainult inglise keelt;
4) kas võib nõuda niisuguse raamatu läbilugemist, mida on Tartus või koguni Eestis vaid üks eksemplar jne.

▼ Kuhu nihkub filosoofia

VALDAR PARVE

➡ (Algus eelmises lehes)

Arutlus (2) jätkub: näivalt mõõdutundetu kohtade ahnitsemine selles prospektis on vägagi tagasihoidlik avaldus, kui hinnata suhtelisi kulutusi filosoofide ülalpidamiseks ENSVs ministri ametitoolilt. Kolmveerandsaja filosoofikoha asemel, mis oli ENSV kõrgkoolide ja akadeemiate peale kokku, tuleks EV TÜ filosoofiateaduskonnas kohad *reserveerida* ca 20 inimesele, mis oleks edaspidi 3/5 kõigist akadeemilistest kohtadest (ning 1/5 või 1/6 varem sellesse «ametkonda» haaratud palgasaajate arvust). Ärgu nüüd arvatagu meid nii lihtsameelseiks, nagu nõuaksime, et kõik üheksa või enam professorikohta sel sügisel täis tuleb panna. Ülikool peab õppima tühje kohti taluma ja mõni võib seitse aastat ahvatlevalt haigutada. Muidugi võib välismaalt värvata neid, kes seal konkursiga vabaks jäänud.

Kui ülikool peab TA instituute enda omanduseks, siis on tema omad ka TA filosoofid. Ajaloo Instituudi filosoofiasektor, mis hiljem ka Filosoofia Instituudile nime andnud, oli mõeldud neile, kes suutsid end teatavas hierarhias nii üles viia, et omandasid õiguse peaaegu ülikooli tasemel palka saada ilma tööl käimise kohustuseta. Kes veel tööl ka käis, sai makstud ekstra. Selle poolest erinevad TAs filosoofid füüsikutest, keemikutest, bioloogidest. Teojanulised filosoofid pungusid filosoofiasektorist juba ammu: Lembit Valt sünnitas peaminister Savisaare ning peatoimetaja Kaevatsi juba TA filosoofia kateedri abil, mis oli õpetav, seega tööl käivate inimeste asutus.

Kui TÜ rektor võtaks Filosoofia Instituudi filosoofikohad koos palgarahaga TÜ filosoofiateaduskonda? Kui keegi neist konkursiga ülikooli õpetama pääseb, on isegi suur heategu toime pandud: inimene sai kasutoovale tööle. Las me konkureerime, las nad hakkavad tööl käima ning EV vaimuelust osa võtma. Kümme aastat tagasi koondati–vallandati sellest sektorist ja ka ülikoolist ilma võimaluseta õppejõuks või teaduriks konkureerida viljakas kultuurifilosoof Rein Ruutsoo. Reserve, mida kahjuks ei saa mõningatele noortele pensionäridele ebamugavust tekitamata kasutusele võtta, on teisigi.

(3) **«FT» jäi** FT nimena peale, kui kaks koopaiidolit — aateline ja pragmaatiline — kokku põrkasid, sest on II ärkamisaeg. See nimi kinnistub paari kuuga nagu omal ajal «ajaloo–keele». Aralt tõstab aga pead ka selline arvamus, et eesti keele sõnad võiksid tähendada seda, mida nad tähendavad. Muu hulgas on see ka keeleseaduse mätta otsast nii. Arsti–, õigus– ja majandusteaduskonna nimi nimetab ennast õigesti. «Filosoofiateaduskond» nimetab reliktselt õigesti. See nimi oli anakronism juba EW aegu, mil kogu filosoofitöö tegid üks täis– ja kaks poolfilosoofi. Kui FT vähemalt pooli prospektina loetletud professuure ei saa, nimetab ta ennast sisuliselt valesti. Ja pole oodata mitte mingit keelefetišismi, et FTs tekiks selline filosoofide kriitiline mass, millest peale omakeelne filosoofiline elu võimalikuks ning nimi õigustatuks osutub.

FT taasloomist põhistava ekspertarvamuse võinuks põhjendada pragmaatiliselt: nende arvates, kes on tänase ülikooli majandamise, teaduse ja õppetöö strateegid valitute, määratute või palututena, avaneb neis kolmes vallas suurema teaduskonna FT rüpes ja siseliigendust muutes uudseid paremaid võimalusi. Kinnitavaid näiteid leiab Rootsist, Soomest ja mujalt. Pragmaatilise põhjendusega tükeldati teaduskond 20 aastat tagasi ja ka siis olid eeskujud viidata.

Pole kuigi prohvetlik arvata, et järgmine ekspertrühm aastal 2000 soovitab umbes sama argumentatsiooniga — viited Rootsile, Saksale ja USAle — FT nime ära parandada, kuivõrd see ei vasta juba pool sajandit maailmamallile ja ka meil õitseb nime andev emateadus filosoofia hoopis kusagil mujal või on koguni välja surnud.

Noortes keeltes, nagu inglise või rootsi keel, on ükskõik, kuidas mõni sõna on keelde sulanud. Eesti keele vaim on teine: sõna signeerib mõistelise pesa ja pesas saan ma derivatsioonireeglite abil uusi vorme tuletades vabalt ringi käia, olles kindel, et minust saadakse aru ka siis, kui me pole ammu enam kokku puutunud.

Isegi seminari raamatukogu nimi käis sellise keeletunde vastu, sest tähendus oli ENSV jooksul ära nihkunud. Ja nimi hävitati lihtsalt ära. Demokraatliku konservatismi nõue oleks taastada kõigepealt F. S. — **filosoofia seminar ja seminari raamatukogu.** Kui see asi korda saab, siis ehk taastub filosoofiline elu. Ja siis pole ka filosoofiateaduskonna nimele enam miskit vastu väita.

ÜHISELAMUSEST

● Praeguse seisuga on ühiselamukohata 348 soovi avaldanud tudengit ●

Tartu peal on sel sügisel palavalt päevakorda tõusnud korteriprobleem. Seoses erakorterite kolossaalse üüriraha ja kõva raha põhiliseks maksevahendiks tõusmisega Eestimaal hakkavad akadeemilised kodanikud taas huvi tundma oma ühiselamukohtade vastu.

Tavalise 400—500 koha asemel vabanes tänavu lõpetajate arvelt vaid 390 kohta. Omajagu lõpetajaid otsustas jätkata õpinguid magistratuuris. 820st ülikooli astunud kohasoovijast suudeti ilmse ülemajutusega peavarju anda 470 tudengihakatisele. Võimalik, et korteriprobleem leiab lahenduse esimese eksamisessiooniga. Ikkagi ei tahaks olla nende nahas, kes ühiselamutubadesse neljandaks–viiendaks elama pandud. Kõige valusam oli korteriküsimus filoloogidel — augusti lõpul oli majutamata veel 126 tudengit. Arvatavasti ei saa selles «süüdistada» ainult klassikalise, soome ja rootsi filoloogia erialade loomist.

Kommenteerib väikeettevõtte «Üliõpilasküla» direktor ILMAR ROOTSI:

«Järgmisel aastal peaksid teaduskonnad andma kohasoovijate tegelikkusele vastavad andmed. Näiteks ei saa mõne reaalala eriala arvud täis, kuid kohti antakse vastavalt tudengite arvule. Kõik ei ole ometi väljastpoolt Tartut pärit.

Teaduskondades arvestati kohtade jagamisel eelkõige pingerida, kus eelistati orbe, väljastpoolt Eestit tulnuid jne. Komandandid on üritanud inimesi majutada sedavõrd, kui palju on neil madratseid ja voodivarustust.»

Ühiskodudes kehtib üürirahana 7 rubla ja 50 kopikat. Ei ole mingisugust vahet, kas tudeng elab Pepleri tänava toas või elutseb Nooruse uulitsa suhteliselt soodsamates tingimustes. Samas on inimlikult mõistetav ühikatöötajate pahameel üliõpilaste üle, keda hoitakse ühe lõunaraha suurusel üüril. Sellest hoolimata võetakse napsu, pekstakse segi mööblit. Narva mnt. 25 majas lasti valvurile näkku gaasi, mis mehe ühest silmast pimedaks tegi. Mõned ühikavalvurid on vahel lihtsalt peksa saanud.

Veel üks eetiline moment — esimene, millega «Üliõpilasküla» direktor uuel töökohal kokku puutus, oli Narva mnt. 25 pööningule tassitud mehekõrgune raudrist. See oli ilmselt ära veetud kusagilt kalmistult.

ILMAR ROOTSI: «Haridusministeeriumi vahendusel oleme kaks korda pöördunud valitsuse poole palvega tõsta üüriraha. Praegustes tingimustes peaks see olema igati mõistetav. Elame ju suuresti dotatsioonist. Olenevalt maja vanusest ja heakorrast peaks kuuüür tõusma 10—15 rublani. Kõige odavam oleks elamine Pepleri ja Tiigi tänavas.»

Olenevalt ühiselamust pole nende heakord just sellele mõistele vastav. «Üliõpilasküla» on üritanud asja parandada: Tiigi tänava majale pandi uus katus, Pepleri 23 paigutati hallitavatesse seintesse ventilatsioon, Pepleri 14 värviti üle jne.

«Üliõpilasküla» on muretsenud erakate aadresse, sõlminud kokkuleppeid Tartu ümbruse spordibaaside ja asutustega. Sisuliselt võiks seda pidada filantroopiaks. Seda enam, et väljaspoole linna ei kipu keegi.

Vana hea Alma võtab igal sügisel oma rüppe hulga noori. Eks näe, kuidas Taaralinn tänavu tema lapsed hoiab ja katab.

PIRET TALI

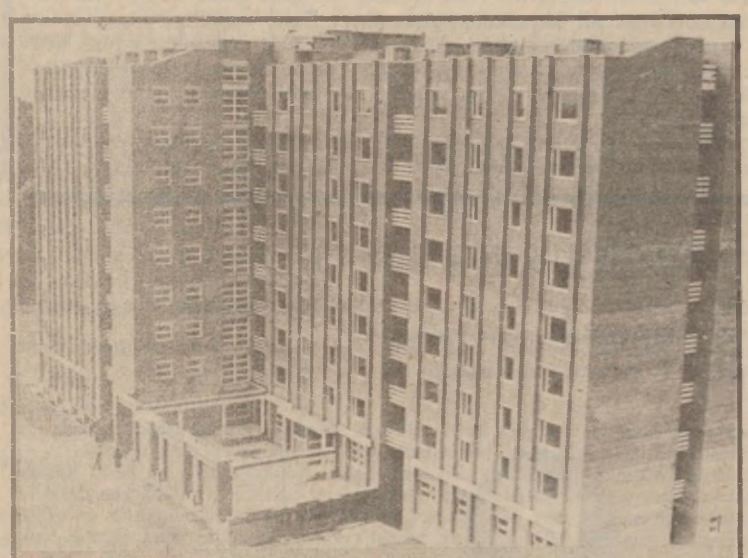

Nooruse 7 on praegu kõige luksuslikum ühiselamu, mis viimsel aastakümnel Tartusse ehitatud. Aga ikka ei mahu kõik soovijad ära, kuigi seda on loodetud iga uue ühiselamu valmimisega. Kui nüüd veel üks ehitatakse, kas siis äkki...

MIHHAIL GUS

21. septembril hukkus traagiliselt autoõnnetusel hospitaalsisehaiguste kateedri dotsent Mihhail Gus. Ta sündis 13. mail 1952. aastal. Tartu Ülikooli arstiteaduskonna raviosakonna lõpetas Mihhail Gus 1980. aastal. Juba üliõpilasena võttis ta aktiivselt osa ÜTÜ tööst ja sai võistlustööde eest korduvalt üleliidulisi ja vabariiklikke auhindu.

Pärast ülikooli lõpetamist oli M. Gus hormonaalse regulatsiooni labori nooremteadur ja 1981. aastast hospitaalsisehaiguste kateedri assistent. 1987. aastal kaitses ta kandidaadiväitekirja suhkurdiabeedi patogeneesi alal ja 1988. aastast alates oli ta kateedri dotsent endokrinoloogia alal. M. Gus oli 35 teadustöö autor. Ta oli hea lektor ja pedagoog, erudeeritud arst ja sümpaatne kolleeg.

Hospitaalsisehaiguste kateeder mälestab sügavas leinas varalahkunud kolleegi ja avaldab kaastunnet lahkunu omastele.

Hospitaalsisehaiguste kateeder

JEVGENI BRAŠINSKI

Traagiliselt hukkus autoõnnetusel noor arst, neuroloogia ja neurokirurgia kateedri assistent Jevgeni Brašinski, kes oli oma loometöö tõusul. Ta sündis 14. novembril 1956. aastal, lõpetas 1974. aastal Viljandis keskkooli ning õppis 1974—1980 arstiteaduskonna raviosakonnas.

Lõpetamise järel töötas J. Brašinski Tartu Kliinilise Haigla neuroloogia ja neurokirurgia osakondades internatuuris ning seejärel Räpina haiglas neuroloogina. Tema andekus, täpsus ja kohusetundlikkus olid aspirantuuri tuleku eelduseks. Teadustöö teemaks sai organisatoorselt tülikas, kuid EV–le ülivajalik uuring ajutraumade esinemissageduse kohta. Põhjalik andmete kogumine ja analüüs võimaldasid lõpetada dissertatsiooni õigel ajal, vaid finiš — kaitsmine jäi ülekohtuse saatuse tahtel lõpetamata.

Kolleegid ja rohked patsiendid mäletavad doktor Jevgeni Brašinskit kui sõbralikku ja rahulikku, laia silmaga aktiivset arsti.

Neuroloogia ja
neurokirurgia kateeder

☞INFO ● INFO ●

ÜLIKOOLI KLUBIS

... jätkuvad DISKOÕHTUD.

Reedel, 27. septembril DISKOSEIKLUS' 91, vahendab RIHO BAUMANN.

Laupäeval, 28. ja pühapäeval, 29. septembril pidu kella 21–st poole kaheni öösel:

- iga! õhtul erinevad diskorid,
- lisaks meeldiv kohvibaar.

NB! Üliõpilaspilet kindlasti kaasa!

● ● ●

KOLMAPÄEVITI ja NELJAPÄEVITI kohvikus (Narva mnt. 27)
DISKOD
kella 20–st südaööni.

● ● ●

ALATES OKTOOBRIST!
IGA KUU ESIMESEL ja VIIMASEL NELJAPÄEVAL
SALONGIÕHTUD
ÜLIKOOLI KOHVIKUS (Narva mnt. 27)
ja 31. oktoobril

- tantsime orkestrimuusika saatel,
- võrratult hea sisuga programm «ZARAH LEANDERI COME BACK»
- kuulame teisi 30–ndate aastate šlaagriviise.

Algus kell 20.

● ● ●

NOORED MEHED!
5 kena tudengineidu otsivad TANTSUPARTNEREID!
2 korda nädalas kõva trenn pluss
ESINEMISED!
Lisaks meeldiv seltskond.
Ampluaa labajalast... lambadani.
Tulge klubisse esmaspäeviti või neljapäeviti kella 21–ks!

KEHAKULTUURITEADUSKONNA VALIKAINED sügissemestril

1. Morfofunktsionaalsed muutused skeletilihastes kehalisel tööl ja treeningul. Prof. T. Seene.	Alates 3. okt. N, R 16.15 Jakobi 5—302.
2. Lihasväsimuse füsioloogilised aspektid. Dots. M. Pääsuke.	Alates 7. nov. N, R 16.15 Ujula 4—205.
3. Rasedate kehakultuur. Dots. R. Linkberg.	Alates 24. okt. N 14.15 Lai 37, II korrus.
4. Loogikast tulevastele õpetajatele. A. Oja.	Alates 8. nov. R 8.15 5—10 Jakobi 5—301.
5. Vetelpääste. Dots. H. Laidre.	Alates 2. okt. 12.15 Jakobi 5—206.
6. Ujumise algõpetus. Dots. H. Laidre.	Alates 2. okt. 12.15 Jakobi 5—206.
7. Rahvasport. Info igal tööpäeval 9—12	spordiklubist Jakobi 5—114 E. Prii.
8. Kergejõustikukohtunike algõpetus. Dots. A. Pisuke.	Reg. 4. nov. 18 Ujula 4 kergejõustikumaneežis.
9. Tervisejooksu tarkvara. Dots. T. Matsin.	Reg. 4. nov. 18 Ujula 4 kergejõustikumaneežis.

NB! Grupp moodustatakse esimesele loengule tulijaist.

EESTI NAISÜLIÕPILASTE SELTSI

külalisõhtu toimub **teisipäeval, 1. oktoobril kl. 7 p.l. aadressil Riia 29a** (sissepääs Riia tänavalt). Oodatud on aktiivsed ja leidlikud naistudengid, kes tunnevad, et leiavad endas energiat akadeemilises organisatsioonis tegutsemiseks.

UT
TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT PIRET TALI.
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241,
tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I.
«UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2039. Tiraaž 2000.
35 180

NR. 28 (1650)
REEDE,
11. OKTOOBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

● ARSTI-TEADUSKONNA ERILEHEKÜLJED 2., 3., 4. lk.

Valitsuse veerg

TÜ valitsuses 8. oktoobril

❑ **TÜ valitsuse 8. oktoobri istungi päevakorra esimese punktina arutati üliõpilastele stipendiumi määramise korda.** Käskkirja projekti esitas juriidilise osakonna juhataja Ester Zimmermann. Eesti Vabariigi Valitsuse kava kohaselt koosneb edaspidi ülikoolile eraldatud stipendiumifond **sotsiaalstipendiumideks** ja **õppestipendiumideks** ettenähtud rahalistest vahenditest.

Sotsiaalstipendiumiks on ümber nimetatud senised hinnatõusu kompensatsioonid ning seda makstakse kõigile üliõpilastele pool palgamiinimumi kuus. Praegu kehtivat palgamiinimumi arvestades peaks seega iga tudeng saama **kuus 100 rubla abiraha.**

Õppestipendiumi makstakse üliõpilastele sõltuvalt nende õppeedukusest. Õppestipendiumide konkreetsed määrad kehtestab dekaan, kusjuures miiniumumstipendiumi suuruseks on **vähemalt 0,2 palgamiinimumi kuus ja kõrgendatud stipendiumi maksimumsuuruseks on 0,8 palgamiiniumi kuus.** Õppestipendiumi makstakse põhi-, kõrgendatud või miinimumstipendiumina, lähtudes keskmisest hindest. Keskmine hinne arvutatakse eelmise semestri tulemuste põhjal, kusjuures hindelise arvestuse tulemus loetakse võrdseks eksamitulemustega. Põhistipendiumi makstakse üliõpilastele, kelle keskmine hinne on vähemalt 4,0. Kõrgendatud stipendiumi makstakse üliõpilastele, kelle keskmine hinne on 5,0. Miinimumstipendiumi saavate üliõpilaste kontingendi määratlemine põhjustas TÜ valitsuses elava arutelu. Valitsus asus seisukohale, et miinimumstipendiumi **võidakse** maksta üliõpilastele, kelle keskmine hinne on alla 4,0. Järelikult jääb selliste tudengite stipendiumite saatus stipendiumikomisjoni otsustada. Stipendiumite määramiseks moodustatakse teaduskonnas (osakonnas) komisjon(–id) õppejõududest ja üliõpilastest pariteetsel alusel.

Projektis ettenähtud õppestipendiumi määramise eriolukorrad ei leidnud toetust üliõpilaskonna esindaja Kaarel Tarandi poolt, kes ei nõustunud toetusrahade maksmisega õppestipendiumi fondi arvelt. Üliõpilaskonna algatusel tegi TÜ valitsus ettepaneku EV valitsusele suurendada sotsiaalstipendiumi fondi majanduslikes raskustest ja eriolukorras olevatele üliõpilastele toetuste maksmiseks. Uus stipendiumite määramise kord jõustub siis, kui EV valitsuse vastav määrus koos stipendiumirahadega on ülikooli jõudnud.

❑ **Järgnevalt tutvustas ülikooli teadussekretär Veera Ant emeriitprofessori statuudi projekti ning ülikooli doktoridiplomi kavandit.** Emeriitprofessori staatust otsustati arutada edaspidi, esimesed doktoridiplomid antakse vastsetele ülikooli doktoritele kätte ülikooli aupäeval.

URMAS AUNIN

Dalai Laama kulaskaigust ülikooli mahub sel korral ainult jõe-äärne (nagu mitmed teisedki lood) lükkub ruumi puuduse tõttu järgmisse numbrisse.

EDUARD SAKI foto

Filoloogia–alaste üliõpilastööde võistluse

? põhimäärus

Filoloogia–alaste üliõpilastööde võistluse põhieesmärk on õhutada üliõpilaste iseseisvat uurimistööd. Selle saavutamise peavad tagama teemade üldhuvitavus, ulatus (eeldatakse laiu, võimalikult rohketele üliõpilastele sobivaid teemasid, mille lähtematerjal peab olema suhteliselt hõlpsasti kättesaadav), kasutatava uurimismetoodika suhteline lihtsus, tõeline võistluslikkus. Teemad lähtuvad eeldusest, et ühel ja samal teemal kirjutavad uurimuse mitu üliõpilast.

Võistlustööde teemasid võib esitada iga filoloogiateaduskonna kateeder, teemade lõpliku valiku teeb filoloogiateaduskonna nõukogu.

Võistlustest osavõtt on anonüümne (sedavõrd, kuivõrd osalevad üliõpilased seda ise soovivad), kuid vajadusel võivad üliõpilased valida endale erialakateedreist konsultante.

Võistlusest võivad osa võtta kõik Tartu Ülikooli üliõpilased, võistlustööde hindamine toimub filoloogiateaduskonna tasemele vastavate kriteeriumide järgi.

Võistlus korraldatakse igal aastal. Võistlusteemad kuulutatakse välja õppeaasta lõpul, tööd loovutatakse filoloogiateaduskonna dekanaati 1. aprilliks. Tulemused tehakse teatavaks maikuus korraldataval filoloogiapäeval.

Töid hindab ja auhinnad määrab filoloogiateaduskonna nõukogu poolt vastavalt laekunud töödele moodustatav komisjon. Kõik esitatud tööd võtavad osa ühisest konkursist. Komisjonil on õigus jätta auhindu välja andmata, ümber jaotada ja taotleda nende arvu suurendamist.

Auhinnad (3—5) on rahalised (tööde hindamise aja 5–kordne stipendium) ja need paneb välja Tartu Ülikooli rektor.

Võistlustöö maht sõltub teemast, alammäär on 30—40 DIN–formaadis lehekülge. Töö esitatakse 1 eksemplaris masinakirjas. Võistlustööd kirjutatakse eesti keeles, aga teemast sõltuvalt ja kokkuleppel vastava kateedriga on lubatud ka teistes rahvusvaheliselt kasutatavates keeltes kirjutatud tööd.

Võistlustööde teemad kuulutatakse välja ajalehes «Universitas Tartuensis» ja filoloogiateaduskonna teadetetahvlitel.

Filoloogia–alaste võistlustööde

? teemad 1991/1992

- ○ **Tartu üliõpilaslääng 1991/92.**
- ○ **Üliõpilaslääng eesti ja vene keeles (võrdlev analüüs).**
- ○ **Soome keele mõju uuema aja eesti keelele.**
- ○ **Eesti keele mõjust vene kõnekeelele.**
- ○ **Muutused eesti päevalehtede sõnavaras 1984—1991.**
- ○ **Üldhariduskooli emakeeleõpikute ainevalik.**
- ○ **Soome–ugri keelte problemaatika tänapäevases eesti trükiajakirjanduses.**
- ○ **Vene verbikategooriate funktsioonid tekstis.**
- ○ **A. H. Tammsaare kultuurikriitikuna.**
- ○ **Erinevad rahvad naljandites (aluseks M. J. Eiseni poolt trükis avaldatu).**
- ○ **Võõrandumise teema kaasaegses ameerika romaanis.**
- ○ **Müüt rahvaste kultuuris ja ajaloos.**
- ○ **Poeet ja isiksus.**
- ○ **Žanr ja tekst.**
- ○ **Eesti ajakirjanduse desovetiseerimine 1986—1991.**
- ○ **Reklaami sissetungi mõju eesti ajakirjandusele.**
- ○ **Eesti ja baltisaksa ajakirjanduse poleemika 1870–ndatel ja 1880–ndatel aastatel.**

?

Seda võistlust välja kuulutades püüame taastada vana, poole sajandi eest katkenud traditsiooni. Vastavalt statuudile soovime ergutada üliõpilaste teaduslikku tegevust. Peame oma ettevõtmist aga ka sammuks formalismist loobumise ning asjadesse sisulise suhtumise poole.

Kuna on tegemist esimese katsega, siis on loomulik, et võistluse käigus võib tekkida probleeme, millele korraldajad pole osanud tähelepanu pöörata. Seetõttu on statuutki esialgne ning tulevikus kindlasti täiendusi vajav. Erandlik on ka teemade väljakuulutamine oktoobris — juba järgmisel korral teeme seda kevadel, koos preemiate jagamisega.

Esimest võistlust avades tahaksin rõhutada järgmist:

- ○ osavõtuõigus on kõigil TÜ üliõpilastel,
- ○ eelnevast hoolimata pole see võistlus massikampaania.

Soovin kõigile võistlejaile õnnestunud teemavalikut ning häid ideid!

JÜRI VALGE,
filoloogiateaduskonna dekaan

? NÕU JA KASU

Vastab tulevikurühma liige PEETER OLESK

Tulevikurühm peaks tooma selgust, tekitab aga esiotsa rohkem segadust. Prorektorite arv vähenes, nõunike arv kasvab. Kas te ei karda, et teid hakatakse kutsuma H a l l i d e k s E m i n e n t s i d e k s ?

«Juba kutsutaksegi — vähemasti minu kuuldes on seda sõnaühendit korduvalt kasutatud. Esimene **Hall Eminents** (l'Éminence grise), kardinal **Richelieu'** usaldusalune Francois Leclerc Joseph du Tremblay ehk kaputsiini munk **isa Joseph** (1577—1638) oli tõesti nii hirmuäratav, et «tema nime öeldi vaid sosinal» («Kolm musketäri»). Eks ole, tema tegeles mõrvadega, ta ostis ära või saatis oma vanglaülemast venna juurde Bastille'sse hallitama. Tulevikurühma seevastu ei loodud mõrvakomandoks ega salanõukoguks, keda ära kuulamata valitud rektor ühtki otsust ei tee. Teda ei moodustatud ka ühegi komisjoni või ametiisiku ülemängimiseks. Kui tulevikurühm oleks filter, siis oleks asjaajamise arusaadavuse huvides muidugi korrektne, kui fikseeritaks, missuguses punktis ülikooli asju puudutavad dokumendid tulevikurühmast läbi peavad käima. Näiteks nii, et rektor võtab mingi paberi kätte alles siis, kui sellel on kureeriva nõuniku viisa peal. Ent tulevikurühm ei ole filter, meie käest ei pea läbi käima ükski paber. Tulevikurühm esitab küsimustes, mida rektor algatab, oma seisukoha, mis ei ole kedagi käskiv. Lisanduvad küsimused, mida algatab «elu ise».»

Teaduskraadide puhul te ju ometi läksite mööda prof. A.–E. Kaasiku komisjonist...

«Ei läinud. Selle komisjoni poolt pakutud nõukogu otsuse projekt sai 24. septembril, mil me asja konkreetselt ette võtsime, meie rühma seisukohtade aluseks. Tegemist ei olnud projekti varastamisega, sest nõunik dotsent Ülo Mander kuulub ülikooli nõukokku oma teaduskonna esindajana. Kui me oleksime oma seisukohad esitanud tema kui nõukogu liikme kaudu, oleks asjade käik olnud täiesti vormikohane... Et projektis on küsitavusi, sellest oli ülikooli valitsuse ja nõukogu mitme liikmega nende algatusel juttu nädalapäevad varem. Et me oma arvamustest prof. A.–E. Kaasikut enne ülikooli valitsuse istungit ei informeerinud, on meie viga, kui aga EV valitsus kinnitab oma määrusena samas asjas alterantiivse projekti, mis võib ülikooli nõukogu sundida oma otsust muutma, siis see enam meie viga ei ole, sest erinevustele suhtumises nostrifikatsiooni juhtisin ma tähelepanu meie seisukohtadele lisatud kaaskirjas. Ülikooli nõukogu otsus fikseerib, et «nostrifikatsioon ei ole võimalik ja seda ei tule taotleda», Eesti Teadlaste Liidus valminud alternatiivne dokument peab nostrifikatsiooni möödapääsmatuks. Minu arvates on tegemist samale sõnale kahesuguse tähenduse omistamisega, mida nüüd tuleb klaarida p ä r a s t otsust. Lihtsam oleks olnud vastav koht ülikooli nõukogu otsusest välja jätta, mida meie ettepanek endas kätkeski.»

Kas ei ole ikkagi kummaline, et nõunikke on rohkem kui prorektoreid?

«Kui rektori kõrval on prorektoreid väljaspool haldust ainult üks, siis on mõeldavaid lahendusi vähemalt kolm. Esimesel juhul läheb prorektorit vaja üksnes siis, kui rektor on ära ja siis on ta rektor täie eest. Kui rektor on kohal, saab ta ise kõigega hakkama ega vaja «oma reaga» prorektorit. See eeldab õlitatud masinavärki, kus asjaajamine on püsivalt paigas. Teisel juhul võiks ülikooli jagada pooleks pikuti — üks kureeriks *humaniora*'t, teine *realia*'t. See eeldab, et kumbki valdkond on *universitas*'es esindatud vähemalt ühe polühistoriga. Kolmandal juhul võib ülikooli jagada põiki — üks tegeleb kogu kraadieelse, teine kraadi– ja kutseharidusega. Pooldan ise nimelt seda kolmandat lahendust ja seda ka pärast Teaduste Akadeemia osade toomist ülikooli juurde.

Nõunikke ei oleks üldse vaja, kui inimeste informeeritus oleks parem, erapooletus laitmatu ja usaldamatus otsekohe maandatav.»

Kuidas Sa ise mõtled seda usaldamatust maandada?

«Mis siis ülikoolis õieti viltu on? S t r u k t u u r? Kui tema kohta praegu kelleltki midagi küsida, vastavad kõik: pole sel struktuuril häda midagi, sest ta lubab ju kõike! Milleks te teete struktuure, mis enam kõike ei luba?! Ü m b e r k o r r a l d u s t e t e m p o? Tõepoolest on näiteks mulle ette heidetud, et filosoofiateaduskonna tegemiseks pakutav tempo on pöörane ja rajaneb praktiliselt administratiivsetel abinõudel. 1. september 1992 ühe teaduskonna jaoks on liiga ruttu, 1. jaanuar 1992 terve Teaduste Akadeemia jaoks on aga täiesti paras? Ülikoolikeskseks teaduskorralduseks Tartus moodustatud komisjon «Eesti Looduse» peatoimetaja ja Eesti Teadlaste Liidu esimehe Ain Raitviiru juhtimisel peab oma ettepanekud koondama selle kuu lõpuks. Teaduste Akadeemia Tallinnas alles kutsub kokku mitmepoolset komisjoni, mille alusmaterjalid pole sugugi harmoonilised. Teaduskorralduse seadusandlus ei lähe paika enne põhiseaduse maksvust, niisiis mitte enne järgmist aastat. Aga selleks, et järgmisel aastal võimalikult varem produktiivselt tööle hakata, peab j u b a p r a e g u selgeks tegema, missugused on need kohad, kuhu kuulutatakse välja üleüldine konkurss. Või kui akadeemia jääb sinna, kus ta on ja muutub üksnes see, et akadeemia instituudid hakkavad raha saama ülikooli(de) kaudu, siis kuidas saab akadeemia sinna jääda, kus ta on, kui ülikooli(de)l on vaja eraldada õppetööga seotud teadusele rohkem ja õppetööst lahutatud teadusele vähem?

O t s u s t e k o l l e g i a a l s u s? Nurinat ja tagaselja kaebusi on olnud ka selle pärast, muide ühenduses filosoofiateaduskonnagagi. Neid, kellega ma oma seisukoha kujundamiseks nõu pean, on vähemalt kümmekond. Lisaks inimesed, kellega ma pean rääkima, sest nii on rektoriga kokku lepitud. Neid, kes tahavad, et ka nendega oleks räägitud, on ilmselt rohkem. Kuivõrd see, kui sinuga ei räägita, võib tunduda karistusena mitte millegi eest, on neil õigus. Ja siiski ei ole asi ainult tahtmises või ajapuuduses. Asi seisab ka hirmus, mis sunnib kogu aeg arvama, et otsus, mille juures sa pole ise olnud, tehakse ilmtingimata sinu kahjuks. See, minu seisukohalt patoloogiline hirm kannustabki usaldamatusele.

Ei näe muud lahendust, kui et tulevikurühma seisukohad peavad olema ülikoolis teada.»

ANDRUS TÕSKA

TÄNA ON XVI ARSTITEADUSKONNA PÄEV

Professor LEMBIT TÄHEPÕLD
⇨ BIOKEEMIA, BIOMOLEKULID JA MEDITSIIN
Kokkuvõte akadeemilisest kõnest

Kui ettekandjal äsja lõpetanud arstina 1953. aastal avanes võimalus asuda assistendina tööle tolleaegse TRÜ arstiteaduskonna bioloogilise keemia kateedrisse, oli biokeemia vallas tehtud juba mitu

⇨ PÕHJAPANEVAT AVASTUST:

trikarboksüülhapete tsükkel (Krebs 1937, 1947), ATP ja tema keskne roll bioenergeetilistes protsessides (Lipmann 1939—1942, Engelhardt ja Ljubimova 1939—1942), geenide ja geneetilise materjali seos DNA-ga (Avery jt. 1944, Hersey ja Choese 1952). Oli formuleeritud hüpotees «üks geen — üks ensüüm» (Beadle–Tatum 1940), isoleeritud koensüüm A (Lipman ja Kaplan 1947—1950), tuvastatud oksüdatiivse fosforüülimise olemus ja mitokondriaalne lokalisatsioon (Lehninger 1948—1951). Olid rakendatud põhimõtteliselt uued uurimismeetodid: isotoopide kasutamine, ultra– ja diferentsiaalne tsentrifuugimine, rakkude fraktsioneerimine, kromatograafia, elektroforees, spektraalanalüüs, röntgenstruktuuranalüüs jpt.

⇨ PÖÖRDELISEKS

kujunes biokeemias just 1950. aastate algus: avastati ribosoomid ehk pihukehakesed — valgusünteesi tsenter (Zamecnik); dešifreeriti esimese valgu — insuliini — aminohapete järjestus (Sanger 1951—1954); sünteesiti peptiidhormoonid oksütotsiin ja vasopressiin (Du Vigneaud). Kõige olulisem oli nähtavasti DNA molekuli kaksikhelikaalse mudeli postuleerimine (Watson, Crick 1953).

Bioloogia, mis pikka aega oli olnud kirjeldav teadus, hakkas selgitama eluavalduste põhjus–tagajärg–seoseid, mis on määratud biomolekulide struktuuri, omaduste ja interaktsioonidega. Selgus, et vaatamata elusorganismide tohutule mitmekesisusele kuuluvad nende koostisse ühed ja samad orgaanilised makromolekulid: valgud, nukleiinhapped, polüsahhariidid, lipiidid ning nende madalmolekulaarsed komponendid ja metaboliidid.

Esmase ja erilise tähelepanu objektiks said

⇨ VALGUD,

esmalt raku– ja rakusiseste **struktuuride materjalina** ning biogeenseste katalüsaatorite, **ensüümidena.** 1955 loodi rahvusvaheline ensüümide komisjon, kelle töö tulemusena ilmus 1964 ensüümide nomenklatuur ja loetelu. Siis kirjeldati 874 erinevat ensüümi, nüüdseks juba üle 2500. **Immuunglobuliinide** erakordselt suurt mitmekesisust selgitatakse sellega, et nende molekuli erinevad osad on vastavate rakkude genoomis esindatud ruumiliselt eraldatud DNA fragmentidega, mis geeniekspressiooni käigus kombineeruvad. Vereseerumi antikehad pärinevad erinevatelt B–lümfotsüütide kloonidelt, on polüklonaalsed di. Osa valke on seotud eri rakutüüpide **põhitalitlusega**, näiteks lihaskoe kontraktiilsusega.

Valkude ja nukleiinhapete struktuuri ja funktsiooni süvauurimine viis arusaamisele, et valgud on vastavate

⇨ GEENIDE

ekspressiooni produktid. Molekulaargeneetikas ja –bioloogias sai pöördeliseks 1972—1973 Bogeri, Coheni ja Bergi väljatöötatud DNA kloonimise ja rekombinantse DNA saamise tehnoloogia. Nii osutus võimalikuks spetsiifiliste ensüümide abil lõigata DNA molekulist välja suvaline regioon, üle kanda replikatsioonivõimelisse geneetilisse elementi, plasmiidi või viirusesse, ja sel viisil saada valgusünteesi aluseks oleva DNA klooni. Geneetilist koodi teades õpiti hiljem määrama selle valgu aminohappelist järjestust, mida antud DNA kodeerib.

Nõnda on biokeemia selgitanud välja

⇨ ELUPROTSESSIDE MOLEKULAARSE LOOGIKA

mitmeid printsiipe (A. Lehninger).Paarkümmend erinevat aminohapet ja kaheksa erinevat nukleotiidi moodustavad kokku umbes 10^{10} erinevat nukleiinhapet ja 10^{10}—10^{12} erinevat valku, mis ehitavad üles ligikaudu 1 200 000 kirjeldatud elusorganismide liiki, millel on palju biokeemilisi sarnasusi: ehitusprintsiibi ühtsus (biomembraanid, ribosoomid, rakuorganellid), katabolismi ja anabolismi ühendavad bioenergeetilised protsessid; entroopia püsivust kindlustavad paindlikud regulatsioonimehhanismid; geneetiline kood; ühised metabolismirajad ja rakusisesed kommunikaatorid (cAMP, cGMP, CA^{2+}, inositoolfosfaadid).

Kliinilise biokeemia suuremaks saavutuseks on

⇨ HAIGUSTE MOLEKULAARSETE MEHHANISMIDE

väljaselgitamine.

Ligikaudu pooled kõikidest surmajuhtudest on põhjustatud ATEROSKLEROOSIST. Selle põhisüüdlane kolesterool isoleeriti juba 1784. See on nähtavasti kõige autasustatum molekul, sest tema struktuuri, funktsiooni, metabolismi ja patogeneesi uurijatele mitmelt teadusalalt on omistatud 13 Nobeli preemiat. **LDL–retseptorite** avastamine Browni ja Goldsteini poolt 1985 muutis printsipiaalselt seniseid ettekujutusi kolesterooli ringest, metabolismist ja selle regulatsioonist organismis. LDL–retseptorid leiduvad rakkude, eriti hepatotsüütide membraanidel ja nad seovad vereplasmas ringlevat põhilist kolesterooli kandjat — madala tihedusega lipoproteiidi (LDL), suunavad selle endotsütoosi abil rakku, kus LDL laguneb ja vabanevat kolesterooli kasutatakse metabolismis, näit. sapphapete sünteesiks. LDL–retseptori vähesus või häired viivadki kolesterooli liighulgale vereplasmas ja tema ladestumisele arterite seintes. Nii on see perekondliku hüperkolesteroleemia puhul, mil vastava geeni defekti tõttu retseptorit ei sünteesita.

Ööpäevasest kolesteroolikäibest (1000 mg) pärineb ainult 300 mg toidust, ülejäänud 700 mg sünteesitakse endogeenselt, põhiliselt maksarakkudes. Seetõttu on praeguste otsingute sihiks selliste ainete leidmine, mis pidurdaksid kolesterooli endogeenset sünteesi vastavate võtmeensüümide (HMG–CoA–reduktaas) kaudu. On loodud kolesterooli struktuurseid analooge (mevinoliin, kompaktiin), mis seda ensüümi konkurentselt inhibeerivad. Kahtlemata jäävad ateroskleroosi ennetamise ja ravi üldtunnustatud meetoditeks riskifaktorite vältimine ja dieet.

VÄHIKI on asutud käsitama kui mikroevolutsioonilist protsessi. On alust arvata, et enamik vähke pärineb ja seetõttu erineva ehitusega. 1975 avastasid C. Milstein ja C. Köhler, et normaalsete antikehi produtseerivate rakkude hübridiseerimisel ühe verekasvaja, müeloomi rakkudega on võimalik saada homogeenseid, monoklonaalseid antikehi. Need pakuvad huvi valkude struktuuri ja lokalisatsiooni uurimisel, samuti diagnostikas, näiteks teatud valkude või isoensüümide tuvastamisel. Elavasse rakku viiduna on nende abil võimalik mõjustada rakkude pooldumist, kasvu ja sel viisil võivad nad arvesse tulla ravimitena, näiteks vähi puhul. Olgu veel nimetatud valkude funktsiooni **hüübimisfaktorina.** Plasmamembraanis retseptoritena paiknevad valgud vahendavad hormoonide ja mediaatorite regulatoorset toimet rakkude metabolismile ja funktsioonile. Osa membraanivalke (nn. **ioonkanalid ja –pumbad**) tagavad rakkude funktsioneerimiseks vajaliku trans-membraanse elektrokeemilise [illegible]

ühestainsast rakust, mis on läbi teinud teatud mutatsiooni. Selle raku järglased peavad kantserogeneesi käigus aastate jooksul alluma reale edasistele muutustele või mutatsioonidele, enne kui nad kujunevad tüüpilisteks vähirakkudeks. See võib toimuda raku genoomis leiduvate tuumori supressorgeenide või proto–onkogeenide häirena. Onkogeenideks võivad osutuda mõned retroviirused, mis peremeesrakku sattudes aktiveerivad proto–onkogeeni. Käesolevaks ajaks on identifitseeritud kuni 30 erinevat onkogeeni, mille proto–onkogeenid normaalses rakus kodeerivad mitmesuguste valkude (ensüümid, retseptorid, kasvufaktorid, tuumavalgud jt.) sünteesi. Väärib märkimist, et kuigi enamikku inimese vähi vorme ei peeta viiruslikeks, on nende teke siiski seotud mutatsioonidega, mis toimuvad onkogeensete viiruste abil identifitseeritud samades proto–onkogeenides. Arvatakse, et normaalse raku vähirakuks evolutsioneerumise protsess on juhuslik, mistõttu iga üksik vähijuhtum kujutab endast molekulaarselt unikaalset haigust, mis ravivõimalusi komplitseerib.

On selgitatud ka hemoglobinopaatiate, mukovistsidoosi (tsüstilise fibroosi), hemofiiliate ja teiste haiguste aluseks olevaid geneetilisi defekte.

⇨ GEENITERAAPIA

Väidetakse, et üldises haiguste struktuuris on 40% häireid geneetilise loomusega. Otseseks patogeneetiliseks raviks oleks vastavate geenide sisestamine patsiendi genoomi. Kliinilisi katseid on alustatud raske kombineeritud immuunpuudulikkuse juhtudel. Geeniteraapiaga kaasneb rida eetilisi ja immunoloogilisi probleeme: võivad tekkida kogu inimkonna ettearvamatud geneetilised muutused; vastloodav valk võib osutuda antigeeniks.

Tehniliselt peetakse perspektiivseks teatud rakutüüpide, näiteks fibroplastide, naharakkude isoleerimist haigelt, geeni viimist nendesse rakkudesse koekultuuris ja seejärel transgeensete rakkude tagasiviimist patsiendi organismi.

Biokeemia areng on pakkunud palju uusi võimalusi

⇨ LABORATOORSEKS DIAGNOSTIKAKS:

spektroanalüüs, elektroforees, kromatograafia uued meetodid, ensüümdiagnostika, radioimmunoloogiliste võtete ja monoklonaalsete antikehade kasutamine. Lähiajal muutub reaalseks **polümeraasi ahelreaktsiooni,** st. suvalise DNA fragmendi paljundamise rakendamine meditsiinis mutantsete alleelide kindlakstegemiseks hemoglobinopaatiate, talasseemiate, fenüülketonuuria jt. geneetiliste haiguste puhul, aga ka infektsioonide ja võib–olla ka pahaloomuliste kasvajate diagnoosimisel. Neid teste saab teha ka perinataalselt. Uued biokeemilised **elektroonilised automaatsüsteemid** võimaldavad vereproovis üsna lühikese aja vältel saada vastuse enam kui 30 biokeemilisele parameetrile.

⇨ GEENITEHNOLOOGIA

abil toodetakse ravimiteks vajalikke bioaktiivseid peptiide ja valke nagu insuliin, somatostatiin, interferoon jt. Lõpetades lühikest ajalooekskursiooni, võib

BIOKEEMIA TULEVIKKU

vaadata julgelt optimistlik–pessimistlikult. Ühelt poolt on eeldusi ja uusi võimalusi väga keerukate bioloogia– ja meditsiiniprobleemide lahendamiseks biomolekulide tasandil, nagu viljastatud munaraku areng ja diferentseerumine, inimese genoomi struktuurne organisatsioon, inimese kõrgema närvitalitluse ja mälu molekulaarsed alused, skisofreenia tekkemehhanism jt. Teisalt jääb ettekandja elupäevil siiski vist unistuseks selline võimalus nagu eluea pikendamine, et nende probleemide arengut oma silmaga näha.

TUNNUSTUS

Teenete eest õppe– ja teadustöös ning tegevuse eest ühisel ametialal autasustatakse medaliga «Tartu Ülikooli arstiteaduskond» järgmisi õppejõude, teadlasi ja tervishoiuorganisaatoreid:

❑

ÜLO AREND — histoloogia ja embrüoloogia kateedri professor,

KADRI GROSS — sünnitusabi ja günekoloogia kateedri professor,

ARGO KÕVAMEES — meditsiinidoktor, Rootsi,

ILO KÄBIN — meditsiinidoktor, Rootsi,

LEO NURMAND — farmakoloogia kateedri professor,

MANFRED SILLAND — Narva Linnahaigla peaarst,

ELMAR VASAR — füsioloogia kateedri professor. ❑

TEIE OOTUSED, LOOTUSED JA KARTUSED VASTVALITUD KATEEDRIJUHATAJANA?

◗ Dots. TOIVO HINRIKUS, arstiteaduskonna ravimite tehnoloogia ja keemia kateedri juhataja.

Uue kateedri loomine on alati seotud valudega. Seda ka antud juhul, kui ühest farmaatsiakateedrist 1991. aasta kevadel moodustus kaks. Kuid 1940. aastal valminud farmaatsiahoones Toomemäe külje all alustasid samal aastal tööd kolm farmaatsiainstituuti, mis pärast II maailmasõda jätkasid 1949. aastani kolme kateedrina. Pärast seda kateedrid liideti, enam kui pooltesse ruumidesse paigutati ülikooli teised allüksused. Et edasi minna, oleks vaja niisama palju ruume ja kateedreid, nagu oli varem. Oleks vaja sisustada mitu uut õpperuumi, laboratooriumi, sest peale igapäevase tudengikoolituse ja teadustöö tegeleme vabariiklike proviisorite täienduskursuste läbiviimisega. Kindlasti ei õigusta võõrkeelte õpetamise väljajätmine meie õppeprogrammist, sest keskkoolilõpetajate tase pole kuigi kõrge. Pealegi, kas ei ole võõrkeele ja võõrkeelse terminoloogia tundmine üks eriala valdamise ja omandamise osa? Kartused? Kui kuidagi saaks lõpetada selle mõisa (kolhoosi) kõie lohistamise!

◗ Dots. TIINA TALVIK, pediaatria kateedri juhataja.

TAOTLUS: jätkata eelkäijate tööd. Juba dots. Leida Keres on öelnud: rahva tulevik oleneb meie laste tervisest. Meie väga noor vabariik vajab kõrge professuaalsusega, mõtlevaid ja vajaduse korral ka kahtlevaid arste, kes mõistavad, et meditsiin peab olema inimese/haigekeskne.

LOOTUS: et kauaoodatud Eesti Vabariigis taastatavad ülikooli kliinikud loovad tingimused arstide paremaks ettevalmistamiseks, nende laiemaks osaluseks teadustöös ja haigetele kõrgetasemelise arstiabi saamiseks;

et Eesti Vabariigi valitsus mõistab ülikooli, ka arstiteaduskonna osatähtsust, ja sellele vastavalt tegutseks.

HIRM: et taotlused ja lootused ei täitu. Et ainelist baasi ei suudeta parandada vajaliku kiirusega. Et me ei suuda niipea omandada seda vanema põlve hoiakut, millega loodi paari iseseisvusaasta jooksul palju rahva kestmiseks vajalikke vaimseid väärtusi.

◗ Dots. HELBE SINIMÄE, sünnitusabi ja günekoloogia kateedri juhataja.

Alanud on aeg, millest oleme unistanud. Võime ja **peame** nüüd ise otsustama, ise tegema ja võimalikult hästi tegema. Lõpptulemus sõltub ainult meist endist.

Inimeste mõtteviisis on palju segadust, ootust, kohati isegi pahatahtlikkust ja ükskõiksust.

Üuelt õppeaastalt ootan eelkõige meie kõigi senisest suuremat töökust ja võimalikult kiiret ja valutut vabanemist vanadest mõtlemismallidest. Juba sel õppeaastal hakkame esialgu küll vaikselt, aga kindlalt liikuma ülikooli kliinikute taastamise poole. Kindlasti toob see kaasa palju probleeme, küsimusi, kartusi, kõhklusi. Need tuleb lahendada ühise laua taga, leida konsensus erimeelsete poolte vahel. Ülikooli kliinikud Tartus tuleb **taastada.**

◗ Bioloogiadoktor AAVO–VALDUR MIKELSAAR, inimese bioloogia ja –geneetika vastrajatud kateedri juhataja.

Inimese bioloogia ja –geneetika kateeder ei tekkinud tühjale kohale, vaid selle koosseisu tulid bioloogia–geograafiateaduskonnast üle need õppejõud, kes seni õpetasid edukalt arstiteaduskonna üliõpilastele üldbioloogiat. Seda tööd jätkavad nad ka praegu ja mõnes osas isegi suuremas mahus: süveneb õpetus rakubioloogias, inimese ökoloogias ja evolutsioonis. Kuid lisaks üldbioloogias õpetatavatele geneetika alustele hakkavad üliõpilased ja doktorandid põhjalikumalt õppima inimese üld– ja erigeneetikat (meditsiinigeneetikat).

Tahaks jõuda selleni, et meie poolt õpetatud üliõpilastel oleks arstina sügavalt bioloogiline mõtlemisviis, et nad isegi siis, kui tegemist on liiklustraumaga, mõtleksid: «äkki on asi geenides», et järk–järgult areneks süvakoostöö ÜMPI geneetika ja biotehnoloogia osakonnaga, mis on kateedrile teadusbaasiks.

On vaja laiendada olemasolevaid ja luua uusi sidemeid kolleegidega mujal maailmas. Uurimistöö üheks põhiliseks suunaks peab kujunema Eesti elanikkonna geneetilise struktuuri uurimine, sealhulgas geneetilise tervise analüüs ja, kui võimalik, paremustamine. Selle ülesande täitmine vajab aga sügavate bioloogiliste, eriti geneetiliste ja ökoloogiliste teadmistega teadushuviliste arstide kaasalöömist. Sellisteks neid õpetada püüamegi. Loodan, et tuleme selle tööga toime ega löö takistusi kohates kartma.

◗ Dots. HELGI SILM dermatoloogia–veneroloogia kateedri juhataja.

Soovin, et kiiremini käivituks ülikooli kliinikute süsteem, sest ainult siis on võimalik edukalt üle minna meie uuele õppeplaanile. Õppejõudude avarduks võimalus teha teaduslikku tööd, sest õppekoormus väheneks ja teadustööks jääks rohkem aega.

Kartused? Kateedri materiaalne baas, eriti aga ruumid. Nii kateedri õppejõudude tööruumid, auditoorium kui ka kliiniku ruumid asuvad igivanades amortiseerunud majades, kus iga minut võib oodata mingit «üllatust». Näiteks pole haruldus, kui äkki keset praktikumi kukub palatis osa lage alla või õppetoas «kaob» ahi ära.

Inimene on sündinud optimistiks ning seega tuleb loota, et kõik läheb aasti.

DOMUS PROPRIA EST DOMUS OPTIMA

Oma maja on parim maja

PROFESSOR JÜRI SAARMA 70

Professor Jüri Saarma sündis 24. oktoobril 1921. 1939.—1945. aastal õppis ta Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas ja alates 1945. aastast töötab õppejõuna psühhiaatriakateedris, praegu konsultantprofessorina. EÜS–i liige alates 1939. aastast. Õppejõuna torkab ta silma jõuliselt süstemaatilise lähenemisega oma eriala kõikvõimalikesse eriharudesse, olles õpilastega mõistev ja kannatlik. Oma algupäraseid teooriaarendusi, teadmisi ja kogemusi on ta koondanud rohketesse käsiraamatutesse, õpikutesse ja aimeteostesse. Teadlasena on ta olnud äärmiselt täpne ja nõudlik nii oma uurimistööde kui ka õpilaste ja kolleegide suhtes. Oma seisukohti on ta alati avaldanud, kaitsnud ja põhjendanud, vajadusel küllaltki teraval kujul. Arstina on ta olnud väga põhjalik ja abivalmis. Raskete aegade Eestis ei olnud kerge olla üks juhtivaid psühhiaatreid. Alati nõudlik, korrektne, kaasinimesi mõista püüdev ja neid aidata tahtev. Ta on olnud hea perekonnapea: kõik tema lapsed on leidnud kindla ja austustväärivа rakenduse elus.

EESTI ARSTITEADUSÜLIÕPILASTE LIIT

on muutunud tõeliseks Organisatsiooniks: õppeaasta esimesel koosolekul, kus viibis 24 liiget 36–st, arutles ta põhiliselt enesesäilitamise üle. Siiski on läinud õppeaastal lisaks regulaarsele liikmemaksukogumisele (tänavu 10 rubla hiljemalt 1. novembriks) arutatud uut õppeplaani, osaletud dekanaadikoosolekutel seisukohavõttudega võõrkeeleõpetuse vajalikkuse, sanitaripraktika ümberkorraldamise jt. teemadel, peetud suusalaager Käärikul, korraldatud paarikümne tudengi välisvahetust ja seni 3000–rublase tulemusega esitatud üleskutseid sponsorlusele, mille arvelt on kavas korraldada ühisüritusi, finantseerida üliõpilaste teadustöid, maksta nimelisi stipendiume ja emaduspreemiaid. Arve number Tartu Kommertspangas on 700469. Õieti on see juba arstitudengite — tulevaste arstide! — kodanikuavaruse ja erialatõsiduse või selle puudumise taga, kas koondada üliõpilasliitu oma aateline kollegiaalsus või maksta 10 rubla üksnes välisreisi või toetuse lootuses. Aga ka ainult välisvahetuskontorina täidaks EAÜL väärt ülesannet, nagu ka tudengiarvamuse väljundina ja ühistegevuse kooliks olles.

Esimeheks valiti taas Tarmo Kariis (ravi V k.), aseesimeheks ja laekuriks Kaido Beljajev (ravi IV k.), välissekretäriks Jaanus Vool (ravi IV k.).

TÕNU PEETS

ARSTIDE TÄIENDUSÕPPEST

Arstide täiendusteaduskonna dekaan prof. RAUL TALVIK:

Kui 1. septembril 1992 alustavad tööd ülikooli kliinikud, algab ka residentuur. Arvatavasti kuulutatakse kevadel välja konkurss. Praegu on vaja välja töötada põhi– ja alaerialade loend. Meie korra kohaselt saab residentuuri astuda alles pärast internatuuri, ehkki mitte igas riigis pole see nii. Korraga tuleb Tartusse umbes sada residenti. Väljaõppe kestus varieerub, seega lisandub 30—40 spetsialisti aastas.

Täienduskursuste korraldamisel läksime 3—5–kuulistelt tsüklitelt üle kitsama teemaga nädalastele. Nüüd käib Tartus aasta jooksul 2200 kursanti varasema 400 asemel. Muide, see on ju veider, kui oma eriala spetsialisti jaoks oleks Tartus tervelt kolme kuu jagu ennekuulmatut informatsiooni. Oleme saanud rahuldada 2/3 sooviavaldustest.

Valmistame ette lisaerialasid arstide töökohtade reorganiseerimise puhuks. Veebruaris saabub tegevusteraapia õppejõud Londonist. Alustame meditsiinilise sünkroontõlke kursusi arstidele. Jaanuaris võtame ette täienduskonverentsi «Kliinik '91», kus iga arst võib esineda teda köitval teemal: kas huvitava haigusjuhu, lihtsalt hea mõtte, organisaatorikogemuse või muuga. Palun tulge kuulama ja esinema.

TULGE ÕPPIMA PERE-ARSTIKS!

Perearstist (ehk üldarstist) Eesti tervishoius on viimasel ajal korduvalt juttu olnud. Tema töölerakendamise on tervishoiuministeerium usaldanud linnade ja maakondade tervishoiujuhtidele. Et vältida pelgalt siltide «ümbervahetamist jaoskonnaarstide ustel (nii on juba juhtunud mõnel endisel sotsialismimaal), alustasid selle aasta märtsis Tartus tööd täienduskursused perearstiks spetsialiseeruda soovijaile. Nende kursuste kava on koostatud Euroopa teiste maade kogemuste põhjal.

Möödunud aasta juunis käisid Tartu Ülikoolis kolm perearstide õpetajat ülieuroopalisest töörühmast, kes esinesid ka meie teaduskonna õppejõududele. Enamikus Euroopa riikides on perearst üks spetsiaalse ettevalmistusega erialadest, mis nõuab eraldi diplomijärgset õpetust. Paljudes eesrindlikes ülikoolides on sisse viidud perearstiteadus ka diplomieelses õppes. See annab üliõpilastele ettekujutuse valdkonnast, kus paljudel tuleb edaspidi töötada, ja võimaldab diplomijärgselt spetsialiseeruda.

Meil kestavad täienduskursused 20 nädalat, üks nädal igas kuus. Hõlmatud on kõik perearsti töös vajalikud erialad lähtudes õppijate senisest töökogemusest. Õpetajad on nii arstiteaduskonna õppejõud kui Tartu polikliinikute ja haiglate arstid. Kursustel õpetatakse ka inglise keelt, mida on vaja erialakirjanduse lugemiseks.

Järgmised rühmad alustavad õpinguid novembris, sinna on võimalik veel registreerida. Infot saab arstide täiendusteaduskonnast (L. Puusepa 8) prof. Raul Talvikult või meditsiinikandidaat Margus Lemberilt.

MARGUS LEMBER perearstikursuse korraldaja

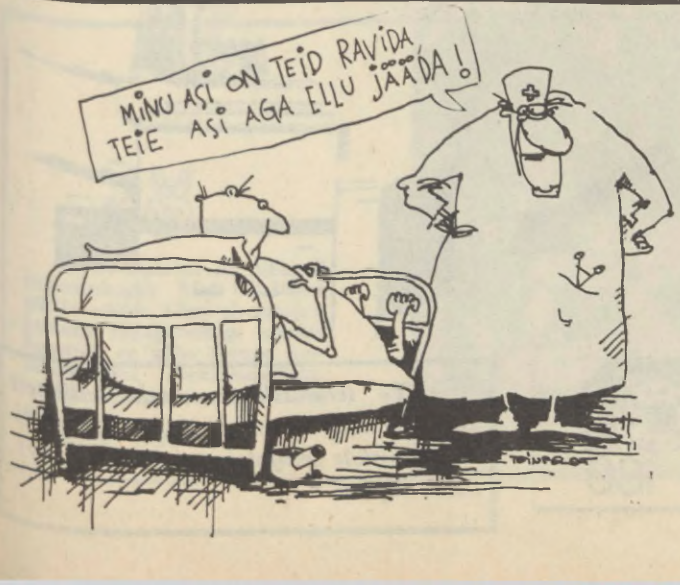

Taassünnivad ülikooli kliinikud. Kas valutult?

«...kui kõik arstid loobuksid kasu tagaajamisest, oleks kogu süsteem pisut puhtam.» Andren. Mason (A. J.–Croniw «Tsitadell»)

Muinaslugu

Elas ja oli kord vana sepp, kel oli kolm poega. Kui siis tuli aeg Toonela teele minna, kutsus sepp pojad enda juurde ja ütles: «Te olete kõik olnud minu head sepasellid ja ma ei taha teid kedagi pärimisel eelistada. Võtke ja jagage mu suur sepikoda vennalikus sõpruses kolme vahel.» Ja sulges silmad ja suri. Ja tegidki pojad siis teoks isa viimse tahtmise. Nad jagasid sepikoja tammiste seintega kolme ossa. Ühes toas hoidis üks vend aastate viisi ääsil hõõguvaid süsi. Teises toas tallas teine endale hoolega tuult. Kolmandas toas tagus kolmas vend ööd kui päevad kolinal alasit. Ja kui nad väsinud ega surnud pole, töötavad usinalt tänini... Ehk soovid Sinagi minna neilt õppima sepise kunsti?

Ajalugu

Ravikunst Tartu Ülikoolis jagati kolme ossa 1950. aastal. Nimelt siis kaotati ülikooli kliinikud. Ühes toas hakati ravima haigeid, teises õpetama üliõpilasi, kolmandas tegema teadust. Ja kui selliste vaheseinte kiuste on neljakümne aastaga ometi midagi saavutatud kõigis neis kolmes, siis seda tänu inimestele, kes on endas ikkagi suutnud ühendada arsti, teadlase ja õpetaja.

Tänapäev

Nüüd on aeg lõhkuda kunstlikud vaheseinad. Ühtcaegu üleminekuga kindlustusmeditsiinile on 1. jaanuarist 1992 arstiteaduskonna juhtide algatusel ja tervishoiuministri äsja saabunud käskkirja toetusel taastamisel Ülikooli Kliinikud (ÜK). Esimeste tulemusteni tahetakse jõuda 1. septembriks.

Ülikoolikliinikute koosseisukava on alles kujunemas ja täpseid plaane veel pole. Tänavu jüripäeval võttis teaduskonnanõukogu (TN) vastu kliiniku ie **esialgse põhimääruse**, et oleks pind, millelt mõtet edasi arendada.

ÜK taastamist juhib **komisjon**, kelle moodustasid TN, Tartu peaarstide nõukogu ja linnavalitsus. Praegu kuuluvad komisjoni Lembit Allikmets, Raul Talvik, Vello Salupere, Kaljo Mitt, Maido Sikk, Urmo Kööbi ja Ralf Allikvee.

Rahad

ÜK 1992. aasta eelarve arvestuse aluseks on 1991. aasta esimese poole kulutused korrutatuna kahega pluss 50% hinnatõusu — kokku 68,3 miljonit rubla, sellest palgafondi 30 miljonit. 1991. aasta esimesel poolel saadi tervishoiult haiglate kuludeks 15 korda rohkem raha kui ülikoolilt. Uue aasta eelarvest katab poole oodatavalt kindlustusmeditsiin ja kohalik eelarve, teise poole loodetavasti riigieelarve, nagu see on korraldatud Euroopa ülikoolides. Selle võrra tuleb ÜK–l loodetavasti poole rohkem sissetulekuid kui niisama suurel munitsipaalhaiglal.

Ülesehitus ja koosseisud

Kavas on tuua kõik õppetööga seotud raviasutused ülikooli alluvusse. Neid hakkab valitsema seitsmeliikmeline **kliinikute juhatus**, kel on pitsat, blank ja pangaarve, laes lühter ja põrandal punane vaip. Laua otsas istub teaduskonna dekaan või keegi teine juhatuse liikmetest dekaani ettepanekul. Juhatus korraldab ja kontrollib õppe–, teadus– ja ravitööd, jaotab riigieelarvelist raha ja vahendeid, avab, sulgeb ja korraldab ümber kõiki allasutusi, kehtiva seadlusandluse alusel kehtestab palgapiirid. Juhatus kinnitatakse ATN–s 5 aastaks.

Juhatusele allub **ülikooli polikliinik** ja mitu **ülikooli haiglat.** Neis istuvad punase vaiba lõpus **peaarstid**, kes käsutavad haigekassa ja linna eelarve rahasid ning moodustavad **peaarstide nõukogu.**

Igasse haiglasse kuulub üks või mitu **kliinikut.** Nende hulk ja nimetused on alles lahtised. Näiteks võib ühes ülikooli haiglas, TKH järglases kujutleda neuroloogia, üldkirurgia, traumatoloogia ja ortopeedia, kardioloogia ja kardiokirurgia ning sisehaiguste kliinikuid, teises haiglas aga näiteks ühte kopsuhaiguste kliinikut. Kliiniku eesotsas on **kliiniku juhataja,** kas professor, dotsent või praktiline arst. Muide, edaspidi pole doktorikraad professoriks valimisel tingimata vajalik, ehkki tõenäoliselt saab puuduma vaid erandjuhtudel. Kliiniku juhataja määrab rektor ja ta vastutab õppe–, teadus– ja ravitöös eest oma kliinikus, alludes õppe– ja teadustöös dekaanile ja ravitööks peaarstile. Kliinikus võib olla üks või mitu **osakonda** eesotsas **osakonnajuhatajaga.** Näiteks võib neuroloogia kliinikus kujutleda neuroloogia ja neurokirurgia osakondi.

Kõik ametikohad ülikooli kliinikutes on valitavad. **Professori** valib üli koolinõukogu 5 aastaks ja tema juhib oma eriala osakonda või kliinikut. **Dotsendi** ja **vanemassistendi** valib teaduskonnanõukogu 5 aastaks, **assistendi** esialgse kava järgi 2 aastaks, **residendi** on ÜK–s vastavalt residentuuri kestusele. Kolm viimatinimetatud töötavad palatiarstidena, tehes ka õppetööd ja teadust.

Seni on määratlemata erialade (õppetoolide) loend. Igal erialal on üks professorikoht ja kaks dotsendi kohta. Kirurgia eriala sisaldab kindlasti mitut õppetooli.

Nagu öeldud, on eespool kirjeldatud vaid esialgset kava.

SAHINAD

Omakasupüüdlik teadusametnik: Teaduskonnal on vähe raha ja kõik läheb kallimaks. Haiglatel on rohkem raha. Allutades haiglad koos rahadega teaduskonnale, saaks teaduskonna kulutusi märkamatult suurendada. Ma saaksin omale mahagonipuust laua.

Tähelepanelik: Pange tähele, kliinikute juhatus juhib ja kontrollib iseennast.

Laisk arst: Mis siis seni viga oli? Mina tahan niisamuti hästi ära elada nagu see lugupeetud laisavõitu dotsentki. Pealegi minu mees töötab Tartu linnas ja mina ei lähe siit kusagile. Riik maksab, ja kui ei maksa riik, maksavad haiged.

Altruist: Peame tõstma nii ravi– kui teadustöö kvaliteeti, kuid see võtab aega. Rahade või ülemuste vägivaldne ümberjagamine ei muuda mi-

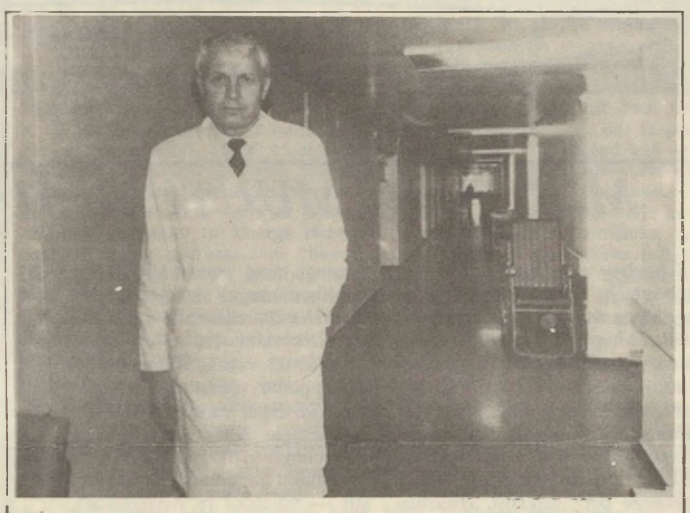

Tartu Kliinilise Haigla peaarst dr. URMO KÖÖBI ja ülikooli kliiniku perspektiiv.

AIN PROTSINI foto

ÜLDINE HINNANG

Tartu Kliinilise Haigla peaarst dr. Urmo Kööbi peab ÜK eeliseks ühe peremehe ilmumist senise kahe asemele. See võimaldab raha paremini kasutada, ravipõhimõtteid ühtlustada (kolme kirurgiakateedri asemele üks kirurgiakliinik), ühendada õppe–, ravi– ja teadustööd. Osa arste, eriti kirurge töötab praegu alakoormusega. Kliinikukohtadele kuulutatava avaliku konkursiga tõuseb töötajate tase. Kaob igavese ametikoha tagatis.

Peaarst arvab, et kõik praeguse kliinilise töö põhiraskuse kandjad on konkurentsivõimelised. «Ühelgi heal suurte kogemustega praktilisel arstil ei ole ümberkorraldustest midagi karta, küll aga neil, kes ravi–, õppe– ega teadustöös pole töötanud täiskoormusega. Ei saa kõnelda kas arstide või õppejõudude arvu vähendamisest, ehkki töötajate arv tõenäoliselt väheneb. Taanduma peavad võrdsetel alustel need, kes on nõrgemad, olgu osakonnast või kateedrist. Eneseanalüüsi objektiivsuse korral ei tohiks valik tulla kellelegi üllatusena. On vaja avalikult arutada, mille alusel moodustatakse arstide pingerida. Ka kliinikute põhimäärust on vaja arutada avalikult. On vaja tagada pensionieale lähenevate arstide ja õppejõudude sotsiaalne kaitse, võib–olla lepingute kujul.»

«Õppe– ja teadustöö keskusena ootavad kliinikud valitsuselt lisaeraldisi. Arvan, et Tartu haiglad on Eesti parimad juba praegu, peamiselt seetõttu, et teadussaavutused on olnud ravitöö teenistuses. Ülikooli kliinikute taastamine tõstab ravitöö taset terves Eestis,» arvab Urmo Kööbi.

dagi paremaks või muudab midagi halvemaks. Alustama peaks kateedrite sisulisest tugevdamisest, et hiljem saaks tugeva kateedri ümber koondada tugeva kliiniku. Võidavad patsiendid, võidab teadus, võidab õppetöö.

Koleerik: Mulle meeldib otsustavus. Koera sabast on otstarbekam vabaneda kohe, kui nii on otsustatud. Kes ei ole minu poolt, on minu vastu.

Kogenud õppejõud: Objektiivselt on nii, et rohkem õpib ja targem on see, kes ise õpetab teisi. Nii laieneb silmaring ja areneb üldistusvõime. Nõnda parandab õppetöö ravikvaliteeti. Nii vastab ülikooli kliinik ka patsientide huvidele, ehkki õppetöösse haaratus neid ühtlasi natuke koormab.

Tugev praktik: Mitte igat osakonda ei juhi tugev teadlane, vaid vahel hoopis tugev praktik. Kõik, kes sobivad teadlaseks, ei sobi veel arstiks, ja vastupidi. Igal kliinikul ja kollektiivil peaks laskma vabalt kujuneda, ei saa lüüa ühe liistuga.

Kade: Ülemusi tuleb juurde! Ei näe vajadust peaarstide järele, kui juba on kliinikujuhatajad.

Terane: Varjatult säilivad paralleelstruktuurid. Peaarstide ja kliinikute juhatuse rahakotid on erinevad!

Ettenägelik administraator: Seni olid kõik üksteist haiglat, kelle alusel kliinikud tekivad, ühekaupa majandatud. Kui aga suur ja väike hakkavad sööma ühest kausist...

Pereema: Olud, olud! Kolm last tahavad süüa! Üür tõuseb üheksa korda! Head inimesed, mida ma teen, kui ma kaotan töökoha?

Ratsionalist: Lähed erakliinikusse ja teenid veel rohkem.

Noor arst: Kui mind valitakse kaheks aastaks Tartusse assistendiks, kas ma siis hakkan Tartusse maja ehitama?

Eakas arst: Mul on Tartus maja, sugulased, tuttavad müüjad, kalmistukoht. Kuhu ma kolin?

➡ *(Järg 4. lk.)*

Taasssünnivad ülikooli kliinikud. Kas valutult?

➥ *(Algus 1. lk.)*

Ninatark professor: Mul ükskõik, kuhu te kolite. Eestimaal on kolkaid küllalt. Mina oma kolme dotsendist tütre, nelja professorist väimehe ja stereofoonilise imetlejate kooriga jään loomulikult Tartusse. Muide, minu pronksbüst on juba valmis, aga paigaldamiseks pole leitud vajaliku kandejõuga kraanat.

Vaikne inimene: Mina ei kandideeri. Mulle nendest intriigidest aitab. Minu ämma kodulinnas vabaneb mulle soodne koht.

Muretseja: Kui juba keegi vallandada, siis arste ja õppejõude võrdselt.

Parastaja: Mitte ainult kliinikus, ka teaduskonnas tuleks teha plats puhtaks ja kuulutada kõigile kohtadele konkurss. Rahvusvaheline!

Isik nahkpintsakus: Me vajame tugevat dekanaati, mitte tugevaid kliinikuid! Me vajame teaduse, teaduskonna ja kliinikute kõva käega peremeest, mitte pudedat isereguleerivat süsteemi allüksuste autonoomia, funktsionaalse hierarhia ja tagasisidega.

Intellektuaal: See, mis praegu toimub, on destruktiivne tegevus. See on totalitarismi inerts. Need on sündsusetud võtted.

Maailmaparandaja: Kas me peame vaikselt kannatama, mida elu meile toob, või ehitama ise endale uut elu?

Peenetundeline doktor: Mulle ja paljudele minu kolleegidele on isiklikult solvav, et meid seatakse kõiki puudutavate ümberkorralduste tõsiasja ette ilma igasuguse eelneva aruteluta.

Bajaaniga bürokraat:
Stagnaaeg, oh stagnaaeg,
millal sina tuled,
mul on valmis juba
kliinikud ja kõned.

Vaene tudeng: Ma ei taha mõeldagi, et ülikool saab läbi. Ma ei taha kavaldada ja konkureerida. Ma tahaksin lihtsalt heaks arstiks saada.

Eluvend: Lollike, sa lähed ja jäädki Sirtsu soo taha sinepiplaastreid panema. Eluaegsele paasturavile!

Demokraat: Väga ilus, et on valimised ja konkurss! Aga kes on need, kes valivad? Dekaan ja professuur ei pärine ju loomulikult ka kuninglikust suguvõsast, aga kas nad on igakord valitud parimate kandidaatide hulgast ja kas igakord on valitud parim? Kas valimistega ülikooli kliinikutesse ei laiene arstiteaduskonnas nii tavaline ringkäendus hoopis laiemale alale?

Pragmaatik: Palk tõuseb, mis te mehed muretsete!

Paljunäinu: Toetan ja kiidan heaks. Kui vaja, siis plaksutan.

RECIPE

Democratiae
Sapientiae
Publicitatis ää, q.s.
M.D.S. Iga päev enne ja pärast sööki sisse võtta.

Tartu haiglad sahisevad, kahisevad ja kohisevad. Üliõpilastel on ainulaadne võimalus õppida võtteid edu saavutamiseks konkurentsitingimustes.

Arvamuste vastu ei aita miski nii hästi kui teised arvamused. Eriarvamuste põhjuseks võib olla erinev pädevus, rolli tõttu objektiivselt erinevad huvid, erinev tunnetuslik vaatenurk ja lahendusvõimaluste tegelik rohkus. Arvata teisiti ei tähenda olla vaenlane. Kõigel elaval on üks eesmärk: areneda.

Ei ole kuulnud, et keegi oleks ülikooli kliinikute taastamise vastu. Küsimus on, k u i d a s. Seni kuni kiratseb avalikkus, õitseb salalikkus. Ja kannab viimaks ka vilja.

Retsepti tõlge:
Võta demokraatiat, avalikkust, tarkust võrdsetes kogustes niipalju, kui on küll. Sega, anna kätte ja kirjuta peale...

TÕNU PEETS,
ravi V kursuse üliõpilane,
tänaste erilehekülgede koostaja

MUUTUSI, MUUTUSI, HÄRRASED!

On huvitav aeg, uue alguse aeg, suurte muutuste aeg. Nii mõndagi on ümber pöördumas, on uue arengutee ahel. Jälle. Meie ise. Ja ülikool. Ning — teiseneva *universitas*'e ühe osana ka *facultas medicinae*.

Arstiteaduskond ja *alma mater* tervikuna on praegu tardunud, muutmisele raskesti alluv, jäik konservatiivne SÜSTEEM. Kivistumiseks on olnud aega peaaegu pool sajandit, lahtisulamise alguspäevist aga saab mööda vaid mõni aasta. On selgesti näha (või karta), et *Universitas Tartuensis*'e täielikuks ümberkõlastumiseks korralikuks, ÕPETAJA– ja ÕPILASEkeskseks ÜLIKOOLIKS kulub aastakümme kui mitte enam. Arstiteaduskonna suhtes eraldi on prognoos halvem, siin võib sama protsess nõuda aastakümneid. On ju üldteada, et meditsiini peetakse maailmakultuuri üheks konservatiivsemaks haruks ning tema jüngreid konservatiivsemaiks haritlaste hulgas. Mitutpidi on see hea, tingitud elust ja eluks vajalik, aga — samas on see halb, kuna uue mõtte– ning teguviisi juurdumine nõuab selles valdkonnas võrreldes teistega tunduvalt enam aega.

Aega aga — seda ju napilt. Eriti praegu. Olukord Eesti meditsiinis on raske, tee kõiki osapooli rahuldava seisundini pikk. Praegu on arsti rasket tööd tegevatest inimestest enamik praktiliselt meditsiiniinstituudi (mitte aga ülikooli) haridusega, rusutud ja muljutud nõukoguliku tervishoiusüsteemi poolt, suur hulk neist pealegi oma elutööd lõpetamas. Au ja kiitus — on ju nood arstid suutnud «viljastavatele» tingimustele vaatamata aidata inimesi nende hädades. Kuid eelpoolmainitute asemele on lähitulevikus tarvis laia silmaringi ning vaimuväljaga (mh. ülikooliharidusega) noori tohtreid, kelle arstlik mõtteviis inimorganismist kui terviklikust maailmast on kujunenud–kujundatud vabamais tingimustes, kes on õppinud rõõmu ja himuga. Vaid nii võib Eesti meditsiin tõusta maailmatasemele. Kuna ainuke eesti arstide koolitamise paik on TÜ AT, peavad uuendused ja muutused saama alguse siit — võimsalt ja viivitamatult.

Arstitudengite ja õppejõudude huvi suurendamiseks kardinaalsete muutuste vastu näen ma **järgmisi võimalusi:**

❑ vähendada vastuvõetavate üliõpilaste arvu, mis võimaldab selekteerida võimekamad ning on kooskõlas oodatava arstide arvu langusega;

❑ korraldada lähiaastail totaalne konkurss valitavatele õppejõukohtadele ja tagada edaspidi küllaldane õppejõudude rotatsioon, vältimaks pensionieelikute ladestumist.

Vaid noor veri — mh. noored targad õpetlased–õpetajad — suudab turgutada kokkuvarisemise äärel olevat organismi.

Veel on vaja, ja seda olude kiuste, inimlikku laadi administratiivseid ümberkorraldusi. Kuni jätkuvad tudengite 8—10–tunnised ainsagi söögipausita päevad, konspekteerimine pimedais, hapnikuvabades auditooriumides põlve otsas, rahusteid neelama sundivad «4 supereksamit 10 päevaga» sessioonid jpm. (ning seda tudengitele vastutuleku sildi all) seni ei saa meie ise olla terved ja tervist kui tervikut mõistvad arstid.

Õnneks on üht–teist paigast nihkumas teaduskonna õppehoonete osas — Maarjamõisa projekt taaskäivitub. Tehtud on muudatusi õppeplaanis, kuid need on alles katsetusjärgus. Praktiliselt puudub korralik õppekirjandus, kateedrite varustatus õppeotstarbeliste abivahenditega jääb tänapäeva tasemest kaugele maha, kuid ometi õpitakse ja õpetatakse.

Probleeme on AT–s palju, niisamuti ka võimalusi nende lahendamiseks. Detailsemad arengukavad jäägu spetsialistide teha, mina tahaksin siinkohal osutada vaid ühele: võimalused *facultas medicinae* arenguks avarduksid märgatavalt, kui senine juhtivate ja suunavate jõudude monoloog á la «Ameerikas on nii ning Saksamaal on naa» asenduks dialoogiga nende ja nooremate õppejõudude/ärksamate tudengite vahel. Mõistagi viimaste kompetentsi piires. Härrased, kellest otseselt sõltub TÜ arstiteaduskonna kulg ajas ja ruumis, leppige ometi kokku põhimõttelises: praegu, mil on hädatarvilik AT kui organismi täielik tervenemine (*restitutio ad integrum*), ei saa rahulduda plastilise kirurgiaga kõverpeegli ees. Tuleb avalikult sõnastada eesmärgid ning kogu väest sinnapoole püüda. Muutused peavad ulatuma juurteni, omaks tuleb võtta tänapäevased arusaamad ja põhimõtted ülikoolist ja arstiteaduskonnast kui sellesse integreeritud tervikust.

See on TEE.

PEETER PALUSAAR,
stud. med.

Filoloogiateaduskonna asjus

Avalik diskussioon filosoofiateaduskonna asjus on alanud. Kuna olen seisukohal, et nii tähtis ning keeruline probleem otsustatakse lõppkokkuvõttes ikkagi soliidses akadeemilises keskustelus, mitte aga «UT» või «Postimehe» polemika–artiklites, ei sooviks ma siin sel teemal sõna võtta. Küll aga tahaksin öelda oma arvamuse nendes küsimustes, mis lisaks ülikoolireformile puudutavad probleemide arutamise viisi praeguses filoloogiateaduskonnas (**vt. E. Vääri, Filosoofiateaduskonna asjus. — «UT» nr. 27, 4. okt.**).

Pean nimelt liialdatuks kartust, nagu otsustataks meie nõukogu küsimusi omapäi, teaduskonna ülejäänud liikmete teadmata. Info nõukogu töö kohta on olnud kättesaadav kõikides kateedrites ning loomulikult on olnud võimalus kõiki probleeme nõukogule arutamiseks esitada. Mis puutub filosoofiateaduskonna taastamisega seostuvasse küsimuste ringi, siis kahjuks ei leidnud prof. E. Vääri aega osa võtta sellest 13. septembri koosolekust õpetatud nõukogu saalis, kus ühendatavate üksuste üldsusele ühendamisest esimest korda avalikult ja ametlikult teatati. Tõsi, dekanaadist mitte olenevail põhjusil võisime sellest ebasobival ajal toimunud koosolekust teatada vaid 24 tundi varem ning eks seegi seleta ainult kümmekonna dotsendi ja professori kohalejõudmist kõikide kutsutute asemel. Küll aga oleks nähtavasti olnud võimalik tulla teaduskonna avakoosolekule, kus filosoofiateaduskonna taastamisega seonduvates küsimustes selguse saamist nimetati üheks olulisemaks probleemiks. Ei nõukogu saalis ega avakoosolekul ole lausutud sõnagi filosoofiateaduskonna taastamise vastu **üldse,** küll aga on meie nõukogu väljendanud kahtlust liitmise otstarbekuse kohta praegu. Muuseas, nõukogu aruteludes on olnud mõte, et meie koosolekud võiksid olla avalikud. Põhimõtteliselt pole midagi selle vastu, kahtlen aga nende kuulajate arvukuses, kes meie pikkadest nõupidamistest osa võtta soovivad.

Ühtlasi julgen meenutada, et filoloogiateaduskonna nõukogu koosneb lisaks nomenklatuursetele liikmetele teaduskonna kõikide õppejõudude, samuti laborantide ja seniste aspirantide poolt valitud esindajaist, kelle kaudu üldsuse arvamus peaks küll selguma. Kui see nii pole, siis tuleb tõdeda, et teaduskonnal on selline nõukogu, nagu teaduskond väärib.

Tunnistan ausalt, et pole iialgi mõelnud küsitluse korraldamisele filosoofiateaduskonna asjus ega kujuta hästi ette ka teaduskonna üldkoosolekut sel teemal (õigemini, möödunud aegade formaalseid käetõstmisi meenutades kujutan küll). Mis puutub üliõpilaste arvamuse küsimusse, siis kahtlen äsja keskkooli lõpetanute pädevuses filosoofiateaduskonna alal (kus on piir pädevate ja ebapädevate vahel?). Erilisest huvist teaduskonna asjade vastu ei tunnista ka korduvatest pakkumistest hoolimata tühi üliõpilaskoht meie nõukogus. Ning meenutagem ka neid üliõpilasi, kes stuudiumi lõpu eelgi »eesti keele ja kirjanduse kateedrist» kirjutavad.

Loomulikult nõustun professor Vääriga uue teaduskonna uuele dekaanile esitatavate, isiklikest huvidest kõrgemal seisvat tarkust eeldavate nõudmiste osas: ulatugu filosoofiateaduskonna dekaani ampluaa tõepoolest ehituskunstist kõrge teaduskvalifikatsioonini. Kahtlen küll veidi dekaanile esitatava apoliitilisuse nõude otstarbekuses (avaldades ühtlasi mittenõustumist siit tuleneva minevikku suunduva, kuid olevikus ja tulevikus realiseeruva formalismiga). Omalt poolt lisaksin dekaanile vajalike omaduste hulka sallivuse teisitimõtlejate suhtes, üldse inimliku headuse.

Tulles lõpetuseks tagasi filoloogiateaduskonna nõukogu praeguse koosseisu juurde, meenutan, et peatselt pensionile siirduvaid õppejõude sinna vanusetsensuse tõttu ei valitud. Mis ei tähenda, et nendelgi teaduskonna asjades sõnaõigust poleks. Muuhulgas ka ajalehes.

JÜRI VALGE

☞ INFO ● INFO ●

UUS TRADITSIOON

Neljapäeval, 17. oktoobril kl. 16 peab **professor Eduard Laugaste** TÜ peahoone auditooriumis 139

hüvastijätuloengu «Rahvaluule eesti kultuuris».

Kõik professori endised ja praegused õpilased on oodatud.

Filoloogiateaduskond

ANTIIKKULTUURI

lektoorium alustab **kolmapäeval, 16. oktoobril kl. 18.15 TÜ nõukogu saalis.**

Kavas: Anne Lill — «Unenägude tähtsus antiigis»; Ain Kaalep — «Teivas Oksala — antiikkirjanduse tutvustaja Soomes».

KÜLALISLEKTORI LOENG

Esmaspäeval, 14. oktoobril kl. 12 peab peahoone aud. 227 Helsinki Ülikooli filoloogiaprofessor AULI HAKULINEN loengu vestluse uurimise metoodikast.

Soome Instituut

MATKAHUVILISED!

Mägimatka– ja alpinismi–, samuti ka suusamatkahuvilised, olete oodatud **esmaspäeval, 14. oktoobril kl. 18 Tähe 4 fuajees.** Õppusi organiseerivad alpiklubi «Firn», Tartu mägiklubi ja TÜ matkaklubi.

TOIMETUSE PALVE

Seoses üleminekuga arvutilaole ja ofsettrükile on lehe töötsükkel pikenenud ning palume väga lood ja fotod tingimata ära tuua **eelmise nädala algul.** Teateid saame vastu võtta veel esmaspäeval ja teisipäeva lõunal.

ÜLIKOOLI KLUBIS

Kolm õhtut järjest DISKO-TÜMPSU!

Reedel, 11., laupäeval, 12. ja pühapäeval, 13. oktoobril.

Algus kl. 21.

Pane tähele! «Vanade haide» kõrval astuvad üles uued lootustandvad diskorid.

ÜLIKOOLI KOHVIKUS (Narva mnt. 27)

Kolmapäeviti ja neljapäeviti DISKOÕHTUD.

Kuu esimesel ja viimasel neljapäeval SALONGIÕHTU tantsuorkestri ja programmiga.

Kohvikuürituste algus kl. 20.

Üliõpilaspilet!!!

TAHTMIST TÄIS NOORED!

Alanud on uus hooaeg TÜ klubis. Korraldamist vajavad taas suurejoonelised ettevõtmised (sügispäevad '91 ja kevadpäevad '92). Kui Sinul on tahtmist ja häid ideid nende ja teistegi ürituste korraldamisel kaasa lüüa, siis tule KULTUURIKLUBISSE!

Saame kokku 15. oktoobril kl. 19 klubis (ruum 206).

☞

NOORED MEHED!

5 kena tudengineidu otsivad TANTSUPARTNEREID! 2 korda nädalas kõva trenn + ESINEMISED!

Lisaks meeldiv seltskond!

Ampluaa labajalast lambadani.

Tulge klubisse ESMASPÄEVITI ja NELJAPÄEVITI kella 21–ks!

Lp. TUDENG!

Oled oodatud koos konspektiga meie **paljundusse** Munga t. 12 (Treffneri gümn.). Tule, teeme ära!

Lugupidamisega Signe & «Stellaris Ltd».

Stellaris Ltd.

UT
TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT PIRET TALI.
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241,
tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I.
«UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2071. Tiraaž 2000.
35 180

«UT» tellimishind uutele tellijatele aastaks 26.60 (postiga) ja 19.00 (postita). Senistele tellijatele tuleb «UT» 1991. aasta lõpuni.

NR. 28 (1650)
REEDE,
18. OKTOOBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- ARSTI–TEADUSKOND JA VÕÕRKEEL – 2. lk.
- RAMANUJANI RÜTMID – 2. LK.
- MIS ON SURNUD KAPITAL TÜ-s – 3. lk.
- SATELLIIT-TELEVISIOON JUST ÜLIÕPILASTELE – 2. lk.

DEMOKRAATIA JA INIMÕIGUSED

on kaks peamist märksõna, mis huvitavad maailma avalikkust isesesvunud Balti riikides. Inimõiguste järgimisest ning demokraatia algete olemasolust Eestis ei pea kõnelema üksnes riigi tippjuhid, see võib olla ka nn. rahvadiplomaatia üks teemasid. Mida arvukamale rahvahulgale end teadvustame, seda suuremat soosingut on meil oodata.

11.—25. oktoobrini teeb Baltimaades ringsõidu nelja Taani kõrgkooli tudengite esindus. **16.—20. skp. on nad Eestis Üliõpilasseltsi RSR–i võõrustada.** Taanlastel on kohtumisi EV välisministeeriumi ja parteide esindajatega, mõeldud on ka akadeemilisele tegevusele.

Laupäeval, 19. oktoobril kell 11 algab TÜ raamatukogu aud. 202 rahvusvaheline konverents «Everybody has the Rights». ÜS RSR–i palvel osalevad selle töös ka tulevased Nõukogude diplomaadid Moskva Rahvusvaheliste Suhete Instituudist. Plenaaristungil saavad sõna kõigi kolme riigi esindajad, järgneb töö *workshop*'ides. Konverentsil osalemine on vaba kõigile Tartu Ülikooli tudengitele.

ÜS RSR JUHATUS

❑ Mida võimaldab Stockholmi Ülikooli üliõpilaskonna toetusraha meile? ❑

Üliõpilaskonnal olid nädalavahetusel külalised Stockholmist, Stockholmi Ülikooli üliõpilaskonna parlamendi alalise väliskomisjoni liikmed. Külaskäigu eesmärk oli kokku leppida sealse üliõpilaskonna materiaalse toetuse kasutamise osas Tartus. Nimelt on Stockholmi Ülikooli üliõpilaskonnas (SUS) ammune tava, et lisaks kohustuslikule liikmemaksule on igal üliõpilasel vabatahtlikult võimalik toetada rahaliselt ühte viiest organisatsioonist, mis parlamendi poolt igal aastal välja valitakse.

Sedapuhku on talviste läbirääkimiste tulemusena Amnesty Internationali, Rahvusvahelise Punase Risti, Dar es Salaami Ülikooli ja ühe Jordani jõe läänekalda ülikooli kõrval nimekirjas **viiendana Tartu Ülikooli üliõpilaskond.** Arvutisüsteemi rikke tõttu ei olnud külalistel kahjuks täpne summa, mis on sügise jooksul laekunud, veel teada, kuid loodetavasti selgub see lähipäevadel.

❑❑❑

Läbirääkimistel esitas TÜÜ omapoolsed raha kasutamise seisukohad, mis leidsid Rootsi poole täielikku tunnustust. Et täpne summa pole teada, lepiti kokku pingerida, mida alustab **õppekirjanduse soetamine.** On selge, et laekuvad summad ei ole piisavad suure hulga väärtkirjanduse ostmiseks, mistõttu arvatavasti kasutatakse raha peamiselt mingil muul viisil hangitud raamatute transpordikulutuste katteks.

Järgmiseks leiti vajalik olevat üliõpilastele odavate **paljundusteenuste süsteemi** loomist, milleks kavatseme osta paljundusmasina ja varustada see ka kvaliteetse paberiga. Kus selline paljunduskeskus töötama võiks hakata, pole veel selge, ruumipuudus ei võimalda seda üliõpilaskonna majas teha, arvestatav on seda teha näiteks ülikooli raamatukogus või mõnes õppehoones, nagu see mujal maailmas kombeks. SUS–i poolne tingimus oli, et raha tuleb kasutada kõigi üliõpilaste üldistes huvides, mispärast ettepanek panna välja **stipendium** ühele üliõpilasele õppimiseks Stockholmis sai pingeritta alles viiendana.

Eelnevalt peeti oluliseks seni puuduva **andmepanga** loomist üliõpilaskonna kohta, mis tähendab eelkõige **moodsa arvutikomplekti soetamist,** kuna üliõpilaskonna pöördumised ülikooli poole arvuti eraldamiseks on seni tagajärjeta jäänud (tõele au andes üliõpilaskond ühe vanamoelise arvuti siiski sai, ent kahjuks ei ole teda võimalik ühendada printeriga, mis ta meile kasutuks muudab). Peamiselt arvutitele toetudes on kavas rajada EPA eeskujul **midagi nende tööbörsi** sarnast üliõpilaste ja nende tööandjate kokkuviimiseks.

Summa suurust on praegu raske oletada, üldiselt on SUS–i küllaliste andmetel toetuslaekumine kõikunud mõnekümnest tuhandest suurimate saja tuhandeteni. Arvestades, et just liikmemaksu tasumise ajal oli Balti küsimus kogu maailmas väga teravalt päevakorral, (nii et aeg oli meile soodsaim), lootsid Rootsi külalised ise head lõikust. Kuid siin annab aeg arutust.

❑❑❑

Edasise koostöö arendamiseks leidsid külalised mitmeid erinevaid võimalusi. Arutuse all oli väiksemaarvuliste tudengirühmade vahetamine Tartu ja Stockholmi vahel, mitmesuguse informatsiooni vahetamine ja levitamine, mis meie jaoks äärmiselt oluline parema ülevaate saamiseks rahvusvahelisest akadeemilisest elust ja võimalustest ning oma olemasolust maailmale teadvustamiseks.

Kõne all oli õpikute korjanduse organiseerimine TÜ raamatukogu tarbeks nagu seda tegi kevadel Lundi Ülikooli üliõpilaskond ja mille tagajärjel laekus ligi 1500 hädavajalikku teost peaaegu kõigilt erialadelt. Kuidas ja millal see kõik täpselt toimub, selgub hiljem.

Arvestades Rootsi üliõpilaskondade aastakümnetepikkust kogemust üliõpilaselu organiseerimisel ja huvide kaitsmisel, on meil neilt muidugi palju õppida. Sel eesmärgil korraldatakse ilmselt kevadel niisamasugune seminar nagu tänavu augustis, mille korraldas Balti üliõpilasliidrite koolitamiseks Uppsala Ülikooli üliõpilaskond. Järelkasvu seisukohalt üliõpilaskonna juhtimiseks on see meile muidugi hädavajalik.

Aeg näitab, milliseks kujuneb koostöö Tartu ja Stockholmi vahel üliõpilaskondade tasemel, algus on igatahes paljutõotav.

KAAREL TARAND

1. novembrini on ülikooli raamatukogus Mati Vaitmaa piltide näitus. Oma poolesajast juubelit väljapanekuga märkiv kunstnik on näha toonud kosmoseelukaid, tehismaastikke, muidki killukesi oma müstilisest maailmast.

EINAR TIITSU foto

? KES ON PUUDU, MIS ON ÜLE?

Teaduskorraldus Eesti Vabariigis tuleb **desovetiseerida.** Kes nõuab enda arvates jõukohasemat ja tahab, et meie teaduskorraldus vabastataks üksnes stagna pärandist, destagneeritaks, nõuab paraku vale asja. Esiteks ei alanud reaktsioon Eesti suhtes sugugi alles stagnatsioonist Gorbatšovi seisukohalt ning teiseks ei pärssinud stagna üldsegi mitte kõike. Stagna innustas taga kiusama semiootikat ja orientalistikat, kuid ei kinnitanud sugugi, et näiteks keelestatistika on mõttetu valdkond. Ei ole ka *universitas*'e ja Teaduste Akadeemia vastandatus alles stagnatsiooniaja tulemus.

Kuid see pole ka sovetism. On tõsi, et 1938. aastal rajatud Eesti Teaduste Akadeemia polnud ainuüksi õppejõududena töötavate teadlaste esinduskogu, talle taheti luua ka uurimisinstituutide võrk. Akadeemik Paul Ariste ei ütle oma mälestustes kuskil, et see oli õige ettevõtmine, ent ta pooldas seda juba tollal. Miks? Uurimisinstituudid oleksid vähendanud uue, juba iseseisvusajal peale kasvanud teadlaskaadri sõltuvust autoritaarsevõitu professuurist, kellest enamikku vanusetsensus siis kuidagi ei kohutanud. Ent ehkki Teaduste Akadeemia ei jõudnudki seda instituutide võrku välja arendada, ei piirdunud ta kavaga täiendavate uurimiskeskuste loomiseks, vaid hakkas enesele allutama seni ülikooli juurde kuulunud teaduslikke seltsegi. Ning väga ultimatiivsel kombel, teatades, et TA juures «mitteregistreeritud seltsidele Akadeemia summadest toetust ei maksta» **(vt. Aino Undla–Põldmäe artiklit «Tõsiseiku Akadeemilisest Kirjandusühingust» tema raamatus «Koidulauliku valgel», Tallinn, 1981, lk. 348).** Selline diktaat ei jätnud enam kahtlust TA arendamises *universitas*'e kahjuks ja nii on see paljudele kaasaegsetelegi (näit. Hella Keem) meelde jäänud.

Ulikoolikeskne teaduskorraldus Eesti Vabariigi uues iseseisvusjärgus on kahtlemata antisovetistlik. Mitte kohe nõukogude okupatsiooni algusest peale ei kinnitatud Eesti teaduses sama suunda, mis oli TA tegevuses okupatsiooni eel maksvusele pääsenud. Nõukoguliku TA embrüona moodustatud Teadusliku Uurimise Instituut loodi Tartu Riikliku Ülikooli juurde ja kui 1946. aastal seati tegevusse Eesti NSV Teaduste Akadeemia, siis töötas suur osa selle humanitaarpoole teadureist põhikohaga just ülikoolis. See, et vastastikku on olnud kohakaaslasi tänini ja mitut eriala esindab akadeemias nimelt Tartu Ülikoolist valitud õppejõud, ei muuda aga eriti pärast 1952. aastat enam üldpilti: teaduskorraldus oli Nõukogude Eestiski suunatud *universitas*'e vastu. Mitte TA iseenesest, vaid okupatsiooniideoloogiast lähtuv teaduskorraldus, mis tegi TA–st *universitas*'e–vastase tööriista, käsitades ülikooli alati **pärast** Teaduste Akadeemiat.

Selles mõttes tähendab siinkirjutaja jaoks silmakirjalikku mõtlematust, kui arvatakse, et ülikoolikeskseus tähendab tegelikult teaduse lubamist ainult ülikoolides või koguni ainult Tartu Ülikoolis. Ülikoolikeskseus on **printsiip,** mille kohaselt teadus sünnib ennekõike sellises keskkonnas, mis on orienteeritud uute teadlaste pealekasvule. Ei saaks öelda, et Eesti Teaduste Akadeemias niisugune keskkond puudus, säärasele väitele räägib vastu juba doktorite arv, mis on akadeemia instituutides mitmel alal selgesti suurem kui ülikoolis. Kuid ongi *universitas*'e väärtust alandav, kui doktoriharidust võidi omandada alles pärast ülikooli, temast väljaspool ja temast lahus. See, mida tuleb taotleda, on doktorihariduse koondumine ülikooli nii, et uurimiskeskustes väljaspool ülikoole saaksid töötada juba hariduse omandanud teadlased.

Ulikooli sisu muutumine sellise taotluse käigus on paratamatu. On arvatud, et ülikoolikeskseus realiseeritakse Teaduste Akadeemia instituutide lahustamisena Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli praegusesse struktuuri nõnda, et viimane ise jääb paigale. Isegi kui keegi hull kavatseks seda teha, poleks see võimalik, sest vähemasti meie ülikooli struktuur on paigast ära. **Ülikoolikeskseust ei saa realiseerida ilma teaduskeskseuseta,** viimane aga eeldab tudengite selekteerimist senisest erinevalt aluselt.

Niisiis oleksin ma ettevaatlik lootustes avalikule konkursile, mille alla peaksid minema kõik kohad. Meid kõiki korraga maha maksta on muidugi ka probleem, kuid oletagem, et valitsuskomisjoni tasemel on see lahendatav. Ent kui leitaksegi need, kes peavad vabad teadlased kohtadele tagasi (või edasi) valima, siis jääb ikkagi küsimus, kuhu? Missugused on need kohad, mis peavad olema Eesti Vabariigi teaduskorralduses tingimatud? Korralise professuuri määratlemine näitab ära üksnes osa kohti. Kõiki kohti muidugi ei peagi määratlema, kuid ei saa ka kogu teadust jätta projektide hoolde, sest kaugeltki mitte igale projektile ei tarvitse leida finantseerijat. Oletagem siiski edasi, et kohad on määratletud ja ühiskond kindlustab tagatised nendeks halbadeks päevadeks, kui sa ühe projekti oled juba ellu viinud, teist aga veel ei ole. See ei taga ju iseenesest sugugi, et põhjendatult eraldatud kohtadele valitakse ilmtingimata perspektiiviga haritlased. Ühelt poolt tuleb vaevama korruptsioon, teiselt poolt kaastunne. Kui viimane tunne oleks kohatu, siis oleks A. Milleri näidend «Proovireisija surm» kahjulik teos.

Eesti teaduskorralduse suhtes näikse hetkel valitsevat kolm hoiakut.

Esimene käsitab teadlikku sekkumist asjade seisu veana, mille asemel õige oleks lasta asjadel areneda oma rada. Riiklikul tasemel oleks see tähendanud umbkaudu järgmist: kui iseseisvus tuleb, siis ta tuleb niikuinii ja kui ta ei tule, noh, siis me polegi teda väärt.

Teine peab mõistlikuks enne ära oodata, kui on otsustatud, et ülikoolid ja TA instituudid lähevad kokku ning alles seejärel hakata otsima seda organisatsioonilist struktuuri, mis oleks uues situatsioonis õige.

Kolmanda järgi on arukam põhjendada ülikoolikeskse teaduskorralduse sisu ära juba ette, enne, kui läheb üleüldiseks konkursiks. Miks nii? Aga ülikoolikeskseus eeldab ju asjale lähenemist õpetamise poolelt, sealt, kust *universitas* on võimeline ennast paremini kaitsma. Kahjuks on võimalik väita vastu, et kuna ülikooli praegune struktuur on võimaldanud seniseid muudatusi ilma ületamatute takistusteta, siis ta järelikult pole veel jäägitult amortiseerunud ja järelikult ei maksa teda riski peale muuta. Kahjuks tähendab see ühtlasi aga ka seda, et paigale peab jääma Teaduste Akadeemiagi tema senisel kujul.

Kui nii, siis pole ju viga midagi ja Eesti Vabariik võib oma teaduskorralduse Nõukogude Eestilt ilma kõhklusteta üle võtta. Okupatsioon võttis eestlaselt ära peremeheõigused, aga andis talle korraliku teaduse!

Peeter Olesk

? Valikkursus Ramanujani rütmidest

Ülikoolis algab 10–tunnine valikkursus looduslike astro–, geo–, biorütmide matemaatilis–teoreetilisest kirjeldamisest. Kuna aga Ramanujani nimest ja veelgi vähem Ramanujani rütmidest ei ole enamik ehk kuulnudki, siis näib, et kuluks ära paar selgitavat sõna.

Niisiis. **Kes oli Ramanujan (1887—1920)?** India kuulsaim matemaatik–arvuteoreetik, kes esimese hinduna valiti Inglise Royal Society liikmeks (1918), keda matemaatikud võrdlevad Gaussi ja Euleriga ning Galois' ja Abeliga. Tema kui matemaatiku avastamislugu on matemaatikaajaloo üks romantilisemaid lehekülgi.

1987. aasta detsembris möödus 100 aastat tema sünnist, mille puhul paljud tuntud matemaatikud, füüsikud ja arvutispetsialistid kogunesid Illinoisi ülikooli, Madrase Ülikooli ajakiri aga andis välja erinumbri (milles on ka meie ülikoolist — V. Reebeni 59 lk. artikkel).

Mis on Ramanujani teguririkohked arvud $N(p_i)$ (*highly composite numbers*, 1915), mis osutusid mitmekeeleliseks võtmeks fundamentaalinteraktsioonide ja elementaarosakeste ning looduslike rütmide probleemides?

Need on matemaatiliselt kõige rohkemate teguritega täisarvud, algarvude vastandid, midagi faktoriaalide (n!) ja algarvsete faktoriaalide (p#) vahepealset, kuid varustatud oma ekstreemumkriteeriumiga. Neid ei saa genereerida valemiga, vaid ainult sorteerida piisavalt laiast kandidaatide hulgast.

Füüsikaliselt on nad teatud mõttes Fibonacci arvude analoogid diapasoonis 10^{80} (Fibonacci arvudel on loodusteaduslik diapasoon $\sim 10^3$), mis võimaldavad realiseerida suures diapasoonis kõige tähtsamaid loodusteaduslikke printsiipe — eksistentsi maksimumi (Leibniz: Jumalal on moraalne kohustus kindlustada maailmas eksistentsi maksimum), evolutsiooniliste diskreetsete hüpete (sammude) miinimumi, parimat kompromissi pideva ja diskreetse vahel.

Mis on Ramanujani rütmid?

Galaktilise aasta T_0 (≈205 milj. a) teatud spetsiifilised täisarvsed osad $R=T_0/N'(p_i)$, kus $N'(p_i)$ on erilised ruutarvudele lähedased Ramanujani arvud. Kui looduslike rütmide diapasoonile 200 milj. a. ... 1 sec vastab 140 teguririkohket arvu, siis ruutarvule eriti lähedasi on nende hulgas vaid ~24.

Ramanujani rütmide kontseptsiooni, mis on loodud originaalsena Tartu Ülikoolis, võib võrrelda Balmer–Bohr–Schrödingeri aatomite rütmide (spektrijoonte) teooriaga. Kui aatomispektrid lähtuvad vesiniku aatomist ja kirjeldavad **nukleonidest** (prootonitest ja neutronitest) **liitobjektide — aatomite rütme,** siis Ramanujani rütmid, lähtudes samuti vesiniku aatomist, kuid ka vesiniku aatomiga seotud makrostruktuurist, kirjeldavad **nukleonide** (eelkõige H—C—O aatomitesse kuuluvate) **peene sisestruktuuriga seotud rütme.**

Ramanujani rütmid ei hõlma muidugi kõiki looduslikke rütme (planetaarsete päevade, kuude ja aastatega seotuid ning otsestest lihtsatest tagasisidedest põhjustatuid, kus mikro–makroprotsesside seostatus ei ilmne).

On aga iseloomulik, et sellal kui planetaarsetes rütmides on täheldatavad kordused ja osad vaid kuni arvudeni ~12, 24, 60, siis galaktilistes (vesiniku aatomi sise–) rütmides me kohtame väga palju peenemaid osasid. Näiteks saame kuulsa Päikese aktiivsuse ~11 a rütmi, kui $T_0/17297280$, kus $17297280=2^7\cdot3^3\cdot5\cdot7\cdot11\cdot13=4159^2-1$, on kõige viimane a^2-1 tüüpi Ramanujani arv.

Ramanujani rütmide looduslik ilming on väga väga lai — Päike, kliima, geomagnetism, füsioloogia, isegi kuni inimühiskonna aktiivsuslaineteni. Seetõttu ei maksa imestada sedagi, et meie iseseisvumisprotsessi kõrgkriisi ajal selle aasta jaanuaris tundsin ma eneses kodanikukohustust teha meie ülikooli žurnalistidele seminariettekanne sellest, kuidas ikkagi on lugu Ungari — Tšehhi — Poola — Balti päikeserütmiga ja mida kujutavad endast Napoleon — Hitler, Aleksander I — Stalin ning Lincoln — Kennedy rütmid teoreetilis–loodusteaduslikus plaanis.

Kursus toimub kolmapäeviti kell 16 üle nädala alates 23. oktoobrist, peahoone aud. 104.

VELLO REEBEN,
biofüüsika laboratooriumi sektorijuhataja

◆ ARMASTUS, HOOLIVUS, SALLIVUS

3. oktoobril esines Eestit külastanud dalai–laama Tenzin Gyatso ülikoolis. Pärast vastuvõttu prorektor prof. Ants Kallikormi juures esines dalai–laama aulas.

Ta tervitas meid iseseisvuse saamise puhul ning avaldas lootust, et humaansuse, kaastunde ja armastuse abil leiame lahenduse ka 50 aasta jooksul tekkinud probleemidele.

Dalai–laama oli rõõmsas meeleolus ning ütles, et nii Leedu kui Läti avaldasid talle erakordset mõju, samuti saabumine Eestisse ning imekaunis loodus hommikuse Pühajärve ääres.

Seejärel pidas ta lühikese loengu USU MÕTTEST ja vastas küsimustele.

◆

◆ *Meie maakeral on mitmesuguseid erinevaid religioone, kuid kõigile on ühine see, et nad kõnelevad rahust ja halastusest, ligimesearmastusest ja kaastundest. Ühise eesmärgini — olla ja saada sooja südamega inimeseks, — jõutakse erinevaid teid pidi.*

◆ *Kui inimene suhtub ususse ainult mõistusega, ei ava selleks oma südant, oma sisemust, jääb midagi väga poolikuks.*

◆ *Inimene sõltub teiste inimeste armastusest. Kui laps kasvab armastuses, saab temast õnnelikum inimene kui sellest, keda armastatakse ja kellest hoolitakse vähem. Sageli kannatab närvipinges kasvanud inimene tervisehäirete all, sisemiselt harmooniline, õnnelik inimene on terve.*

◆ *Teistest hooliv inimene avaneb kergemini, ta leiab lihtsamalt sõpru; enesekeskne aga kannatab murede ja üksindustunde all.*

◆ *Õnnelikkuse võti on armastuses ja hoolivas suhtumises teistesse.*

◆ *Kurjus tuleb rumalusest ja harimatusest, absoluutset headust ja kurjust ei ole, mõlemad on suhtelised. Proovikiviks on käitumisviisid, teod, mis avaldavad mõju üksikisikule ja inimkonnale.*

◆ *Elu on lõputu ahel, tal ei ole algust ega lõppu.*

◆

Kaastunne tähendab hoolivust, muret ligimese pärast.

See on eelkõige vastutustunne, hoopiski mitte sümpaatia. Kaastunne annab inimesele sisemise väe, mis vabastab hirmust. Hirmu puudumine võimaldab saavutada enam õnne ja edu. Ei pahameel ega viha lase leida meelerahu. Kaastunne sünnitab meile tõelise sõbra, vihkamine hävitab sõbra. Kaastunne sünnitab maailmarahu, vihkamine hävitab selle. Too kohutav hävitaja istub meis enestes. Välised vaenlased võivad täna olla vaenlased, aga homme juba sõbrad. Meie eneste sees istuv hävitav emotsioon — kurjus ja vihkamine — on aga tõeline vaenlane. Kui me teeme enestega tõsist tööd, võime oma seisundit paremaks muuta. Sellepärast sõltub õnn meie eneste meeleolust ja vaid meie eneste asi on ehitada teed õnnele. See ei ole kellegi teise asi.

(«Sõnumitooja nr. 7, 1991)

Dalai–laama siseneb peahoonesse. Paremal üks tema vastuvõtjaid ja saatjaid Linnart Mäll.

EDUARD SAKI foto

◆

? KOMMENTAAR. Ülikooli püha paik ei näinud Tema Pühadusega kohtudes välja sugugi püha paigana. Rahvast oli palju, nii palju, et seisti kõikides vahekäikudes kuni lava ääreni, istuti lava ees. Selles kõiges ei ole iseenesest midagi erilist. Oli ka nördinuid, et ei pääsenud juba tükk aega varem aula tee ummistanud rahvamassiga sisse. Mis seal veel istumisest rääkida. Igatahes Tartusse kokku sõitnud noorte budistide kõrval, kellele olid esimesed viis rida kinni pandud, seisid eakad eestlased. Paljusid häiris aga just nii suurest massist tekkinud sagimine–sebimine, valjusti kõnelemine jm., sest aulas ollakse tõesti harjunud vaikselt kuulama. Kindlasti oli ka neid, kes said Tema Pühaduse rõõmutundest ja mõtetest osa, oli ka neid kes talle isegi oma käe ulatada suutsid.

Võib–olla oleks korraldajad võinud ülikooliinimeste jaoks jätta kohtumispaigaks aula, Raekoja platsile oleks mahtunud kõik teised soovijad.

Hoolivusest ja sallivusest veel niipalju, et kohtumise tagajärjeks oli mitu lõhutud aulatooli ja mitumitu koristustundi.

EVELIN EREDA

◆ EUROOPALIK ÜLIKOOL?

Arstitudengid ilma võõrkeeleta

Peahoones tiksub pahaaimamatult vana hea Tillemanni kell. Aega. Valdavalt eesti oma. Kuid vahelduva eduga ka euroopa oma. Kuidas muidu aru saada sellest mureliku suuga arstitudengist, kes tollesama Tillemanni all rääkis reformitud võõrkeeleõpetusest oma teaduskonnas.

Üliõpilane: «Juba pikemat aega pole arstiteaduskonnas kohustuslike ainete hulgas võõrkeelt. Välislektorid tulevad kõnelema, auditoorium ei oska küsida. Imporditakse võõrkeelset erialakirjandust, mida enamik tudengeid ei suuda vajalikul määral läbi töötada. Tulevikus jääb tohter plindrisse võõrkeelse aparatuuri ja arstirohtudega. Võiks koguni öelda, et erinevalt majandusabi mittetarbivatest riikidest kuulub Eesti arsti erialaoskuste hulka ka võõrkeel.»

Ainsana on arstiteaduskonnas kohustuslik võõrkeel meditsiiniõdede õppeprogrammis. Kohustuslik on ka eesti keel vene rahvusest tudengitele. Inglise ja saksa keel on õppekavades fakultatiivainetena. Sisuliselt tähendab see, et arstitudengite koormatud loenguplaani juures leitakse sobiv loenguaeg ajavahemikus 18—20. Arvata võib, et ühtviisi ebasobiv on see nii tudengile kui õppejõule. Võib–olla pakuks lahendust võõrkeele pakkumine valikaineks?

◆ ◆ ◆

Võõrkeelte kateedri juhataja dotsent Aurelie All: «Arstiüliõpilaste fakultatiivainena ette nähtud võõrkeel ei võimaldanud planeerida õppejõudude loengukoormust. Need õppejõud, kes koguni oma teaduslikud uurimused meditsiinilisest terminoloogiast kirjutanud, kaotasid oma auditooriumi. Tudengid käivad kateedrist loenguid küsimas, aga õppeplaan on juba kokku pandud.

Ideaalne oleks erialaterminoloogiat õpetada neljandal kursusel, kui inimesed on täielikult aru saanud, mida nad ülikooli õppima tulid. Hea oleks ka see, kui paari semestri ulatuses veel teist võõrkeelt õpitaks. Võõrkeeles peaks olema riigieksam või siis uuema kombe järgi vajalik punktide arv diplomil».

Arstiteaduskonna dekaan professor Lembit Allikmets: «Kohustuslik vene ja võõrkeele õpetus kaotati juba eelmise dekaani ajal. Sisseastumiseksam annab aluse loobuda võõrkeele kohustuslikust õpetamisest. Sellega peab hakkama saama kaheteistkümneaastane eesti gümnaasium. Keeli õpitakse siiski filoloogiateaduskonnas. Samamoodi võiks oluliseks pidada ka teisi arstiteaduskonna õppeplaanist kaotatud üldharivaid majanduspoliitilisi distsipliine, kehakultuuri...»

◆ ◆ ◆

Sisseastumiseksam kõiki probleeme lahendada ei suuda. Eelistatud on sellisel juhul erikoolide õpilased. Aga kes kindlustab selle, et heast filoloogist ka hea arst saab? Kurb tõsiasi on see, et maakoolidest tulnud noored ei suuda oma keeleoskuses kunagi linlastega võistelda.

Võib ju taga nutta maasse vajunud saksa ülikooli, kuhu tõesti gümnaasiumiharidusega tuldi. Kuid paraku on ajad teised.

Kes maksab kooperatiivsed keelekursused, kes kindlustab valmiva keelekeskuse pedagoogide hea ettevalmistuse erialase terminoloogiaga töötamisel? Mis ikkagi saab valge kitli kandjast, keda ähvardab ilmne perspektiiv umbkeelsena võõrkeelse aparatuuriga silmitsi jääda. Aga patsiendiga?

Tillemanni kell näitab aega. Tiksub täis– ja pooltunde rahvusülikoolile. Võib–olla hoopis mõne ameerikaliku kolledži maneerid üle võtnud kurvale pajatsile.

PIRET TALI

◆ PEDIAATRIARING OOTAB UUSI HUVILISI

Pediaatriaringi algmed tekkisid juba 1945. aastal, ametlik asutamiskoosolek toimus aga 9. septembril 1949 ja sellel osales 9 üliõpilast. Pediaatriaringi juhendajaks oli tollal TRÜ pediaatria kateedri juhataja dots. Karl Kaur. Sel ajal olid liikmeteks raviosakonna üliõpilased. Töökoosolekud toimusid kord kuus: uuriti haigeid, kanti ette referaate erialasest kirjandusest, tutvustati kuulajaid oma uurimistööde tulemustega ja viidi läbi ühiskoosolekuid erinevate ringide vahel. Kui esimesel tööaastal osales selles 9 üliõpilast, järgmisel 14, siis edaspidi on liikmete arv püsinud 30 piires. Töö paremaks korraldamiseks koostati tollase juhendaja dots. Leida Kerese juhendamisel ringi kodukord, mis väheste täienduste ja parandustega on siiani käibel.

ÜTÜ konverentsidel on olnud alati ka ettekandeid pediaatriaringi liikmetelt. Vabariiklikul konkursil on saanud I järgu diplomi ja rinnamärgi 1986. aastal O. Kogeri ja R. Raukase võistlustöö «Südameveresoonkonna seisund reumatoidartriidi korral lastel» ning üliõpilaste üleliidulistel konkurssidel on pälvinud medali 3 tööd.

Pärast ülikooli lõpetamist on paljud ringi endised liikmed jätkanud tegelemist uurimistööga ja nii on meil praegu vabariigis üks meditsiinidoktori kraadiga inimene pediaatria alal (prof. L. Boston) ja 22 meditsiinikandidaadi kraadiga pediaatrit.

Oma õppekorraldusega oleme jõudnud peaaegu tagasi sinna, kust alustas tööd pediaatriaring: on lõpetatud vastuvõtt ülikooli pediaatria erialale ja oma arstiteed alustavad kõik üliõpilased ühise õppeprogrammi alusel. See aga ei tähenda, et iseseisvas Eestis ei vajataks tulevikus lastearste: ei saa unustada seda, et vaatamata kõigile eluraskustele meie lapsed siiski sünnivad. Sünnivad terved lapsed, kes vajavad õpetusi toitmiseks ja kehakultuuriks. Aga veelgi enam vajavad tähelepanu haiged lapsed, kelle elu võib sõltuda ainult tema raviarsti teadmistest. Ja üliõpilaste teaduslik ring on üks nendest kohtadest, mille tegevus on suunatud läbi ühise töö uute teadmiste saamisele. Kõiki pediaatriahuvilisi üliõpilasi ootavad ringi endised liikmed, pediaatria kateedri õppejõud ja ringi juhendaja, assistent Tiina Juhansoo **Oru 3 Lastehaiglas 7. novembril kell 16 ruumis 307.**

Pediaatriaringi juhatus ja juhendaja

ANDRES TEINFELDTI joonistus

JÄLGAST NURGAST
silma alla

Sotsioloogiatudengeil oma liit

14. oktoobril moodustasid sotsioloogiaosakonna tudengid **Sotsioloogiaüliõpilaste Liidu. SÜL** on kasumit mittetaotlev, vabatahtlik, erialane ühendus. Selles organisatsioonis peaks rakendust leidma sotsioloogiatudengid, magistrandid, asjasthuvitatud teiste osakondade üliõpilased. Sotsioloogidele väga olulise erialakirjanduse hankimine peaks SÜL–i läbi hõlbustuma.

Avakoosolekul võeti vastu põhikiri, kus SÜL–i põhiülesannetena on nähtud sotsioloogiaüliõpilaste huvide esindamist TÜ juhtorganites, enesetäiendamisvõimaluste loomist, erialase infovahetuse korraldamist. Eriti on oluline see, et erialane info instantsidesse toppama ei jääks.

Hääletusele tuli SÜL–i vahekord teiste organisatsioonidega, nagu näiteks Akadeemiline Sotsioloogide Liit. Enam hääli kogus koostööprojekt. Assotsieerunud liikme staatus pooldajaid ei võitnud.

SÜL–i iseloomustas selle kohta infot jaganud sotsioloogia teise kursuse üliõpilane **Margo Veskimägi** kui ametiühingulaadset ühendust ja ta loodab, et kolleegid Tehnikaülikoolist jõuavad peagi samalaadse liidu loomiseni.

Järgmisel, 28. oktoobri koosolekul valitakse juhtorganid.

PIRET TALI

Avatud Eesti Fond

kuulutab välja konkursi täiendõppeks Inglismaal 1992/1993. õppeaastal.

Konkursil võivad osaleda kõrgkooli lõpetanud või viimasel kursusel õppivad üliõpilased vanuse ülempiiriga 26 aastat.

Avatud Eesti Fond ja British Foreign and Commonwealth Office võimaldavad konkursi edukalt läbinuile stipendiumi, mis katab elamiskulud ja lennupiletite hinna.

❑ **University of Oxford —**

9–kuuline täiendõpe vabalt valitud erialal (nimekiri ülikooli erialadest ja uurimissuundadest Avatud Eesti Fondis).

❑ **University of Manchester —**

12–kuuline täiendõpe teaduskraadi taotlemiseks politoloogias (M. A.).

❑ **London School of Economics —**

9–kuuline täiendõppe vabalt valitud erialal (nimekiri erialadest Avatud Eesti Fondist).

Vajalikud dokumendid 1. vooruks:

— kõrgharidust tõendava dokumendi koopia,
— ankeet,
— inglise keele taset näitav dokument;
2. vooru jõudnutel:
— TOEFL–test,
— vestlus kõrgkoolide esindajatega.

Lõpliku valiku teevad ülikoolid! *Dokumentide esitamise tähtaeg on 1. detsember 1991.*

Lisainfo ja ankeedid Avatud Eesti Fondis
Tallinn 200101,
Olevimägi 12,
tel. 601 895.
Ootame rohket osavõttu!

SURNUD KAPITAL TARTU ÜLIKOOLIS

«Ajavahemikul 1948—1991 on ülikooli ajaloo–osakonnas kaitstud täpselt 1600 diplomitööd ja vaid väga kitsas inimeste ring tuleb selle peale, et neid töid siit otsida ja kasutada,» ütleb ajalooõppejõud TIIT ROSENBERG.

Küsimus: Hr. Rosenberg, Eesti mõisate ajaloo loengus ütlesite, et üle pooleteisetuhande ajalooüliõpilase diplomitöö, millest suur osa käsitleb Eesti külade, kihelkondade ja maakondade ajalugu, seisab surnult kappides, sest puudub laiemale lugejaskonnale kättesaadav bibliograafiline ülevaade. Kuidas hindate nende tööde taset ning milline on seni olnud nende tööde väljund?

TR: Suur osa neist diplomitöödest on arhiiviürikute põhjal kirjutatud originaalsed uurimused ja paremad neist näiteks annaksid välismaal magistrikraadi.

Kui lõpetaja tegutseb ajalooteaduse alal edasi, siis kasutab ta tavaliselt oma diplomitöö tulemusi tulevases väitekirjas või teadusartiklis. Tema töö tulemused võivad teada olla ka kitsa eriala inimestele. Näiteks Eesti Rahva Muuseum on mõned etnograafiauurimused oma fondi laenanud või omab neist ülevaadet, sest paljud etnograafia–alased tööd on valminud ERM–i kogude põhjal. Vähemalt paarkümmend tööd on jõudnud avalikkuse teadvusse kas oma juhendaja artikli või raamatu kaudu. Näiteks **Sulev Vahtre** on 1973. aastal ilmunud raamatus «Eestimaa talurahvas hingeloenduste andmeil (1782—1858)» viidanud tervele reale diplomandide töödele, milles vaatluse alla võetud mingi üksiku kihelkonna rahvastiku ajalugu.

1988. aastal alustas **Aadu Must** viimastel aastatel valminud diplomitööde nimekirja avaldamist ajaloolaste almanahhis «Gleio». «Gleio» tiraaž oli alla tuhande ja see liigub vaid ajaloolaste keskel. Näiteks **Sulev Vahtre** on 1973. aastal ilmunud raamatus «Eestimaa talurahvas hingeloenduste andmeil (1782—1858)» viidanud tervele reale diplomandide töödele, milles vaatluse alla võetud mingi üksiku kihelkonna rahvastiku ajalugu.

1988. aastal alustas **Aadu Must** viimastel aastatel valminud diplomitööde nimekirja avaldamist ajaloolaste almanahhis «Gleio». «Gleio» tiraaž oli alla tuhande ja see liigub vaid ajaloolaste keskel. Kui almanahhi õnnestub jätkata või koguni ajakirjaks muuta, siis saaks vahest tagasihaaravalt jätkata ka diplomitööde nimestiku avaldamist, isegi kuni 1948. aastani valminud esimeste diplomitöödeni välja. Seni jääb aga valdav osa diplomitöid ning teadminegi, et sellised on olemas, ainult kateedrite kappidesse, ja vaid väga kitsas inimeste ring tuleb sellele, et neid töid siit otsida ja kasutada. Kokku on ajavahemikul 1948—1991 kaitstud aga täpselt 1600 diplomitööd.

K: Ajakirjandusüliõpilaste ajalooalaste kursuse– ja diplomitööde teemad kattuvad kohati siinsete töödega. Selle asemel et jätkata uurimistööd kohalt, kus eelmine üliõpilane seisma jäi, alustatakse aina algusest. Ajalugu võib end tunda nii nagu Sisyphos.

TR: Meil on juhtunud isegi omas teaduskonnas, et õppejõud annab enese teadmata üliõpilasele uurimisteema, mida on kümme–viisteist aastat tagasi uuritud. Muidugi on seda vahel tulnud teha ka teadlikult, sest on teemasid ja valdkondi, mida vaja uuesti üle uurida, uuesti mõtestada ja läbi kirjutada, sest eelnevatele töödele on aeg olenevalt teaduse tasemest (ajaloolaste puhul aga liig sageli just poliitilisest konjunktuurist tulenenult) vajutanud oma pitseri.

K: Näeksin ajalooüliõpilaste diplomitööde rakendust ka nüüdses Eesti Põllumajandusülikoolis, samuti ka Tartu Ülikooli mittehumanitaaraladel.

Kui tulevane talukonsulent, kooliõpetaja, maakonnaarst vm. siseneb ülikooli ajal oma kodukandi sündmusteajaloo ja rahva usundiloo ruumi, siis see ruum, elukeskkond muutub talle kultuuriliselt tähenduslikuks, kõnelevaks.

Mida tuleks Teie arvates kõigepealt teha, et üliõpilaste kogutud vaimukapital käibele tuua?

TR: On vaja tõsist revisjoni. Bibliograafiline kartoteek tuleks koostada nii territoriaalse tunnuse kui ka valdkondade kaupa.

Mõned valdkonnad, näiteks asustus rahvastiku–, kooli– ja kultuuriajalugu on küllaltki laialdaselt uuritud. Siin, nüüdses lähiajaloo, endises NSVL rahvaste ajaloo kateedris on temaatiline ja autorite alfabeetiline kartoteek olemas.

Kui siia tuleks aga palju rahvast, põllumajandusüliõpilasi ja teisi, läheks see kateedrile koormavaks. Kui filosoofiateaduskonna või koguni ajaloo–osakonna seminariraamatukogu taastekiks, oleks optimaalne, et meie diplomitööd sinna koliksid.

Praegu oleks hädasti vaja leida rahasumma ja inimene, et neist 1600–st diplomitööst korralik annotatsioonidega bibliograafiline ülevaade teha ja publitseerida. Seni on see kateedritele paraku üle jõu käinud.

Ajaloo–osakonnas on püütud seda ka bibliograafilise uurimusena tudengeile diplomitööks anda, kuid seni ei ole see huvi äratanud.

K: Eesti kultuuripoliitikast kõneldes on Eesti Muinsuskaitse Seltsi ringkonnad juba aastaid rääkinud eesti kultuuri kihelkondliku aluse taastamise vajadusest. Kohaga seotud ajalugu (soome k. *kohtalo* — saatus) annab teadmise kohalikele kooliõpetajatele, arenguprogrammide juhtijaile jt. Pärnumaa talukonsulent, luuletaja Tiit Merenäkk ütles kevadel, et talude taastamine ja ühistegevus on kõige tugevamad just neis kihelkondades, mis juba esimese laulupeo aastail seltsielu poolest kuulsad — Saardes, Audrus ja Vändras. Ajalooline teadvus annab juured ja loob, ometi ei ole ametlik kultuuripoliitika kihelkondlikule renessansile veel uksi avanud...

TR: Lokaalse vaatenurga alt tehtud uurimusi mõisatööst, koolioludest, seltsielust ühes või teises kihelkonnas on palju. Osa diplomitöid on isegi valdadest ja küladest.

Minagi olen juhendanud mitut kohalikku ajalugu vaatlevat tööd. Näiteks **Sirje Kodari** «Sotsiaalsed vahekorrad Abja vallas 1860–ndail ja 1880–ndail aastail» (1988). Tänavu lõpetanud **Carol Merzin** kirjutas uurimuse «Suure–Jaani kihelkonna majandus ja kultuurielu XIX sajandi teisel poolel ja XX sajandi alguses».

Ma arvan, et on aeg üle lugeda 1920–ndail **Hans Kruusi** jt. koostatud Eesti kihelkondade uurimise programm. See avaldati «Ajaloolises Ajakirjas» 1930. aastal (nr. 1/2). Hans Kruus, kes oli ise nii Eesti Kirjanduse Seltsi kui Akadeemilise Ajaloo Seltsi juhatuse liige, kutsus seal üles kihelkondade ajaloo kirjutamisele.

Nimetatud seltsid andsid igal aastal ajaloolise mälu kogumiseks välja üle kümne stipendiumi. Eesti Vabariigi aastail jõuti läbi käia peaaegu kõik kihelkonnad, käimata jäi vaid Petserimaal. **Terje Schmidt** on selle kogumisrühma kohta kirjutanud 1984. aastal diplomitöö «Ajaloolise traditsiooni kogumine Eestis 1920.—1930. aastail ja rahvamälestuste kogu ajalooallikana». See kogu ise, mis koosneb ligi sajast köitest, on praegu hoiul Kirjandusmuuseumis ja seda kasutatakse küllalt sageli.

Aeg on tollane programm üle vaadata ja kaasajastada. Kihelkondade, valdade ja külade ajalugu ei ole oluline ainult kohalikele, vaid ka linlastele, kelle juured on ühes või teises kihelkonnas. Nagu veetilgas võib peegelduda meri, nii peegeldub kihelkonnas kogu eesti rahva ajalugu.

Eesti Vabariigi ajal jõudis kihelkondadest valmis saada vaid paar põhjalikumat uurimust. Laialt on tuntud prof. theol. **Joh. Kõpu** monograafia «Laiuse kihelkonna ajalugu» (1935). **Joh. Hiiemetsa** (theol.) 585–leheküljeline magistriväitekiri «Torma kihelkonna ajalugu» (1931) seisab käsikirjas.

Järgneva poolsajandi jooksul on võrreldava haardega lokaalajalugusid ilmunud raamatu kujul minu teada vaid üks — **Enn Tarveli** «Lahemaa ajalugu» (1983). Üht-teist on kokku pannud ka kodu–uurijatest entusiastid, kuid üldiselt polnud neil aegadel kodukoha ajalugu kuigi soositud ja nii on need käsikirjas. Suhteliselt palju on neist laekunud siiski muuseumidesse.

Uues kihelkondade programmis saaks kasutada koduloo–uurijate kokkukantud kilde, Eesti Muinsuskaitse Seltsi kogutud materjale jm., mis valgustaksid just viimase sajandi tegelikku ajalugu, mida seni ainult moonutada püüti. Muide, üks kihelkonnaajaloo projekt on käivitumas seoses suure sordiaretaja krahv Bergi 150. sünniaastapäevaga. Oleme kolleegidega tõsisemalt asumas Sangaste kihelkonna ajaloo kallale. Olen ise Sangaste kihelkonnast pärit, seepärast ka suurem huvi selle asja teokssaamise vastu.

AARE KASEMETS

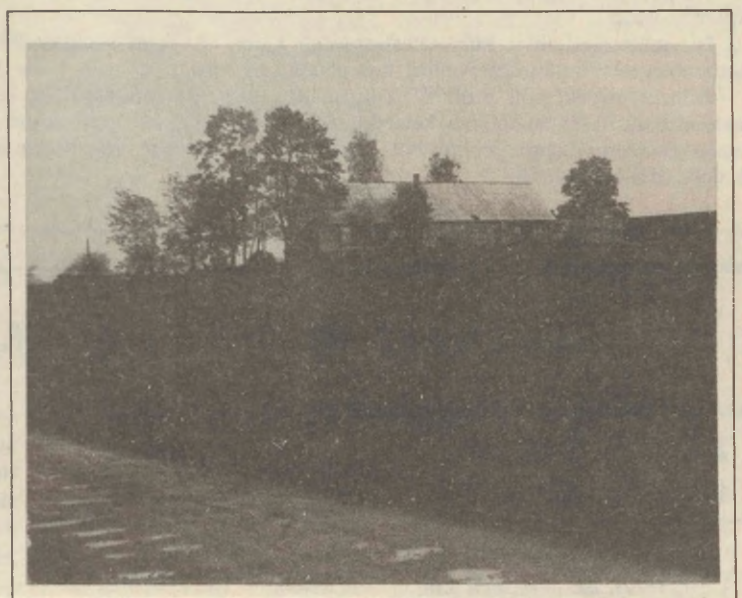

Küla ootab. Ootab peremeest, ootab õpetajat, ootab ajaloolast...
Jaak Jaaku foto

IREX

(INTERNATIONAL RESEARCH AND EXCHANGES BOARD)

➥ *(Algus üle-eelmises lehes)*

3. Spetsiaalsed toetused teatud programmidele.

a) spetsiaalne individuaalne keeletreening (põhirõhk on NL rahvuskeelte õppimisel);

b) toetused enesetäienduseks. Programm on mõeldud nii Nõukogude kui Ida–Euroopa uuringute kvaliteedi ja kvantiteedi parandamiseks USA–s (just uute talentide kaasatõmbamiseks nendele aladele, mis on vahetusprogrammides vähe esindatud).

4. Ühiskonnateaduste ja humanitaaralade projektid.

Kõige tähtsam uuendus Ida—Lääne intellektuaalsete sidemete laiendamisel on ühised eriprojektid ühiskonnateadustes ja humanitaaraladel. Tihti on kahepoolsed projektid olnud Ameerika–poolne vastutulek Ida–Euroopa ja NL intellektuaalsete ja akadeemiliste ringkondade suletusele. Seda laadi koostöö on võimaldanud kolleegide omavahelisi kontakte, tutvustada eksperte jne. Neid programme finantseeritakse nii föderaaltasemel kui ka erinevatest fondidest.

5. Informatsioonilised üritused.

a) IREX vastab sadadele informatsioonilistele järelepärimistele igal aastal, olles omamoodi rahvuslik andmepank.

1978. aastast peale on IREX ette võtnud rea üritusi selleks, et teha kättesaadavaks uurimistööde ja koostööprojektide kõige värskemad tulemused antud alaga seotud teadlastele ja asjasthuvitatud gruppidele. Kõige märkimisväärsemad on Kongressi juures toimuvad seminarid.

IREX publitseerib ka perioodilisi väljaandeid (näit. *Register of American Field Research on Eastern Europe and the USSR*, milles ilmuvad välisuuringute kogemuste ja põhiliste uurimistulemuste kokkuvõtted).

b) lahkumiseelne informatsioon ameeriklastele.

Korraldatakse spetsiaalseid programme neile Ameerika teaduritele, kes hakkavad vahetusprogrammides tegema uurimistööd Nõukogude Liidus ja Ida–Euroopas.

c) informatsioon ja keeletreening Ameerikasse saabuvatele idaeurooplastele iga aasta augustis Browni Ülikooli juures.

III IREX–i prioriteetsed suunad 1991—1992

1. Üksikuurijaile säilitab ja laiendab IREX pikema– ja lühemaajalisi võimalusi, et neil oleks täielik juurdepääs kõigile institutsioonidele ja vajalikele allikatele.

2. Teadusliku uurimise infrastruktuur: informatsioon ja kommunikatsioon. Tähelepanuväärne sündmus oli IREX–i kontori loomine Moskvas, Prahas ja Bukarestis. Need kontorid aitavad nii Ameerika kui Nõukogude teadureid selles, kuidas pidada läbirääkimisi partnermaadega, koordineerida eriprojekte, edastada infot kiirete muutuste kohta regionaalsetes institutsioonides, aidata NL ja Ida–Euroopa teaduritel kandideerida Ameerika ülikoolidesse jne.

IREX sponseerib arhiivinduse, raamatukogunduse ja informatsiooni projekte, mis sisaldavad endas ka elektronside kasutust. Carnegie Korporatsiooni toetusel ja tihedas koostöös NL partneritega õnnestus luua ühendus Ameerika BITNET–süsteemiga. Projekt valmib sel aastal ja siis saavad tuhanded NL teadurid olla otsesides peaaegu kõigi Ameerika ülikoolidega.

3. NL lilduvabariikide aitamine suurema avatuse suunas.

4. Kahe– ja mitmepoolsete projektide algatamine Ida–Euroopas rahvuslike ja etniliste konfliktide ajalooliste ning kaasaegsete aspektide kohta, mis hõlmaksid ajaloolasi, ühiskonnateadlasi, haridustegelasi jne.

5. Tähelepanu suunamine Ida–Euroopa lõunapoolsele alale, kus toimuvad ebakindlad muutused võivad mõjutada reforme kogu piirkonnas, näit. kavandati mitu koostööprojekti Rumeeniaga jne.

IREX–i materjalidest refereerinud *MARVI PULVER*

Tagasitulek noorusmaale

Pärast 57–aastast pausi otsustas VILHO KOLJONEN tulla tagasi Eestisse — vaatama kunagisi noorusmälestusi: ülikooli, Tartut, noori, tuttavaid. V. Koljonen ütles, et toonases Tartus oli rohkem idülli ning, et silma jäävad värviteklid.

Vilho Koljonen õppis 1934. aastal Tartu Ülikoolis filoloogiat. «Enim jäid meelde professor Julius Marki loengud. Ungari keel oli kuidagi lähedane ning nii nagu eesti keel sai ka ungari keel selgeks õpitud. Võtsin agaralt osa tudengielust ja astusin seetõttu korporatsiooni Vironia. Eestisse tulin ma õppima aga läbi Helsingi Ülikooli edustuse, kes pakkus õppimisvõimalust Eestis. Tuleb meelde see aeg, kui sai Eesti tudengitega ühise laua taha istutud ning mõnusa laulu ning jutu saatel õllet rüübatud.»

Hr. Koljonen töötab ühes Soome reklaamibüroos tänini. Kui venelased hakkasid Eestisse tulema, siis tuli Eestist lahkuda. Ta jätkas õpinguid Rootsis rahvamajanduse erialal. Mõnda aega tuli viibida Rootsis ja siis jälle Soomes. Sõja ajal oli hr. Koljonenil kokkupuuteid Eesti Jalaväerügemendiga 200. Seal oli ta kaks kuud ohvitser.

Viljo Koljonen sattus Eestisse taas tänu õnnelikule juhusele. Tema siia–«organiseerija» oli Eesti Vabariigi haridusminister Rein Loik. Eestis oli tihe nädal, sest peale Tartut külastati veel Viljandit ja Tallinna. Tartus võõrustas hr. Koljoneni hr. Haamer.

«Olen kõva laulumees ja olen ka ise laule kirjutanud. Üks laul on Tartust ja üliõpilastest. Ka nüüd, kui olete iseseisev riik, tahan olla teiega ning teile abiks. Noortele tudengitele soovin eluusku ja tahet oma eesmärkide saavutamisel. «Koos Vilho Koljoneniga olid Eestis ka tema proua ja Muonio kihelkonna juht Veikko Sundberg, kes nägid Eestis palju sellist, mis lubab Eestil taas saada arenenud maaks.

Indrek Mustimets

«Mind peeti Eesti sõprade poolt surnud meheks. Eile nad nägid mind ja ei uskunud,» ütles Viljo Koljonen taas Eestis olles.
ANDRES JOALA foto

THE BALTIC SEA ENVIRONMENT

Satellittelevisiooni saatesari algab!

Kaks aastat tagasi tekkis Uppsala Ülikoolis idee organiseerida Läänemerd ümbritsevate riikide ülikoolide vaheline TV saatesari «Läänemere keskkond». Selle üritusega ühinenud kõrgkoole kümnest riigist — Rootsist, Soomest, Taanist, Norrast, Saksamaalt, Poolast, Leedust, Lätist, Eestist ja Venemaalt hakati nimetama mõtteliselt **Läänemeremaade Ülikooliks (The Baltic University).** Ühendusse koondunud kõrgkoole (eeskätt ülikoole, aga ka akadeemiaid, kolledžeid, instituute jt.) on praeguseks juba ligi kuuskümmend (enim Poolast — 27).

Saatesarja organiseerijaks on Uppsala Ülikool, Rootsi Teleraadiokomitee, Kosmoseuuringute korporatsioon, Soome ja Taani ülikoolide toetusel. Põhiline finantseerija on Rahvusvahelise Tehnilise ja Majandusliku Koostöö Rootsi Agentuur, saatesarja projekti juhatajaks Uppsala Ülikooli rektor prof. Stig Strömholm, tegevusjuhatajaks prof. Lars Rydén.

❑❑❑

Sari koosneb kümnest kahetunnilisest saatest, neist kaheksas käsitletakse Läänemere ja selle valgalaga seotud konkreetseid ökoloogilis–keskkonnakaitselisi jt. probleeme, kaks saadet on telesillad kolme osapoole vahel.

JAAK JAAKU foto

Saatesarja organiseerijad loodavad, et seda kuulavad/vaatavad tuhanded üliõpilased, aga ka teised probleemist huvitatud inimesed. Üliõpilased, kes registreerinuina jälgivad kõiki kümmet saadet, võtavad osa igale saatele järgnevast kohalikust **seminarist** ja sooritavad lõpuks **eksami,** saavad Uppsala Ülikooli poolt väljaantava esinduslikku **diplomi.** Iga saate materjalide kohta avaldatakse Rootsis ingliskeelne rikkalikult illustreeritud 30—40–leheküljeline brošüür. Selle saavad enne iga saadet kõik saatesarjas osalejaiks registreerunud. Lõpuks kujuneb brošüüridest 10–osaline andmerikas teos kõigist põhilistest probleemidest, mis on seotud Läänemere seisundi, reostuse, kaitse, majandamise ja ökoloogilise olukorra parandamisega.

Eestis organiseerivad saatesarja prof. V. Mikkal ja dots. R. Munter (TÜÜ) ja prof. H. Trass ning A. Kaasik (TÜ), nendelt saab ka vajaduse korral täiendavat teavet.

❑❑❑

Saatesarja ajaline ja temaatiline kava on alljärgnev (kõik saated algavad kell 16).

I 23. oktoobril 1991 — Läänemere füüsiline geograafia.
II 6. novembril 1991 — Elu Läänemeres.
III 20. novembril 1991 — Läänemere eutrofeerumine.
IV 4. detsembril 1991 — Inimene ja Läänemeri I (telesild Turu, Uppsala ja Gdanski ülikoolide vahel).
V 26. veebruaril 1992 — Läänemere tööstusreostus.
VI 11. märtsil 1992 — Mürgitatud merekeskkond, toksikoloogia.
VII 25. märtsil 1992 — Läänemere keskkond, majandus ja seadusandlus.
VIII 8. aprillil 1992 — Inimene ja Läänemeri II (telesild Uppsala, Copenhageni ja Kaunase või Tartu ülikoolide vahel).
IX 29. aprillil 1992 — Heitvete majandamine ja puhastamine.
X 13. mail 1992 — Keskkonnakaitseliselt terve ja puhas tööstus.

❑❑❑

Läänemeri ja suur osa selle valgalast on ökoloogilises kriisiseisus, selles ei kahelda praegu üheski Läänemerega piirnevas riigis. Läänemeremaade Ülikool loodab TV saatesarjaga «Läänemere keskkond» jõuliselt juhtida tähelepanu sellele, millises olukorras on suurt rühma riike ühendav meri, kuidas kaitsta selle elustikku ning mil viisil parandada mere seisundit. See saatesari on mõeldud andmevahetuseks, vastutustunde tekitamiseks ning tegude stimuleerimiseks Läänemere kaitsel ja puhastamisel. Lähemas tulevikus kavatseb Läänemeremaade Ülikool organiseerida uue saatesarja, mis pühendatakse maismaa keskonnakaitse probleemidele.

Niisiis, 23. oktoobril kell 17 on esimene saade. Seda vaatame ja kuulame Tartus, TÜ füüsikahoones Tähe 4 aud. 170. Neid, kes kavatsevad registreeruda kõikide saadete osalejateks, palutakse kohale tulla vähemalt **paarkümmend minutit enne** saate algust.

HANS TRASS

AUGUST RAUBERI PÄEVAD TARTU ÜLIKOOLIS

Septembris tähistasid arstiteaduskond ja anatoomia kateeder ülemaailmselt tunnustatud teadlase August Rauberi 150. sünniaastapäeva. A. Rauberi teadusliku pärandi jäädvustamiseks toimusid August Rauberi loengud, mille temaatika oli pühendatud probleemidele, millega ta ise tegeles ja kus ta saavutas silmapaistvaid tulemusi. Rauberi põhjalike uurimuste tulemused ja nende alusel välja selgitatud seaduspärasused on kehtivad tänapäevalgi.

Juba oma avaloengus Tartu Ülikoolis juhtis A. Rauber tähelepanu struktuuri ja funktsiooni tihedale seosele. Ta rõhutas vajadust koguda ja süstematiseerida anatoomiaalaseid teadmisi, baseerudes seejuures ka võrdlev–anatoomilistele uuringutele. Rauberi printsiipidest lähtudes on praeguse TÜ anatoomia kateedri kollektiiv püüdnud lahendada parenhümatoossete organite struktuuri ja /angio/arhitektoonika probleeme. Need küsimused on tänase päevani lahendamata ja püsivad aktuaalsena.

August Rauberi olid tulnud austama ka teadlased Saksamaalt ja Rootsist. Kielist oli Tartusse saabunud 4–liikmeline esindus eesotsas Kieli Ülikooli anatoomiainstituudi juhataja prof. Bernhard Tillmanniga, kelle eestvedamisel ilmus 1987/88. aastal A. Rauberi õpik — käsiraamatu 20. väljaanne.

Rauberi päevade ajal avati tema memoriaaltahvel Vana Anatoomikumi seinal. Avamisel võtsid sõna dekaan prof. Lembit Allikmets, anatoomia kateedri juhataja dots. Arne Lepp ja prof. Ülo Hussar.

Ülemaailmselt tunnustatud anatoomia, embrüoloogia ja kultuuritegelase mälestust jäädvustatakse ka Rauberi mälestusmedaliga.

Nii memoriaaltahvli kui mälestusmedali autor on Tartu skulptor Stanislav Netšvolodov. Medal oli eksponeeritud ka näitusel Poolas, kus pälvis tähelepanu.

Esimene medal anti prof. B. Tillmannile, medaliga autasustati ka kõiki Rauberi memoriaalloengute lektoreid: aktiivset anatoomia kateedri toetajat prof. Renate Lüllmann–Rauchi, anatoomia kateedri juhatajat dots. Arne Leppa ja aktiivset Rauberi ideede toetajat ning päevade organiseerimiskomitee sekretäri dots. Helle Tapferit.

ELA LEPP

ANDRES JOALA foto

☞ INFO ● INFO ● INFO ●

TARTU KODU–UURIMISPÄEV

Teisipäeval, 22. oktoobril kell 13 TÜ nõukogu saalis algav Tartu kodu–uurimispäev on pühendatud prof. HANS KRUUSI 100. sünniaastapäevale.

Kavas ettekanded:

E. Jansen — H. Kruus — Eesti professionaalse ajalooteaduse rajajaid; H. Palamets — Hans Kruus ja Tartu Ülikool; K. Raik — Tartu ajaloost Liivi sõja algusaastatel; K. Martinson — H. Kruus: mälestused ja mõtted.

Kell 16 viiakse H. Kruusi hauale Raadi kalmistul lilled.

LEPINGUD HELSINGI ÜLIKOOLIGA

Helsingi Ülikooliga 1992. aastal tehtava teadlasvahetuse ja muu teaduskoostöö ettepanekute esitamise tähtaeg on 4. november 1991. Selgitav ringkiri on saadetud kõigile dekanaatidele.

AGO KÜNNAP,
lepingu kuraator

RAAMATUD KÄHKU TAGASI!

Ülikooli raamatukogu teatab, et **21.—31. oktoobrini ei võeta tagastatavate raamatute eest viivist.** Kasutage seda võimalust ja likvideerige kähku oma võlg!

Alates 1. novembrist tuleb viivist maksta ka õppekirjanduse kojulaenutuses.

HEI, LAULUARMASTAJA TUDENG!

ARSTITEADUSKONNA SEGAKOOR on juba oma tööd alustanud. Lauluhimulised tüdrukud ootavad veel uusi lauljaid nii tenori– kui bassirühma. Eriti oodatakse neid noormehi, kes mõõdunud aastal kooris alustasid, samuti oodatakse uusi, ka teistest teaduskondadest.

Repertuaar on huvitav, kavas kontserdid, sidemete loomine teiste tudengikooridega üle lahe jm.

Sellest sügisest on koori ees noored dirigendid: **Inta Mikksaar** (lõpetas sel aastal konservatooriumi, laulnud Eesti parimas kammerkooris «Eesti Projekt») ja **Lauri Breede** (praegu «Gaudeamuse» meeskoori peadirigent).

Proovid toimuvad esmaspäeviti ja neljapäeviti kl. 20—22 Tervishoiutöötajate Majas Tiigi t. 11. Kohtumiseni!

Koori nimel ELVI OOLO

TANTSUTRUPP

pakub tantsimisvõimalust kõigile. Teid oodatakse **teisipäeval, 22. oktoobril kl. 20 EPA klubis.**

AJALEHTE SAAB TELLIDA

TÜ majandusmajas. Toast nr. 103 saab kviitungi, mille alusel tuleb maksta kassasse teisel korrusel (kassa on lahti kl. 12—16–ni). Ilmtingimata on vaja lehe esmasest tellimisest või tellimise uuendamisest **märku anda toimetusse,** kus lehte pakitakse). Kui majandusmajas näiteks parajasti tellida ei saa (lõuna vm.), võtab tellimise enda peale ka toimetus.

Kes tahab saata **tellimisraha postiga,** märkigu kindlasti toimetuse aadressi juurde toimetaja nimi (ilma nimeta antakse raha kätte vaid volitusega) või saatku kohe ülikooli arvele nr. 609268 Tartu Sotsiaalpanka. Kindlasti palume juurde kirjutada, et summa on ajalehe tellimise eest ning informeerige tellimisest ka toimetust.

Tellimishind aastaks on **postiga 26.60,** posti **abita (valvelauda, kantseleisse) 19 rbl.** Senistele tellijatele tuleb «UT» aasta lõpuni.

Toimetus

ÜLIKOOLI KLUBIS

KÕIK ON ÜKS SUUR DISKO!

REEDEL, 18., LAUPÄEVAL, 19. ja PÜHAPÄEVAL, 20. oktoobril

kella 21–st poole kaheni öösel ainult HEAD muusikat tantsimiseks!

ÜLIKOOLI KOHVIKUS

(Narva mnt. 27)

Kolmapäeval, 23. oktoobril ja neljapäeval, 24. oktoobril võid mõnusalt aega veeta kella kaheksast alates.

ÜLIÕPILASPILET!

UT
TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENT PIRET TALI.
Lehe talituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241,
tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I.
«UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2073. Tiraaž 2000.
35 180

NR. 30 (1652)
REEDE,
25. OKTOOBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- TEADLASTE LIIDU KONGRESSILT – 2. lk. ja 4. lk,
- TÄHTSAD UUDISED ÜLI-ÕPILASKONNALE – 3. LK.
- LAVAKUNSTI-KATEEDER ESINES TARTUS – 4. lk.

Mõtteid Tallinna Tehnikaülikooli aastapäevalt

Jälle aastapäev! teatas Tallinna Tehnikaülikooli ajalehe oktoobrinumber. **Samas jätkus leheveergudel diskussioon: kas TTÜ on 17. septembril 1918. a. asutatud Tallinna (kõrgema) Tehnikumi otsene järeltulija või 1936. a. asutatud uus kõrgkool?** Probleemartikli autorid Tiit Metusala ja Peeter Raesaar võrdlesid TTÜ eeldatava sünnidaatumi tunnustamist Tartu Ülikooli ja Riia Tehnikaülikooli asutamisaastate paikapidavusega. Üsna huvitavat metoodikat kasutades saadi Tartu Ülikooli järjekestvuse näitajaks hindeskaalal nullist kuueni 2,5 palli, RTÜ–l 3,0 ja TTÜ–l 5,5 palli. Eks järjepidavust ole Eestis ennegi taastada tulnud, usutavasti on TTÜ järgmist juubelit oodata ülejärgmisel aastal.

Kõrgema tehnikahariduse järjekestvus oli põhiteemaks ka TTÜ aastapäeva märkival tööseminaril «Tehnikahariduse arenguprobleeme Eesti Vabariigis». Seminarile oli kavandatud kaks ettekannet: üks vaatega minevikku, teine tulevikku. Esimesena kõneles TTÜ teabetalituse juhataja Vahur Mägi tehnikaülikooli esimestest aastakümnetest. Detailiderohkes ettekandes anti ülevaade tehnikahariduse edenemisest iseseisvas Eestis. Arenguloo taustana mainiti tollaste poliitikute tegevust ning nende mõju tehnikahariduse kulgemisele. Tartu vaimu esindaja Jaan Tõnissoni eestvõttel toodi 1934. aastal kõrgem tehnikaharidus Tartu Ülikooli. Kaks aastat koolitati insenere TÜ tehnikateaduskonnas, kuni ministrite delegatsioon oma Tartu–visiidil 1936. aastal Tallinn—Tartu rongis otsustas teaduskonna Tallinna üle viia. Tehnikateaduskond liideti Tallinna Tehnikumiga ning nõnda loodi Tallinna Tehnikainstituut.

Järgnevalt tutvustas TTÜ rektor prof. Olav Aarna Eesti tehnikahariduse reformi projekti. Kavandatud reformi võtmesõnadeks on kaheharuline kõrgharidus, õppesuunad ja õppeliinid, ainesüsteem. TTÜ perspektiiviks peaks olema: rakendusinseneride koolituse järkjärguline eraldumine TTÜ juurde loodavatesse tehnikakõrgkoolidesse; õpetatavate erialade koondumine õppesuundadeks ning õppesuundade arvu kahandamine 7—8–le; akadeemilise struktuuri muudatused, mis tagavad ainesüsteemile ülemineku. TTÜ tulevase struktuuri visandi esitas ettekandja skeemina, mille põhiüksuseks peaks saama õppetool. Õppetoolide ja uurimisgruppide kogum moodustab aineinstituudi. Aineinstituut on madalama astme institutsionaalne üksus ülikoolis. Õppetöö korraldamisega ühes konkreetses õppesuunas hakkaks aga tegelema õpikond (ingl. k. *school*). Aineinstituudid ja õpikonnad alluvad vahetult ülikooli juhtkonnale.

Skeemis esitatud struktuurimuudatused põhjustasid ettekandjale ohtralt küsimusi, näiteks miks on loobutud teaduskonna mõistest, mis saavad olema alluvusvahekorras õpikonna, instituutide jm. struktuuriüksuste vahel jne. Reformi arutamisel ei saanud mööda minna ka Eesti TA ja ülikoolide vahekordadest. Kuna akadeemiateemaline arutelu oli küllaltki emotsionaalne, **siis jõudis prof. Olav Aarna tõdemuseni, et esmalt tuleb lõpetada «akadeemia meis eneses»,** st. ületada õppe– ja teadustöö lahusus. Prof. Olav Aarna ei pooldanud TA instituutide mehaanilist allutamist ülikoolidele. TA instituudid on aegade jooksul olnud seotud riiklike tellimuste täitmisega ning tellimustööde automaatse ülekandmisega võiks kaasneda akadeemilise vabaduse oluline piiramine.

Sõnavõtnutest kommenteeris akadeemik Endel Lippmaa pikemalt TTÜ reformikava. Akadeemiku arvates domineerivad akadeemiliste struktuuride kujundamisel kaks suunda, mis tuginevad inglise ja saksa traditsioonidele. Saksapärane rangelt hierarhiline süsteem, mille tsaar Peeter Venemaale tõi, püsis sealses külmas kliimas pikka aega muutumatuna. Enamik Euroopa maid on aga üle võtnud anglo–saksi avatud süsteemi. Selline süsteem on märksa paindlikum ning võimeline kohanema muutuvate sotsiaalsete oludega. Samuti oli akadeemik Lippmaa vastu teaduskraadide nostrifitseerimisele, ei olevat tarvis luua Eesti KGB–d ja Eesti VAK–i. Ametikohtadele valimisel soovitas ta rohkem arvestada *citation index*'i jms.

Tööseminarile järgnenud päeval, 18. oktoobril, promoveeriti akadeemik Endel Lippmaa koos prof. Sven Olvingu ja prof. Thomas Palmiga TTÜ audoktoriks.

TTÜ aastapäevaüritused lõpetas vilistlaste naiskoori vaimulik hommikukontsert Jaani kirikus.

URMAS AUNIN

? TÄNU

Rektori käskkirjas pälvisid tänu kauaaegse kohusetundliku töö eest 50. sünnipäeval raamatukogu vanembibliograaf SIRJE TAMMOJA ning veespordi kateedri vanemõpetajad HENN HOLLO ja JAAN PEDASTE;

60. sünnipäeval hügieeni ja tervishoiuorganisatsiooni kateedri vanemõpetaja AIME–REET KINGISEPP ja vene kirjanduse kateedri juhataja prof. SERGEI ISSAKOV;

75. sünnipäeval arvutuskeskuse komandant RICHARD LULLA.

DOKTORI-VÄITEKIRJA KAITSMINE

21. novembril kell 16 on TÜ nõukogu saalis (ph. 204) teoreetilise mehaanika kateedri dotsendi **Mati Heinloo** doktorikraadi avalik kaitsmine. Kaitsmisele esitatud tööga «Mittehomogeensete sfääriliste anumate, silindriliste torude ja ümmarguste ketaste arvutus– ja optimiseerimisülesanded» võib tutvuda TÜ raamatukogus.

Prof. *MAIDO RAHULA*, matemaatika doktorinõukogu sekretär

Loengusari INGLISE AJAKIRJANDUSEST

Esmaspäeval, 28., teisipäeval, 29., kolmapäeval, 30. ja neljapäeval, 31. oktoobril kl. 16 peab BBC teleajakirjanik, 1984. aastast BBC–s avalike suhete ja reklaamiosakonna ajakirjanikuna töötanud CHRISTOPHER BATES ajakirjanduskateedris loengusarja

INGLISE AJAKIRJANDUSEST:

- Briti peamised päevalehed! Auditoorium ja traditsioonid,
- Briti ajakirjanduse traditsioonid,
- Mitte ainult Londonis ei tehta ajakirjandust...,
- Briti televisioon,
- Pressi ja *publicity officer*'i töö.

Loengud tõlgitakse eesti keelde.

MEESKOOR GÖTTINGENIS

Eelmise reede õhtul sõitis Tartu Akadeemiline Meeskoor nädalaks Saksamaale. Sõit sai teoks Göttingeni Ülikooli kutsel ja see toimub GÜ ja TÜ vahelise vahetusprogrammi raames.

Meeskooril on kaks ametlikku vastuvõttu, üks rektori ja teine linnapea juures. Esinetakse kolme kontserdiga. Tagasi hakatakse sõitma 27. oktoobril.

PROTOKOLL

Tartu Ülikooli Fondi juhatuse esimehe härra Ago Petersi ja Tartu Ülikooli esindajate läbirääkimistest 8.—9. oktoobril 1991. aastal

Pooled leiavad, et seoses Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamisega on Tartu Ülikooli ja Tartu Ülikooli Fondi suhete areng jõudnud kvalitatiivselt uude staadiumisse. Iseseisva Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli materiaalne olukord on kriitilisem, kui oli lähiminevikus. Kitsaskohtade hulk ülikooli elus on suurenenud. Paljudest toetuse lubajatest hoolimata on Tartu Ülikooli Fond Torontos esimene ja ainus organisatsioon välismaal, mis Tartu Ülikooli tõhusalt toetanud ja mis seda missiooni muutunud oludes oma võimaluste piires jätkata soovib.

Eesti Vabariigi taasiseseisvumine on tekitanud uue olukorra ka Tartu Ülikooli Fondi potentsiaalsete toetajate jaoks.

● ● ●

Pooled loevad endiselt kõige olulisemaks Tartu Ülikooli selliste eluvaldkondade toetamise, mis on suunatud õppetöö taseme viimisele rahvusvahelistele standarditele. 1991. aasta algul Tartu Ülikooli Fondi poolt kingitud sada arvutit on oluliseks ja väärilisek panuseks selle eesmärgi saavutamise teel.

● ● ●

Õppetööd vahetult edendavate meetmete hulgas loevad pooled prioriteetseimaks **arvutikasutuse võimaluste ja oskuste laiendamist ning süvendamist, paljundusvõimaluste avardamist ning värske teadusliku informatsiooni kättesaadavaks tegemist nii õppejõududele kui üliõpilastele.**

● ● ●

Fondi 1991. aastal laekuvate summade kasutamise seisukohalt loevad pooled otstarbekaks:

— *Current Contents*'i seeriate tellimist raamatukogule arvuti infokandjatel;

— ajakirjade «Nature» ja «Science» tellimist raamatukogule;

— CD ROM lugemisseadmega varustatud IBM PC/AT–ga ühilduva arvuti ostmist raamatukogule vastavate andmebaaside kasutamisvõimaluse loomiseks;

— varem kingitud arvutite järelkomplekteerimist mälu– ja kommunikatsiooniseadmetega;

— võimalusel 5–kohalise arvutiklassi komplekteerimist AT 386SX–ga ühilduvate arvutitega;

— paljundusmasinate tagavaraosade hankimist.

● ● ●

Fondi 1992. aastal laekuvate summade kasutamise planeerimiseks peavad pooled otstarbekaks läbi töötada küsimused:

— arvutiandmebaaside hankimisest ülikooli raamatukogule;
— paljundusmasinate ja nende varuosade hankimisest;
— IBM PC/AT–ga ühilduvate arvutite hankimisest kateedritele;
— arvutivõrgu vahendite, sealhulgas võrgus serverina töötava IBM PC/AT–ga ühilduva arvuti hankimisest matemaatika õpetamise arvutiklassi.

Tartus, 9. oktoobril 1991. aastal

Tartu Ülikooli Fondi juhatuse esimees
AGO PETERS

Tartu Ülikooli rektor
professor
JÜRI KÄRNER

Kunstnik–restauraator LIA SIKHARULIDZE käsikirjade ja miniatuuride mulaažide näituse avamisel raamatukogu raamatumuuseumis.

EINAR TIITSI **foto**

Ülikoolikesksest teaduskorraldusest

TEADLASTE LIIDU KONGRESS

peeti eelmisel nädalal ülikooli aulas. Järgnevalt pakume lugeda ülikoolipoolset ettekannet, mille esitas prorektor prof. ANTS KALLIKORM, prof. AIN-ELMAR KAASIKU järgmisse ajalehte järgnema jäävaid mõtteid ning teadur VALDEKO PAAVELI arvamuse otsuse projektist.

Teadlaste Liidu uude juhatusse valiti Linnart Mäll TÜ-st, Toivo Maimets Biokeskusest, Ain Raitviir «Eesti Loodusest», Priit Järve Filosoofia, Sotsioloogia ja Õiguse Instituudist ning Väino Puura Geoloogia Instituudist.

Teaduskorraldus Eesti Vabariigis peab olema teistsugune kui Nõukogude Liitu kuulunud Eesti NSV-s. Sealne teaduskorraldus rajanes kompromissil omariikluse päevil saavutatud taseme, nõukogudeliku, sh. ka «denatsionaliseeriva» teadusdiktaadi ja sellele vastuhakkamise vahel. Eesti Vabariigi poliitika teaduse vallas algas 1919. aastal **ülikooli kui prioriteetse teadusasutuse** tunnustamisest.

Omariikluse **okupatsioonieelseil** aastail kärbiti ülikoolide prioriteeti Eesti Teaduste Akadeemia kasuks, kuid see «kasu» realiseerus alles 1950-ndail aastail, kui fundamentaaluuringute raskuspunkt nihutati lõplikult teadusharidusest **lahutatud** uurimisinstituutidesse. Vaidlemata selle vastu, et Tartu Ülikool, samuti Tallinna Tehnikaülikool ei suutnud Eesti Vabariigi täieliku iseseisvuse lõpuaastail koondada rahvuslikku teadlaskaadrit tervikuna, peab ikkagi tunnistama, et teaduskorraldust sõjajärgses Eestis on suunanud nõukogulik mall, mille kohaselt ülikoolid kui *universitas*'ed on teadusasutused alles Teaduste Akadeemia **järel.** See aga tähendab, et riiklike, meie seisukohalt küll okupatsiooniliste ülesannete teenistuses kinnimakstud teadlane on olulisem kui see teadlane või teadushuviline, keda juhib veel konjunktuurist rikkumatu tunnetushuvi.

Sovetism Eesti teaduskorralduses seisnebki selles, et meie õpetlased püüti ära osta näilise privileegiga, mille kohaselt teadust on kergem teha siis, kui see pole seotud uute teadlaste kasvatamisega. Eesti teaduskorralduse konverseerimine ülikoolikeskseks tähendabki seda, et kaotatakse teadushariduse vastandatus uurimistöö suhtes esimese kahjuks. Mille nimel see toimub? Selle nimel, et luua võimalikult avaram tegevusväli potentsiaaliga teadlastele, kelle produktiivsus on tugevam ametkondlikkuse ja korruptsiooni survest.

See kõik nõuab radikaalseid otsuseid, kuid on täiesti arusaadav, kui Eesti teaduskond tunneb kõhedust just otsuste radikaalsuse ees, sest enamikul juhtudel on otsuste radikaalsus varasemas teaduspoliitikas toonud üksnes kannatusi. Kuid need otsused tehti ka okupatsiooniaja tingimustes ja üldsegi mitte traditsioone või jõukohasust arvestades. Kes väidab nüüd, et **pärast** selliste otsuste radikaalsuse kurba, siiani häirivat kogemust on õige minna rangelt *evolutsioonilise* teaduskorralduse teed, osutub sisuliselt konservatiiviks, kes lükkab hädatarvilikud otsused «lihtsalt» edasi.

Kui väita, et teaduskorralduses on põhjendatud üksnes need otsused, mis on motiveeritud n.-ö. loomuliku integratsiooniga, siis see on ettekäändeks, kuna **teaduskorraldus ei saa olla majandusväline.** Iseenesest majandus teadussõbralikuks ei muutu. Selleks on vaja poliitilist survet, kuid on selgesti näha, kuidas meie praegustel erakondadel, isegi valitsusel endal puudub iseseisev teaduspoliitika. Niisuguses olukorras pole midagi lihtsamat kui jätta teaduse saatus tema enese hooleks, heites teadlaskonnale ette, et see kannatab ainuüksi omaenese saamatusest.

On tõsi, et meie teadlaskonna mured on valitsustasemel esindusplatvormita. Kui niisugune platvorm oleks põhjendatult Eesti Teaduste Akadeemia päralt, peaks tema liikmeskond ja suhe teadusasutustega olema sootuks teistsugune kui praegu. Eesti Teaduste Akadeemia funktsioon Eesti teaduses tulenes sellest, et oli vaja teaduskorralduse **analoogsust** Nõukogude Liidus ning üksikus liiduvabariigis. Selline analoogsus on sovetism ja kui me kõneleme Eesti teaduskorralduse ülikoolikeskksusest, siis just silmas pidades seda, et **niisugune analoogsus on vale.** Küsimus pole üldsegi mitte selles, et meil on teadlaskohti liiga palju. Kui see nii oleks, tuleks kahtlemata pidada ainuõigeks kohtade koondamist. Kuid see pole nii, kriitiline on hoopiski kohtade **efektiivsus**, see, et huvi teaduse kasulikkuse vastu on häbiväärselt väike.

Teaduskorralduse ülikoolikeskksus ei tähenda hoopiski, et edaspidi võib teadus Eestis ilmale tulla ainult ülikoolides või ainult Tartu Ülikoolis. Kõrgkoolide paljusus on juba fakt. Nad jäävad virelema või osutuvad ajutisteks, kui nad ennast teadusega ei seo. Samuti on loomulik, et ühiskond vajab uurimis- ja katsebaase, mis peavad olema avatud kõigile ning mille finantseerimine peab käima sõltumatult sellest, kas diplomeeritud teadlasi mingil erialal on palju või vähe. Kuid ei saa leppida sellega, et ülikoolidelt oodatakse ainuüksi kaadrit teadlaskonna kujundamiseks *pärast* stuudiumi. Doktorihariduse osakaal on liialt suunatud ülikoolikummatigi ei välista uurimiskeskuste olemasolu väljaspool niisugust assotsiatsiooni, hoopiski rääkimata uurimistööst lepingute ja sihttoetuste varal. Täiesti lootusetu on fikseerida sellise assotsiatsiooni ulatus ja korraldus juba praegu, kus me veel ei teagi, millised võiksid olla näiteks rahvuslikud finantsgarantiid ülikooli majandamiseks ja väljaehitamiseks — aga ülikoolil on pooleli oma pooltosinat rajatist ning ülikool vajab veel ehitusi, mida pole alustatudki.

Seevastu on paratamatu kinnistada juba nüüd, et on mõõdapääsmatu kaotada Eesti teaduse asümmeetriline duaalsus, mis seisneb selles, et teaduskorraldus jagatakse akadeemiliseks ja kõrgdest lahutatud instituutidesse ehk teisisõnu, doktoriõpetus leiab anormaalselt suuresti aset *pärast* ülikooli lõpetamist.

Puujoonistus 1500-ndate aastate lõpust, mille paigutas oma selle aasta 4. numbri esikaanele Helsingi Ülikoolis ilmuva teadusseltsi ajakiri «TIETEESSÄ TAPAHTUU».

Õige oleks just vastupidine, see, et doktoriõpetus koondataks ülikoolidesse, kus seda suunaks korraline professuur. See on taotlus, mis kahtlemata muudab ka Tartu Ülikooli senist struktuuri. Kohatu on arvata, et teaduskorralduse otstarbekus Eesti Vabariigile seisneb vaid TA instituutide kaotamises ja nõndamoodi konkursi suurendamises ülikooli praeguses struktuuris fikseeritud kohtadele. Ei midagi taolist, ka Tartu Ülikool ise muutub ja korraliste professuuride ehk õppetoolide määratlemine ongi üks samm sellel teel. Tartu Ülikool tulevikus — see on teaduskondade ja uurimiskeskuste assotsiatsioon, mis kooliliseks, kusjuures akadeemiline teadus saab oma vahendid enne kõrgkoole, ning Eesti teadus kui tervik on esindatud ennekõike Teaduste Akadeemia kaudu. Kui TA jääb tõepoolest Eesti teaduse esindusorganiks, siis peab tema liikmeskonna distsiplinaarne jaotumus olema midagi muud kui praegu. Ent kuna TA oma algupärasel kujul pole ikkagi muud kui prominentide liit, siis seda enam tuleb just praegu otsustada, et teaduskorraldus Eesti Vabariigis peab lahti ütlema kombest jagada teadus akadeemiliseks, kõrgkooliliseks ja rakenduslikuks ka hierarhilises mõttes. **Teadus on üks.** Kuidas seda ühtsust üksikasjades korraldada, see on juba argipäevane probleem.

Teadustöö on hariduse kõrgem aste

AIN-ELMAR KAASIK

Teadusringkondades liigub mõte, et on vaja formuleerida Eesti teaduskontseptsioon. Valitsusele heidetakse ette teadusprobleemide ignoreerimist nn. 3x3 programmis. Nendest kahtlemata õilsatest ajenditest lähtuvate mõtete alusel tekib siiski kujutelm hoolikalt formuleeritud teadussuundadest ja -eesmärkidest, samuti viimase saavutamise teedest. Need hõlmaksid asutuste struktuuri, kaadrit, metoodikat ja ressursse. Kardan siiski, et niisugune kogumi koostamiseks ei tea me vähemalt praegu veel vajalikke eeldusi. Näib, et kõige olulisemateks teguriteks on:

1) teadlaskond ise (selle järelkasv) ja

2) teadusele eraldatavad vahendid.

Teadlaskonna kujunemine

oleneb paljudest teguritest, millest tähtsamad on bioloogilised eeldused (andekus, tervis, töövõime ja tahtejõud), sotsiaalne keskkond ja haridus, sobivad motiivid ja adekvaatne töökorraldus. Teadustöö olulisemaks stiimuliks on sageli võistlusmotiiv, koguni hasart. Tuleb möönda, et Eesti teaduses on puudujääke selle kaugeltki mitteammendava loetelu igas lülis. Neist silmatorkavaim on puudulik haridus. Õnneks ei avaldu see mitte niivõrd teadlaskonnas kui akadeemilise haridusega isikute hulgas üldse.

Probleem saab alguse koolist: halb keeleoskus, ähmased teadmised loodusest põhitõdedest ja inimkonna ajaloost iseloomustavad üsna sageli kõrgkoolidiplomiga spetsialisti Eestis. Lisanduvad puudujäägid professionaalsuses projekti- ja diagnoosivigadega, informatsiooniallikate väheses tundmises, oskamatus töökorralduses. Meie kõrghariduse üks olulisemaid puudujääke on spetsialisti küündimatus oma teadmiste ja oskuste iseseisval arendamisel. Eitamata täienduskoolituse vajadust, tuleb tõdeda, et see süsteem oma kõigis lülides on seni rajatud isikule, kes end ise oluliselt ei täienda.

Kasutasin eespool sihilikult **diplomiga spetsialisti** mõistet ja tahaksin seda vastandada **teaduskraadiga haritlasele**. Oleme harjunud, et ülikoolid annavad diplomid ja unustame, et üldiselt annavad need kraade. Küsimus taanduks semantilisele erinevusele, kui poleks kraadiharidust, ülikoolihariduse kõrgemat astet. Oleme aastatepikku käsitlenud kraadiharidust (aspirantuuri, doktorantuuri) kui teatud elitaarset struktuuri, mille põhieesmärk on teadlas- (õppe-)kaadri taastootmine. Aspirantuuri planeerimise aluseks on olnud pigem vastavate ametkondade perspektiivne vajadus kui kraadihariduse andmine. Seetõttu ei ole meil kraadiharidusega gümnaasiumiõpetajaid; vähe on vastava haridustasemega juriste, insenere, agronoome, arste.

Kraadiharidus (magistri- ja doktoriõpe) on aga mujal kujunenud kõrghariduse kindlaks osaks. Olen neid küsimusi varem üsna pikalt käsitlenud («UT» **23. veebr. ja 2. märts 1990; 5. ja 12. apr. 1991).** Olgu siinjuures mainitud, et maailma paljudes kõrgkoolides on diplomieelse (üliõpilased) ja diplomijärgse (magistrandid ja doktorandid) hariduse taotlejate arvud ligikaudu võrdsed. Naabermaal Soomes on iga viies arstiteaduslikku haridust taotleja doktorant. Seejuures on ka maailma juhtivates teaduslaborites töötavate põhikohaga (eelarvest finantseeritavate) teadurite arv napp. Suurema osa tööd teevad doktorandid ja graantide alusel teatud perioodi vältel töötavad uurijad.

Peaaegu täiesti tundmata on õppetöö (kraadiharidusega) mitteseotud uurimisinstituudid. Seoses sellega tahaksin korrigeerida üht viimasel ajal esitatavat, kuid mõnevõrra ebatäpset väidet. Nimelt on Eesti teaduse reorganiseerimise kavade esitajad väitnud, nagu oleks nn. riiklikud instituudid arenenud lääneriikides tavalised ja et ülikoolidest sõltumatute instituutide arv üha suureneb. Küsimust peaks muidugi põhjalikumalt uurima, kuid minu käsutuses olevad andmed seda ei kinnita. Kui jätta kõrvale arhiivid ja muuseumid, samuti mõned meie mõistes ametkondlikud asutused, on Rootsis säilinud vaid kaks riigikaitselise suunitlusega teadusinstituuti, mis ei ole otseselt seotud ühegi ülikooli ja töötusfirmaga. Ameerika Ühendriikides on üsna ulatuslik riiklike instituutide süsteem (National Institutes), kuid viimased on väikesed ja toimivad eelkõige riiklike finantsuuringute (graantide) jagajatena.

Lähtudes eeltoodust ning allpool analüüsitavast ressursside nappusest, formuleeriksin Eesti teaduse lähituleviku kontseptsioonina järgmise teesi: **Eestis on teadusuuringuist prioriteetsed need, mis ühendavad teadusloome ja haridusprotsessi, sealhulgas kraadihariduse.** Arusaadavalt eeldab see nn. teadus- ja õppepoole liitumist nii kõrgkoolides kui teadusinstituutide olulist transformatsiooni. See seisukoht ei välista Eestile vajalike uuringute erilist toetamist.

➥ (*Järgneb.*)

DOTS. JOHANNES MÄLLI MÄLESTUSEKS

23. oktoobril saanuks 80-aastaseks õigusteaduskonna sõjajärgse perioodi üks juhtivamaid õppejõude dots. Johannes Mäll.

Johannes Mäll lõpetas 1937. aastal Tartu Ülikooli kiitusega ning jäeti tööle õigusteaduskonna assistendina, töösuunaks finantsõiguse probleemid. Juba 1939. aastal kaitses ta magistritöö kehtivast riigi eelarveõigusest, mis sai kõigiti positiivse hinnangu. 1940. aasta veebruaris suunati ta teadusliku stipendiaadina finantsteaduse alal Budapesti, kuid seoses nõukogude okupatsiooniga kutsuti enne tähtaega Eestisse tagasi. Ta asus ülikoolis tööle assistendi ja finantsõiguse lektorina, hiljem dotsendi kohusetäitjana.

Saksa okupatsiooni ajal oli J. Mäll mõnda aega arreteerituna Tartu koonduslaagris. Hiljem töötas ta ajalehe «Postimees» ekspeditsiooniosakonna ametnikuna.

1944. aasta sügisest oli J. Mäll jällegi õigusteaduskonna õppejõud. Oma laialdaste teadmiste tõttu tuli tal lugeda peale finantsõiguse ka haldusõigust, riigi ja õiguse teooriat, raamatupidamise aluseid ja statistikat, alates 1951. aastast ka tööõigust, mis kujuneski tema erialaks.

J. Mäll võttis aktiivselt osa õpikute tõlkimisest nii tõlkijana, toimetajana kui ka konsultandina. Tähtis on tema osa õigusteadusliku terminoloogia arendamisel ning «Poliitika ja majanduse oskussõnastiku» ning «Eesti-vene ja vene-eesti õigusteaduse sõnastiku» koostamisel.

Kui esialgu oli J. Mälli teadustöö suunatud finantsõiguse probleemidele, siis viiekümnendate aastate algusest suundus ta tööõiguse valdkonda. Põhisuundadeks kujunesid töölepingu probleemid, eeskätt seaduslikkuse tagamine tööliste ja teenistujate töölevõtmisel, teisele tööle üleviimisel ja töövahekorra lõpetamisel. Selles valdkonnas valmis tal ka doktoritöö käsikiri, kuid töö jäi kaitsmata ulatuslike muudatuste tõttu tööseadustikus ja ebastabiilsuse tõttu töösuhete reguleerimisel. Palju tähelepanu pööras J. Mäll oma teadustöös ka töövaidluste lahendamise, materiaalse vastutuse ning tööseadustiku süstematiseerimise ja kodifitseerimise probleemidele. Alates 1965. aastast uuris ta ka kaasaegse tööorganisatsiooni kujunemist Eestis. Märkida tuleb J. Mälli tööd töökoodeksi kommenteeritud väljaande koostaja ja autorina.

Dots. J. Mälli teaduslik pärand sisaldab ligi 100 teadustööd, millest suur osa on aktuaalsed ka tänapäeval. Tema sisulisel juhendamisel on kaitstud 5 kandidaaditööd.

Kõrvuti õppe- ja teadustööga oli J. Mäll prodekaan ja ligi 30 aasta jooksul kateedrijuhataja, töötades aastatel 1947—1950 ka sektorijuhatajana ENSV Teaduste Akadeemias.

J. Mälli iseloomustasid sügavad teadmised, sõbralikkus, abivalmidus, kaastundlikkus ja nõudlikkus kõigi vastu. Ta loengud olid sisukad ja emotsionaalsed, ta oli üks armastatumaid ja autoriteetsemaid üliõpilastööde juhendajaid. Tal oli väga tihe side praktikaga ning ta võttis osa igasugusest tegevusest, olgu see ametiühingus, juriidilises komisjonis, pensionikomisjonis või mujal, kus oli vähegi võimalik korrastada ja paremustada tööseadustikku. Ta oli ere isiksus. Tema panusel Eesti tööõigusteaduse arengusse ja juristide ettevalmistamisse ning tööseadustiku populariseerimisse on püsiväärtus.

Johannes Mäll suri 5. aprillil 1981.

HEINO SIIGUR

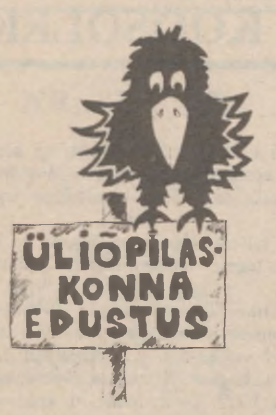

WELCOME TO ISFiT–92!

I would like to invite you to the International Student Festival in Trondheim (ISFiT–92). Students from all over the world will meet in Trondheim, Norway from 29 March to 5 April 1992.

A week filled with challenges, interesting discussions and a lot of fun. The theme will be:

«BREAKING COMMUNICATION BARRIERS.

CREATIVITY THROUGH MUTUAL UNDERSTANDING.»

We cannot promise you a revolution. Nevertheless, if you participate with a free mind, you have the opportunity to make new friends, learn more about other cultures and professions and get new impulses for your own way of life. All this can be a small revolution, for you.

Our world is facing serious changes. Great tasks lie ahead us. It is my belief that the students and their environment will play a key role in the work of guiding the ship in the right direction.

I invite you to use the opportunity that ISFiT represents: To meet other students from all over the world and trade experience and points of view.

Welcome to ISFiT–92!

PETTER DJUPVIK,
festival leade

KOOS KUTSEGA

saime Trondheimist ka kirja kus rõhutatakse, et festival on kõikidele üliõpilastele, mitte ainult erinevate üliõpilasorganisatsioonide esindajatele. Sellised kutsekirjad saadeti ülikoolidesse üle Euroopa, festivalist osavõtjate piirarvuks on määratud 500 ja saabunud ankeetide hulgast teeb Trondheimis valiku arvuti.

Nädal on täis mitmesuguseid üritusi alates linna ja selle ümbrusega tutvumisest, kontsertidest ja näitustest ning lõpetades muidugi suuremate ja väiksemate pidudega. Soovijatel olevat võimalus ka suusatada.

Festivali

deviisi elluviimiseks jagatakse osavõtjad töögruppidesse, kus arutletakse järgmistel teemadel:

1. Kuidas saada üle suhtlemisbarjääridest erinevate kultuuride vahel?

2. Massimeedium — jumalus või teenija?

3. Loominguline grupp neile, kes tahavad väljendada oma mõtteid festivali deviisi kohta muusika, maali–, foto– või teatrikunsti kaudu.

4. Vabadus! Võrdlus! Vendlus! — Lääne demokraatia traditsioonidest.

5. Avaliku arutelu kaudu demokraatia poole.

6. Tänapäeva riigipiirid — mineviku igandid.

7. Üliõpilased ja ülikoolid (osalemine ülikoolide ümberkujundamises jne).

8. Vägistatakse emakest–Maad!

9. Toetus arengumaadele — kas uus imperialism või ühine abi?

10. Mis saab endistest Ida bloki maadest?

Trondheimi saadetavas ankeedis peate ära märkima kolme teid enam huvitava töögrupi numbri. Teemade kohta saate täpsemalt teada, kui tulete üliõpilaskonna kontorisse vana kohviku kolmandal korrusel ankeeti võtma. Viimane tähtaeg ankeedi Trondheimi jõudmiseks on 30. november.

Head loosiõnne!

MARIS JESSE,
TÜÜ Valitsuse välissekretär

TTÜ EDUSTUSE KOOSOLEK

17. oktoobril

Koosolekul osales 15 edustuse liiget, puudus 10. Kohal olid kõik TÜÜ Valitsuse liikmed ja oli ka külalisi. Koosolekut juhatas edustuse eesistuja Martti Raidal.

◗ **Kõigepealt kuulati prof. Paul Kenkmanni informatsiooni 1990. aasta kevadel Eesti kõrgkoolide üliõpilaste seas korraldatud sotsioloogilisest küsitlusest.**

◗ **Edustus kinnitas TÜ Üliõpilaskonna 1991. aasta sügissemestri eelarve.**

◗ **Valitsuse aruandes kuulati esimees Kaarel Tarandi sõnavõttu.**

◗ **Infosekretär Olavi Paide andis ülevaate Eesti Üliõpilaskondade Liidu loomisega seonduvast.**

◗ **Valitsuse sotsiaalsekretär Madli Päts oli esitanud avalduse end ametist vabastada.** Edustus kinnitas valitsuse esimehe Kaarel Tarandi ettepanekul uueks sotsiaalsekretäriks **Marti Ambre**. Marti Ambre on IV kursuse matemaatikaüliõpilane, enne kinnitamist sotsiaalsekretäriks oli edustuse liige.

◗ **Valitsuse haridussekretär Eno Tõnisson esitas TÜÜ Edustuse stipendiumi statuudi eelnõu, mis võeti vastu.** Kinnitati ka stipendiumi määramise toimkond.

◗ **Edustuse ühiselamutoimkonna esimees Ivo Valter esines ettekandega olukorrast ühiselamutes ning ettepanekutega ühiselamute edasiseks majandamiseks.**

OLAVI PAIDE,
TÜÜ Valitsuse infosekretär

? *Eesti Üliõpilaskondade Liit*

30. septembril otsustati Eesti üliõpilaskondade esindajate ühisnõupidamisel Tartu Ülikooli üliõpilaskonnas, et alustatakse ettevalmistustega Eesti üliõpilaskondade keskorganisatsiooni loomiseks. Leiti, et liit peaks ühendama kõiki seda soovivaid üliõpilaskondi, kus on valitud esindusorgan.

TÜÜ Valitsus arutas liidu moodustamist oma 15. oktoobri ja edustus 17. oktoobri koosolekul. Kiideti heaks järgmised põhiprintsiibid:

➥ (*Järg 4. lk.*)

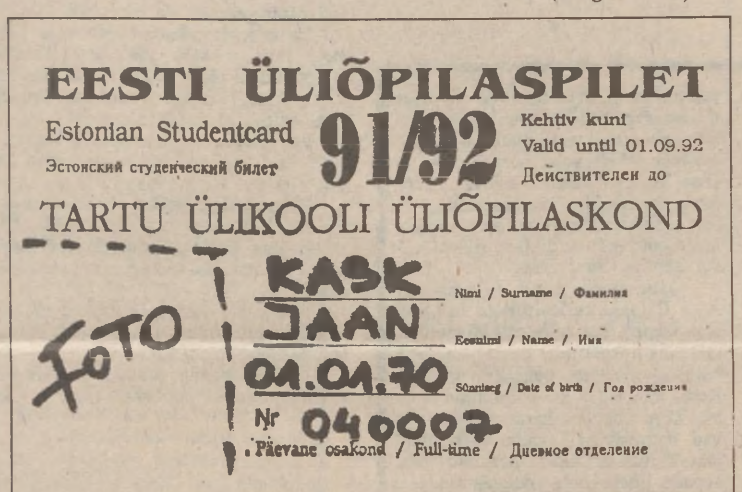

? ÜLIÕPILASKONNA LIIKMEPILET JA LIIKMEMAKS

Juba suvel välja kuulutatud Eesti üliõpilaspiletid on nüüd siis pika vaeva ja valuga valmis. Miks nad alles nii hilja valmisid, on omaette följetoniaine, kuid jäägu see teiseks korraks.

Meeldetuletuseks niipalju, et oma viimasel kevadisel koosolekul võttis TÜÜ Edustus vastu otsuse kehtestada üliõpilaskonna liikmemaks 1991/92. õppeaastaks **2 rubla kuus,** juuli ja august välja arvatud, seega **20 rubla aastas.** Et maksu kogumise tehnilist külge oli raske lahendada ja et see oli seotud üliõpilaspiletite valmimisega, on septembri– ja oktoobrimaksud tänaseni laekumata ning üliõpilaskonna kassas haigutab tühjus.

Mõnes kõrgkoolis on piletite jagamisega juba algust tehtud, kuna Eesti Vabariigi Haridusministeeriumiga saavutatud kokkuleppe kohaselt hakkab see kehtima **ainsa tunnustatava üliõpilasdokumendina kõikvõimalike soodustuste saamiseks.** Asjasse puutuvaid ametkondi (transpordiministeerium jt.) on haridusministeerium informeerinud, nii et takistusi pileti kasutamisel ei tohiks tulla.

Veel maksust: vastavalt kokkuleppele ülikooliga kantakse novembrist alates üliõpilaskonna liikmemaks otse üle TÜÜ arveldusarvele ülikooli stipendiumifondist sotsiaalstipendiumi osast (seda saavad kõik üliõpilased).

? ? ?

Eesti üliõpilaspileteid saab kätte alates 28. oktoobrist järgmises korras:

1) iga kursuse vanem (stipendiumivolinik, muu volitatud isik) saab TÜÜ Valitsusest vastavalt kursuse nimekirjale piletid, millele igaüks kleebib peale foto suuruses 2,5x3 cm. Seejärel kogub vastav ametnik piltidega piletid uuesti kokku ning toob meile tagasi pitsati saamiseks. Neil, kelle pileteid eemalviibimise tõttu ei ole võimalik vormistada, tuleb piletid TÜÜ Valitsusse tagasi tuua ja nad saavad oma piletid kätte individuaalkorras.

2) Liigse koormuse vältimiseks palume asjasse puutuvatel isikutel tulla mitte korraga, vaid teaduskondade kaupa:

esmaspäeval, 28. 10 — arsti– ja usuteaduskond,
teisipäeval, 29. 10 — filoloogia– ja õigusteaduskond,
kolmapäeval, 30. 10 — majandus– ja kehakultuuriteaduskond,
neljapäeval, 31. 10 — ajaloo– ja bioloogia–geograafiateaduskond,
reedel, 1. 11 — matemaatika– ja füüsika–keemiateaduskond.

Loomulikult ei ole välistatud piletite järele tulemine muudel aegadel, kuid üldjuhul palume meie töö hõlbustamiseks ette antud päevi järgida.

Tuletan veel kord meelde, et pilt hakkab kehtima alles pärast seda, kui fotole on löödud üliõpilaskonna pitsat. **Ühtlasi oleks kena samas ära tuua ka vanad ülikooli poolt välja antud raamatukesed, nagu see on korraldatud ka muudes kõrgkoolides.**

Kuna vastavalt üliõpilaskonna põhikirjale saavad üliõpilaspiletid ja neile lisanduvad soodustused ka **kõik Tartu Ülikooli päevase osakonna magistrandid,** palume neid lahkesti külastada meie kontorit, kust liikmemaksu tasumise järel oma pileti kätte saab. Palume tingimata foto mõõdus 2,5x3 cm kaasa võtta.

Meie töö hõlbustamiseks mõistvat suhtumist lootes

KAAREL TARAND,
TÜÜ Valitsuse esimees

? TÜÜ Edustus jagab RAHA!

? *Edustus kinnitas oma 17. oktoobri koosolekul edustuse stipendiumi statuudi.*

TÜÜ Edustuse stipendiumi statuut

◗ **1. TÜÜ Edustuse stipendiumid määratakse ühiskondlikult aktiivsete, õppe– ja teadustöös edukate TÜÜ liikmete materiaalseks toetamiseks.**

◗ **2. Stipendiumid antakse välja kaks korda aastas — 1. mail ja 1. detsembril.**

◗ **3. Stipendiumite kogusumma kinnitab TÜÜ Edustus, võttes aluseks TÜÜ Valitsuse ettepanekud.**

◗ **4. Stipendiumite hulga ja suurused määrab TÜÜ Edustuse poolt valitud 5–liikmeline toimkond. Sama toimkond valib laekunud ettepanekute alusel stipendiumi saajad.**

◗ **5. Ettepanekuid stipendiumi kandidaatide kohta võivad teha kõik TÜÜ liikmed, Tartu Ülikooli üliõpilasorganisatsioonid, Tartu Ülikooli õppejõud ja allasutused.**

◗ **6. Ettepanekus peab sisalduma põhjendus, miks kandidaati stipendiumi väärilisena peetakse.**

◗ **7. Ettepanekute esitamise tähtaeg on üks kuu enne stipendiumi väljaandmise päeva.**

◗ **8. Stipendiumi määramise toimkonna otsused kinnitab TÜÜ Edustus.**

Vastavalt sellele moodustati ka stipendiumi toimkond, kuhu kuuluvad edustuse liikmed EVELIN INT, TARMO KOLL, KALLE OLLI ja SVEN TARUM ning TÜÜ Valitsuse haridussekretär ENO TÕNISSON.

TÜÜ eelarves on stipendiumite kogusummaks määratud **5000 rubla.** Kellele see raha jagada, otsustab toimkond enne järgmist edustuse korralist koosolekut.

1. novembrini *(incl.)* **on igal TÜ üliõpilasel, üliõpilasorganisatsioonil, õppejõul või struktuuriosal õigus teha ettepanekuid, kellele stipendium määrata.** Kandidaat peab olema TÜ statsionaarne üliõpilane või magistrant.

Ettepanekuid oodatakse kirjalikult valitsuse ruumis Ülikooli 20—305. Ettepanekus peab sisalduma põhjendus, miks antud üliõpilane stipendiumi väärib. Anonüümseid ettepanekuid ei arvestata.

Raha tuleb jagada — aidake seda jagada väärilisimaile!

TÜ ÜLIÕPILASKONNA EELARVE

1991. aasta sügissemestriks (rublades) 1. sept.—31. dets. 1991

TULUD:

28 574	— jääk 1991. a. kevadsemestrist
120 000	— üliõpilaskonna maks
2 000	— rahvusvaheliste üliõpilaspiletite müük
700	— **paljundusteenused, laenublankettide** müük
153	— **endise üliõpilaste a/ü raha**

KOKKU: 151 427

KULUD:

88 407	— ülekanne 1992. a. kevadsemestriks
12 200	— valitsuse liikmete ja edustuse eesistuja palgad
2 440	— sotsiaalmaks
1 000	— toetused edustuse liikmetele
1 000	— edustust puudutava küsitluse korraldamine
1 000	— tasu lepinguliste tööde eest
3 500	— esinduskulud
900	— **komandeeringud**
1 000	— **Eesti üliõpilaspiletite trükkimine,** kilekaante valmistamine
500	— **kantseleitarbed**
5 000	— sümboolika
4 000	— trükised
500	— **reklaam**
5 000	— üliõpilaskonna stipendiumid
500	— **side**
15 000	— majandustegevuse käivitamine
8 480	— muud ja reservfond
1 000	— sponsorlus

KOKKU: 151 427

? KOMMENTAAR

Suurim number tulude reas 120 000 — tähendab laekumist üliõpilaskonna liikmemaksust. Vastavalt üliõpilaskonna põhikirjale, mis näeb ette, et kõik üliõpilased ja magistrandid maksavad maksu ning vastavalt edustuse kevadisele otsusele, et maksu suurus 1991/92. õppeaastal on 20 rubla, saimegi 20x6000 (umbkaudu üliõpilaste ja magistrantide koguarv)=120 000 rubla.

Suure tõenäosusega peetakse see summa kinni novembrikuu sotsiaalstipendiumist.

Viimased meile eraldatud 200 rahvusvahelist üliõpilaspiletit müüsime ära septembris ja oktoobri alguses. Sealt ka 2000 rubla — rahvusvaheliste üliõpilaspiletite müük. Senini puudub meil võimalus neid kuskilt juurde hankida ja hädalistele oskan vaid soovitada — juhul kui sõit toimub veel selle aasta numbri sees, siis võib pöörduda Tallinna Tehnikaülikooli edustusse. Kuuldavasti neil veel natuke pileteid on.

(*Järg 4. lk.*)

KALIFORNIAKESKNE TEADUS?

Eesti Teadlaste Liidu erakorralise kongressi **resolutsiooni projektis** oli ettepanek *käsitada Eesti teadust ülikoolikeskseena, mõistes selle all ülikoolide kui teadusasutuste prioriteeti, pidades samal ajal tingimatuks alternatiivseid uurimiskeskusi.* Resolutsiooni lõplikult redigeeritud kirjalikku varianti pole ma kahjuks veel näinud, kuid kuulmise järgi sai Eesti ülikoolikeskses teadusest Eesti eestikeskne teadus, milles küll ülikoolide osa on vaja oluliselt suurendada.

Lugupeetud akadeemik Endel Lippmaa kirjeldas ülivärvikalt mõningaid Kalifornia teadus(korraldus)e aspekte. Kahjuks ei selgunud tema sõnavõtust, kas ka Kalifornia teadus on kaliforniakeskne. Ja kui on, siis missugune üks kalifornia (aga ka näiteks Eesti, Rootsi või Peruu)keskne teadus peaks välja nägema. Sellest on tõesti kahju, sest minu jaoks on eestikeskne teadus küll raskesti määratletav.

Kas see tähendab seda, et Eesti teadusasutused peaks koondama kusagile Adavere kanti? Või seda, et meie astronoomid peaksid uurima ainult vahetult Eesti kohal olevat taevast? Või seda, et me hakkame nüüdsest lugema ja tsiteerima ainult Eesti teadlaste töid? Või hakkame tegelema ainult nn. rahvusteadustega? Või hoopis seda, et me peaks oma aruannetes, artiklites jms. seniste marksismi klassikute asemel hakkama tsiteerima meie Eesti elavaid ja võimulolevaid klassikuid? Niisuguseid rumalavõitu ja veidi naljakaid küsimusi võiks esitada veelgi, sest sõnaühend eestikeskne teadus tundub selles mõttes olevat üsna ammendamatu.

Paljudest võimalikest seletustest, miks lõpuks peaaegu üksmeelselt niisugusele seisukohale jäädi, meeldib mulle näiteks järgmine. Me võime ju rääkida, mida tahes ja kui ilusti tahes, aga meie teaduskorralduse sõlmküsimuseks on ja jääb ülikoolide ja Teaduste Akadeemia vahekordade reguleerimine, kusjuures (vähemalt mõningane) aadrilaskmine on möödapääsmatu. Aadrilaskmine tähendab seejuures võimu, rahade, isiklike sissetulekute, töökohtade jms. ümberjagamist, mille tagajärjel vähemalt teatud osa asjassepühendatutest satub vägagi täbarasse olukorda. Lihtsamalt öeldes — jääb millestki ilma. Mõningane selgus võimalike väljavalitute osas on loomulikult juba olemas, aga lõplik valik tähendab nii või teisiti üsna tõsist võitlust, kusjuures tõenäoliselt lähevad käiku ka tsiviliseeritud maailmas mitte eriti hinnatud vahendid ja meetodid. See aga eeldab pinnale jääda soovijatelt valmisolekut ja konkurentsivõimelisust. Paraku näib suur osa meist praeguseks niivõrd kurnatud olevat, et mõningasegi rahu ja kindluse saavutamiseks ollakse nõus peaaegu kõigega, peaasi kui potentsiaalne konkurent mingit eelist ei saaks. Nii jõudis ETL eestikeskse teaduseni ja Eesti Vabariik võib jõuda... Ei oskagi midagi väärilist kõrvale panna, aga kui me ükskord sinna oleme jõudnud, eks siis näe.

ETL–i seisukoht kõnealuses küsimuses tuletas meelde episoodi ammunähtud filmist, kus üks peategelastest vastas küsimusele: «Mida te soovite käesoleva ürituse kohta öelda?» umbes nii: «Ma soovin öelda, et ma praegu midagi öelda ei soovi, aga ühtlasi ma tahan öelda, et võib–olla ma kunagi tahan selle kohta midagi öelda.» Ka see on seisukoht. Selle kaalukuse hindamisel võiks olla kasulik teada, et ETL–i volikogu ja revisjonikomisjoni valimistest võttis osa veidi üle 80 inimese.

Lõpetaksin veel ühe küsimusega: kas ja kui, siis kuivõrd peaksid teadus ja teadusasutused täitma hoolekande funktsioone?

VALDEKO PAAVEL,
TÜ lepinguline teadur

❑

SORRY, NAD TULID

7. oktoobril alustas väikeses «Vanemuises» oma Tartu külalisetendusi lavakunstikateedri lend, mis kannab numbrit 15. Kaheksast lavastusest, mida noored mängivad, toodi tartlastele näha kuus. Viljandi «Ugalast» jäid sedakorda kaasa toomata nn. paroodiamuusikal «Limonaadi Joe» ja «Bessie Smithi surm».

Lavakate diplomietendusi on alati armastatud. Isegi kui mõnda rolli eksib ebaprofessionaalsust, annab noorusest, värskusest ja dünaamilisusest võlutud publik selle andeks. Klassikaliste draamalavastuste ajal eksib harva noori fanaatilisi teatrihuvilisi õhtust õhtusse rõdutrepile istuma või seinaveerde püstijalu teatrit nautima. Lavakad on sellise publiku kohalemeelitamisega alati toime tulnud. Võib–olla meelitab perspektiiv vaadata oma generatsioonile silma ja uurida missuguse šokiteraapiaga tulevad uued näitlejahakatised liigestest lahti ajale reumarohtu pakkuma. Vähemalt ühe, eakaaslaste põlvkonna jaoks on Eesti teatripildis üliolulised olnud Karusoo «Meie elulood», «Ma olen 13–aastane», «Sorry, me oleme tulekul», «Teekond punktist A punkti B», «Hamlet».

❑ ❑ ❑

Igal lennul on olnud kanda oma sõnum, peegelpilt asjastust, võib–olla koguni elusõna — nii kummaline kui see mõiste ka ei tunduks. 15. lennule julgeks välja pakkuda just esimesena Tartus mängitud **«Keiser Nero eraelu».** Hoolimata oma sünniaastast 1975 sobib see näidend tänapäeva enamgi kui arvata võiks. M. Undi näitemängule on ilmselt ühiskond oma arengus järele jõudnud. Ilusa tagapõhja pakub kogu süžeele kollane ajakirjandus, mis juba tublilt prominentide eraelulisi vääratusi fikseerida mõistab. Ka pöörab ajastu taas lehekülge. Analoogselt Roomale, mis pärast põlemist otsustab feodaalseks pöörata, vingerdab Eestigi sotsialismist vaevaliselt kapitalimaailma heaoluriigi poole.

Inimesed jäävad aga teatavasti inimesteks. Niisamahästi kui Rooma seitsmel künkal võiks lavakate Nero ka Tallinna musta– ja õismägedel ringi patseerida alles näiteks kultuurikiibitsejast kohvik «Moskva» pullivend. Endiselt päevakajaline on ka mõiste «diktatuur» massikommunikatsiooni diktorite sõnavaras. Eriti soodsalt kümnesse sattus «Nero...» oma 60–ndate orientatsiooniga, otse kuldse aastakümne *comeback*'i tabades.

Etendus. Mulaažrindadega **Autori remark (Andres Raag)** lükkab kõrvale eesriide ja oma minellilike maneeridega teadvustab pehmetes toolides istujaile, et elu on kabaree. Selles võib vaataja enam kui kord ka etendust jälgides veenduda. Tavalava lobiseva maailma asemel saab saal ergutava süsti laval *music–hall*'i eest leides. Kohati meenutasid muusikalised numbrid Terasmaa repertuaarist Fitzeraldini tõelist revüüprogrammi. Vana Rooma sekka violetselt sätendavates rõivastes paarikeselt «Halloo, Kosmos, halloo Maa» kuulda oli päris naljakas.

Me kõik tuleme oma lapsepõlvest. 15. lend tuli lavakunstikateedrisse 1988. aastal. See kuum suvi oli omamoodi aja märk. Kahjuks pole tänane põlvkond sellest kätelehvitamisest ja poolfabrikaatsetest aadetest eriti palju suutnud või tahtnud säilitada. **Nero ema Agrippina** mõjub oma lahedas murdepuhumises ja setu memme riietuses tõelise ürgeestiliku maailma alustalana. Ka siis, kui ta undruku alt sukapaela vahelt koldi haarab, **Agrippina (Katri Kaasik–Aaslav)** on tõeliselt feministlik võitlejanatuur, sõlest saabasteni etniline, aiva isamaa hüvangule mõtlev diktaatorikest põlvel hüpitav Suur Ema.

Õnnestunud rollid on **pugejad A ja B (Jaanus Rohumaa ja Gert Raudsepp),** kes soliidselt kõvakübarais ja lipsustatult mängivad läbi kõikide ajastute nuhkide paraadi. Kesta vahetades kord kummimantlites, kord vestides härrasmehed toovad suurepäraselt välja kõik need jäävväärtused, mida harjutud läbi aegade libekeeltele omistama.

Ebameeldivalt kriibivad paralleelid Komissarovi lavastatud «Hamletiga», just välise butafooria ja liikumise osas. 15. lennu superetendust tuleks siiski täiuslikumaks pidada. Kogu tempokas mäng tundub omalaadse visioonina maailma ajaloost. Näiteks **apostel Pauluse persoon (Rednar Annus)** pakub mitmeid tõlgendamis– ja paralleelivõimalusi. Kohati näib ta hipi, kes valesti mõistetud intellektuaalina kusagil tänaval maailma pärast valuleb ja, ajaleht katteks, askeetikult rentslis tudib. Tekib küri tahtmine liigitada Paulus põlvkonda, kelle ideaaliks oli «Jesus Christ Superstar». Samas saab Paulusest narkomaan, kes ürgpõhjalikult kärbseseenest kaifi saab ja šamaanitantsu valla päästab. Seneca ja Pauluse läbi, kes kongis vestlevad, paistab hästi võimu ja vaimu vahekord.

Niisiis *music–hall.* Keset surma, seksi, võimuvõitlust. Teises vaatuses pöördub kohtustseen tõelises orgiaks. «Ta muutus liiga tõsiseks,» ütleb **Nero (Üllar Saaremäe) Octaviale** ja pöörab kohtuistungi kabareeks. **Octavia (Kristel Leesmend)** oma kurva miiminäoga viiakse hukkamisele, sest maailm kuulub lõbusale leiba ja vaatemängu vajavale massile. Nero ei tundugi kogu selles mängus julma isevalitseja, vaid pigem lustaka, lapseliku, oma maailma nägu elunautlejaga, kes härra Saaremäe mängituna on ülimeeldivalt inimlik. Eelmainitud kabareestseen muutus pikapeale räigeks, «Hooratta ringi» või SAT TV laupäevaste pornofilmide laadseks.

Rooma põleb, Nero kukutatakse ja A ning B veavad riigi järgmise ajaloo verstaposti, feodaalse korra juurde.

Teater. Populaarne põlvkonnaetendus. Aja märk. Võib–olla hoopis killuke haiget maailma ja kindlasti mitte ainult Vana Rooma ja 1975. aasta. Või on keegi teist näinud mõnda trooja, joonia või muud sammast, kuhu ei annaks kriipida, et «Haiguste ravi kontrollitud, öö, vaikus ja vastne vabariik».

PIRET TALI

TTÜ EDUSTUSE KOOSOLEK...

(Algus 3. lk.)

1. Eesti Üliõpilaskondade Liit (edaspidi EÜL) on Eesti Vabariigi kõrgkoolide üliõpilaskondade vabatahtlik ühendus eesmärgiga üliõpilaste huvide esindamine ja kaitsmine Eesti Vabariigis ja välismaal, üliõpilaskondade tegevuse koordineerimine.

2. EÜL on juriidiline isik koos kõigi sellest tulenevate õiguste ja kohustustega. EÜL–il on oma sümboolika. EÜL tegeleb kõikvõimaliku majandustegevusega.

3. EÜL koosneb üliõpilaskondadest. Liikmeks saab astuda üliõpilaskond, kus on valitud esindusorgan. Liikmeks astumise otsuse teeb esindusorgan.

4. Esindusorgan valib esindajad EÜL–i volikokku. Üliõpilaskonnad, kelle liikmete arv on kuni 1000, on esindatud volikogus 1 liikmega. Suuremate üliõpilaskondade puhul lisandub iga järgneva 1000 liikme puhul 1 koht volikogus. Volikogu liikmete valimise korra sätestab iga üliõpilaskonna esindusorgan.

5. Volikogu valib EÜL–i juhatuse, mis koosneb esimehest, aseesimehest ja ühest liikmest. Juhatus korraldab igapäevatöö volikogus, toimkondades ja palgalises tööorganis Eesti Üliõpilaskeskuses.

7. Üldised põhimõttelised otsused võtab vastu volikogu. Otsustatakse hääleteenamusega. Hääletamise kord erinevate küsimuste puhul, kvoorum, koosolekute kokkukutsumine jms. sätestatakse kodukorras, mille valmistab ette ja võtab vastu volikogu. Otsuste puhul, mis sisaldab kohustust EÜL–i liikmesüliõpilaskondadele, on otsuse vastu hääletanud üliõpilaskondade esindajatel volikogus võimalik kodukorras fikseeritud protseduurireeglite kohaselt volikogu otsust mitte täita.

8. EÜL–i sissetulekud moodustuvad ja eelarve põhineb liikmemaksul ja muudel majanduslikel laekumistel. Liikmemaksu makstakse proportsionaalselt liikmete arvule üliõpilaskonnas ning suurus ja maksmise kord otsustatakse hääleteenamusega.

9. EÜL–i moodustamise küsimust arutatakse üliõpilaskondade ühisnõupidamisel 28. oktoobril. Kui saavutatakse ühised seisukohad, lepitakse kokku, millal tulla kokku EÜL–i asutamiskoosolekule, millal saavad üliõpilaskondade esindusorganid teatada oma esindajad volikogus, millal saab volikogu tulla kokku esimeseks koosolekuks, kus saaks vastu võtta ka EÜL–i põhikirja.

10. Hädavajalik on nn. uute ja väikeste kõrgkoolide kaasamine, informeerimine ja kutsumine.

? KOMMENTAAR...

(Algus 3. lk.)

Nüüd kulude juurde.

12 200 rubla — just niipalju pidas edustus vajalikuks eraldada valitsuse 6 liikme ja edustuse eesistuja palkadeks.

1000 rubla — toetused edustuse nendele liikmetele, kes on ette valmistanud otsuseprojekte ja osalenud toimkondade töös.

Tasu lepinguliste tööde eest näeb ette töötasu näit. juristidele, programmeerijatele, lukkseppadele jne. lühemaajalise abi eest.

Esinduskulud 3500 rubla on eelkõige mõeldud välisüliõpilasdelegatsioonide vastuvõtmiseks. Et see raha sugugi maha visatud ei ole, sellest võisite lugeda eelmisest «UT» numbrist.

900 rubla — komandeeringud. Kehtib printsiip, mille kohaselt endise NSV Liidu territooriumil sooritatud ametireisid makstakse kinni. Kõik välisreisid toimuvad oma rahakoti peal.

Eesti üliõpilaspiletid on trükitud ja valmis ja nende kättesaamine võimalik juba lähipäevadel.

Rahad sümboolikale ja trükistele tähendavad mitmesuguseid edustust ja üliõpilaskonda tutvustavate materjalide (raamatukesed, voldikud jne.) väljaandmist.

Hoolimata pikast hoovõtust oleme nüüd nõnda kaugel, et käivitada üliõpilaskonna ettevõtlus. Loodava(te) aktsiaseltsi(de) eesmärk on eelkõige üliõpilastele teenuste osutamine.

Üliõpilaskonna edustus ja valitsus ootavad üliõpilaskonna liikmete ettepanekuid järgmise poolaasta eelarve koostamiseks.

KARLI LAMBOT,
TÜÜ Valitsuse finantssekretär

? Ülikooli söökla portsjonid väiksemad kui tohib

18. oktoobril korraldati Tartu ülikooli sööklas portsjonite kontrollkaalumine. Selgus, et peaaegu kõik portsjonid olid alakaalulised.

Tartu Linnavalitsuse kaubandusosakonna tehnoloogiainsener A. Pettai, kriminaalpolitsei majanduskuritegevuse osakonna inspektor E. Kosk ning TÜ Üliõpilaskonna Valitsuse sotsiaalsekretär Marti Ambre koostasid õiendi, kus on näidatud kontrollkaalumise tulemused.

Peaaegu kõik portsjonid kaalusid vähem kui ette nähtud, üliõpilasi ja teisi söökla kliente peteti umbes 10—30 kopikaga portsjonilt. Kokku võeti kolme kandikutäie eest 3 rubla 40 kopikat rohkem kui tegelik väärtus.

Kontrollimise põhjuseks oli rühma filoloogiaüliõpilaste kaebus kaubandusosakonnale ja politseile.

Pärast kontrollimist on võimalik kriminaalasja algatamine.

? *B–KATEGOORIA AUTOJUHI KURSUSED*

teisipäeval, 29. oktoobril kl. 17 Tiigi 78, kab. 235.

? ÜLIKOOLI KLUBIS

SUUR ÜLEMAJA DISKO
Reedel, 25. oktoobril kella 21–st poole kaheni öösel.
Laupäeval, 26. oktoobril ja pühapäeval, 27. oktoobril
VEIDI VÄIKSEMAD DISKOD
Algus kell 21.
ÜLIÕPILASPILET!
Kolmapäeval, 30. oktoobril DISKO ülikooli kohvikus (Narva mnt. 27) kella 20–st südaööni.
ÜLIÕPILASPILET!
Neljapäeval, 31. oktoobril ja 7. novembril ülikooli kohvikus (Narva mnt. 27)
SALONGIÕHTUD
● tantsime orkestrimuusika saatel,
● võrratult hea sisuga programm «ZARAH LEANDERI *come back*» ERKi & sõprade esituses,
● kuulame teisi 30–ndate aastate šlaagriviise.
Algus kell 20.

● ● ●

Kui Sul on õhtuti igav ja Sinu senised ajaviitmisviisid ei paku piisavalt vaimset rahuldust, tule loodavasse
NÄITESELTSKONDA
teisipäeviti kell 20 TÜ klubisse.

● ● ●

TUDENGISÜGIS '91 (13.—17. nov. 1991) raames toimub ka tudengibändide konkurss!

Kõigil, kes soovivad konkursil osaleda, palume kontakti võtta ülikooli klubiga **tööpäeviti kell 11—13 või 16—18 tel. 73838.**

UT
TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2216. Tiraaž 2000.
35 180

Esinemishimuline noor!

Kui Sind huvitaks **ülikooli vanas kohvikus** õhtuti meelelahutuse pakkumine (laulmine, musitseerimine, muu etlemine jne.), palun teata oma soovist TÜ Üliõpilaskonna Valitsuse ruumi kohvikumaja III korrusel, tel. 35 331.

NR. 31 (1653)
REEDE,
1. NOVEMBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- JÄTKUB TEADUSTEMAATIKA – 2. lk.
- TUDENGISÜGIS' 91 – 4 LK.
- LÄÄNEMEREMAADE ÜLIKOOLI TV-SARI – 4. lk.

▲ KÕRGHARIDUS JA TEADUS ▼

REKTORAADIS 28. oktoobril

Rektor prof. Jüri Kärner informeeris 24. oktoobril Tallinnas toimunud Eesti Teadusnõukogu istungist. Meie ülikoolist osalesid sellel peale rektori professorid Ain-Elmar Kaasik ja Richard Villems.

Istungi üks päevakorrapunkte oli Eesti teaduse arengukontseptsioon ja teadusasutuste struktuuri uuendamine. Otsustati moodustada töörühm, kes töötab juba 1. detsembriks välja vastavate projektide dokumendid. Töörühma esimeheks valiti ühehäälselt TTÜ rektor prof. Olav Aarna. TÜ-st kuuluvad sellesse professorid Ants Kallikorm, Huno Rätsep, Peeter Tulviste, Peeter Olesk ja Viktor Palm.

Teaduse ja kõrghariduse reorganiseerimise küsimusi arutati ka esmaspäevasel rektoraadi koosolekul. Et täpsustada ülikoolipoolset taktikat, peab selge olema strateegia: mida ülikoolis õpetada, kes õpetavad. Ülikooli tugevuseks olgu tema kraadiprogrammid. Alustati **professuuride analüüsi matemaatikateaduskonnas.** Lahtirääkimist vajavad veel laborite ja kateedrite vahekorrad, ka riigieelarvelise teaduse sisu ülikoolis.

Veel vaadati läbi mitmed ruumitaotlused, palgaprotestid, välisüliõpilaste õppimisega seotu. Mitmed küsimused arutati läbi koos filoloogiateaduskonna dekaani dots. Jüri Valgega.

TÜ VALITSUSES 29. oktoobril

▼ **Filosoofiateaduskonna taastamiskomisjoni töö tulemusi tutvustas komisjoni esimees prof. Peeter Tulviste.** Komisjon on jõudnud seisukohale, et ajaloo- ja filoloogiateaduskonna ning filosoofia kateedri baasil on võimalik moodustada ühine filosoofiateaduskond. Selle struktuuri kuuluksid filoloogia-, ajaloo-, sotsioloogia-, psühholoogia-, žurnalistika-, eripedagoogika ja filosoofiaosakond. P. Tulviste arvates on praegusel humanitaarteaduste õpetamisel heaks näiteks võrreldes mujal maailmas sageli valitseva killustatusega nii õppejõudude kui üliõpilaste terviklik ainetundmine. Teiselt poolt valitseb aga liigne oma aine sees olek, vähe on interdistsiplinaarsust. Üliõpilastel puudus seni ka ainete valikuvõimalus. Filosoofiateaduskonna taastamisettepanek esitatakse kinnitamiseks reedel, 1. novembril toimuvale TÜ nõukogu koosolekule.

▼ **Keelekeskuse põhikirja arutelu lükati edasi,** sest enne on tarvis jõuda lõplikule seisukohale, kas keelekeskus saab iseseisvaks allüksuseks väljaspool filoloogia(filosoofia)teaduskonda või jääb teaduskonda. Keskuse loomine algatati teaduskonda, nagu ta loodi.

▼ **Matemaatikateaduskonna professuuride asutamist tutvustas dekaan dots. Ivar Saarniit.** Professuuride ettepanekuid on arutatud oma teaduskonna kateedrijuhatajate koosolekul. Et Tartu on Eestis peamiseks matemaatika õpetamise ja uurimise keskuseks, peetigi silmas eelkõige Eesti matemaatika arenguvajadusi. Professorikohtade täitmisel on arvestatud võimalike kandidaatide olemasolu, enamikus ainevaldkondades õpetatakse põhikursusi, on välja töötatud või väljatöötamisel magistri- ja doktoriprogrammid. 8 kateedri ja 2 labori kohta on ette nähtud 18 professuuri kohta, lisaks 2 erakorralist professuuri.

Mõnda töövaldkonda ei saa klassikaliste professuuride (õppetoolide) vormis organiseerida, nagu näiteks matemaatika ja informaatika õpetamine teistes teaduskondades. Seetõttu peetakse vajalikuks luua veel 2 professori kohta, nimetades neid ainegruppide juhtideks.

Rektori arvates on matemaatikud leidnud hea väljundi õppe- ja teadustöö integreerimisel. Valitsus pidas vajalikuks ka ekspertide hinnanguid.

▼ **Valitsus kinnitas TÜ doktorinõukogu diplomi teksti.**

▼ **Rektor tutvustas Eesti Teadusnõukogu istungit ja luges ette TTÜ nõukogu pöördumise** (vt. «UT» 1. lk.).

▼ **Rektorile on saabunud kiri Kunstiülikooli rektorilt, milles tehakse ettepanek võtta järgmisest õppeaastast TÜ koosseisu kunstiülikooli maaliosakonna filiaal.** Filiaal loodi 1988. aastal kahe ülikooli ja Tartu linna poolt kõrgema kunstihariduse taastamiseks Tartus. TÜ on sellega nõus ning küsimusega on lubanud lähemalt tegelema hakata linna humanitaarnõunik Rait Toompere.

▼ **Arstiteaduskonna kliiniliste kateedrite assistendid olid pöördunud rektoraadi poole kirjaga,** milles leiti, et ravitasu maksmise ettepanek kõigile sõltumata ametikohast 50% ulatuses arstipalgast olevat teaduskonna poolt ebaõige samm. Dekaan prof. Lembit Allikmets selgitas, et NL määrused meil enam ei kehti ning et muidu oleksid dotsentide ja professorite palgad tulnud assistentide omadest koguni väiksemad. Assistent peab tegema tavalist ravitööd, dotsentide ja professorite vastutus on aga suurem.

▼ **Füüsika-keemiateaduskonna dekaani dots. Henn Voolaidi küsimusele stipendiumide kohta vastas plaani-finantsosakonna juhataja Oleg Andla.** Stipendiumifondi anti juurde seoses sotsiaalstipendiumi sisseseadmisega 3 miljonit rubla. Iga teaduskond saab oma summa teada, kui korrutab oma 1. oktoobril olnud üliõpilaste arvu 200-ga. Sotsiaalstipendiumi (100 rbl. kuus) hakkavad saama kõik tudengid, ka akadeemilisel puhkusel olijad. Sellele lisandub nn. õppestipendium hinnete järgi, mille otsustab iga teaduskond ise.

▼ **Haldusprorektor Vello Peedimaa vastas mõnele majandusküsimusele.** Kriiti tõi varustusosakond kahe kotiga Vilniusest. Edaspidiseks on lepingud olemas. Mis puutub saabuvatesse talvekuudesse, siis olevat majandusraskuste tõttu oodata energiasüsteemide väljalülitamist. Praegu tegeldakse ülikoolis reservjõujaamade saamisega. Võib-olla tuleb talveks sulgeda isegi Kääriku spordibaas.

▼ ▼ ▼

Reedel kell 12 kõneleb aulas Soome välisminister PAAVO VÄYRYNEN Soome välispoliitikast ning Eesti ja Soome suhetest.

VARJE SOOTAK

GUSTAVUS II ADOLPHUS REX SUECIAE FUNDATOR UNIVERSITATIS DORPATENSIS

Esmaspäeval, 14. oktoobril jõudsid Rootsist meritsi pärale Gustav Adolfi uue pronkskuju kipskoopia ja vormid. Kõik ilusasti pakitud. Alles nüüd sai võimalikuks rehkendada, millal valutöödega valmis võiks saada, kui asi laabub, — või kui midagi viltu juhtub olema, — kui palju lisaaega vaja läheb. Nii või teisiti, selle aasta numbri sees oleks võimalik kuninga kuju postamendile püsti panna. Teatavasti ei saa aga Rootsimaa esindajad nii Uppsalast kui Stockholmist, kes selle asjaga seotud, lähemail kuudel Tartusse tulla ning seetõttu jääb monumendi pidulik avatseremoonia 1992. aasta algusesse.

See pole aga takistuseks meil sel aastal asi lõpule viia. Milleks venitada! Vormide saabumise ajaks oli ausamba graniitpostament juba valmis ja nii veereski teisipäeval, 22. oktoobril veidi peale kella kümmet «Ars Monumentaali» veoauto Tallinnast viie graniitplokiga ülikooli taha Kuningaplatsile. Seal ootasid juba kompressor, keevitajad ja kraana. Kõigepealt eemaldati vana ausamba säilinud alusplaadilt üleliigne tsemendikiht ning keevitades kõrvaldati 120 cm pikkune ja 1,5 cm läbimööduga tarbetuks muutunud kinnitusraud (see on nüüd juba reliikviate hulka arvatud). Kell 11.40 alustati graniitplokkide mahalaadimise ja paigaldamistöödega. Kell 15.12 oli samba keskmine, kirjadega osa omal kohal ning kell 16 kogu postament kokku pandud. Lõplik samba loodi ajamine, korrigeerimine ning viimistlemine lõpetati 23. oktoobril kella üheteistkümneks.

Selle ajaloolise sündmuse vastu tundsid huvi muidugi «Postimees», Tartu Raadio ja loomulikult ülikooli foto- ja videokroonika, kes seda tegevust üksikasjaliselt fikseerisid.

Eestimaa akadeemilise hariduse ja teaduse algust tähistav mälestusmärk on nüüd taastumas. Postament üksinda mõjub omaette tervikuna, ei jätagi poolikut muljet, nagu kardeti. Hullem lugu on samba tagafoonil olevate ülikooli garaaži ja majandusõue koledate katuste ja korstnaga. Nende varjamiseks peaks küll paar õige suurt puud istutama. Vastasel korral paistab päikeseloojangul ja õhtuhämaruses kuningas taeva foonil katusel korstna kõrval seisvat.

GA komisjon leiab, et tööd ja tegemist on veel küllalt, kuid üle koera on saadud, küll ka saba õnnestub ületada.

TULLIO ILOMETS

ANDRES JOALA foto

Tallinna Tehnikaülikooli pöördumisest

TTÜ nõukogu toetab TÜ nõukogu 30. augusti istungil esitatud seisukohti Eesti Teaduste Akadeemia ja ülikoolide kiire reorganiseerimise ning nende institutsioonide integreerimise vajaduse kohta.

Mõned väljavõtted pöördumisest.

Reorganiseerimiseks pakub TTÜ järgmist skeemi:

- Eesti ülikoolivõrk — ülikoolide ja nende juurde kuuluvate teadusasutuste assotsiatsioon, kus tehakse valdavalt alusuuringuid, ja on võimalik saada ülikooliharidust, st. kraadiharidust peamistes Eesti majanduse, kultuuri, hariduse ja teaduse arenguks vajalikel aladel,
- riiklikud uurimisasutused — institutsioonid riiklike sihtprogrammide täitmiseks,
- ettevõtete uurimislaborid — peamiselt rakendusteadusele ja teadustulemuste evitamisele orienteeritud institutsioonid,
- Eesti Teaduste Akadeemia — personaalakadeemia.

TTÜ nõukogu on arvamusel, et TA ja ülikoolide integreerimise parimaks teeks on seda protsessi soosivate majandushoobade käivitamine juba alates 1. jaanuarist 1992. a.

Olukorra muutmiseks peetakse vajalikuks:

- suurendada ülikoolide riigieelarvelise põhifinantseerimise mahtu võrreldes teiste teadusasutustega,
- eraldada teadlaskaadri ettevalmistamise vahendid otse ülikoolidele,
- riiklik teaduse infrastruktuuri arendamine toimub peamiselt ülikoolikeskselt, eraldades vastavalt ka vahendeid,
- põhifinantseerimisel oleva teadlase palgatase peaks õpetamisega tegelevatel teadlastel olema märgatavalt kõrgem kui ainult teadusega tegelevatel.

Samuti peeti vajalikuks moodustada kohe integreerumise juriidiliste ja majanduslike küsimuste läbitöötamiseks vastavad töörühmad, kus pariteetsetel alustel oleksid esindatud kõik osapooled.

MATEMAATIKA-ÜLIÕPILASED VALISID EESTSEISUSE

Eelmisel neljapäeval toimus Vanemuise 46 suures auditooriumis matemaatikateaduskonna üliõpilaste koosolek. Pärast lühiülevaadet möödunud aasta tegevusest valisid koosolijad eestseisuse uue koosseisu.

Matemaatikateaduskonna üliõpilaskonna juht on nüüd **REIN VARBLANE** (rak. mat. II). Lisaks temale valiti eestseisusesse **Marti Ambre, Peeter Nutt, Janek Paju, Raul Rüüson, Hillar Uudevald** (kõik mat. IV), **Marko Kolk** (rak. mat. IV), **Margit Muldma** (mat. II) ja **Priit Naruskberg** (mat. I).

Eestseisus valib matemaatikateaduskonna üliõpilasesindajad teaduskonna nõukogusse, ülikooli nõukogusse jm. ning püüab ka muul viisil kaitsta oma teaduskonna üliõpilaste huve.

ENO TÕNISSON,
matem. V k.

Õnnitleme!

3. novembril tähistab ÜMPI teadur, meditsiinikandidaat VALVE LOOLAID oma teist juubelit.

Õnnitleme täpset, korrektset, südamlikku ja vastupidavat kolleegi!

ÜMPI adaptatsiooni ja antropoloogia labori pere

❑ Eesti Ameerika Fondi kingitus ❑

Oktoobri lõpus jõudis kohale suurem saadetis Eesti Ameerika Fondilt, millest osa oli humanitaarabi ülikoolile. Minule oli adresseeritud kaks pakki:

Härra Walter Yllo annetas arvuti tarkvara ja õppevahendeid.

Pakis olid programmid koos käsiraamatutega:

Hayes Smartcom II, IBM Display Write 3 Ver. 1.10, Persoft SmarTerm 240, Desq View Ver. 1.02, PC Em–U–Print, Paintbrush III, Logitech C7 Mouse Driver 3.2 ja Word–Finder Electronic Thesaurus (200 000 sünonüümi). Lisatud oli veel Okidata Personal Printer User's Manual ja mõned karbid kettaid.

Õppevahenditest olid saadetises:

Effective Negotiating by C. L. Karrass — 11 kassetti ja sama autori raamat «The Negotiating Game».

Managing Interpersonal Relationships — 3 kassetti ja 2 raamatut.

Oral Communication and People Problems — 5 kassetti ja raamat.

Härra Thomas Troost annetas ülikoolile järgmised programmid koos käsiraamatutega:

Paradox Release 3.5, QuatroPro 2.0, MS–DOS 3.31, IBM–DOS 4.01, Harward Graphics 2.3, MS Windows/386, MS Word 4.0, MS Excel 2.0 for Windows ja hDC Windows Express.

Lisaks oli saadetises ridu programme käsiraamatuta: Ko-Pilot for Word Perfect 5.1, Grammatik IV, U.S. Atlas, Generic CAD 3D, PC–Tools 6.0, Turbo Tax Personal 8.0, Prodigy Service, Label Pro 1.0, Calendar Creator Plus 3.02, Working Hours 2.01, Flexform, Turbo Flow, Timeslips 2.29, Form Tool 3.0D.

Loetletud programmid ja õppevahendid on arvele võetud õppetehnika– ja metoodikateenistuse raamatukogus Tähe 4—174 ja nendega saab kohapeal tutvuda.

Tänan Eesti Ameerika Fondi, härra Yllot ja härra Troosti abi eest.

MATTI FISCHER,
ÕMT juhataja

Teadustöö on hariduse kõrgem aste

AIN–ELMAR KAASIK

➥ *(Algus eelmises lehes)*

Praegu on päevakorras teadustegevuse (kraadihariduse) formaalne külg — teaduskraadide probleem. Mulle tundub, et kõnealuses küsimuses viimasel ajal sõna võtnud isikud ei ole küllaldaselt süvenenud enam kui aasta kestnud üsna vastuoluliselt kulgenud protsessi. Olen oma arvamuse avaldanud tükk aega enne Eesti Vabariigi valitsuse määruse (31. juulist 1990 nr. 163) «Eesti Vabariigi teaduskraadide põhimääruse» ilmumist («UT» 23. veebr. ja 2. märts 1990). Arvan, et lahkarvamusi olnuks vähem, kui kõnealust dokumenti oleks projekti staadiumis tutvustatud teadusüldsusele või näiteks Eesti Teadusnõukogule (mis tõsi küll, moodustati sellesama Eesti Vabariigi valitsuse poolt alles 4. detsembril 1990). Teaduskraadide põhimääruse väljaandmise kiirustamise motiive võib üksnes oletada. Mäletatavasti oli aasta tagasi päevakorral kaitsmisnõukogude moodustamine TA mõnede instituutide juures, unustades, et kraadihariduse andmine ja teaduskraadide omistamine on üldiselt ülikoolide privileeg.

Kuigi poleemikat tekitanud TÜ doktorikraadi kaitsmise eeskirjad (TÜ nõukogus 8. veebr. 1991) ja neid täpsustav TÜ nõukogu otsus (27. sept. 1991) kujutavad endast kompromissi omaaegse Tartu Ülikooli (kõrge nõudlikkus, 3 oponenti), Põhjamaade tavade (mõnede publikatsioonide kohta, mida muuseas USA *Ph. D.* taotlejatele ei esitata) ja «vakilike» iseärasuste (töö sisuliseks hindajaks olgu nõukogu; sellest näiteks bioloogia ja füüsika jagunemine eri nõukogude vahel), võimaldavad praegused eeskirjad siiski tööd alustada ja seda ongi tehtud. Ilmselt on eeskirju vaja täiendada edaspidigi. Konkreetse nõukogu töös annab selleks hea võimaluse TÜ eeskirjade 5. punkt.

Siiski näib kõige enam probleeme tekitavat kandidaadikraadi säilimine. Kahtlemata vastab see kraad nii oma haridusliku küljest kui dissertatsiooni ulatuselt Ameerika ülikoolide *Ph. D.*–le. USA autoriteetne organisatsioon *Council for International Exchange of Scholars* (CIES), kes annab välja Ameerikas väga kõrge «reitinguga» Fulbrighti stipendiume, on juba aastaid nostrifitseerinud NSVL teaduskandidaate *Ph. D.*–deks. Tundub siiski, et *PH. D.* «universaalsus» oleneb pigem Ameerikas ilmuvate tööde suurest arvust. Rootsi med. dr. (r. k. *medicine doktor*) kraadi omavad isikud transformeerivad selle küll Ameerikas *Ph. D.*–ks, kuid kodus seda väljendit («pi: eits di:») ei kasuta. Seda tasub vahest meilgi meeles pidada, samuti sedagi, et Saksamaal on kasutusel lühend *Dr. phil.* ja et näiteks doktorikraadi kaitsnud Taani arst kasutab lühendit *DMSc.*

Ühtin nendega, kes arvavad, et kahte doktorikraadi ei ole meile vaja ja et see kraad on pigem akadeemilise karjääri üks eeldusi kui lõpptulemusi. Usun, et praegustel kandidaatidel (mis rahvusvaheliselt on nimetusena nonsenss) on juba praegu, eriti aga lähitulevikus, võimalik kandideerida ka professorikohale, eeldusel et neil on esitada ka muud kompetentsust tõendavad asjaolud. Igal juhul soodustab teaduskonna kujunemist täiusliku kraadiharidusega isikute võimalikult suur arv ühiskonnas.

Teadusele eraldatavate vahenditega

on olukord keeruline. Meile mitmeti eeskujuks olevas Rootsis eraldatakse teadusele käesoleval aastal 3% rahvuslikust koguproduktist (GNP), ligikaudu 6 miljardit dollarit. Sellest vaid 1,2% tuleb erafondidest, 40% moodustab riiklik finantseerimine ja ligi 59% teadusrahadest tuleb tööstusest, analoogiliselt meie innovatsioonifondiga. Seega moodustab Rootsi «teadusfond» ligikaudu 2,5 miljardit dollarit. Ekstrapoleerides seda elanike arvuga, oleks Eesti kohta võrreldav arv 0,6 miljardit dollarit, on aga (koos lisaeelarvega) **veidi üle 94 miljoni rubla.** Arusaadavalt on niisugune võrdlus üsna suvaline, kuid teatud ettekujutuse see annab.

Ilmselt ei ole põhjust loota riiklike teadusfinantseeringute nimetamisväärset kasvu tingimustes, kus GNP väheneb, kuid iseseisev riik peab oma eksistentsi kindlustamiseks tegema arvukalt uusi kulutusi. Kuigi tuleval aastal hakatakse Eesti teadust finantseerima ka innovatsiooni– ja informaatikafondidest, jääb probleemiks ikkagi nappide vahendite otstarbekas kasutamine.

1990. aastal, kui säilis veel finantseerimise väljakujunenud süsteem, kulutas Eesti Teaduste Akadeemia oma jooksvateks kuludeks ligi 30 miljonit rubla vabariigi eelarvelisest teadusrahast, mis moodustas kokku 43,5 miljonit rubla. Seejuures kulutasid akadeemia 4 füüsikainstituuti (Füüsika Instituut, Astrofüüsika ja Atmosfääri Füüsika Instituut, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituut ning Termofüüsika ja Elektrofüüsika Instituut) kokku ligikaudu 5 miljonit otsesest riiklikust teadusfinantseeringust, kuid said mitmesugustest muudest allikatest (peamiselt lepingutest NL organisatsioonidega) veel ligi 10 miljonit rubla. Käesoleval aastal need allikad kuivasid ja instituudid sattusid finantsraskustesse. Siiski on TA instituutidest maksumaksjaile kalleim Keemia Instituut, mis 1990. aastal sai 2,2 miljonit rubla vabariigi teadusfinantseeringutest ning ligi 3,8 miljonit muudest allikatest.

Võrdlusena olgu mainitud, et kõik arstiteaduse valdkonda kuulunud projektid said 1990. aastal kokku 3,1 miljonit rubla, samal ajal kui biotehnoloogia sai 6,14 miljonit. Teadaolevalt on biotehnoloogia kogu maailmas prioriteetne, kiirelt arenev teadusharu ja seda «veavad» Eestis entusiastlikud ja võimekad mehed, kuid ilmselt on teadusharude finantseerimise proportsioon meil kaugel optimaalsest. Kuidagi ei saa normaalseks pidada, et ka käesoleval aastal saab arstiteadus vaid 7% Eesti teadusrahast. Rootsis moodustab see 18% riiklikest teadusfinantseeringutest (2,4 miljardit SEKi — 0,48 miljardit dollarit), millele lisandub veel 10% tööstuse kaudu teadusesse laekuvast rahast (1,8 miljardit SEKi — 0,36 miljardit dollarit).

Eespool toodud andmetest saab teha järgmised järeldused:

— teaduse finantseerimist Eestis on vaja järsult suurendada, kuid lähitulevikus on see vähetõenäoline;

— olemasolevaid ressursse tuleb optimaalselt kasutada; teadustegevuse põhimõõdupuuks saab selle haridusliku funktsiooni efektiivsus. Viimane kajastub eelkõige magistri– ja doktoriõppe tulemustes. Lähiaastatel peab oluliselt suurenema kraadihariduse omandanud isikute arv kõigis eluvaldkondades;

— uurimisprojektide koostamisel on vaja leida kokkupuutekohti erinevate valdkondade vahel, eelkõige aparatuuri ühiskasutamiseks, kuid ka sobivate projektide loomiseks;

— tuleb arvestada rahvuse vaimset ja füüsilist identiteeti kindlustavaid projekte. Tehnoloogiaid tuleb pigem osta või taotleda rahvusvahelise abi korras;

— kõigis valdkondades tuleb otsida välismaiseid (rahvuslikke, rahvusvahelisi jms.) finantse nii Läänest kui Idast.

On üsna tõenäoline, et Eesti teadlased ei saa lähitulevikus ühtki Nobeli preemiat. Kui meil on aga teadlasi, kes on võimelised oma valdkonnas Nobeli preemia laureaadiga arutlema, on Eesti teadus oma haridusliku funktsiooni täitnud.

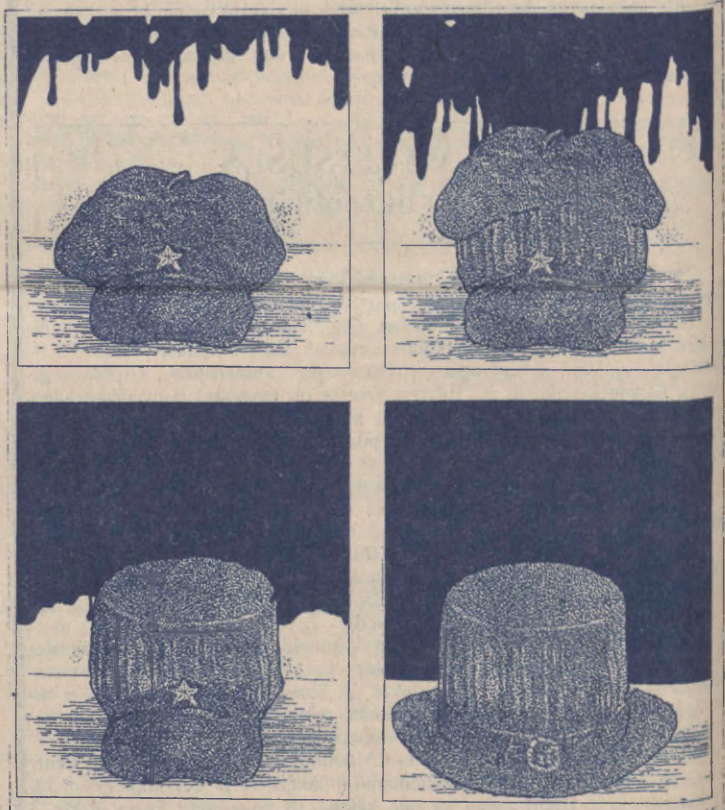

Kaanejoonistus Helsingi Ülikooli infolehest «Yliopisto» nr. 22, 1991 allkirjaga «Viron tieteellä etsikkoaika».

Viie kraadi süsteem

on veel parem kui kolme kraadi süsteem (autor Mati Heinloo, vt. 25. okt. «Postimeest»).

1. Kõik, kes on edukalt läbi teinud 4—5 aastat ülikooli, omandavad bakalaureuse astme. (Mida tähendab «edukalt läbi teinud», selle defineerib teaduskonna professorite nõukogu. *Ld. gradus* on trepiaste või redelipulk, seega kraad ja aste on eesti keeli sünonüümid.)

2. Igaüks, kes on edukalt läbi teinud 6—7 aastat ülikooliõpinguid ja kirjutanud nõuetekohase uurimistöö, omandab magistrikraadi. Nõuded defineerib selle eriala professorite nõukogu.

3. Igaüks, kes on 6—7–aastase ülikoolis õppimise tulemusena sooritanud doktoriastme eksamid ja kirjutanud magistriastme väitekirja, saab litsentsiaadi kraadi. Ka siin otsustab õpingute sisu ja eksamite ning väitekirja taseme vastava eriala professorite nõukogu. Litsentsiaat on selle mehe doktorikraad, kellele aeg on raha ja kes tahab end poliitikas või äri alal hakata avaldama kohe pärast täit ülikooliharidust ega malda kulutada 2—3 aastat doktoritöö kirjutamise peale, millega võiks viie või kümne aasta pärast professoriks tõusta.

4. Igaüks, kes on läbi teinud 6—7 aastat ülikooli, sooritanud doktorieksamid ja kirjutanud doktoriväitekirja, saab doktori (dr. phil., dr. med.) kraadi. Kraaditaotlejale esitatavad nõuded ja nende täitmine on selle eriala professorite nõukogu otsustada.

5. Kes on mõne välismaa ülikooli juures sooritanud selle ülikooli poolt nõutavad eksamid ja kaitsnud väitekirja, omandab selles ülikoolis moes oleva teadusliku kraadi. (Nõuded on defineeritud selle ülikooli vastava ala teatmikus.)

6. Meie ülikoolis õpetavad isikud, kellel on mõni bakalaureuse- järgne akadeemiline kraad.

7. Bakalaureuse kraad on eelduseks järgmiste kraadide omandamisel. Bakalaureuse astmele järgnevad kraadid võib omandada suvalises järjekorras.

8. Ülikoolis saab täisprofessoriks (korraliseks) *doctor philosophiae* või *doctor medicinae*. Professoriamet on koolitada ka uusi doktoreid ja selle eelduseks on tema enda kuulumine doktoriastmesse.

9. Iga KAKi–kandidaat on potentsiaalne filosoofiadoktor ja tohib kasutada seda tiitlit. Kui professorikandidaate sõeluv professorlik erialanõukogu on oma valiku teinud, saab mõni KAKi–kandidaat teada, et selle nõukogu silmis on ta vaid magister.

NB 10. Mind isiklikult rahuldaks kõige paremini kaheastmeline süsteem, kus ülikoolilõpetajate paremusrea ülemine pool (1/3, 2/5, 3/5 vms.) omandaks õiguse magistri nimetusele ja professoriks (=õppejõuks) pürgijad peaksid tegema doktoritöö. Kunsti–, muusika– ja tehnikakoolis võiks asi olla mõnedel erialadel ka kuidagi teisiti.

VALDAR PARVE

? VABANDUS!

EESTI TEADLASTE LIIDU JUHATUSSE

kuuluvad Linnart Mäll TÜ–st, Toivo Maimets Biokeskusest, Ain Raitviir «Eesti Loodusest», Priit Järve Filosoofia, Sotsioloogia ja Õiguse Instituudist, Väino Puura Geoloogia Instituudist, Ado Köstner TTÜ–st ja Toomas Varrak Ajaloo Instituudist.

Toimetamise käigus olid kaks viimast eelmisest ajalehest välja jäänud. Vabandame veel kord.

?

TULEVIKU TULEKUST

ÜHISKONNA-KEVAD JA PERESTROITSISM

Ühiskonnaelu ajajärkudel on suur sarnasus aastaaegadega: elu ilme muutub täiesti teiseks, kuid loodus jääb ikka iseendaks ja muutumine, areng, korduvuski on tema loomuses. Nii nagu aastaaegadel on põhivärvid, nõnda on ajajärkudel käibekujutlused. Lõppeval ühiskonnatalvel oli üheks selliseks **perestroitsism:** arusaam, et kõike, kasvõi näiteks ülikooliharidust saab suva kohaselt kiiresti juurteni muuta. Selline oli omaaegse külvivoliniku või jõgedepööraja mõtteviis. Perestroitsism algas ammu enne perestroikat ja isegi enne oktoobrit 1917. Võib–olla algas see kahtlusest, kas kõik ikka on Jumala loome.

Nagu looduses on palju värve, nõnda on ka ühiskonnas palju käibekujutlusi, mis aeg–ajalt vahelduvad. Nüüd kõlab **evolutsionism:** kõik pidevalt areneb kindlate seaduste kohaselt, mis ei sõltu meie suvast ega isegi klassikute juhtnööridest; kapitalismi ja õppemaksu eest pole pääsu jne. Et senine elukorraldus oli paljuski seadusevastane sügavamas mõttes, siis tekib nüüd tahtmine hüüda: «Muutusi, muutusi, härrased!» ja mõistetav soov elu uuendamist igati kiirendada. Seejuures on raske, aga oluline piiritleda seda, mida tõesti saab ja tuleb ruttu muuta, ja seda, mille muutumiseks saab vaid tasa tingimusi luua.

HEA KÄRNER

Lapsed ja noored on loodusnähtus ja õppimine on omal viisil ka osake loodusest. (Üli–)koolis nagu looduseski ei toimu suured muutused kunagi võimsalt ja viivitamatult. Hävida võib ruttu, aga loomine võtab aega: kas terve kevade ja suve, terve aastaringi või koguni mitu põlvkonda või ajastut.

Hinge– ja teadvusehaavad ei parane kiiremini kui looduse haavad karjäärides. Veel aeglasemalt muutub tunnetuse arhetüüp. On arvata, et kitsalt inimmõõtmeline positivism (mis pole iseenesest veel positiivne) metodoloogias ja sovetism kui selle üks ajaloolisi avaldusi eetikas piiravad meid veel edaspidigi. Siinsamas kõrval aga on kasvamas uus kõlblus ja uus mõtteviis, niivõrd kui miski on uus selles maailmas. Inimlikus mõõtkavas võtab kaua aega, enne kui õpilane saab astuda õpetaja asemele.

Ülikooli praegustele probleemidele ei saa mitmel põhjusel üle kanda lahendusi 1920–ndaist aastaist, mil paljudel aladel importi algatuslikke jõude. Asi on selles, et meil on rahvuslik teaduskaader, sealhulgas tipud peaaegu kõigil aladel juba olemas ja ülikool vajab head kärnerit.

Ülikoolil ongi hea tulevikutundega tark haridusjuht. Väärib meelespidamist, et rektor professor Kärneri esimesi taotlusi oli ja on: saata noori välismaale õppima. Mitte vallandamiste ja küüditamiste, vaid loomuliku ja loodusliku järelkasvuga kujundada haridusaeda. Küllap järelkasv tulebki võimas. Muidugi on alasid, kus Tartus on selleks täiesti piisavaid tingimusi kohapeal.

ÜLIKOOLI TULEVIK ON ALANUD

Muutused Tartu ülikoolis on ülikoolist mittesõltuvate vaheaegadega toimunud alates aastast 1632. Iga sügis, iga uus teadlaspõlvkond on toonud kaasa suure muutuse. On olnud hüppelisi edasiminekuid, mõõnu ja tagasilööke, kuid olemuselt on haridus ja teadus lakkamatu kulg ja mitte miski selles ei alga kindlast kuupäevast ja kellaajast. Kõigel on oma eellugu. Ülikooli jäme peajuur ulatub Platoni akadeemiani ja sellest veel läbi ja edasi. Alates 1940. aastast taheti küll meie ülikooli juurteni muuta, aga loomulikult see ei õnnestunud.

Igaüks võib omalt ja teistelt aladelt sõjajärgsest ajast mõelda kümneid ja sadu, kelle üle ülikool tunneb uhkust. Ja tuhandeid, kes on olnud ülikooli väärilised oma igapäevases töös, ka meditsiinis. Ülikoolis oli alati ja on praegugi nii Õpetajaid kui Õpilasi. Ükski põlvkond pole kadunud. Järjepidevus pole kunagi päriselt katkenud.

Perestroitsistlik ülikooli tuleviku ootus meenutab Katuse–Karlssonit, kes urgitses ülepäeviti potist virsikuseemne ja uuris, et kas juba idaneb. Ülikoolielu muutused idanevad juba ammu, normaalse nägemisega vaatleja peaks märkama hulka uusi võrseid, aga läheb aega, kuni nad kõik vilja kannavad. Kateedrites ja teaduskondades ei ole kevad küll ühekaugel. ARSTITEADUSKONNAS käivad juba mitu aastat suured ümberkorraldused. Põhjalikult on uuenenud ja arenemas arstide täiendõpe; on loodud uusi kateedreid; ametisse on valitud noori ja väljapaistvaid õppejõude; taastatakse ülikooli kliinikuid; juba kehtivad uued õppeplaanid, sealhulgas valikkursuste võimalus; käib tudengite välisvahetus.

Kasvuruumi on ka. Vilka askelduse areenil leidub tõesti tihnikuid, mille keskel lehkab vana ebaarusaam kui seiskund tiik. Kõik ei sõltu veel ka teaduskonnast endast, nagu ehitusvahendid või kirjastustegevus. Kogu arstiteadust, muidugi ka õppetööd mõjustab see, et meditsiin kui rakendusbioloogia ei ole veel järele jõudnud paradigmaatilistele pööretele füüsikas. Võib–olla alahinnatakse akadeemilises teaduses traditsioonilise meditsiini rikkalikku pärandit. Võib–olla on osa meditsiinist saanud võõrandunud, mugandunud elu– ja surmalaadi apologeediks. See on ülemaailmne mure, mis muidugi päriselt ei varjuta suuri edasiminekuid arstiteaduse mõnel alal. Eestiski on neis asjus mitmeid arvamisi. Peagi avab aeg tõelised väärtused. Igatahes võib kinnitada, et ka praeguses arstiteaduskonnas võib rõõmuga õppida.

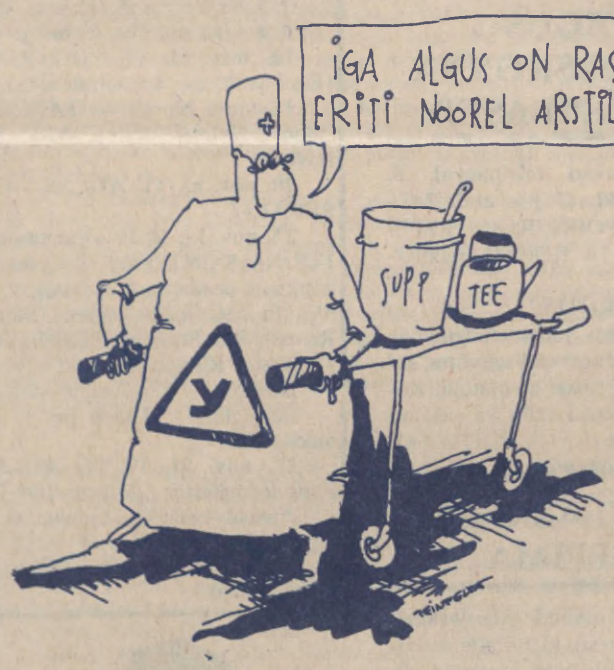

ANDRES TEINFELDTI joonistus

HÜVE JA KASU

Praegu on stagnatsiooni presumptsioon väga levinud, aga ta aegub juba. Totalitarism siiski veel persisteerib paljudes peades.

Võib–olla mitte kõigi ümberkorralduste laad ja suundumus pole mõeldavaist parim. Aineline kasu ja korporatiivsed ambitsioonid seavad mõnikord ohtu üldist hüve teeniva omakasuvaba teadmise. Õieti on ju kogu maailma tulevik selle taga, milline on kitsa omakasu ja viha ning avara üldise hüve ja armastuse vahekord inimeste peades ja südametes. Lootkem, et siingi on talv lõppemas ja sõjad kaovad. Lootkem, et (üli–)koolides õpivad inimesed tunnetama oma sidemeid looduse, ühiskonna ja vaimse maailmaga. Aga nentigem ühtlasi, et koolitarkus ei asenda kunagi elu– ja südametarkust ning raamatud ei suuda kunagi asendada loodust ja vaimu ennast. Nii võib ülikooliharidusk olla erineval määral terviklik. Ülikooli sügav olemus on üks, kuid teda võib mitmeti kallutada. Avar adramaa on neil, kes juhivad ülikooli, teaduskonda, kliinikut, kateedrit. Neil on akadeemiline vastutus. Nende panust hindab aeg.

Niisiis, küsimus pole seisakus või arengus, vaid muutuste strateegias ja taktikas ning nende inimeste vaimsuses ja kõlbluses, kes seisavad muutuste taga. Muutus ei saa olla eesmärk omaette. Vahel tahaks koguni sõnada: «Kannatust, kannatust, head inimesed!»

AKADEEMILINE DIALOOG

Kus oleks parem arutada ülikooli ja maailma asju kui ülikoolis ja ülikoolilehes. Ajalehe toimetamine ei tähenda seejuures mitte ainult meeldivate, lubatud või oluliste arvamuste, artiklite avaldamist või avaldamata jätmist, vaid ühtlasi tekstide sellist korrastamist, et kogemata sisselipsanud loogikavead või ebatäpsused autori arvatavalt häid taotlusi ei varjutaks. Hea on, kui autori akadeemilise sõnavabadusega kaasneb ka akadeemiline vastutustunne. Akadeemiline dialoog on üldist hüve ja teadmist teeniv väärikas keskustelu, milles osaleb nii Õpetaja kui Õpilane, olgugi too esialgu üsna udusuline ja võib–olla mitte liiga soliidne. Kust me siis õpime? Avalik arutelu on haritlase ametioskus. Olgu üllate õpetatud meeste vestlus meile eeskujuks!

TÕNU PEETS

KIRI HORVAATIAST

Biorgaanilise keemia labori teaduslik juhendaja prof. Jaak Järv sai äreva kirja Zagrebi Ülikooli Töötervishoiu Instituudi biokeemia kateedri dr. Elsa Reinerilt. Ta annab lühipildi Horvaatia ajaloost ja kirjeldab praegust sõda. «Tapetud on sadu inimesi, tuhanded on saanud haavata, kümned tuhanded on sunnitud lahkuma oma kodudest. Normaalne elu on seiskunud, rääkimata laastatud majandusest ja hävitatud kultuuripärandist».

E. Reiner pöördub meie teadlaste poole selgituse ja tunnustuspalvega: «Me soovime, et Horvaatiat tunnustataks kui sõltumatut riiki, nagu on juba tunnustatud Eestit.»

J. Järv ütles, et Zagrebi Instituudiga on neil ammused koostöösidemed.

«PÄIKESE-TUULT» *saab ka tellida*

Aasta aega on ilmunud «Päikesetuul» — omanäoline kuuleht inimese enesearendamise ja –teostuse uutest võimalustest. Tõsi, paljuski on see unustatud vana, mis nüüd nii meil kui mujal taas laiemat populaarsust on võitmas: **rahvameditsiin ja meditatsioon, astroloogia ja jooga, Ida võitluskunstid ja tervisevõimlemine, massaaž ja erinevad ennustamisviisid.**

Kõik see aitab meil end sügavamalt tundma õppida. See ei tähenda argielust irdumist, vaid vastupidi — selle muutmist loovamaks, rikkamaks, õnnelikumaks. Inimeste massilist pöördumist loodusega kooskõlas ja ühtaegu vaimsetele väärtustele suunatud eluviisi poole on hakatud nimetama terminiga *New Age* — **Uus Ajastu.**

«Päikesetuul» tutvustab konkreetseid võimalusi meil ja mujal, samuti selle juurde kuuluvat uut maailmapilti. Arvame, et tudengitegi seas on asjasthuvitatuid. Oktoobrikuus ilmub «Päikesetuule» **erinumber** *New Age*'ist, Uue Ajastu liikumisest maailmas.

Iseäranis huvipakkuv peaks aga selles lehes olema ülevaade veerandsajast uuest vaimsest liikumisest, keskusest, klubist Eestis koos kontaktaadresside ja –telefonidega, alates näiteks Eesti Astroloogia Seltsist ja lõpetades Bahá'i liikumisega. Sealsamas avaldame ka bibliograafia «Päikesetuules» ilmunud materjalidest.

Siinkohal olgu öeldud veel, et kui alguses paelus laiema lugejaskonna tähelepanu järjelugu «Elu pärast elu» kliinilises surmas olnud inimeste kogemustest (nr. 1—7), siis alates jaanuarikuu numbrist (nr. 5) on huvikeskmes olnud astromeditsiini kursus sensitiivi ja tervendaja SVEA SALUMÄE sulest.

11. «Päikesetuules» ilmus ka blankett, mille täitmisel ja toimetusele saatmisel saab igaüks tellida endale astroloogilise sünniringi — põhjalikuma individuaalse ülevaate oma isiksuse eripärast astroloogia valgusel —, mida edaspidi saab kasutada ka astromeditsiini kursuse II astme juures oma tervise–eelduste sügavamaks tundmaõppimiseks.

Oleme tutvustanud ka joogat ja autogeenset treeningut, UFO–uudiseid ja inimese biovälja värve, ayurvedat ja Urantia Raamatut, loomulikku sünnitust ja vägivallatut vastupanu, andnud praktilist tervisenõu jne. Jätkuvad järjelood astraalprojektsioonist («hinge» kehast väljumisest), tervendajatest ja tervendamisest, Ida armukunstist. Lähemal ajal on plaanis värvide mõju inimesele, töö unenägudega, meditatsioon jne. Nüüd aga ehk kõige olulisem:

JÄRGMISEKS AASTAKS SAAB «PÄIKESETUULT» TELLIDA TELLIMISKATALOOGIST (aasta tellimishind 12 rbl). Tagantjärele saab tellida ka kõiki seni ilmunud numbreid (v.a. nr. 5), tasudes rahakaardiga meie **hoiupanga aadressil** (Hoiupank nr. 6732/049, arve 15543, PEETER LIIV, Elamu–Sotsiaalpanga Tallinna Oktoobri osakond, arveldusarve 164001, MFO 781266).

Rahakaardi tekstiossa palume hästi loetavalt kirjutada oma nimi ja täpne postiaadress, tellitavad lehenumbrid ja nende arv. Tellimishind koos saatekuludega on: nr. 1—4 á 70 kop, nr. 6—8 á 90 kop, nr. 9 1 rbl ja nr. 10—16 á 1.20.

PEETER LIIV,
«Päikesetuule» toimetaja

Üliõpilasesindajate ühiskoosolek Tallinnas

Esmaspäeval toimus Tallinnas Eesti üliõpilaskondade esindajate ühiskoosolek, mille peamiseks päevakorrapunktiks oli rahvusliku üliõpilaskondade liidu moodustamine. Mäletatavasti jõuti juba eelmisel ühiskoosolekul seisukohale, et sellise organisatsiooni moodustamine on hädavajalik. Põhidokumentide ettevalmistamiseks loodi toimkond koosseisus Olavi Paide (TÜ) ja Sulev Alajõe (TTÜ).

Nüüd oli jäänud lahti vaielda veel kaks põhiprintsiipi — **esindatus ja hääletusmehhanism/ otsuste kohustuslikkus.** Tartu poolt oli proportsionaalne ettepanek, mille kohaselt suuremad kõrgkoolid saavad moodustatava liidu volikogus ka rohkem hääleõiguslikke kohti. Vastupidine seisukoht nägi ette 1—3 esindaja volikogu liikmeks olekut sõltumata üliõpilaste arvust. Lõplikku otsust ei tehtud seegi kord, kuid kompromissile jõuti palju lähemale. Loodetavasti saabub lõplik selgus järgmisel koosolekul kahe nädala pärast.

Hääletusküsimuseski esitati kaks lahkuminevat printsiipi, mille kohaselt igal liikmesorganisatsioonil oleks kas vetoõigus või oleks otsuste tegemisel määrav enamuse tahe. Konsensuseprintsiibi kahjuks toodi argument, et see vähendab oluliselt loodava kogu teovõimet. Väiksemate kõrgkoolide kartused selle ees, et kaks suuremat kõrgkooli (TÜ ja TTÜ) kogus oma suurema esindajate arvuga ainumäärajateks saavad ning neile vastuvõetamatuid otsuseid peale suruma hakkavad, loeti samuti põhjendatuks. Tõdeti, et häälteenamuse põhimõttel otsustamine on mõeldav, kui vastuhääletajatele jäetakse ühisavalduste puhul õigus protokollilisteks eriarvamusteks ning volikogu otsused on kohustuslikud vaid neile liikmesorganisatsioonidele, kes otsuse poolt hääletasid, v.a. selleks eraldi põhikirjas märgitud küsimused (näiteks liikmemaks jne.).

Kahe nädala jooksul tehakse kõigi kõrgkoolide esindusorganites oma positsioon antud küsimustes selgeks ning siis jõutakse ka volitatud esindajate koosolekul ühisele seisukohale ja põhikirja heakskiitmiseni.

❑❑❑

Muud informatsiooni. Uueks aastaks peaks valmima suurem partii **valgeid üldisi üliõpilasmütse,** vaeste aegade tõttu küll plastmassist nokaga, aga muidu päris meeldiva väljanägemisega. Uuest aastast peaks seega kõigil soovijail olema võimalik neid oma üliõpilaskondade kaudu hankida.

Veel oli juttu moodustatud **üliõpilaskeskuse** vastutava sekretäri ruumimuredest, infovahetusest uute kõrgkoolide värskelt loodud üliõpilasesindustega.

Ühe sõnaga, asi edeneb!

KAAREL TARAND

VEEL ÜLIÕPILASKONNA LIIKMEMAKSUST

Eelmises lehes oli pikalt seletatud liikmemaksu tasumise kord, siiski oli arvestamata jäetud üks väike juriidiline nüanss, mistõttu sellisel kujul protseduuri sooritada ei saa.

Vaatamata maksu kohustuslikkusele peab siiski igaühel olema võimalus vabalt valida maksu tasumise viis, automaatseks raha ülekandeks palgast, stipendiumist vms. peab igaüks andma kirjaliku nõusoleku oma allkirjaga. Nii oli see isegi läinud nõukogude ajal.

Seetõttu jätab üliõpilaskond igaühele ka selle võimaluse. Kõigil, kes **ei ole nõus** sellega, et üliõpilaskonna liikmemaks automaatselt stipendiumist maha arvatakse, on võimalus esitada **TÜÜ Valitsusele (Ülikooli 20 — 305) vastav avaldus ja ühtlasi tasuda liikmemaks mingil muul viisil.** Seda kõike saab teha **kuni 6. novembrini.** Kõigil, kes selleks ajaks sooviavaldust esitanud ei ole, arvestatakse liikmemaks stipendiumist maha.

Tuletan veel kord meelde, et uue ainukehtiva üliõpilasdokumendi saavad vaid need üliõpilased ja magistrandid, kellel üliõpilaskonna liikmemaks tasutud.

Mõistvat suhtumist ja ladusat koostööd lootes

KAAREL TARAND,
TÜÜ Valitsuse esimees

12.—17. november

Teisipäeval, 12. novembril

kl. 21 — tantsukohvik «Intellektuaal» (jädzu, luule ja roheliste probleemidega) — EPMÜ klubis.

Kolmapäeval, 13. novembril

kl. 16 — spordi*show* (heitlus õppejõud *contra* tudengid, teatevõistlused, etteasted...) — EPMÜ võimlas.

kl. 20 — meeskvartett «Viies ratas» (lauluvalik tõsisest lõbusani, omaloomingust klassikani) — TÜ aulas.

kl. 20 — salongiõhtu TÜ kohvikus (Narva mnt. 27).

kl. 21 — kantripidu «Beergrassiga» — TÜ klubis.

kl. 21 — midagi põnevat, tants kindlasti — EPMÜ klubis.

Neljapäeval, 14. novembril

kl. 20 — salongiõhtu — TÜ kohvikus (Narva mnt. 27).

kl. 21 — «Mängupõrgu» (hasart–, õnne–, ununenud, veemängud jne. jne.) — TÜ klubis.

kl. 23—03–ööklubi — EPMÜ klubis.

Reedel, 15. novembril

kl. 20 — õhtu Jaak ja Mart Johansoniga — TÜ aulas.

kl. 20 — tudengibändide konkurss — TÜ klubis.

kl. 21. kulminatsioon — suurejooneline sügiselõpu pidustus — EPMÜ aulas.

Laupäeval, 16. novembril

kl. 20 — salongiõhtu — TÜ kohvikus (Narva mnt. 27).

kl. 21—03 — ülemaja öödisko — TÜ klubis.

Pühapäeval, 17. novembril

kl. 21 — lõpupidu «Popsidega» — TÜ klubis.

Täpsem info järgmises lehes. Jälgige ka erireklaami.

Piletilaat esmaspäeval, 11. ja teisipäeval, 12. novembril kl. 17—19 TÜ füüsikahoone fuajees.

EPMÜ klubi, TÜ klubi ja ülikooli kultuuriklubi.

MEELIS LOKI foto

Skandaalne lugu baaridaamidega ehk KORISTAGE OMA LIPP ÄRA!

Praegu on küllaltki palju selliseid üliõpilasorganisatsioone, kes ruumide puudumise tõttu on sageli sunnitud abi otsima mujalt. Kohvikute, saalide jm. üürimisel puututakse kokku kõige erinevamate inimestega, kelle kaudu avaldub ühe või teise kildkonna suhtumine.

Üsna skandaalne lugu juhtus ühe naiskorporatsiooniga, kelle peale baaridaamid arvasid olevat sobiliku oma viha välja valada. Võib–olla käis nendele au pihta, et nad peavad teenindama korporatsiooni, ja veel naisi ühendavat, võib–olla polnud neil üldse tahtmist tol õhtul töötada. Arusaamatus võis muidugi tekkida ka kokkuleppimisel ruumide kasutamise suhtes. Siiski ei õigusta see nende Tallinna Pedagoogilise Instituudi baaridaamide käitumist, kes solvasid oma kliente. Õnneks piirdus asi noorte neidudega. Ent seltskonnas oli ka eakaid daame, lisaks külalised Soome Vabariigist. Oma lipu me «koristasime ära», kuid loodame, et ka selle kõrgkooli allüksuste juhtkonnad pööravad edaspidi rohkem tähelepanu kaadri pedagoogilisele kasvatusele.

ÜLLE SILLASOO, indlaensis

☞ INFO ● INFO ● INFO

LÄÄNEMERE ELUSTIK

Läänemeremaade Ülikooli satelliittelevisiooni saatesarja esimene saade «Läänemere füüsiline geograafia» toimus 23. oktoobril. Tartus jälgis seda 300 üliõpilast, keskkoolide õpilast jt. Järgmine saade toimub **6. novembril.** Et mahutada kõik osavõtusoovijad on seekord televiisorid üles seatud kahte auditooriumi.

Nagu teatati Uppsalast (The Baltic University Newsletter No 8, 22. oktoober) on saatesarja vaatajateks–kuulajateks ametlikult registreerunud 3240 üliõpilast, enim Poolast (1200), edasi Rootsist (650), Eestist (450), Soomest (375), Leedust (240), Venemaalt, Lätist ja Taanist (igast 100) jm.

Esimese saate brošüüri kohta, mida me saime esialgu vaid 80 eksemplari, teatatakse: *«It is already out of print and a new printing will be available in two weeks».* Tellisime esimest brošüüri lisaks 175 eksemplari ja kõiki järgmisi vähemalt 250.

Niisiis, kolmapäeval 6. novembril k. 17 Tähe 4 — «Läänemere elustik».

HANS TRASS

DOKTORIVÄITEKIRJA KAITSMINE

13. novembril k. 15 kaitseb TÜ nõukogu saalis oma doktoritööd «Esmane energia ülekanne fotosünteesis. Mudelarvutused.» TÕNU PULLERITS.

Dissertatsiooniga saab tutvuda TÜ raamatukogus.

ÕIGUSTEADUSKONNA ÜLIÕPILASED

korraldavad teisipäeval, 5. novembril kl. 15 ph. aud. 227

TÜÜ PÕHIKIRJA, REFERENDUMI JA KOHTU eeskirjade

ARUTELU.

Oodatakse juuratudengite ja õppejõudude aktiivset osavõttu, samuti ka teisi asjast huvitatuid. Kohale on lubanud tulla ka edustuse esindajad.

Korralduskomitee

SUGULASKEELI ÕPPIMA

Algavad mõnede sugulaskeelte tasuta kursused kõigile soovijaile. Osalt on need kursused perioodilised. Õpetavad vene keele vahendusel meie kateedri vastavatest rahvustest magistrandid. Lisaks võib eesti keele vahendusel õppida liivi keelt.

Ersamordva, udmurdi ja liivi keele huvilistel tulla peahoone ruumi 201 (aula kõrval) 7. novembril ning mari keele huvilistele samasse 12. novembril, mõlemal korral kell 16.15

Professor *AGO KÜNNAP,*
soome–ugri keelte kateedri juhataja

ELURUUM!

Tähelepanu noor perekond! Seoses üüri kallinemisega pakub ühe linnaäärse krundi omanik Tartu–aastate üleelamiseks soodsatel tingimustel kaht kuuske. Kiirustage, sest alates jõuludest tuleb tasuda valuutas.

Soovijail pöörduda aadressil: Tartu, Pikakuuse 30a.

EESTI KONTSERT

KONTSERDID OKTOOBRIS TARTUS

7. nov. kl. 19 TÜ AULAS — ERSO SÜMFOONIAKONTSERT (dirigent Leo Krämer, Saksamaa). **Mozart** — avamäng ooperile «Võluflööt», Klaverikontsert c–moll, KV 491, solist Ivari Ilja.

Beethoven — Sümfoonia nr. 6 F–duur, op. «Pastoraalne».

8. nov. kl. 19 TÜ AULAS — praegu Pariisis tegutsev ameerika muusikute ansambel «Paris — Texas». Alison Mitchell (vokaal), John Ferguson (klaver), Paul Wehage (saksofon).

Ameerika autorite looming: Gershwin, Copland, Bernstein jt.

12. nov. kl. 19 AJALOOMUUSEUMIS — JÜRI PÄRG 60 (Eesti ja Itaalia vokaalmuusika).

14. nov. kl. 19 — TALLINNA TRIO — Jüri Gerretz (viiul), Toomas Velmet (tšello), Valdur Roots (klaver). Kavas **Brahms, Beethoven.**

20. nov. kl. TÜ AULAS — Leedu vanamuusikaansambel «ARSENAL».

22. nov. kl. 19.30 «Vanemuise» kontserdisaalis — ERSO SÜMFOONIAKONTSERT (dirigent Gustav Sjökvist, Rootsi Raadio kammerkoori peadirigent. Kaastegev Eesti Raadio segakoor. Solistid: Annica Eliasson–Frick (sopran, Rootsi), Anna Bragesson (metsosopran, Rootsi), Jan Strömberg (tenor, Rootsi).

Kavas **Rimski–Korsakov** — «Hispaania capriccio»,
Larsson — Pastoraalne süit,
Respighi — «Lauda per la Nativata del Signore», «Rooma piiniad».

27. nov. kl. 19 TÜ AULAS — Tallinna Konservatooriumi kammerorkester (dirigent Jüri Gerretz).

Pileteid müüakse Vanemuise suure maja kassas ja 1 tund enne algust kohapeal.

Aulakontsertidel üliõpilastele, õpilastele ja pensionäridele soodustatud hinnad.

KLUBIS

ÜLIKOOLI KLUBIS jätkub **DISKO** ka sel nädalavahetusel.

Reedel, 1. nov., laupäeval, 2. nov. ja pühapäeval, 3. nov.

parimad diskorid, ainult HEA muusika ja mõnus kohvibaar

kella 21–st poole kaheni öösel.

ÜLIÕPILASPILET!

❑ ❑ ❑

ÜLIKOOLI KOHVIKUS (Narva mnt. 27)

Neljapäeval, 7. nov. **SALONGIÕHTU**

tantsuorkestri ja võrratu programmiga. Algus kell 20.

Kolmapäeval, 6. nov. **DISKOÕHTU.** Algus kell 20.

ÜLIÕPILASPILET!

AUSTATUD HR. VEIDEMANN

eelmise «Sirbi» viimaselt leheküljelt!

Kuidas Te julgete maha salata oma ENSV–s sündinud põlvkonna (st. meie isad ja emad), kahetseda oma sündimist, pioneeri– ja komsomoliaastaid? Meie, noored vihased ja sõltumatud ajakirjanikud, EV õiged kodanikud, oleme ju sündinud viiekümnendate lõpul ja kuuekümnendatel aastatel sündinutest tänu sotsialismi viljastavatele tingimustele. Poleks olnud teid, poleks olnud meid. Aitäh teile!

Iseenda nimel EV rippumatu kodanik K. C.

«UT» TELLIMINE

maksab aastaks **26.60** (postiga) ja **19 rbl.** (postita, st. valvelauda). Värske üksiknumbri hind kuni üks nädal on **50 kop.**, pärast ühe nädala möödumist võib selle saada 30 kop. eest.

UT
TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2306. Tiraaž 2000.
35 180

NR. 32 (1654)
REEDE,
8. NOVEMBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- KOSTABI MAAILM – 2. lk.
- AUTORITUNNISTUSTEST – 2 lk.
- MISS INGRID NIGOLA – 3. lk.
- TUDENGISÜGIS – 4. lk.

SOOME VÄLISMINISTER KÄIS ÜLIKOOLIS

«Tartu Ülikooli aula ja tema kuulajaskond äratavad minus niisamasuguse austava ja piduliku tunde, mida Urho Kekkonen kirjeldas siin märtsis 1964.» Nende sõnadega alustas eelmisel reedel aulas oma kõnet **Soome välisminister riigiteaduse doktor PAAVO VÄYRYNEN.** Ta kõneles Soome ja Eesti ajaloolistest kontaktidest, praegustest ja tulevastest, samuti Tartu Ülikooli osast selles. «Siin, *Academia Gustaviana*'s, nagu ülikooli alguses nimetati, õppis juba 17. sajandil kümneid soomlasi.»

Kõne eestikeelne tekst jagati kuulajaile, küsimusi ja vastuseid tõlkis meie rektor.

Kohtumisel rektori prof. Jüri Kärneriga räägiti koostööst Soome ülikoolidega, mis edeneb juba tükk aega.

HELSINGI KAUBANDUSÜLIKOOL KINKIS RAAMATUKOGULE ANDMEBAASI JA ARVUTI

Septembri lõpus külastasid ülikooli raamatukogu hr. prof. Erkki Pihkala ja hr. Risto Ahonen Helsingi Kaubandusülikoolist (Helsinkin Kauppakorkeakoulu). Nad tõid kaasa tasets kettale salvestatud andmebaasi HELECON ja vajaliku tugeriga varustatud arvuti.

Läbirääkimised selle arvuti saamiseks algasid juba möödunud aasta lõpus ja see soov täitus tänu Eesti Sihtasutise Soomes (*Viro Säätio*) **ning Helsingi Kaubandusülikooli raamatukogu heatahtlikule suhtumisele.**

▼ ▼ ▼

Igaüks, kes on otsinud kirjandust kursuse– ja diplomitöö või väitekirja jaoks või püüab end oma eriala uudiskirjandusega kursis hoida, on kogenud, kui vaevaline ja aeganõudev see on.

Jõudumööda on õppejõude ja teadureid abistanud infoosakonna töötajad, kes on koostanud teemanimestikke, kartoteeke ja infolehti raamatukokku saabunud uudiskirjandusest ning kasutanud selleks raamatukogus leiduvaid NL ja välismaa infomaterjale.

➥ (*Järg 2. lk.*)

▲ FILOSOOFIATEADUSKOND ALUSTAB TAAS 1. JAANUARIL 1992 ▼

TÜ NÕUKOGUS 1. novembril

▼ **Arutelust filosoofiateaduskonna (FK) taastamise ümber**
▼ **Täiendus– ja uurimiskeskusest täienduskeskus**
▼ **Raamatukogule kirjandust Saksamaalt**

▼ ▼ ▼

FILOSOOFIATEADUSKONNA

taastamiskomisjoni esimees psühholoogia kateedri juhataja prof. PEETER TULVISTE tegi lühiülevaate komisjoni tööst. Komisjoni kuulusid veel: professorid Paul Kenkmann, Eero Loone, Huno Rätsep ja Helmut Piirimäe, dotsendid Aavo Luuk, Ülo Matjus, Jüri Valge ja Peeter Vihalemm, rektori nõunik Peeter Olesk, magistrant Tõnis Lukas ja teabetalituse töötaja Indrek Tarand.

(Ajaloo, filoloogia ja filosoofia õpetamist on Tartu Ülikoolis mitu korda liidetud ja lahutatud. Näiteks 1850. aastal sai filosoofiateaduskonnast koguni ajaloo–keeleteaduskond ja füüsika–matemaatikateaduskond. 1919. aastal oli alguses ajaloo–filosoofiateaduskond, siis filosoofiateaduskond, 1940–ndast ajaloo–keeleteaduskond kuni 1973. aasta jagunemiseni, mil loodi kaks praeguseni eksisteerivat eri teaduskonda — **toim.**)

P. Tulviste ütles, et FK taastamiseks ei piisa traditsiooni järgimisest. Nõukogudeaegse süsteemi tugevaks küljeks tõi ta selle, et üliõpilased valdavad oma ainet, eriti klassikat, paremini, terviklikumalt kui näiteks Ameerikas või mõnel teisel maal. Nõrk on nii õppe– kui teadustöökorralduses see, et ei ole soodustatud ainetevahelisi seoseid, interdistsiplinaarsust.

FK loomise kasuks tõi ta mitu argumenti. FK peaks soodustama koostööd humanitaaralade esindajate vahel, hoolitsema interdistsiplinaarsete uurimuste ning üliõpilaste vabaduse eest ainete valikul. Lisaks traditsioonile tuleb arvestada ka tulevast tööturgu, kus mitut ala valdaval inimesel on kergem läbi lüüa.

Kõige suurema osa moodustavad uues teaduskonnas filoloogid. Mõistlik olevat alles jätta filoloogide praegune osakondade struktuur koos oma kateedrite ja oma ühise nõukoguga. Ka teised osakonnad säilitavad oma iseseisvuse, kuid see ei tohi hakata piirama üliõpilaste valikuvabadust.

Komisjoni esimees kommenteeris ka FK loomise vastu tekkinud tugevat vastuseisu: «Vastuseis on tingitud sellest, et loomise protsess ei olnud korraldatud nii demokraatlikult, kui oleks pidanud olema.» Pealegi kardavad inimesed praegusel segasel ajal muutusi, osakonnad kardavad kaotada iseseisvust, vastuvõetav ei olnud ka teaduskonna nimi. Rohkem aktsepteeriti humanitaarteaduskonna nime.

KÜSIMUSED, SÕNAVÕTUD

Prof. Atko Viru päris, kas FK loomise põhiargumendiks on kahe praeguse teaduskonna koostöö tihendamine. P. Tulviste vastas, et põhimõtteliselt jah, kuid ta toob rohkem välja üliõpilase isikliku valikuvabaduse oma õppeplaani koostamisel.

Dots. Ülo Mander päris õppetoolide ja instituutide kohta uues teaduskonnas ning **prof. Lembit Allikmets** võõrkeeleõpetusest mittefiloloogidele. Neid küsimusi komisjon arutanud ei olnud, P. Tulviste arvates peaks aga see jääma osakondade otsustada.

Rektor prof. Jüri Kärner: «Meid sunnib tagant eelkõige üliõpilaskonna arvamus. Juunis saadeti nõukogule kiri, mille esimeses punktis nõutakse punktisüsteemi sisseviimist jm.»

Dots. Ivar Saarniit soovitas ära kuulata ka kahe kõne all oleva teaduskonna dekaani arvamused.

Ajalooteaduskonna dekaan prof. HELMUT PIIRIMÄE kommenteeris samuti ebakorrektset asjaajamist ning soovitas teistelgi asjade käigust õppust võtta. Dekaanina sai ta sellest esmalt teada ajalehest, komisjoni lülitati hiljem. «Peaksime mõtlema sellele, et täielikult me EV aega tagasi ei jõua ning tuleks vältida suure «kolhoosi» tegemist. Praegu taastatakse hoopis talusid. Aastakümnete jooksul on teadused diferentseerunud ning ei saa anda üldist filosoofilist haridust.»

Vahepeal oli valminud projekt, mille järgi taheti kõiki uue teaduskonna üliõpilasi ühiselt vastu võtta. Ajaloo–osakond oli kindlalt selle vastu. «Tahame säilitada oma osakonda, oma üliõpilaste vastuvõttu ja õppeplaane. Üks meie magistrant tegi plaaniprojekti, mis oli mõeldud kõigile kohustuslikuna.» Ta lisas, et laia profiiliga ajaloolane ei saa ka tööturule minna.

Prof. H. Piirimäe lausus, et tulevikus peaks ülikooli tegevuses põhirõhk olema suunatud suhetele TA–ga. Ei tohiks unustada ülikooli põhiohtu: Tallinnas ei ole vaibunud mõtted TA reorganiseerimise sildi all luua uus ülikool. «Oleme kulutanud rohkem aega oma sisemistele asjadele kui ülikooli kaitseks. Uus teaduskond peaks oma südameasjaks võtma humanitaar– ja rahvusteadused.»

Filoloogia– ja ajalooteaduskonna nõukogudes oli uue ühise teaduskonna loomist arutatud, kuid hääletamist ei tehtud, sest seda ei olnud nõutud ega küsitud. Dekaani mureks olid veel raha ja funktsioonide jaotamine uue teaduskonna osakondade, kateedrite ja dekanaadi vahel. Ajaloolased soovisid saada garantiid õppeplaanide koostamise õiguse ja oma maja asjus. Teaduskonda on jõudnud kuuldused, nagu kavatsetavat maja ümber jagama hakata.

Lõpuks ütles prof. H. Piirimäe, et kuigi FK loomise juures on veel palju lahendamata probleeme, usub ta, et nendega toime tullakse.

Filoloogiateaduskonna dekaan dots. JÜRI VALGE soovis saada samuti garantiid oma osakondadele. Ta ütles, et filoloogid ei olnud põhimõtteliselt FK taastamise idee vastu. Nad ei olnud rahul sellega, kuidas ideed realiseerima hakati, eriti 13. septembril toimunud koosolekuga, kus otsus lihtsalt ette loeti. Filolooge oli murelikuks teinud ka veel mõni päev tagasi ringi liikunud projekt, milles olid kõik praegused osakonnad liidetud üheks osakonnaks (niisamasugune struktuur oli toodud ka eelmises ajalehes TÜ valitsuse informatsioonis — **toim.**). «Oli oht, et viimasel ajal kujunema hakanud filoloogide ühtsus hakkab niiviisi lagunema.»

➥ (**Järgneb 4. lk.**)

Miss INGRID NIGOLA küll esimest korda oma ülikooli ajalehes, aga see–eest on tema päralt terve kolmas lehekülg.
Missi käis loengul pildistamas

AIVAR AOTÄHT

Jälle kord abist

Kõik me oleme lugenud lugusid sellest, kuidas suurem aitab väiksemat, tugev nõrgukest, tark rumalatki. Kurb küll, aga viimasel ajal kipume üha rohkem abistatavate rolli kinnistuma. Mis teha, kui ajad on rasked ja igasugune abi teinekord vägagi marjaks ära kulub.

Taas on meie kätte jõudnud koorem **abipakikesi** ja seda otse Ameerikast. **Eesti Ameerika Fond** on teinud jällegi kord tänuväärt tööd ja kogunud hulga asju abiks eesti rahvale. Nende hulgas on ka paras ports, mis mõeldud tudengitele. Kõik see tuleks võimalikult õiglaselt laiali jagada. Mäletan veel üsna hästi Saksamaalt tulnud lasteabi jagamisest tekkinud kiremöllu ja hilisemaid üpriski sapiseid järelkajasid. Sellest johtuvalt paluksin kõiki, kellel jaotamise põhimõtete kohta midagi öelda, seda ka aktiivselt teha. Kõik asjahuvilised on oma ettepanekutega alati oodatud TÜÜ Valitsuse ruumi.

Ja veel. Kuna saabunud pakikestes on ka lasteasju, siis paluksin kõiki lastega peresid ennast taas kord registreerima, et saaksime selle järgi õiged asjad õigetele inimestele anda. Ehk.

Meie ruum asub oma endises kohas: Ülikooli 20—305.

MARTI AMBRE

TUDENGIRAADIO

Kristjan Lepp tabas TÜ Üliõpilaskonna ja Tartu Tudengiraadio lepingule alla kirjutamas Tomi Saluveere (vasakul) ja Erkki Peetsalu.

30. oktoobril kinnitas TÜÜ Valitsus ametlikult Tartu Tudengiraadio asutamislepingu.

Tartu Tudengiraadio vastutavateks toimetajateks määrati ajakirjandusüliõpilased ERKKI PEETSALU ja TOMI SALUVEER. Saadete eetriaja kooskõlastavad vastutavad toimetajad «Raadio Tartuga», finantseerimine lepitakse kokku TÜ üliõpilaskonnaga.

TTÜ Valitsuse infosekretär OLAVI PAIDE lubas, et tudengiraadio finantseerimine lülitatakse TÜÜ järgmise aasta eelarvesse.

Tartu Tudengiraadio vastutav toimetaja TOMI SALUVEER: «Loodetavasti saab tudengiraadio kindla eetriaja juba lähemal ajal. Otsime uusi andekaid raadiohääli ning ideede originaalsust.»

ERKKI PEETSALU: «Tudengiraadio on veel väga noor nagu «Raadio Tartugi». Ükski tegija pole professionaal, seega esineb paratamatult tehnilist praaki. Ülikooli õppestuudio kasutamisel saaks saateid põhjalikumalt ette valmistada.»

Tudengiraadio on «Raadio Tartu» ruumides eksisteerinud üle kuu aja ning seda võib kuulata ULL **lainepikkusel 69,6 MHz.**

HELSINGI...

➥ (*Algus 1. lk.*)

Vähesed olemasolevad välismaised infoallikad on seni olnud vaid trükiväljaannetena, nüüd on aga avardunud võimalus kasutada ka arenenud maailma kõrgtehnoloogial põhinevaid bibliograafilisi andmebaase.

▼ ▼ ▼

Andmebaasi HELECON koostatakse ja uuendatakse Helsingi Kaubandusülikooli raamatukogus ning ketas 1990. aasta alguse seisuga ongi selle raamatukogu kingitus. Arvuti kuulub Eesti Sihtasutisele Soomes ja on antud kasutada Tartu Ülikooli Raamatukogule ja selle lugejatele.

Andmebaas HELECON sisaldab 4 peamist Euroopas koostatud majandusalase bibliograafilise informatsiooni andmebaasi (kokku ligi 470 000 ajakirjaartiklit, monograafiat, dissertatsiooni jne. erinevates keeltes).

Need on:

▼ **SCIMP — Lääne—Euroopa perioodilise kirjanduse analüütiline andmebaas,** mille on koostanud Euroopa Ärikoolide Raamatukogude Ühendus (*European Business School Librarians Group*). Peamised teemad on juhtimine, *marketing* ja ärimajandus;

▼ **SCANP — Skandinaaviamaade perioodiliste väljaannete analüütiline bibliograafia,** mille on koostanud vastavate maade ärikoolid. Peamised teemad on majandusteadus, juhtimine ja finantsküsimused. Sisaldab ka Skandinaaviamaade Ülikoolide teadustööde aruandeid;

▼ **BLISS — ärijuhtimisalane andmebaas,** mille on koostanud Saksa äriinformatsioonikeskus (*Gesellschaft für Betriebswirtschaftliche Information*).

FONDS QUETELET — Belgia majandusteaduslik andmebaas, mille on koostanud Belgia Kaubandus– ja Tööstusministeeriumi Raamatukogu. Peamised ainevallad on ettevõtted, töö, statistika, finantsküsimused, majandusteooria.

Andmebaasis HELECON on võimalik teha otsinguid nii võtmesõnade kui ka erinevate ainevaldade järgi.

Samal CD—ROM kettal on ka andmebaas nimega **BISSE** (*Business Information Sources and Services for Europe*), mis sisaldab Euroopa erinevate maade ärialast informatsiooni (ärialased raamatud, statistilised materjalid, äriinformatsikeskused jne.).

Teavet andmebaaside HELECON ja BISSE kasutamise kohta saab raamatukogu **infoosakonnast (ruum 265—267, tel. 32—467).**

Samas on olemas ka **USA Kongressi Raamatukogu kataloog** CD–andmebaasina, mille saime Kongressi Raamatukogu vahetusosakonna Ida–Euroopa spetsialisti E. A. Johnsoni kaasabil.

Andmebaas sisaldab üle 4 miljoni raamatu, seeriaväljaande, kaardi, helisalvestise, noodi jm. bibliograafilise kirje. Kataloogis leidub ka eestikeelset kirjandust. Infootsinguid on võimalik sooritada 19 tunnuse (sealhulgas ainevald, võtmesõna, keel, autor, väljaandnud maa, toimetaja) järgi ning neid kombineerides. Andmebaasis ei kajastu perioodikaväljaannetes sisalduvad artiklid.

▼ ▼ ▼

Ka raamatukogu RVL–sektoris (ruum 321) on uudiseid.

On saabunud Põhjamaade raamatukogudes olevate perioodiliste väljaannete üldkataloog mikrokaartidel (NOSP–mikro: *Union catalogue of serials in Nordic research libraries*) ning avardunud võimalused tellida kirjandust välismaalt.

Pikaajalise kirjavahetuse tulemusena on saabunud **blanketid, mis võimaldavad tellida kirjandust ühest maailma suuremast raamatulaenutuskeskusest** (*The British Library Document Supply Centre, Boston Spa*). Seda võimalust saavad kasutada õppejõud ja teadurid tööks vajalike monograafiate tellimiseks, mis ei ole kättesaadavad lähemalt.

Ruth Tammeorg,
infoosakonna vanembibliograaf

KOSTABI MAAILM GILDI TÄNAVAS

«KOSTABI» on maailmakultuuri nädalaleht, mis meie lehe ilmumispäevaks peaks juba neljanda numbrini jõudma. Lehetegijate sõnul pidavat tiraaž ulatuma 45 000–ni. Üks number maksab punktipealt 73 kopikat. Firma «Excellent» kapitalil pakuvad eestlastele maailmakultuuri peatoimetaja ja ühtlasi religiooniga tegelev Sven **Kivisildnik** *tõlkekirjanduse, kunsti– ja kirjanduskriitika osakonna toimetaja Priidu* **Beier,** *keelt ja poliitikat toimetav Inderk* **Särg,** *teatri– ja kinotehnikat Kaido* **Torop.**

❑ ❑ ❑

Tartu. Linn, mida maailmakaartidele eriti sagedasti ei trükita. Gildi uulits, mille esimesest kangialusest pääseb Eesti parima päevalehe «Postimees» toimetusse. Juba järgmisest kangialusest saab laokil tagahoovi ja seal, hoovimaja 13. korteris, annab **Kostabi Selts** välja kultuurilehte. Sellest seltsist just palju ei teata. Oma tegevuses tähendab ta paljudele midagi vabamüürliku salaseltsi laadset, millest teatakse põhiliselt nime ja pahatahtlikke taotlusi. Aeg–ajalt avaldab ta end mõningate raamatute avaldamise kaudu, mida rahvas luuleks peab ja end kultuurseks pidades loeb. Niipalju siis nende oma enesekriitilistest arvamustest.

Ajaleht on ristitud võru verd Ameerika avangardistliku kunstniku **Mark Kalev Kostabi** järgi, kes anarhilisse New Yorki omanimelise maailma on loonud. «Kostabi» on ajaleht omalaadse kultuurikäsitlusega ja deklareerib, et Tartu tuleb viia maailma ja maailm Tartusse.

Priidu Beier: «Kostabile oli selts juba šokeeriva tagapõhja loonud. Igatahes on tal eestlasele suurem tähendus kui mistahes muul pealkirjal või mõistel.»

Sven Kivisildnik: «Kostabi on väga eetiline inimene, kunstnike seas kohtab neid harva. Kõik on sellised sead nagu Dali või Eesti kirjanikud, kellel puuduvad igasugused eetilised väärtused.»

MÜÜDAV

on siin maailmas peaaegu kõik. Või ostetav. Kirjandust, kunsti, emotsioone — kõike võib tiražeerida ja jagada üldiseks tarbimiseks laiali. Ilma igasuguse mõtlemiseta kvaliteedile. «Kostabi» ei pühenda end madalama või keskmise kultuuritasemega tarbijale, ei trüki tiraaži tõstmiseks Agathe Christie krimkasid ega lääne ajakirjadest mahapildistatud paljaid plikasid. «Kostabi» peab end eliitkultuuri häälekandjaks. Iseenesest on kaunis vaatepilt näha edulist väljaannet tiirlemas pehmes briisis parnassi kohal, saatjaks kõikidest maailma rassidest muusade soosivad naeratused.

Väike kirjandus? Sellisena nagu seda kujutab **Hasso Krull** oma väikese kirjanduse manifestis. «Kirjutame nõnda, et see poleks mitte kellelegi vajalik. Niivõrd väike kirjandus, mida peab tikutulega otsima suure kirjanduse turul.»

Inderk Särg: «Kasu pole meile mingi omaette eesmärk. Me kirjutame artikleid, mida pole kellelegi vaja peale kitsa ringkonna. Nõudmine nende järele pole põhiline.»

Sven Kivisildnik: «See raha oleks muidu kulutatud millelegi mõttetule. Me tahame saavutada tasakaalu õiges suunas. See on kasu, mida anname maailmale.»

Toimetajate arvates oli suvel ilmuma hakanud ja ilmumise lõpetanud omaaegsel «Vagabundil» küllaltki nõder põhimõte ennast kommertslikus mõttes ära tasuda. «Kostabi» härraste arvates pole nende ajalehe eesmärk sedavõrd raha sisse tuua kuivõrd seda kulutada. «Kostabi» lehes võivad firmad mõistagi avaldada reklaame. See demonstreerib, et nad on tõeliselt rikkad kulutamaks raha lugejale, kes kohe kindlasti nende reklaamile ei reageeri.

Kostabi maailm laotub vaikselt Tartule nagu midagi niisama paratamatut kui lumi ja talv. Ta õpetab inimestele imelihtsat kunsti olla mina ise oma mõtetes, sõnades, tegudes. Olla ise — see on nii kuratlikult šokeeriv ja meeldiv. Võib–olla just sellele iseolemise teele Suure Maailma poole tuleb laotada punane vaip?

Juhtkirjast: «Meie ajale on omane kriteeriumide s.o. otsustamisaluste — puudus. Aluste, mis võimaldaksid maailma kaootilist liikumist enese jaoks korraldada.» Ühtlasi hoolitseda ka selle eest, et siin Tartus mõtlemisvõimet säilitada. Et siis peergude kahest otsast erimoodi lõkendama lüües ja Kalevi (kas rahuk Kalevi?) koju jõudes, keegi veel Maailmatartust alles oleks. Kõrvetada kogu seda süsteemsust ja tavapärasust seestpoolt vabamõtlemise tulega.

Tõsi, ka see on omamoodi võimalus edasi anda oma nägemust maailmast lehes, kus ühtviisi loodetakse kajastada nii Jumala kui Saatana loomingut.

Sven Kivisildnik: «Halba kirjandust on võimalik teha lõpmatult, raamatupoodides vedeleb seda ohtralt. Äris saab täpselt Piibli järgi kõik halb karistatud. Halb kunst on absoluutselt karistamatu. Äri on sellevõrra eetilisem. Kirjandusse tuleb tuua võimalikult palju äri, et ta saaks eetiliseks. See on minu vaade kunstile, ärile, Jumalale.»

VÄLJANÄGEMINE

on «Kostabil» kultuurilehtede tavalise konservatiivsuse kõrval meeldivalt üllatav. Proovinumber oli tõeline kujunduslik ime, paraku kehvas violetses toonis trükivärvi tõttu oli tilluke kiri täiesti loetamatu. Kolmandaks numbriks oli kujunduse häädus säilinud, kiri suuremaks ja koguni loetavaks muutunud. Kui materjale sisuliselt hindama hakata, ei tohiks pidava subjektiivsuse peale turris tõsiintellektuaalidel midagi kurja ütelda olla vähemalt **Herbert Edward Readi «Moodsa maalikunsti ajaloo»** kohta. Toimetaja arvates küll Jumala loodud fauna hulgas tõsiintellektuaalide–nimelisi isendeid ei eksisteeri, kuid olgu sellega kuidas on. Mõni lugeja, kes suudab leida õige lainepikkuse Eestimaa kostabite mõistmiseks, võib igati mõnusat lugemist leida. Eriti üldises alalhoidlikus raamis kultuuripildis.

LUGEJA ARVAB

❑ **Tudeng (20).** Proovinumbri trükk oli loetamatu, sisu paistis olevat hea, aga haaramatu. Tundub, et asi pole Kostabiga kuigivõrd seotud. Ka pole ta nii šokeeriv, kui lootsin. Ei usu, et «Kostabit» just palju ostetaks, sest Maailmatartu on pisike ja ega ta intelligentski suur pole. Kujundus on päris naljakalt ebastandardne.»

❑ **Ajakirjanik (24).** Kahju vaadata, kuidas leht kioskites koltub. Paber on igatahes pehmem, odavam ja kasutamiskõlblikum kui näiteks «Ekspressil». Minu arvamus on see, et need mehed majandada ei oska. Oma hullude ideede jaoks oli ainult häälekandjat vaja.

❑ **Tudeng (19).** Puudub elementaarne kujundus, mis on vajalik lehelugejale nii ütelda pähemäärimiseks... Kultuurne lugeja mingit suvalist punklehte ei loe. Eriti kui lehel puudub veel kindel kontseptsioon.

❑ **Noor ema (23).** «Kostabit» loen siis, kui mul juhtub selline karvane või karvase tuju olema.

❑ **Mees kõvakübaras (40).** Kultuurileht? Tänan! Selle vastu tundku need huvi, kelle eriala see on ja kellele see leiba annab. Mina loen näiteks «Rahva Häält» ja «Maarjat». On's selles siis midagi imelikku»

Oma toimetuses näitasid «Kostabi» lehe toimetajad Mark Kalevilt New Yorgist vesimärgiga paberil tulnud kirja. Ümbrikus olnud jupp nööri, mille teine pool Kostabi maailma suure lombi taha jäi. Võib–olla on see leht siiski maailmakultuurist? Või maailmakultuuris, sedasama nööripidi nimelt.

PIRET TALI

Rõhuval enamikul pildil viibijaist on otsene või kaudne side ülikooli ajalehega. S. Kivisikdnik ütles, et seda võimalusterohkust, kõigi teede lahtiolekut tajus ta alles armsas *alma mater*'is.

Nagu juuresoleval pildil näha, avaneb «Kostabi» lehele oma toimetuse rõdult piiramatus koguses mõtteruumi. Nagu ütles õpetaja Laur:

«Pea püsti ja ikka julgelt ning rõõmsalt edasi». Või hoopis nagu Villem Jääger linateoses «Inimesed sõdurisinelis»: «Pea püsti, poisid, kõige sandim on juba seljataga!»

Fotol vasakult: Indrek Särg, Einar Tiits, Sven Kivisildnik, Priidu Beier, Kaido Torop.

? Autoritunnistusi saab ümber vormistada

Nõukogude Liidus kehtib alates 1. juulist 1991 uus leiutusseadus. Leiutise kaitsedokument on patent.

Vastavalt uuele seadusele saab kuni 20 aasta vanused autoritunnistused ja pooleliolevad NL autoritunnistuste taotlused vastavate lõivude tasumisel ümber vormistada NL patentideks. Kasulik on ümber vormistada ainult neid NL autoritunnistusi, millega kaitstud objektile või ideele on nõudlus NL–s olemas ja mida on võimalik seal reaaliseerida.

Ümbervormistamise taotlusi võtab NL Patendiamet vastu kuni **1. juulini 1992.** Taotluses näidatakse ära, kes saab patendivaldajaks. Patendivaldaja võib olla kas

— autor,

— füüsiline või juriidiline isik, kellele autor lepingu alusel annab üle oma õigused või —

— NL Riiklik Patendifond (lõive tasuda pole vaja).

Kui NL autoritunnistuses on taotlejaks ülikool, siis peaksid autor ja ülikool (teaduskond) otsustama koos, kelle nimele patent vormistatakse. Sellesisuline kokkulepe näidatakse ära NL Patendiametile esitatavas taotluses. Patendi valdaja tasub lõivud ja saab monopoolse õiguse leiutise kasutamiseks ja käsutamiseks.

Olemasolev Eesti Vabariigi patendiseaduse kontseptsioon näeb ette Eestis nn. avaldussüsteemis patentide väljaandmise (leiutiste sisuliseks ekspertiisiks pole esialgu võimalusi). Seetõttu oleks praegu tulus oma tootele võtta patent mõnes välisriigis, kus tehakse ekspertiis (näit. NL–s) ja tulevikus registreerida see loodavas EV Patendiametis. Eesti Patendiamet rakendub tõenäoliselt 1992. aastal, EV patendiseadus 1993. aastal. Praegust olukorda, kus oma patendiseadust pole ja NL patendid Eestis ei kehti, on 8. oktoobri «Rahva Hääles» analüüsinud Eesti Patentoloogide Assotsiatsiooni esimees J. Ostrat. **Lähem teave tel. 35** 294, patendigrupi uus asukoht on Narva mnt. 6—203.

SIRJE KAHU

Tudengimiss vallutab maailma

Tartu Ülikooli kolmanda kursuse kaubandusökonoomika tudeng INGRID NIGOLA tõi Koreast kaasa maailmatudengi fotomissi tiitli, eelnevalt oli tal juba neli missitiitlit: 1989. aasta Tartu miss, Lõuna–Eesti miss ja Eesti esimene printsess ning selle aasta juunis Bulgaarias toimunud konkursil sai Ingrid Nigola Ida–Euroopa tudengimissiks.

❀ ***Sinu suurim soov?***

Tahaksin tagasi Koreasse.

❀ ***Räägi natuke oma reisist.***

Sõitsime ära 1. oktoobril koos emaga, sest oli võimalus üks saatja kaasa võtta ja ma otsustasin ema kasuks. Siit oli 12 tundi lendu marsruudil Moskva—Söul vahemaandumisega Šanghais. Vastuvõtt oli väga ilus. Kahel päeval kestsid proovid ning juba **5. oktoobril** toimus **Söulis** põhivõistlus, kus 66–st tüdrukust tuli võitjaks ameeriklanna.

❀ ***Oli ameeriklanna ka Sinu lemmik?***

Ei olnud. Minu lemmik oli Rootsi tüdruk, kes võitis Euroopa kontinendi missitiitli.

❀ ***Oli sellega võistlus läbi?***

Pärast põhivõistlust reisisime mööda Lõuna–Koread ning kahes linnas toimusid veel lisavõistlused, kus kuulutati välja eripreemiad. Mina võitsin fotomissi tiitli kolmandal, seega viimasel võistlusel.

❀ ***Oli tunne, millega lavale läksid, niisama pingeline kui esimesel missikonkursil?***

Ei, hoopis teine. Nüüd ei olnud enam mingit pinget, ma nautisin laval olekut. Me olime kogu aeg koos laval, sest eraldi lavaleminekuaega ei oleks 66–le tüdrukule jätkunud. Võistlusvoore oli viis: rahvariietes, trikoos, õhtukleidis, Korea rahvuskostüümis tantsisime ühe Korea rahvatantsu ja lõpuks õhtukleidis. Võistlus kestis 2,5 tundi. Aga ma tundsin juba Bulgaarias, et kogu võistluspinge on kadunud, ma nautisin võistlust.

❀ ***On mingi vahe tudengimissidel ja lihtsalt missidel?***

Ei ole, sest väga paljud tudengid osalevad ka tavalistel missivõistlustel. Oma õpingutest keegi võistluste ajal ei räägi, isikliku elu probleemid on palju tähtsamad.

❀ ***Kas Sinu ja välisriikide tudengite suhtumine võistlusesse oli erinev?***

Tundus, et minu ning Läti ja Leedu tüdrukute jaoks oli võistlus natuke tähtsam. Teiste tüdrukute suhtumine oli ükskõiksem. Ma elasin algul koos Rootsi ja Kostariika tüdrukuga, kes olid kogu aeg lusti täis ja peaaegu ükskõiksed selle ürituse vastu; muidugi vahva, kui hästi läheb, aga tore, et ma üldse siia tulin. Siiski võis enne võistlust märgata suurt närvipinget.

❀ ***Ootad Sa järgmisi missivõistlusi?***

Kuigi enne võistlustele minekut arvasin, et oleks ilus lõpetada maailmatudengi missi võistlustega, sisendas see minusse hoopis soovi edasi võistelda. Kreekas on tulemas turismialane, oma maad tutvustav võistlus ning selliseid spetsiifilisi võistlusi teeks ma hea meelega kaasa.

❀ ***Kuidas suhtub perekond Sinu missikarjääri?***

Perekond toetab mind ja suhtub väga soosivalt. Isal on kombeks öelda, et mida tütar tahab, seda tütar teeb. Ema annab mulle nõu, suunab ja juhib mind. Eriti ergutavalt toetab mind vanem vend, missivõistluste spetsialist.

❀ ***Kas Tartu missi tiitlit kandvana tundsid, et oled Tartu ilusaim tüdruk?***

Ei tundnud. Nii ei saa kunagi öelda, et miss on kõige ilusam. Palju on neid ilusaid tüdrukuid, kes ei lähe võistlustele.

❀ ***Kas iga tüdruk ei peaks pidama end kõige kaunimaks?***

Seda ei ole vaja. Ta võib endaga mingil määral rahul olla, aga kindlasti peab juures olema mingi rahulolematuse noot, et oleks, mille nimel pingutada.

❀ ***Eesti ilusaim miss?***

Nii isiksusena kui ka välimuselt meeldis mulle kõige rohkem Cathy Korju. Ta töötab juba aasta Kanadas fotomodellina ja elab Torontos.

❀ ***On sulle pakutud võimalusi filmides mängida?***

Ei ole, kuigi ma arvan, et see isegi sobiks mulle.

❀ ***Millega tegeled vabal ajal?***

Kõik õhtud veedan enamasti spordihallis, enesetunde pärast. Kõige rohkem meeldib mulle tennist mängida. Arvan, et atleetvõimlemine ei ole eriti naiselik ala.

❀ ***Meeldib Sulle käia baaris või takistavad seda missikohustused?***

Ma küll lausa ei väldi baaris või restoranis käimist, aga üldiselt ei meeldi. Kindlasti mängib siin mingil määral oma osa ka missi tiitel.

❀ ***Milline tähtsus on Sinu jaoks tantsul?***

Tantsuoskus peaks olema igale naisele kohustuslik. Olen 9 aastat võistlustantsu teinud ning jõudnud rahvusvahelisse klassi. Minust ei oleks kunagi miss saanud, kui ma ei oleks tantsinud, sest kogu lavaline liikumine ja julgus on tulnud just tantsupõrandalt.

❀ ***Miks Sa loobusid tantsimisest?***

Ma oleksin kindlasti edasi tantsinud, kuid mu tantsupartner läks sõjaväkke ning ei olnud enam pikka poissi võtta.

❀ ***Lemmikkirjanik?***

Kõige südamelähedasem on Raimond Kaugveri «Kas ema südand tunned sa?». Üldiselt meeldib mulle kerge, elamusterohke kirjandus.

❀ ***Sinu meheideaal?***

Pikk ja sportlik, aga täpsemalt ma ei kirjeldakski. Peamine, et ta on ustav sõber, kellega võid kõigest rääkida ja keda kõiges usaldada. Tähtis on, et suhetes ei oleks pingeid.

Rahvariided kaunistavad missi või annab rahvariietele elu hoopis miss...

AIVAR AOTÄHE repro

❀ ***Millist rolli mängib mehe positsioon, haridus?***

Naise jaoks tähtsat. Kui ma tahan edasi tegelda naiselike huvidega, siis tahan, et mees toetaks mind. See ei tähenda, et naine ei töötaks.

❀ ***Mõtled abielule?***

Praegu tahan küll veel vallaline olla, aga abielluda võiks umbes 25—26–aastaselt, kindlasti eesti mehega.

❀ ***Kuidas sa suhtud MISS EROOTIKA valimisse Eestis?***

Ma arvan, et miss erootika valimiseks on Eesti liiga väike. Kardan, et ei tule kandidaate.

❀ ***Kas Eestis pööratakse missidele liiga vähe tähelepanu?***

Võib–olla küll, isegi meie naaberriikides Leedus ja Lätis on tüdrukud oma tööga nii hõivatud, et pidid katkestama õpingud.

❀ ***On missina kergem ülikoolis käia?***

Arvan, et ei ole. Õppejõud suhtuvad muidugi pooldavalt, mingeid kokkupõrkeid ei ole. Õppetöö pärast ei ole ma pidanud loobuma ühestki reisist.

❀ ***Meeldivaim õppejõud?***

Minu jaoks on naiselikkuse ideaaliks meie endine vene keele õppejõud Eve Raeste.

❀ ***Huvitavam õppeaine?***

Kaubanduspsühholoogia.

❀ ***Oled Sa rahul ülikooli õpetamistasemega?***

Ei ole päris rahul. Meie kursus tegi ettepaneku õppeprogrammi aasta võrra lühendada, sest väga palju on neid aineid, mis ei ole enam vajalikud. Võimaluste piires jäetigi mõned ained programmist välja või asendati teistega, aga ma ei ütleks, et praegune programm on täiuslik.

❀ ***Milliseid muudatusi Sa sooviksid ülikoolis?***

Rohkem välislektorite loenguid. Praegu esinevad välislektorite asemel vaid ülikoolivälised lektorid.

❀ ***Kui Sa astuksid uuesti ülikooli, kas valiksid ikka kaubandusökonoomika eriala?***

Kindlasti mitte, tegelikult huvitab mind psühholoogia, kuid sellel aastal, kui mina ülikooli astusin, psühholoogiat ei olnud. Olin vahepeal aasta töötanud ülikoolis kriminaalõiguse ja –protsessi kateedris, kuid enam ma töötada ei tahtnud ning alles juunikuus otsustasin astuda majandusteaduskonda.

❀ ***Sinu tulevikuplaanid?***

Lõpetada ülikool ja selle kõrvalt kaasa teha mõned võistlused. Pärast seda töötaksin mõne aasta meeleldi moemodellina. Erialadest on mulle südamelähedane hotellindus. Loomulikult tahaks õppida ka keeli (eriti hispaania keelt) ja reisida.

❀ ***Kellele Sind intervjueerinud ajakirjanikest kuulub Sinu sümpaatia?***

Inga Raitarile Tallinnast.

❀ ***Usud Sa saatusesse?***

Usun. Ma ei oleks omal jõul Tartu missikonkursile läinud, küllap oli see saatus, mis mind sinna viis.

SELLE MÕTSAR

Küsimusele «Kas pead ilu olulisemaks tarkusest?» vastas Ingrid Nigola eitavalt.
***AIVAR AOTÄHE* foto**

TÜ NÕUKOGUS...

➥ (*Algus 1. lk.*)

Filosoofia ja poliitikateaduse kateedri juhataja prof. EERO LOONE ütles, et tema meelest näivad esialgsed hädad olevat ületatud ja otsuse projekt sobilik. «Teadagi millega väikeste ühendamine suurtega NL ajaloos on lõppenud.» Kuna filosoofia ei tegele mitte ainult inimesega, vaid ka inimese ja looduse vahekorraga, looduse jmt., siis tulevat edasi mõtelda, kuidas Eestis filosoofia tugev külg — loodusteadustega tegelemine, alles jääks, jätkuks. Ta arvas, et uue teaduskonna loomisega tuleb veel palju tööd teha ning ilmselt on vaja mõned probleemid, mis teaduskonna raamidest väljuvad, lahendada TÜ nõukogus.

Arstiteaduskonna dekaan prof. Lembit Allikmets ütles, et ta ei näe reorganiseerimisel peale punktisüsteemi ja vaba ainevaliku positiivset programmi, mille järgi ülikool tugevneks. Kurdetakse, et keskkoolist tulnud ei oska võõrkeelt. «Keegi ei räägi aga võõrfiloloogide vastuvõtu järsust suurendamisest. Siis oleks viie aasta pärast ka rohkem keeleõpetajaid koolides.»

Rektor ütles, et komisjon jätkab oma tööd, vastuvõtu suurendamise küsimustega ei ole veel tegeldud, kuid need ettepanekud võetakse arvesse.

Prof. Ain-Elmar Kaasik soovis enne hääletamist dekaanidelt teada, kas otsuse projekt on piisavalt valmis ja kindlustab soovitud garantiid.

Prof. H. Piirimäe vastas, et tema arvates on võimalik probleemid lahendada, kuigi tal on tunne, et kõik oli otsustatud juba varem.

Dots. Jüri Valge arvates vastab nõukogus esitatud otsuse projekt struktuuri osas filoloogide soovile.

Prof. Hans Trass küsis, miks on pedagoogikakeskus väljaspool filosoofiateaduskonda.

Prof. P. Tulviste vastas, et komisjonil ei olnud volitusi pedagoogikakeskuse saatuse muutmise kohta. Ülikoolis on aga tõesti seisukoht, et kõik õppe- ja teadusüksused peavad kuuluma teaduskondade juurde. Rektor ütles, et kui on pedagoogikaprofessuur ja üliõpilased, siis ei saagi keskus olla väljaspool teaduskonda. Projekti otsustati lisada ka punkt pedagoogikakeskuse kohta.

Lõpuks tekkis arutelu osakonnanõukogude ja dekaani valimise ümber — kes mis peab olema varem ja kes kelle millal valib. Prof. E. Loone soovitas P. Tulviste määrata dekaan-organisaatoriks, kes FK loomise eeltööd teeks. P. Tulviste selgitas, et komisjoni arvates peab struktuuride loomisel tegutsema printsiibil «alt üles», s.t. — osakonnad valivad osakonnajuhatajad, moodustavad osakonnanõukogud, siis moodustatakse teaduskonna nõukogu ja seejärel valitakse dekaan.

TÜ nõukogu liikmed hääletasid otsuseprojekti poolt, vastuhääli polnud, 9 liiget jäi erapooletuks.

TÜ NÕUKOGU OTSUS

1. Taastada TÜ-s filosoofiateaduskond 1. jaanuarist 1992, õppetegevust alustada 1. septembrist 1992. a.

2. Filosoofiateaduskond taastada filoloogia- ja ajalooteaduskonna ning filosoofia ja poliitikateaduse kateedri baasil järgmiste osakondadega:

1) ajalugu, 2) eesti filoloogia, 3) eripedagoogika, 4) filosoofia ja poliitikateadus, 5) germaani-romaani filoloogia, 6) psühholoogia, 7) sotsioloogia, 8) žurnalistika, 9) vene filoloogia.

3. Osakondadel moodustada osakonnanõukogud 15. detsembriks k.a. Filosoofiateaduskonna nõukogu moodustada 15. jaanuariks 1992. a.

4. Ettevalmistaval komisjonil koos pedagoogikakeskusega kaaluda pedagoogikakeskuse lülitamist filosoofiateaduskonda koostööks eripedagoogika kateedriga.

▼ Järgmisena hääletati muudatuse tegemise poolt TÜ Täiendus- ja Uurimiskeskuse põhikirjas. Keskuse uueks nimeks on Täienduskeskus.

▼ Raamatukogu direktor Malle Ermel teatas, et Saksamaal otsustas kõrgkoolide rektorite nõukogu osta 1,5 miljoni saksa marga eest Balti riikide ülikoolidele uut erialakirjandust. 8 suuremat Saksa raamatukauplust, kes sellega tegelevad, on saatnud siia kataloogid. Ta palus kiirustada kataloogide tutvumisega.

▼ Prorektor prof. Ants Kallikorm informeeris nõukogu 24. oktoobril toimunud Eesti Teadusnõukogu istungist (vt. eelmist ajalehte).

▼ Haldusprorektor Vello Peedimaa teatas, et veel on võimalik pöörduda arvutustehnika komisjoni poole õppetööks vajalike arvutite tellimiseks.

VARJE SOOTAK

TÜÜ EDUSTUSE STIPENDIUMIST

1. novembri õhtuks oli TÜÜ Valitsuse ruumi laekunud materjalid 24 stipendiumikandidaadi kohta. TÜÜ Edustuse stipendiumi saamiseks on esitatud järgmised üliõpilased:

Tiit Aleksejev (ajal. 5),
Kalle Aleksius (maj. 2),
Anneli Bachaus (mat. 5),
Eiki Berg (geogr. 4),
Ruta Jagminaite (fil. 2),
Aare Kasemets (žurn. 4),
Olari Koppel (žurn. 3),
Andres Kulla (arstit. 6),
Sirje Kõuts (arstit. 6),
Margit Muldma (mat. 2),
Karin Otter (arstit. 4),
Janek Paju (mat. 4),
Tõnu Peets (arstit. 5),
Margus Punab (arst. 6),
Martti Raidal (füüs. 4),
Peeter Raudsepp (maj. 4),
Kadri Sikk (arstit. 4),
Silja Soon (arstit. 6),
Hanno Zingel (biol. 4),
Kersti Talvik (biol. 4),
Taavi Toom (õig. 4),
Eno Tõnisson (mat. 5),
Rein Varblane (mat. 2),
Andre Õun (arstit. 6).

Esitajate hulgas on õppejõude, üliõpilasi, akadeemilisi organisatsioone: EÜS, Filiae Patriae, Ugala, Sakala, Fraternitas Liviensis; ajaleht «Universitas Tartuensis», matemaatikateaduskonna üliõpilaskonna eestseisus. Stipendiumimääramise toimkond tänab kõiki esitajaid. Stipendiumisaajad selguvad TÜÜ Edustuse koosolekul, kui kinnitatakse toimkonna otsus.

ENO TÕNISSON,
TÜÜ Valitsuse haridussekretär

ARISTOTELESE AEG

Eesti Akadeemiline Filosoofia Selts märgib **kolmapäeval, 13. novembril kell 16.15** ülikooli raamatukogu kuulderuumis 202 Aristotelese 2375. sünniaastapäeva ettekandekoosolekuga.

Kavas: 1. Madis Kõiv — «Aeg ja teooria (Aristotelese «Füüsikaloengu» alusel)»,

2. Tõnu Luik — «Ajatumast ajast. Esitelm vastakusest: Aristoteles — Heidegger.»

Kuulajad teretulnud. Nähtaval raamatunäitus Aristotelese üle.

LUGUPEETUD TUDENGID!

Kellel on pakkuda originaalseid ideid või kes soovib osaleda **Tartu tudengiraadio** töös, võib pöörduda «UT» toimetusse (ph. 241, tel. 35 180) või jätta sõna Raadio Tartu toimetusse (tel. 777 00) Tomi Saluveerile ja Erkki Peetsalule.

VÕRKPALL

Veel on võimalik registreerida novembri lõpus toimuvatele **ülikooli meistrivõistlustele võrkpallis.** Osalemissoovist palutakse teatada võimalikult kiiresti ülikooli spordiklubisse Jakobi t. 5.

ÜLIKOOLI KLUBIS

Sel nädalavahetusel DISKO **AINULT pühapäeval, 10. novembril**
kella 21-st üheni öösel.
ÜLIÕPILASPILET!

□ □ □

SÜGISPÄEVAD lõpetame rahulikumas meeleolus

klubis pühapäeval, 17. novembril kella 21:

□ tantsuks orkester «POPSID»,
□ meelelahutust pakuvad TPedl kultuurihariduse tudengid ja tuntud ning armastatud esindajad Tartust (ERKKI jt.),

Lauldakse, tantsitakse ja räägitakse ainult ARMASTUSEST!

ÜKS ERITI SUUR TÄHELEPANU KUULUTAJAILE!

Kes tahab midagi teatada ülejärgmises, s.o. 22. novembri lehes, tehku seda võimaluse korral juba järgmises lehes (15. nov.), sest 22. novembril ilmub ainult «UT» ingliskeelne väljaanne. See müüki ei tule, soovijad saavad osta toimetusest või teabetelefonist. Järgmise lehe **teadete** toomise viimane päev on **teisipäev, 12. nov., inglisekeelse lehe materjalidel kolmapäev, 13. nov.**

↓

12.—17. november

↓

Teisipäeval, 12. novembril

kl. 21 — tantsukohvik «Intellektuaal» (jädzu, luule ja roheliste probleemidega) — EPMÜ klubis.

↓

Kolmapäeval, 13. novembril

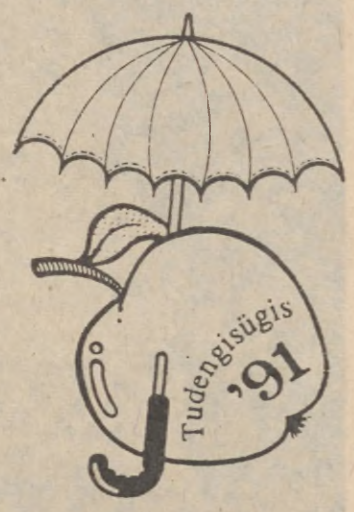

kl. 16 — spordi*show* (heitlus õppejõud *contra* tudengid, teatevõistlused, etteasted...) — EPMÜ võimlas.

kl. 20 — meeskvartett «Viies ratas» (lauluvalik tõsisest lõbusani, omaloomingust klassikani) — TÜ aulas.

kl. 20 — salongiõhtu «Meenutades viiekümnendaid» (Elvis Presley armastuslaulud — TÜ kohvikus (Narva mnt. 27).

kl. 21 — kantripidu «Beergrassiga» — TÜ klubis.

kl. 21 — midagi põnevat, tants kindlasti — EPMÜ klubis.

↓

Neljapäeval, 14. novembril

kl. 20 — «Ühe mehe õhtu» (mängib, laulab, loeb ja vastab küsimustele Heino Seljamaa) TÜ kohvikus (Narva mnt. 27).

kl. 21 — «Mängupõrgu» (hasart-, õnne-, ununenud-, veemängud jne. jne.) — TÜ klubis.

kl. 23—03-ööklubi — EPMÜ klubis.

↓

Reedel, 15. novembril

kl. 20 — õhtu Jaak ja Mart Johansoniga — TÜ aulas.

kl. 20 — tudengibändide konkurss — TÜ klubis.

kl. 21. kulminatsioon — suurejooneline sügiselõpu pidustus — EPMÜ aulas.

↓

Laupäeval, 16. novembril

kl. 20 — küünlavalgusõhtu mõnusa bigbändi muusikaga — TÜ kohvikus (Narva mnt. 27).

kl. 21—03 — ülemaja öödisko — TÜ klubis.

↓

Pühapäeval, 17. novembril

kl. 21 — lõpupidu «Popsidega» — TÜ klubis.

Piletilaat esmaspäeval, 11. ja teisipäeval, 12. novembril kl. 17—19 TÜ füüsikahoone fuajees. Laadal piletid odavamad, pärast kallimad!

EPMÜ klubi, TÜ klubi ja ülikooli kultuuriklubi.

'91

Taas sügis-päevadele!

On saanud kenaks tavaks, et nii kevadel kui sügisel kutsub ülikooli klubi kõiki tudengeid üheskoos aega veetma. Kevadpäevad on tavaliselt rohkem vabas õhus, lärmakamad ja linnarahvast kaasahaaravamad. Sügis kui nukker ja külm aastaaeg tingib mõningase vaoshoituse ning akadeemilise väljapeetuse. Nii ei ole selle sügise kavas ühtegi nn. läbu-üritust, kus end proletaarlase kombel purju võtta ja vastavalt sellele käituda.

✌✌✌

○ **Kolmapäeval kell 20 astuvad peahoone aulas üles neli meest «Vanemuise» ooperikoorist.** Margus Liivi, Endel Krooni, Peep Puisi ja Märt Jakobsoni ehk **ansambli «Viies ratas»** lauluvalik on mitmekesine — tõsisest lõbusani, omaloomingust klassikani, Pihkvamaalt Ameerikani.

Samal ajal juhib Narva maantee 27 kohvikus **salongiõhtut Jüri Jennsen.** Kohvik ei meenuta päevast söögikohta, kuulatakse Presley armastuslaule ja tantsitakse peotantse. Ära dressi selga pane!

Vabas riietuses võib aga minna ülikooli klubisse **kantripeole**, kus tantsuhimulisi on üles kütmas ansambel **«Beergrass»** pealinnast. Saadaval ka õlu.

○ **Neljapäeval** laulab, tantsib, teeb teisi mehi järgi ja räägib naljakaid lugusid **Narva maantee kohvikus näitleja Heino Seljamaa.** See on ühe mehe õhtu ja esineja on valmis vastama ka kõikidele küsimustele. Saab tantsida.

Kell 21 on aga leedid ja džentelmenid oodatud **kasiinosse,** mis asub ülikooli **klubis.** Mitte miski ei meenuta sellel õhtul tavapärast tudengimaja. Fuajees on ehtsad mänguautomaadid, millel võib võita kuni 9000 rubla. Samas on väljas ka äriinformatsioon ning mängupõrgu juht — kus ning mis kell midagi algab. Fuajeest vasakul asuvas saalis saab mängida piljardit ja arvutimänge. Suur saal on tantsulokaal, mille ühes nurgas on lauad kaarditagumiseks.

Mängupõrgu peremees **Sulev Ulp** kutsub kell 21.20 lavale orkestri «Kollane Allveelaev G», kes on lubanud ette mängida nii vana kui uue kasseti materjali. Tantsu vaheaegadel saab mängida totalisaatoril, osaleda oksjonil ning nautida tantsurevüüd. Baariruumi ees on püsti pandud pisut isepärane rulett, samas saab osta õnneloosi nimega «Sprint». Baaris on laialdane napsude valik.

Suitsuruum on hobimängude päralt. Muusikahuvilisi on ootamas suur valik kõiksugu muusikariistu, plaanis on moodustada isegi ansambel. Eneseturgutamiseks ja suitsetamisvastaseks propagandaks on kohal drenažöörid, hantlid ja võimlemismatt. Kasiino duširuumides peetakse veesõda, saab ka laevakesi ujutada ja muidu märga keskkonda nautida, sest avatud on saun koos massööriga. Kuiv veemäng ootab laevade pommitajaid.

Diskosaal on ununenud mängude päralt, igaüks võib ennast mõelda tagasi lapsepõlve, mil sai ohjeldamatult liivakooke mätsitud, keksukastis hüpatud ning jäätist limpsitud. Kõlavad «Entel-tenteli» lood ja onu Remuse jutud. Võib osaleda lastelaulude konkursil. Disko toimub tolle aja muusika järgi.

○ **Reedel astuvad klubis üles tudengibändid.** Kevadine lauluvõistlus oli n.-ö. vaikne — **elektripille** kasutavaid ansambleid tookord lavale ei lastud. Nüüd on vastupidi. Mida rohkem müra, seda parem.

○ **Laupäeval küünlavalgusõhtul Narva maantee kohvikus** saab lihtsalt istuda kokteiliklaasi taga ja tantsida **Harri Tarvo bigbändi** saatel.

Tühjaks võib end rabeleda **ülemaja öödiskol ülikooli klubis,** kus leili viskavad noored DJ-d. Nende 45-minutilised programmid alumises diskosaalis aitavad selgitada järelkasvu TÜ klubi senistele diskoritele. Üleval saalis on diskoripuldis vanad tegijad.

○ **Pühapäev on seekordse «Tudengisügise» viimane päev. Puhkpilliorkestri «Popsid»** abiga tehakse nädalale viisakas ja vaikne lõpp. Kaks neidu PEDA-kooli tantsujuhtide teiselt kursuselt teevad tantsuvaheajal kursusetööd, mille õnnestumisele oled palutud ka Sina. Nii nagu kõikidele teistelegi eespool nimetatud ettevõtmistele.

INGRID VEIDENBERG

✌✌✌

UT
TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehelatituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2351. Tiraaž 2000.
35 180

NR. 33 (1655)
REEDE,
15 . NOVEMBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- ÜLIKOOL JA ÄRI – 2. lk.
- KUNINGAS GUSTAV TARTUS – 2 lk.
- REKTORI PRESSI-KONVERENTS – 3. lk.
- ENÜS 80. JUUBEL – 3. lk.

TÜ valitsuses

❑ **Saksa kõrgkoolide rektorite nõukogult 5 milj. marka Balti riikidele**

❑ **Valitsus ei toetanud üliõpilaskonna liikmemaksu kinnipidamist**

Tartu Ülikooli Valitsuse koosolekut 12. novembril alustati jooksvate küsimuste arutelust. **Esmalt tutvustas akadeemik Mihhail Bronštein lepinguprojekti, mille sihiks on majandusõppe keskuse loomine Tartus.** Keskuse põhieesmärgiks on majandus–alase täienduskoolituse korraldamine. Kuna projekti üheks autoriks on prof. Rein Peterson Kanadast, Yorki Ülikoolist, siis loodetakse projekti finantseerimiseks toetust leida Kanada valitsuselt. Lepingupartnerid keskuse asutamisel oleksid TÜ, EPMÜ, Juhtimise Kõrgem Kool ja Tartu Kommertspank. Ülikooli valitsuses soovitati projekti juriidiliselt täpsustada ning selgelt määratleda kavandatava keskuse ja majandusteaduskonna vahekord.

Järgnevalt andis TÜ raamatukogu direktor Malle Ermel teada, et **Saksamaa kõrgkoolide rektorite nõukogu (Hochschulrekorenkonfereng) on eraldanud Balti riikide abistamiseks 5 miljonit marka.** Rahasumma on ette nähtud raamatute ja paljundustehnika soetamiseks. Saksamaalt saadetud kataloogide põhjal saab muretseda kirjandust, mis on müügil Saksamaa raamatukauplustes. Ajakirjade ettetellimine pole võimalik. Kataloogidega saab tutvuda raamatukogu komplekteerimisosakonnas, kõik kataloogid pole veel pärale jõudnud.

Seejärel kuulati dots. **Jaan Kõrgesaare aruannet Täienduskeskuse tööst.** Täienduskeskus on töötanud kui isemajandav allüksus, mille põhiülesandeks on koolitusürituste korraldamine. Osaletakse ka ühes rahvusvahelises täienduskoolituse programmis. Kuna TÜ–s on loodud ka Pedagoogikakeskus, siis täpsustasid keskuste juhatajad Jaan Kõrgesaar ja Mati Salundi omavahelist töö–jaotust.

Kolmandas päevakorrapunktis esitas **juriidilise osakonna juhataja Ester Zimmermann esimesele lugemisele kolme eeskirja** projektid:

— välisüliõpilaste kohta Tartu Ülikoolis,

— välismaal õppimisest, enesetäiendamisest ja töölesuunamisest,

— eksamite ja arvestuste sooritamise korrast.

Teaduskondadel paluti esitada juriidilisele osakonnale kirjalikud ettepanekud eeskirjaprojektide viimistlemiseks.

Neljandaks tutvustas **välissuhete osakonna juhataja Riina Laidvee Rootsi Instituudi stipendiaatide kandidaate.** Stipendiumitaotlusi vahendab Eesti haridusministeerium, Tartu Ülikoolil on palutud esitada 6 kandidaati. TÜ Valitsus volitas rektorit läbi vaatama teaduskondade poolt esitatud taotlused.

Viimase päevakorrapunktina kõneles prorektor Vello Peedimaa TÜ ehitustegevuse plaanidest 1992. aastal.

Lõpetuseks oli arutusel TÜ Üliõpilaskonna Edustuse taotlus ülikooli rektorile üliõpilaskonna liikmemaksu kinnipidamiseks stipendiumist. Ülikooli valitsus seda ettepanekut ei toetanud.

URMAS AUNIN

ÜLIÕPILASKONNA MAKSUST:

Ülikooli valitsuse koosolekul tõstatas rektor küsimuse üliõpilaskonna liikmemaksu ülekandmisest üliõpilaskonna arvele automaatse mahaarvestusega novembri sotsiaalstipendiumist. Üliõpilaskonna esindajalt päriti aru, kas ja milliseid negatiivseid reaktsioone on sellise ettepanek tekitanud. Üliõpilaskonna valitsuse esimees Kaarel Tarand selgitas, et tõepoolest on mõningaid protestiavaldusi laekunud, kuid tegemist on üldjuhul teadmatusega, milleks raha kulutatakse, ning pärast põhjalikke selgitusi on üliõpilased üldisest kasust aru saanud.

Kohalviibivad dekaanid andsid teada, et ka nende poole on pöördutud kurtmisega, et üliõpilaskonna funktsionärid teevad oma organisatsiooni liikmetele liiga, mistõttu dekaanid jäid ettepandud maksukogumise viisi suhtes eitavale seisukohale.

Taas kerkis üles küsimus sundlikust liikmeksolekust, mis sätestatud TÜ Nõukogu poolt kinnitanud üliõpilaskonna põhikirjas. Dekaanid, vaatamata sellele, et nad ise põhikirja sellisel kujul on kinnitatud, tõdesid, et sunduslik organisatsiooni kuulumine on ebademokraatlik ning üliõpilaskonna valitsuse seisukohad neid ümber ei veennud. Nii otsustas TÜ valitsus stipendiumist liikmemaksu mitte kinni pidada. Sellega on enam kui kuu aega kestnud ärevusel lõpp.

Üliõpilaskonna kui organisatsiooni ette seab see otsus terve hulga eksistentsiaalseid probleeme. Üliõpilaskonna valitsus jõudis oma koosolekul järeldusele, et sel viisil edasi eksisteerida ei saa, selleks, et üliõpilaste hüvanguks midagi korda saata, on vaja teatud kapitali. Kuna tehniliselt lihtsaim variant leiti ülikooli valitsuses kõlbmatu olevat, tuleb minna keerukamat teed pidi, see tähendab, et igaühel on võimalik liikmemaks tasuda üliõpilaskonna kontoris vana kohviku peal kas isiklikult või kursuse kaupa, vastavalt soovile.

Igal juhul hakatakse teenindama vaid liikmemaksu tasunuid ja seda juba alates esmaspäevast. Küsimust, mis selle eest siis ka saab, on nii pikalt ja põhjalikult seletatud, et pole seda põhjust enam korrata. Kellel peaks veel küsimusi tekkima, on lahkesti palutud ja saab ammendava vastuse iga päev kella 11–st 15–ni üliõpilaskonna valitsusest kus võib ühtlasi ka veenduda, et väitele, justkui nende uute komsomolifunktsionäridega pole mõtet millestki rääkida, ei ole alust. Meeldivate kohtumisteni.

KAAREL TARAND

ÜLIÕPILASKONNA MÕTTEKUSEST VÕI TÜHISUSEST

Seoses uute üliõpilaspiletite ja üliõpilaskonna liikmemaksu tasumisega on taas päevakorda kerkinud küsimus üliõpilaskonna kui sellise mõttest. Kaugemalseisjale jääb tihti arusaamatuks üliõpilaskonna kui organiseeritud ühiskonnastruktuuri otstarve. Seetõttu püüan asjassepühendatuna kõik uuesti algusest peale ära rääkida ning ärgu pahandagu need, kellele kogu järgnevas tekstis midagi uut ega huvitavat pole. Ning palun mind mitte süüdistada oma hänna kergitamises.

* * *

Räägitagu

üliõpilaste komsomoliorganisatsioonist ja ametiühingust mis tahes, kõigi surmapattude kõrval oli neil siiski süsteemi hammasrattakesena ka oma positiivne roll, eriti ametiühingul. Et need struktuurid uute tuultepoolt laiali puhuti, tekkis arvestatav tühimik, mis tuli täita kvalitatiivselt uue sisuga, sest nii banaalsena kui see ka ei kõla — loodus ei salli tühja kohta. Ametiühingu põhifunktsioon oli ebaõiglases ühiskondlikus jaotussüsteemis igasuguste materiaalsete hüvede jagamine. Kui õiglaselt see käis, on eraldi teema, jääb aga faktiks, et ühiskond üleöö ei muutu ja ametiühingu likvideerimise järel pidi keegi selle ülesanded üle võtma. Eriline rõõm selle mitteloomingulise töö tegemine just pole.

See kõik pole aga sugugi põhiline. Üliõpilaskonna organiseerimine lähtus peamiselt tõdemusest, et üliõpilased kui eraldiseisev ja küllalt selgete erihuvidega sotsiaalne grupp vajab kindlakujulist väljundit oma huvide kaitseks. Tekkiv üpris vaesepõhjaline rahaühiskond ei paku majanduslikku kindlust kellelegi, eriti mitte üliõpilastele, keda põhjendatult riskigrupiks nimetatakse. Ja et keegi midagi kandikul kätte ei too, peaks ka igaühele selge olema.

Lisaks majanduslikele huvidele on küsimus siiski Eesti ühiskonna tulevikus tervikuna. Arenenud ühiskonna mõõdupuuks on see, millist tähelepanu pööratakse haridusele ja koolitusele, väljenduseks näiteks kasvõi üliõpilaste suhtarv rahvastikust. Teine ja tähtsam pool on muidugi hariduse sisu — kvaliteet. Ning on kurb tõde, et mida vanem on inimene, seda vähem on ta aldis reformidele. Nii ka ülikoolis. Seepärast lasub küllalt suur rõhk haridusreformis üliõpilastel. Nemad peavad teadma, mida neile tulevikus vaja on ja selle ka välja nõudma. On selge, et organiseerimatul kujul seda teha ei saa.

Kõik need proosalised põhjused tegid üliõpilaskonna

uuel viisil organiseerimise

möödapääsmatuks. Praktikas väljendus see üliõpilasparlamendi valimistes möödunud detsembris. Et selleks oli objektiivne vajadus, näitab ilmekalt tõik, et peaaegu kõigis Eesti kõrgkoolides jõuti iseseisvalt sama tõe tajumiseni (ja valimisteni) samal ajal. Ma ei hakka pikalt kirjeldama sünnivalusid ja kasvuraskusi, tänaseks võib öelda, et kindlad ja töötavad struktuurid on välja kujunenud ja jalad tugevasti maas.

Need struktuurid on **25–liikmeline edustus** (selle algsest koosseisust on vahetunud erinevatel põhjustel 10 inimest) ja **kuni 13–liikmeline valitsus** (praeguses koosseisus 6 liiget). Tähtsaim on, et meiega arvestatakse ja seda isegi nii kaugel ja kõrgel nagu Tallinnas Eesti Teaduste Akadeemias, kus ülikooli ja akadeemia omavahelises käevääanamises üliõpilaskonna soovid ülikooli kasuks küllalt mõjukaks argumendiks on osutunud. Ja mis kummaline — isegi majandusmurede käes vaevlev riigivalitsus on meie olemasolu teadvustanud ning leidnud aega meile tähelepanu pöörata, ehkki mitte meid igakülgselt rahuldaval viisil. Rääkimata siis ülikoolist, kus meid igal tasandil võrdväärse koostööpartnerina arvestatakse ja seda ka eriarvamuste puhul.

Kuid pöördugem tagasi konkreetse küsimuse juurde, mida igal maksumaksjal on õigus esitada —

millist käegakatsutavat kasu

ta meie eksistentsist ikkagi saab. Tõepoolest, nullist alustanult on võimatu kohe pudrumägesid pakkuda. Ja võib hinges teatud kibedust tunda, et mitte praegused, vaid alles tulevased üliõpilased neid täna vaevaga loodavaid hüvesid nautida saavad. Kuid see on objektiivne paratamatus, mille vastu ei saa. Teel normaalse ühiskonna poole saab üliõpilaskond, eriti tema tööorganid, üha uusi ülesandeid. Lähiaegadel tähendab see ainuisikulist vastutust üliõpilaste sotsiaalse heaolu eest. Funktsioonide ümberjaotumise tõttu ei ole ülikool enam huvitatud selle küsimusteringiga tegelemisest. On täiesti põhjendatud, et ülikool tegeleb teaduse ja haridusega, hoolekandega aga üliõpilaskond ise. See on: nii peavarju kui kõhutäie organiseerimine, inimväärse elu tagamine.

Peab valmis olema selleks, et ühel heal päeval antakse üliõpilastele nii ühiselamud kui sööklad — majandage ise. See on loomulik ja nii käib see igal pool normaalses maailmas. Alustamisjärgus olevast majandustegevusest on täna detailselt veel vara rääkida — ikkagi ärisaladused enneköike. Aga juba uueks aastaks, mis polegi teab kui kaugel, loodame üht–teist pakkuda. Nii et: veel pisut kannatust.

Ja veel. Inimühiskond juba on kord selline, et puhta altruismi ja fanaatilise eneseohverduse najal ta püsti ei püsi. Seega, **iga asja eest tuleb maksta.** See on ka vastuseks küsimusele ja nurinale, et miks need tüübid seal edustuses endale palka maksavad. Kurb paratamatus. Ning siinkohal on sobiv rõhutada: armsad üliõpilaskonna liikmed — teie valitud esindajad ei kasuta teie raha orgiate korraldamiseks ega joo seda niisama maha. Varem või hiljem leiab see tee teie taskutesse tagasi ja on ehk isegi intresse kandnud. Nii et, andke meile andeks, et teile head soovitakse ja me seda kõike päris tasuta teha ei suuda ega oska. Püüame igast oma sammust alati aru anda ning katsume kõike, mida teeme, teha ausalt ja avalikult. Igaühe ideed on alati teretulnud, samuti konstruktiivne kriitika. Alati ei suuda üksi välja mõelda, kuidas on kõige parem ja kasulikum ning tagantjärele tarkusest on vähe abi. Kõige eelnenu kokkuvõtteks, ehkki see võib–olla liiga pretensioonikana kõlab, on tõdemus, et nagu ülikool ilma üliõpilasteta eksisteerida ei saa, nii ka üliõpilased, ühiskonna tulevane vaimne koorekiht, ilma organiseeritud struktuurideta. Ühesõnaga — esindatus on vältimatu, et karmis olelusvõitluses ellu jääda.

Lootuses, et igaüks on üldise kasu nimel valmis ajutiselt püksirihma pingutama.

KAAREL TARAND, TÜ Valitsuse esimees

PALGAD JA AMETIÜHING

Tartu Ülikooli Ametiühingukomitee loeb oma tegevuse üheks põhiülesandeks ametiühinguliikmete huvide kaitsmist eeskätt võitluses ülikooli töötajate tööpanust arvestavate palkade eest. Tartu Ülikooli Ametiühingukomitee poolt 1990. a. algul algatatud ning tema initsiatiivil ja aktiivsel osavõtul **Eesti Kõrgkoolide Ametiühingute Liidu (EKAL)** «Universitas» kaudu realiseeritud palgavõitlus on teistkordselt vilja kandnud. TÜAÜ komitee palgakomisjoni esimees prof. O. Raju ning TÜAÜ aseesimees dots. K. Meiesaar osalesid nii vabariigi riigieelarveliste asutuste töötajate palgareformi ettevalmistamisel kui ka haridusministeeriumi poolt moodustatud palgareformi komisjoni töös, aga ka TÜ valitsuse ning selle eelarvekomisjoni töös, mis oli seotud uute palkade rakendamisega ülikoolis.

EKAL «Universitas» tegi ka omapoolse ettepaneku elukalliduse tõusu kompenseerimiseks, mis baseerus nn. koefitsientide süsteemil ning tähendas seda, et minimaalpalga tõstmise järgselt tõuseksid proportsionaalselt ka kõigi ülejäänud palgaastmete palgad. See ettepanek ei leidnud paraku aktsepteerimist.

TÜAÜ komitee 5. nov. 1991. a. koosolekul arutati TÜAÜ palgakomisjoni töökavasid lähiperioodiks. Leiti, et on tarvis tutvustada TÜ töötajatele **EV Valitsuse 3. okt. 1991. a. määruses nr. 203** ettenähtud elukalliduse tõusu kompenseerimise mehhanismi. Seega, kui käesoleval ajal on minimaalpalga suuruseks 200 rbl., siis valitsuse poolselt toimub elukalliduse tõusu kompenseerimine riigieelarveliste asutuste töötajate palkade reguleerimise kaudu alles koos uue kõrgema minimaalpalga kehtestamisega. Uues äsjakehtestatud 55–astmelises palgaskaalas tähendab see seda, et 1.—41. astme palk korrigeeritakse järgmiselt:

$$A_2 = A_1 \cdot (1 + 0{,}01\Delta K),$$

kus A_1 — astmejärgne palk enne minimaalpalga tõstmist;

A_2 — astmejärgne palk pärast minimaalpalga tõstmist;

Δ — minimaalpalga juurdekasv protsentides;

K — korrektiivkoefitsient.

Korrektiivkoefitsiendi K väärtused asuvad vahemikus 0,5 kuni 1,0, kusjuures 1. palgaastmele vastab koefitsient 1,0 ja 41. palgaastmele koefitsient 0,5. Iga järgmise palgaastme korrektiivkoefitsient on seega 0,0125 võrra väiksem eelmise astme korrektiivkoefitsiendist.

42.—55. palgaastme korrigeeritud palgad leitakse senisele palgale 41. astme palgatõusu absoluutsuuruse lisamisega.

Seega näiteks minimaalpalga tõusul 200 rublalt 300 rublani, ehk 50%, saame näiteks praegu 23. astme järgi 865 rbl. palka saava nooremteaduri uueks palgaks $A_2 = 865(1+0{,}01 \cdot 50 \cdot 0{,}725) = 865 \cdot 1{,}3625 = 1179$ **rbl.**

Järelikult minimaalpalga 50%–lise tõusu korral suureneb 23. astme palk 36,25% võrra, 41. astme palk aga 25% võrra.

AÜ komitee leidis, et palgakomisjon peab EKAL «Universitase» kaudu avaldama valitsusele survet minimaalpalga tõstmiseks, kuna käesoleval ajal ei võimalda ka äsjasaavutatud uued palgad inflatsiooniga ja elukalliduse tõusuga sammu pidada.

Otsustati tutvuda elukalliduse tõusu kompenseerimise mehhanismiga, mida kasutatakse või on kasutatud teistes riikides, töötamaks välja omapoolset alternatiivvarianti, mis oleks kasulik ülikooli töötajatele. Palgakomisjon viib selle aasta lõpuks läbi kahe viimase palgatõstmise võrdleva statistilise analüüsi ning tutvustab saadud tulemusi TÜ ajalehe kaudu kõigile töötajaile.

Komisjon jälgib, et TÜ töötajate palgad ei oleks madalamad EV haridusministri käskkirjaga kehtestatuist.

KERSTI MEIESAAR

Ülikool ja äri

Viimase poole aasta jooksul on TÜ osalenud kolmel kommertsnäitusel: «Neurokirurgia 91», «INNO–EST»ja Äri — 91».

«Neurokirurgia 91» oli 23.—28. juunil Moskvas Euroopa neurokirurgide kongressi juures. Seal eksponeeriti MONITORFÜSIOGRAAFI (biofüüsika labor), MÜOTONOMEETRIT (EPL), SPONDÜLODEESI PLAATE kaelalülide fikseerimiseks (neuroloogia ja neurokirurgia kat.), ULTRAHELIASPIRAATORIT (oftalmoloogia ja otorinolarüngoloogia kat.).

Näitusel «INNO–EST» Kotkas 21. ja 22. septembril tutvustati MOLEKULIMUDELEID (ÜMPI), RÖNTGENKONTRASTAINEID (radioloogia ja röntgenoloogia kat.), ELEKTROKEEMILISI ANALÜSAATOREID (anorgaanilise keemia kat.), TERMOLUMINESTSENTSDETEKTOREID JA TERMOLUMINOFOORE (analüütilise keemia kat.), LASERITE VALGUSJUHTMEID (üldfüüsika kat., koop. «Optimist»).

8.—10. oktoobrini Tartus näitusel «Äri—91» olid ülikooli stendis MÜOTONOMEETER, ULTRAHELIASPIRAATOR ja KÕRGSAGEDUSLIK KOPSUVENTILAATOR (otorinolarüngoloogia), ELEKTROKEEMILISED ANALÜSAATORID, TERMOLUMINESTSENTSDETEK - TORID ja TERMOLUMINOFOORID, LASERITE OPTILISED SEADMED.

Omaette stendi üüris viimati nimetatud näitusel teadus–tootmiskeskus «Optika», kes pakkus täppisoptikat, kvarts– ja klaaskiudu, laserite optilisi seadmeid, optilisi katteid ja tarbekaubaks optilisi sihikuid, prille, kaitseprille, luupe.

❑ ❑ ❑

Kõigil näitustel on reklaamitud ka vastava temaatikaga teisi tooteid ning koostatud ja paljundatud reklaamlehti. Patendigrupi kaasabil on valmistatud üle 50 erineva reklaamteksti inglise, vene, soome ja eesti keeles.

Tõsist huvi ja ostusoove on avaldatud kõigi TÜ eksponaatide kohta. On sõlmitud palju kasulikke kontakte. Konkreetsete ostulepinguteni on kohapeal jõutud siiski vähem. Teadusmahukas toodang on kallis ja seda ei tellita kiirustades. Peamiselt soovitakse kohe sõlmida lepinguid tarbekauba või odavate toodete otsimiseks. Seda kinnitab ka «Optika» kogemus. Lisaks kohalikele soovivad nende tarbekaupu osta ka Soome ja Rootsi kaubandusorganisatsioonid. Teadusoptikat tellitakse tunduvalt vähem. «Optika» on seisukohal, et teadustoodangut valmistaval väikeettevõttel on kasulik toota oma spetsiifikale vastavat tarbekaupa, hoidmaks firmat tasemel, mis võimaldaks tal kvaliteetselt täita ka keerukaid ja unikaalseid tellimusi. Kolm päeva ärinäitusel andis neilegi palju mõtteid ja uusi plaane. Praegu jätkub «Optikal» nii tööjõudu kui ka materjali, et täita kõik tellimused.

Milleks ja kas üldse teadlased peavad tegelema äriga?

Oleme harjunud seda sõna teadusest väga kaugeks pidama. Selline suhtumine oli omane varem ka paljudele Euroopa riikide teadlastele. Viimase kümne–viieteistkümne aasta jooksul on vähemalt mitmete Rootsi ärimeeste sõnul teadlased üha rohkem hakanud mõistma rakendusteaduste ja tihedate ärisidemete vajadust. Teadus ja turg võivad olla ja peavadki olema ühendatud. Turg näitab kõige paremini, millises suunas tuleks teadlastel töötada, eriti meie praeguses majandusolukorras, kus riik ei jõua ja tõenäoliselt ei peagi ülal pidama kogu teadust.

Tuleb leida mitmesuguseid võimalusi teaduse tasuvuse tagamiseks. Ja mitte ainult. Teadusmahukas toodang peab aitama rikkaks saada nii Eesti teadlastel kui ka Eesti riigil, et sellesamal riigil oleks vahendeid, mida investeerida näiteks teadusse. Eeldusi me ju arvame selleks olevat. Paljudel erialadel on pagasiks mitmekümneaastane tõsine uurimistöö, millele nüüd tuleks leida väljund vajalike konkreetsete toodetena.

Veel ühe Rootsi ärimehe, eestlase **I. Roostali** mõte TÜ näituseekspositsiooni juures (Skapa–messil Rootsis): raske on praegusel ajal midagi tõelisel uut välja mõelda ja valmis teha. Aga niisama raske ja suurt tööd nõudev on leida uuele tootele ostjat. See kehtib ka teadustoodangu kohta. Turu uurimine ja ostja leidmine on meie jaoks uus töölõik ja seda ei tohi alahinnata. Õppust võib võtta Läänemaa riikidest ja kasutada ka oma teadussaavutustele turu leidmiseks Läänes kogenud vahendajate abi. **On vaja teada, KUIDAS, KELLELE ja MILLIST toodet, ideed jne. on mõtet pakkuda.**

Näitusel «Äri–91» viibisid külalistena Tartu sõpruslinnade kaubandus–tööstuskodade esindajad Hollandist, Rootsist ja Soomest. G. Tidell Uppsalast tundis huvi TÜ meditsiiniaparatuuri vastu ja külastas Tartu kliinikuid. Deventeri Kaubandus–Tööstuskoja tegevdirektor **F. Sijbrandij** huvitus kogu TÜ ekspositsioonist. Ta võttis kaasa hulga meiepoolseid koostöövõttepanekuid ja TÜ toodete reklaame. Temal on sidemed mitme Hollandi ülikooli ja teadusasutusega ning ettevõttega, kes soovivad informatsiooni meil tehtavast seoses võimalike koostöökavadega.

Mõttevahetusest G. Tidelli, F. Sijbrandij ja tema kolleegi D. Achtereektega selgus, et neil tegutseb ülikoolide juures mitmeid väikeettevõtteid, mida juhendavad või juhatavad tuntud teadlased ja kus kõrvuti teaduritega on tööl palju üliõpilasi. Seda peetakse kasulikuks mõlemale poolele. Ühelt poolt hoolitseb teaduskoolkond ja tema ideid teostav ettevõte oma järelkasvu eest, teiselt poolt leiavad üliõpilased endale meelepärase ja kasuliku teenimisvõimaluse, pärast lõpetamist võib–olla ka töökoha.

Suuremad firmad aga on ise huvitatud oma toodangu pidevast täiustamisest ja uuendamisest ning otsivad ise teadlastega kontakti. Firmadele teevad mitmesuguste lepingute alusel kaastööd ülikoolide õppejõud–teadurid või on firmadel enda juurde asutatud teaduslaborid.

* * *

Et meie ettevõtted, eriti aparaadiehituses, pole veel aktiivselt uusi ideid sunnitud otsima, **tuleb ülikoolil endal reklaamida oma teadustöid ja nende rakendamise võimalusi.**

Üksikud katseeksemplarid on tõenäoliselt kasulik valmistada ikkagi ülikooli väikeettevõtetes, aktsiaseltsides vm. tootmisüksustes. Samal ajal katsetootmisega tuleks aga mõelda juba toote disainile, reklaamile, turu uurimisele, et valmistada just sellist toodet, mis vastab kõige paremini turu nõudmisele.

Siin on suureks abiks kommertsnäitused, eriti erialanäitused, kus saab suhelda huvilistega, saades ise ideid tööde jätkamiseks ja toote parandamiseks ning nende vastavusse viimiseks võimalike ostjate soovidega. Dots. A. Vain, dots. M. Kull, meditsiinidoktor R.–H. Mikelsaar, prof. E. Kuus, A. Jaagosild, H. Kruuv, M. Kerikmäe, V. Reeben, J. Talts, L. Humal jt., kes TÜ stendis sellistel näitustel on oma töid tutvustanud, on saanud sealt palju kasulikke kontakte ja häid mõtteid, samuti tellimusi. Siinjuures on meeldiv tänada nimetatuid ja kõiki teisi, kes pole pidanud paljuks vaeva näituse ettevalmistamisel ja pingelist tööd näituse lahtioleku ajal.

Seeriaviisiline tootmine ülikooli juures on mõeldav siis, kui on teada, et nõudlus on kindlasti olemas, kuid see pole kuigi suur (nt. teadusaparatuur jms.). Teine võimalus on **müüa hoopis idee koos katsetootmises kontrollitud** *know–haw*'ga mõnele suuremale ettevõttele (nt. laiema kasutusalaga mõõteriistad, meditsiiniaparatuur haiglatele või arstikabinettidele jne.). Ja see suurem ettevõte võiks olla ka välisfirma.

Head ideed ja oskusteave on teatavasti turumajanduses kõrges hinnas, aga neid peab oskama välja pakkuda ja õiget hinda küsida. Siinjuures tekivad küsimused autorikaitsest, patentimisest, litsentsimüügist ja võimalikest lepingutest, aga see on pikem teema.

Ka ideede reklaamiks ja võimaliku tootja leidmiseks sobivad hästi kommertsnäitused. Igal juhul on vähe sellest, kui eksponaat on vaatamiseks välja pandud. Kindlasti peab olema kohal mõni autor või kontaktisik, kes on volitatud läbirääkimisteks, tutvustab eksponaati, ühtlasi aga otsib ise aktiivselt kontakti näitusel osalevate firmade ja vajalike külastajatega. Et me oleme Läänele uus partner, tekib kindlasti küsimus ideede usaldatavusest. Selleks ongi vaja näidata töötavat eksponaati, vajadusel leppida kokku ühiskatsetusteks või anda näidis protokolli alusel teatud ajaks katsetusteks potentsiaalsele tellijale. Samuti on vaja tõestada toote juriidilist laitmatust (patendikaitse jne.).

Näitusekülastajate olemasolu eest tuleb lisaks näitusekorraldajatele hoolitseda ka eksponendil endal. Võiks välja saata kutsed vajalikele ettevõtetele, võimalikele koostööpartneritele ja tellijatele. Kutsega võiks kaasneda reklaam, mida sel näitusel pakutakse ja millist koostööd oodatakse.

❑ ❑ ❑

Jätkuna näitusele «Rakenduslikke ideid Tartu Ülikoolilt» (EPL–i saalis 1989. a. kevadel) on kavas **1992. aasta märtsis** korraldada Tartu uues näitusehallis **ülikooli teadustööd reklaamiv suurem näitus.** Samuti on plaanis kutsuda sinna osalema teisi Tartu ja Lõuna–Eesti teadusasutusi ja võib–olla ka teadusmahukat toodangut pakkuvaid ettevõtteid. Sellest näitusest lähemalt mõnes järgmises «UT–s». Kõik ideed näituse korraldamiseks on oodatud **patendigrupis tel. 35 294** või kirjalikult kantselei kaudu. Patendigrupi uus asukoht **on Narva mnt. 6, tuba 203.** Samas saab konsultatsiooni reklaamlehtede koostamiseks.

LEENI UBA

GUSTAV TARTUS JA KOGUNI KORSTNAS

Rootsi kuningas Gustav II Adolf on aegade jooksul Tartus end mitmeti ilmutanud. 1928. aastal toodi ta siia pronksi valatuna, kuus aastakümmet hiljem mätsiti lumme. Nüüd oodatakse teda taas.

Keelemees J. M. Eiseni järgi olla Gustav II Adolf elusanagi mitmel korral Eestis käinud. Lapsena oli ta Eestis isa Karl IX 1601. ja 1602. aasta sõjaretke ajal. Kuningana külastas ta esimest korda Eestit aastail 1614 ja 1615. Aastal 1621 kandunud torm Riiga purjetava Gustav Adolfi Pärnu randa. Taas viibinud kuningas Eestis 1626. aasta talvel, muuhulgas peatunud ka Tartus tutvumaks äsja Rootsi valitsuse alla langenud linna oludega. Ta lasknud siin linnamüüri parandada ja organiseerinud koos oma väeülema ja usaldusaluse krahv Axel Oxenstiernaga sõjaväe varustamist. See sundinud kuningat ennastki ratsaretke ette võtma. Samal ajal jätkus sõjategevus Poolaga ja Lõuna–Eestis hulkunud arvukalt poolakaid.

Vaenlasi nähes püüdsid Võndu toiduaineid muretsema läinud krahv ja kuningas kaitsvasse linna tagasi pöörduda, kuid Gustav jäi poolakate küüsi.

Nagu korralikus rahvajutus ikka, leidus siiski abi ja kuningat ära tundmata aitas võõrast üks Võnnu–lähedase karjamõisa rentnikust talupoeg.

Kuidas siis? J. M. Eiseni sõnastuses on lugu järgmine: «Kuningas viidi roovi alla. Kole laia maoga korsten seisis siin, paksude müüridega, mis katuse harja all alles päris korstna nägu hakkas näitama. Koguni vähe valgust paistis ülevalt siia roovi alla. Seinad olivad suitsust täiesti mustunud.

Roovi all nurgas avas peremees kasti, võttis kastist kõiest redeli ja viskas redeli ühe otsa ülesse kõrgele tugeva raudkonksu otsa.

Kuningas vaatas imetledes peremehe tegu pealt.

«Nüüd ronige ülesse!» ütles peremees.

«Korstnasse?»

«Korstnasse näh! Seal, kus redel otsa lõpeb on korstna sees auk, nii suur, et inimene parajalt pääseb läbi pugema. Sinna auku pugege, sealt leiate varjupaiga. Sealt ei leia ükski türklane ega poolakas teid üles.»

Mis kuningal üle jäi. Pugeski mantelkorstna õnarusse. Sellele käinud veel raudsed trellid ette, et alt korstnasse vaadates midagi näha ei oleks, ja välisseinast õhu saamiseks käinud mõned kividki korstnast välja.

Poola väesalk saabunud peagi. Nõudnud eemalt nähtud rootslast, keda ei leitud. Seepeale võetud sahvrist liha, mida küpsetama asuti ja kõrvale keedetud leent. Kuigi mugav Gustavil korstnas muidugi polnud.

Kuid nagu ikka saabus viimasel hetkel abisalk koos krahv Oxenstiernaga. Poolakad löödi põgenema. Vabandavale talumehele, kes uut valitsejat polnud ära tundnud, kinkinud kuningas talu. Ustav krahv saanud enesele Ahja, Haaslava ja Kastre mõisad. Poolakad lubanud Gustav aga «korstnasse ajada.»

Vähemalt ühes faktis on antud jutus tõesti tõde taga. Poolakad «jõudsid peagi korstnasse» ja Eestis algas «hea Rootsi aeg» ning Gustav II Adolf kirjutas seetõttu kuus aastat hiljem alla Tartu ülikooli asutamisaktile.

KATI RAIK,
teabetalitus

Arvuti võiks olla juba niisama tavaline töövahend, nagu on kirjutusmasin

Arvutitega ei ole ma ise rohkem kokku puutunud, kui ülikooli saabunud arvutitest uudiste kirjutamine ning nüüd trükikojas ka meie ajalehe tegemist vaadates. Koos teabetalituse juhataja URMAS AUNINIGA käisime ülikooli arvutimaailma uurimas arvutuskeskuse juhataja JÜRI TAPFERI juures. Tema on ka TÜ valitsuse juures arvutustehnika komplekteerimisega tegeleva komisjoni koosseisus.

❑ Arvuti on vist muutumas igapäevaseks nähtuseks. Kuidas iseloomustate praegust seisu?

Sügis algas suhteliselt rahulikult. Kvalitatiivne hüpe toimus selle aasta alguses, kui saime Tartu Ülikooli Fondilt Kanadas sada arvutit. Tänu neile võisime sisustada kuus arvutiklassi. Need on nüüd olemas füüsikahoones, majandusteaduskonna majas, Vanemuise 46, arvutuskeskuses ja EPA–lt saadud Laia tänava majas ka, kui selles remont valmis saab. Raamatukogus on arvutiklass nii õppetööks kui ka kõigile raamatukogu kasutajaile. Sellega on tunniplaanilise õppetöö jaoks suurem osa arvuteid olemas ning päeva teisel poolel on klassid avatud individuaalkasutajaile.

❑ Mismoodi arvutiklasside kasutamist üldse korraldatakse?

Arvutiklasside kasutamist korraldab ja neis hoiab korda informaatika kabinet. Tehniline hooldus on arvutuskeskuse vastavalt grupilt.

Sügise algus möödus tõepoolest rahulikult. Arvutita on küll veel piisavalt allüksusi, osa neist jäi ilma eelmisel korral, osa avastab alles nüüd, et hädasti on arvutit vaja.

Lisaks TÜ Fondi annetusele on ülikool ostnud arvutustehnikat ka oma siinkäibiva raha eest. Põhiliselt on ju ostetud kateedritesse antud arvutitele lisaseadmeid, kõvakettaseadmeid ja printereid. Nii laienes tunduvalt nende kasutamisvõimalus.

❑ Sada arvutit korraga oli suur aunetus. On ju olnud ka väiksemaid kingitusi?

Palju oleme saanud n.–ö. juhuslikult. Ikka nii, et kui meie inimesed välismaal käivad, tutvusi loovad ja arvutivajaduse selgeks suudavad teha. Ühe arvuti saime Saksamaalt teabetalitusele, samuti paar tükki Kuopio Ülikoolist. Annetatakse mitte ainult arvuteid, vaid ka muud tehnikat.

Väga täpset ülevaadet selle kohta, kus mida kui palju on, ei oskagi enam öelda.

Juhtub ka nii, et kõige paremate soovidega saadetised pole meie jaoks alati kõige õnnestunumad. Praegugi seisavad ühed spetsiaalsed miniarvutid, mida meie tingimustes ei ole mõistlik kasutama hakata.

Üldiselt peaks enne annetuse teelesaamist ikka järele pärima, mida see endast kujutab. Kingitus peaks ikka asja eest minema. On vaja kaasaegseid arvuteid (ka muud tehnikat), et jätkata koostööd teiste maade kolleegidega.

❑ Nüüd tuleks arvutid omavahel suhtlema panna?

Mõtlete arvutivõrku? Jah, loomulikult on meie eesmärgiks ülikooli arvutivõrgu loomine. Isegi Eestis on juba mitmes ettevõttes lokaalsed arvutivõrgud käigus. Ammugi peaks olema arvutivõrk ka ülikoolis, et korraldada oma tegevust ja õpetada töötama reaalsel arvutivõrgul.

Siin on rida probleeme. Põhiliselt mitte niivõrd vastavate arvutite puudumine, kui just Tartu sidevõrgu armetus. Ülikooli hooned paiknevad mööda linna laiali ja me peame kasutama telefonivõrku, mis aga ei vaja kommentaare.

Õpetamiseks on siiski plaanid tehtud. Arvutuskeskuse töötajad on ka juba saanud siin kogemusi ühe arvutiklassi võrguklassiks organiseerimisel. Selle võrgu andis meile kasutada Rootsi koostööpartner.

On veel eriotstarbelised arvutivõrgud näiteks raamatukogude tarbeks. Siin oleks küll õigem omandada kogu infotöötlemissüsteem (nii riist– kui tarkvara) komplekssselt, sest see tuleb lõpuks odavam kui uuesti jalgratast leiutama hakata.

❑ Millised on viimased uudised?

Tulevikku võib vaadata rõõmuga, sest Tartu Ülikooli Fond tegutseb ja tahab ka edasi tegutseda (vt. 25. oktoobri «UT–s» ilmunud koostööprotokolli — toim.). Loodame koostööst tõhusat täiendust.

Ajakirjandusüliõpilased tegid arvutiga tutvust 1989. aastal rahvusülikooli juubelipäevil teabetalituses.
A.JOALA foto

Samuti tuli hiljuti pakkumine Uppsalast mitmekümne personaalarvuti annetamiseks. Need on küll tagasihoidlikuma konfiguratsiooniga, aga õpetamiseks ja tekstitöötluseks kõlbavad väga hästi. Loodame vaid Laia tänava ruumide kiiremat käikuandmist, et arvutiklassid sisse seada.

VARJE SOOTAK

REKTOR PROF. JÜRI KÄRNER: ÜLIKOOL PEAB OLEMA EESTI RIIGI TEENISTUSES

«Tartu Ülikool peab olema Eesti riigi teenistuses,» ütles ülikooli rektor professor Jüri Kärner kohtumisel ajakirjandustudengitega. Prof. Kärneri sõnade kohaselt on ka Tartu Ülikoolis üleminekuperiood ning valida on kaks arenguteed: Humboldti ülikool ning Ameerika ülikool.

«Humboldti Ülikool on olnud seni tüüpiliseks Euroopas,» ütles prof. Kärner, «ning seal tegeletakse ainult teadusega. Seda tüüpi ülikool on vaba välismõjudest. Ameerika ülikool arendab aga teadust ühiskonna huvides ning koolitab välja spetsialiste».

Prof. Kärner sõnas, et Eesti riik vajab praegu ülikooli, mis oleks eesti rahva teenistuses. Seega sobib ülikoolile praegu **ameerika arengutüüp.**

«Ülikool peab muutuma professorikeskseks,» ütles rektor prof. Kärner, «kõigepealt tuleb otsustada, mida õpetada ja kes õpetab.» Hr. Kärneri sõnade kohaselt pole professorid seni õppetöö tulemuste eest vastutanud, kuid nüüd peavad hakkama seda tegema.

Rektor prof. Jüri Kärner ütles veel, et iga päev sünnib teaduses midagi uut ning iga õppejõud peab andma edasi uusimaid andmeid oma teadvusest. «Inimene peab saama ülikoolist tõuke õppida eluaeg. Muidu ülikool mandub,» ütles prof. Jüri Kärner.

Küsimusele, mis muutub teadustöös, vastas prof. Kärner: «Peatselt võetakse vastu Tartu Ülikooli personaalse akadeemia seadus. Me tahame tõmmata Universitasse Eesti teaduse kõige helgemad pead.»

ARGO KASELA

❑❑❑

«Praegu Tartu Ülikool tasuliseks minna ei saa,» ütles ülikooli rektor professor Jüri Kärner. Ta lisas, et ehkki see võib paista sotsialismist kinnihoidmisena, näitab riigipoolne hariduse finantseerimine ennekõike riigi tähelepanu haridusele.

Kas aga sisseastumiseksamitega ukse taha jääja saab raha eest siiski ülikooli õppima tulla? Rektor vastas, et ei. Ülikooli vastuvõttu oleks vaja suurendada küll, kuid ruumidega on kitsikus.

Sel aastal jäi 350 üliõpilast ilma ühiselamu kohast, mõned neist loobusid seetõttu õppimast. Milles näeb rektor väljapääsu? Prof. Kärner ütles, et kui üliõpilasel on võimalik võtta laenu, siis leiab ta ka endale elamispinna. Vastuseks küsimusele, kas ühiselamuid oleks vaja juurde ehitada, ütles rektor: «Võib–olla oleks tarvis jah...»

Kas riigikaitset on ülikooli oodata? Rektor vastas, et sõjalise õpetuse taastamist ette näha ei ole, isegi ministeeriumis ei ole sellest juttu olnud.

Prof. Kärner rääkis ka ülikoolile saabunud prof. Rein Taagepera kirjast, milles Taagepera kirjutab, et mitmed konkreetsed välismaa õppejõud on valmis ülikooli aitama ja tulema siia õpetama. Taagepera märkis oma kirjas, et praegu tuleks ülikoolis pöörata peatähelepanu majandusele, psühholoogiale ja politoloogiale.

Välismaal õppimise kohta ütles prof. Kärner, et see toimub vahetuse korras: kui kauaks ja kui palju tuleb välismaalt noori meile õppima, nii kauaks ja niisama palju läheb meie tudengeid sinna. Rektor ütles, et meil on üliõpilased Kanadast, Rootsist ja Soomest, kes on tulnud eesti keelt ja kultuuri õppima ning saavad seda tasuta teha. Neile lisaks on Tartu Ülikoolis veel üksikuid välismaa noori, kes maksavad siin õppimise eest.

AIVAR AOTÄHT

▼ «UNIVERSITAS» Euroopas

Eesti Kõrgkoolide Ametiühingute Liit «Universitas» võeti käesoleva aasta suvel Rahvusvahelise Õpetajate Vabade Ametiühingute Föderatsiooni (IFFTU) liikmeks. IFFTU teeb tihedat koostööd Rahvusvahelise Vabade Ametiühingute Konföderatsiooniga (ICFTU). IFFTU on asutatud 1926. aastal, tema peakorter on Amsterdamis. IFFTU–sse kuulub üle 7,1 miljoni õpetaja ja õppeprotsessi teenindava töötaja üle kogu maailma.

IFFTU edendab ja kaitseb ametiühingute õigusi. Ta toetab erialaseid pidev– ja täiendõppe programme, et tugevdada õpetajate organisatsioone, suurendada õpetajate kutseoskusi. IFFTU–l on aktiivne roll haridustingimuste parandamisel üle kogu maailma.

«Universitas» kuulub IFFTU piirkondlikku Euroopa Komiteesse (ICE), mis ühendab üle 1,1 miljoni haridus– ja teadustöötaja Euroopa 26 riigist. ICE kaudu on «Universitas» ka Euroopa Ametiühingute Haridus-komitee (ETUCE) liige.

1.—3. novembrini oli Berliinis koos ICE aastakoosolek–assamblee. Kohal olid Euroopa 22 riigi esindajad, sealhulgas Eesti Kõrgkoolide Ametiühingute Liit ja Leedu Õpetajate Ametiühing. Teisi haridustöötajate esindajaid ei endisest ega praegusest NL–st IFFTU–sse ei kuulu.

Aastakoosolekul Berliinis arutati:

— ametiühingute ja hariduse olukorda Kesk– ka Ida–Euroopa ning mõnedes Lääne–Euroopa riikides;

— IFFTU Euroopa Komitee tegevusaruannet;

— koostöösuhteid Ülemaailmse Õpetajate Kutseühingute Konföderatsiooniga (WCOTP);

— Euroopa Ametiühingute Hariduskomitee (ETUCE) arengusuundi, ETUCE peaassamblee kokkukutsumisega seonduvat, liikmemaksu suurust ETUCE–le (liikmemaksu meie, samuti teiste Ida–Euroopa riikide, IFFTU liikmete, eest tasus käesoleval aastal IFFTU);

— IFFTU Naiskomitee ettepanekut valida Euroopa Komitee (ICE) juhatuse koosseisu nende esindaja;

— Euroopa Nõukogu tähtsust Euroopa hariduspoliitikas;

— hariduse rolli õpetajate demokraatlikes liikumistes.

Euroopa ametiühingud lubasid nii meid kui ka teisi Ida–Euroopa riike abistada oma teadmiste ja kogemustega ning vajadusel ka materiaalselt nii meie haridussüsteemi kui ka ametiühingute reformimisel. Selleks peame lahti saama harjumusest ametiühingult (ametiühingukomiteelt) vaid midagi saada, peame aktiivsemalt tegutsema ülikooli ametiühingu ja meie eneste huvides. Uks Euroopasse on lahti, kasutagem avanenud võimalusi.

Kui mõnes teaduskonnas või muus allüksuses ametiühingu büroo ei tööta, pöördugem otse komiteesse. Mõeldav on uute struktuuride loomine näiteks kutsealade (õppejõud, teadurid, teenistujad jne.) järgi või uute töörühmade moodustamine aktuaalsete ülesannete lahendamiseks (palgad, töötingimused, õppekoormus, töö– ja puhkeaeg, täiendõpe, elamistingimused, pensionid, inflatsiooni mõju kompenseerimine jne.). Mõtelgem aktiivselt kaasa ja tegutsegem.

Ametiühingukomiteel on juba üpris palju välismaist ametiühingute alast kirjandust, millega asjahuvilistel on võimalik tutvuda.

Me ei pea kedagi või midagi jäljendama või kopeerima. Me loome uut iseseisva Eesti Vabariigi rahvusülikooli ametiühingut, arvestades teiste ülikoolide kogemusi. Märgatav edu tuleb siis, kui võimalikult rohkem ametiühinguliikmeid sellele kaasa aitab.

ALEKSANDER JAKOBSON

Eesti Naisüliõpilaste Seltsil on 80 eluaastat

Aastal 1911 tulid Jassinski ajaloo–keeleteaduskonnas ja Rostovtsevi Eraülikoolis õppinud naisüliõpilased kokku, et luua oma akadeemiline organisatsioon. Segaste aegade tõttu keeldusid nii kursuste juhatajad kui õppekonna kuraator kinnitamast seltsi põhikirja. Tegevust jätkati «Noor–Eesti» naisrühmana.

Eesti Naisüliõpilaste Seltsi põhikiri kinnitati alles 14. novembril 1919. Sellega sai seltsielu uut hoogu. Lipukirja — rahvuslus, individualism ja demokraatia all tegutsedes peeti kõne– ja vaidlusõhtuid, kohtumisi, arendati end kultuuriliselt.

Eesti Naisüliõpilaste Seltsi tegevuse katkestas nagu ka kõikidel teistel akadeemilistel organisatsioonidel, Nõukogude võimu kehtestamine Eestis. Rasked aastad viisid ligi 400–st kaasvõitlejast ja vilistlastest 160 läände, mitmed kümned itta... ENÜSi koondised loodi Lõuna–Californias, Austraalias, Montrealis, Torontos, Vancouveris, Rootsis.

50 aastat hiljem avanes võimalus taastada Seltsi tegevus kodumaal. ENÜSi põhikiri kiideti heaks Tartu Ülikooli nõukogus 25. novembril 1988. Taasavamisel loodi seltsis vilistlaste staatus — need on Tartu Ülikooli kasvandikud, kelle õpinguaastatel ENÜSi tegevus oli keelatud. Tartu ja Tallinna vilistlaskogus on kokku 200 liiget. 1991. aasta sügissemestril on seltsi nimekirjas 45 tegevliiget ja 9 noorliiget.

16. novembril tullakse Tartu Ülikooli aulasse kell 13.15, et tähistada ENÜSi 80. aastapäeva.

KARIN OTTER

1. detsember, Tartu Ülikooli aastapäev

Kolmandat korda sõjajärgses Eestis tähistab rahvusülikool oma aastapäeva. Pühapäeval 1. detsembril kell 11 on ülikooli pidulik aktus, kus toimub ülikooli doktorite ja audoktorite pronoveerimine.

Aastapäeva pidustuste kulminatsiooniks, oleks kindlasti kujunenud kuningas Gustav Adolfi ausamba avamine, kuid asjatähtsate prominentide puudumisel saab rojalistide iidol Emajõe Mekat ehtida alles järgmise aastanumbri sees.

1. detsembril leiab «Vanemuise» teatrimajas aset Taaralinna üks aasta uhkemaid ja soliidsemaid balle. Traditsiooniliselt korraldavad seda akadeemilised üliõpilasorganisatsioonid. Seltskond kujuneb ettearvatult soliidseks. Aukülaliste hulgas on rektoreid peale Tartu mitmest muustki ülikoolist, kindlasti ka mõnest meretagusest. Tantsuks mängib «Vanemuise» orkester. Kaunitele daamidele on oma kõne pühendanud AIN KAALEP, isamaale pühendet sõnavõtuga astub üles REIN HELME. 30–ndate aastate lauluprogrammis säranud lauljanna HELI VAHING austab samuti oma esinemisega aastapäevaballi. Jazzi pakub Toi–kvintett. Päevapiltnik on valmis jäädvustama akadeemilisi kodanikke kogu nende aus ja hiilguses. Kavaleridel on võimalus osta ja kinkida oma daamile lilli. Kuigi joogikaardist pole leheveergudel paslik kirjutada, saagu mainitud, et tavaliste viinakokteilide asemel on sedakorda plaanis pakkuda peenemaid napse. Nagu näiteks šampanja, likööri-d ja konjak. Ballil ei puudu ka traditsioonilised perenaine, –mees. Issanda aasta 1991 ülikooli balli esidaam on korporatsioonist «Filiae Patriae» ja härra Eesti Arstiüliõpilaste Liidust. Ei puudu ka üllatus, mis on tõeliselt meeldivalt aastapäeva temaatikaga seoses. Kuuldavasti on piletihind tavapärase ühekohalise numbri asemel kahekohaline ja tudengi jaoks pisut ehmatavgi, kakskümmend viis rubla nimelt. Kuid arvestades, et avapokaal šampanjat on hinna sisse arvatud, siis see summa vast nii suur ei tundugi.

Akadeemilistel daamidel—härradel tasuks targu mõelda frakisaba sirgeks silumise ja piduülikonna valmisseadmise peale, detsember pole enam kaugel.

PIRET TALI

1. DETS KELL 11 ▼ ülikooli, aulas

▼ TARTU ÜLIKOOLI ÜLIÕPILASKONNA ÜLDMÜTSI STATUUDI PROJEKT

1. Tartu Ülikooli Üliõpilaskonnal on ühtne välismärk.

2. Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna välismärgiks on üliõpilasmüts.

3. Üldmütsi kuju põhineb skandinaavia üliõpilasmütsil. Mütsi põhi ja rumm on valged, äär must ning nokk must (nahast).

4. Lisaks TÜÜ Edustuse poolt kindlaksmääratud TÜÜ liikmemärgile «Apollo–tempel», ei või mütsi välisküljele kinnitada mingit muud välismärki.

Märkus: erandina võib kanda ametlikult kinnitatud teaduskonna märki, kandes seda mütsi vasakul küljel, mustal äärel.

5. Üldmütsi võivad kanda ainult TÜÜ liikmed.

Märkus: akadeemilise elu pidulikel puhkudel on üldmütsi kandmise õigus ka TÜ õppejõududel ja isikutel, kes on olnud immatrikuleeritud Tartu Ülikooli.

6. Üldmütsi märgiks on «Apollo–tempel». See on kolme sambaga kumera kupliga templi kujutis, mida ümbritseb 16 mm läbimõõduga ring. Templi aluselt tõuseb vasakult paremale üles sammaste vahel põimuv loorberioks. Märgi värv on kuldne.

7. Väljaspool ruume on lubatud üldmütsi kanda aastaringselt.

8. Üldmütsi kandmisel siseruumides jälgitakse väljakujunenud tavasid.

Märkus: aulas ja pühakojas ei kanta üldmütsi.

Koostaja *ANDRES REKKER*

P.S.

Projekti aluseks on Eesti Vabariigi Tartu Ülikoolis kehtinud üldmütsistatuut. Eesti Vabariigi Tartu Ülikoolis oli üldmütsi äär tumesinine, praegu on ta sarnaselt Skandinaaviamaadega must. Müts oli valmistatud sametist, aga kahjuks praeguses Eesti Vabariigis ei ole võimalik sellest kinni pidada ja seetõttu on jäetud märkimata mütsimaterjal. Kahjuks tuleb ka esimesel partiil nokk plastmassist teha, sellised on ajad.

Autor on väga rõõmus tehtavatele märkustele, parandustele ja soovitustele.

Autor

ÜLIÕPILASKONDADE ESINDAJATE järjekordne ühiskoosolek toimus esmaspäeval, **11. novembril Tallinnas** värskeltmoodustatud Eesti Üliõpilaskeskuse ruumides Kentmanni 20. Koosolekut juhatas Sulev Alajõe Tallinna Tehnikaülikooli Edustusest.

Päevakorra tähtsaima punktina arutati Alajõe–Paide projekti Eesti Üliõpilaskondade Liidu põhikirjast. Põhimõttelised vastuolud oli vahepealses töös sedavõrd meeldivaks kompromissiks silutud, et esindatuse küsimus loodava liidu volikogus enam eriarvamusi ei tekitanud. Nii saab iga liituv üliõpilaskond sõltumata suurusest kaks esindajat, kuni 4000–se liikmeskonnaga kolm ja 6000–se liikmeskonnaga 4 esindajat volikokku.

Pikki vaidlusi põhjustas hääletamisprintsiip, milles sel korral veel kokkuleppele ei jõutud. Koosolijad tõdesid, et kuna nad ei ole loodava liidu täievolilised liikmed, ei ole nad ka pädevad küsimust lõplikult lahendama, ning nii otsustati delegeerida küsimus volikogule. Tartu esindajad jäid esialgu oma seisukoha, et igal volikogu liikmel peab olema hääleõigus, juurde, vastupidine seisukoht, et igal liikmesorganisatsioonil on üks hääl, leidis peamist toetust TTÜ esindajate poolt.

Kuna vastuolulised kohad põhikirjas fikseerimist ei leidnud, jõuti kokkuleppele, et **Eesti Üliõpilaskondade Liit** kutsutakse kokku **23. novembril** asutamiskoosolekuks, kus loodetavasti valitakse ka liidu esimees. Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna Edustus nimetab esindajad volikokku oma järgmisel koosolekul. Järgmiseks tuli arutusele Eesti Vabariigi tööministri terav seisukohavõtt möödunud nädala «Päevalehes». Leiti, et vastus on hädavajalik ja kuna koosoleku tarvis alustekst ka koostatud oli, saadi see mõningate muudatustega heaks kiita ning ilmub loodetavasti lähipäevadel «Päevalehes». Kõne all olevas tööministri artiklis oli juttu stipendiumidest ja üliõpilastest kui sotsiaalse parasiitluse harrastajatest.

Üliõpilaskeskuse vastutav sekretär **Ave Brigader** andis lootust, et ka järgmiseks aastaks õnnestub hankida IUS–i rahvusvahelisi üliõpilaspileteid. Endiselt tegutsev firma «Sputnik» peab sel otstarbel praegu läbirääkimisi Moskvaga. Esialgu täpsemat informatsiooni siiski pole.

Väliseestlased on taas asutamas fondi, sedapuhku üliõpilaste õppereiside toetamiseks. Asi on esialgu segane. Veel arutati ülikoolide seaduse eelnõud, mis vaatamata märgatavale paremusele võrreldes kevadise variandiga siiski üliõpilaskondi (ja ilmselt ka ülikoole) ei rahulda. Vaatamata deklareerimisele, et ülikoolid on Eesti Vabariigis autonoomsed teadus– ja õppeasutused, kumab seaduseelnõust läbi varjamatu iha riiklik kontroll säilitada ja seda tugevdada. Eelnõud anti üliõpilaskondade esindusorganitele arutada ja loodetavasti õnnestub koostöös ülikoolide vastavate komisjonidega soovitavad muudatused läbi suruda. Aega veel on, sest tõenäoliselt jõuab eelnõu ülemnõukogusse alles uuel aastal.

Sellega oli koosolek läbi.

KAAREL TARAND

Joonistas *ANDRES STEINFELD*

TUDENGISÜGIS 91'

Tule, ole ja sa ei kahetse!

Reedel, 15. novembril

kl. 20 — õhtu Jaak ja Mart Johansoniga — TÜ aulas.
kl. 20 — tudengibändide konkurss — TÜ klubis.
kl. 21. kulminatsioon — suurejooneline sügiselõpu pidustus — EPMÜ aulas.

Laupäeval, 16. novembril

kl. 20 — küünlavalgusõhtu mõnusa bigbändi muusikaga — TÜ kohvikus (Narva mnt. 27).
kl. 21—03 — ülemaja öödisko — TÜ klubis.

Pühapäeval, 17. novembril

kl. 21 — lõpupidu «Popsidega» — TÜ klubis.

Piletilaat esmaspäeval, 11. ja teisipäeval, 12. novembril kl. 17—19 TÜ füüsikahoone fuajees. Laadal piletid odavamad, pärast kallimad!

EPMÜ klubi, TÜ klubi ja ülikooli kultuuriklubi.

Hambaarstid mängivad jalgpalli

Suurema kära ja reklaamita toimus Tartu Ülikooli spordihalli harjutusväljakul **Eesti Hambaarstiteaduse Üliõpilaste Liidu** (EHÜL–i) korraldatud jalgpallivõistlus. Etiketivastaselt omandas esikoha pälvijale mõeldud auhinna Andres Sapari puuhammast kujutava monumentaalteose II kursus. «Buršid» jäid teiseks. Kahe külalismängija abiga õnnestus rebastel saavutada III koht. Järgnesid III ja IV kursus. Viimaste esinemist mõjutas ilmselt algusest peale lohutusauhind — suurem kogus kesvamärjukest.

Õhtu pidulik osa toimus Jahinduse klubi saunas. Koht tundub populaarne olevat, sest Tartu Noored Euroopa Föderalistid (JEF) suutsid külmast sügisilmast ja hambaarstide ilmsest sümpaatiast rojalistide suhtes mitu tundi ukse taga vastu pidada.

EHÜL tänab kordaläinud üritust eest Tartu Kommertspanka, «Raadio Tartut», Baltic Medical Partnersit, «Fip Ltd», Tartu Õlletehast, TÜ spordihalli ja teisi asutusi ning üksikisikuid, kes on sõbrunenud hulga heade hambaarstidega. Olgu see heaks eeskujuks kõigile, kelle suuõõs vajab saneerimist.

H. AMMAS

ARMAS LUGEJA!

AJALEHE «UNIVERSITAS TARTUENSIS» JÄRGMINE NUMBER ON INGLISE KEELES JA KUULUTUSI–TEADAANDEID SEEPÄRAST TOIMETUS JÄRGMISEKS NÄDALAKS VASTU EI VÕTA!

info · info

Ametiühingukomitee vastuvõtuajad

esimees
Aleksander JAKOBSON
E. 10.00—12.30
aseesimees
Kersti MEIESAAR
E. 15.00—17.00
N. 14.00—16.00
aseesimees Otto TELLER
T. 10.00—12.00
N. 12.00—14.00
raamatupidaja
Linda LANGUS
T. 12.00—13.00
K. 12.00—13.00
N. 16.00—17.00
sekretär
Maila ORAV
esmaspäevast reedeni
10.00—15.00

MAILA ORAV on TÜ/AÜ komitee sekretär alates 1. oktoobrist. Varem töötas teadurina analüütilise keemia kateedris, abielus, peres 2 last.

Senine TÜ/AÜ sekretär HELVE KABUR töötab TÜ raamatupidamises ülikooli sotsiaaltöötaja ametikohal. Tema tööülesannete hulka kuulub laste sünni– ja hooldustoetuste, matusetoetuste, töötavate pensionäride pensionide arvestamine ja tegelemine sanatoorsete tuusikutega. H. Kaburi töökoht on majandusmajas.

Üliõpilaskonna infotund

TÜ üliõpilaskonna valitsuse ja edustuse infotund on esmaspäeval 25. novembril kell 16.15 ülikooli peahoones auditooriumis 227.

Ülikooli aastapäeva balli piletid tulevad vabamüüki 20. novembril.

Tallinnas Lasteloomingu Majas

on **20. nov.— 8. dets.** korporatsioon **Fraternitas Liviensise** sügisnäitus. Esinevad kuulsad kunstnikud **P. Matsin, T. Tammik, M. Mutson, vennad Lepikud, G. Ilus,** ning **Sauna–Ants, T. Tross** jt. oma tööde paremikuga. Esindatud on maal, skulptuur, graafika jm.

Näituse pidulik avamine on 20. nov. kl. 13.

TEADUSAJALOO PÄEV

5. detsembril möödub 100 aastat Tartu Ülikooli kasvandiku, hilisema keemiaprofessori, rahvusvaheliselt tuntud eesti keemiku Paul Kogermani sünnist. P. Kogerman oli orgaanilise keemia rajajaid Eestis ja põlevkivikeemia rajaja, Eesti TA akadeemik, Tallinna Tehnikaülikooli esimene rektor.

Sellele tähtpäevale on pühendatud **ülikooli ajaloo muuseumis 19. novembril kl. 15.00 algav teadusajaloo päev.**

Ettekannetega esinevad dots. T. Ilomets, kes kõneleb P. Kogermanist, kui Tartu Ülikooli orgaanilise keemia professorist, dots. H. Muoni annab ülevaate tema haridusalasest tegevusest. Tallinlase V. Mägi ettekanne käsitleb P. Kogermani tegevust Tallinna Tehnikaülikooli rektori ja keemiaprofessorina. Siberiaastaid ja elu väljaspool ülikooli meenutab dots. E. Kogerman–Lepp.

Oodatud on kõik teadusajaloo huvilised!

M. VIIRALT

Loengud antiigist Rootsi külalislektorilt

PAAVO ROOS (Lundi Ülikool) peab kaks loengut

Esmaspäeval, 18. novembril «Sport ja poliitika vanas Kreekas» lk. 14—16 ph. 227

Teisipäeval, 19. novembril «Pantvangid antiikses ühiskonnas» lk. 16—18 ph. 227

Klassikalise ja romaani filoloogia
kateedri juhataja dots. *A. Lill*

ANTIIKKULTUURI

lektoorium on kolmapäeval, 20. nov. kell 18.15 TÜ nõukogu saalis. Kavas Jaan Undi loeng «Demokraatia kujunemisest Vanas Kreekas».

UT TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2351. Tiraaž 2000.
35 180

NO. 34 (1656)

FRIDAY
NOVEMBER 22
1991

Universitas Tartuensis

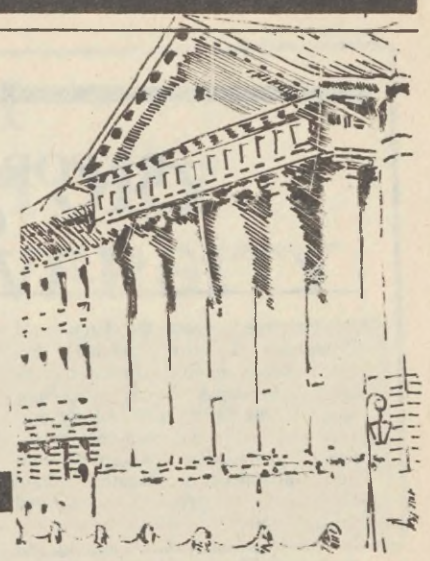

FACULTY OF *HISTORY*

It so happened that when the **Faculty of History and Philology**, which united most of the humanitarians of the University was divided into two parts in 1973, the departments of psychology and special education for purely administrative reasons remained with the Faculty of History. Later on, a department of sociology was also founded inside this Faculty. As a result, professors and students of these disciplines are included the Faculty of History, a fact which causes under of outsiders. The situation will normalize in January 1992 when the traditional Faculty of Philosophy (closed by the Soviets in 1940) will be restored which will include most of the departments of humanities and social studies.

Today, we have three departments of history: **Department of Estonian History (Professor Sulev Vahtre, office phone 37 350)**; Department of World History (Professor Helmut Piirimäe; 37 271); Department of Modern History (Professor Jüri Ant; 37 268). and three research laboratories: those of Archaeology, Historical Demography, and Oriental Studies. The main research fields of the historians are: history of Estonian culture; history of inter-relations between Estonia and other countries of the Baltic region; history of the Republic of Estonia (1918—1940); history of Estonian population ; history of Tartu University. During recent years, Soviet mass repressions in Estonia in 1940—1941 and after World War II have also been studied. After 50 years of isolation, we are happy to have among us a history professor from abroad, Professor Hain Rebas from the University of Kiel (Germany) as well as a few foreing students (coming from Estonian emigree families, thus not really foreign!). We hope that students from many countries will find Tartu a suitable place for studying the history of Estonia and its neighbouring countries as well as for conducting research in these fields.

The **Department of Psychology (Professor Peeter Tulviste; 300 63)**, with its three small research laboratories (of Psychometry and Psychophysics, Psychodiagostics, and School Psychology) has for many years tried to make the best of our position between the West and the East, combining ideas, approaches and research methods from both sides — e.g., modern cognitive psychology and Vygotskian cultural-historical psychology. Most of the studies conducted by psychologists deal with cognitive processes and often also with their development.

The **Department of Special Education (Assistant Professor Ants Reinmaa; 308 43)** which also has a small research laboratory, is conducting studies in this field as well as educating teachers for special schools for children with various kinds of disabilities.

The most recent unit of the Faculty is the **Department of Sociology** (Professor Paul Kerkmann; 308 13). including several small research laboratories (Family Studies; Educational Sociology; Deviant Behaviour: and Urban Studies).

During the last three years, much has been done to overcome the isolation to which the University was condemned by the Soviets. Faculty members as well as students of the Faculty of History have travelled more in other countries in these years than during the whole period following 1940, and we have received more guests during the last years than in all the previous decades. Please contact the departments to find out more about the study and research possibilities here in Tartu in the fields of history, psychology, special education and sociology.

Professor *HELMUT PIIRIMÄE*, Dean

FACULTY OF *PHILOLOGY*

The Faculty of Philology is one of the most traditional and, as for the number of its students, one of the biggest faculties at Tartu University. At present instruction is given to 934 students in four Divisions namely Estonian Philology, Russian Philology, Germanic and Romance Philology, and Journalism; the Divisions in their turn are divided into 13 Departments.

The Division of Estonian Philology plays a significant role in the research and development of our national culture. For years the students have specialized in the Estonian language, Estonian literature, Estonian folklore and Finno-Ugric languages. A relatively new speciality is Estonian as a foreign language. Since this autumn it has also been possible to major in Finnish. The Finnish language is taught mainly by lecturers from Finland. Interest in Estonian philology has widened outside Estonia as well; a number of students, mainly from Finland, but also from other countries, e.g. Germany, Sweden, Holland, etc., have come to study the Estonian language and literature for one semester or longer. The Estonian philologists were the first in the Faculty to adopt a new curriculum based on free choice of subjects and enabling the students themselves to compile the plan of their studies taking into account the combinations of subjects envisaged by the curriculum and some general requirements.

The Division of Journalism is the only place in Estonia where journalists are trained. Here, too, a lot of work has been done to make the curricula more up-to-date to give the would-be journalists deep all-round erudition and, proceeding from this, a narrower specialization depending on their future employment. Along with research work and studies, both the lecturers and students of journalism have participated very actively in the recent years' social development in Estonia supporting in their writings our movement to independence.

The main task of the Division of Russian Philology has been to train teachers of Russian language and literature for Estonian and Russian schools. Relying on its profound traditions of research, one example of which is the world-famous school of semiotics, the Division is sure to preserve its significance in the renewed Tarty University of the Republic of Estonia as well.

The traditional specialities in the Division of Germanic and Romance Philology at Tartu University have been English and German philology, to a lesser extent French philology. Until now most of the graduates have received the qualification of the teacher. In future the demand for translators and interpreters will also increase in Estonia. From this autumn on the students can also major in two new specialities: the Swedish language and literature, and classical philology. The Division of Germanic and Romance Philology also includes the Departments of World Literature and Foreign Language. The latter teaches foreign languages to the students of other faculties. At present the staff includes also four visiting lecturers. Research contacts and student exhanges with foreign universities are widening.

To guarantee the renewal of academic staff, the Faculty assepts candidates for the degrees of M. A. and Ph. D.

For further information about the Faculty of Philology apply to the Dean's Office, 16 Ülikooli St., telephone 01434-32336.

FACULTY OF *LAW*

The history of the faculty of law begins on October 15, 1632, when Academia Gustaviana was opened at Tartu. The faculty of law at the Academia was the first centre providing juridical higher education in Livonia. In the Republic of Estonia the faculty of law began its work in 1919. For the first time the teaching was carried out in Estonian. There were 953 students at the faculty of law in 1938 comprizing nearly one third of all the students in Tartu. In postwar period after 1944 the faculty of law began its work with an absolutely new staff. The main building of the university was built in 1810 and from that time till now the faculty of law has been situated there. Today the faculty of law is one of the smallest: there are about 250 full-time students and about 500 correspondence students. The dean of the faculty is associate **professor Erik Kergandberg**, the assistant deans are **Kalle Nigola** and **Peep Priks.** The address of the faculty of law is: **Faculty of Law, Tartu University, Ülikooli 18 202** 400 Tartu, Estonia. Phones: **3** 25 71 or **3** 51 87, telefax **01434 35440,** telex **67** 31 37 Majak. The faculty of law includes the following departments: Department of **Constitutional and Administrative Law,** head assoc. prof. **Inge-Maret Orgo.** Department of **Criminal Law and Criminal Procedure,** head assoc. prof. **Heldur Saarsoo.** Department of **Civil Law and Civil Procedure,** head assoc. prof. **Paul Varul.** Department **of Theory aud History of State aud Law,** head assoc. prof. **Eerik-Juhan Truuväli.** Since February 1989 the faculty includes another unit the Laboratory of Legal Aspects of Foreign Affairs, head assoc. prof. *Heiki Pisuke*.

FACULTY OF *MEDICINE*

The Faculty of Medicine was founded in 1632 among the four faculties of Tartu University and after 1802, when the University was reestablished the Faculty of Medicine continued growing. Last century the division of pharmacy was opened. In early 20th century, before the First World War, the faculty included almost 1,900 students, more than half of the studentship of the university. Before World War II the number of students was around 600. There were 40 full professors among the staff members of 135. The division of dentistry was opened in 1940. Between 1960 and 1990 two more divisions were added — the divisions of sports medicine and pediatrics, both with an annual enrolment of 40—50 students total, and again the number of medical and pharmacy students was around 1,900. In 1990 we ended up with these specialized divisions, and postponed training specialists in narrower fields until completing the basic course of studies.

At present the Faculty of Medicine has 42 professors, 88 docents, the overall number of staff members together with teachers and research being 340. The number of students is 1,680. The faculty includes 30 departments for basic and clinical sciences, and 20 research laboratories incorporated into the Institute of General and Molecular Biology. The faculty has great shortage of space. Most of the preclinical departments — the Department of Anatomy, Histology and Embryology, Human Biology and Genetics, Pharmacology, Physiology, Pathology, Hygiene and Environmental Toxicology and several laboratories are housed in the buildings constructed last century. The space for research is especially limited. Nothing has been built for the preclinical departments during the past 50 years. During the recent years the faculty has fought for and planned several projects to get out of that destitution. Now the project for preclinical buildings is almost completed and there is a definite plan to start the construction in 1992. It has been designed in two consecutive stages: the first stage (1992—1996) includes 4 joint buildings (A, B, C, D) for 8 departments, several laboratories and lecture rooms. The future of the faculty will depend on the success in construction and research technology. What we are looking foris to find also foreign funds. We hope that at the turn of the century the faculty will be concentrated in the Medical Center Area called Maarjamõisa.

LEMBIT ALLIKMETS, Dean
Phones: 3 26 68, 3 54 68

FACULTY OF *THEOLOGY*

Dean: Professor **Kalle Kasemaa**
Number of Students: **33**

Since opening in 1632, University of Tartu has the four classical faculties: Theology, Philosophy, Law and Medicine.

Under the Soviet regime the Faculty of Theology was closed down by the Law and had to finish its activity on August 31, 1940.

On June 7, 1991, the University Council decided to re-establish the Faculty and to begin tuition in Theology since 1 September 1991.

FACULTY OF BIOLOGY AND GEOGRAPHY

A four-year course at the Faculty of Biology and Geography provides its graduates with the diploma of a biologist, geographer or a geologist. By the system of optional courses they can obtain the knowledge and experience for working in a narrower speciality either at the Institute of Cell and Molecular Biology affiliated to the faculty, or in the would-be Institutes of Botany, Zoology, Hydrobiology, Plant Physiology, Biochemistry and Microbiology and Geography and Geology. In principle the new curriculum under preparation for biologists is, on the whole, similar to that of Uppsala University.

After the first 4 years part of the graduates can continue their studies for another 2 years for the Master's degree, or for one year for the profession of a teacher of biology or geography.

The students of the faculty are known for their liking for travelling. For many years there have been study trips to different regions of the Soviet Union during the summer vacation. The most popular ones were those to the Far East, e.g. Kamchatka, the Kuril Islands, etc.

Today several of the students of the faculty are working successfully at Scandinavian universities. Some of the teaching staff have also enjoyed further study periods there, since the poor material basis has been a considerable obstacle in both the studies and research work at home. Even the most usual reagents and laboratory equipment are in short supply, to say nothing of personal computers and photocopying machines. The number of modern textbooks and the newest journals at our library is very limited as well.

FACULTY OF *PHYSICAL EDUCATION*

Faculty of Physical Education was founded in 1944. At the present time 340 full-time students, 150 extra-mural students and 11 master-study students study at the faculty. The teaching staff consists of 55 lecturers, 5 professors and approximately 20 associate professors among them. The technical staff embodies 20 members. The member of laboratory research workers in 14.

The study process is carried out on the principle of gradual education:

1) the first grade is basic study. It lasts 4 years and is divided into general study (the first two years) and specialization (the 3rd and 4th year). At the end of this period of studies students receive diplomas.

2) The second grade is master study and it lasts for 2 years. It may be preceded by a period of practical work.

3) The third grade is doctor study that lasts for 4 years.

The aim of basic study is to give students higher education that enables them to work as teachers of physical education, coaches, specialists of rehabilitation, sports administrators. The subjects taught during the first grade are compulsory for all the students. Later they specialize in their chosen field in addition to which they can also study health education. At the end of the first grade the students are supposed to write a graduation paper or take a complex examination.

Master study foresees to the study process together with the compiling of master thesis and passing master examinations. Master study includes the following specialities:

1) exercise biology (sports physiology, sports biochemistry, biomechanics)

2) exercise pedagogy (theory and didactics of physical education, coaching, psychology)

3) socio-cultural aspects of sports (sociology of sports)

After defending the thesis a student takes his master's degree of sports science.

Doctor study consists of learning, examinations and the thesis. The result is the doctors's degree either in biology or in pedagogy.

The structure of the faculty is built up by the departments of sports biology, sports pedagogy and coaching. Chairs and subdepartments and a sports club belong to the above-mentioned departments.

Students have a possibility to go in for track and field athletics, heavy athletics, sports games, aquatic sports, skiing, olympic gymnastics and women gymnastics, etc.

Faculty of Physical Education and the sports club co-ordinate the whole sports life of the university and organize various sports events.

REFORMS AT THE FACULTY OF ECONOMICS

For many years the Faculty of Economics of Tartu University prepared experts on five different narrow specialities: commodity science, commercial economics, bookkeeping, finance and credit and economic cybernetics and statistics. We were continuously influenced to educate obedient executives. This pressure was exerted through obligatory all–Union curricula and by ministries employing our graduates. They emphasised continuously that they did not need philosophers but clerks well knowing their job instructions.

The process of democratisation and ideas of economic reform raised the question about the rearrangement of economic education in Tartu. A prerequisite for this was, on the one hand, our greater independence in the content of teaching, as well as a greater demand among the employers for good specialists flexibly reacting to rapidly changing erconomic situations. On the other hand, the students had already begun to feel the necessity of knowledge in their future work. They started to exert pressure on department heads to drop the outdated, useless subjects and to raise the level of teaching. Moreover, the leadership of the University had already taken a line towards the western style of teaching.

In economics the turn from teaching socialism to teaching market relationships is extremely complicated because at first we need to reeducate our lecturers. Only then they will be able to convince the students in the possibility and neccessity of the market economy and to give them up to standard education. Other faculties (mathematics, philology, medicine) had no such big differences in the essence of the subjects taught as compared to western type universities.

Another problem for us is the possibility to get considerably higher income from private business. Under such conditions the best of our lecturers leave state work as at the university they earn less than the students who are doing their business practice.

The reform in economic education must consider the following changes in the teaching process. We have give the specialists we are teaching wider general knowledge. Up to the present there are five separated departments in the Faculty of Economy, and the entrants have to choose one of them from the beginning of their studies. Already in 1990 several disciplines were combined. In 1991 there will be only one general competition between the entrants for the whole Faculty. For the first two years the students will study general disciplines to obtain the basic economic concepts. After that specialisation takes place and at the departments the students will obtain the bachelor's degree. The best of the students may continue their studies for the master's degree. In two years they will be prepared for work in leading positions in industry, in the financial system, or as college teachers. The most outstanding students may continue for the next four years to get the doctor's degree which gives them a possibility of teaching at the University. The new system assumes much greater self–dependence of students. While lectures and seminars are the major form of studies in the first two years, individual work with literature will dominate in senior years. The relative importance of colloquiums is continously increasing with every year of studies. In the final year there is only one obligatory discipline (about 20% of the total amount), the rest of the disciplines may be chosen by the students considering their future job and interests.

The reform will not be easy due to economic difficulties which lengthen the transition period. The greatest aid has come from the Bank of Finland and from the Finnish Trade School whose support, we hope, will continue. Being optimistic, we hope to complete the formal aspect of the reform within 5 years, but the essential level of economic edication in Estonia will probably not reach the world level so soon.

Prof. *MART SÕRG*
Dean of the Faculty of Economics

FACULTY OF MATHEMATICS

Dean: Associate Professor Ivar–Igor Saarniit

Dean's Office: 46 Vanemuise St., Room 203, Tartu, Estonia

Phone: (01434) 30 623, (01434) 30 531

The Faculty of Mathematics in Tartu University offers a wide range of undergraduate and postgraduate studies in mathematics and computer science. Students may major in any of the 6 subject areas: teaching of mathematics and informatics, pure mathematics, mechanics, applied mathematics, statistics, system programming and computer science.

The Faculty of Mathematics consists of 7 departments, 2 research laboratories and the University Computer Classes.

Department of Algebra and Geometry

46 Vanemuise St., Room 129. Phone: 30 527

Head: Associate Professor Mati Kilp.

Research areas: Groups, rings and their generalizations, representations and classification. Connexions in fibre bundles, their application in the geometry of submanifolds and of partial differential systems.

Department of Computer Science

2 J. Liivi St., Room 310. Phone 35 409

Head: Associate Professor Jüri Kiho

Research areas: Visual programming languages. Tools for system construction, language implementation systems and incremental specification methods, natural language processing. Software for teaching mathematics.

Department of Mathematical Analysis

46 Vanemuise St., Room 204. Phone: 30 545

Head: Associate Professor Heino Türnpu

Research areas: Geometry of Banach spaces and tensor products. Summability with the rapidity. Almost everywhere summability of the functional series. Multipliers and complementary spaces. Tauberian theorems. Almost and strong summability. Summability in abstract structures.

Department of Mathematical Statistics

46 Vanemuise St., Room 232. Phone: 30 641

Head: Associate Professor Ene–Margit Tiit

Research areas: Asymptotic distributions of multivariate statistics. Statistical software testing. Clustering methods. Statistical models of phylogeny. Mathematical modelling of anthropological and social processes.

Department of Numerical Analysis

2 J. Liivi St., Room 205. Phone: 35 158

Head: Professor Gennadi Vainikko, Vice–President of the Estonian Academy of Sciences.

Research areas: Discretization and regularization of ill–posed problems. Weakly singular integral equations and collecation methods for them. Finite element, finite difference and projection methods for boundary value and Caucky problems. Numerical methods for eigenvalue problems.

Department of Methodology of Teaching Mathematics

46 Vanemuise St., Room 229. Phone: 30 626

Head: Associate Professor Erich Jõgi

Research areas: Optimization of the system of problems and notions in the schoolbooks of mathematics. Schoolreforms and history of school–mathematics.

Department of Theoretical Mechanics

46 Vanemuise St., Room 250. Phone: 30 651

Head: Professor Jaan Lellep

Recearch areas: Plastic behaviour of simple structural elements under static or dynamic loading. Optimal desingn of nonhomogeneous elastic structures.

Laboratory of Applied Mathematics

2 J. Liivi St. Phone: 33 509

Head: Kuldev Ääremaa

Laboratory of Computer Technology

2 J. Liivi St. Phone: 32 034

Head: Jüri Tapfer

University Computer Classes

46 Vanemuise St., Room 106. Phone: 30 517

Head: Anne Villems

There are 456 students in the Faculty of Mathematics. The teaching staff includes 59 members, among them 7 pofessors and 46 associate professors. In addition there are 28 researchers in scientific laboratories.

FACULTY OF PHYSICS AND CHEMISTRY

This is a medium–sized faculty at our University. It consists of two divisions: Physics and Chemistry. We have about 500 students (300 of physics and 200 of chemistry). The teaching staff consists of 73 persons (12 professors and 37 associate professors), research and auxiliary staff about 300 persons.

The system of studies in our faculty is similar to the system in Finland, i.e. a student must gather 160 points or study weeks for graduation (1 study week = 40 hours of auditorial and individual work).

The post–graduate study consists of two years learning for a master's degree and four years to obtain a doctor's degree. The profession of a teacher can be obtained during one year (after graduation) at the Teachers Training Centre of Tartu University.

The Division of Physics consists of 5 departments and 5 laboratories. They are: Department of General Physics (address: 4 Tähe St., Room 303, phone — 73 831), Department of Experimental Physics (4 Tähe St., Room 105, 31 283), Department of Theoretical and Astrophysics (4 Tähe St., Room 402, 73 775), Department of Geophysics (4 Tähe St., Room 301, 73 783) and Department of Laser Optics (142 Riia St., Room 316, 28 182). The latter is working on the basis of the Institute of Physics at the Estonian Academy of Sciences.

The laboratories are: Air Electricity Laboratory (4 Narva St., Room 311, 35 383), Laboratory of Electroluminescence and Semiconductors (6 Narva St., Room 327, 35 113), Laboratory of Environmental Protection Physics (4 Narva St., Room 307, 35 227), Laboratory of Electrometry (4 Tähe St., Room 209, 35 455) and Laboratory of Applied Optics (4 Tähe St., Room 026, 35 435).

The Division of Chemistry consists of 3 departments and 6 laboratories. They are: Department of Inorganic Chemistry (2 Jakobi St., Room 233, 35 165), Department of Analytical Chemistry (2 Jakobi St., Room 334, 35 265) and Department of Organic Chemistry (2 Jakobi St., Room 105, 31 252).

The chemistry laboratories are: Laboratory of Analytical Biochemistry (2 Jakobi St., Room 311, 35 452), Laboratory of Bio–organic Chemistry (2 Jakobi St., Room 103, 35 266), Laboratory of Elektrochemistry (2 Jakobi St., Room 215, 32 658), Laboratory of Chemical Kinetics and Catalysis (2 Jakobi St., Room 318, 35 224), Laboratory of Semiochemistry (2 Jakobi St., Room 103, 35 266) and Laboratory of Acidic–Alcaline Equilibrium (2 Jakobi St., Room 334, 31 263).

Dean *H. VOOLAID*

TARTU UNIVERSITY LIBRARY

Tartu University Library, founded in 1802 in connexion with the re–opening of the university, is the largest and oldest countinuously functioning universal scientific library in Estonia. The size of library stocks has by now risen to 4.7 million. Still more important than the size of the stocks is their contents value and for this the treasures of Tartu University Library are known far beyond the borders of Estonia. During its 190 years of history numerous rare publications have been collected here beginning from the «cradle period» of the art of printing (incunabulas), masterpieces in the history of science and culture, valuable manuscripts, works of art, photographs. There is an outstanding collection of old atlases and maps.

The library has to collect, preserve and make available to its users the publications needed for study and research work of the university, as well as documents of primary and mediated information. Besides this, its task is to collect and preserve Estonian publications and works that have appeared outside Estonia, but are in the Estonian language and about Estonia as well as Tartu University publications, research papers by university lecturers and research workers, documents in manuscript form on Tartu, and especially the University that possess historical and cultural value.

Tartu University Liberary has the right to a free compulsory copy of all Estonian printed matter (since Dec. 1, 1990 — 3 copies). After 1940 new literature has been acquired mainly via purchases from the bookshops of Estonia, Moscow, St. Petersburg, Kiev, Riga, Vilnius and other towns. Exchange of publications with libraries and research institutions in Europe and America that was begun in the first decades of this century has during the last 50 years been the main acquisition source of foreign literature. By now there are more than 400 exchange partners. Gaps in foreign literature caused by lack of hard currency and strict ideological censorship in the Soviet Union have during the last three years been considerably filled by donations from individuals and institutions from Sweden, Finland, Canada, Australia, the USA, Germany, Denmark, etc.

All through its history Tartu University Library has been open not only for university lecturers and students but for everybody who needs book treasures for work and study purposes. The number of readers amounts already to 20,000. Besides the main library – that since 1982 has been housed in a new building — there are 5 faculty and 78 smaller specialized and department libraries.

Beginning from the end of the 1950s the library has compiled Tartu University bibliography. This work has resulted in the series «History of Tartu University. Bibliography of lecturers. 1632—1710. 1802—1990 —.» Since 1961 the yearbook of Tartu University bibliography has been published. The compilation of profound bibliographies of Tartu University in the 17th c. and of Estonian history (since 1918) is under way. The bibliography of Finno–Ugric linguistics is being complied in co–operation with Helsinki University Library and the Institute of Linguistics of the Hungarian Academy of Sciences. Besides, the library publishes several printed catalogues of its art and manuscript collections as well as source publications.

Besides fulfilling its basic tasks Tartu Univesity Library considers it its duty to encourage and develop research in the spheres of library science, bibliography, information science and book restoration. Since 1968 the serial «Research on the Scientific Library» (8 issues) in the framework of «Transactions of Tartu University» and since 1969 the serial «Book — Time — Restoration» (6 issues) have appeared. The library arranges scientific and practical conferences and seminars. In 1988 the Laboratory of Library Science Theory and History was founded by the library.

The library regularly arranges exhibitions of its rare books as well as displays dedicated to important dates in science and cultural history and contemporary problems. Recent larger exhibitions abroad have been displayed in Göttingen University Library — «The ties of Göttingen University with Estonia, Livonia and Kurland in the 18th and early 19th centries» — in 1989, and in Helsinki University Library — «The ties between Helsinki and Tartu Universities in 1900—1940» — in 1990. The new building of Tartu University Library has become a valued place for art exhibitions. Several artists from abroad have also displayed their work here.

Tartu University Library has close ties with university libraries in Helsinki and Uppsala. There are detailed co–operation contracts with Jyväskylä University Library and Poznan University Library. Co–operation with Göttingen University Library is currently taking shape.

Our address:
TARTU UNIVERSITY LIBRARY
1 W. STRUVE ST.
202400 TARTU
ESTONIA

Phone:
32 577 — Director
34 446 Assistant
35 179 — Direktors

Fax:
01434 34756

MALLE ERMEL,
Director
of Tartu University Library

STUDENT MUSEUM OF THE MUSEUM OF THE HISTORY OF TARTU UNIVERSITY

Founded 1989
Postal address:
Veski St 61, Tartu 202 400
Phone: 3 30 03
Director: Helvi Moora

The history. In 1982 the Museum of D. I. Uljanov, brother of Lenin, was opened in Tartu. D. I. Uljanov studied in the Faculty of Medicine of Tartu University in 1900—1901 and rented lodgings in a house in Veski Street. The museum was opened in the same house. In connection with political changes in the society the museum was rearranged into a student museum and reopened in 1989, on the 70th anniversary of the national university.

The exhibition is designed in the form of rented rooms where students used to live in the 17th and 19th centuries and at the beginning of this century. There is also a small room for displays that are changed every now and then. Currently the visitors can see the display «Conferment of Doctor's Degree at Uppsala». The next display will be about student life in the 1980s. It is posssible to arrange a guided tour in the museum for about half an hour.

The stocks of the museum hold about 1,000 items of archival material, 57 object items and about 600 photographs. The museum has also retained the display on D. I. Uljanov now kept in stock.

The task of the Student Museum is to replenish its stocks and collect material on student life: objects, lecture notes, memoirs, photographs, student songs as well as current literature on student organizations.

MUSEUM OF CLASSICAL ARCHAEOLOGY

Founded 1803
Postal address:
Ülikooli 18, Tartu
202 400
Phone:
3 14 14, 3 53 84

The history. The Art Museum of Tartu University, now the Museum of Classical Archaeology was founded in 1803 on the initiative of Prof. J. K. S. Morgenstern. Prof. Morgenstern, a classical philologist, his worked as the curator for 34 years. At his time (the early 1800s) a particular emphasis in education was laid on the study of the humanities, above all on the study of ancient culture. The museum was intended to promote the teaching of classical languages and extend art collections. At the end of 1804 there were various kinds of art treasures in the depositories of the museum — engravings, drawings, paintings, coins, medals, plaster casts and gems. The collection of the museum grew rapidly enough on account of purchases and donations. It was enriched by Prof. Morgenstern's successors, the outstanding scholars Professors H. E. L. von Mercklin, L. Schwabe, V. Malmberg, E. Felsberg and others.

In 1868 the museum moved into its present roomas in the left wing of the university's main building. The walls of the rooms were decorated with paintings in the Pompeian style in order to create a congenial mood for the display of classical art. In the second half of the last century under the guidance of Prof. Mercklin much attention was paid to the acquisition of original objects of ancient art as well as plaster casts from Germany, England, France and Italy. In the course of time the museum has been able to assemble a more or less complete collection which gives a systematic survey of the development of Greek art. In 1868 the engravings, drawings and paintings were assigned to the funds of the Drawing School which had worked by the museum since its foundation. A valuable art collection had been raised by the beginning of this century. Some catalogues of museum collections have been published in Russian: **V. Malmberg, E. Felsberg. Antique Vases and Terracottas. Yuryev, 1910.; V. Malmberg, E. Felsberg. Antique Marbles and Bronzes. Yuryev, 1911.; E. Felsberg. Plaster Castes. Yuryev, 1913.**

During World War I the property of the university was evacuated to Russia, including the most valuable part of the museum funds, i.e. the collection of antiquities obtained in 1803—1915 (ancient marble and bronze statues — 23 items, Greek vases, oillamps and terracottas — 228, Egyptian antiquities — 126, coins — ca 6,000, paintingas — 128, drawings — 51, numerous engravings and some pieces of minor importance). Evacuated during the war, the collection was to be returned to Tartu University in accordance with the Tartu Peace Treaty of February 2, 1920 between Estonia and Soviet Russia. However, Russia has not observed some articles of the Tartu Peace Treaty, including those concerning the property of our museum. The Tartu collection was kept in the depositories of Voronezh University until 1933 when the Voronezh Museum of Art was founded on the basis of these treasures as well as the collections of the local Museum of Regional Studies. The art collection has remained in South Russia till today.

Today the basic collection of the museum consists of over 30,000 items. Plaster casts of Greek sculptures representing the best works of archaic, classical and Hellenistic periods of Greek art are constantly exhibited. The other special collections of the museum include: plaster reproductions of ancient gems and coins, Greek and Roman antiquities (obtained mainly in the 1920s and 1930s), paintings, West–European engravings, photographs, applied art, furniture, coins, Russian icons and a specialized library.

In the lecture theatre of the museum lectures on ancient culture are delivered every month of the academic year.

The main objectives of research during the past years have been determining the exact number of art treasures collected during different periods, composing scientific inventory cards of the museum's funds, finding out the content and number of art treasures evacuated to Russia during World War I and making preparations for receiving the historic collection of originals returned by the Voronezh Museum of Fine Arts. The official procedure of returning at the Government level started in January 1988. During these three years and nine months we had to prove our university's rights to this collection by means of numerous documents addressed to the Ministries of Culture of the USSR and the Russian Federation and the Voronezh Museum of Fine Arts. The Culture Foundation of the USSR and its Chairman Academician Dmitri Likhachev have supported and helped us by acknowledging our legal rights to our property. We demand it be returned from Voronezh on the basis of the Tartu Peace Treaty of 1920.

The legal grounds of Estonia's demands are the following:

1. Tartu Universty is the legal successor of Dorpat (Yuryev) University of Tsarist Russia.

2. The rights to this property were transmitted to the legal successor of Dorpat (Yuryev) University, i.e. Tartu University.

3. The returning of this collection and handing it over to Estonia was enacted with the Tartu Peace Treaty between Estonia and Russia of February 2, 1920 (Art. XII, 4).

The question of the location of the art collection which was evacuated in 1915 is primarily juridical and it has to be solved on the ground of generally acknowledged legal regulations and principles.

Currently the regulation of the issue is continuing on the governmental level. In the Draft Agreement of August 20, 1991 on the intergovernmental relations between the Republic of Estonia and the Russian SFSR Article 7 provided the returning of the Tartu University's collection kept in Voronezh. This Treaty is yet to be signed by the heads of the states. Then we can say, «For Tartu University the First World War is over at last.»

MUSEUM OF THE HISTORY OF TARTU UNIVERSITY

Founded 1976
Postal address: Toomemägi (Dome Hill), Tartu, 202 400
Phone: 3 26 35, 3 53 35
Director: Ela Martis

❑ **The history.** The Museum of the History of Tartu University was inaugurated on December 6, 1976. Actual museum work started in 1979. Since 1981 the museum has been located in the rooms that used to house the university library on Dome Hill. On the occasion of the 350th anniversary of the university on exhibition «Tartu University 1632—1982» was opened there. In the years 1985—1988 the building was thoroughly renovated. Shortly before the 70th anniversary of the National University, a new exposition was opened on November 28, 1989. The building of the museum itself — the Cathedral of Tartu — is of great interest. It used to be the largest sacred building in Livonia. The building of this brick church was started in the 30s of the 13th century. The church was repeatedly rebuilt and underwent thorough changes. It acquired its final form at the beginning of the 16th century. In the 14th century the church was built as a three — aisled basilica, with chapel aisles along the longitudinal walls. There were no towers at first, but at the end of the 15th century the western facade was decorated with high twin towers that were unique in Old–Livonia. The earliest choir was a simple one–aisled room that was later replaced by a polygonal covered vault. In the second half of the 15th century the choir was rebuilt to meet the requirements of a hall church.

On the reopening of the University in 1802 it was decided to reconstruct the ruins of the Cathedral (the choir) to house the University library. The work started under the first architect of the University Prof. J. W. Krause. The reconstruction was done in the years 1804—1807. In the years 1927—1928 side aisles were were added on the eastern side according to the project of architect P. Mielberg. In the years 1962—1964 the wooden constructions of the choir were replaced by ferro–concrete constructions. The repair work in 1985 was designed by K. Alttoa, A. Buldas and J. Kulasalu at the Institute of Architectural Design. Further reconstruction — partial restoration and conservation of the ruins and towers — is still to be done.

The exposition is displayed on three floors. The first floor tells the visitor about the history of the University in the 17th century, the reopening of 1802 and the following years. The second floor surveys the development of science at Tartu University in the 19th century. The exhibition on the ground floor is devoted to the University of the Republic of Estonia and the University of our days. In the balcony hall on the same floor a selection of the museum collections is exhibited.

❑ **The exposition** of the museum is displayed on 1563 m^2. The display about the history of Tartu University in the 17th century deals with the foundation and development of Academia Dorpatensis, its students, academic work, professors and traditions in 1632—1710. The exhibites with as a microscope and a hand–sextant of the 17th century, etc. are of great scientific and historical value. The rector's silver sceptre and cape, the University's symbolic keys and seals of the years 1632 and 1699 are also on display.

After the Northen War the work of the University had to stop academic work for about a century. In 1802 the University was reopened and on April 5 the first 19 students were matriculated. The exposition reflecting the history of Tartu University in the 19th century shows in detail the development of scientific thought at the University, presents facts about prominent scientists, scientific achievements, students and academic facilities. Research at Tartu University reached the

international level in the first half of the 19th century. The major fields of study were medicine, astronomy, physics, chemistry, mathematics, linguistics and agricultural science. The Faculty of Medicine became one of the leading scientific centres in Russia. The Museum presents material on such medical men of international reputation as K. Fr. Burdach, J. N. Dragendorff, A. Rauber, H. A. A. Schmidt, Z. v. Manteuffel, N. Pirogov, etc. 19th century equipment and instruments of great historical value such as microscopes, astronomical instruments, scals, gauges, collections of natural objects are being displayed.

❑ The exhibition **«The Birth and Development of National University 1919—1940»** speaks about Tartu University in the Republic of Estonia, its role in promating science, national sciences in particular, and in training national cadres. The scientific and social work of well–known scientists of that period J. V. Veski, A. Saareste, J. Mark, T. Lippmaa, H. Riikoja, A. Öpik, P. Kogermann, J. Vilip, L. Puusepp, K. Saral is dwelt upon. When Estonia achieved independence and the National University started its work great changes could be noted in the life of students. The exhibition includes interesting material on students' everyday–life and on students' corporations.

The last section of the exposition offers a survey of the university's activities in 1940—1990. During the difficult and controversial period of Soviet occupation Tartu University continued teaching students and doing research. Visitors to the Museum can acquaint themselves with developments in all the Faculties.

There are about 30 thousand items in the collections of the Museum. Various unique instruments and scientific collections make up the most valuable part of the stocks.

❑ **Several instruments of astronomy** such as the so–called Iceland sky–globe (12—13th centuries), Dolland telescope (turn of the 18—19th centuries), Adams mirror–telescope (1805) are also of great interest. In the rich collection of physical–instruments over 700 objects were made in the 19th century or earlier. The equipment of G. Fr. Parrot's physics laboratory — on electric friction machine (1809), a big battery of Leyden pots (1809), Dolland triple prism (1804), etc. are exhibits of the collection. There are also some instruments made by an Estonian master–craftsman C. J. Brücker in the middle of the 19th century.

❑ **The collection of laboratory instruments** used in chemistry and medical sciences is also worth mentioning. There are collections of microscopes (the oldest of the 18th century), scales (the oldest scales to measure gold made in 1560), laboratory glass and porcelain vessels and burners (19th century). Prof. J. Fr. Erdmann's pharmacological collection of roots, leaves and fruit (550 items) collected on five continents of the world and the collection of minerals and preparations of C. Schmidt (both of the middle of the 19th century) also belong to the museum. Cameras and photo laboratory equipment of the turn of the century speak about the history of photography. There is also a small collection of typewriters.

❑ **The museum's archives** comprise publications of academic research (dissertations, monographs, abstracts, transactions etc.), study aids and textbooks, documents. The personal funds of Rootsmäe, Tehver, J. Konks, A. Koop, F. Kudu and a large collection of case histories from the University Hospital of Internal Diseases (the oldest dating back to 1846) are also kept there.

Over five thousand storage items on the University's past and at present make up the fund of photos and negatives. The collection of glass negative plants from the 1920ies—1930ies and photo albums the oldest of which dates back to 1863 and belonged to J. v. Schröder are of major interest. A small collection of art contains objects of figurative and decorative arts (decorated citations of honour, paintings, engdavings) and a collection of medals of about 400 items.

Making inventories of the treasures and studying the history of the University co–ordinating the work of researchers and publishing make up an important aspect of the workof the Museum. This work is carried out under the guidance of the Council of the Museum made up of leading historians of science and education.

In 1981 when the doors of the museum were first opened for the public the Museum committed itself to the study of the history of the University which had been so far the responsibility of the Commission of the History of the University. Since 1981 conferences of the history of the University have been regularly held every two years. The materials of the conferences have been published in the collections of papers **«Questions of the history of Tartu University».** Up to now (end of 1991) 26 publications of the kind have appeared. In the years 1981—1985 **«Questions of the history of Tartu University»** was published jointly by the Commission and the Museum.

The future research work of the museum will be conducted in two main directions:

1) scentific inventory of the museum's funds

2) studying the fate of the University's treasures in 1940—1956 and establishing the extent of material and moral harm done to the teaching staff and the student body during those years.

In 1990 a scientific catalogue **«Instruments of Physics of the first half of the 19th century in the Museum of the History of Tartu University»** was published in four languages (Estonian, English, German, Russian) supplemented with colour photos. It will be followed by **«Friedrich Parrot and his laboratory of physics at Tartu University in 1826—1841»** and a catalogue of microscopes.

The second major trend of research was represented by the 10th conference on the history of the University «Tartu University Through Three Occupations» (December 1991). The materials of the conference were published in the series **«Questions of the History of Tartu University»** XXV and XXVI.

The Museum holds days of history of science and puts up anniversary exhibitions of scientists of international fame every year.

MUSEUMS OF TARTU UNIVERSITY

There are three museums at Tartu University: the Museum of Classical Archaeology, the Museum of Zoology together with its Geological Department and the Museum of the History of Tartu University together with the Student Museum.

Here follows an account on the history, stocks and expositions, publications, research tasks and plans for the future of the respective museums as presented by the staff. However, for getting a proper survey, it is best to go and have a look yourself. WELCOME TO THE MUSEUMS OF TARTU UNIVERSITY!

The Information Service of Tartu University wishes to thank Research Director of the Museum of Classical Archaeology Mrs. Anu Laansalu, Director of the Museum of Zoology Mr. Toomas Saat, head of the Geological department Mr. Tõnu Pani, Director of the Museum of the History of Tartu University Mrs. Ela Martis, head of the Student Museum Mrs. Moora as well as its research worker Mrs. Terje Lõbu for pleasant co–operation.

THE BOTANICAL GARDEN OF TARTU

The Botanical Garden of Tartu University (BG), founded in 1803, is among the oldest in Europe. BG is situated in the central part of Tartu.

The total area of BG (5.3 ha) is divided between exposition (3.3 ha) and experimental garden (2 ha). At the present time there are 8 greenhouses in BG, with the total area of 0.26 ha.

There are the following departments in BG: department of systematics, department of Estonian plants, department of alpine plants, department of subtropical plants, department of tropical plants, department of medicinal plants, rosarium, dendrarium, department of multiplication.

More than 5500 plant species are being cultivated. The greatest taxonomical units are: Cactacea — 466. Liliaceae — 231, Rosaceae — 178, Amaryllidaceae — 100, Brassicaceae — 85, Crassulaceae — 72. The annual number of visitors in BG is over 20,000.

The «Index Seminum» is published each year by BG.

Seed exchange has been established with 550 botanical and dendrological gardens abroad.

BG serves as a basis for scientific work for botanists, and as a practice station for students of Tartu University and Estonian Agricultural University.

The main theme of scientific work is the ecological investigation of new perspectives for city greenery decorative plant species and sorts.

An exhibition of decorative indoor plants is arranged yearly by BG.

In 1991 BG got a new building with laboratories for plant tissue cultures and plant physiology, with total area of 1267 m^2.

BG is open for visitors during the period of May 1 — September 30.

MUSEUM OF ZOOLOGY

Founded **1822 (1802)**
Postal address:
Vanemuise 46. Tartu, 202 400
Phone: **3 06 33**
Director:
Cand Biol, acting Associate Professor **Toomas Saat**
Chief Treasurer:
Aivo Tamm
Scientific superviser:
Cand Biol **Andrei Miljutin** (*Vertebrates*), Jaan Luig (*Invertebrates*)
Funds: **254,519** preservation units at the end of 1990.

The most remarkable collections of invertebrates in the funds of the museum are those of insects, as well as those of molluscs shells. Ca 4,300 species of *Lepidoptera* (butterflies and moths) with 62,000 individuals (including 33,000 species and 45,000 individuals of big butterflies = *Macrolepi doptera*) are preserved in the museum. Fr. A. Hoyningen–Huene's collection of Paleoartic lepidoptera, the collections inherited from Estonian Naturalists' Society, Prof. J. Piiper's (jun) collection of Estonian butterflies also belong to the museum's funds nowadays. The number of *Hymenoptera* is about 25,000, most of them are stinged insects (600 species). There are ca 11,000 individuals of *Diptera* (flies); including prof. H. Remm's unique collection of *Heleidiae* with many holotypes. The collection of *Coleoptera* (beetles) consists of ca 26,300 specimens. The collections of G. Krausp and A. Schrenk are the biggest among the collections of molluscs (87,000 specimens altogether).

Among vertebrates birds and mammals are well represented, the number of reptiles is smaller (most of the material comes from the Soviet union) and the collection of fish and amphibians is quite modest. The systematic collection of Estonian birds (ca 5,500 skins of about 250 species), S. Buturlin's collection (1,818 skins of more than 200 species), O. Koch's collection of birds (over 2,880 clutches from Estonia and the rest of Europe) are the most valuable ornithological collections. The skins of mammals represent mainly Estonian material. A. Rosenberg's collection of fossil bones and crania of contemporary mammals is unique among osteological collections (ca 44,000 preservation units). Paleontological collections are preserved in the museum's Department of Geology.

The exposition of the Museum of Zoology was drawn up on the systematic principle. There is the exposition of mammals in the first hall and the exposition of reptiles and amphibians at the end of the hall. The second hall presents a survey of the system of invertebrates, as well as the exposition of fish and comparative anatomy. There are also some aquariums and terrariums with living fish, amphibians and reptiles in the same room. Birds are exhibited in the third hall; the exposition of birds' eggs and nests as well as stands introducing birds' biology are situated on the balcony of hall (closed for the visitors at present, because of the lack of space it is used as a depository).

The main task of the Museum of Zoology is to study Estonian fauna and to preserve examples of different specimens; its funds and its exposition serve as a basis for teaching zoology to the students of biology. Every year thousands of pupils all over Estonia visit the museum.

Financial problems and especially the shortage of suitable depositories aggravate the museum's main task — to preserve examples of Estonian fauna; several unique collections are in constant danger of perishing and have partly perished already in earlier years. The main aim of the treasurers is putting the funds in order and uniting them with the international bank of information (cataloguing, preparing the publication of catalogues).

The young active zoologists have also managed to write essays on Estonian fauna. These works have been published in several Estonian and Soviet publications and in the collections of zoological research works put together by the Department of Zoology (*Acta et commentationes Universitatis Tartuensis*). The first manuscripts to be published in the museum's own series of publications (*Acta Musei Zoologici Universitatis Tartuensis*) have been accepted. We hope to exchange such publications with the museums and universities of other countries already in the near future if the lack of paper and money do not hinder our plans.

The history. The Museum of Zoology has grown out of the Cabinet of Natural History founded by the first Professor of natural history at Tartu University G. A. Germann in the first years of the 19th century. July 26, 1822 is considered to be the museum's date of birth. Then an independent, Cabinet of Zoology was formed on the basis of the Cabinet's collections of zoology and paleontology; Professor of anatomy J. Fr. Eschscholtz became the head of the new cabinet. He took part in two voyages round the world organized by O. von Kotzebue. Most of the abundant collections that were gathered during these voyages perished in the fire of 1829; only some ten exhibits have been preserved from that time. The collections of the museum suffered heavily during both world wars, as well as during a flooding in the depository. (Some cellar–rooms have been given to the museum for depositories).

Professor M. G. C. Braun (director in 1883—86) transformed the Cabinet of Zoology into the Museum of Zoology. The museum moved to its present rooms in 1920. From 1948 to 1964 the museum belonged to the system of the Academy of Sciences of the Estonian SSR. The exposition of the museum got its present look on the initiative of Professor H. Ling. Most of the distinguished zoologists who were born in Estonia or worked here had close connections with the Museum of Zoology as well as several other world–famous naturalists. Besides Eschscholtz and Braun Professors K. C. Fr. Ledebour, M. H. Rathke, J. J. Fr. Parrot, H. M. Asmuss, A. W. Volkmann, A. Fr. Hueck, A. Bunge, A. E. Grube, G. A. Flor and J. T. Kennel (for the longest period 1886— 1922) were at the head of the museum in the 19th century. Since the first years of the Republic of Estonia most of the professors of zoology at Tartu University have had close contacts with the Museum of Zoology (incl. J. Piiper, H. Riikoja, E. Kumari, H. Ling, J. Lepiksaar, H. Kauri etc). Compelled by historical circumstances Professors J. Lepiksaar and H. Kauri have carried out outstanding work in the Museums of Zoology of our neighbouring countries Sweden and Norway.

The last decades cannot be characterized as the brightest period in the life of the museum. Still, thanks to the work done by the previous Director N. Laanetu and the staff of the museum the Museum of Zoology is overcoming the period of apparent death. We hope that the coming years can be characterized in the same way as it was done in a booklet published for the museum's 150th anniversary in 1972: «In the years 1922—1940 the collections grew and the field of research broadened despite the difficult economic conditions of the bourgeois period.»

GEOLOGICAL DEPARTMENT OF THE MUSEUM OF ZOOLOGY

Founded **1802**
Postal address:
Vanemuise 46. Tartu, 202 400
Phone: **3 06 45**
Director: **Tõnu Pani**

The history of the Geological Museum (Naturaliencabinet — Mineralogical Cabinet — Geological Cabinet) of our university is tightly connected with the history of the Department of Geology because this museum has never existed as an independent institution.

The history of the Geological Museum goes back to the year of 1802 when after the reopening of the university the Naturaliencabinet (1802—1820) was founded. The head of the Cabinet was the professor of general natural history and botany (1202—1809 G. A. Germann; 1811—1820 C. Fr. Ledebour). In 1804—1813 G. M. Ulprecht, the inspector of the Cabinet, was directly in charge of the geological collections.

In 1803 a big collection (1920 items) was bought from J. C. W. Voigt. This collection also included the first specimen of the museum's big meteoritecollection — a piece of Pallas iron from Krasnojarsk obtained via Russian Academician Georgi.

The collections presented by Grand Duke Konstantin Pavlovitsch, J. Fr. Eschscholtz, A. J. Krusenstern, M. v. Engelhardt must also be mentioned. The total number of samples reached over 4,000.

In 1820 the Department of Natural Sciences and Mineralogy was founded. The first professor and head of the Mineralogical Cabinet was M. v. Engelhardt (1778—1842, Prof. of Tartu University 1820—1841). In Engelhardt's time the acquisition of geological collections became more regular mainly thanks to presents (from Frisch, Zipser, Barclay de Tolly, G. Fr. Parrot, E. R. Hofmann, Burraschi, A. G. v. Schrenk etc), less by purchases (from Heidelberg Miner. Compt., Kämmerer, Scheerer, Hess etc). In 1842—1847 the professor was H. Abich. In 1847—1854 there was not any professor of geology in the department and the directors of the Mineralogical Cabinet were 1844—1849 C. E. Senff (Professor of Mathematics) and 1849—1854 A. Bunge (Professor of Botany).

The number of specimens was
11,370 in 1836
12,890 in 1841
15,903 in 1854

In 1854—1887 the professor of Geology was C. Grewingk. At that time the growth of geological collections was most intensive and regular mainly thanks to presents (G. P. A. Petzhold, Nordenskiöld, Keller, Scacchi, Grewingk etc), less by purchases (from Krantz, Sämann, Heymann) and also by exchange (with Günther, Römer, Rose, Shepard).

The following Professors Lemberg, Lagorio, Loewinson–Lessing, Tarassenko mainly paid attention to their reseach work.

From the beginning of the Republic of Estonia in 1918 the main attention was paid to the research of Estonian mineral wealth. The foundation was laid to great monographic collections of paleontology (H. Bekker, E. Öpik etc). Under Stalinist leadership the Institute of Geology of the Academy of Sciences of the ESSR was established and in 1948 the museum was handed over to the Institute. The Institute was mainly interested in Estonian material and a part of other older collections was destroyed.

In 1976 a part of the old geological collections was returned to the University and the Geological Museum of the University was re–established as a department of the Museum of Zoology.

In 1991 the museum got back some other parts of old collections (Engelhardt's Finland, Schrenk's Altai etc), but the most valuable scientific collections — monographic collections of Estonian paleontology — are in Tallinn till now.

The total number of the collection items is over 20,000 now. At present the exposition is under renovation and is changing steadily.

There are four main subdivisions:
— Geology of Estonia (ca 1,000 specimen)
stratigraphy and paleontology of surface and Quarternary deposits
minerals
erratic boulders
— General paleontology (over 750 specimen all over the world)
— System of mineralogy (over 500 samples of the total of 5,000 representing ca 250 species)
— meteorites (now in the possession of the Academy of Sciences).

«UNIVERSITAS TARTUENSIS» Newspaper of Tartu University EDITORIAL STAFF: VARJE SOOTAK (Editor-in-Cheif), PIRET TALI, SELLE MÕTSAR (Editors), URMAS AUNIN, ÜLO VELDRE (Public Relations Officer). EDITORIAL OFFICE 18 ÜLIKOOLI ST, ROOM 241, TARTU 202400, ESTONIA telephone 35180
Technical Support R&R TeKsT.

NR. 35 (1657)
REEDE,
29. NOVEMBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- TUDENGISÜGIS – 2. lk.
- TÜ ÜLIÕPILASKONNA EDUSTUSE VALIMISEESKIRJA PROJEKT – 3. lk.
- A. KASEMAA JUUBELINÄITUS – 3. lk

Ülikooli aastapäevaks

Veel purskab tuld ja suitseb vaenu kraater
kui valguse uusandja avand alma mater
siin oma uksed vanad veerul vaikse mäe
mis esimest, ei viimast rõõmupidu näe

Gustav Suits (Õnnesoov Eesti ülikooli piduliku avamise puhuks.)

Ülikool. Igal sügisel meelitab ta siia Emajõe linna kokku noori igast Eesti maanurgast. Neid, kes ihalevad siin auditooriumide ja raamatukogu vanade köidete vahel hakata ammutama enesesse järjest suuremaid suutäisi akadeemilise maailma hingeõhku. Kevadeti kuulama konventidest kajavaid rõkkavaid laule, vaatama kuis tuhanded värvimütsid volbriööl Toomeorgu kevadele tõrvikuvalgel vastu lähevad.

Hea *alma mater,* noor nagu üliõpilaslaulud ja valge tekkel, igikestev ja vanem kui meie keegi. Nagu ülimalt auväärt eas daam, kes on veel küllalt noor selleks, et peagi kevadõhtute toomelõhnas kuningas Gustaviga monumendilt pisut flirtida ja ühiseid noorusaegu meenutada. Ka seda perioodi, mil meie ühise akadeemilise mamma sünnidaatumiks loeti järjekindlalt aastanumbrit 1802. Ikka hüpitab ta oma kuuesambases süles poisiklutte, kellest kunagi hallipäised professorid peavad saama. Ikka üritab vastuolulises maailmas pakkuda turvalist, erapooletut riiki kõigile teadustele ja teadureile.

Taas aastapäev. Vahepeal on vaid ajaloojumalanna Clio tasakaalustanud oma targad kaalud, lasknud ajalooareenilt kaduda võltsiidoleil ja seadnud sinna igati austamist väärt persoonid. Hea toitev ema peab oma esimest aastapäeva rippumatus ja kolmandat sõjajärgses Eestis.

Kunagine maarahvas sai oma teadustempli aastal 1918, mil ülikool Saksa okupatsioonivõimudelt üle võeti. Jurjevi ülikooli traditsioon 12. detsembril aastapäeva tähistada kadus. Eestlastele tunduvalt olulisemaks kuupäevaks oli saanud 1. detsember, mil ülikool sakslastelt üle võeti ja esmakordselt rahvusülikoolina avati.

1922. aasta «Üliõpilaslehes» kirjutatakse esimesest aastapäevast järgmist.

Aula rõduservil rippunud vene tsaaride pildid on koos Jurjevi ülikooli varadega Venemaale evakueerunud. Narvas käivad vihasemast vihasemad lahingud. Esimese Eesti ülikooli tudengina on immatrikuleeritud **Jaan Maarfeldt**, peale tema on rahvusülikooli hingekirjas veel 350 tudengit. Esimesel aastapäeva pidusöögil «Vanemuises» ütles **kuraator P. Põld**: «Me võtame vastu ainult Gustav Adolfi ja teiste meie endisaegsete valitsejate päranduse kui ainuõiguslikud pärijad. Me kindlustame, et rahvas endile iseseisva riikliku ja vaimliku elu huvides segamata tõe allikad saab, mis ka siit kateedritelt alla voolates meid karastama ja jootma peavad.»

Katkovi ja Pobedenostsevi venemeelne maailm on kadunud. Meid ümbritsevas leidub küllalt selliseid aineid, mida demokraatliku riigi õhus ringi heljuma ei peaks. Tsiteerigem taas seitsmekümne kahe aasta tagust kõnelejat: «Jumalik säde, mis meis elab, lööb võimuleekides loitma: me täidame kõrgemat käsku seades oma valguse kõrgele küünlajalale, kus värske õhk ta põlemist elustab «Rõõmsalt edasi läbi igavese noorusaja Jumalate mäele, kus lasta loita vaba vaimu valgusel.

Elagu, õitsegu, kasvagu *alma mater*!

PIRET TALI

Konferansjee Olev Ulp avab sellesügiseste üliõpilaspäevade mängupõrgu. Olgu härrasmehe snooblik väljanägemine eeskujuks rahvusülikooli aastapäeva tähistavatele akadeemilistele kodanikele. Samuti võiks tema avatud suhu sobitada lause: «Head pidutuju!»

❤ *TARTU ÜLIKOOLI BALL 1. 12. 1991. a.*

Kava

KONTSERDISAAL

18.30 avatakse uksed, sissepääs Aia tänavalt
19.15 Peo peremees hr. Rein Adlas (TÜ AÜL) ja peo perenaine prl. Kristel Ehala (C! Filiae Patriae) avavad balli
19.18 Tervituseks on sõna TÜ rektoril prof. Jüri Kärneril
19.21 «Gaudeamus»
19.25 Tantsuks mängib «Vanemuise» sümfooniaorkester
20.00 Kõne daamidele
20.05 Esineb ansambel «Simple»
20.25 Tantsuks mängib «Vanemuise» sümfooniaorkester
21.00 Kõne isamaale, hr. Rein Helme
21.05 Esineb TÜ Kammerkoor
21.25 Tantsuks mängib «Vanemuise» sümfooniaorkester
22.25 Tantsuks mängib tantsuorkester «Rae»
23.00 Üllatus
23.25 Tantsuks mängib «Vanemuise» sümfooniaorkester
23.50 Peo perenaise ja peremehe lõpusõnad
23.52 Lõpuvalsid
00.00 Lõpp

TEATRISAAL

20.00—21.00 Esinevad vennad Johansonid
21.45—22.30 Esineb orkester «Junge — Philarmonie»
«VANEMUISE» TEATRIHOONE RUUMIDE KASUTAMINE:
KONTSERDISAALI OSA
Kontserdisaali suitsuruumis (EI SUITSETATA!)
asub baar, avatud 19.00—23.45
kl. 22.00—23.00 esineb Heli Vahing
Kontserdisaali rõdu — jalutusruumis
asub baar, avatud 19.30—23.30
Klaveril esineb hr. Olev Ehala
«Vanemuise» puhvet-kohvik
töötab kl. 18.30—24.00

TEATRISAALI SUITSURUUM

baar avatud 19.00—23.00 (lubatud suitsetamine)
Teatrisaali jalutusruum
baar avatud 19.00—23.00
Mängib Toi kvintett
Kohal fotograafid ja lilleneiud.

1. DETS KELL 11
↓
ülikooli aulas

Eesti üliõpilased moodustasid Eesti Üliõpilaskondade Liidu

23. novembril pidasid Tallinnas Kenkmanni 20 Üliõpilaskeskuses koosolekut Eesti üliõpilaskondade esindajad. Kuue eaka kõrgkooli tudengitega olid ühinenud ka **Viljandi Kultuurikooli, Tartu Õpetajate Seminari** ja **Tartu Kõrgema Baptisti-de Seminari** tudengid. Kolme niiöelda mängust välja jäänud noore kõrgkooli kõrvalejäämise põhjuseks tuleb pidada omavalitsuslike esindusfunktsioone täitvate struktuuride puudumist.

Koosolekul tuli hääletusele Tartu Ülikooli edustaja **Olavi Paide** ja Tallinna Tehnikaülikooli edustaja **Sulev Alajõe** koostatud üliõpilasliidu põhikirja projekt. Kohalviibinud üheksal üliõpilaskonnal oli igaühel üks hääl. Põhikiri võeti vastu üheksal häälel. Üliõpilasliidu juhatuse, s.o. kõrgema võimuorgani, esimehe kohale kandideeris **Sulev Alajõe**. Volikogu liikmete personaalsel hääletamisel valis koosolek ta minimaalse vastuhäälte arvuga esimeheks. Abiesimehe kohale kandideerisid kolm meesterahvast: **Olavi Paide, Kaarel Tarand** ja **Agu Vahur**. Kaks esimesena mainitut võtsid oma kandidatuuri maha ja abiesimeheks sai TPedl tööõpetuse eriala tudeng Agu Vahur.

Koosolekul arutati ka IUS-i piletite staatust Eestimaal, EÜL-i osa rahvusvahelises suhtlemises Lääne üliõpilasorganisatsioonidega, Viljandi Kultuurikooli pöördumist valitsusele sõjaväeosa ruumide enesele taotlemise asjus.

Õhtu pidulikum osa möödus Glehni lossis, kus vastmoodustatud Üliõpilasliitu olid tervitamas viie kõrgkooli rektorid, haridusministri asetäitja **K. Luts** ja Eesti Noorsooteenistusest **Toivo Sikk**. Haridusjuhid andsid liidu käsutusse 400 000 rubla. EÜL saatis tervitustelegrammi ka Prahasse, kus detsembris toimub **International Student Unioni kongress**. Telegrammis teatatakse üliõpilasliidu moodustamisest ja ühinemissoovist. Õhtu laabus bigbandi muusikaga seltskondlikus õhkkonnas.

PIRET TALI

Palju õnne!

1. detsembril, ülikooli aupäeval toimub TÜ audoktorite promoveerimine, samuti antakse üle esimesed sõjajärgsed Tartu Ülikooli poolt omistatud doktorikraadi tunnistavad diplomid.

Audoktoriks promoveeritakse:

Professor **Vsevolod Antonov–Romanovski**

Professor **Gàbor Bereczki**
Professor **Vladimir Jadov**
Kirjanik **Bernard Kangro**
Professor **Erkki Kivalo**
Professor **Zdzisław Kleinrok**
Professor **Indrek Martinson**
Professor **Viktor Mutt**
Professor **Jaan Puhvel**
Professor **Gustav Ränk**
Professor Maximilian Siurala
Professor **Kalevi Wiik**

Doktoridiplomid antakse üle:

Andrus Ausmees — filosoofiadoktor (füüsika)
Sergei Savihhin — filosoofiadoktor (füüsika)
Heiki Sõnajalg — filosoofiadoktor (füüsika)
Matt Mägi — meditsiinidoktor
Sulev Maramaa — meditsiinidoktor
Olev Raju — majandusdoktor
Janno Reiljan — majandusdoktor
Ergo Nõmmiste — filosoofiadoktor (füüsika)
Margus Rätsep — filosoofiadoktor (füüsika)
Boris Komrakov — matemaatikadoktor
Toivo Maimets — filosoofiadoktor (molekulaarbioloogia)
Heidi–Ingrid Maaroos — meditsiinidoktor
Enn Seppet — filosoofiadoktor (füsioloogia)
Andres Kuusk — geofüüsikadoktor
Tiit Nilson — geofüüsikadoktor
Helgi Arst — geofüüsikadoktor
Tõnu Viik — astronoomiadoktor
Enn Saar — astronoomiadoktor
Urmas Haud — astronoomiadoktor
Maret Einasto — astronoomiadoktor
Tõnu Pullerits — filosoofiadoktor (füüsika)
Mati Heinloo — matemaatikadoktor

❀ ❀ ❀ ❀

«Oli lihtsalt meie päev,» ütles ansambel «THE CLAYMAKERS» pärast tudengibäudide konkursi võitmist.

Tudengibändide konkursil oli ka vähem tähelepanuväärseid noori muusikuid. See peaks peegelduma publiku ilmest. Varakult esimene noor muusikakriitik Lennart Madisson.

Ka Eestimaal leidub muusikuid, kes rahvusliku rap muusika oma südameasjaks on võtnud. Pildil Armas Ulander «Raadio Tartust».

«THE CLAYMAKERSi» trummar Kadi oli ainus neiu, kes kogu konkursi jooksul trummide taha söandas istuda.

Fotod Aivar Aotäht.

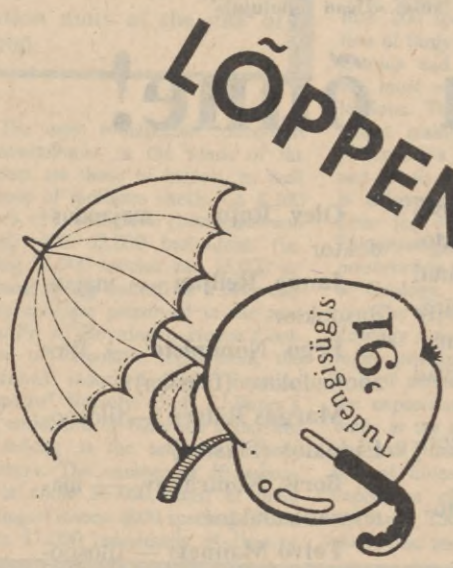

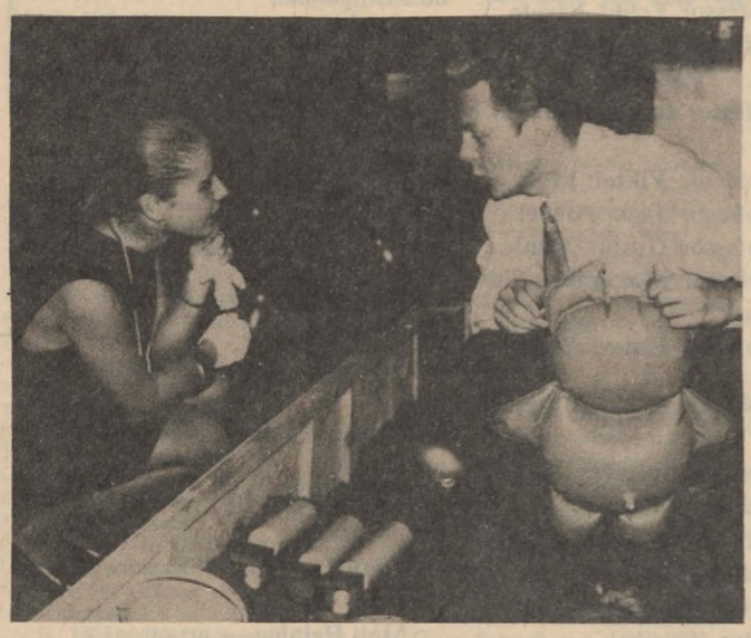

Hetk tudengipäevade ühelt tippürituselt, kolmapäevasest mängupõrgust. Ka ununenud mängude saali liivakastis säilitasid noored soliidsuse.

OLI LIHTSALT MEIE PÄEV!

✌✌✌

«Tudengisügis '91» raames toimus Tartu Ülikooli klubis reedel 15. novembril **tudengibändide konkurss. Žürii tunnistas parimaks tudengibändiks «THE CLAYMAKERSi».**

«THE CLAYMAKERS»
KADI SONN (18 a.) trumm, õpib keskkoolis,
URMAS JAARMAN (19 a.) bass, vene filoloog,
ANDRES KORROVITS (19 a.) kitarr, stomatoloog,
KARL LAANEKASK (17 a.) kitarr, õpib keskkoolis.

Tudengibändide konkursil esinesid nad esimest korda, nime all «THE CLAYMAKERS» on bändi tehtud kaks aastat. Bändisisesed suhted on äärmiselt sõbralikud.

Andrese sõnul nad mingit oma stiili ei viljele, vaid jäljendavad lihtsalt biitleid. Pillid on ise kes kust hankinud, elektripillide peale läksid poisid alles kolmveerand aastat tagasi.

Proove tehakse noortemajas «Sõprus» ning «THE CLAYMAKERS» kuulub ka noortemaja bändide hulka (noortemaja bändid on näiteks «ROSTA AKNAD», «JUSTAMENT», JÄÄÄÄR», «PANTOKRAATOR» jne.). Suuremad üritused, kus bänd kaasa löönud, oleksid «TARTU SÜGIS '91», «BEATLES WEEKEND '90» ja loomulikult igasugused koolipeod ja teised üritused. Muusikalist haridust pole kellelgi peale Karli, kes on lõpetanud lastemuusikakooli klarneti erialal. Andres ja Urmas tunnistasid, et nemad noodist ei mängi. Proove teeb bänd tegelikult harva, pole lihtsalt aega. Vabal ajal kuulab «THE CLAYMAKERS» selliseid koosseise nagu «Led Zeppelin», «The Beatles», «Jesus Christ Superstar» jpt.

Eestis nendesarnaseid bände poisid öelda ei osanud, lõpuks pakuti kõhklevalt «MALIBU». Küsimusele oma edu saladuse kohta konkursil muheleb «THE CLAYMAKERS»: «Oli lihtsalt meie päev!»

Bändi muljetest konkursi kohta vast niipalju, et poiste arvamuse kohaselt oli aparatuur lausa kehv, mistõttu tekkis mitmeid apsakaid. Selle kompenseeris aga arvukate kaasaelajate hüplev summ lava ees. See lisas enesekindlust.

Bassimees Urmas pihtis, et enne lavale minekut nad konkursi kinnilöömisest ei unistanud, aga esinemise ajal olid võidus kõik kindlad.

Üldiselt meeldis üritus «THE CLAYMAKERS'ile» väga, eriti koosseis nimega «AULD LANG SYNE».

Oma tulevikuplaanidest rääkis bänd niipalju, et neil on kaks lootust: saada oma lugu plaadi peale ja mängida restoranis «Kaseke».

Lõpetuseks ansambli nime saamisloost. Andrese jutu järgi kuulanud bänd jälle biitleid, siis oma loomingut ning saanud aru, kui «savi» nende muusika biitlite kõrval on. Sellest ka nimi «THE CLAYMAKERS».

Long Live «THE CLAYMAKERS»
LENNART MADISSON

✌✌✌

Tippürituseks kujunes «Mängupõrgu»

♣♦♥♠

Tartu Ülikooli klubi juhataja Heino Variku ütles, et arvatavasti kujunes «Tudengisügis '91» tippürituseks neljapäevane stiilikas, mis toimus TÜ klubis.

Kui ülikooli kultuuriklubi «Tudengisügis '91» kava kokku pani, siis ei osanud nad veel prognoosida ürituste menu. Stiilika e. mängupõrgu publiku arv ulatus umbes kuue–seitsmesajani.

Klubi juhataja sõnul tõi rahaliselt just see õhtu klubi kassasse suurima panuse. Ka sissepääs oli mängupõrgusse kõige kallim, ceelmüügist sai pileti kümneka eest, kohapeal viis rubla kallimalt. «Praegu ei oska lõplikult öelda kui palju üritused klubile raha sisse tõid. Kui arvata maha kõik organiseerimis-, transpordi jne. kulud, jääb pisuke ikka üle,» ütles Heino Variku.

Need sügispäevad olid siis kolmandad, sest vanasti (enne sügispäevi) oli traditsiooniks korraldada sügiseti üliõpilaspäevi. Klubi juhataja Heino Variku sõnul on siiski suur vahe sügispäevade ja üliõpilaspäevade vahel. Nende erinevuse põhjuseks ei ole mitte suurejoonelisuse aste, vaid poliitika osakaal, st. et praegused sügispäevad on täiesti poliitikavabad ja pakuvad vaid meelelahutust, aga üliõpilaspäevadesse põimiti ka killukene poliitikat.

«Tudengisügis '91» kõik järelkajad kinnitavad, et õnnestunumateks üritusteks olid «Mängupõrgu» ja tudengibändide konkurss. Klubi juhataja ütles, et teda üllatas tudengibändide konkursist osavõtjate rohkus (oma tosin bändi) ning tulevikus võiks ehk taolisi konkursse veel korraldada.

Järgmiste suuremate ürituste nimetas klubi juhataja 19. detsembril TÜ kohvikus (Narva mnt. 27) toimuva jõuluteemalise salongiõhtu, samuti toimub 20. detsembri paiku midagi üllatavat TÜ klubis ning sellejärel tuleb kuni jaanuari teise nädalani klubis rahulikum hingetõmbepaus.

SELLE MÕTSAR

♣

♥♥♥ *Salongiõhtu armastuse õhkkonnas*

«Tudengisügis '91» raames korraldas diskor Jüri Jensen Tartu Ülikooli kohvikus salongiõhtu «Meenutades viiekümnendaid», mille juhtmõtteks oli **armastus**.

«Kõige tähtsam on armastus elu vastu,» ütles Jüri Jensen. «Armastuse teel on viis lohepead, mis segavad inimest armastamast, need on: **uskumatus, väsimus, pettumus, hirm** ja **ükskõiksus**.»

Salongiõhtul rääkisid armastusest Elvis Presley laulud ja Jüri Jenseni poolt kokku seatud ja esitatud luulekava Bob Dylani, Roger Watersi, Andrew Lloyd–Webberi, Agu Sisaski ja tema enda luuletustest.

Naudingut professionaalsest tantsust pakkusid publikule Jaan Siilaku võistlustantsijad Ülle Tšelovodova ja Indrek Vaher. Nende tantsukarjäär algas juba tosin aastat tagasi, kuid koos on Ülle ja Indrek tantsinud neli kuud. Indrek ja Ülle ütlesid, et võistlustantsijad ei pea tingimata olema ka abikaasadeks, aga loomulikult võiksid nad seda ka olla, sest üks osa tantsijate armastusest on tants ise.

Salongiõhtule tulnud publiku peamiseks kaasaelamisvõimaluseks oli tantsimine Elvis Presley armastuslaulude saatel ning sellist võimalust ei jätnud pidulised kasutamata. Jüri Jensen iseloomustas salongiõhtul viibijate tantsutaset kui täiesti üliõpilaslikku.

«Minu arvates läks õhtu korda, kuigi edaspidi tahaks sellelaadseid üritusi korraldada parkettpõrandaga ruumis,» ütles peo juht Jüri Jensen.

SELLE MÕTSAR

❐ TÜÜ Edustuse koosolek 21. novembril 1991 ❐

Koosolek algas kahe uue Edustuse liikme tutvustamisega. Nimekirjast nr. 3 on uus liige **Andres Laanemets** ning nimekirjast nr. 4 **Kärt Palo**.

Esimese päevakorrapunktina kuulati **Olavi Paide** informatsiooni **Eesti Üliõpilaskondade Liidu loomisest ja põhikirja eelnõust.** Pärast küsimusi kiideti eelnõu heaks ning otsustati ühineda asutajaliikmena Eesti Üliõpilaskondade Liitu. Kaarel Tarand esines ettepanekuga esindajate määramisest EÜL–i Volikokku. Otsustati, et esindajad on Maris Jesse, Tarmo Kilg, Karli Lambot, Olavi Paide, Martti Raidal, Kaarel Tarand, Taavi Toom ja Eno Tõnisson. Tartu Ülikooli Üliõpilaskonnal on EÜL–i Volikogus 5 kohta, igakordsed konkreetsed esindajad kaheksast volitatust määratakse Edustuse eesistuja ja Valitsuse esimehe volikirjaga.

Eno Tõnisson kandis ette Edustuse stipendiumi komisjoni otsuse, et stipendiumi (833,33 rubla) saavad **Olari Koppel, Andres Kulla, Margus Punab, Hanno Zingel, Kersti Talvik ja Taavi Toom.** Stipendiumid antakse kätte 1. detsembril aktusel peahoone aulas.

Edustuse õigustoimkonna esimees **Taavi Toom** esitas esimesele lugemisele Edustuse valimiseeskirja eelnõu, mis trükitakse ka «Universitas Tartuensises», et projekti tutvustada kõigile üliõpilastele, kes võiksid teha rohkesti parandus– ja täiendusettepanekuid.

Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna esindajateks aktsiaseltsis «STUD» kinnitati **Kaarel Tarand, Karli Lambot** ja **Urmas Oru**.

Edustus kuulas toimkondade aruandeid. **Andres Rekker** rääkis võimalustest tagasi saada Tartu Ülikooli Üliõpilaskonnale enne 1940. aastat kuulunud varasid.

Valitsuse finantssekretär kõneles Tallinnas 15. novembril toimunud **Balti ülikoolide üliõpilaskondade koordinatsiooninõukogu seminarist**, kus ka Tartu Ülikooli Üliõpilaskond ühines koordinatsiooninõukokku.

Lõpetuseks kuulati Valitsuse esimehe **Kaarel Tarandi** aruannet Valitsuse tööst.

OLAVI PAIDE,
TÜÜ Valitsuse infosekretär

PROJEKT

Koostanud *T. Toom*

TARTU ÜLIKOOLI ÜLIÕPILASKONNA EDUSTUSE *VALIMISEESKIRI*

§ 1

Edustus on Tartu Ülikooli üliõpilaskonna esindusorgan, mis kaitseb tema huve ning otsustab Tartu Ülikooli põhikirja ja Tartu Ülikooli Üliõpilaskonna põhikirja alusel üliõpilaskonda puudutavaid küsimusi.

Edustuse volituste tähtajaks on üks aasta algusega 1. septembril. Edustuse liikmete arv on kakskümmend viis.

§ 2

Käesoleva valimiseeskirja kinnitab ülikooli nõukogu.

§ 3

Korralised Edustuse valimised toimuvad iga aasta aprillis. Valimiste päevad, koha ja kellaajad määrab kindlaks Edustus ja teeb need üliõpilaskonnale teatavaks vähemalt kolm nädalat enne valimiste algust.

§ 4

Erakorralised Edustuse valimised toimuvad, kui Edustuse tegevus lõpeb ennetähtaegselt varem kui 3 kuud enne korralisi valimisi. Erakorralised valimised kuulutab välja TÜ Üliõpilaskonna Valitsus hiljemalt 7 ööpäeva jooksul peale Edustuse tegevuse lõppu, ühtlasi teatades valimiste päevad, koha ja kellaajad kolm nädalat enne valimiste algust.

Erakorraliselt valitud Edustuse volitused kestavad kuni järgmise korraliselt valitud Edustuse esimese koosolekuni.

§ 5

Õigus valida ja valimistel kandideerida on kõigil Tartu Ülikooli üliõpilaskonna liikmeil. Valijate nimekirjast eksituse tõttu välja jäänud üliõpilaskonna liikmed võetakse nimekirja ka valimiste kestel vastava dokumendi alusel.

§ 6

Igal valijal on üks hääl. Valijad osalevad valimistel võrdsetel alustel. Valimised on otsesed. Hääletamine on salajane. Kontroll valijate tahteavalduse üle ei ole lubatud.

§ 7

Valimised korraldab Edustuses kinnitatud viieliikmeline valimistoimkond, mille liikmed ei kandideeri valimistel.

Valimistoimkonna ülesanded:

1) valijate nimekirja koostamine ja kontrollimine;

2) valimiste korra tutvustamine;

3) kandidaatide nimekirjade vastuvõtmine ja kehtivuse tunnistamine vastavalt valimiseeskirja nõuetele;

4) valimissedelite valmistamine ja valijatele väljaandmine;

5) hääletamise korraldamine ja korra tagamine hääletusruumis;

6) valimiskäigu protokollimine, valimistulemuste kindlakstegemine ja avaldamine.

§ 8

Edustuse valimistel kasutatakse nimekirjalise proportsionaalse esindatuse valimissüsteemi.

§ 9

Kandidaatide nimekirjad esitatakse valimistoimkonnale kolme päeva jooksul hiljemalt 8x24 tundi enne valimiste algust. Nimekirjad võivad endale nime võtta.

§ 10

Kandidaatide nimekirjal peab olema vähemalt 15 valija allkiri.

§ 11

Kandidaatide arv nimekirjas ei ole piiratud.

Kandidaat võib esineda ainult ühes nimekirjas.

§ 12

Nimekirja märgitakse kandidaadi ees– ja perekonnanimi ning lisatakse tema elukoht ja üliõpilaspileti number.

§ 13

Igale esitatavale nimekirjale lisatakse ülesseatud kandidaatide kirjalik nõusolek kandideerida selles nimekirjas.

Kandidaatide nimekirjad on tagasivõtmatud.

§ 14

Kandidaatide nimekirju esitades teatavad esitajad kirjalikult, kes allakirjutanutest on nende nimekirja esindaja, viimast vastava volitusega varustades. Kui seda ei ole tehtud, arvatakse nimekirja esindajaks esimene allakirjutanu.

Nimekirjade esindajail on õigus osaleda vaatlejana valimistoimkonna töös.

§ 15

Iga valija võib allakirjutada ainult ühele nimekirjale, vastasel korral kehtib see allkiri, mis on järjekorras esimesena esitatud nimekirjal. Ühes nimekirjas ei või sama valija esineda kandidaadina ja nimekirjale allakirjutajana.

§ 16

Kui esitatud nimekiri ei vasta valimiseeskirja nõuetele, on valimistoimkond kohustatud sellest hiljem 7x24 tundi enne valimiste algust teatama nimekirja esindajale, andes võimaluse teha vastavaid parandusi, mis tuleb esitada vähemalt 5x24 tundi enne valimiste algust.

§ 17

Kõik kehtivaks tunnistatud nimekirjad nummerdatakse nende esitamise järjekorras ja pannakse välja valimisjaoskonda nähtavale kohale hiljemalt 4x24 tundi enne valimiste algust.

§ 18

Valimissedelid on välimuselt ühesugused ja tembeldatud Tartu Ülikooli pitsatiga.

§ 19

Valijale annab valimissedeli allkirja vastu valimisjaoskonna töötaja valijate nimekirja alusel isikut täiendava dokumendi esitamisel.

§ 20

Iga valija kirjutab valimissedelile selle nimekirja numbri, millele ta soovib oma hääle anda.

§ 21

Valija hääletab valimissedeli valimiskasti laskmise teel.

§ 22

Hääletamise ajal on valimisruumis vähemalt üks valimistoimkonna liige.

§ 23

Agitatsioon valimiste päevadel ei ole lubatud, välja arvatud varem üles pandud trükised väljaspool valimisruumi.

§ 24

Enne hääletamise algust kontrollib valimistoimkonna esimees kõigi komisjoni liikmete juuresolekul valimiskasti. Hääletamise vaheaegadel plommib või pitseerib valimistoimkonna esimees kõigi komisjoni liikmete juuresolekul valimiskasti.

§ 25

Valimistoimkond avab valimiskasti pärast hääletamise aja lõppemist.

Valimiskasti avamine enne hääletamise aja lõppemist on keelatud. Enne valimiskasti avamist peab valimistoimkond üle lugema ja kustutama kõik valijatele välja andmata jäänud sedelid.

§ 26

Valimiseeskirja nõuetele mittevastavate valimissedelite kehtetuks tunnistamise otsustab valimistoimkond lihthäälteenamusega. Kehtetuks tunnistatud sedelid nummerdatakse ja põhjused kontrollitakse.

§ 27

Pärast kehtivate sedelite üldarvu kindlakstegemist loetakse ja protokollitakse nimekirjadele antud häälte arvud.

Häälte lugemine on avalik.

§ 28

Nimekirjade poolt antud hääled transformeeritakse kohtadeks nn. jagajate meetodiga, kasutades modifitseeritud Sainte–Laguë reeglit. Võrdsete keskmiste puhul saab koha nimekiri, mille poolt on antud rohkem hääli.

§ 29

Kui kohtade jaotamisel langeb mõnele nimekirjale rohkem kohti, kui selles nimekirjas on kandidaate, jaotatakse need kohad § 28 ettenähtud korras teiste nimekirjade vahel.

§ 30

Kandidaadid loetakse valituks nimekirjades märgitud järjestuses.

§ 31

Valimisprotokolli kirjutab alla valimistoimkond.

Protokollile lisatakse valimistoimkonna liikmete eriarvamused ning valimistoimkonnale esitatud avaldused ja kaebused hääletamise käigus esinenud võimalike korrarikkumiste kohta.

Valimiste tulemused avaldab valimistoimkond hiljemalt kolmandal päeval pärast valimiste lõppu. Kogu valimiste kohta käiva materjali esitab valimistoimkond valitud Edustusele.

§ 32

Edustuse valimiste tulemused kinnitab eelmine Edustus, erakorraliste valimiste puhul rektor. Mittekinnitamise korral korraldatakse uued valimised.

§ 33

Valitud Edustuse esimene koosolek toimub hiljemalt kahe nädala jooksul pärast sügissemestri algust. Selle kutsub kokku eelmine Edustus või erakorraliste valimiste puhul TTÜ Valitsus. Valitud Edustuse esimest koosolekut juhatab uue eesistuja valimiseni eelmine Edustuse eesistuja (asetäitja).

§ 34

Edustusest lahkunud liikme asemele astub järgmine kandidaat lahkunud liikme nimekirjast.

Kui mõnes nimekirjas ei ole enam kandidaate vabanenud kohtade täitmiseks, alustatakse kohtade jaotamist § 28 ettenähtud korras teiste nimekirjade vahel.

? *TUDENG SAI REKTORIST VALESTI ARU*

Ajakirjandusüliõpilane sai Tartu Ülikooli rektorist prof. Jüri Kärnerist valesti aru ning pani talle suhu sõnad, mida rektor tegelikult ei öelnud.

Esmakursuslane Argo Kasela kirjutas oma uudises («Universitas Tartuensis», 15. nov.), et rektor prof. Kärner ütles pressikonverentsil ajakirjandustudengeile: «Peatselt võetakse vastu Tartu Ülikooli personaalse akadeemia seadus.»

Tegelikult, rääkides teaduste akadeemia reorganiseerimisest, ütles prof. Kärner: «Justnimelt täna tõenäoliselt võetakse vastu personaalakadeemia põhimäärus.»

Rektor prof. Kärner rääkis ka Tartu Ülikooli arenguväljavaadetest ning ütles, et valida on kaks arenguteed: Humboldti ülikooli või Ameerika ülikooli variant. Rektor sõnas, et Tartu Ülikool peab nende «kahe vastandi vahel leidma kuldse kesktee.»

Üliõpilane Kasela aga omistas prof. Kärnerile järelduse, et Tartu Ülikoolile sobib praegu ameerika arengutüüp.

Eksimusi tuleb ette ka suurtel kvaliteedilehtedel. USA üks suurimaid päevalehti «The New York Times» avaldab pidevalt kolmandal leheküljel hästi nähtava pealkirja «Corrections» («Parandused») all lugudesse sattunud vigade parandusi. Eksimuste tunnistamine kuulub demokraatliku maailma ajakirjanduse hea tooni juurde ning aitab sageli ära hoida kulukaid kohtuprotsesse.

PRIIT PULLERITS,
ajakirjandusõppejõud

❦ *ÕNNITLEME!*

17. novembril tähistas oma 50. sünnipäeva majandusgeograafia kateedri dotsent UUDO PRAGI.

Uudo Pragi on tudengeid õpetanud üle kahekümne aasta: geograafiatudengitele territoriaalplaneerimise aineid ja matemaatiliste meetodite rakendamist, majandusüliõpilastele aga ühiskonnageograafiat.

Uudo Pragit iseloomustab mitmekülgsus, keelteoskus ja printsipiaalsus.

Kolleegid geograafiaosakonnast ning endised ja praegused õpilased õnnitlevad juubilari ja soovivad talle jätkuvat jõudu ja järjekindlust.

❦ *ÕNNITLEME!*

Rektori käskkirjas on pälvinud tänu hea töö eest ning juubeliõnnitluse vene keele kateedri professor ALEKSANDER DULITŠENKO (50) ja veespordi kateedri dotsent GENNADI JAGOMÄGI (60).

KUNST

VARIATSIOONID GRAFIIDILE JA PABERILE

Maestro peale juubelit valminud kahemõõtmeline sümfoonia on tasakaalukas, vaikselt sügavaletungiv loome. Kontrastina mõjuv võrreldes eelmise tähtpäeva tähistanud moosekandi esitusega. Seinad annavad veel silmisse neid taltsutamatuid ja kärtse värviimpulsse. Praeguses sapises ja vaimuvaeses ajas leiab harva nii kontsentreeritult lihtsat kõrgkultuuri.

Pärast mõningast hingetõmbepausi õnnestus mul vestelda kunstipedagoog **Andrus Kasemaaga,** kes ongi kogu selle mõistatuse looja. Jutt hakkas hargnema nende piltide ees, mida on võimalik vaadata **üle–eelmisest reedest alates ülikooli raamatukogu kohvikfuajees.** Esimene asi, mida autor mainis oli kahetsus, et ta kuidagi ei ole suutnud hoiduda joonistuste raamimisest, mis andis kogu asjale valmis tunde. Raamimata tööd oleks looja arvates olnud noorele kunstisõbrale huvitavamad vaadata, julgustavamad haaramaks ise pliiatsit ja paberit. Ka meie edasine vestlus ei toimunud küsimus–vastus raamides. Kasemaa sõnul on see joonistustenäitus metoodiline näitus kunsti õppijatele ja mütodoloogiline näitus kultuurisemiootikutele. Need 27 grafiidiilmutist on pigem verbaalne kui visuaalne nähtus — nad on püsivama vaataja jaoks. Tegijale selgus pildi verbaalsus alles pildi valmides, vaataja jaoks aga algab alles joonistuse nägemisest ja süveneb järjest. Näitust tähelepanelikumalt jälgides võib öelda, et üks või teine süžee on kunstnikule tähtsaks saanud. Situatsiooni mõistatuslikkus on saanud loojale nii armsaks, et ta on pidanud vajalikuks seda mitu korda lahendada (jälgade pesemise motiiv on interpreteeritud viies pildis — «Neitsi ja idioot»). Kogu väljapanekus on tunda pöördumist täppisrealiteetide vormide juurde.

K* Kasemaa loomingus — see on teema, millest võiks valmida postsotsialistliku vabariigi rahvaeepos. Ka läänest kohalelennanud saatanoloogid lõid sabad maha, et meil antakse mõnigi mõis sulidele materjali hankimiseks laiali tassida. Nüüd on Näituse tänaval uhked varemed (külalisspets Idamaalt: «On ikka idioodid!»). Viimane sõna jääb öelda saabuval külmal.

Murdes välja sellest saatanlikust ringist, tuleks kokkuvõtteks öelda, et näitusekülastajal olgu joonistuste mõistmisel 2 lähtekohta. Esiteks looja pliiatsimetoodika, mida annab pliiatsist välja võtta, aga ka joonistuste verbaalne tõlgendus, mis siis lõpuks ometi välja tuli. Mitmetele töödele on iseloomulik vaataja distantsi muutudes tekkiv sümboli vahetus. Kaugelt on mingi tuttav märkkujund, aga lähenedes osutub see hoopis teiseks detailiks, meenutades midagi muud. Kõigile kättesaadav pliiats ja kahemõõtmeline paber läheb kunstniku käes kolmemõõtmeliseks ja tekibki silmamoonutis.

Kellel on aega ja tahtmist, need võivad ülikooli raamatukogus Andrus Kasemaa joonistustenäitusel novembrikuu lõpuni end paremini tundma õppida.

*urat

ELLI ROHTVEE

TUDENG

Kui huvitud enesest, Sul on tekkinud probleeme või kõhklusi, on Sul võimalik külastada TÜ kutsekabinetti Lai tn. 36.

Püüame koos leida vastuse küsimusele:

— sobid Sa valitud erialale;

— milline võiks olla sinu tulevane amet, mida peaks ta Sulle pakkuma ja mida Sinult nõudma;

— mida teha, kui Sul on tekkinud kohanemisraskusi, arusaamatusi kursusel v.m.s.

❑❑❑

Ootame Sind **esmaspäeviti, teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10—16.**

☎ Tel. **35 125**

Ülikooli kutsekabinet.

SEGADUSED ÜHISELAMUTES

Väikeettevõte «Üliõpilasküla» tegevuses on sügise jooksul ilmsiks tulnud hulk murettekitavaid puudujääke. Võib-olla ongi vara oodata, et vähem kui aastane tegevus saaks olla silmaga nähtavat vilja kandnud. Üliõpilastel ei ole aga aega oodata. Kord korraks, põhiline on praegu muus.

Nagu ootamatult selgunud, karistab väikeettevõte alates septembrist omavoliliselt värskeid magistrante ja ülikooli külalisi kõrgemate üüritariifidega kui ette nähtud. Nimelt on direktori käskkirjaga määratud magistrantide üüriks 2 rubla ööpäevas voodikoha pealt. Millest selline vahe muude üliõpilastega, jäi väikeettevõtte ühisnõukogule arusaamatuks ja nii kohustati ettevõtte direktorit ebaseaduslik materiaalne kahju heastama.

Seega saavad kõik magistrandid, kes kõrget üüri maksnud, väikeettevõtte kassast tekkinud üüriülejäägi tagasi nõuda, kokkuleppel «Üliõpilakülaga» ka üüri ettemaksuks jätta. Igatahes peaks õiglus sel viisil olema taastatud.

Hoiatavaks märgiks üliõpilaskonna jaoks on signaalid (seni veel kontrollimata) muustki ebaseaduslikkusest ja korruptsioonist ühiselamutes. Üliõpilaskonna selleks seatud inimesed tegelevad küsimusega. Ühtlasi palume üliõpilaskonna valitsusele tingimata teatada kõigist juhtudest, kus ühiselamute personali ja üürnike suhetes midagi ebaseaduslikku kindlaks tehtav on.

AKTSIASELTS «STUD» ESITAB

Kui mitte veel täna, siis nädala pärast kindlasti. **Esimene üliõpilaskonna aktsiaselts on moodustatud ja esimene üritus 7. detsembril tulemas. Nimelt tudengioksjon firma «TARVITA» ruumides Aardla tn. 25. Täpsem info ja reklaam oli kolmapäevases «Postimeches»** ning samal õhtul ka «Raadio Tartu» tudengiprogrammis ning on ühiselamutes praegugi seintel.

Idee ettevõtlust arendada ja seega üliõpilastele kõige mitmekesisemaid, võimalikult odavaid teenuseid osutada on juba selle aasta kevadel päevakorras olnud. Rõõm on nentida, et esimesena Eestis on Tartu Ülikooli Üliõpilaskond koostöös **Eesti Põllumajandusülikooli Üliõpilaskonna Volikoguga, Eesti Üliõpilaste Seltsiga, korporatsioon «Sakalaga», Marek Kernaga** (esimene üliõpilastööbörsi esimees) ja **Margus Pabuskiga.** Nimetatud aktsionäridest omab aktsiate kontrollpakki Tartu Ülikooli Üliõpilaskond ja see peaks olema garantiiks, et Edustuse volitatud esindajate **Kaarel Tarandi, Urmas Oru** ja **Karli Lamboti** kaudu on piisavalt esindatud eelkõige meie üliõpilaste huvid.

Samas peaks selge olema, et enne heategevuse harrastamist tuleb aktsiaseltsil endal jalad alla saada ja siis ehk mõne aja möödudes TÜÜ Valitsus suudab saadavate dividentide arvel finantseerida näiteks tudengite söögikohti ja ühiselamuid. Suund on igal juhul sinna poole, et tulevikus vähem sõltuda üliõpilaskonna liikmemaksudest selle ning miks mitte teistegi ettevõtete kaudu olla rohkem majanduslikult sõltumatu. Esimene samm on tehtud.

Ma loodan, et üliõpilased mõistavad, et tegu ei ole TÜÜ Edustuse või Valitsuse liikmete isikliku ettevõttega, vaid osanikeks on kogu Tartu Ülikooli Üliõpilaskond kui tervik ning vaid tulude jaotamine Edustuse kinnitatud eelarve alusel on tulevikus TÜÜ Valitsuse ülesanne. Ja seda teevad tuleval aastal juba uued inimesed.

❑❑❑

Veel sellest, mis meil kavas. Juba paari nädala eest saatsime kõikidesse kateedritesse kirjad, milles **palusime õppejõududel ilmutada huvi loengukonspektide kirjastamise** vastu meie kaudu. Vastukaja on olnud küllaltki elav ja meie oleme huvitatud pakkumistest ka üliõpilastelt, loomulikult edaspidigi. Võtke meiega ühendust, soovitav kirjalikult, ning me lepime teiega konkreetsetes tingimustes kokku. Väga tõenäoliselt esimesed materjalid ilmuvad trükist juba detsembris.

❑❑❑

Niipea kui oleme saanud ruumid, **alustab tööd meie kauplus.** Pakutav saab ilmselt olema väga mitmekesine ja odavam kui mujal, alustades riietusesemetest lõpetades pesumasinatega.

❑❑❑

Uuest aastast käivitame Eesti esimese nõndanimetatud **kaasasõidukeskuse,** mille vahendusel peaks pisutki lihtsustuma reisimine Tartu—Tallinna ja miks mitte ka Euroopa vahel.

❑❑❑

Ilmselt oleme me ühel heal päeval valmis ka selleks, et alustada ühiselamute ja kõige sinna juurdekuuluva majandamist. Kuid selleni läheb veel pisut aega. Praegu on sobiv koht ja võimalus teha ettepanek üliõpilastele, kellel on huvitavaid ideid ja mõtteid, kuid pole vajalikku algkapitali ja ruume. Kui on tahtmist ise mingisugune projekt käivitada, pöörduge meie poole. Usume, et saame Teile abiks olla.

Sul on võimalus ennast arendada, raha teenida ja tulevikus kergemini läbi lüüa!

KARLI LAMBOT,

ÜS RSR: PARIMALE 200 ROOTSI KROONI

Üliõpilasselts RSR pani möödunud aastal välja preemia Tartu Ülikooli tudengite ergutamiseks Eesti välispoliitika uurimisel ja kavatseb seda teha rahaliselt nüüdki. Kui kevadel oli ajalooteaduskonna diplomandile, tänasele «Postimehe» ajakirjanikule Aivar Jarnele määratud 1000 rubla veel väärikas auhind, siis tulevaks kevadeks on see summa inflatsiooni poolt ilmselt minimaalseks söödud. Seepärast otsustas **ÜS RSR 19. novembril** pärast mõningat arutelu **määrata tänavuse konkursi võitjale autasuks 200 Rootsi krooni.**

Vastavalt preemiastatuudile makstakse see välja **TÜ tudengile, kes hiljemalt 31. märtsiks 1992 esitab ÜS RSR-ile** parima Eesti välispoliitikaga (selle ajaloo või tänapäevaga) seonduva konkursitöö. See võib olla kursusetöö, põhjalik referaat vms., kuid ta peab sisuliselt ja vormiliselt vastama teadustöö nõuetele.

Kõik laekunud konkursitööd vaatab läbi 5-liikmeline auhinnakomisjon, kelle otsus on lõplik. Auhind makstakse välja ÜS RSRÁ-i vahenditest ning seda ei tükeldata. Tulemused tehakse teatavaks ja raha antakse üle 2 kuu jooksul pärast esitamistähtaja lõppemist.

Tööd palume tuua filosoofia ja politoloogia kateedrisse.

ÜS RSR juhatus

KONKURSS

Välissuhete osakond kuulutab välja konkursi õppima asumiseks Helsinki Ülikooli vastavalt Tartu ja Helsinki Ülikoolide vahelisele koostöölepingule 1991/92. õppeaasta kevadsemestril. Kandideerida võivad nii üliõpilased kui ka aspirandid erialadel, mis Helsingi Ülikoolis esindatud on:

kandideerijatel esitada:

1) avaldus TÜ rektori nimele (näidata ära eriala, mida ja miks soovitakse õppida Helsinkis jne.)

2) õppeainete nimetused, mida soovitakse õppida

3) teaduskonna poolne nõusolek (soovitus)

4) tõend soome keele oskamise kohta.

Vastava testi saab sooritada soome keele lektori Minna Haloneni juures ph. kabinet 303

teisipäeval, 3. dets. 12—14
kolmapäeval, 4. dets. 15—17
neljapäeval, 5. dets. 14—16.

Taotlused palun esitada TÜ välissuhete osakonda 9. detsembriks.

TÜ välissuhete osakonda saabus informatsioon ka õppimisvõimaluse kohta USA-s Notre Dame Ülikoolis.

ANDI KASAK

Uusi trükiseid TÜ kirjastus- ja trükiosakonna väljaandel 1991. a. oktoobris

Kleio 3. Teaduslik-populaarne ajaloo almanahh. Tartu 1991, 750 eks., 128 lk., 5. rbl.

Ülikool 4. Oktoober/detsember 1990. Tartu 1991, 600 eks., 64 lk., 4. rbl.

Ülikool 1. Jaanuar/märts 1991. Tartu 1991, 600 eks., 60 lk., 4. rbl.

Eesti Naisüliõpilaste Selts 1911—1991. Tartu 1991, 500 eks., 160 lk.

Ennu Sepp. **Inimese topoanatoomia.** Tartu 1991, 750 eks., 192 lk., 16.90. rbl.

Herbert Lindmäe. **Ütluste seostamine olustikuga.** Tartu 1991, 500 eks., 44 lk., 6. rbl.

Lembit Tähepõld. **Biokeemia, biomolekulid ja meditsiin**. Avalik loeng Tartu Ülikooli arsteteaduskonna päeval. Tartu 1991, 450 eks., 20 lk.

Eve Oja, Peeter Oja. **Funktsionaalanalüüs**. Tartu 1991, 300 eks., 308 lk., 8. rbl.

Suomea oppimaan. Heinike Heinsoo. Tartu 1991, 300 eks., 136 lk., 12. rbl.

Texts and Dialogues for Conversatoin. Tartu 1991, 800 eks., 80 lk., 4. rbl. .

Professor Jüri Saarma bibliograafia. Tartu 1991, 500 eks., 68 lk.

TÜ kirjastus- ja trükiosakonna peatoimetaja *M. RAISMA*

ARVUTIKASUTUSKURSUS ÜLIKOOLI ADMINISTRATIIV-TÖÖTAJATELE

Kutsume algajaile mõeldud arvutikasutuskursusele ülikooli administratiivtöötajaid (kui jääb vabu kohti, siis ka teisi ülikoolipere liikmeid). Kursus toimub 8 tööpäeval 6.—10. ja 13.—15. jaanuaril. Kavas operatsioonisüsteem MSDOS, tekstiredaktorid WordStar, töölehtede süsteem SuperCalc, andmebaasisüsteem FoxBase, sissejuhatus integreeritud pakettidesse MSWorks. **Registreerimine tel. 70502.** Täienduskeskus.

❑❑❑

KAS UUEL AASTAL JÄÄB PUHKUSE KESTUS SAMAKS?

Ülikooli valitsus ja ülikooli ametiühingukomitee sõlmisid käesoleval aastal esmakordselt kokkuleppe töö- ja puhkeaja kohta. Aasta lõpul oleks aeg hakata mõtlema kokkuleppe uuendamisele, sest puhkust vajame ju ka uuel aastal. Praegu kehtiv leping ei rahuldanud sugugi mitte kõiki töötajaid. Näiteks leiab osa teadureid, et regulaarse õppetööta teadurite puhkus ei tohiks olla lühem kui TA-s ning normtundide kriteeriumi asemel tuleks neile võimaldada lisapuhkust proportsionaalselt tehtava õppetöö mahuga diskreetsete ühikute kaupa.

Praegu kehtiva kokkuleppe teksti on võimalik tutvumiseks saada a/ü büroode esimeestelt ja a/ü komiteest. Palume neid a/ü liikmeid, kellel on täiendus- või parandusettepanekuid, esitada need a/ü komiteele hiljemalt 10. detsembriks.

ALEKSANDER JAKOBSON

TÄHELEPANU, KORTERITAOTLEJAD

Turumajandus on hakanud mõjutama ülikooli töötajate korteritega varustamist. Ettevõtete ja asutuste osamaksuga ehitamine senisel kujul on praktiliselt lõppenud. Mõned korterid oleme tänavu küll veel 1990. a. arvelt saanud, aga see ei lohuta 170 järjekorras ootavat perekonda.

Mida teha edasi?

Ametiühingukomitee ootab 11. detsembril kell 16.00 kõiki huvilisi komitee ruumes (Ülikooli 20—303), et pidada aru edasiste tegutsemisteede üle.

OTTO TELLER

❑

TUDENG, KAS SINA OLED JUBA ÕPPELAENU VÕTNUD?

Dokumendid Üliõpilaskonna Valitsusest, sularaha Tartu Sotsiaalpangast!

2000 RUBLA ÕPPELAENU ON ÜLISOODNE VÕIMALUS PRAEGUSEL VAESEL AJAL.

ÜLIKOOLI KLUBIS

TULE DISKOLE!
Reedel, **29. novembril**
Teile, rapisõbrad!
Üles astub uus DJ, DJ HAMMER!
Tulge kohale!
Laupäeval, **30. novembril** ja
pühapäeval, **1. detsembril.**
Pidu kella poole kaheni öösel.
ÜLIÕPILASPILET!

ÜLIKOOLI KOHVIKUS

(Narva mnt. 27)
Kolmapäeval, **4. detsembril** DISKOÕHTU
Neljapäeval, **5. detsembril** SALONGIÕHTU

- tantsuks orkester
- uus programm EDITH PIAFI muusikale
- võrratu ERKKI koos sõpradega

NB!

Ülikooli lehe toimetuses on mõningaid fotosid tudengipäevadest. Kellel on huvi omandada mõnda fotot, astuge läbi toimetusest kolmapäeval 4. detsembril kell 10.00—11.00.

UT TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, l. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2643. Tiraaž 2000.
35 180

ÕLUSED JÕULUAEGU

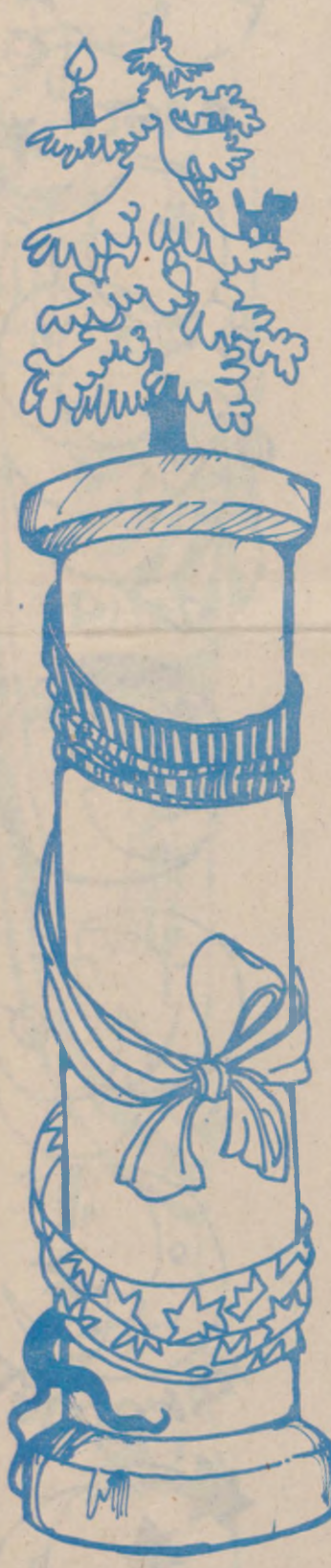

○ USUTEADUSKONNA DEKAAN PROF. KALLE KASEMAA ○

Kuidas areneb taasavatud usuteaduskonna tegevus?

Üllatas meie teaduskonna üliõpilaste tublidus. Mitmed õppejõud kiidavad neid ja ma usun, et küllalt raskete ainetega, nagu kreeka ja heebrea keel, tulevad nad hästi toime.

Uut ja huvitavat toob järgmine aasta usuteaduskonnale küll. Sügisel ootame terveks semestriks **õppejõudu Saksamaalt**, kelle loengute teemaks on: **teoloogia seosed teiste humanitaarainetega** (saksa keeles). Arvan, et see peaks huvitama ka teiste teaduskondade üliõpilasi.

Iisrealist ootame õppejõudu järgmise aasta kevadsemestriks ja tema loengud hakkavad toimuma eesti keeles.

○ II KURSUSE AJAKIRJANDUSÜLIÕPILANE MALLE KUUSIK ○

Miks Sa teed «Raadio Tartus» tudengisaateid ja kas Sa oled hakanud ülikooli nägema veidi teises valguses?

Olen teinud tasapisi infolõike Eesti Raadiole üle nelja aasta. Neid tehes on mul alati jäänud tunne, et hüppan kiiresti vastajast üle. «Raadio Tartus» on pikema saateaja jooksul võimalik inimesed avanema panna. Et seda saab teha otsesaates, siis see teadmatus paelub mind.

Rebasevaimustuses arvasin varem teadvat, mis on ülikool. Saadete tegemisel on see mõiste üha enam hägustunud, avastan enda jaoks palju uut. Negatiivse poole pealt on silma hakanud see, et väiksemates allstruktuurides tähtsustatakse enda ametit üle ning ei hinnata üliõpilast kui võrdväärset kodanikku.

Koos Inga Lillega olen püüdnud lahti mõtestada korporatsioonide akadeemilist vaimu, otsinud noori loomeisiksusi, valgustanud tudengisügist ja käinud ülikooli arstipunktis.

Arvan, et need teisipäevased saated ei ole ainult tudengitele. Ka ülikooli lõpetanud linnakodanikud on leidnud sealt nostalgiahetki.

○ ÜLIKOOLI KASSAPIDAJA VIVI ZIPP ○

Olete töötanud siin üle 20 aasta, kas ka varem on rahaga nii hull seis olnud?

Ei, ei ole, praegu me lihtsalt ei saa pangast niipalju sularaha kätte kui vaja. Olen käinud ka juhataja juures. Kui raha panka tuleb, siis saame. Eelmistel palgapäevadel jäi meil saamata 600 000 rubla, täna, teisipäeval on vaja veel 500 000 stippideks. 18. detsembril tahame hakata palka maksma. Kokku oleks sel aastal ülikoolile tarvis veel 2 300 000 rubla. Kõige hullem on see, et inimesed küsivad meie käest, aga meie ei tea midagi öelda. Näiteks tänasekski lubati stippideks 600 000, anti aga 500 000 rubla ja seda jätkus vaid tunniks ajaks. Nii ei julge ma isegi lehe kaudu midagi lubada.

○ KANTSELEI JUHATAJA ANNE LIGI (uue nimetusega rektori kantselei grupijuht). ○

Millal saab ülikoolist väljuv post eestikeelse tähistuse?

Markeerimismasinad alluvad «Eesti Postile» ja meil endal pole õigust teksti muuta, sest masin kujutab tegelikult postmarki. Eesti– ja ingliskeelne plaat lubati meile 10. detsembriks. Need valmistatakse Leedus. Et postisüsteemis tuleb muudatusi indeksites, siis ei ole plaati valmis jõutud teha. Oma templilt oleme küll osa venekeelset teksti maha võtnud. Eestikeelne kuupäevatempel lubati meile saata aasta lõpuks.

Veel tahaks lisada kõigile kirjade saatjaile, et nad märgiksid ümbrikule ka oma aadressi. Seoses välismaale saadetava posti kallinemisega on aga ette näha, et allasutused hakkavad oma postikulusid ise tasuma.

○ 30–AASTASELT DOTSENDILT,

kes palus oma nime mitte nimetada, küsisime lihtsalt jõulusoovi.

Sooviksin, et koos ülikooli uuenemisega uueneksime ka ise. Eesti Vabariiki sattusime äkki, aga selle kombeid ei tunne. Vaadake mõningaid kolleege. Kui viisakalt oskavad nad käituda välismaalastega, oma inimestega ollakse aga jäigad, üleolevad, koguni kärkivad. Või ei väärigi oma kolleeg enam kombekat kohtlemist? Seoses mitmesuguste struktuurimuudatustega tuleb osal inimestel ülikoolist paratamatult lahkuda ja ongi juba tulnud. Sedagi peaks inimestega koos arutama, mitte selja taga inimestest üle sõites. On tunne, et eetikast oleme veel kaugel.

Jõulud ise on mustad sõna otseses mõttes — mitu korda on kallinenud kaubad, teenused, transport ja muu ning mitu korda haritlaste palgad ja üliõpilaste stipp? Jõulukingid on õnneks ammu–ammu ostetud. Mida muud kui — olgem ka ise uuel aastal paremad!

○ TÜTARLAPS, KES OOTAS UKSE TAGA ARVESTUSELE MINEKUT ○

Kuidas olete pidanud ja peate jõule?

Kodus istusime ikka koos laua taga. See oli reegel, et tol õhtul mujale ei läinud. Kui nüüd ka koju saaks, buss ei käi ehk juhuslikega kuidagi. Vana–aastaõhtu on minu jaoks ka erilise tähendusega, võib–olla rohkemgi. Ikka ootad uuelt aastalt midagi enamat...

Tudengeile head põrumist, õppejõududele kannatlikku meelt! Viimased võiksid oma eksamil mõelda, kas nad on omalt poolt semestris kõik teinud (kui palju loenguid on ära jäänud, kui vähe on meile kohustuslikuks läbitöötamiseks antud kirjandust üldse olemas.)

Küsimas käisid *SELLE MÕTSAR* ja *VARJE SOOTAK*

❄ JÕULUSÕNUM TUDENGITELE ❄❄❄❄❄❄❄❄❄❄

*Esmaspäeval alustas **Evangeelsete Üliõpilaste Tartu Ühendus (EÜTÜ)** nädalat jõuludele häälestumisega. Tudengitele korraldati Baptistide Kolgata koguduse kirikus Tähe 66 jõulumeeleolune õhtupoolik.*

Tagasihoidlikus valges ruumis olid küünlais kuusepuud. Küünlavalgel lugesid evangeelse ühenduse noored rahva seas eesti luuleklassikute jõululuulet. Mees– ja naishääl saalihämaruses kandsid ette jõuluevangeeliumi. Vahelduseks laulis Oleviste kiriku noorte kammerkoori oktett jõululaule. Jumalateenistuse asemel võis igaüks omaette mõtiskleda, uksel anti lahkujaile kaasa piparkook või prääник.

EÜTÜ–s on ühinenud kaks erinevat gruppi: vabakoguduste ja luterlike koguduste noored. Väiksemates seltskondades peetakse piibliteemalisi aruteiusid. Oktoobrist on ülikooli raamatukogus peetud avalikke usuteemalisi loenguid, kus esinesid ka kõnelejad USA–st, Inglismaalt. Sügisel külastasid Tartu Ülikooli usklike tudengite ühendust ka sama laadi tudengite maailmaorganisatsiooni IFS esindajad.

Järgmisel aastal loodab kristlik tudengiühendus taastada vabariigiaegse üliõpilasseltsi.

*Ülikoolis inglise filoloogia lõpetanud, praegu Tartu Kõrgema Baptistide Seminari **üliõpilane Peeter Tamm** ütles, et vanas Tartus oli koguni kaks seda laadi suunitlusega üliõpilasseltsi. Akadeemilises ühenduses leidsid tegevust usuteaduskonna üliõpilased, teises seltsis olid organiseerunud ülikooli kiriku koguduse kristlased. «Usklike üliõpilaste omavaheline pidev läbikäimine taastati veebruaris,» ütles Peeter Tamm. Varem olid noored kohtunud vaid Haljala piibliseminarides. Järgmisel aastal kui seltsi põhikiri kinnitamist leiab, korraldab kristlik üliõpilasselts avatud piiblikooli kõigile soovijaile.*

EÜTÜ kokkusaamised on toimunud väikestes gruppides ja erakorterites. Koosolemistel Kuldnoka ja Kruusaaugu tänavas on arutletud piiblitemaatika, elu ja muudegi oluliste probleemide üle.

***Annika Süvari**, ülikoolis arstiteadust õppinud, praegu kodune: «Üliõpilasi on evangeelses ühenduses mitmelt erialalt, ka põllumajandusülikoolist. Tartusse õppima tulles jääb noor eemale oma kodukoguduse tööst. Tartus pole noortetöö kirikutes ka eriti heal järjel. Seltsis leiab kristlik noor endale seltskonna.»*

Kuusepuu lõhnab, Oleviste noored laulavad à cappella. Tuleb tagasi lapsepõlv ja hetkeks oled küünlasäraga silmitsi varbaotsteni täis imetlust ning ootust.

Mida tähendavad jõulupühad evangeelsele noorele?

***Peeter:** «Olen üles kasvanud kristlikus kodus. Lapsepõlves võtsin jõule lihtsalt ja emotsionaalselt. Alles täiskasvanuna sain aru jõulusõnumi täielikust tähendusest. Kodupühad? Seda ka, viimasel ajal olen enam mõtelnud oma kodule Tallinnas.»*

***Annika:** «Jõulud on püha, mil Jumal on inimeste südametes, ligidal. Seda tänu lihtsale, puhtale, siirale Jeesuslapsele, kes meile rõõmusõnumi ja jõulurahu toob.»*

Ohtuhämarusse astudes helisesid jõululaulud üksikute lumehelveste vahel talveõhus edasi. Taevas vilkusid tähed. Võib–olla selleks, et näidata teed. Betlema Kirikusse. Koju. Kus kellegi pühapaik.

PIRET TALI

NR. 37 (1659)
REEDE,
20. DETSEMBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

● JÕULURAHU IGASSE PERRE, KOGU EESTIMAALE!

❄❄❄❄

TÜ VALITSUSES

17. detsembril

● **Täna, s.o. reedel arutab TÜ nõukogu arstiteaduskonna olukorda ja perspektiive.** Dekaan prof. Lembit Allikmets tutvustas valitsusele teaduskonna põhiprobleeme. Need on uute hoonete ehitamine ja ülikooli kliinikute taastamine. Teaduskonda puudutab samuti kindlustusmeditsiini sisseviimine.

● **Arutusel olid rektori ja dekaanide valimiskorra projektid.** Pärast esitatud täiendusi ja parandusi vaadatakse projektid veel kord läbi. Arvamustevahetus tekkis valijate, s.t. laiendatud nõukogu koosseisu üle.

● **Valitsus vaatas läbi ka üliõpilaste vastuvõtueeskirjade projekti.** See võetakse uute eeskirjade aluseks, järgnevad kuud võivad veel kaasa tuua ka muudatusi.

● **Veel oli arutusel magistrandidiplomi projekt, teadustöö aastaaruande formular ja akadeemilise õiendi blankett.**

TÄNU

Rektori käskkirjas õnnitleti 50. sünnipäeva puhul õppetehnika osakonna meistrit ÕIE KAASIKUT ja tänati kauaaegse hea töö eest.

Kauaaegse kohusetundliku töö eest pälvisid tänu ka vanemõpetaja LINDA PAGLANT ja autojuht ANDREI MARTÕKAINEN.

GUSTAV ADOLF ei jõuagi sel aastal Tartusse

Aluspostament ammugi paigale pandud, aga kuningal kuuldavasti raskusi riietega. Kord ei istu munder siit, siis jälle sealt. Mõnikord napib välismaist villast või linast või hoopiski siidivoodrist puudus käes. Nüüd olevat ka kübarasulg kaduma läinud. Keegi vist pihta pannud. Mis seal imestada. Igasuguseid hirmsaid asju juhtub ju praegusel ajal meie poolvabas Eesti Vabariigis. Pealtnäha tühi asi see sulg. Aga Tema Kuninglik Kõrgus ei saa ju ükskõik kuidas rahva silme alla ilmuda — mingisuguse kohaliku kuke või hane sulega kübara küljes...!

Aga võib–olla hoopistükis olid rätsepad veidi muretuks muutunud, ei pingutanudki eriti. Paraadipäev ju hea sorts maad edasi lükkunud, sinna kusagile järgmise aasta veebruarikuu keskpaika. Mine sa tea. Meistermeeste värk, nemad jagavad niisuguseid asju paremini.

Aga mida siin nii väga muretseda.

Kuningas tuleb niikuinii.
Head ootamist!

TULLIO ILOMETS,
intensiivootaja

NB!

Järgmises leheS polemiseerib edustuse ja valitsusega juuradiplomand.

Saksamaale Saksa abil

Mitmete teiste enam– või vähemtähtsate külaliste hulgas jäi **dr. Gregor Berghorni** visiit Eestisse ja Tartu ülikooli peaaegu tähelepanuta. See on mõneti täiesti mõistetav, sest tegu on ühe tagasihoidliku saksa ametnikuga, kes käis Eestis ja Tartus ainult maad kuulamas. Samas on meie reaalse olukorra juures juba ainuüksi pliiatseid jaotav välismaalane nagu uhke jõulumees; kes teab siis, mida võib mõni keskastme ametnik oma «kingikotist» välja puistata.

Umbes aasta tagasi tutvustati ühel tudengikonverentsil Münchenis rahvusvahelisi teadusvahetuse võimalusi ja programme. Ühe konkreetse päringu peale soovitati eestlastel pöörduda *DAAD*–i Põhja osakonna NSV Liidu I referendi dr. Berghorni poole. Teiste sõnadega anti selgelt mõista, kuhu klassi meid paigutatakse, ja et Moskvast ei pääse me üle ega ümber. (Moskva vahendusel on aga mitmed Eesti inimesed, ka Tartu tudengid ja teadurid käinud Saksamaal end täiendamas.)

Nüüd, napilt mõni kuu pärast Eesti iseseisvuse tunnustamist, kannab see grupp juba NSV Liidu, Eesti, Läti ja Leedu nime ning teadaolevalt sakslase omal initsiatiivil. Dr. Berghorn käis ka Balti riikides oma organisatsiooni algatusel, selle kulu ja kirjadega. Vaat, mida tähendab Saksa *ordnung*.

Tallinnas oli dr. Berghornil mitu kohtumist Haridusministeeriumis, Tartus ka ülikooli rektori prof. Jüri Kärneriga. Lühidalt võiksi nende kohtumise sisu iseloomustada ühe lausega: **«*DAAD*–i tutvustamine Eestis, koostöövõimaluste arutamine ja ühepoolselt ka esimeste pakkumiste tegemine.»**

● ● ●

Niisiis *DAAD* ehk *DEUTSHER AKADEMISCHER AUSTAUSCHDIENST* (**Saksa Akadeemiline Vahetusorganisataioon** — Haridusministeeriumi tõlge) on Saksamaa suurim organisatsioon, mis tegeleb teadusvahetuse korraldamisega väga erinevates vormides.

DAAD arvudes

DAAD–i ulatust iseloomustavad ehk kõige paremini järgmised arvud: 1990. aastal maksti stipendiumi umb. 22 tuhandele välismaalasele Saksamaal, umb. 17 tuhandele sakslasele välismaal õppimiseks ja umb. 10 tuhandele sakslasele Ida– ja Lääne–Saksamaa vaheliste programmide raames. Seega finantsceriti möödunud aastal nii või teisiti umb. 49 tuhat õppurit, lektorit, teadlast jne. Iseloomulik on ehk seegi tõik, et 1989. aastaga võrreldes on see koguarv kasvanud 15 tuhande võrra (sellest 9 tuhat Saksamaasisene vahetus).

DAAD–il on oma bürood kümnes välisriigis, Goethe–Instituudi vahendusel on nad aga esindatud umb. 70 riigi enam kui 140–s linnas.

DAAD–i tegevussuunad

Nagu juba eelnevatest arvudest võib välja lugeda, saab *DAAD*–i tegevuse liigitada eelkõige kolme suhteliselt tinglikku valdkonda:

a) Saksa kodanike välismaal õppimis–, õpetamis– ja teadustegevuse toetamine;

b) välismaalaste akadeemilise tegevuse toetamine Saksamaal ja

c) Saksamaasisene akadeemilise vahetuse toetamine (kannab ilmselt ajutist iseloomu seoses Saksamaa taasühendamisega).

DAAD–i vahendusel võib saada

Aastane abiraha noortele teadlastele (kuni 32–aastased) Saksamaal õppimiseks, s.o. 10 kuud põhiõpet mõne Saksa kõrgema teadusasutuse juures ja vajadusel 2—6 kuud keeleõpet Goethe–Instituudis. Erialati piiranguid ei ole, eriprogrammide raames eelistatakse majandusteadlasi ja insenere.

Kuni 3–kuine õppe– ja uuringustipendium teadlastele (promoveeritud, 34–aastased ja vanemad). Vajalik on eelnev kokkulepe vastuvõtva kõrgkooliga. Erialati piiranguid ei ole, eriprogrammide raames eelistatakse majandusteadlasi ja insenere. Tunnustatakse ka nende teadlaste taotlusi, kes ei ole vahetult tegevad mõne kõrgkooli või teadusinstituudi juures. Korduvalt võib nimetatud stipendiumi taotleda pärast kolme aasta möödumist.

Abiraha suvekoolis osalemiseks eraldatakse edukatele 19—32–aastastele (üli)õpilastele, kellel on hea või väga hea saksa keele oskus. Suvekoole korraldatakse eelkõige ainult saksa keele, kirjanduse ja kultuuriga seotud erialadel.

Abiraha germanistikaüliõpilastele üheks semestriks, kes on lõpetanud vähemalt kolmanda kursuse. Stipendiumi saab taotleda vaid kirjandusteaduse ja –ajaloo, keeleteaduse või germanistika didaktika õppimiseks. (Suvesemester: 1. aprill—31. juuli; talisemester: 1. oktoober—28. veebruar.)

Üliõpilaste õppe– ja inforeisid Saksamaale. Grupis kuni 30 inimest, kestus 7—21 päeva. Põhikulud kannab *DAAD*. Dokumentide vormistamine saatkondade kaudu.

Koostöö raames õppe–, õpetamis– või uuringustipendium. Taotlusi võib esitada ainult saksapoolne partner koostöö raames.

Abiraha rahvusvahelistel teadusüritustel osalemiseks (Saksamaal toimuvatele üritustele) ainult korraldaja ettepanekul.

Saksa keele ja kirjanduse lektorite saatmine välismaale vastavalt kutsuja taotlusele 2—5 aastaks (mitte vanem kui 35–aastane). Kutsuja maksab palka, mida *DAAD* täiendab oma vahenditega.

Lektorite saatmine välismaale ehk nn. lühidotsentuur (4 nädalat — 3 kuud) pikemaajaliste koostööprogrammide raames. Kutse esitatakse otse *DAAD*–ile. Kutsuja kannab lektori elatuskulud, mida *DAAD* täiendab oma vahenditega (ka piletikulud).

Taotluste esitamine

toimub üldreeglina oma kodukõrgkooli ja vastavas riigis asuva *DAAD*–i büroo, partnerorganisatsiooni või Goethe–Instituudi kaudu, kui ei ole sätestatud teisiti. Paraku ei ole Eestis ühtki nimetatud institutsiooni, mistõttu esialgu kehtib n.–ö. erioluкord ja eraldatud kvootidest ning erialadest kinnipidamist peaks jälgima Saksa saatkond ja meiepoolselt Haridusministeerium. Eestile on eraldatud kuni 4 aastast, kuni 5 semestrilist, kuni 10 suvekooli ja kuni 12 1—3–kuist stipendiumi. Vastavad originaalmaterjalid on peahoone vasakpoolses koridoris n.–ö. **välispakkumiste stendil**. Sealt leiate ka vajalike dokumentide loetelu. Avalduse formulare saab välissuhete osakonnast pärast keeleeksami sooritamist isikliku avalduse ja dekaani soovituse alusel. Aastase stipendiumi taotlemiseks võetakse tänavu vastu ainult kõrgharidusega kandidaatide avaldusi. Dokumendid tuleb esitada ülikooli kaudu Haridusministeeriumile **hiljemalt 1. veebruariks 1992** (v.a. 3 korda aastas jaotatavad 1—3 kuulised stipendiumid).

NB! Arvesse lähevad ainult tsentraalselt esitatud sooviavaldused.

Teabetalitus

ÜHIKAVALVURIKS POLITSEINIK

Väikeettevõtte «Üliõpilasküla» juhtkond on otsustanud palgata abiks ühikavalvuritele politseiniku, kes ette teadmata ajal astub ühikatesse sisse ja vaatleb hoonesisest olukorda lähemalt. Politseiniku käsutada on kogu korduniku relvastus, auto ja raadiosaatja. Ühikate juhatajad ja valvurid saavad politseinikuga ühendust mistahes ajal.

Politseiniku abil tahab väikeettevõte ilmselt panna tugevama piiri laialt levinud läbilällamisele, mis tihti toob kaasa lõhkumisi. Loodetavasti saabub politsei nüüd kiiremini ka kriminaalsete vahejuhtumite korral.

Paraku tunnistas «Üliõpilasküla» palgatud politseinik väikeettevõtte koosolekul, et tema lepingulisest suhtest ülikooli ühikamajandusega ei tea politseikorrapidaja (tel. 02) midagi.

IMRE KEERD

ENNE KUI LÄHED EKSAMILE...

● Väljavõtteid rektori käskkirjast eksamite ja arvestuste sooritamise korra kohta ●

● Üliõpilane, kes õppeaasta jooksul ei suuda kolmel korral kindlaksmääratud tähtaegadel eksameid või arvestusi sooritada, saab seda teha viimasel katsel aasta pärast.

● Õppejõud teeb loengukursuse algul teatavaks nõuded, mis on eksamile lubamise eelduseks. Loengutest osavõtt pole eksamile või arvestusele lubamise eelduseks.

● Arvestuste mittesooritamine ühes õppeaines ei välista eksamite sooritamist ettenähtud tähtaegadel teistes ainetes.

● Eksami või arvestuse sooritamiseks, samuti korduseksamiks või –arvestuseks peab üliõpilane end registreerima kateedris või õppetooli juures. Registreerimist võib tühistada hiljemalt 3 päeva enne eksamit või arvestust. Uuesti võib registreeruda 2 nädala pärast, kui õppejõuga pole kokku lepitud teisiti.

ÕPPEJÕUL on õigus:

● keelduda enam kui 15 üliõpilase suulisest eksamineerimisest ühel päeval,

● määrata eksamineerimise vorm (kirjalik või suuline) ja kord (piletid või küsitlus),

● eemaldada eksamilt või arvestuselt üliõpilane keelatud abivahendite või kaaslaste abi kasutamise, samuti solvava või halvustava käitumise eest õppejõu või kaasüliõpilase suhtes.

ÜLIÕPILASEL on õigus:

● kasutada eksamineerija(te) poolt lubatud abivahendeid ja –materjale;

● taotleda eksami või arvestuse sooritamiseks komisjoni moodustamist;

● esitada eksami– või arvestuse tulemustega mittenõustumisel kirjalik protest (õppe)prodekaanile, kes koos üliõpilasesindajatega TÜÜ Edustuse ja teaduskonna nõukogust lahendab küsimuse nädala aja jooksul pärast avalduse saamist.

NIKOLAI KÜTTISE STIPENDIUM

Tartu Ülikool kuulutab välja konkursi Nikolai Küttise stipendiumi taotlemiseks metsanduse arendamise ja ökoloogia alal 1992. aastaks.

Stipendiumi summa on 10 000 Kanada dollarit, seda saab kasutada uurimistööks Soomes metsanduse ja ökoloogia alal. Stipendiumi statuut on avaldatud ajalehes «Edasi» 21. veebruaril 1990. a.

Stipendiumi taotlevail edasiõppijail esitada **28. jaanuariks** 1992 Tartu Ülikooli rektori nimele põhjendatud avaldus, soovitus, elulookirjeldus ning õppeasutuse/töökoha administratsiooni nõusolek kandideerimiseks.

Meie a/a 609 268 Tartu Sotslaalpangas.

Rektor professor *J. Kärner*
Pearaamatupidaja *E. Fink*

Jõulujoonistused tegi EPP TOOMSALU.

VIHMA KÄEST KUUSE ALLA

On jõulud. Üliõpilaskond on vajumas rahutusse sessieelsesse talveunne. Ta on ju organisatsioonina vaid aastavanune ja vajab puhkust. Ainult lumi ei taha tulla ja pimedus teeb kurvaks. On pisut õudnegi. Seepärast on ka uni rahutu.

Pimedust on üliõpilaskonnas kahte liiki — ja see on kõigi hädade ja mõistmatuse alus. Ühelt poolt ei näe need, kes teevad, sugugi alati nende, kelle jaoks nad teevad, suurimaid vajadusi. Teiselt poolt aga ei paista tegijate hea tahe ja kasutoomispüüd igakord õiges valguses pealtvaatajate silma. Kriitika on alati hea asi, kuid selles võiks leiduda mõistvat heatahtlikkust, vaenu on meie ühiskonnas niigi liiga palju. Ja kuigi tegijal juhtub ning taganttuleval kritiseerijal ei kulu muu kui suu ja sulg, on tore, kui suudetakse mõistlikus leppivas koostöös elada, mitte viha pidada. Eriti talvel, kui on niigi külm ja paha.

❑❑❑

Tagasi vaadates üliõpilaskonna möödunud aastasse näeb terane uurija ka kõike muud kui ainult halba: ilusaid hetki ja üldist kasu, mis sündinud organisatsiooni aktiivsest tegevusest. Tagasilöögid on tingitud objektiivsetest põhjustest — kõik ju näevad, et majandus jätkab allakäiku. Iseseisvus on mõnus, aga vaene värk. Kui juba peab kedagi ilmtingimata süüdistama või kiruma, siis palun lahkesti riigivalitsust põhjata.

Nimelt on valitsus tulnud mitmele erakordselt vaimukale mõttele, mille rumaluse üle ei oska nutta ega naerda.

Mõned näited:

1) üliõpilased ei ole tööinimesed ja seega mitte vastutusvõimelised kodanikud, vaid n.-ö. alaealised, kes vajavad eestkostet ja hooldust kuni 30. eluaastani. Tegelikult on asi nii, et muidu ei ole sadadel endiste aegade noorsoo- ja komsomolijuhtidel enam tööd. Tore!

2) üliõpilased on ühiskonna üks jõukamaid kihte, kes sellele vaatamata riigi rahakotil parasiteerib ja kellel jätkub jultumust veel kogu aeg lisa manguda. Väide lähtub arvutusest, et üliõpilase keskmise sissetuleku ja kodanike keskmise palga suhe on meil võrreldes muu maailmaga üliõpilastele võrreldamatult soodsam. Aga kusagil normaalses maailmas ei maksta inimestele, eriti haritlastele nii häbematult vähe palka!

3) tänu üliõpilaste piiritule aplusele on valitsus olnud sunnitud kärpima vanuritele ja invaliididele tehtavaid kulutusi, nii et need, vaesekesed, nüüd suisa massiliselt nälga kipuvad surema. Justkui üliõpilased oleksid süüdi selles, et muud «riskirühmad» ei oska või ei suuda riigi käest raha küsida!

4) uue aasta plaanides nähakse ette üliõpilaste võrdsutamist II ja III grupi invaliididega. Vähemasti selles, mis puudutab transpordisoodustusi. Iseenesest poleks selles ju midagi halba, ent üliõpilaste liikumis- ja reisimisvajadused on siiski sootuks suuremad ning valitsuse idee, mille järgi saab soodustustega sõita vaid kord kvartalis koju ja tagasi, on äärmiselt ebaõiglane. Ja see plaan ei lähe läbi!

Väidetavasti ei ole raha, nii härrad ministrid ütlevad. See on lapsik jutt! Võrreldes sellega, mis nad kavatsevad oma ise tekitatud sõjahüsteeria tagajärjena riigikaitseks maksta, on see mõni miljon, mis soodustusteks aastas kuluks, naeruväärselt tühine summa. Jätku parem mõni kasarmu ehitamata.

Niisuguseid näiteid võiks tuua palju. Kokkuvõttes saab järeldus olla vaid üks — see valitsus tuleb ruttu maha võtta.

Ega ülikooliski kõik korras ole, kuid midagi siiski liigub. Kuigi saaks ja peaks märksa kiiremini. Kangesti tahaks ise ka veel iseseisvuse akadeemilisi vilju maitsta. Saada euroopalik haridus, millest räägitakse. Kuid pole parata, ümberkorraldused võtavad aega. Igal pool on sohitegijad ees. Ent ülikool on vana ja visa hingega. Elab üle.

❑❑❑

Nii sai see jutt nüüd pisut sõjakas ja mitte sugugi jõulumeeleoluline. Et aga plaanis polegi valitsust täna maha võtma hakata ehk annate andeks. Et kükitame oma kohustuslikud tunnid kuuse all ja kirikus ära, siis võib uuel aastal jälle sõtta minna. Seni aga, häid jõule ja kauneid unenägusid oma riigist uuel aastal! Ning kohtugem sõpradena nagu omal ajal Elbel!

KAAREL TARAND,
TÜÜ Valitsuse esimees

❑ EESTI ÜLIÕPILASTE LIIDU VOLIKOGU ESIMENE TÖÖKOOSOLEK TARTUS ❑

Eesti Üliõpilaskondade Liidu volikogu esimene töökoosolek oli laupäeval, 14. detsembril Tartus põllumajandusülikooli nõukogu saalis. Kohal olid kõigi liikmesüliõpilaskondade volitatud esindajad, see tähendab tudengid Tartu Ülikoolist, Tallinna Tehnikaülikoolist, Eesti Põllumajandusülikoolist, Tallinna Pedagoogilisest Instituudist, Tallinna Konservatooriumist, Tallinna Kunstiülikoolist, Viljandi Kultuurikolledžist, Tartu Õpetajate Seminarist ja Eesti Evangeelsete Kristlaste-Baptistide Koguduste Liidu Kõrgemast Usuteaduslikust Seminarist.

Koosoleku alguses võeti vastu uus EÜL-i liige — Eesti Humanitaarinstituudi üliõpilaskond. Nüüd on 23. novembril Tallinnas asutatud Eesti Üliõpilaskondade Liidul 10 liikmesüliõpilaskonda, kus on kokku 17 693 tudengist, magistrandist või doktorandist liiget.

EÜL-i volikogu esimene koosolek vältas terve laupäevase päeva. **Arutati senist ja tulevast töökorraldust, eelarvet, suhteid riigiga, üliõpilaskeskuse tööd, integreerumist rahvusvahelisse üliõpilasellu, ülikooliharidu ümberkorraldamist ja paljut muud.**

Tähtsaim ja mahukaim oli küsimus **transpordisoodustustest**. nende kaotamisest või säilitamisest. Mõistagi seisavad nii kõrgkoolide üliõpilaskondade edustused ja valitsused kui ka Eesti Üliõpilaskondade Liidu volikogu ja juhatus selles küsimuses tudengite huvide eest ning tegelikult ongi see üliõpilaskondade teene, et soodustusi ei kaotatud juba möödunud semestril. Nüüd on aga riigi majanduslik seisukord veelgi halvenenud ning valitsuse tudengivaenulikkus suurenenud.

EÜL-i volikogu volitas pärast pikka arutelu ja vaidlusi erinevate soodustusmehhanismide headusest ja võimalikkusest EÜL-i esimeest Sulev Alajõed esitama EV Valitsusele kindla nõudmise jätkata üliõpilaste sõitude doteerimist nii, et **keskmine tudeng saaks sõita kaks korda kuus kahesajakilomeetrise sõidu edasi-tagasi poole hinnaga.** Äärmisel juhul võib protsent veidi langeda, ent mingil juhul ei tohiks soodustus kaduda. Seks puhuks kui valitsus nõudmise tagasi lükkab, otsustati mitte kartma hakata ja vait jääda, vaid oma nõudmisega esineda ka parlamendis, kes ju eelarve vastuvõtmise otsustab. Seni pole veel selge, mis tuleval aastal saab. Loodame parimat.

Veel arutati EÜL-i volikogus **kodukorda**, mis peaks vastu võetama järgmisel korral. **Moodustati kolm toimkonda: majandus- ja sotsiaaltoimkond, haridus- ja õppetöötoimkond ning välissuhete toimkond.** Kõikide toimkondade juhid on Tartu tudengid.

Järgmine Eesti Üliõpilaskondade Liidu volikogu koosolek on 11. jaanuaril Tallinna Tehnikaülikoolis.

OLAVI PAIDE,
EÜL-i volikogu liige

Üliõpilaskonna taassünd ja esimene aasta

Tegelikult pole päris õige öelda, et 1991. aasta oli TÜ Üliõpilaskonna esimene, sest tegutseti ju niisamamoodi ja palju aktiivsemaltki Eesti Vabariigi ajal kuni üliõpilasorganisatsioonide tegevuse keelustamiseni 1940. aasta okupatsiooniga.

Ometi on täna teine tähendus nii 1988—1990 kestnud akadeemiliste intiimorgnisatsioonide taastamisel kui ka üliõpilaskoanna taasloomisel edustuse valimistega 1990. aasta detsembris.

Mõte taastada ka kõiki tudengeid koondav organisatsioon koos esindusorgani ja igapäevatööd tegijatega tekkis akadeemiliste organisatsioonide seas juba 1989. aastal, kuid tollal polnud ilmsesti tudengkond selleks sammuks küps. 1990. aasta alguse majandusliku seisukorra halvenemine ning üliõpilaste ametiühingu tegevuse lõpetamise otsus aga tõid lisaks soovile taastada vana struktuur ka olulisi sotsiaalmajanduslikke vajadusi seda tüüpi organisatsiooni järele. Samuti oli tolleks ajaks saadud ka esimesi kogemusi läänemaade tudengite sama laadi üliõpilasorganisatsioonidest.

8. juunil 1990 ilmus ajalehes «Universitas Tartuensis» rühma akadeemiliste intiimorganisatsioonide liikmete üleskutse edustuse valimiste korraldamiseks. Üleskutset korrati sügisel.

Juba 1990. aasta kevadel oli mõne korra koos käinud akadeemiliste organisatsioonide ühiskomisjon, kuhu suveks kaasati ka neid tudengeid, kes polnud nende organisatsioonide liikmed. 4. oktoobriks kutsuti kokku edustuse valimistest ja üliõpilaskonna taastamisest huvitatud üliõpilaste üldkoosolek, millest osavõtt kujunes korraldajatele üllatusena väga aktiivseks. Kohal oli tudengeid paljudest organisatsioonidest, esindatud olid kõik teaduskonnad. Ühine kindel otsus oli asuda kiiresti ette valmistama Üliõpilaskonna edustuse valimisi. Uues ülikooli põhikirjas oli muide märgitud **üliõpilaskonna liikmeskond** (kõik TÜ üliõpilased) ning edustuse valimised juba ette nähtud. Nüüd siis jõuti selleni ka tegelikkuses. 4. oktoobri üldkoosolek valis edustuse taastamise komisjoni, kuhu kuulus 12 inimest.

Põhiline töö oli korrektse valimiseeskirja väljatöötamine. Valimiseeskiri kinnitati ülikooli nõukogu 26. oktoobri istungil. 30. oktoobril kinnitas rektor ka valimiste toimumise aja ja koha ning valimistoimkonna koosseisu.

4., 5. ja 6. detsember 1990 olid esimese sõjajärgse edustuse valimiste päevad. Konkureeris 5 nimekirja, valimisõigust kasutas 1087 üliõpilast ja magistranti ehk 18,4% üliõpilaskonna liikmetest. Edustus valiti 25-liikmeline.

❑❑❑

Uus organisatsioon ja uued organid alustasid kohe tööd. Valiti 8-liikmeline **edustuse juhatus**, kuhu kuulusid esimees ja abiesimehed, kelle töö oli jagatud valdkonniti. Edustus pidas paar korda kuus oma koosolekuid ning juhatusest kujunes igapäevatöö organ, mis tänavu sügisel reorganiseeriti uueks struktuuriks. Praegu töötab seadusandlikku tüüpi parlamendilaadse edustuse kõrval palgaline **valitsus**, mis koosneb valitsuse esimehest ja viiest sekretärist.

Kohe alguses kujunesid välja põhilised töösuunad: haridus- ja õppetööprobleemaatika, sotsiaalküsimused, finantsprobleemid, välissuhted. Et üliõpilaskonna organite tegevuse valgustamine oli olnud nõrgemaks küljeks, siis on sügisest valitsuse koosseisus ka **info-** (või avalike suhete) **sekretär**. Teisteks sekretärideks on **sotsiaal-, haridus-, välis-** ja **finantssekretär.**

Kui möödunud aastal olid edustuse ja juhatuse tööks TÜ ja endise üliõpilaste ametiühingu poolt eraldatud summad, siis sellest aastast on vastavalt edustuse otsusele kõigile üliõpilaskonna liikmetele **kohustuslik liikmemaks** 20 rubla õppeaasta eest. Teine tänavune uuendus on **uus Eesti üliõpilaspilet**, mis on ühtne kõigile Eesti kõrgkoolidele. Loomulikult saavad selle kõik need üliõpilaskonna liikmed, kes on tasunud liikmemaksu.

Mida on üliõpilaskonna liikmed saanud selle aasta jooksul TÜ üliõpilaskonnalt, sellega jätkab OLAVI PAIDE artiklit järgmises lehes.

❑❑❑

Materiaalsed kogemused ei jookse mööda külgi maha

TALONGIMAJANDUSEST. Kolmapäevase seisuga on tudengitele jagatud 225 talongi, seega on 1062-st registreerinust saanud kaupa 24%. Erinevate kaubaartiklite kogused on sellised: 18 televiisorit, 33 õmblusmasinat, 28 tolmuimejat, 18 pesumasinat, 51 külmkappi, 37 vaipa, 70 mööblieset. Saak oli suurem kevadel ja suvel, sügisel on talongidega üsna kitsi oldud. Vaibad ja mööbel on suvest alates vabamüügil. Sageli jõudsid talongid meieni alles väljaostmispäeval, siis oli ainus abivahend telefon. Keda me nimekirja algusest telefoniga kätte saime, nendele läks ka talong. Uuest aastast on karta hindade vabakslaskmist ja siis meil enam midagi jagamisele ei tule. Kui see nii aga ei peaks minema, kavatseb TÜÜ Valitsus korraldada uue nimekirjade aktsiooni.

VÄLISMAISEST RIIDEABIST. Esemeid saadeti erinevatest kohtadest ja mis parata, ka erineva kvaliteediga. Kui esimesena Saksamaalt tulnud ports sisaldas ka räbalaid, siis viimased Ameerika saadetised olid juba üsna korralikud. Loodame, et need ei jää viimaseks ja et meil on edaspidigi õnn olla niisuguse tänuväärt abistamistegevuse kaasalööjaks.

Välismaalt ei tulnud aga mitte ainult riideid. Lundi Ülikooli üliõpilaskond korraldas raamatukorjanduse. Enamiku andsime suurele raamatukogule, teaduskondade või kateedrite raamatukogudele. Arvestades Rootsi Kuningriigi raamatuhindu on see üsnagi väärtuslik kingitus.

ÕPPELAENU on 16. detsembri seisuga võtnud 1069 tudengit. Kellel oli nuppu juba kevadel laenu teha, sel on raha aruka paigutamise korral õnnestunud praeguseks arvestatavat kasu lõigata. Et inflatsiooni pidurdamist veel niipea karta ei ole, soovitame kõigil kibekähku seda laenu võimalust kasutada.

Lõpetan lootuses, et uuel aastal säilivad kõik eespool mainitud soodustused ja heategevuslikud aktsioonid ja et tudengite materiaalne olukord päris untsu ei läheks. Ehk.

MARTI AMBRE

JÕULUVAHEAEG

kestab üliõpilastel üldiselt **23. detsembrist 4. jaanuarini.** Vaid ajaloo– ja bioloogia–geograafiateaduskonnas algab see 24., arstidel 22. detsembril.

Eksamisessiooni algus on kõigil **6. jaanuar** peale arstide (neil on õppetöö 18. jaanuarini). Eksamisessiooni lõpukuupäev on üsna erinev, enamikul küll 26. jaanuar, hoopis lahku läheb aga kevadsemestri algus.

ÜLIKOOLI JÕULUÕHTU

on Suurel Reedel **23. detsembril kl. 15** ajaloomuuseumi rõdusaalis. Ootatud kogu ülikooli pere!

FILMIKLUBI

soovib kõigile oma alalistele ja potentsiaalsetele liikmetele jõulurahu.

Häid filmielamusi uuel aastal!

AULAS

TÜ AKADEEMILINE NAISKOOR JA TARTU AKADEEMILINE MEESKOOR ootavad kõiki **reedel, 20. detsembril kl 18** oma ühisele jõulukontserdile.

SAARLASEST TUDENG!

Tule **laupäeval, 28. detsembril kl. 18** tudengiõhtule Kuressaare restoranis! Osavõtuks osta kindlasti pilet kodusaare haridusosakonnast, sest kohti on vähe.

Noorsookonsultant Ardi Null
tel. 56 548
Uus tn. 20 tuba 14
KURESSAARE

TUDENGITE PEREVAHETUS ROOTSIGA!

Järgmisel aastal võimalik perevahetus Eesti ja Rootsi tudengiperede vahel. Soovijatel pöörduda kiiresti Eesti Üliõpilaskeskuse vastutava sekretäri Ave Brigaderi poole, saata inglise või saksakeelne avaldus kandideerimiseks ning ka tekst, mis tutvustab kandideerivat perekonda. Märkida tuleb mõistagi kõigi perekonnaliikmete andmed.

Eesti Üliõpilaskeskuse aadress on Tallinn, Kentmanni 20 — 502. Tel 444 012.

ÜKS SOOME NOORMEES OTSIB

kaht TÜ meestudengit, kellega kohtus suvel Koolas. Eesti poisid ei tea vist veel, et nad said radioaktiivseid kahjustusi. Noormeestel palutakse endast märku anda filoloogiateaduskonna dekaanile Jüri Valgele või ajalehe toimetusse.

TUTVUS

Ameerika õpetaja (poissmees) soovib astuda kirjavahetusse haritud vaba 25—40–aastase nõukogude naisega, kes ei joo ega suitseta, huvitub reisimisest, klassikalisest muusikast, loodusest ja kodusest elust.

Kirjutada palutakse aadressil:
Dr. THOMAS F. JOHNSTON
Music Dept.
University of Alaska
Fairbanks, Alaska 99 775
USA

NB! Kirjasõpra otsiva noormehe värvifoto ja kirja originaaliga (osa teksti vene, osa inglise keeles) saab tutvuda «UT» toimetuses.

OSTAN, KOGUN

Ostan poni, müün sapaka. Rüütli 18—52.

●

Ostan küünlarasvatükikesi. Vastu anda tühjad pastatuubid. Kirjad jätta peahoone valvelauda T. Toobi nimele.

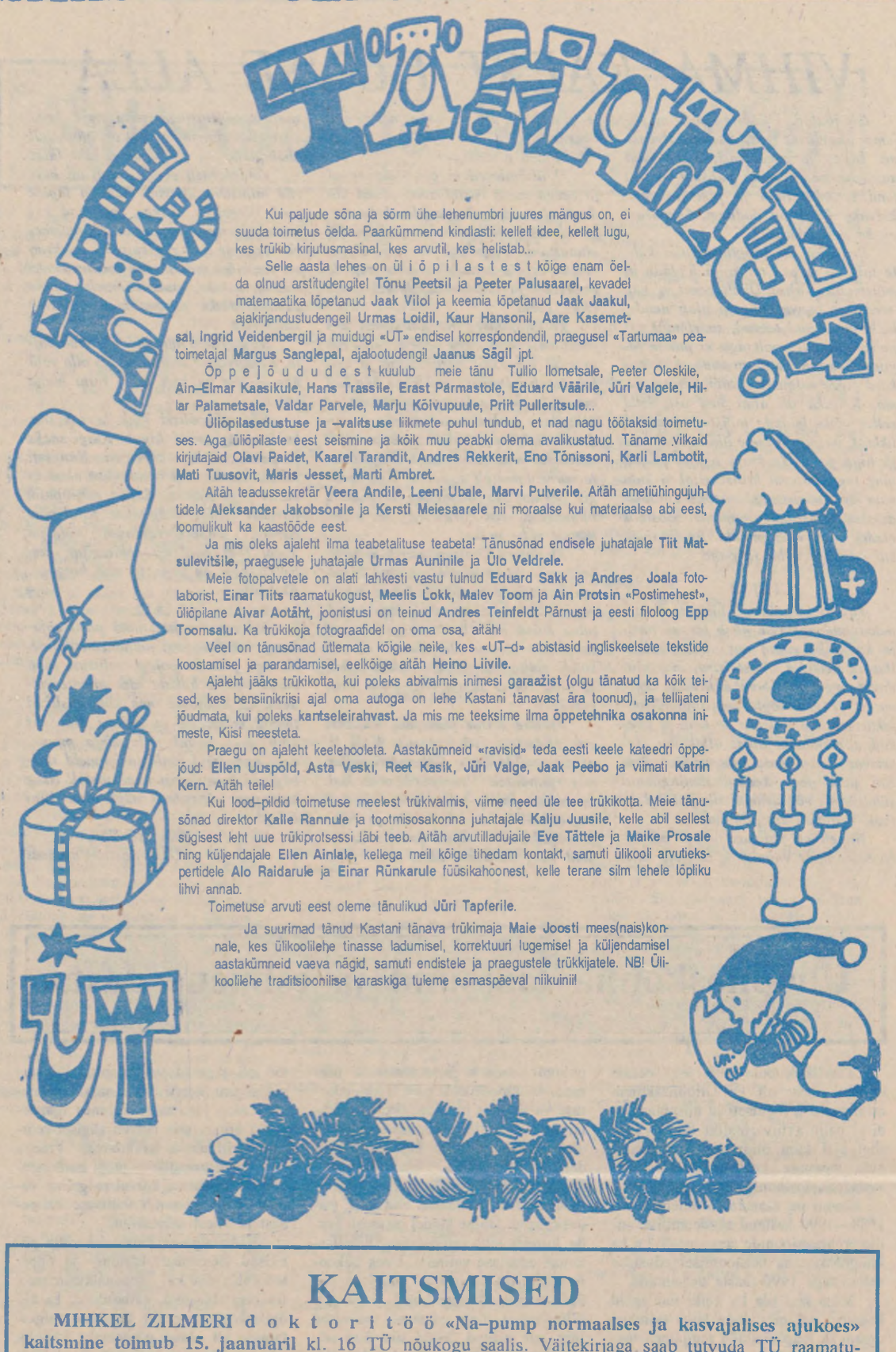

Kui paljude sõna ja sõrm ühe lehenumbri juures mängus on, ei suuda toimetus öelda. Paarkümmend kindlasti: kellelt idee, kellelt lugu, kes trükib kirjutusmasinal, kes arvutil, kes helistab...

Selle aasta lehes on üliõpilastest kõige enam öelda olnud arstitudengitel **Tõnu Peetsil** ja **Peeter Palusaarel,** kevadel matemaatika lõpetanud **Jaak Vilol** ja keemia lõpetanud **Jaak Jaakul,** ajakirjandustudengeil **Urmas Loidil, Kaur Hansonil, Aare Kasemetsal, Ingrid Veidenbergil** ja muidugi «UT» endisel korrespondendil, praegusel «Tartumaa» peatoimetajal **Margus Sanglepal,** ajalootudengil **Jaanus Sägil** jpt.

Õppejõududest kuulub meie tänu Tullio Ilometsale, Peeter Oleskile, **Ain–Elmar Kaasikule, Hans Trassile, Erast Pármastole, Eduard Väärile, Jüri Valgele, Hillar Palametsale, Valdar Parvele, Marju Kõivupuule, Priit Pulleritsule...**

Üliõpilasedustuse ja –valitsuse liikmete puhul tundub, et nad nagu töötaksid toimetuses. Aga üliõpilaste eest seismine ja kõik muu peabki olema avalikustatud. Täname vilkaid kirjutajaid **Olavi Paidet, Kaarel Tarandit, Andres Rekkerit, Eno Tõnissoni, Karli Lambotit, Mati Tuusovit, Maris Jesset, Marti Ambret.**

Aitäh teadussekretär **Veera Andile, Leeni Ubale, Marvi Pulverile.** Aitäh ametiühingujuhtidele **Aleksander Jakobsonile** ja **Kersti Meiesaarele** nii moraalse kui materiaalse abi eest, loomulikult ka kaastööde eest.

Ja mis oleks ajaleht ilma teabetalituse teabeta! Tänusõnad endisele juhatajale **Tiit Matsulevitšile,** praegusele juhatajale **Urmas Auninile** ja **Ülo Veldrele.**

Meie fotopalvetele on alati lahkesti vastu tulnud **Eduard Sakk** ja **Andres Joala** fotolaborist, **Einar Tiits** raamatukogust, **Meelis Lokk, Malev Toom** ja **Ain Protsin** «Postimehest», üliõpilane **Aivar Aotäht,** joonistusi on teinud **Andres Teinfeldt** Pärnust ja eesti filoloog **Epp Toomsalu.** Ka trükikoja fotograafidel on oma osa, aitäh!

Veel on tänusõnad ütlemata kõigile neile, kes «UT–d» abistasid ingliskeelsete tekstide koostamisel ja parandamisel, eelkõige aitäh **Heino Liivile.**

Ajaleht jääks trükikotta, kui poleks abivalmis inimesi **garaažist** (olgu tänatud ka kõik teised, kes bensiinikriisi ajal oma autoga on lehe Kastani tänavast ära toonud), ja tellijateni jõudmata, kui poleks **kantseleirahvast.** Ja mis me teeksime ilma **õppetehnika osakonna** inimeste, Kiisi meesteta.

Praegu on ajaleht keelehooleta. Aastakümneid «ravisid» teda eesti keele kateedri õppejõud: **Ellen Uuspõld, Asta Veski, Reet Kasik, Jüri Valge, Jaak Peebo** ja viimati **Katrin Kern.** Aitäh teile!

Kui lood–pildid toimetuse meelest trükivalmis, viime need üle tee trükikotta. Meie tänusõnad direktor **Kalle Rannule** ja tootmisosakonna juhatajale **Kalju Juusile,** kelle abil sellest sügisest leht uue trükiprotsessi läbi teeb. Aitäh arvutilladujaile **Eve Tättele** ja **Maike Prosale** ning küljendajale **Ellen Ainlale,** kellega meil kõige tihedam kontakt, samuti ülikooli arvutiekspertidele **Alo Raidarule** ja **Einar Rünkarule** füüsikahoonest, kelle terane silm lehele lõpliku lihvi annab.

Toimetuse arvuti eest oleme tänulikud **Jüri Tapferile.**

Ja suurimad tänud Kastani tänava trükimaja **Maie Joosti** mees(nais)konnale, kes ülikoolilehe tinasse ladumisel, korrektuuri lugemisel ja küljendamisel aastakümneid vaeva nägid, samuti endistele ja praegustele trükkijatele. NB! Ülikoolilehe traditsioonilise karaskiga tuleme esmaspäeval niikuinii!

KAITSMISED

MIHKEL ZILMERI doktoritöö «Na–pump normaalses ja kasvajalises ajukoes» kaitsmine toimub 15. jaanuaril kl. 16 TÜ nõukogu saalis. Väitekirjaga saab tutvuda TÜ raamatukogus.

Prof. *TIIT HAVIKO,*
arstiteaduskonna doktorinõukogu
sekretär

□□□

Eesti filoloogia magistritööde kaitsmise komisjoni ees kaitsevad **29. detsembril** kl. 11.15 TÜ nõukogu saalis oma tööd **Tarmo KULMAR** («Eesti kiviaja asukate ettekujutus hingest») ja **Margarita KUZNETSOVA** («Marikeelsed mets– ja koduloomade nimetused»).

Töödega saab tutvuda TÜ raamatukogus. Väitekirjad kuuluvad säilitamisele samas raamatukogus.

Prof. *AGO KÜNNAP,*
komisjoni esimees

●

Kogun elevandi– ja põrsapiltidega kleepse. Kui Sul pole nendega midagi teha, siis saada mulle. Rein Ruik bioloogiaosakonnast.

RAHA ÜLIÕPILASAUTOREILE!

Hei, hei! Toimetusel on raha, s.t. peaks olema, aga veel on kahtlane, kas saame selle vanal aastal pangas valitseva rahapuuduse tõttu kätte. Nimelt määras eelarvekomisjon 2000 rubla preemiat, mille kasutame **honorarina üliõpilasautoreile** (ametlikku honorari pole kõrgkoolilehel kunagi olnud, varem oli vaid kindel aastane preemiasumma).

Loodame, et raha järele võib tulla toimetusse juba uuel aastal.

Anname sellest teadaannete stendil märku.

TEATED «UT–s»

Seni oleme võtnud ja võtame ka edaspidi ülikooli oma kuulutusi tasuta. Väljastpoolt ülikooli kuulutuste toojatega saame ehk kokkuleppele kohapeal. Mis siin varjata, tunneme puudust harilikest pliiatsitest, viltpliiatsitest, diktofoni patareidest, kassettidest, laua– ja märkmikkalendritest, keedupulgast, no ja kohvist ka...

ÜLIKOOLI KLUBIS

Aasta viimased DISKOPEOD on **reedel, 20., laupäeval, 21.** ja **pühapäeval, 22. detsembril** kella 21–st poole kaheni öösel.

Üliõpilaspilet kaasa!

●

Reedel, 27. detsembril kl. 21
VÄIKE AASTAVAHETUSE *SHOW.*

●

KLUBI SOOVIB KÕIKIDELE SÕPRADELE RÕÕMSAID JÕULUPÜHI JA TUJUKULLAST AASTAVAHETUST!
KOHTUMISENI UUEL AASTAL!

«UT» TELLIMISEST

Toimetus tuletab senistele tellijatele meelde tellimise uuendamist. Postiga saatmiseks tuleb tasuda **26.60,** valvelauda jätmiseks (või ka kantseleisse) **19 rubla.** Tellimine ei ole piiratud kalendriaastaga, seda võib teha koguaeg ja siis saab lehte järgmise aasta sama kuupäevani. Raha võib maksta kassasse (kl. 12—16) või tuua toimetusse.

Toimetusse on saabunud ka esimesed soovid tellida ajalehte **valuuta eest** välismaale. Järgmises lehes anname teada tellimishinnad ja kuhu see üle kanda.

NB! Kellel on tarvis oma **aastakäiku täiendada,** saab puuduvaid numbreid toimetusest. Siin on müügil ka **ingliskeelset numbrit.**

Iga VANA LEHENUMBER (s.t. nädalaega vana) maksab müügilauas **50 kopika asemel 30 kopikat.**

NB!

Uue aasta esimene lehenumber ilmub reedel, 10. jaanuaril.

KÕIGILE KÕIGEST

Uuel aastal kavatseb toimetus anda täielikumat ülevaadet ülikoolis toimuvast (loengud, näitused, muuseumid, kontserdid ja kõik muu, mille järele on vajadus). Ainuüksi toimetuse jõupingutustest selleks ei piisa, loodame asjaosaliste kaasabi.

Puhkepäevad

Teisipäev, 24. dets. poolik tööpäev. Puhkepäevad 25., 26., 27., 28. dets. Tööpäevad 29., 30., 31. (poolik) detsembril.

Spordiklubi kolme värvi piletid

Ülikooli spordibaasid, eriti Ujula tn. 4 spordihoone on üsnagi koormatud. Et tudengid ennast liigutamas käivad, on igati kiiduväärt, kuid kahjuks kasutavad spordisaale ka paljud need, kellel pole selleks mingit õigust. Spordiklubi otsustas selles asjas midagi ette võtta. Uuendused on järgmised.

Et tagada neile, kellel **on** selleks õigus, ja vältida võõraste, aga ka varaste ja lõhkujate sissepääsu, võtab **ÜSK (ülikooli spordiklubi)** kasutusele kontrollsüsteemi. Nimelt tuleb edaspidi kõigil spordibaaside kasutajail **astuda ÜSK liikmeks, teha avaldus (leping) ja tasuda liikmemaks. Siis saab ta liikmepileti.** See ongi dokument, mis annab õiguse spordibaase kasutada.

Piletid on kolme värvi:

1) **sinine** — üliõpilastele ja teistele, kes harjutavad regulaarselt ja esindavad TÜ–d võistlustel;

2) **roheline** — üldrühmad, korporatsioonid jt. oma lõbuks sportijad;

3) **punane** — ülikoolivälised organisatsioonid ja spordiklubid ning tudengid, kes kuuluvad mõnda teise klubisse ning võistlustel TÜ–d ei esinda. Kui ta soovib kasutada TÜ baase, peab tema klubi selle eest TÜ–le üüri maksma.

Liikmepiletitel on märge *maksu/üüri* tasumise kohta ning selle põhjal *lubab/ei luba* baasi valvur soovijat sportima. Esialgu on maksu suurus **5 rubla,** edaspidi võib see muutuda. Maksu ei pea maksma rohelise pileti esitajad, nemad lihtsalt lunastavad pileti ühekordse 3–rublase piletihinna eest.

Niisugune kord hakkab kehtima **uuest semestrist. Pileteid saab ÜSK–st Jakobi 5, tuba 114, tel. 34 790.**

●●●

Palju probleeme on üliõpilastest sportlaste klubisse kuuluvusega. Tihti õpitakse küll TÜ–s ja kasutatakse TÜ baase, kuid ollakse hoopis «Kadrioru», «Staieri» või mõnes muus kirjas, kust saadakse raha ning kelle värvides ka võisteldakse. Niimoodi tausta tundmata on tõesti lihtne öelda, et ülikoolisport käib alla. Neid tudengeid ei saa aga niisama otsesõnu hukka mõista, sest ülikoolil pole pakkuda raha ega piisavalt välissõite, klubidel aga küll. Kuna aga loorberid lähevad klubile ja ülikoolile tehakse nõrga sporditöö pärast vaid häbi, siis ei saa ÜSK sellise olukorraga leppida. Sportlastel tuleb otsustada, kas õppida ülikoolis ja võistelda ülikooli eest või kuuluda mõnda klubisse ja saada hariduse asemel palka.

Nii need kui mõned muudki küsimused saaksid lahenduse, kui luuakse Eesti üliõpilasi ja õppejõude–teenistujaid ühendav **EESTI AKADEEMILINE SPORDILIIT (EASL).** Praegu viimistletakse põhikirja. Selleks peaksid olema täpselt paika pandud tudengite õigused–kohustused ka eespool toodud probleemides. Loomulikult taotletakse ka Rahvusvahelise Üliõpilaste Spordiliidu tunnustust. Kirjad on saadetud ja oodatakse positiivset vastust. See avaks üliõpilastele tee Universiaadile, tudengite MM–idele ja teistele üliõpilasvõistlustele. Loomulikult pääseksid sinna vaid need, kes võistlevad kõrgkooli nimel.

●●●

ÜLIKOOLISISESENE SPORDIELU jätkub. Hiljuti pidasid meistrivõistlusi võrkpallurid, suusatamises on käimas seeriavõistlus, märtsis peetakse Kääriku mängud. Sisekergejõustiku võistlused peetakse veebruaris, väljas võisteldakse mais. Orienteerumises ja korvpallis selgitatakse parimad kevadel. Täpsemat infot saab erialakateedritest ja ülikoolilehest. Auhindadeks pole ÜSK–l muidugi midagi suurt ja hinnalist välja panna, kuid tordid–kringlid suudetakse edukamatele siiski anda.

Kui kellelgi on selle loo põhjal tekkinud küsimusi või ettepanekuid üliõpilasspordi kohta, siis palume need tuua **ÜSK–sse Jakobi 5 tuppa 114.**

TARVI UUSEN,
ÜSK juhataja

UT
TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19. I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2871. Tiraaž 1500.
35 180

NR. 37 (1659)
REEDE,
13. DETSEMBER
1991
ILMUB
NOVEMBRIST
1948
HIND 50 KOP.

Universitas Tartuensis

- TÜ NÕUKOGUS – 2. lk.
- TEMPUS–PROGRAMM – 2. LK.
- RAHVALUULE-TUDENGID SÄNNA KANDIS – 3.LK.
- LASEROPTIKA LABOR 15 AASTAT – 4.LK.

TÜ VALITSUSES

10. detsembril

● **Juriidilise osakonna juhataja Ester Zimmermann oli dekaanidele varem tutvumiseks saatnud üliõpilaste diplomitööde ja lõpueksamite korra ning akadeemilise puhkuse projektid.** Pärast arutelu tehtud paranduste sisseviimist koostatakse nende põhjal käskkirjad. Järgmisel valitsuse koosolekul tuleval teisipäeval tulevad arutusele teise kõrghariduse ning rektori ja dekaanide valimise korra projektid, aga samuti uued vastuvõtueeskirjad.

● **Üliõpilaskonna valitsuse esimees Kaarel Tarand juhtis dekaanide tähelepanu ebatäpsele stipendiumi määramisele.** Bioloogia–geograafia–, arsti–, matemaatika– ja majandusteaduskonnas on määratud osadele üliõpilastele, kellel hinnete seas ka «kolm», kuid keskmine hinne «neli» või üle selle, endise korra järgi madalaim stipendium. Viimane stipendiumi määramise muudatus seda vahetegemist ette ei näe. Rektor soovitas dekaanidel korrast kinni pidada.

● **Plaani–finantsosakonna juhataja Oleg Andla teatas, et järgmisel aastal ühendatakse haridus– ja teaduskulud.** Seega ei arvestata enam palgafondi koosseisude (abiõppe jt.) järgi ning kaob ära ka range kohtade jaotus. Teaduskond jagab ise oma kohti ja raha.

● **Pärast koosolekut rektori kabinetis sõitis valitsus majandusteaduskonda, kus tutvuti teaduskonnasisese infosüsteemi väljatöötamisega.** Arvutis on andmed üliõpilaste kohta, õppejõudude individiaalplaanid, õppeplaanid, trükised, käskkirjad jm. Dekanaadis töötab arvutiga vastav inimene. Üliõpilaste diplomitööde (Ain Sakk, Ave Viitamees) ideed on leidnud edasiarendamist. Infosüsteemi tutvustas Riina Veiram. Kõik kateedrid ei ole veel uuenduste sisseviimisest võrdselt huvitatud olnud. Kui mõni teaduskond tahab infosüsteemist lähemalt teada saada, võib pöörduda majandusteaduskonna dekanaadi poole.

EESTI TV STIPENDIUM

Eesti Televisiooni nõukogu otsusega asutatakse 1. jaanuarist 1992 Eesti TV stipendium **ühele ajakirjandusüliõpilasele** EV minimaalpalga ulatuses. Stipendiumi saaja otsustab TÜ ajakirjandusosakond.

SOOME INSTITUUDI

Tartu osakond jätkab **teisipäeval (17. dets.**) Arvo Ahlroosi filmi «Kansalaiset» (Soome ajalugu ja U. K. Kekkose elukäik) näitamist ph. 303.

Juubelitervitused 110–aastase «Aamulehti» peatoimetajalt Raimo Seppälält. Laua taga istuvad Epp Lauk, Peeter Vihalemm ja Mart Kadastik.

Professionaalsuse poole

Ajakirjanikul on ajakirjandusest raske kirjutada, subjektiivseks jääd sa paratamatult. Loodan, et laupäevasest ajakirjanduse suurüritusest on meie lehe lugejad «Postimehest» objektiivse info kätte saanud, seepärast söandan tagasi vaadata veidi läbi subjektiivse prisma.

Ettekandekoosoleku akadeemilisusele lisasid mainet kahe rektori osalemine, kogu tähtpäevast vist isegi nelja Ülemnõukogu saadiku osavõtt (kui mõnele «saadik» enam midagi ei tähenda, siis ometi on tunda juba «uute saadikute» trügimist). See selleks. Eesti ajakirjanduse ajalugu on iseenesest väärtuslik ja meid paneb pead tõstma seegi, et Soomes tähistati tänavu alles 220 aasta möödumist esimese lehe ilmumisest. See oli rootsikeelne ja hakkas ilmuma Turus 1771. Vastupidine seis on ajaloo jäädvustamisega. Ei ütleks, et Tartus midagi tehtud poleks. Minu meelest on vähe neid (teadus)osakondi, kus on püütud üliõpilaste sisukamaid kursuse– ja diplomitöid ilmutada. Ajakirjanduse osakonnas (varem siis eriharus) on seda aastakümneid tehtud. Tahes–tahtmata kuulasime kadedusega Helsingi Ülikooli õppejõu Pirkko Leino–Kaukiaise ettekannet soome ajakirjanduse uurimisest. Pikaajalise projekti eesotsas ja sarja peatoimetajana on seisnud rektor professor Päiviö Tommila ise, kes meiegi tähtpäevast osa võttis. Aga ajakirjanduse uurimise labor on meil olemas, seda juhib Epp Lauk, esialgsed suunad seatud ja töögi alanud.

Ikka ja alati on olnud kosutav kuulda oma õpetajaid Juhan Peeglit, Marju Lauristini, Peeter Vihalemma... Nii ka nüüd. Märksõnaks jäid ajakirjaniku vastutus ja professionaalsus.

VARJE SOOTAK

«Upsala Nya Tidningi» peatoimetaja Folke Johansson on ühtlasi meie Ajalehtede Liidu taolise ühenduse juht.

MEELIS LOKI **fotod**

AMEERIKA TULEB LÄHEMALE

Prorektor Ants Kallikorm kirjutas ligi kahenädalasel külaskäigul Ameerika kõrgkoolidesse alla uucle koostöölepingule.

Sidemeid **Lamari Ülikooliga** Beaumontis on aidanud vahendada juba varem TÜ koostööpartneriks olnud prof. Kendall A. Blanchard, kes varem töötas Emporia Ülikoolis ning kevadel külastas ka TÜ–d. Ta on esitanud AABS–i «Newsleteris» üleskutse Ameerika ja Kanada kõrgkoolidele ühineda ja moodustada Balti ülikoolide abistamiseks ning koostöö edendamiseks *The Baltic Studies Consortium.* Üleskutsele on reageerinud juba 17 õppeasutust.

Koostööleping Lamari ülikooliga (Texase osariigis) sisaldab ühist koostööd teaduse vallas ning omaette vahetusprogramme.

Prof. Ants Kallikorm esindas Tartu Ülikooli ka Massachusettsi osariigi **Bentley Kolledži** uue presidendi inauguratsioonil. Samal ajal anti Arnold Rüütlile selles kolledžis audoktori diplom.

●●●

Eelmisel nädalal külastasid ülikooli ja olid prof. Ants Kallikormi vastuvõtul Ameerika Ühendriikide valitsuse esindajad Susan R. Crystal ja Dagnija Kreslins, kes aitavad ette valmistada Ameerika valitsuse majandusabi Balti riikidele.

Helsingi Ülikooli TV Tartus

Läänemeremaade Ülikooli satelliittelevisiooni saatesari on tänaseks kogunud endale tuhandeid vaatajaid–kuulajaid. Selline edu on ärgitanud programmis osalevaid kõrgkoole kavandama uut koostööprojekti. Kui seni on põhitähelepanu all olnud Läänemere ökoloogia probleemid, siis edaspidi loodetakse vahetada–levitada märksa laiema temaatikaga koolitusprogramme.

Teleprogrammide valmistamise pikaajalised kogemused on olemas Helsingi Ülikooli TV–toimetusel, kes hiljuti tähistas oma veerandsajandat aastapäeva. Videoloengute sarju on toodetud kõikide erialade tarbeks. Teadagi on kaameraga võimalik väga detailselt jälgida kirurgilise operatsiooni või keemilise protsessi kulgu, jäädvustada erinevaid kultuure ja kombeid jne., jne.

Neljapäeval, 19. detsembril kl. 14

ootavad Helsingi Ülikooli teabetalituse juhataja Rauno Velling ning Helsingi Ülikooli TV–toimetajad Ulla Oksanen, Kari Rajanuhta ja Pekka Pulkkila kõiki huvilisi **Tähe 4—160,** et demonstreerida oma TV–stuudio toodangut. Oodatud on nii professorid kui tudengid, vestlused toimuvad soome või inglise keeles, tõlkimisel abistab Soome Instituut.

Ühtlasi loodetakse leida koostööpartnereid, kes oleksid huvitatud mõne loengusarja levikust TV vahendusel, tehniline abi loengusarja ettevalmistamiseks tuleks samuti Helsingi Ülikoolilt.

Täiendavat infot võib saada TÜ teabetalitusest tel. 35 421.

TEMPUS on tulekul!

Tõenäoliselt on tänase lehe ilmumise ajaks Brüsselis alla kirjutatud dokument Eesti lülitamisest TEMPUS–programmiga hõlmatavate riikide hulka.

TEMPUS on Euroopa Ühenduse (EÜ) poolt finantseeritav programm kõrgharidusalase koostöö ja vahetuse arendamiseks EÜ maade ja Ida–Euroopa (IE) endiste sotsialismimaade vahel.

TEMPUSE 1991. aasta eelarve kuue riigi (Bulgaaria, Ungari, Jugoslaavia, Rumeenia, Tšehhoslovakkia ja Poola) finantseerimiseks moodustas 55,5 milj. ECÜ –d. Programmi eesmärgiks on aidata kõrghariduse sisu ja vormi muutmisega IE mail kiiremini üle minna turumajandusele ja integreerida neid ühtsesse Euroopasse. Teada on, et Balti riikidele on 1992/93. õppeaastaks raha ette nähtud.

Põhiliseks koostöövormiks on TEMPUS–projekt. Projektis peab osalema vähemalt kaks EÜ maa(de) kõrgkooliasutust ja üks IE kõrgkool. Seejuures võib projekti koordineerida ükskõik milline kolmiku liige, raha eraldatakse projektile aga EÜ kõrgkooli kaudu. Projekt peab kaasa tooma uue taseme tudengite õpetuses. Tavaliselt kaasneb nende komandeerimine EÜ partnerite juurde, õppejõudude täiendamine ja külalislektorite kutsumine. Keskmise projekti aastamaksumus on 100 000 ECÜ –d, sellest ca 75% langeb IE maa osalejatele. Projekti taotlus esitatakse Brüsselisse TEMPUSE peakorterisse koos partnerite kirjaliku nõusolekuga. 1992/93. õ.–a. taotluste esitamise tähtaeg on **31. jaanuar 1992.**

Teine oluline abi vorm IE maadele on individuaaltoetus nii õppejõududele kui ka tudengitele. Taotlusi võetakse vastu kaks korda aastas: 1992/93. õ.–a. sügissemestriks on avalduste esitamise tähtaeg juba **31. detsember 1991,** kevadsemestriks aga **30 juuni 1992.** Individuaaltoetuse taotlus esitatakse rahvuslikule TEMPUS–esindusele koos kirjaliku nõusolekuga EÜ maa asutusest, kuhu soovitakse sõita. Eestis asub TEMPUS–esindus Haridusministeeriumis ning materjalid tuleb esitada pr. Mare Tamtikule.

Üliõpilased ei saa siiski individuaaltoetust taotleda. Eelmistel aastatel on huvi EÜ maades õppimise vastu olnud Ida–Euroopa tudengite hulgas niivõrd suur, et TEMPUS–e peakorteris Brüsselis on peetud programmi seda osa liiga kaootiliseks ja kontrollimatuks ning sel aastal seda ei jätkata. Üliõpilastel jäävad toetusraha saamise ainsaks viisiks TEPMUS–projektis ette nähtud õpingud või praktika välismaal.

Kolmanda abivormina peale projektide ja individuaaltoetuste saab raha taotleda ühinemiseks rahvusvaheliste organisatsioonidega, kõrgharidussüsteemi uuendamiseks ja arenguks vajalike trükiste (käsiraamatud, õppeprogrammid) ettevalmistamiseks ja trükkimiseks ning muuks informatsiooniliseks tegevuseks.

Ainsad üritused, mis ei ole kõrgharidussüsteemiga seotud ja mida TEMPUS finantseerib, on noortegruppide (15—25–aastased) vahetuskülaskäigud ja noorsootööga tegelejate õppeseminarid.

Ülikoolis saab taotluste vorme **välissuhete osakonnast pr. Ellen Auninilt** ning **edustuse töötoast vana kohviku kolmandalt korruselt.** Kogu info on kirjas **brošüüris** «TEMPUS Vademecum, Academic Year 1992/93», mille koopiad on saadetud kõigile dekaanidele.

Kolmapäeval, 11. detsembril toimus keemiahoone ringauditooriumis koosolek, kus tutvustati TEMPUS–programmi kõigile kateedrijuhatajatele. Seetõttu on kõigil asjahuvilistel soovitav täpsema informatsiooni saamiseks nõu pidada oma kateedri juhatajaga.

TÕNU KOLLO,
TÜ TEMPUS–se kuraator
MARIS JESSE,
üliõpilaskonna välissekretär

TÜ NÕUKOGUS
29. novembril

- **Täienduskeskuse juhatajaks valiti pedagoogikakandidaat dots. JAAN KÕRGESAAR.**
- **Kehakultuuriteaduskonna olukord ja perspektiivid.**
- **Maailmalaboriga veel ei ühinetud.**
- **Avati sotsiaaltöö õppetool.**
- **Uued kordusarvestuste ja –eksamite tasud.**

KEHAKULTUURITEADUSKONNA

olukorda ja perspektiive tutvustas dekaan dots. MATI PÄÄSUKE.

Kehakultuuriteaduskond (KKT) loodi 1944. aastal, eelkäijaks oli 1928. aastal arstiteaduskonna juures loodud Kehalise Kasvatuse Instituut, kus valmistati ette koolide võimlemisõpetajaid.

ÕPPETÖÖ KORRALDUS

Praegu õpib KKT–s ligikaudu 340 päevase osakonna, 140 kaugõppeosakonna ja 11 magistriõppe üliõpilast.

Uute õppeplaanide järgi jaguneb kogu stuudium alljärgnevalt: põhiõpe 4, magistriõpe 2 ja doktorantuur 4 aastat.

Põhiõpe jaguneb:

1) **baashariduse etapiks** (I ja II kursus), kus õpetatakse kohustuslikke humanitaar– ja sotsiaalteadusi, arsti– ja loodusteadusi, spordialade didaktikat ja metoodikat, toimub pedagoogiline koolipraktika ja koostatakse üks kursusetöö;

2) **erialahariduse etapiks** (III ja IV kursus), kus üliõpilased valivad ühe kitsama eriala (kehaline kasvatus, sportlik treening, ravikehakultuur), milles nad saavad põhjalikuma ettevalmistuse. Lisaks kohustuslikele ainetele õpetatakse ka valikaineid. Toimub erialapraktika, koostatakse kaks kursusetööd. Etapp lõpeb kas diplomitöö kaitsmise või komplekssse lõpueksamiga.

Magistriõppes tuleb sooritada eriala lõpueksam ja jooksvad eksamid kõrgkoolipedagoogikas, arvutiõpetuses ning valikainetes. Magistritöö koostatakse kas kehaliste harjutuste bioloogia, pedagoogika või spordi sotsiaalteaduste alal.

KKT magistritööde komisjoni ees on kaitsnud väitekirja 4 inimest (põhiliselt endised aspirandid).

ÕPPEJÕUDUDE KAADER

KKT struktuuri kuulub 8 kateedrit, 3 laborit ja 5 õppespordibaasi. Teaduskonnas on: 54,5 õppejõu kohta (64 isikut), 11,5 teaduri (12 isikut) ja 22 abiõppe kohta.

Õppejõududest on professoreid 5 ja dotsente 21. Õppejõudude kaadri võib jaotada nii:

— spordipedagoogid, kes õpetavad sotsiaalteaduslikke distsipliine (spordiajalugu, sotsioloogiat, psühholoogiat);

— spordipedagoogid, kes õpetavad spordialade teooriat ja metoodikat ja on ühtlasi treenerid;

— spordibioloogid, kes õpetavad loodusteaduslikke distsipliine (morfoloogia, biokeemia, füsioloogia, biomehaanika, terviseõpetus).

Probleemiks on kõrge keskmine vanus. Spordipedagoogidel, kes õpetavad spordialasid, on sageli ka madal teaduslik kvalifikatsioon ja potentsiaal. Paljudel puudub ülevaade kaasaja sporditeaduse saavutustest, mis oluliselt kajastub ka õppetöö kvaliteedis. See raskendab kontakteerumist ja suhtlemist välismaa kolleegidega. Samal ajal nõuab tänapäeva tasemel tipptreenerite koolitus õppejõududelt kõrget erialast teaduslikku taset. Tippklassi sportlaste koolitaja tasemele ei ole mõeldav jõuda ainult treeninguprotsessi kogemusliku külje rõhutamisega.

ÕPPE–SPORDIBAASID

Muret teeb eelkõige TÜ spordihoone katus, mis ei pea vett ja kergejõustikumaneeži ebatasane (vajunud) rada. Nende remont eeldab tegelikult baasi rekonstrueerimist.

Teaduskond loodab, et ülikooli juhtkond teeb kõik raskejõustiku ja veespordi õppehoone II ja III järgu väljaehitamiseks. See lahendaks oluliselt kahe kateedri, spordibaaside ja auditooriumide ning teaduslaborite ruumide probleemid.

TULEVIKUASPEKTID

1. KKT on läinud üle ainult kitsalt ühele spordialale spetsialiseerunud treenerite koolituselt (oli valdav aastatel 1975—1989) laiema haardega kehakultuurikaadri koolitusele. Lisaks treeneriõppele on võimalik kitsamalt spetsialiseeruda ka kehalise kasvatuse, ravikehakultuuri ja terviseõpetuse alale. Tulevikus on planeeritud ka spordijuhtide ettevalmistus lisaerialana.
2. Oluline on arendada sporditeadust, mis peaks paljudes valdkondades saavutama rahvusvahelise taseme.
3. KKT peaks kujunema kehakultuurikaadri täienduskoolituse keskuseks.
4. KKT peaks muutuma üleülikoolilise spordielu organisaatoriks ja läbiviijaks.

Vastavalt teaduskonna ettepanekule moodustada kateedrite reorganiseerimisega õppetoolideks kolm akadeemilist osakonda, võttis TÜ nõukogu vastu järgmise otsuse.

TÜ NÕUKOGU OTSUS
29. novembrist 1991

Tartu Ülikooli Nõukogu otsustab:

1. Moodustada kehakultuuriteaduskonna koosseisus alates 1. detsembrist 1991 järgmised osakonnad:

spordibioloogia osakond spordifüsioloogia kateedri, lihastalitluse hormonaalregulatsiooni laboratooriumi ja kinesioloogia laboratooriumi baasil;

spordipedagoogika osakond sporditeooria kateedri ja metoodikakabineti baasil;

treeningõpetuse osakond kergejõustiku, raskejõustiku, sportmängude, suusaspordi, veespordi ja võimlemise kateedrite ning treeninguprotsessi uurimise laboratooriumi baasil.

2. Viia TÜ spordiklubi kehakultuuriteaduskonna koosseisu alates 1. detsembrist 1991. Teaduskonnasisese kaadri ümberpaigutuse teel moodustada selle koosseis üleülikoolilise sporditöö läbiviimiseks.
3. Kehakultuuriteaduskonnal jätkata tööd sisemise struktuuri täiustamisel.

MAAILMALABORI

küsimus oli päevakorra lisapunkt. Seda teemat tutvustas akadeemik **Karl Rebane.**

Maailmalabor (teaduskultuuri rahvusvaheline keskus) loodi mõni aasta tagasi, selle keskus asub Lausanne'is. Eesmärk on arendada teadlastevahelist koostööd, levitada vaba teaduslikku informatsiooni, vahetada teadlasi, teha projekte arengumaade jaoks.

NL ühines maailmalaboriga 1988. aastal, praegu olevat sellega võimalik ühineda ka Eestil iseseisva sektsiooni moodustamisega. Tähtajaks on 15. detsember. Akadeemik K. Rebane märkis, et TÜ nõukogul tuleks anda oma nõusolek, et koos haridusministriga kirjutaks lepingule alla ka TÜ rektor, sest ETA Presiidium on valinud TÜ baasorganisatsiooniks. Ülikoolil võiks kõne alla tulla ühineda keskkonnakaitses, laseroptikas, lasermeditsiinis.

Kujunes elav arutelu. Sõna võtsid FI direktor Arvi Freiberg, professorid Ants Kallikorm, Lembit Allikmets, Ain–Elmar Kaasik, Kalle Kasemaa, Huno Rätsep, Lembit Pung, dots. Henn Voolaid. Arvamused olid vastakad. Mitmed sõnavõtjad ütlesid, et kahjuks piirdubki viimasel ajal kõik lepingule allakirjutamisega ning et me oleme ennast sellega piisavalt häbistanud. Kaheldi, kas see tooks ülikoolile kasu ja et kas antud juhul pole vajalik ainult ülikooli nimi.

Nõukogu leidis, et annab oma nõusoleku allakirjutamiseks siis, kui maailmalaboriga ühinemist toetavad bioloogia–geograafiateaduskonna ning arstiteaduskonna nõukogu.

● ● ●

- **Dekaan dots. Aadu Loogi informatsiooni alusel võeti vastu protokolliline otsus ZBI ja bioloogia–geograafiateaduskonna allüksuste integreerimise otstarbekusest ja etappidest.**
- **Prof. Paul Kenkmanni sõnavõtu alusel toetati sotsiaaltöö õppetooli avamist ajalooteaduskonna sotsioloogiaosakonnas alates 1. detsembrist.** Varem oli seda otsust toetanud TÜ valitsus.
- **Juriidilise osakonna juhataja Ester Zimmermanni ettepanekul muudeti TÜ nõukogu 1. märtsi otsust korduseksami tasu kohta.** Nüüd tuleb tasuda ka kordusarvestuse, korduslõpueksami ja kordusdiplomitöö kaitsmise eest. Muutunud on ka hinnad, nende suuruse määrab rektor igal õppeaastal.

KORDUSARVESTUSE, –EKSAMI, DIPLOMITÖÖ KORDUSKAITSMISE JA KORDUSLÕPUEKSAMI TASU

Rektori käskkirjaga on kehtestatud 1. detsembrist 1991 järgmised tasumäärad:

- **kordusarvestuse eest esimesel korral 15, teisel korral 25 ja kolmandal korral 35 rbl.;**
- **korduseksami eest esimesel korral 30, teisel korral 50 ja kolmandal korral 70 rbl.;**
- **diplomitöö korduskaitsmise ja korduslõpueksami eest 70 rbl.**
- **Kordusarvestuse ja –eksami, diplomitöö korduskaitsmise ja korduslõpueksami tasu tuleb maksta eelnevalt ülikooli kassasse (NB! kassa on avatud tööpäeviti kl. 12—16–ni). Kassa sissetulekuorderi põhjal antakse välja eksamileht (protokoll). Order säilitatakse dekanaadis.**

Need summad arvatakse teaduskonna preemiafondi.

PENT NURMEKUND
85

16. detsembril tähistab oma 85. sünnipäeva Pent Nurmekund, mees, kes lõpetas 1936. aastal filosoofiamagistrina Tartu Ülikooli, täiendas end Kopenhaageni, Göteborgi, Berliini, Müncheni ja Pariisi ülikoolides. 1940. aastast meie ülikooli õppejõud, orientalistikakabineti rajaja. Praegu on juubilar maailma üks tuntumaid polüglotte, kelle keelteoskust hinnatakse 90 keele tundmise ringis.

HILLAR PALAMETS

HELDUR SAARSOO
60

5. detsembril tähistas oma 60. juubelit kriminaalõiguse ja –protsessi kateedri dotsent Heldur SAARSOO — mees, kes üle 20 aasta on vahendanud üliõpilastele kriminaalprotsessialaseid teadmisi.

Koos õnnitlustega soovime juubilarile jätkuvat heasüdamlikkust ja abivalmidust — omadusi, mida ümberringi üha enam nappima kipub.

Kolleegid õigusteaduskonnast

❄ ❄ ❄ ❄ ❄ ❄

JÕULU-VAHEAEG

on ülikoolis 23. detsembrist 4. jaanuarini.

Säilitada pärandit ei tähenda sugugi pärandiga piirduda (V.I. Lenin)

5–17 augustil k.a. viibis 13½-liikmeline grupp eesti ülikooli noori folkloristе õp. Kõivupuu juhatusel igasuvisel õppe-ekspeditsioonil Harglа+Rouge kihelkonnas. Alljärgnev – tuginedes vanasõnale „Ega naer nähta riku" – on meie kollektiivne kokkuvõte möödunud (aga armsaks saanud & jäänud) 2 Võrumaa nädalast.

Vana Võrumaa vaim

Tänа mulle!! Mul on kännelдaja !!

seljakotid selga...

SÕNNA TARKU

Äroake, nii vähid hüüdvad...

HOMOL ON ALATI ÕIGUS

Päevakäskude jagamine... (His master's voice)

Aga hea folklorist esmased töövahendid on ikkagi terav mõistus, kirjaldrbed ja vastupidavad jalad!

Siia!! Minu kord!

SONY

vennalik abi Helsingist

...ja tehnika...

Mööda Eestimaa ...ja teele!! Himaalajat...

Baskerville? Ei – Puutukene! (Karu, Reku vms.)

Hea folklorist El karda koeri, kalkuneid ja muid verdimeväid insekte!!!

Armasta oma informanti kui seennast!

Einoh ma'i tiiä medägi ja, kaé, helü ei tule ka inäp' vällä...

Aga kui on vaja ujuma minna, siis tuleb ujuma minna! Folkloristid tööga tutvumas.

JUHHEI!!

Mis on pildil liigne? ←

ÕHTUL KODUS

Mäss? Vandenõu? Kaardipõrgu? Ei! Sünna'91 teoreetikud päevatööd hindamas...

← Vastused 15 XII kl. 14 eesti kirj. & rhvl. kateedrisse (Marju Kõivupuule)

...ja sama praktikutel ehk kus häda kõige suurem seal abi kõige lähem.

Nüüd hengva inemise

Uni saabus Silmapilkselt, Hea folklorist magab nii vähe kui võimalik ja nii palju kui vajalik.

Seal, kus lõpeb asfalt, seal ootavad meid suured teod. Võru ööraadios ja Obinitsa suveülikoolis. Jajah, kusagil veel soojad jäljed on teel...

Imetlesime Piusa liivakivikoopaid, saunatasime, kükusime, jne jne, kuni uni sitkemadki maha õlgedele sirutas

hällü, kulla hällükeneeeee...

„Hea folklorist" laulab töö-, öö- ja vabal ajal. Püüdes seda ühitada oma ürituse populariseerimisega eetri kaudu (Võru raadio)

Kõva laiksid sõpra...

Et kõikl meie vaprad tegusid ei mahuta ka kogu UT aastakäik, siis —

LÕPP HEA – KÕIK HEA !!!

VANAVARA ALL RIGHTS RESERVED

15 AASTAT LASEROPTIKA KATEEDRIT

Käesoleval semestril täitub 15 aastat ülikooli ühe omapärasema kateedri, laseroptika kateedri asutamisest. Selline ebasoliidne tähtpäev ei väärikski vahest mainimist, kuid näib, et praegusel segasel ümberkorralduste ajal on seda siiski kohane teha.

Nimelt oli kateeder oma asutamise ajal, 1976. aasta sügisel (siis loodi ta **tahkisefüüsika kateedrina**, praegune nimetus pärineb 1987. aastast) unikaalne nähtus Eesti kõrghariduses. Ta on faktiliselt TÜ ja ETA Füüsika Instituudi ühiskateeder, tema õppejõududeks on FI nimekad teadlased, õppetöö toimub FI ruumides.

Õppetöö sisuks on kaasaegse hariduse andmine laseroptika ja tahkisefüüsika erialal, see haarab nii erialaloengud kui –praktikumid, kursuse– ja diplomitööd. Peale nominaalsete õppejõudude, nelja professori (K. Rebane, V. Hižnjakov, N. Kristoffel ja allakirjutanu) ja kolme dotsendi (V. Korrovits, A. Rosental ja O. Sild) on õppetöösse lektoritena ning praktikumi–, kursuse– ja diplomitööde juhendajatena haaratud lai teaduritering akadeemikutest nooremteaduriteni. Üliõpilaste käsutuses on kogu FI infrastruktuur ja parem osa tema aparatuurist. **Seega on kateeder tegelikult töötavaks struktuuriks, mis ühendab kõrgharidust ja akadeemiateadust mõlema edendamise huvides.**

Selle aja jooksul on kateeder andnud 12 lendu üliõpilasi, kokku 74 noort füüsikut. 51 nendest on valinud teaduritee (üle kolmekümne FI–s, kümmekond Tallinnas KBFI–s). 7 kateedris valminud üliõpilastööd on autasustatud medalite ja diplomitega NL üliõpilastööde konkurssidel. FI–sse asunud lõpetajatest on 17 omandanud teadusliku kraadi (10 — NL kandidaadikraadi, 7 — TÜ filosoofiadoktori kraadi füüsika alal), kümmekond töötab doktoriväitekirja kallal. Seega moodustavad kateedri lõpetanud olulise osa meie aktiivselt töötavatest füüsikutest ning võib arvata, et pole kaugel aeg, mil nad hakkavad Eesti füüsika nägu kujundama.

Viimastel aastatel on kateedril kujunenud head rahvusvahelised sidemed. 4 meie lõpetanut on doktorantuuris välismaal (3 Soomes, 1 Rootsis), kaks kraadiga noorteadlast doktorijärgsel tööl Šveitsis, üks Rootsis, üks Hollandis, üks on suundumas analoogilisele tööle Rootsi, teine Inglismaale. Välismaalt meieni jõudnud hinnangud kasvandike töö ja ettevalmistuse kvaliteedi kohta on head.

Näib, et meie hariduse kvaliteet ei jää maha naabermaade juhtivate ülikoolide omast, mõnes osas (näiteks teoreetiline ettevalmistus) aga isegi ületab seda. Ka edaspidi kavatseme töö korraldada selliselt, et osa stuudiumist toimuks välismaal. Arvame, et real juhtudel on ka teiste maade üliõpilastel meilt üht–teist õppida. Selle kinnituseks on fakt, et alates käesolevast semestrist teeb meil doktoritööd diplomijärgne (*postgraduate*) üliõpilane Stuttgardist.

●●●

Praegu on kateedri põhimureks töö ümberkorraldamine kolmeastmelise kõrghariduse vaimus. Kui seni on meie lõpetanuil rahvusvahelisele *Ph. D.* tasemele vastava kraadi kaitsmiseks kulunud keskmiselt 7,4 aastat diplomijärgset tööd, seega 12,4 aastat kõrgõpet, siis nüüd antakse selleks vaid 10 aastat. Tõsi, mitteharivate sundainete eemaldamine õppeplaanist ja kraadi kaitsmisega seotud mitteproduktiivse śehkendamise oluline vähenemine kompenseerivad mõnevõrra seda vahet. Siiski tuleb kraadihariduse taseme säilitamiseks ja seda enam tõstmiseks muuta õppeaja kasutamine senisest tulemuslikumaks. Seda saab loomulikult teha vaid õppejõudude–juhendajate ja üliõpilaste ühiste pingutustega. Mulle näib, et esimestega erilisi probleeme pole. Me oleme endale selle vajaduse teadvustanud. Sama loodame ka üliõpilastelt, vaatamata sellele, et ülikoolis kipub visalt maad võtma 4—5–päevase töönädala ja kahe–kolme tosina nädalase tööaasta mentaliteet. Usume, et meil tuleb ka edaspidi suhelda peamiselt nende entusiastlike noortega, kelle püüdeks on saada oma ala tippspetsialistiks ja kes teavad, et selle eesmärgi saavutamine nõuab nooruses fanaatilist tööd.

Kateeder soovib kõigile oma endistele ja tulevastele õppejõududele ja üliõpilastele indu ja jõudu oma eriala tulemuslikuks viljelemiseks nii headel kui halbadel aegadel.

MART ELANGO

Klassikalise muinasteaduse muuseumi seintelt avanevad aknad maailma

Lätlanna ILVA BUNTIKA akvarellide näitus «AVATUD AKEN» avab akna tema hinge ja maailma. Tajudes kõike ümbritsevat läbi värvide, väljendab ta oma tundeid kunstis.

Näitusel ülesseatud Ilva Buntika akvarellid on valminud sellel aastal ning on otseselt seotud tema enda tundmustega, mida see aasta temale tõi.

Näitusel on ka üks pildiseeria, mis kujutab **aastat 1991.** Algab see koledate jaanuarisündmustega Lätis ning järgnevad natuke helgemad pildid kevadest, suvest ja sügisest.

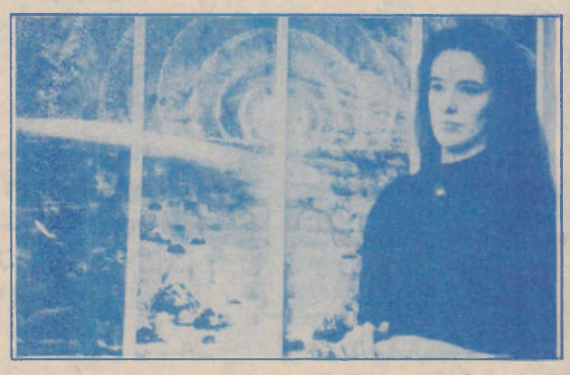

Ilva Buntika ja tema pildimaailm.

Klassikalise muinasteaduse muuseumi peavarahoidja Anu Laansalu sõnul võib näituse olulisemaks tööks lugeda kunstniku **pühendusteost liivi rahvale.** «See on suuremõõtmeline kompositsioon, millega Ilva Buntika annab edasi liivi rahva hääbumist ja kadumist,» ütles Anu Laansalu.

Ka eelmise aasta detsembrikuus oli klassikalise muinasteaduse muuseumis üles seatud Ilva Buntika näitus «Avatud aken». Anu Laansalu ütles, et kõik Ilva Buntika näitused kannavad nimetust «Avatud aken» — see on nii, nagu ta ennast tunneb, nagu temast tuleb joonistus. Kunstnik ise ütleb, et ta ise nagu ei teekski midagi, tema kätt juhitakse.

Ilva Buntika ise ütleb oma akvarellide kohta: «Need tööd on kui avatud aken minu maailma. Minu kurbus, rõõm ja armastus. Vaadake sellesse maailma ehk leiate sealt mõne killu oma hingest.»

ILVA BUNTIKA näitus «AVATUD AKEN» on üles seatud Tartu Ülikooli klassikalise muinasteaduse muuseumis ning ootab külastajaid 4. dets.—10. jaan. igal tööpäeval kella 11—16.30–ni. 10. jaanuaril on võimalus kohtuda ka kunstniku endaga.

SELLE MÕTSAR

ALGAB TÜ SEERIAVÕISTLUS SUUSATAMISES

Vastupidiselt ootustele–lootustele ning kehvadele lumeoludele võeti avaetapil üksteiselt matti jooksurajal. Naised jooksid 2 km, mehed 2x2 km. Ilm soosis ettevõtmist igati. Soovida jättis ainult tudengite (kellele see sari ongi eelkõige mõeldud) osavõtt.

Naiste põhiklassis võitis ERE RAUDSEPP (KKT I) — 8,42, teine oli MARGIT RUITLANE (KKT I) — 9,04.

Meeste samas klassis sai parima aja KALMER TRAMM (KKT IV) — 15.03 ning meeste üldklassis TEET JAGOMÄGI (rak. mat. IV) — 16.34. Au ja kiitus neile vähestele osavõtjatele, sest võistlus oli tuline.

SEERIAVÕISTLUSTE KALENDERPLAAN

järgmistel jõukatsumistel (loodetavasti juba suusarajal) Käärikul:

2. etapp 15. dets. kl. 11.30	**M 10 km, N 5 km (vaba sõiduviis)**
3. etapp 19..jaan. kl. 11.30	M 20, N 10 km (klas.)
4. etapp 26. jaan. kl. 11.30	M 15, N 8 km (klas.)
5. etapp 2. veebr. kl. 11.30	M 30, N 20 km (vaba)
6. etapp 23. veebr. kl 11.30	M 5, N 3 km (klas.)
kl. 15	M 5, N 3 km (vaba sv., viitstart)
7. etapp 1. märts kl. 11.30	M 15, N 5 km (vaba)
8. etapp 8. märts kl. 11.30	Kekkoneni matkarajal 15 km ühisstardist (klas.)

Osavõtjate vahel toimub arvestus kolmes erinevas klassis:
MA, NA — põhiklass: suusaeriala, kes ei kuulu Eesti või spordiühingu koondisse;
MB, NB — ülejäänud suusahuvilised TÜ–st;
MC, NC — külalised väljastpoolt ülikooli.

Loodetavasti ei ole kelleltki vaja nõuda üliõpilaspiletit või töötõendit.

Registreerimine on võistluspaigas ja lõpeb 30 minutit enne starti. Stardimaks on 3 rubla (radade ettevalmistamine, baasi üür, auhinnad). Iga etapi kolme parimat A– ja B–klassis autasustatakse diplomi ja nänniga. Seeriavõistluste kokkuvõttes kolmele paremale auhinnad. Täiendav info ilmub müürilehel kolm päeva enne starti Jakobi 5 KKT hoones. Tulemused tehakse teatavaks Eesti Raadios ja TV–s ning loomulikult ülikoolilehes. Kui soovite rohkemat teavet, helistage KKT suusakateedrisse 35 476.

Indu harjutamisel ja lund põlvini!

KALMER TRAMM, KKT IV k.

? TÜ ÜLIÕPILASKOND *kuulutab välja* SEKRETÄRI *ametikoha konkursi*

SOOVIME:

- seotust üliõpilaseluga (noor inimene, soovitavalt praegune või hiljutine tudeng jne.),
- senist teokust ja töökogemust, häid soovitusi,
- inglise ja vene (soovitavalt veel mõne) keele valdamist,
- masinakirjaoskust ja korrektset eesti keelt,
- suhtlemisoskust ja meeldivat olemist.

PAKUME:

- palju, aga huvitavat tööd,
- kasulikku praktikat ja enesetäiendamisvõimalusi,
- head palka,
- soodsat tööõhkkonda,
- suhtlemist meeldivas seltskonnas,
- Tartu kesklinnas ülikooli vana kohviku III korrusel jaanuaris algavat tööd.

Kandidaatidel registreerida TÜ Üliõpilaskonna Valitsuse telefonil 35 331. Konkurss–vestlus esmaspäeval, 16. detsembril kell 17 TÜÜ Valitsuse ruumis ülikooli kohviku III korrusel. Kaasa palume võtta kirjalik avaldus.

❑ Filosoof Kasselist Tartu teil ❑

1921—1927 õpetas Tartu uues eesti ülikoolis saksa keeli (eesti keeli sellal dotsent K. Ramul ja eradotsent W. Freymann) korralise professorina filosoofiat **Walther Schmied–Kowarzik** (1885—1958). Läinud kuul, seitsekümmend aastat pärast isa Tartusse tulekut, leidis Venemaa–reisilt siia kõrvaltee Walther S.–K. poeg professor *dr. phil.* **Wolfdietrich Schmied–Kowarzik,** sündinud 1939 isa teisest, Tartus sõlmitud abielust nimeka baltisaksa poetessi Gertrud von den Brinckeniga (1892—1982).

Wolfdietrich S.–K. õpetab filosoofiat Kasseli Ühendkõrgkoolis (Saksamaa LV), olles põhjalikumalt uurinud saksa ja juudi filosoofiat (Schelling, Karl Marx, Franz Rosenzweig), korraldanud rahvusvahelisi sümpoosione marksistlike aatlejate üle (Marx, Bloch — Lukacs, H. Marcuse).

Tartus võttis professori koos abikaasaga vastu ülikooli rektor prof. Jüri Kärner. Tutvuti ülikooli raamatukoguga, nähti klassikalise muinasteaduse muuseumis Immanuel Kanti surimaski, käidi K. E. von Baeri Majas Vello Kaavere jutul ning mujalgi. Meeldejäävalt kohtas oma kunagise filosoofiaõpetaja filosoofist poega luuletaja Valmar Adams, olles Walther S.–K. õpetust juba varem kiitvalt hinnanud kirjasõnas: «Pärast Schmied–Kowarziku lahkumist ahenes euroopa filosoofia horisont meie ülikoolis...» Nõnda siis Valmar Adams ühes Walther S.–K. 100. sünniaastapäevaks tulnud artikli– ja mälestusraamatus (Berlin 1985). Aga filosoofist poja Tartu–reis lõppes ettekandega Eesti Akadeemilises Filosoofia Seltsis: nimelt kõneles ta arvustavalt Martin Heideggeri «Kirjast «humanismi» üle». Tähelepandav oleks vahest see, et poeg astus üles seltsis, mille eelkäija Akadeemiline Filosoofia Selts asutati Tartu Ülikoolis 1922 isa professuuri all.

ÜLO MATJUS

EDUSTUS JA VALITSUS ANNAVAD ARU

Esmaspäeval, 16. detsembril kl. 17 annavad peahoone aud. 227 oma tööst aru TÜÜ Edustus ja Valitsus. Üliõpilastel on võimalus esitada kõiki neid puudutavaid küsimusi. Korraldajaks on üliõpilaskoondise algatustoimkond.

Kõik huvilised oodatud!

TÄHELEPANUKS KÕIGILE PALGASAAJAILE

Ametiühingukomitee palgakomisjoni ettepanekul tegi arvutuskeskus **kõigi ülikooli töötajate novembrikuu palga väljatrüki,** kust nähtuvad määratud palk, mahaarvamised ning väljamakstud summa. Väljatrükiga tutvumiseks pöörduda oma a/ü büroo esimehe poole.

A/Ü komitee

AUSTATUD ÜLIKOOLIPERE!

Kui Teil on tunne, et Teie jõulu–, näärі– või muul aastalõpupeol on puudu kaunist mitmehäälsest koorilaulust, siis teadke, et abi on lähedal.

Salgake noori andekaid lauljaid on Teie teenistuses **23.—28. detsembrini.** Meie repertuaar on suur: tuntud jõuluviisidest U. Sisaski uuemate teosteni. Kui tundest on saanud teadmine, et «Christmas Singers» Teie piduõhtut igapidi kaunistada võiks, siis nõudke täpsemat infot **16.—18. detsembrini tel. 75 806 (Katrin) või 33 398 (Ene) kl. 9—12.**

«Christmas Singers»

JURIIDILINE KONSULTATSIOON

TÜ ametiühinguliikmetele annab tasuta juriidilist nõu dots. Harri Kärtner esmaspäeviti kl. 12—14 a/ü komitees (Ülikooli 20—303).

ÜLIKOOLI KLUBIS

Jätkuvad DISKOD endise hooga!

Reedel, 13. detsembril, laupäeval, 14. detsembril ja pühapäeval, 15. detsembril
kella 21–st poole kaheni öösel.

ÜLIKOOLI KOHVIKUS

Kolmapäeval, 18. detsembril
DISKOÕHTU.

Neljapäeval, 19. detsembril
SALONGIÕHTU (selle aasta viimane, jõulumeeleoluline).
Algus kell 20.

NB!

Selle aasta viimane «UT» ilmub juba tuleval reedel, s.o. **20. detsembril.** Toimetuse nii tavaline palve — palun ärge jätke materjalide toomist teisipäevaks, viimased lood äärmisel juhul esmaspäeva hommikul, teated võivad küll jääda teisipäevaks.

UT
TARTU ÜLIKOOLI AJALEHT
TOIMETAJA VARJE SOOTAK, KORRESPONDENDID PIRET TALI ja SELLE MÕTSAR
Lehetalituse aadress 202400 Tartu, Ülikooli t. 18, ruum 241, tel. 3 51 80. Tartu Trükikoja trükk. Tartu, Ülikooli 17/19, I. «UT» ilmub reedeti. Tellim. nr. 2643. Tiraaž 2000.
35 180

ENSV Oktoobrirevolutsioon ja
Teaduslik-teatmekirjanduse